FILM JERZEGO KAWALEROWICZA

QUO VADIS

NA PODSTAWIE POWIEŚCI HENRYKA SIENKIEWICZA

CHRONOS FILM TELEWIZJA FILM „QUO VADIS" NA PODSTAWIE POWIEŚCI HENRYKA SIENKIEWICZA

PAWEŁ DELAG MAGDALENA MIELCARZ BOGUSŁAW LINDA JERZY TRELA MICHAŁ BAJOR RAFAŁ KUBACKI FRANCISZEK PIECZKA KRZYSZTOF MAJCHRZAK AGNIESZKA WAGNER

MUZYKA JAN A.P. KACZMAREK MONTAŻ SŁ. OBRAZ KOSTIUMY MAGDALENA TESŁAWSKA, PAWEŁ GRABARCZYK KIEROWNIK CZESŁAW GRZESIUK SCENOGRAFIA JANUSZ SOSNOWSKI ZDJĘCIA ANDRZEJ J. JAROSZEWICZ WIELKI JÓZEF JAROSZ REŻYSERIA JERZY KAJETAN HRYKOWSKI

KOPRODUCENT TELEWIZJA POLSKA S.A. KREDYT BANK S.A. HBO S.E. KAZIK DYSTRYBUCJA SYRENA ENTERTAINMENT GROUP SPONSORZY KREDYT BANK S.A. TELEKOMUNIKACJA POLSKA S.A. POCZTA POLSKA

PRODUCENT MIROSŁAW SŁOWIŃSKI SCENARIUSZ I REŻYSERIA JERZY KAWALEROWICZ

W KINACH OD 14 WRZEŚNIA • WWW.QUO-VADIS.PL

Quo Vadis

Henryk Sienkiewicz

Capitolul I

Petronius se trezi abia spre amiază, ca de obicei, foarte obosit. În ajun fusese la Nero la o petrecere care se prelungise până noaptea târziu. De la o vreme, sănătatea începuse să i se şubrezească. Dimineaţa se trezea toropit, incapabil să-şi adune gândurile. Baia însă şi masajul minuţios făcut de sclavii anume instruiţi, puneau treptat-treptat sângele său leneş în mişcare, îl trezeau, îl readuceau la viaţă, redându-i puterile. Când ieşea din *elaeothesium,* ultimul compartiment al băii, se simţea renăscut, întinerit şi plin de viaţă, cu ochii scânteind de umor şi veselie. Era din nou acelaşi bărbat distins, atât de chipeş, încât nici frumosul Otho nu s-ar fi putut compara cu el – pe drept cuvânt: *„arbiter elegantiarum”.*

La băile publice se ducea rar. Numai când se întâmpla să apară vreun retor care stârnea admiraţie şi despre care se auzea în oraş, sau atunci când, în efebii, se dădeau lupte deosebit de palpitante. De altfel, în „insula”[1] lui avea băi proprii pe care Celer, renumitul colaborator al arhitectului Severus, i le transformase, lărgindu-le şi aranjându-le cu mult gust şi rafinament, încât însuşi Nero recunoscuse că sunt superioare băilor imperiale, deşi acelea erau mult mai mari şi mai somptuoase.

Aşadar, după ospăţul din ajun, la care, plictisit de bufoneriile lui Vatinius, se angajase împreună cu Nero, Lucan şi Senecion în diatriba: femeia are suflet sau nu? – se sculase târziu, şi, ca de obicei, se îmbăia. Doi balneatori uriaşi tocmai îl aşezaseră pe o masă de chiparos acoperită cu un *byssus*[2] egiptean alb ca zăpada – şi cu palmele muiate în ulei parfumat începuseră să-i ungă trupul bine făcut – în timp ce, cu ochii închişi, el aştepta

să-l pătrundă căldura din *laconicum*[3] şi din mâinile lor şi să-i risipească oboseala.

După un timp, deschise ochii şi întrebă despre vreme, apoi despre gemele pe care giuvaergiul Idomen promisese că i le va trimite astăzi să le vadă… Află că vremea e minunată şi adie un vânt uşor dinspre munţii Albani şi că gemele nu sosiseră încă. Petronius închise din nou ochii şi porunci să fie dus în *tepidarium*[4]. Tocmai atunci, apăru de după draperii nomenclatorul, anunţând că tânărul Marcus Vinicius, care se întorsese de curând din Asia Mică, a venit să-l vadă.

Petronius porunci ca oaspetele să fie condus în tepidarium, unde se mută şi el. Vinicius era fiul surorii sale mai mari, care, cu ani în urmă, se căsătorise cu Marcus Vinicius, consul pe vremea lui Tiberiu. Tânărul luptase sub comanda lui Corbulon împotriva parţilor, iar acum, după terminarea războiului, revenise la Roma. Petronius avea pentru el o deosebită slăbiciune, aproape afecţiune, căci Marcus era un tânăr frumos şi atletic şi ştia să păstreze o anumită măsură estetică în desfrâu, lucru pe care Petronius îl preţuia mai presus de orice.

— Salut, Petronius! spuse tânărul, intrând cu pas elastic în tepidarium. Fie ca zeii să-şi reverse binefacerile lor asupra ta şi mai cu seamă Asclepios[5] şi Cipris[6], căci sub dubla lor protecţie nu ţi se poate întâmpla nimic rău.

— Bun venit la Roma şi fie ca după război odihna să-ţi priască, răspunse Petronius, întinzându-i mâna printre faldurile cearceafului moale din carbass[7], în care era înfăşurat. Ce se aude prin Armenia? Cât timp ai stat în Asia, n-ai trecut cumva şi prin Bitinia?

Cândva, Petronius fusese guvernator în Bitinia şi o condusese cu energie şi dreptate, ceea ce constituia o ciudată contradicţie a caracterului său de afemeiat renumit, robit voluptăţii. Îi plăcea

să-şi amintească de acele vremuri care dovedeau ce-ar fi fost în stare să devină, dacă ar fi vrut cu tot dinadinsul.

— Am fost la Heraclea, răspunse Vinicius. M-a trimis Corbulon să strâng provizii.

— Ah, Heraclea! Am cunoscut acolo o fată din Colhida, pentru care aş da toate femeile divorţate de aici şi pe deasupra şi pe Poppea. Dar asta-i o poveste veche. Mai bine spune-mi ce se aude pe la graniţa parţilor. De fapt, mă plictisesc toţi aceşti vologezi, tiridaţi, tigrani, toţi barbarii aceştia, care, aşa după cum afirmă tânărul Arulanus, la ei acasă mai umblă încă în patru labe şi numai faţă de noi se dau drept oameni. La Roma însă se vorbeşte mult despre ei, fie şi numai fiindcă e periculos să vorbeşti despre altceva.

— Războiul a mers prost şi de n-ar fi fost Corbulon, ar fi putut să se transforme într-o înfrângere.

— Corbulon! Pe Bachus! E un adevărat zeu al războiului, un adevărat Marte. Mare comandant! E impulsiv, drept şi prost. Mi-e drag, fie şi numai fiindcă Nero se teme de el.

— Corbulon nu-i prost.

— Poate că ai dreptate. De altfel, n-are nici o importanţă. Prostia, după cum spune Pyrrhon[8], nu este cu nimic mai rea decât înţelepciunea, de care n-o deosebeşte nimic.

Vinicius începu să povestească despre război, dar când Petronius închise pleoapele, tânărul, observându-i faţa obosită şi palidă, schimbă subiectul discuţiei şi-l întrebă cu oarecare grijă cum o duce cu sănătatea.

Petronius deschise din nou ochii.

Sănătate!… Nu se simţea sănătos. Ce-i drept, nu ajunsese încă în starea tânărului Sisenna, ale cărui simţuri se tociseră în asemenea hal, încât dimineaţa când îl duceau la baie, întreba „Eu şed?” – dar nici sănătos nu era. Vinicius îi urase adineauri să-l protejeze Asclepios şi Cipris. Dar el,

Petronius, nu crede în Asclepios. Nici măcar nu se ştie al cui fiu a fost acest Asclepios, al Arsinoei, sau al zeiţei Coronis, iar când nici mama nu e sigură, ce să mai spui de tată? Azi cine ar mai putea garanta de propriul lui tată?

Spunând asta, Petronius începu să râdă, apoi continuă:

— E adevărat că acum doi ani am trimis la Epidaur trei duzini de sturzi-de-vâsc vii şi o cupă de aur, dar ştii de ce? Iată ce mi-am zis: ajută, ori n-ajută, de stricat nu strică. Dacă oamenii mai aduc încă jertfe zeilor, este pentru că, îmi închipui, gândesc cu toţii ca mine! Cu toţii! Poate doar în afară de catârgiii care îşi oferă serviciile călătorilor la Poarta Capena. Am mai avut de-a face pe lângă Asclepios şi cu asclepizii, anul trecut, pentru vindecarea mea. Ştiam că-s nişte şarlatani, dar tot aşa mi-am zis: ce-mi strică? Lumea se bazează pe şarlatanie, iar viaţa este o iluzie. Şi sufletul este tot o iluzie. Trebuie doar să te pricepi a deosebi iluziile plăcute de cele neplăcute. În *hypocaustum*[9]-ul meu pun să se ardă lemn de cedru presărat cu ambră, fiindcă în viaţă prefer parfumurile mirosurilor urâte. În privinţa zeiţei Cipris, pe care de asemenea mi-ai urat să o am protectoare, i-am simţit protecţia în junghiul din piciorul drept. De altfel, este o zeiţă bună! Presupun că, mai devreme sau mai târziu, ai să duci şi tu porumbei albi la altarul ei.

— Aşa este, spuse Vinicius. Nu m-au atins săgeţile parţilor, dar m-a lovit săgeata lui Amor… în chipul cel mai neaşteptat, la câteva stadii de poarta oraşului.

— Pe genunchii albi ai Graţiilor! Să-mi povesteşti şi mie, când o să ai puţin timp liber, zise Petronius.

— Tocmai venisem să-mi dai un sfat, răspunse Marcus.

În clipa aceea însă, intrară epilatorii şi începură să se ocupe de Petronius, iar Marcus,

scoţându-şi tunica, păşi în cada cu apă călduţă, căci Petronius îl invitase să facă baie.

— Ah, nici nu te-am întrebat măcar dacă te bucuri de reciprocitate, zise Petronius, privind trupul tânăr al lui Vinicius, cioplit parcă în marmură. Dacă te-ar fi văzut Lisip[10], ai împodobi acum poarta Palatinului, ca statuie a lui Hercule la vârsta tinereţii.

Tânărul zâmbi încântat şi se cufundă în cadă, stropind din abundenţă cu apă caldă mozaicul care o reprezenta pe Hera în clipa când imploră Somnul să-l adoarmă pe Zeus. Petronius se uita la el cu ochi încântaţi de artist.

Când Vinicius termină baia, lăsându-se la rândul lui pe mâinile epilatorilor, intră lectorul, ţinând atârnată pe burtă o cutie de bronz plină cu suluri de hârtie.

— Vrei să asculţi? îl întrebă Petronius.

— Dacă este opera ta, cu plăcere! răspunse Vinicius, dar dacă nu, prefer să stăm de vorbă. Acum poeţii te agaţă pe la toate colţurile de stradă.

— Într-adevăr. Nu poţi să treci pe lângă nici o bazilică, pe lângă terme, pe lângă vreo bibliotecă sau librărie, fără să zăreşti vreun poet gesticulând ca o maimuţă. Agrippa, când a revenit din Orient, i-a luat drept nebuni. Aşa-s vremurile, împăratul scrie versuri şi toţi îi urmează exemplul. Nu ai voie însă să scrii versuri mai bune decât ale cezarului şi din cauza asta mă tem niţel pentru Lucan. Eu prefer să scriu proză, cu care, de altfel, nu mă tratez nici pe mine şi nici pe alţii. Ceea ce lectorul urma să ne citească, sunt *Codicilii* bietului Fabricius Veiento[11].

— De ce „bietul”?

— Pentru că a fost sfătuit să se joace de-a Ulise şi să nu se întoarcă acasă până la noi dispoziţiuni. Odiseea asta are s-o îndure mult mai uşor decât Ulise, mai ales că nevasta lui nu-i o Penelopă. De altfel, nu-i nevoie să-ţi spun că s-a procedat prosteşte. Aici însă nimeni nu ia lucrurile în serios. Cartea-i destul de proastă şi de plicticoasă. Oamenii au început s-o citească cu pasiune, abia după ce autorul a fost exilat. Acum auzi pretutindeni: „Scandal! Scandal!” şi poate că Veiento o fi scris unele lucruri din imaginaţie. Eu, însă, care cunosc Roma, îi cunosc pe senatori şi pe femeile noastre, te asigur că lucrarea e mult mai palidă decât realitatea. Fiecare se caută în ea pe sine cu teamă, iar pe cunoscuţi cu plăcere. În librăria lui Avirnus o sută de scribi copiază cartea după dictare – şi succesul ei e asigurat.

— Nu-i vorba şi de isprăvile tale în ea?

— Ba este, dar autorul a greşit, căci sunt mai rău şi în acelaşi timp mai puţin obtuz decât m-a prezentat. Vezi, noi cei de aici am pierdut de mult sentimentul a ceea ce este demn sau nedemn, iar mie mi se pare că într-adevăr nu există această deosebire, deşi Seneca, Musonius şi Thraseas se prefac că ar desluşi-o. Mie mi-e perfect egal! Pe Hercule, spun ce gândesc! Mi-am păstrat însă capacitatea să deosebesc ce e diform de ceea ce e frumos şi asta, de exemplu, nu înţelege poetul, conducătorul de care, cântăreţul, dansatorul şi actorul nostru cu barbă arămie.

— Totuşi îmi pare rău de Fabricius! Era un amic bun.

— L-a pierdut amorul propriu. Toţi îl bănuiau, nimeni nu ştia nimic precis, el însă nu se putea abţine şi şuşotea în dreapta şi în stânga. Ai auzit de povestea cu Rufinus?

— Nu.

— Să trecem în *frigidarium*[12] să ne răcorim şi ţi-o povestesc acolo.

Trecură în frigidarium în mijlocul căruia, dintr-o fântână arteziană ţâşnea apă colorată în roz, răspândind parfum de viorele. Tolănindu-se pe nişte aşternuturi din mătase, se lăsară cuprinşi de răcoarea încăperii. Un timp, domni tăcerea. Vinicius se uită îngândurat la faunul care îmbrăţişa o nimfă cu capul dat pe spate, căutându-i lacom buzele. După aceea, spuse:

— El are dreptate! Iată lucrul cel mai bun în viaţă.

— Mai mult sau mai puţin. Ţie însă, în afară de asta, îţi place şi războiul, care mie nu-mi place, pentru că în corturi unghiile crapă şi îşi pierd culoarea roză. De altfel, fiecare îşi are pasiunile lui. Lui Barbă-Arămie[13] îi place cântecul, mai ales al lui propriu, iar bătrânului Scaurus vaza de Corint pe care o ţine noaptea lângă patul lui şi pe care o sărută, când nu-i vine somnul. De-atâta sărutat, i s-au tocit marginile. Spune-mi tu, nu scrii versuri?

— Nu. N-am compus niciodată un hexametru întreg.

— Poate cânţi din lăută, sau din gură…

— Nu.

— Nu conduci care la întreceri?

— Am concurat cândva în Antiohia, dar fără succes.

— În cazul acesta sunt liniştit. Cu cine ţii la hipodrom?

— Cu partida Verzilor.

— Atunci, sunt pe deplin liniştit. Ce-i drept, deşi ai o avere mare, nu eşti atât de bogat ca Pallas sau ca Seneca. Căci, vezi, acum la noi e bine să scrii versuri, să cânţi la lăută, să declami şi să concurezi în arenă, dar e şi mai bine şi mult mai sigur să nu scrii versuri, să nu cânţi la lăută sau din gură şi să nu iei parte la întreceri. Şi mai bine decât toate e să ştii admira ceea ce face Barbă-Arămie. Eşti un băiat minunat, aşa că te poate paşte primejdia să se îndrăgostească Poppea de tine, deşi e mult prea înţeleaptă în treburi de-acestea. A avut de ajuns parte de dragoste de la primii ei doi soţi. Ajunsă la al treilea, caută altceva. Ştii oare că prostul acela de Otho continuă s-o iubească la nebunie până şi acum?… Rătăceşte printre stâncile Spaniei şi oftează. Şi-a pierdut într-atât vechile deprinderi şi atât de mult a încetat să se îngrijească de persoana lui, încât îi ajung pentru aranjarea părului trei ore pe zi. Cine s-ar fi aşteptat la una ca asta, mai ales din partea lui Otho!?

— Îl înţeleg, răspunse Vinicius. În locul lui însă eu aş fi făcut altceva.

— Ce anume?

— Mi-aş fi format nişte legiuni credincioase din muntenii de acolo. Viteji soldaţi, iberii aceia!

— Vinicius! Vinicius! Aproape că-mi vine să spun că n-ai fi în stare de aşa ceva. Şi ştii de ce? Pentru că asemenea lucruri se fac, dar nu se vorbeşte despre ele nici măcar la condiţional. În ceea ce mă priveşte, în locul lui, aş râde de Poppea şi de Barbă-Arămie şi mi-aş face legiuni, dar nu din iberi, ci din iberiene. Cel mult aş scrie epigrame pe care, de altfel, nu le-aş citi altora, ca bietul Rufinus.

— Am să ţi-o spun în *unctorium*[14].

În unctorium însă atenţia lui Vinicius fu atrasă de altceva şi anume de splendidele sclave care-i aşteptau acolo. Două dintre ele, negrese, ca nişte statui minunate de abanos, începură să ungă trupurile lor cu parfumuri delicate de Arabia,

altele, frigiene, pricepute la pieptănat ţineau în mâinile moi şi mlădioase ca nişte şerpi, oglinzi de oţel lustruite şi piepteni, iar două grecoaice din Cos, adevărate zeiţe, aşteptau ca *vestiplicae*[15], să vină momentul aşezării statuare a cutelor la togile stăpânilor.

— Pe Zeus adunătorul de nori! zise Marcus Vinicius. Ce colecţie ai tu aici!

— Prefer numărului calitatea, răspunse Petronius. Toată „familia”[16] mea din Roma nu trece de patru sute de capete şi cred că pentru serviciul lor personal numai parveniţii au nevoie de un număr mai mare de oameni.

— Trupuri mai minunate nici Barbă-Arămie nu are, spuse Vinicius cu nările fremătânde.

La care Petronius răspunse cu prietenească nepăsare:

— Tu mi-eşti rudă, iar eu nu sunt nici atât de neserviabil ca Bassus, nici atât de pedant ca Aulus Plautius.

Vinicius, auzind acest ultim nume, uită pentru o clipă fetele din Cos şi, ridicând repede capul, întrebă:

— Cum de ţi-a venit în minte Aulus Plautius? Ştiai oare că după ce mi-am frânt mâna la marginea oraşului am stat vreo două săptămâni în casa lui? Plautius trecea întâmplător pe acolo tocmai în momentul accidentului şi, văzând cât sufăr, m-a luat la el. Acolo, un sclav de-al lui, medicul Merion, m-a vindecat. Tocmai despre asta voiam să vorbesc cu tine.

— De ce? Nu cumva te-ai îndrăgostit de Pomponia? În cazul ăsta mi-e milă de tine: bătrână şi virtuoasă! Nu-mi pot închipui o combinaţie mai proastă ca asta. Brr!

— Nu de Pomponia – ah! spuse Vinicius.

— Atunci de cine?

— Parcă eu ştiu cine e? Nu ştiu bine nici măcar cum o cheamă: Ligia sau Callina? În casă i se spune Ligia pentru că se trage din tribul ligienilor, dar are şi un nume barbar: Callina. E ciudată casa acestui Plautius. E plină de lume, dar tăcută ca pădurea din Subiacum. Zece zile nici n-am ştiut că locuieşte în ea o zeiţă. Până ce o dată, în zori, am văzut-o scăldându-se la havuzul din grădină. Şi-ţi jur pe spuma din care s-a născut Afrodita, că razele aurorei străbăteau prin trupul ei. Mă temeam că în clipa când are să apară soarele, are să se risipească asemenea umbrelor nopţii la lumina zilei. Am mai văzut-o pe urmă, de două ori. De-atunci nu mai ştiu ce-i liniştea, nu mai am alte dorinţe, nu vreau să ştiu ce poate să-mi dea Roma, nu vreau femei, nu vreau aur, nici bronz de Corint, nici chihlimbar, nici perle, nici vin, nici petreceri, numai pe Ligia o vreau. Îţi spun sincer, Petronius, că tânjesc după ea cum tânjea Somnul de pe mozaicul tepidarium-ului tău după Pasitea. Tânjesc ziua şi noaptea.

— Dacă-i sclavă, cumpăr-o.

— Nu-i sclavă.

— Atunci ce-i? E vreo libertă de-a lui Plautius?

— Cum n-a fost niciodată sclavă, nu poate să fie nici libertă.

— Atunci?

— Nu ştiu, o fiică de rege sau aşa ceva.

— Mă faci curios, Vinicius.

— Dacă vrei să mă asculţi, am să-ţi satisfac imediat curiozitatea. Nu-i o poveste prea lungă. Tu poate că l-ai cunoscut personal pe Vannius, regele suebilor, care, izgonit din ţara sa, a stat multă vreme aici la Roma şi chiar a devenit renumit datorită norocului său la jocul de zaruri şi priceperii lui de conducător de care la întreceri. Cezarul Drusus l-a repus pe tron. Vannius, care era de felul lui un om destoinic, a condus bine la început şi a purtat războaie norocoase, pe urmă însă a început să-i cam jupoaie nu numai pe vecini, dar şi pe suebii lui. Atunci Vangio şi Sido, doi nepoţi de-ai săi, fiii lui Vibilius, regele hermandurilor au hotărât să-l expedieze la Roma… ca să-şi mai încerce norocul la zaruri.

— Îmi amintesc, asta n-a fost aşa de mult. Era pe vremea lui Claudius.

— Da. A izbucnit războiul. Vannius a chemat în ajutor pe iazigi, iar scumpii săi nepoţi – pe ligieni, care, auzind de bogăţiile lui Vannius şi ademeniţi de speranţa prăzii, au venit într-un număr atât de mare, încât însuşi împăratul Claudius a început să se teamă pentru pacea graniţelor sale. Claudius nu voia să se amestece în războiul dintre barbari, totuşi i-a scris lui Atelius Hister, care comanda legiunea de la Dunăre, să fie foarte atent la desfăşurarea războiului şi să nu permită să ni se tulbure pacea. Hister a cerut atunci ligienilor să jure că n-au să încalce graniţa, lucru cu care ei nu numai că au fost de acord, dar au dat şi ostateci, printre care se aflau şi soţia şi fiica regelui lor… Ştii şi tu că barbarii merg la război cu nevestele şi copiii, iată deci că Ligia mea este fiica regelui ligian.

— De unde ştii toate astea?

— Mi le-a spus însuşi Aulus Plautius. Într-adevăr, ligienii n-au încălcat graniţa. Barbarii însă vin ca furtuna şi se duc ca furtuna. Aşa au dispărut şi ligienii cu coarne de bour la coifuri. I-au bătut pe suebii lui Vannius şi pe iazigi, regele lor însă a

murit în luptă. Au plecat cu prăzile, iar ostatecele au rămas în mâna lui Hister. Mama a murit curând, iar Hister, neştiind ce să facă cu copilul, l-a trimis guvernatorului întregii Germanii, Pomponius. Acesta, după terminarea războiului cu caţii, s-a întors la Roma, unde, după cum ştii, Claudius i-a permis să-şi sărbătorească triumful. Atunci, fata a mers după carul învingătorului, însă după încheierea festivităţilor, deoarece ostateca nu putea fi considerată sclavă, Pomponius, la rândul său, neştiind ce să facă cu ea, în cele din urmă, a dat-o în grija surorii sale Pomponia Graecina, soţia lui Plautius. În casa aceasta, unde totul este virtuos, începând de la stăpâni şi până la găinile din coteţe – a crescut o fecioară din păcate tot atât de virtuoasă ca Graecina însăşi şi atât de frumoasă, încât pe lângă ea chiar şi Poppea ar arăta ca o smochină tomnatecă pe lângă un măr din grădina hesperidelor[17].

— Şi?

— Şi, îţi repet, că din clipa când am văzut cum razele soarelui îi străbăteau trupul acolo, la havuz, m-am îndrăgostit pe viaţă şi pe moarte.

— E deci tot aşa de transparentă ca un ţipar sau ca o sardea tânără?

— Nu glumi, Petronius, iar dacă te-ar putea înşela uşurinţa cu care am vorbit de propria-mi pasiune, află că un veşmânt strălucitor ascunde adesea răni adânci. Trebuie să-ţi mai spun că, înapoindu-mă din Asia am dormit o noapte în templul lui Mopsus ca să am un vis prevestitor. Şi iată că în vis mi s-a arătat Mopsus şi mi-a prevestit că în viaţa mea se va produce o mare schimbare datorită dragostei.

— L-am auzit pe Plinius spunând că nu crede în zei, dar crede în vise şi poate că are dreptate. Glumele mele nu mă împiedică să mă gândesc uneori că, de fapt, există numai o singură zeitate, veşnică, atotputernică, creatoare: Venus Genitrix. Ea apropie sufletele, trupurile şi lucrurile. Eros a scos lumea din haos. Dacă a făcut bine, sau nu, asta-i altceva, dar de vreme ce este aşa, trebuie să-i recunoaştem puterea, chiar dacă nu vrem s-o şi binecuvântăm…

— Ah, Petronius! E mai uşor să afli pe lume o filozofie, decât un sfat bun.

— Spune-mi ce vrei de fapt?

— Vreau s-o am pe Ligia. Vreau ca braţele mele, care acum îmbrăţişează doar aerul, s-o poată cuprinde pe ea şi s-o strângă la pieptul meu. Dac-ar fi fost o sclavă, pentru ea i-aş fi dat lui Aulus o sută de fete cu picioarele unse cu var, semn că sunt pentru prima oară scoase la vânzare. Vreau s-o am în casa mea, până când capul îmi va albi ca piscul Soracte iarna.

— Nu-i sclavă, dar, în fond, face parte din familia lui Plautius şi, deoarece este un copil părăsit, poate fi considerată o alumna[18]. Plautius ar putea să ţi-o cedeze daca-ar vrea.

— Pesemne că n-o cunoşti pe Pomponia Graecina. De altfel, amândoi s-au ataşat de ea ca de propriul lor copil.

— O ştiu pe Pomponia. Un adevărat chiparos. Dacă n-ar fi soţia lui Aulus, ai putea-o angaja ca bocitoare. De la moartea Iuliei, n-a lepădat veşmântul negru şi, în general, arată de parcă de pe acum ar rătăci prin lunca aşternută cu asfodele a Câmpiilor Elizee. În acelaşi timp este o univira[19], aşa că printre femeile noastre divorţate de patru şi cinci ori e un adevărat Fenix… Dar… ai auzit? Se spune că Fenix a renăscut într-adevăr în Egiptul de Sus, lucru care se întâmplă nu mai des decât la cinci sute de ani o dată?

— Petronius! Petronius! O să vorbim altă dată de Fenix.

— Ce să-ţi spun, dragă Marcus? Îl cunosc pe Aulus Plautius, care, deşi condamnă felul meu de viaţă, are o anumită slăbiciune pentru mine. Sau poate mă respectă mai mult decât pe alţii fiindcă ştie că n-am fost niciodată delator, ca de pildă Domitius Afer Tigellinus şi toată ceata aceea de prieteni ai lui Ahenobarbus[20]. Fără să mă prefac stoic, mi-am arătat destule ori nemulţumirea la unele dintre isprăvile lui Nero, pe care Seneca şi Burrus le treceau cu vederea. De crezi că pot să obţin ceva de la Aulus pentru tine, îţi stau la dispoziţie.

— Cred că poţi. Tu ai influenţă asupra lui. În plus, mintea ta isteaţă cunoaşte nenumărate mijloace de convingere. Dacă ai cerceta puţin situaţia şi ai vorbi cu Plautius…

— Ai o părere exagerată despre influenţa şi isteţimea mea, dar dacă-i vorba numai de asta, am să discut cu Plautius, îndată ce-au să se întoarcă la Roma.

— S-au şi întors acum două zile.

— În cazul acesta să mergem în triclinium[21], unde ne aşteaptă gustarea. După aceea, cu puteri împrospătate, poruncim să fim duşi la Plautius.

— Întotdeauna mi-ai fost drag, spuse Vinicius, voios, acum însă am să pun statuia ta printre larii mei, una aşa frumoasă ca asta, şi am să-i aduc jertfe.

Vorbind astfel, se întoarse spre statuile care împodobeau un perete întreg al sălii parfumate şi arătă cu mâna spre statuia lui Petronius, reprezentându-l în chip de Hermes cu caduceul în mână. Apoi adăugă:

— Pe lumina lui Helios! Dacă „divinul” Paris[22] a semănat cu tine, atunci n-ai de ce să te miri de Elena.

În exclamaţia lui era tot atâta sinceritate cât şi linguşire. Petronius, deşi era mai în vârstă şi nu atât de atletic, era mai frumos chiar şi decât Vinicius. Femeile din Roma îi admirau nu numai mintea ageră şi gustul ales care-i atrăsese numele de arbitrul eleganţei, ci şi înfăţişarea. Admiraţia aceasta se vedea chiar şi pe feţele celor două fete din Cos, care acum îi aranjau faldurile togii. Una dintre ele, îl privea în ochi cu supunere şi admiraţie.

Însă el nu-i dădu nici o atenţie, ci, zâmbind către Vinicius, începu să-i citeze drept răspuns ceea ce spusese Seneca despre femei.

— Animal impudens[23]… etc.

Apoi, cuprinzându-l cu braţul pe după umeri, îl conduse în triclinium.

În unctorium, cele două grecoaice, frigienele şi cele două negrese începură să strângă *epilichnia*[24] cu parfumuri. În aceeaşi clipă, se dădu la o parte draperia de la frigidarium, apărură capetele balneatorilor şi se auzi în şoaptă: „pssst”. La acest semnal, una din grecoaice, frigienele, şi cele două etiopiene săriră cu vioiciune şi dispărură într-o clipită după draperie. În piscină începea acum vremea nebuniilor şi a desfrâului, la care nici supraveghetorul sclavilor nu se opunea, căci el însuşi lua parte adesea la asemenea petreceri. Le bănuia, de altfel, şi Petronius, dar, ca om înţelegător şi căruia nu-i plăcea să pedepsească, închidea ochii.

În unctorium rămăsese numai Eunice. O vreme ascultă vocile şi râsetele care se îndepărtau, pe urmă, ridicând scăunelul încrustat cu chihlimbar şi fildeş pe care şezuse adineauri Petronius, îl puse cu grijă alături de statuia lui.

Unctoriul era plin de lumina soarelui şi de răsfrângerile de curcubeu ale marmurei, cu care erau căptuşiţi pereţii.

Eunice se urcă pe scăunel şi, ajungând la înălţimea statuii, îşi aruncă deodată braţele pe după

gâtul ei, apoi, lăsându-şi pe spate părul auriu şi lipindu-şi trupul trandafiriu de marmura albă, începu să sărute extaziată buzele reci ale chipului de piatră.

Capitolul II

După masa pe care o numea gustarea de dimineaţă, la care însă cei doi prieteni se aşezaseră, când pentru muritorii de rând de mult trecuse vremea prandiu-ului[25], Petronius propuse să tragă amândoi un pui de somn. După părerea lui, era prea devreme pentru vizită. Adevărat că sunt oameni care încep să-şi viziteze cunoscuţii de pe la răsăritul soarelui şi, în plus, consideră că acesta este un vechi obicei roman. El, Petronius, însă, îl consideră un obicei barbar. Orele de după-amiază sunt cele mai potrivite, însă nu mai înainte ca soarele să fi trecut de templul lui Jupiter de pe Capitoliu, privind pieziş înapoi spre Forum. Toamna este însă destul de caldă şi oamenii dorm cu plăcere după-masă. Deocamdată, e plăcut să asculţi susurul havuzului din atrium şi după ce ai făcut o mie de paşi, neapărat obligatorii, să aţipeşti în lumina roşie ce se strecoară printre draperiile de purpură lăsate pe jumătate.

Vinicius îi dădu dreptate şi începură să se plimbe, discutând cu nepăsare despre ceea ce se auzea la Palatin şi prin Roma şi filozofând câte puţin asupra vieţii. Pe urmă, Petronius se duse în cubiculum[26], dar nu dormi mult. După scurgerea unei jumătăţi de oră, ieşi; poruncind să i se aducă verbină, începu să o miroasă şi să-şi frece cu ea mâinile şi tâmplele.

— Nici nu-ţi închipui cum te trezeşte şi te înviorează, zise el. Acum sunt gata.

Lectica îi aştepta de mult, aşa că urcară şi porunciră să fie duşi pe Vicus Patricius, la casa lui

Aulus. „Insula” lui Petronius era aşezată pe coasta de sud a Palatinului, în apropiere de Carinae şi drumul cel mai scurt ar fi trecut pe lângă Forum. Petronius însă voia să treacă şi pe la aurarul Idomen. Porunci să fie duşi prin Vicus Apollinis şi prin Forum înspre Vicus Sceleratus, la colţul căruia se aflau tot felul de prăvălii.

Nişte negri uriaşi ridicară lectica şi porniră pe urma sclavilor numiţi pedisequi[27]. Petronius îşi ridică în tăcere palmele parfumate cu verbină în dreptul nărilor şi rămase o vreme aşa, părând că se gândeşte la ceva. Pe urmă, zise:

— Mă gândeam că dacă zeiţa ta silvestră nu este sclavă, atunci ar putea părăsi casa lui Plautius ca să se mute la tine. Ai înconjura-o cu dragoste, ai copleşi-o cu daruri ca eu pe adorata mea Crysothemis, de care, fie vorba între noi, sunt cel puţin tot atât de plictisit, cât şi ea de mine. Marcus scutură din cap.

— Nu? întrebă Petronius. În cel mai rău caz, treaba ar ajunge la împărat şi poţi fii sigur că, măcar datorită trecerii mele, Barbă-Arămie al nostru va fi de partea ta.

— N-o cunoşti pe Ligia! răspunse Vinicius.

— Atunci dă-mi voie să te întreb: tu o cunoşti altfel decât din vedere? Ai vorbit cu ea? I-ai mărturisit dragostea ta?

— Am văzut-o mai întâi la havuz, pe urmă am mai întâlnit-o de două ori. Ţine seama că în timpul şederii mele în casa lui Aulus, am locuit într-o aripă lăturalnică, destinată oaspeţilor şi, fiind cu mâna ruptă, nu puteam să mănânc la masa comună. Abia în ajunul zilei în care îmi anunţasem plecarea, am întâlnit-o pe Ligia la cină, dar n-am putut să-i spun nici un cuvânt. A trebuit să-l ascult pe Aulus povestind despre victoriile obţinute în Britania, apoi despre decăderea micilor gospodării din Italia, lucru pe care încă Licinius Stolon[28] se străduise să-l preîntâmpine. În general, nu ştiu

dacă Aulus e în stare să vorbească şi despre altceva şi să nu-ţi închipui c-o să reuşim să scăpăm de asta, doar dacă n-o să vrei să-l asculţi vorbind despre decăderea moravurilor în vremea noastră. În curţile lor de păsări cresc fazani, dar nu-i mănâncă, pornind de la principiul că fiecare fazan mâncat apropie sfârşitul puterii romane. A doua oară, am întâlnit-o lângă bazinul de apă din grădină. Ţinea în mână un mănunchi de stuf proaspăt rupt, pe care-l tot cufunda în apă şi stropea cu el irişii ce creşteau în jur. Priveşte genunchii mei. Jur pe scutul lui Heracles că atunci când asupra trupelor noastre se năpusteau hoardele de parţi, genunchii mei nu tremurau, dar au tremurat lângă bazinul acela. Şi, emoţionat ca un flăcăiandru care mai poartă încă bulla adolescenţei la gât, i-am cerşit milă numai din priviri; multă vreme n-am putut să scot o vorbă.

Petronius îl privi cu un fel de invidie parcă.

— Fericitule! zise el. Chiar dacă lumea şi viaţa ar fi mai rele decât sunt, ne rămâne un singur lucru întotdeauna bun: tinereţea. După o clipă însă, întrebă: Şi nu i-ai vorbit deloc?

— Ba da. Venindu-mi în fire, i-am spus că de curând m-am înapoiat din Asia, că mi-am rupt mâna lângă oraş şi că am suferit cumplit, dar în clipa când trebuie să părăsesc această casă ospitalieră, văd că aici suferinţa are mai mult preţ decât petrecerile oriunde aiurea, că boala aici e mai plăcută decât sănătatea în altă parte. Ea asculta cuvintele mele, tulburată la rândul ei, şi, cu capul plecat, desena ceva cu stuful pe nisipul galben ca şofranul. După aceea ridică ochii, se mai uită o dată la semnele desenate, încă o dată la mine, parcă voind să mă întrebe ceva – şi deodată o luă la fugă ca o hamadriadă[29] din faţa unui faun prost.

— Trebuie să aibă ochi minunaţi.

— Ca marea – şi m-am pierdut în ei ca într-o mare. Crede-mă, apele Arhipelagului sunt mai puţin azurii. După aceea, a venit micul Plautius şi a început să mă întrebe ceva. Dar eu nu înţelegeam ce spune.

— O, Atena! strigă Petronius. Îndepărtează de pe ochii acestui băiat legătura cu care i-a acoperit Eros, căci altfel are să-şi spargă capul, lovindu-se de vreo coloană a templului lui Venus. Apoi se întoarse spre Vinicius:

— O, tu, boboc primăvăratec pe arborele vieţii, tu primă mlădiţă verde a viţei! În loc să te duc la casa lui Plautius, ar trebui să poruncesc să te ducă la casa lui Gelocius, unde-i o şcoală pentru băieţii care nu cunosc încă viaţa.

— Ce vrei să spui?

— Ce-a desenat ea pe nisip? Oare nu numele lui Amor, sau o inimă străpunsă de săgeata lui, sau aşa ceva, din care să poţi deduce că satirii au şi destăinuit la urechea acestei nimfe diferitele taine ale vieţii? Cum ai putut să nu te uiţi la semnele acelea?

— Am îmbrăcat toga de mai multă vreme decât îţi închipui, răspunse Vinicius, şi înainte de a sosi micul Aulus am cercetat cu atenţie semnele acelea. Doar ştiu că şi în Grecia şi la Roma, fetele frumoase obişnuiesc să deseneze pe nisip mărturisiri pe care buzele lor nu vor să le rostească… Dar, ghiceşte ce-a desenat?

— Dacă e altceva decât am presupus, atunci nu ghicesc.

— Un peşte.

— Ce spui?

— Zic: un peşte. Oare asta să însemneze că în vinele ei curge sânge rece? Nu ştiu! Tu, însă, care m-ai numit boboc primăvăratec pe arborele vieţii, cu siguranţă că ai să înţelegi mai bine semnul acesta.

— Carissime[30]! Întreabă-l pe Plinius[31]. El se pricepe la peşti. Dac-ar mai trăi încă bătrânul Apicius[32], poate că ar şti să-ţi spună ceva despre asta, căci a mâncat în cursul vieţii sale mai mulţi peşti decât ar putea să încapă în golful Neapolis.

Discuţia se întrerupse aici, căci pătrunseră în străzile aglomerate, unde vacarmul îi împiedica să se mai audă. Prin Vicus Apollinis cotiră spre Forum Romanum unde în zilele senine, înainte de apusul soarelui, se adunau gloatele de gură-cască să se plimbe printre coloane, să-şi povestească noutăţi şi să le asculte, să se uite la lecticile cu oameni de vază şi, în sfârşit, să se uite prin magazinele aurarilor, prin librării, prin prăvăliile unde se schimbau banii, prin dughenele cu ţesături, bronzuri şi prin toate celelalte, care se găseau în număr mare în clădirile ce împrejmuiau piaţa peste drum de Capitoliu. O bună parte din Forum, dominat de palat, se afla în umbră. În schimb, coloanele care se ridicau în preajma templelor aşterneau umbre lungi pe plăcile de marmură; erau atât de multe, încât privirile se pierdeau printre ele ca într-o pădure. Uitându-te de la oarecare distanţă, aveai impresia că aceste clădiri şi coloane, sunt îngrămădite una într-alta. Se zăreau ţâşnind unele deasupra altora, în dreapta şi la stânga, se căţărau pe înălţimi, sau se cuibăreau lângă zidul palatului înghesuindu-se ca nişte tulpini mari şi mici, groase şi subţiri, aurii sau albe, etalându-şi fie florile de acant ale arhitravelor, fie străpungând văzduhul cu zvelteţea lor ionică, fie încheindu-se cu simplele pătrate ale stilului doric. Deasupra acestei păduri sclipeau triglifele colorate, de pe timpane se aplecau figurile zeilor sculptaţi, de pe frontoane cvadrigi de aur păreau că vor să-şi ia zborul spre cer, în azurul neclintit de deasupra oraşului înţesat cu temple. În mijlocul pieţii şi pe marginile ei, se scurgea un fluviu de oameni; mulţimile se plimbau pe sub arcadele bazilicii lui Julius Caesar, alţii şedeau pe treptele templului lui Castor şi Pollux

sau îşi pierdeau vremea pe lângă templul Vestei, arătând pe fondul acesta enorm de marmură ca nişte roiuri de fluturi multicolori sau de cărăbuşi. De sus, pe treptele uriaşe dinspre templul lui „Jupiter Optimus Maximus", veneau noi valuri de oameni. Lângă rostrae[33] publicul îi asculta pe nişte oratori ocazionali; ici şi colo, se auzeau strigătele negustorilor care vindeau fructe, vin sau apă amestecată cu suc de smochine, strigătele şarlatanilor care recomandau leacuri extraordinare, ale ghicitorilor care promiteau taina unor comori ascunse, ale tălmăcitorilor de vise. Pe alocuri, se amestecau în larma discuţiilor şi ţipetelor acorduri de sistre, de sambucă egipteană sau de flaute greceşti. Ici şi colo oameni bolnavi, cucernici sau necăjiţi duceau ofrande la temple. Printre oameni, pe lespezile de piatră se adunau la grăunţele aduse jertfă stoluri lacome de porumbei, asemenea unor pete mişcătoare, pestriţe sau întunecate, ridicându-se pentru moment în văzduh, însoţite de fâlfâit puternic de aripi, lăsându-se din nou la pământ, pe spaţiile eliberate de lume. Din când în când grupurile se dădeau la o parte din faţa lecticilor în care se zăreau chipuri elegante de femei sau capetele de senatori şi cavaleri, cu trăsături sleite şi obosite de viaţă. Mulţimea repeta în cele mai diverse limbi, cu voce tare, numele lor, adăugând porecle, ironii sau laude. Printre grupurile învălmăşite îşi făceau loc în răstimpuri, păşind măsurat, detaşamente de ostaşi sau vigili[34], care menţineau ordinea pe străzi. Limba greacă se auzea în jur la fel de des ca şi cea latină.

Vinicius, care nu mai fusese de mult în oraş, se uita cu oarecare curiozitate la roiul acela de oameni şi la Forum Romanum, care domina valurile omenirii, dar care era în acelaşi timp înecat de aceste valuri. Petronius, ghicind gândul tovarăşului său, îl numi „cuibul quiriţilor – fără quiriţi[35]". Într-adevăr, romanii de baştină aproape că dispăreau în mulţimea aceasta formată din toate

neamurile şi popoarele. Puteai să vezi etiopieni, uriaşi cu părul blond din îndepărtatul nord, britani, gali şi germani, oameni din Sericum cu ochii oblici, oameni de pe malurile Eufratului sau ale Indului, cu bărbile vopsite în culoarea cărămizii, sirieni de pe malurile Orontului, cu ochi negri, languroşi; locuitori ai pustiurilor, arabi uscaţi ca osul, evrei cu pieptul supt, egipteni cu veşnicul lor surâs impasibil pe faţă, numizi şi africani; greci din Hellada, care dirijau oraşul în aceeaşi măsură ca şi romanii, însă îl conduceau prin ştiinţă, artă, înţelepciune şi spadă, greci din insule şi din Asia Mică şi din Egipt şi din Italia şi din Galia Narbonensis. Din mulţimea sclavilor cu urechile găurite nu lipsea nici populaţia liberă şi trândavă pe care împăratul o distra, o hrănea şi chiar o îmbrăca, şi nici călătorii liberi atraşi în marele oraş de ieftinătatea vieţii şi perspectivele Fortunei; nu lipseau nici negustorii, nici preoţii lui Serapis[36] cu ramuri de laur în mână, nici preoţi de-ai zeiţei Isis[37], pe ale cărei altare se aduceau mai multe jertfe decât în templul lui Jupiter de pe Capitoliu, nici preoţii Cibelei[38], ducând în mâini mănunchiuri de orez auriu şi nici chiar preoţi ai zeităţilor împrumutate de la alte popoare, dansatoare orientale cu mitre în culori ţipătoare pe cap, vânzători de amulete şi îmblânzitori de şerpi, magi din Caldeea şi, în sfârşit, oameni fără nici o ocupaţie, care se prezentau săptămânal la magaziile de pe malul Tibrului după grâu, se băteau pentru bilete de loterie la circ, îşi petreceau nopţile în casele într-o rână din cartierul de dincolo de Tibru, iar zilele însorite şi calde în criptoporticele şi în cârciumile murdare din Subura, pe podul Milvius sau în faţa „insulelor” celor avuţi, unde, din când în când, li se aruncau resturile de la masa sclavilor.

Petronius era bine cunoscut de aceste mulţimi. La urechile lui Vinicius ajungeau mereu vorbele: „Hic est!” – El este! Era iubit pentru

generozitatea lui, dar popularitatea îi sporise mai ales de când se aflase că vorbise în faţa împăratului împotriva condamnării la moarte a întregii „familii”, adică a tuturor sclavilor prefectului Pedanius Secundus, fără deosebire de sex şi vârstă, pentru că unul din ei, într-un moment de disperare, îl omorâse pe acest monstru. De fapt, Petronius repeta tuturor că lui îi fusese indiferent şi că vorbise împăratului numai în particular, ca arbiter elegantiarum, ale cărui sentimente estetice s-au revoltat în faţa unui asemenea măcel barbar, demn de nişte sciţi, nu de romani. Totuşi, poporul care se revoltase din pricina acestui masacru, ţinea de-atunci la Petronius.

Lui însă nu-i păsa de asta. Ţinea minte că acelaşi popor îl iubise şi pe Britanicus, otrăvit de Nero, şi pe Agripina ucisă din porunca aceluiaşi, şi pe Octavia sufocată în Pandataria[39] după ce i-au fost deschise vinele în abur cald, şi pe Rubelius Plautus cel exilat, şi pe Thraseas, căruia orice dimineaţă îi putea aduce condamnarea la moarte. Dragostea poporului putea fi considerată mai degrabă drept rău prevestitoare, iar scepticul Petronius era în acelaşi timp un superstiţios. Dispreţuia mulţimea din două motive: întâi, ca aristocrat, şi pe urmă, ca estet. Cei care duhneau de la bobul prăjit purtat în sân şi erau veşnic răguşiţi şi transpiraţi, căci jucau „mora” pe la colţurile străzilor şi prin peristile, nu erau demni în ochii lui să poarte numele de oameni.

De aceea, fără să răspundă deloc la aplauze, nici la sărutările trimise cu mâna inutil, îi relata lui Marcus povestea lui Pedanius, ironizând caracterul schimbător al gloatei care, a doua zi după ameninţătoarea revoltă, îl aplaudase pe Nero, în timp ce trecea spre templul lui Jupiter Stator. În faţa librăriei lui Avirnus, porunci să oprească, coborî şi cumpără un manuscris frumos împodobit pe care i-l dădu lui Vinicius.

— E un dar pentru tine, zise el.

— Mulţumesc, răspunse Vinicius. Dar după ce se uită la titlu, îl întrebă:

— Satyricon[{40}]? E ceva nou. De cine?

— De mine. Dar nu vreau să merg pe urmele lui Rufinus, a cărui poveste voiam să ţi-o spun, nici pe ale lui Fabricius Vaiento, de aceea nu ştie nimeni acest lucru şi nici tu să nu-l spui cuiva.

— Spuneai că nu scrii versuri, zise Vinicius, uitându-se în manuscris, iar aici văd proză înţesată cu versuri.

— Când ai să citeşti, să fii atent la petrecerea lui Trimalchion[{41}]. În privinţa versurilor, m-am scârbit de ele de când Nero scrie o epopee. Ascultă! Vitelius, când vrea să-şi uşureze stomacul, foloseşte un beţişor de fildeş pe care-l vâră pe gât; alţii se folosesc de pene de flamingo înmuiate în ulei sau în zeamă de cimbrişor. Eu, în schimb, citesc poeziile lui Nero, iar efectul este instantaneu. Pe urmă le pot lăuda, dacă nu cu conştiinţa curată, cel puţin cu stomacul uşurat.

Zicând acestea, opri din nou lectica în faţa aurarului Idomen şi după ce rezolvă problema gemelor, porunci să fie dusă lectica direct la casa lui Aulus.

— Pe drum, zise el, ca dovadă a ceea ce înseamnă amorul propriu al autorului, am să-ţi spun povestea lui Rufinus.

Înainte de a începe însă, cotiră pe Vicus Patricius şi ajunseră imediat în faţa casei lui Aulus. Un *ianitor*[{42}] tânăr şi solid le deschise uşa care ducea la *ostium*[{43}] şi deasupra căreia o gaiţă închisă în colivie îi salută, ţipând: *„Salve!”*

Trecând spre adevăratul atrium, Vinicius spuse:

— Ai observat că aici portarul nu-i legat în lanţuri?

— E o casă ciudată, răspunse în şoaptă Petronius. Ştii, desigur, că Pomponia Graecina a fost suspectată că ar împărtăşi superstiţia aceea

răsăriteană, care constă în slăvirea unui oarecare Christos. Se pare că datorează treaba aceasta Crispinillei, care s-ar fi răzbunat astfel pe ea, neputându-i ierta Pomponiei că s-a mulţumit cu un singur soţ toată viaţa. *Univira!...* Astăzi la Roma e mai uşor să găseşti un platou cu ciuperci din Noricum[44]. A fost judecată de tribunalul ginţii…

— Ai dreptate, e o casă ciudată. Am să-ţi povestesc pe urmă ce-am auzit şi ce-am văzut aici.

Între timp, pătrunseră în atrium. Sclavul care îndeplinea aici oficiile gazdei, numit *atriensis,* trimise nomenclatorul să anunţe sosirea oaspeţilor, în timp ce servitorii le aduseră scaune şi scăunele sub picioare. Petronius, care închipuindu-şi că în casa aceasta austeră domneşte o veşnică tristeţe, nu pusese niciodată piciorul aici şi acum se uita în juru-i oarecum mirat şi parcă dezamăgit, căci atrium-ul făcea o impresie mai curând veselă. Din tavan, printr-o deschizătură mare, cădea un snop de lumină strălucitoare, răsfrângându-se în mii de scântei în jetul de apă al fântânii arteziene. Bazinul pătrat cu fântână în mijloc, destinat captării ploii care ar cădea prin deschizătura din tavan, numit impluvium, era înconjurat cu anemone şi crini. Se pare că în casa asta crinii erau iubiţi îndeosebi, fiindcă se găseau tufe întregi, şi albi şi roşii, şi mai erau, în sfârşit, irişi de culoarea safirului, ale căror petale delicate păreau argintate cu pulbere de apă. În muşchiul umed, în care erau ascunse ghivecele cu crini, şi printre frunze, se zăreau statuete de bronz reprezentând copii sau păsări acvatice. La un colţ, o căprioară turnată tot din bronz îşi apleca spre apă capul verzui, brumat de umezeală, de parc-ar fi vrut să se adape. Podeaua din atrium era de mozaic; pereţii, în parte acoperiţi cu marmură roşie, în parte pictaţi cu pomi, peşti, păsări şi grifoni atrăgeau privirile prin jocul lor de culori. Tocurile uşilor dinspre încăperile vecine erau împodobite cu plăci din carapace de broască ţestoasă, sau chiar din fildeş; pe lângă pereţi, între

uşi, se aflau statuile strămoşilor lui Aulus. Pretutindeni se vedea o îndestulare tihnită, departe de a fi luxoasă, dar nobilă şi sigură de sine.

Petronius, care locuia într-o casă incomparabil mai arătoasă şi mai elegantă, nu putu totuşi găsi aici nici un lucru care să supere simţul lui de frumos şi tocmai voia să-i comunice această observaţie şi lui Vinicius, când un sclav *velarius*[45] dădu la o parte draperia care despărţea atrium de *tablinum*[46] şi din adâncul casei apăru, venind în grabă, Aulus Plautius.

Era un om care se apropia de amurgul vieţii, cu capul cărunt, dar viguros, cu o faţă energică, cu bărbia lată aducând, din profil, cu un cap de vultur. De data aceasta, avea zugrăvită pe chip o oarecare nedumerire, ba poate chiar nelinişte, pricinuită de vizita neaşteptată, a prietenului, amicului şi confidentului lui Nero.

Petronius, care era un om de lume rafinat şi mult prea pătrunzător ca să nu-şi dea seama de asta, după primele saluturi anunţă, cu toată elocinţa şi iscusinţa de care era capabil, că venise să mulţumească pentru îngrijirea pe care a primit-o în această casă fiul surorii sale, că numai recunoştinţa este motivul vizitei lui şi că şi-a luat această îndrăzneală numai fiindcă el şi cu Aulus se cunosc de mult.

La rândul lui, Aulus îl asigură că vizita îi face plăcere; cât despre recunoştinţă, mărturisi că el însuşi îi este îndatorat, deşi Petronius cu siguranţă nici nu bănuieşte care sunt motivele.

Într-adevăr, Petronius nu le bănuia. În zadar ridică ochii de culoarea alunei şi se strădui să-şi amintească de cel mai mic serviciu făcut lui Aulus sau altcuiva. Nu-şi amintea de nici unul, poate doar cu excepţia aceluia pe care dorea acum să i-l facă lui Vinicius. Probabil c-a făcut ceva asemănător în mod întâmplător, numai întâmplător.

— Îl iubesc şi-l preţuiesc mult pe Vespasian, spuse Aulus, căruia i-ai salvat viaţa când a avut o dată ghinionul să adoarmă ascultând versurile împăratului.

— A fost un noroc pentru el, spuse Petronius, fiindcă nu le-a mai auzit, însă nu neg că s-ar fi putut termina cu o nenorocire. Barbă-Arămie ţinea neapărat să-i trimită un centurion cu recomandarea prietenească de a-şi deschide venele.

— Iar tu, Petronius, ai râs de el.

— Da, sau mai degrabă, dimpotrivă: i-am spus că dacă Orfeu[47] a ştiut să adoarmă fiarele prin cântec, succesul lui este cel puţin egal, de vreme ce a reuşit să-l adoarmă pe Vespasian. Pe Ahenobarbus poţi să-l dezaprobi, cu condiţia ca sub o mică dezaprobare să se ascundă o mare linguşire. Iubita noastră Augustă Poppea înţelege perfect acest lucru.

— Din păcate, aşa-s vremurile! răspunse Aulus. Îmi lipsesc doi dinţi în faţă de la o piatră aruncată de mâna unui britan şi din cauza asta vorbirea mea a devenit şuierătoare, totuşi, cele mai fericite clipe din viaţa mea le-am petrecut în Britania…

— Pentru că erau victorioase, completă Vinicius.

Petronius, însă, temându-se că bătrânul comandant de oşti o să înceapă să povestească despre războaiele sale îndepărtate, schimbă subiectul discuţiei. Spuse că în ţinutul Praeneste ţăranii au găsit un pui de lup mort, cu două capete, iar în timpul furtunii de-acum câteva zile, trăsnetul rupsese un colţ din templul Dianei, ceea ce era nemaipomenit pentru o vreme de toamnă târzie ca acum. Un oarecare Cotta, care-i povestise acest lucru, adăugase că preoţii templului prevestesc în legătură cu asta prăbuşirea Romei sau cel puţin distrugerea unei case mari, ceea ce numai prin jertfe extraordinare s-ar putea evita.

Aulus, ascultând povestirile, îşi exprimă părerea că asemenea semne nu pot fi nesocotite. Poate că zeii s-au mâniat, deoarece crimele oamenilor au întrecut orice măsură, ceea ce-i lesne de înţeles, iar în acest caz jertfele de înduplecare ar fi foarte nimerite.

La care Petronius spuse:

— Casa ta, Plautius, nu este prea mare, deşi în ea locuieşte un om mare; a mea, ce-i drept prea mare pentru un proprietar atât de umil, e de asemenea mică. Dacă e vorba de distrugerea unei case foarte mari, ca de exemplu *„domus transitoria*[48]”, atunci merită oare să depunem jertfe ca s-o salvăm de la pieire?

Plautius nu răspunse la această întrebare şi rezerva lui îl cam şocă pe Petronius, căci, cu toate că nu prea făcea deosebire între bine şi rău, nu era un denunţător şi cu el se putea discuta în absolută siguranţă. Aşa că schimbă din nou discuţia şi începu să laude locuinţa lui Plautius, orânduită cu atâta bun gust.

— E o locuinţă veche, răspunse Plautius, în care n-am schimbat nimic de când am moştenit-o.

După ce dădeai la o parte draperia ce despărţea atrium de tablinum, casa era deschisă de la un capăt la altul, aşa că prin tablinum, prin peristil şi sala următoare, numită *oecus*[49], privirea străbătea până în grădină, care se vedea de departe ca un tablou luminos încadrat într-o ramă întunecată. Râsete vesele de copii se auzeau de acolo până în atrium.

— Ah, comandante, zise Petronius, permite-ne să ascultăm de aproape râsul acesta sincer, care astăzi se aude atât de rar.

— Cu plăcere, răspunse Plautius, ridicându-se. E micuţul meu Aulus şi cu Ligia. Se joacă cu mingile. Cât despre râs, cred, Petronius, că-ţi petreci toată vremea râzând.

— Viaţa e demnă de râs, deci râd, răspunse Petronius. Aici însă râsul răsună cu totul altfel.

— Da, altfel, adăugă Vinicius. Petronius nu râde toată ziua, ci mai degrabă toată noaptea.

Discutând astfel, străbătură casa în tot lungul ei şi ajunseră în grădină, unde Ligia şi micul Aulus se jucau cu mingile pe care sclavii, destinaţi special acestei distracţii şi numiţi *spheristae,* le adunau de pe jos şi li le dădeau în mână. Petronius aruncă o privire fugitivă spre Ligia. Micul Aulus, zărindu-l pe Vinicius, alergă să-l salute, în timp ce acesta, înaintând, înclină capul în faţa frumoasei fete, care se oprise cu mingea în mână, cu părul cam răvăşit, înfierbântată de joacă, rumenă la faţă.

Însă în triclinium-ul din grădină, umbrit de iederă, viţă şi liane stătea Pomponia Graecina; se duseră deci să o salute. Petronius, deşi nu frecventa casa lui Plautius, o cunoştea pe Pomponia, căci o întâlnea la Antistia, fiica lui Rubelius Plautus, şi apoi în casa lui Seneca şi la Pollion. Nu-şi putu stăpâni nici acum un fel de uimire pe care i-o provoca faţa ei tristă, dar senină, nobleţea figurii ei, a mişcărilor şi a cuvintelor sale. Pomponia îi contrazicea în aşa măsură părerile despre femei, încât acest bărbat, stricat până în măduva oaselor şi sigur de sine ca nimeni altul în toată Roma, nu numai că simţea pentru ea un anumit respect, dar îşi pierdea chiar într-o anumită măsură siguranţa de sine. Şi iată că acum, mulţumindu-i pentru îngrijirea dată lui Vinicius, rosti parcă fără voie cuvântul *„domina”,* care nu-i trecea niciodată prin minte când vorbea de exemplu cu Calvia, Crispinilla, Scribonia, Valeria, Solina sau alte femei din societatea înaltă. După salutări şi mulţumiri, începu imediat să se plângă că Pomponia este văzută atât de rar, că nu poate fi întâlnită nici la circ, nici în amfiteatru, iar ea răspunse liniştit, punând mâna pe mâna soţului ei:

— Îmbătrânim şi amândoura ne place tot mai mult liniştea casei.

Petronius vru să protesteze, dar Aulus Plautius adăugă cu vocea lui şuierătoare:

— Şi ne simţim tot mai străini printre oamenii care chiar şi pe zeii noştri romani îi numesc cu nume greceşti.

— De la o vreme zeii au ajuns simple figuri de stil ale retoricii, spuse nepăsător Petronius, şi fiindcă retorica am învăţat-o de la greci, chiar şi mie, de exemplu, îmi vine mai uşor să spun Hera decât Iunona.

Spunând acestea, întoarse privirea spre Pomponia, dând parcă de înţeles că în faţa ei nici o altă zeitate nu i-ar fi putut veni în minte. Pe urmă, începu s-o contrazică cu privire la bătrâneţe: „E adevărat că oamenii îmbătrânesc repede, însă numai aceia care trăiesc o altfel de viaţă şi, în afară de asta, există obraji de care Saturn[50] se pare că a uitat.” Petronius spuse aceste cuvinte, strecurând în ele chiar o anumită doză de sinceritate, deoarece Pomponia Graecina, deşi cobora dincolo de amiaza vieţii, păstrase o neobişnuită prospeţime a pielii şi, având un cap mic şi obraji ca de copil, cu toate că purta rochii mohorâte şi era gravă şi tristă, uneori făcea impresia unei femei foarte tinere.

Între timp, micul Aulus, care se împrietenise cu Vinicius, se apropie şi îl chemă să joace mingea cu ei. În urma băiatului intră şi Ligia în triclinium. Sub perdeaua de iederă, cu pete de lumină tremurându-i pe faţă, îi apăru acum lui Petronius mai frumoasă decât la prima vedere şi într-adevăr asemănătoare unei nimfe. Deoarece nu-i vorbise până acum, se ridică, îşi plecă capul în faţa ei şi, în loc de formulele obişnuite de salut, începu să citeze cuvintele cu care Ulise a salutat-o pe Nausicaa:

Nu ştiu de eşti zeiţă sau fată muritoare,
Dar dacă eşti locuitoare a nefericitului pământ.

Binecuvântat să-ţi fie tatăl şi mama dimpreună.

Binecuvântaţi fraţii…

Chiar şi Pomponiei îi plăcu politeţea rafinată a acestui om de lume. În ceea ce o privea, Ligia îl ascultă tulburată, roşind, fără a îndrăzni să ridice ochii. Treptat însă, pe la colţurile gurii începu să-i tremure un zâmbet ştrengăresc. Faţa ei trăda lupta dintre sfiala feciorelnică şi dorinţa de a răspunde şi se vede că aceasta din urmă învinse, căci, uitându-se deodată la Petronius, îi răspunse prin cuvintele aceleiaşi Nausicaa, citându-le dintr-o răsuflare, niţel cam şcolăreşte:

Nu eşti un oarecare şi n-ai un chip de rând.

……

După aceste cuvinte, se răsuci pe călcâie şi o luă la fugă, ca o pasăre speriată.

De astă dată, fu rândul lui Petronius să se mire – căci nu se aşteptase să audă versurile lui Homer din gura unei fete de a cărei origină barbară aflase de la Vinicius. Privi întrebător spre Pomponia, ea însă nu-i putea răspunde, fiindcă în clipa aceea se uita, zâmbind, la bătrânul Aulus, al cărui chip exprima mândrie, întrucât el nu ştia să-şi ascundă sentimentele. În primul rând, se ataşase de Ligia ca de propriul lui copil, iar în al doilea rând, cu toate vechile prejudecăţi romane care cereau să tune şi să fulgere împotriva limbii greceşti şi a răspândirii ei, considera totuşi cunoaşterea ei o culme a bunelor maniere. El personal nu izbutise să o înveţe bine, lucru pentru care suferea în ascuns, aşa că era bucuros acum că acestui patrician distins şi totodată literat, care probabil ar fi fost gata să considere casa lui drept barbară, i s-a răspuns în limba şi cu versurile lui Homer.

— Avem un pedagog grec, zise el, adresându-se lui Petronius, care dă lecţii băiatului nostru, iar fata asistă şi ea. E doar o pitulice, dar o pitulice drăgălaşă, cu care ne-am obişnuit amândoi.

Petronius se uita printre frunzele de iederă şi caprifoi la cei trei care se jucau în grădină. Vinicius îşi scoase toga şi, rămânând numai în tunică, arunca mingea în aer, iar Ligia, care stătea în faţa lui cu braţele ridicate, se străduia să o prindă. La prima vedere, fata nu făcuse cine ştie ce impresie asupra lui Petronius. I se păruse cam slabă. Însă în clipa când o privise în triclinium mai îndeaproape, se gândise că aşa ar putea să arate aurora – şi ca un cunoscător, înţelese că este o fiinţă deosebită. Observase şi cântărise totul: şi faţa roză, transparentă, şi buzele proaspete parcă aşteptând sărutul, şi ochii albaştri ca azurul mărilor, şi paloarea de alabastru a frunţii, şi bogăţia părului cu cârlionţii lucind ca bronzul de Corint sau chihlimbarul, şi gâtul sprinten, şi curba divină a umerilor, şi întreaga ei făptură mlădioasă, suplă, tânără ca tinereţea lunii mai şi a florilor de curând înflorite. Se trezise în el artistul, adoratorul frumuseţii, care simţea că pe statuia acestei fete s-ar putea scrie: „Primăvara”. Îşi aminti brusc de Chrysothemis şi un râs amar îl crispă. Cu părul ei presărat cu pudră aurită, cu genele ei înnegrite, uşor fanată, îi apăru ca un trandafir trecut care începe să-şi scuture petalele. Totuşi întreaga Romă îl invidia pentru Chrysothemis. Îşi aminti apoi de Poppea – şi prea faimoasa Poppea i se păru de asemenea o mască neînsufleţită, de ceară. În fata aceasta cu forme tanagriene era nu numai primăvară – era şi o Psyche[51] radioasă care străbătea prin trupul ei de trandafir aşa cum raza luminează prin cristalele unui policandru.

„Vinicius are dreptate – se gândi el – iar Chrysothemis a mea e bătrână, bătrână… ca Troia!”

După aceea, adresându-i-se Pomponiei Graecina şi arătând spre grădină, zise:

— Acum înţeleg, domina, că avându-i pe dânşii, preferaţi să staţi acasă decât să mergeţi la petreceri, la Palatin sau la arenă.

— Da, răspunse ea, întorcând privirile spre micul Aulus şi Ligia.

Bătrânul comandant începu să spună povestea fetei şi ceea ce auzise cu ani în urmă de la Atelius Hister despre poporul ligienilor care locuieşte în nordul întunecos.

În ăst timp, ceilalţi terminaseră jocul cu mingea şi o vreme se plimbară pe nisipul grădinii, desluşindu-se pe fondul negru de mirt şi chiparoşi ca trei statui albe. Ligia îl ţinea de mână pe micul Aulus. După ce se plimbară puţin, se aşezară pe o bancă lângă piscina care ocupa mijlocul grădinii. Îndată însă, Aulus se ridică grăbit să-şi facă de joacă, speriind peştii din apa transparentă. Vinicius continua convorbirea începută în timpul plimbării.

— Aşa-i, zise, şi vocea-i profundă tremura. Imediat ce am aruncat *toga praetexta*[52], am fost trimis la legiunile din Asia. Nu cunosc oraşul, nici viaţa, nici dragostea. Ştiu pe dinafară câte ceva din Anacreon şi Horaţiu, dar n-aş fi în stare să vorbesc în versuri ca Petronius, atunci când mintea mi se tulbură de admiraţie şi nu mai găseşte cuvinte s-o exprime. Când eram copil, mergeam la şcoala lui Musonius, care ne spunea că fericirea constă în a voi ceea ce voiau zeii – deci fericirea ar depinde de voinţa noastră. Eu însă cred că există o altă fericire, mai mare şi mai scumpă, care nu depinde de voinţă şi pe care numai dragostea ţi-o poate da. Zeii înşişi caută această fericire, aşa că şi eu, o, Ligia, care până acum n-am cunoscut dragostea, mergând pe urmele lor, o caut pe aceea care ar voi să-mi dea fericirea…

Tăcu şi o vreme nu se mai auzi decât plescăitul uşor al pietricelelor, pe care micul Aulus le arunca în apă, speriind peştii. Curând însă,

Vinicius continuă să vorbească cu o voce şi mai moale, şi mai şoptită:

— Îl ştii poate pe Titus, fiul lui Vespasian? Se spune că abia ieşit din vârsta copilăriei s-a îndrăgostit cu atâta patimă de Berenice, încât de dor era gata să moară… Aşa aş fi în stare să iubesc şi eu, o, Ligia!… Bogăţia, gloria şi puterea – sunt fum! Neant! Bogatul găseşte pe unul şi mai bogat decât sine, gloria oricui poate fi întunecată de gloria mai mare a altuia, cel puternic e învins de altul şi mai puternic… Dar oare împăratul sau zeii înşişi pot încerca o bucurie mai mare, sau pot să fie mai fericiţi decât muritorul de rând, atunci când strânge la piept fiinţa dragă sau când sărută buzele iubite… Da, dragostea ne face egali cu zeii, o Ligia!…

Ea ascultă neliniştită, mirată. În anumite momente avea impresia că Vinicius cântă un cântec ciudat, care, picurând în urechile ei, îi aprinde sângele în vine. În acelaşi timp însă îşi simţea trupul moleşit, ca de un leşin. O înfiora spaima şi o neînţeleasă bucurie… I se părea că el vorbeşte despre lucruri la care şi ea se gândise mereu înainte, dar pe care nu le înţelesese până acum. Vorbele lui trezeau într-însa un simţământ care până atunci dormise; în clipa aceea, visul tulbure lua forme tot mai clare, mai atrăgătoare, mai frumoase.

Soarele trecuse de mult dincolo de Tibru şi coborâse spre dealul Janiculus. Lumina lui roşie se revărsa peste chiparoşii nemişcaţi, umplând aerul de irizări arămii. Ligia îşi ridică ochii azurii parcă trezită din somn, uitându-se la Vinicius şi deodată – cum stătea în lumina asfinţitului, aplecat spre ea, cu dorul tremurându-i în priviri, îi apăru mai frumos decât toţi oamenii şi decât toţi zeii greci şi romani ale căror statui le văzuse pe frontoanele templelor. El o prinse uşor cu degetele de mână, mai sus de încheietură şi întrebă:

— Oare, Ligia, nu ghiceşti de ce-ţi spun toate astea?…

— Nu! şopti ea atât de încet, că Vinicius abia o auzi.

N-o crezu însă şi ţinându-i mâna tot mai strâns, era gata s-o ducă la inimă, care-i bătea ca un ciocan, şi să-i mărturisească dragostea lui mistuitoare, când pe poteca mărginită de mirt, apăru bătrânul Aulus care, apropiindu-se, zise:

— Soarele apune, aşa că feriţi-vă de răcoarea serii, nu glumiţi cu Libitina[53]…

— Nu mi-am pus încă toga, răspunse Vinicius, dar n-am simţit răcoarea.

— Abia se mai zăreşte jumătate din disc, după deal, răspunse bătrânul războinic. Unde-i clima dulce a Siciliei? Acolo seara, poporul se adună în pieţe şi, cântând în cor, îşi ia rămas bun de la Phoebus care asfinţeşte.

Uitând că adineauri el însuşi îl avertizase de pericolul Libitinei, începu să povestească despre Sicilia unde avea proprietăţi şi o moşie mare, la care ţinea mult. Mărturisi că se gândise să se mute în Sicilia şi să-şi sfârşească viaţa acolo, în linişte. E sătul de chiciură cel căruia iarna i-a albit de pe acum părul. Încă n-au căzut frunzele din pomi şi deasupra oraşului mai râde încă cerul blând, dar când va cădea zăpada în munţii Albani, şi zeii vor trimite viforul rece să mături Campania, atunci cine ştie dacă n-are să se mute cu toată casa la locuinţa sa liniştită de la ţară.

— Vrei să părăseşti Roma, Plautius? întrebă Vinicius cu subită nelinişte.

— De mult doresc s-o părăsesc, răspunse Aulus. Acolo e mai multă linişte şi mai mare siguranţă.

Şi începu din nou să-şi laude livezile, turmele, casa ascunsă în mijlocul grădinilor verzi şi dealurile acoperite cu cimbru şi cimbrişor, printre care bâzâie roiurile de albine. Vinicius însă nu era atent la aceste povestiri bucolice – se

gândea numai că ar putea s-o piardă pe Ligia şi se uita la Petronius de parcă numai de la el aştepta salvarea.

În acest timp Petronius, stând alături de Pomponia, privea încântat, la apusul soarelui, la grădină şi la oamenii de lângă piscină. Veşmintele lor albe pe fondul întunecat al mirtului străluceau în razele asfinţitului ca aurul. Amurgul împrăştia pe cer culori de purpură şi violet, jucând în ape ca de opal. Bolta devenea cu încetul liliachie. Siluetele negre ale chiparoşilor se reliefau şi mai clar decât în timpul zilei, iar peste oameni, peste copaci şi peste întreaga grădină se lăsa liniştea înserării.

Pe Petronius îl izbi liniştea asta, şi îl izbi mai ales înfăţişarea oamenilor. Pe chipul Pomponiei, al bătrânului Aulus, al băiatului lor şi al Ligiei strălucea o lumină cum nu mai văzuse pe feţele care-l înconjurau zi de zi, sau mai degrabă noapte de noapte; împăcare şi seninătate, care izvorau din viaţa pe care o trăiau aici cu toţii. Se gândi cu oarecare uimire că totuşi s-ar putea să existe o frumuseţe şi o plăcere pe care el, alergând veşnic după frumuseţe şi plăcere, să nu le fi gustat. Nu putu să ţină pentru sine acest gând, deci, întorcându-se spre Pomponia, zise:

— Constat, surprins, cât de diferită este lumea voastră de lumea pe care o cârmuieşte Nero al nostru.

Dar ea, îndreptându-şi faţa-i mică spre asfinţit, spuse cu simplitate:

— Lumea nu este condusă de Nero, ci de Cel-de-Sus.

Se lăsă o clipă de tăcere. Lângă triclinium se auziră apropiindu-se pe alee paşii bătrânului comandant, ai lui Vinicius, al Ligiei şi ai micului Aulus – însă, înainte să fi ajuns ei acolo, Petronius mai întrebă:

— Deci tu crezi în zei, Pomponia?

— Cred în Dumnezeu care este unul, drept şi atotputernic, răspunse soţia lui Aulus Plautius.

Capitolul III

— Crede într-un Dumnezeu care este unul, atotputernic şi drept, repetă Petronius, când se găsi din nou împreună cu Vinicius în lectică. Dacă zeul ei este atotputernic, atunci dispune de viaţă şi de moarte; iar dacă este drept, atunci trimite moartea pe drept. Atunci Pomponia de ce poartă doliu după Iulia? Regretând-o pe Iulia, îl înfruntă pe zeul ei. Trebuie să repet acest raţionament maimuţei noastre cu barbă arămie, căci cred că în privinţa dialecticii sunt egal cu Socrate. Iar în privinţa femeilor, sunt de acord că fiecare posedă câte trei sau patru suflete, dar nici una nu are suflet rezonabil. Pomponia poate să cugete împreună cu Seneca sau Cornutus ce înseamnă marele lor Logos[54]… Poate să cheme împreună umbrele lui Xenofon, Parmenide, Zenon şi Platon, care se plictisesc acolo în ţara cimerienilor ca nişte canari în colivie… Eu am vrut să vorbesc cu ea şi cu Plautius despre altceva. Pe pântecele sfânt al zeiţei Isis egipteana! Dacă le-aş fi spus aşa, simplu, pentru ce am venit, presupun că virtutea lor ar fi răsunat ca un scut de aramă în care loveşte cineva cu un toiag. Şi n-am avut curaj! Crede-mă, Vinicius, n-am avut curaj! Păunii sunt nişte păsări minunate, dar ţipă îngrozitor. Mi-a fost teamă de ţipăt. Trebuie să laud însă alegerea ta. O adevărată „Aurora cu degete de roze”… Şi ştii ce-mi mai amintea? Primăvara! Şi nu a noastră, cea din Italia, unde se încarcă de flori abia câte un măr pe ici şi colo, iar măslinii rămân cenuşii cum fuseseră şi înainte, ci primăvara pe care am văzut-o cândva în Helvetia, tânără, proaspătă, de un verde crud… Pe această palidă Selene[55] – nu mă mir de tine, Marcus, însă să ştii că te-ai îndrăgostit de Diana şi

că Aulus şi Pomponia sunt gata să te sfâşie cum l-au sfâşiat odinioară câinii pe Acteon[56].

Fără să ridice capul, Vinicius rămase tăcut o vreme, după care începu să vorbească cu o voce întretăiată de dorinţă:

— Am dorit-o şi înainte, dar acum o doresc şi mai mult. De când am ţinut-o de mână, mă mistuie un foc… Trebuie s-o am. Dac-aş fi Zeus, aş învălui-o cu un nor, aşa cum a învăluit-o el pe Io[57], sau aş cădea asupra ei sub formă de ploaie, cum a căzut el asupra Danaei[58]. Aş vrea să-i sărut buzele până la durere! Aş vrea să-i aud ţipătul când aş strânge-o în braţele mele. Aş vrea să-i ucid pe Aulus şi Pomponia, şi pe ea s-o răpesc şi s-o duc în braţe acasă la mine. Astăzi n-am să dorm. Am să poruncesc să fie biciuit unul dintre sclavi şi am să ascult cum geme…

— Linişteşte-te, spuse Petronius. Ţi-s stârnite poftele ca unui dulgher din Subura.

— Nu-mi pasă. Trebuie s-o am. Am venit la tine să cer un sfat, dar dacă nici la tine nu-l aflu, atunci am să găsesc singur o cale… Aulus o consideră pe Ligia ca pe o fiică, atunci eu de ce s-o privesc ca pe o sclavă? De vreme ce nu există altă cale, atunci să se pună o plasă în uşa casei mele, să fie unsă cu grăsime de lup, iar ea să vină în casa mea ca soţie.

— Potoleşte-te, furtunos urmaş al consulilor. Nu pentru asta îi aducem pe barbari legaţi cu frânghii de carele noastre ca să le luăm fiicele de neveste. Fereşte-te de extreme. Epuizează mai întâi mijloacele simple, cinstite şi lasă-ţi ţie şi mie timp de gândire. Şi mie Chrysothemis mi se părea fiica lui Jupiter, totuşi n-am luat-o de nevastă, aşa cum nici Nero n-a luat-o de soţie pe Acteea, deşi a pretins că e fiica regelui Attalus… Linişteşte-te… Gândeşte-te că dacă ea are să vrea să părăsească casa lui Aulus pentru tine, ei n-au dreptul s-o oprească. Şi să ştii că nu numai tu te-ai aprins. Şi în ea a aprins Eros flacăra… Eu am observat asta şi pe mine trebuie să mă crezi… Ai răbdare. Există mijloace pentru orice, dar pentru azi şi aşa am gândit prea mult şi asta mă oboseşte. În schimb, îţi jur că încă mâine am să mă gândesc la dragostea ta şi Petronius n-ar fi Petronius dacă n-ar găsi o soluţie.

Tăcură amândoi din nou. În sfârşit, după o vreme, Vinicius spuse mai liniştit:

— Îţi mulţumesc şi Fortuna să fie darnică cu tine.

— Ai răbdare.

— Unde-ai dat poruncă să fii dus?

— La Chrysothemis.

— Eşti fericit că o ai pe cea pe care o iubeşti.

— Eu? Ştii care-i singurul lucru ce mă mai amuză la Chrysothemis? Faptul că ea mă înşeală cu propriul meu libert, cu cântăreţul din lăută Theocles, şi crede că eu nu văd. Cândva am iubit-o, dar acum doar minciunile şi prostia ei mă mai amuză. Hai cu mine la ea. Dacă o să încerce să te seducă, începând să-ţi deseneze litere pe masă cu degetul înmuiat în vin, să ştii că nu sunt gelos.

Porunciră să fie duşi amândoi la Chrysothemis.

Încă din vestibulul casei, Petronius puse mâna pe umărul lui Vinicius şi zise:

— Aşteaptă, mi se pare că am găsit o soluţie.

— Să te răsplătească toţi zeii…

— Da! Cred că-i un mijloc infailibil. Ştii ce, Marcus?

— Te ascult, tu, Atena[59] mea!…

— Peste câteva zile, divina Ligia va ronţăi în casa ta grăunţele Demetrei.

— Eşti mai mare decât Cezar! strigă Vinicius, entuziasmat.

Capitolul IV

Şi Petronius s-a ţinut de cuvânt.

A doua zi după vizita sa la Chrysothemis, a dormit ce-i drept toată ziua, seara însă a poruncit să fie dus la Palatin, unde a avut cu Nero o discuţie intimă, în urma căreia, a treia zi, în faţa casei lui Plautius a apărut un centurion însoţit de peste zece soldaţi pretorieni.

Vremurile erau nesigure şi îngrozitoare. De cele mai multe ori, aceşti trimişi erau vestitorii morţii. Aşa că în momentul când centurionul a lovit cu ciocanul în poarta lui Aulus şi paznicul a anunţat că în atrium sunt soldaţi, spaima a cuprins întreaga casă. Familia l-a înconjurat imediat pe bătrânul comandant, căci nimeni nu se îndoia că pericolul îl ameninţă în primul rând pe el. Pomponia îl cuprinse cu braţele pe după gât, lipindu-se strâns la pieptul lui, în timp ce buzele-i învineţite se mişcau repede, şoptind cuvinte neînţelese. Ligia, palidă la faţă ca giulgiul, tot săruta mâna bătrânului; micul Aulus se agăţa de toga lui; de pe coridoare, din camerele de la etaj, destinate slujitorilor, din încăperea servilor, din baie, din camerele boltite de jos, din întreaga casă începură să se scurgă pâlcuri de sclavi şi sclave. Se auzeau ţipete: *„Heu, Heu, me miserum*[60]!”. Femeile începură să bocească; unele îşi zgâriară obrajii, acoperindu-şi capul cu năframele.

Numai bătrânul comandant, obişnuit de atâţia ani să privească moartea drept în faţă, rămase liniştit. Chipul lui cu profil vulturesc era înmărmurit de parcă ar fi fost cioplit în piatră. După ce-i potoli pe slujitori, poruncindu-le să se risipească, zise:

— Dă-mi drumul, Pomponia. Dacă mi-a sunat ceasul, o să mai avem timp să ne luăm rămas bun.

Şi o dădu uşor la o parte. Ea răspunse:

— O, Aulus! Să dea Dumnezeu ca soarta noastră să fie aceeaşi.

Apoi, căzând în genunchi, începu să se roage cu înflăcărarea pe care ţi-o dă numai teama pentru fiinţa iubită.

Aulus trecu în atrium, unde-l aştepta centurionul. Era bătrânul Caius Hasta, care luptase sub comanda lui în războaiele din Britania.

— Salut, comandante! zise acesta. Îţi aduc poruncă şi salutări din partea Cezarului. Iată aici tăbliţele şi semnul că vin în numele lui.

— Mulţumesc împăratului pentru salutări, cât despre poruncă, o voi îndeplini, răspunse Aulus. Salut, Hasta, spune cu ce poruncă vii.

— Aulus Plautius, începu Hasta, împăratul a aflat că în casa ta se află fiica regelui ligienilor, pe care acel rege, încă în timpul vieţii divinului Claudius, a dat-o în mâna romanilor drept chezăşie că graniţele imperiului nu vor fi niciodată încălcate de către ligieni. Divinul Nero îţi este recunoscător, o comandante, pentru că atâţia ani i-ai oferit adăpost, dar, nevrând să-ţi mai împovăreze casa şi de asemenea ştiind că fata, ca ostatecă, trebuie să stea în grija personală a împăratului precum şi a senatului – îţi porunceşte s-o predai în mâinile lui.

Aulus era prea soldat şi un bărbat prea călit ca să-şi trădeze nemulţumirea faţă de ordinul împăratului. Totuşi o cută de bruscă mânie şi durere i se ivi pe frunte. Această încruntare făcea cândva să tremure legiunile britane. Chiar şi acum, pe faţa lui Hasta se oglindi spaima. În momentul

de faţă, Aulus Platius se simţea dezarmat în faţa ordinului. O vreme se uită la tăbliţe, la pecetea imperială, după care, ridicând ochii spre bătrânul centurion, zise calm:

— Aşteaptă, Hasta, în atrium, până îţi va fi predată ostateca.

După aceste cuvinte, se duse la capătul celălalt al casei, în sala numită oecus, unde îl aşteptau, neliniştiţi şi stăpâniţi de teamă Pomponia Graecina, Ligia şi micul Aulus.

— Nimeni nu-i ameninţat nici cu moartea şi nici să fie exilat în vreo insulă îndepărtată, zise el. Totuşi trimisul Cezarului este vestitorul unei nenorociri. E vorba de tine, Ligia.

— De Ligia? strigă Pomponia, mirată.

— Da, răspunse Aulus. Şi, întorcându-se spre fată, continuă:

— Ligia, ai fost crescută în casa noastră ca propriul nostru copil, iar eu şi Pomponia te iubim ca pe o fiică. Tu însă ştii că nu eşti fiica noastră. Eşti ostatecă dată de poporul tău Romei. E obligaţia Cezarului să-ţi poarte de grijă. Iată că acum Cezarul te ia din casa noastră.

Comandantul vorbea liniştit, dar cu o voce ciudată, neobişnuită. Ligia asculta cuvintele lui, clipind din ochi, de parcă n-ar fi înţeles de ce-i vorba. Obrajii Pomponiei păliseră. În uşa care dădea din coridor în oecus apărură iarăşi feţe speriate de sclave.

— Ordinul împăratului trebuie îndeplinit, zise Aulus.

— Aulus! strigă Pomponia, strângând-o la piept pe fată, ca şi cum ar fi voit să o apere. Pentru ea ar fi mai bine să moară.

Iar Ligia, cuibărindu-se la pieptul ei, repeta mereu: „Mamă! Mamă!” neputând să rostească alte cuvinte printre hohotele de plâns.

Pe faţa lui Aulus apăru din nou expresia de mânie şi durere.

— Dac-aş fi singur pe lume, zise el, încruntat, n-aş da-o vie. Şi rudele mele ar fi putut încă astăzi să aducă jertfe pentru mine lui Jupiter Liberatorul… însă n-am dreptul să te pierd pe tine şi pe copilul nostru, care poate să apuce vremuri mai bune… Am să mă duc chiar astăzi la împărat şi am să-l implor să schimbe ordinul. Dacă are să mă asculte – nu ştiu. Până atunci, Ligia, mergi sănătoasă şi să ştii că şi eu, şi Pomponia am binecuvântat ziua în care ai venit în casa noastră.

Zicând acestea, îi puse mâna pe creştet. Deşi se străduia să-şi păstreze calmul, în clipa când Ligia îl privi cu ochii scăldaţi în lacrimi şi, luându-i mâna, începu să i-o sărute, în glasul lui tremură o durere profundă, părintească.

— Adio, bucuria şi lumina ochilor noştri! zise el.

Se întoarse repede şi porni către atrium, ca să nu se lase învins de emoţia nedemnă de un roman şi de un oştean.

În acest timp, Pomponia o conduse pe Ligia în cubiculum, încercând s-o liniştească. Cuvintele, pe care i le spunea ca s-o îmbărbăteze şi să-i dea curaj, răsunau ciudat în casa aceasta în care, alături, în încăperea vecină, se mai aflau încă lararium-ul{61} şi altarul pe care Aulus Plautius, credincios vechilor obiceiuri, aducea jertfe zeilor casei.

Iată că venise clipa încercării. Cândva, Virgius{62} străpunsese pieptul propriei sale fiice, ca s-o salveze din mâinile lui Appius. Mai înainte încă, Lucreţia{63} preferase să-şi ia de bună voie viaţa decât să se lase dezonorată. Casa împăratului era o vizuină a dezmăţului, a răului, a crimei. „Dar noi, Ligia, ştim de ce nu ne este îngăduit să ne luăm viaţa cu mâna noastră!”… Da! Legea pe care o urmau amândouă era alta mai mare, mai sfântă şi le ajuta să se apere de rău şi dezonoare, chiar dacă ar fi trebuit să plătească cu viaţa sau să îndure chinuri. Cine iese curat din lăcaşul stricăciunii, are

un merit cu atât mai mare. Şi pământul este un asemenea lăcaş, dar din fericire viaţa este numai o clipită şi urmează viaţa de dincolo de mormânt, acolo unde nu mai guvernează Nero, ci Mila şi unde în loc de durere este bucurie şi în loc de lacrimi, fericire.

După aceea începu să vorbească despre sine. Da! Este împăcată cu soarta, dar în sufletul ei mai ascunde răni nevindecate. Iată, în faţa ochilor lui Aulus mai stăruie negura, asupra lui încă nu s-a revărsat izvorul luminii. Nici fiul n-are voie să şi-l crească în legea Dreptăţii. Când se gândeşte că situaţia aceasta poate să dureze până la sfârşitul vieţii şi că poate să sosească clipa despărţirii de cei dragi, de o sută de ori mai grea şi mai îngrozitoare decât această despărţire trecătoare, de care sunt acum amândouă îndurerate – nici nu-şi poate închipui că ar putea să fie fericită fără ei, chiar şi în cer. Multe nopţi a plâns, multe nopţi a petrecut în rugăciuni, cerşind îndurarea şi mila. Îşi încredinţează însă durerea lui Dumnezeu – şi aşteaptă cu încredere. Iar acum, când o loveşte o nouă nenorocire, când ordinul tiranului îi răpeşte o fiinţă dragă, pe care Aulus o numise lumina ochilor, nu se descurajează totuşi şi are credinţa că există o putere mai mare decât cea a lui Nero şi că Bunătatea este mai puternică decât răutatea acestuia.

Strânse la piept cu dragoste căpşorul fetei care alunecă uşor la picioarele ei şi, ascunzându-şi faţa în faldurile peplum-ului ei, rămase un timp în tăcere. Când se ridică din nou, pe faţa ei se vedea o oarecare linişte.

— Mă doare că sunt despărţită de tine, mamă, de tata şi de fratele, însă ştiu că împotrivirea n-ar ajuta la nimic şi v-aş pierde pe toţi. În schimb, îţi promit că în casa Cezarului n-am să uit niciodată cuvintele tale.

O mai îmbrăţişă o dată, apoi, întorcându-se în oecus, îşi luă rămas bun de la micul Plautius, de la

bătrânul grec care le era profesor, de la slujitoarea care o îmbrăca şi care-i fusese cândva doică şi de la toţi sclavii.

Unul dintre ei, un ligian înalt şi lat în spate, pe care în casă îl numeau Ursus şi care venise împreună cu mama Ligiei, cu ea şi cu alţi slujitori în tabăra romanilor, căzu acum la picioarele ei, apoi se plecă la picioarele Pomponiei, spunând:

— O, domina! Îngăduiţi-mi să merg cu stăpâna mea s-o slujesc şi să veghez asupra ei în casa Cezarului.

— Nu eşti slujitorul nostru, ci al Ligiei, răspunse Pomponia Graecina, dar au să te lase oare să treci prin porţile împărăteşti? Şi în ce mod ai să reuşeşti să veghezi asupra ei?

— Nu ştiu, domina, ştiu numai că fierul se fărâmă în mâinile mele ca lemnul…

Aulus Plautius, care sosise în acest moment în încăpere, aflând despre ce este vorba, nu numai că nu se împotrivi dorinţei lui Ursus, dar declară că nici nu au dreptul să-l oprească. Ei o trimit pe Ligia ca pe un zălog pe care-l cere împăratul şi deci sunt obligaţi să-i trimită suita care trece o dată cu ea sub ocrotirea împăratului. Spunând asta, îi mai şopti Pomponiei că sub pretextul suitei poate să dea atâtea sclave câte consideră ea de cuviinţă, căci centurionul nu poate refuza să le primească.

Pentru Ligia asta era o consolare, iar Pomponia de asemenea era bucuroasă că o poate înconjura de servitori după alegerea ei. Aşa că, în afară de Ursus, îi mai dădu pe bătrâna doică, două fete din Cipru pricepute la pieptănat, şi două fete germane, băieşiţe. Alegerea ei căzuse exclusiv asupra adepţilor noii religii, căci şi Ursus o recunoscuse de câţiva ani aşa că Pomponia putea conta pe fidelitatea acestor slujitori şi totodată se bucura la gândul că grăunţele adevărului vor fi semănate în casa Cezarului.

Scrise câteva cuvinte libertei lui Nero, Acteea, cerându-i s-o ocrotească pe Ligia. E

adevărat că Pomponia nu o văzuse la întrunirile adepţilor noii religii, auzise însă de la dânşii că Acteea nu refuză niciodată să-i ajute şi că citeşte cu aviditate scrisorile lui Pavel din Tars. Mai aflase de altfel, că tânăra libertă trăieşte într-o veşnică melancolie, că se deosebeşte de toate femeile din casa lui Nero şi că, îndeobşte e cunoscută ca geniul bun al palatului.

Hasta primi el însuşi să-i înmâneze scrisoarea Acteii. Considerând de asemenea normal ca o fiică de rege să aibă suită de slugi, nu se împotrivi să le ia la palat, mai degrabă se miră de numărul lor mic. Îi rugă doar să se grăbească, ca să nu fie învinuit de lipsă de zel în îndeplinirea ordinului. Ora despărţirii sosi.

Ochii Pomponiei şi ai Ligiei se umplură din nou de lacrimi; Aulus aşeză încă o dată mâna pe capul fetei şi, după o clipă, soldaţii o conduseră pe Ligia spre casa împăratului, în timp ce micul Aulus, vrând să-şi apere sora, ţipa, ameninţând cu pumnii lui mici pe centurion.

Bătrânul comandant porunci să i se pregătească lectica şi se închise cu Pomponia în galeria de lângă oecus, unde-i spuse:

— Ascultă-mă, Pomponia, mă duc la împărat, deşi cred că-i în zadar şi deşi cuvântul lui Seneca nu mai înseamnă nimic pentru el, am să trec şi pe la Seneca. Azi au mai mare greutate Sofronius, Tigellinus, Petronius sau Vatinius… În ceea ce-l priveşte pe Cezar, el poate că n-a auzit niciodată de poporul ligienilor, iar dacă a cerut predarea Ligiei ca ostatecă este pentru că cineva i-a sugerat s-o facă şi e uşor de ghicit cine a putut s-o facă.

Iar ea, ridicând ochii spre el, întrebă:

— Petronius?

— Da.

Se lăsă o clipă de tăcere, după care comandantul continuă:

— Iată ce înseamnă să laşi să-ţi treacă pragul vreunul din oamenii aceştia lipsiţi de respect şi conştiinţă. Blestemată fie clipa în care Vinicius a intrat în casa noastră! El l-a adus la noi pe Petronius. Vai de Ligia, căci ei nu caută ostatecă, ci o amantă.

De mânie, de furie neputincioasă şi de durere după copilul adoptiv, vocea lui deveni şi mai şuierătoare ca de obicei. O vreme luptă cu sine însuşi şi numai pumnii care i se strângeau convulsiv trădau cât de grea este lupta aceasta interioară.

— M-am închinat până şi zeilor, spuse el, dar în clipa asta cred că nu ei veghează asupra lumii şi că stăpâneşte doar unul singur, rău, nebun, monstruos, pe nume Nero.

— Aulus! zise Pomponia. Nero nu este decât un pumn de ţărână în faţa lui Dumnezeu.

Dar el începu să se plimbe cu paşi mari încoace şi-ncolo pe mozaicul galeriei. În viaţa lui existaseră fapte mari, dar nu existaseră mari nenorociri, aşa că nu era învăţat cu ele. Bătrânul ostaş se ataşase de Ligia mai mult decât îşi dăduse seama şi acum nu putea să se împace cu gândul că a pierdut-o. În afară de asta, se simţea umilit. Îl lovise mâna pe care o dispreţuise, dar totodată simţea că faţă de puterea ei forţele lui nu valorează nimic.

Când însă, în cele din urmă, reuşi să-şi stăpânească mânia care-i tulbura gândurile, spuse:

— Nu cred că Petronius s-o fi luat de la noi pentru împărat, căci n-are motive să se strice cu Poppea. Deci – ori pentru el, ori pentru Vinicius… Am s-o aflu încă astăzi.

După o clipă, lectica îl purtă spre Palatin, în timp ce Pomponia, rămânând singură, se duse la micul Aulus, care nu mai contenea cu plânsul după sora lui şi cu ameninţările împotriva Cezarului.

Capitolul V

Aulus nu se înşelase, bănuind că n-are să i se îngăduie să apară în faţa lui Nero. I se răspunse că împăratul este ocupat, cântă cu cântăreţul de lăută Terpnos şi că, de altfel nu-i primeşte decât pe cei pe care el însuşi i-a chemat, ceea ce, cu alte cuvinte, însemna că Aulus să nu mai încerce pe viitor să dea ochi cu el.

În schimb Seneca, deşi bolnav de friguri, îl primi pe bătrânul comandant cu respectul cuvenit. Când auzi însă de ce a venit, zâmbi amar şi spuse:

— Pot să te ajut, nobile Plautius, doar cu un sfat: să nu-i arăţi niciodată Cezarului că inima mea a împărtăşit durerea ta şi că aş fi dorit să te ajut; căci dacă împăratul ar avea cea mai mică bănuială în privinţa asta, află că nu ţi-ar mai înapoia-o pe Ligia chiar dacă n-ar avea nici un alt motiv în afară de acela de a-mi face mie în ciudă.

Nu-l sfătuia de asemenea, să meargă nici la Tigellinus, nici la Vatinius, nici la Vitellius. Poate că pentru bani, ar reuşi să obţină ceva de la ei. Poate, de asemenea, că ar fi dispuşi să-l ajute ca să-i facă în necaz lui Petronius, a cărui influenţă se străduise să o submineze, dar mai sigur decât orice e că împăratul şi-ar da seama cât de iubită este Ligia de familia lui Plautius şi atunci cu atât mai mult nu le-ar mai înapoia-o. Ajungând aici, bătrânul filozof începu să vorbească cu o ironie muşcătoare la adresa lui însuşi: „Ai tăcut ani în şir, Plautius, şi Cezarului nu-i plac oamenii care tac! Cum să nu te entuziasmezi de frumuseţea lui de virtuţile lui, de cântul şi declamările lui, de modul iscusit cum mână caii şi scrie versuri?! Cum de n-ai lăudat moartea lui Britanicus, n-ai rostit nici un cuvânt de laudă pentru matricid şi nu l-ai felicitat pentru sugrumarea Octaviei?! Nu eşti prevăzător, Aulus, însuşire pe care noi, cei care trăim fericiţi pe lingă curte, o posedăm în măsură corespunzătoare”.

Spunând acestea, luă căniţa pe care o purta la centură, o umplu cu apă din bazinul impluvium, îşi umezi buzele arse şi continuă:

— Ah, Nero are un suflet recunoscător. Te iubeşte pentru că ai slujit Romei şi ai răspândit slava lui până la marginile lumii şi mă iubeşte şi pe mine pentru că i-am fost magistru în tinereţe. De aceea vezi, ştiu că apa asta nu-i otrăvită şi o beau liniştit. Vinul ar fi mai puţin sigur în casa mea, dar dacă ţi-e sete, bea fără grijă din apa asta. Conductele o aduc tocmai din munţii Albani şi, voind s-o otrăveşti, ar trebui să otrăveşti toate fântânile din Roma. După cum vezi, mai poţi fi încă în siguranţă pe această lume şi să ai o bătrâneţe liniştită. E drept că sunt bolnav, dar mai degrabă sufletul mi-e bolnav decât trupul.

Acesta era adevărul. Lui Seneca îi lipsea forţa de caracter pe care o aveau de exemplu Cornutus sau Thraseas, aşa că viaţa lui fusese un şir de concesii faţă de crimele săvârşite de împărat. Simţea el însuşi asta. Înţelegea că un adept al principiilor lui Zenon[64] din Citium ar fi trebuit să meargă pe altă cale şi suferea din cauza asta mai mult decât de teama morţii.

Comandantul îi întrerupse aici şirul gândurilor amare.

— Nobile Anneus, zise el, ştiu cum te-a răsplătit împăratul pentru grija cu care i-ai călăuzit anii tinereţii. Însă cel care ne-a răpit copilul este Petronius. Arată-mi un mijloc contra lui, arată-mi cine-l poate influenţa şi tu însuţi fă uz faţă de el de toată elocinţa pe care ţi-o poate inspira vechea noastră prietenie.

— Petronius şi cu mine, răspunse Seneca, ne aflăm în tabere adverse. Nu cunosc nici un mijloc împotriva lui. Nu-l poate influenţa nimeni. Poate că, în ciuda desfrânării lui, valorează mai mult decât toţi ticăloşii cu care se înconjoară astăzi Nero. Dar ca să-i dovedeşti numai că a făcut o faptă rea, înseamnă să-ţi pierzi timpul. Petronius a pierdut de mult sentimentul de rău şi de bine. Dovedeşte-i că fapta lui e urâtă, atunci se va ruşina. Când am să-l văd, am să-i spun: „Fapta ta e demnă de un libert". Dacă nici asta nu ajută, atunci nu mai ajută nimic.

— Mulţumesc şi pentru atât, spuse comandantul.

După aceea, porunci să fie dus la Vinicius, pe care-l găsi antrenându-se cu maestrul de scrimă. Văzându-l pe tânărul acesta exersând liniştit în vreme ce se înfăptuise atentatul contra Ligiei pe Aulus îl cuprinse o mânie teribilă, căreia îi dădu frâu liber îndată ce draperia căzu în urma maestrului de arme, revărsând asupra fostului său oaspe un potop de reproşuri amare şi de sudalme. Când însă Vinicius află că Ligia a fost răpită, păli atât de tare, încât bănuiala lui Aulus că tânărul ar fi amestecat în această uneltire se risipi. Fruntea lui Vinicius se acoperi de broboane de sudoare, sângele care i se adunase în prima clipă în inimă, reveni din nou într-un val fierbinte în obraji, ochii începură să-i scapere, buzele să bolborosească întrebări confuze. Îl zguduiau pe rând, ca într-un vifor, gelozia şi furia. Avea senzaţia că, trecând pragul casei împăratului, Ligia este pierdută pentru el pe veci, iar când Aulus rosti numele lui Petronius, o bănuială trecu ca un fulger prin mintea tânărului ostaş: că Petronius şi-a bătut joc de el şi, dăruind-o pe Ligia, voia fie să câştige noi favoruri din partea împăratului, fie să o ţină pentru el. Nu-i trecea prin cap că ar putea exista cineva care, zărind-o pe Ligia, să n-o dorească.

Impulsivitatea lui înnăscută, moştenire a neamului său, se manifesta acum îmboldindu-l ca pe un cal nărăvaş, împingându-l la acte necugetate.

— Comandante, zise el, gâfâind de furie, întoarce-te acasă la tine şi aşteptă-mă… Să ştii că tată de mi-ar fi Petronius, nici asta nu m-ar împiedica să răzbun nedreptatea care i s-a făcut Ligiei. Întoarce-te acasă şi aşteaptă-mă. Nici Petronius, nici împăratul n-au s-o aibă.

După care ridică pumnii strânşi spre chipurile de ceară care stăteau pe soclurile din atrium şi izbucni:

— Pe aceste măşti mortuare! Mai curând o ucid pe ea şi apoi pe mine.

Zicând acestea, se smulse din loc şi, strigând încă o dată lui Aulus: „Aşteaptă-mă!" se năpusti ca un nebun din atrium şi alergă la Petronius, îmbrâncind trecătorii pe stradă.

Aulus se întoarse acasă, oarecum potolit. Socotea că dacă Petronius l-a sfătuit pe Cezar să o răpească pe Ligia ca să i-o dea lui Vinicius, atunci Vinicius are să le-o aducă înapoi acasă. În sfârşit, se consola măcar, gândindu-se că Ligia, chiar dacă nu va fi salvată, va fi răzbunată şi ferită de dezonoare prin moarte. Era convins că Vinicius se va ţine de cuvânt. Văzuse cât era de înfuriat şi cunoştea caracterul neînfrânat al neamului lui. El însuşi, deşi ţinea la Ligia ca un tată adevărat, ar fi preferat s-o omoare decât s-o dea Cezarului şi, dacă n-ar fi trebuit să ţină seama de fiul său, ultimul vlăstar al neamului, n-ar fi stat pe gânduri. Aulus era ostaş, de stoici abia dacă auzise, dar prin firea sa nu era departe de ei şi pentru concepţiile lui, pentru mândria lui, moartea era oricând preferabilă dezonoarei.

Întorcându-se acasă, o linişti pe Pomponia, încurajând-o, transmiţându-i propriile speranţe şi amândoi începură să aştepte veşti de la Vinicius. În răstimpuri, când în atrium se auzeau paşii vreunuia dintre sclavi credeau că poate Vinicius le aduce

acasă copilul iubit şi erau gata din adâncul sufletului să-i binecuvânteze pe amândoi. Însă timpul trecea şi nu sosea nici o veste. Abia seara se auzi ciocanul în poartă.

După o clipă, intră un sclav şi-i dădu lui Aulus o scrisoare. Bătrânul comandant deşi-i plăcea să dea dovadă de stăpânire de sine, o luă cu mâna tremurândă şi-o desfăcu cu atâta înfrigurare, de parcă ar fi fost vorba de întreaga lui casă.

Deodată, faţa i se întunecă de parcă un nor ar fi trecut pe deasupra, umbrind-o.

— Citeşte, spuse el Pomponiei.

Pomponia luă scrisoarea şi citi ceea ce urmează:

„Marcus Vinicius salută pe Aulus Platius. Ceea ce s-a întâmplat, s-a întâmplat din voinţa Cezarului, în faţa căruia plecaţi-vă capetele, aşa cum ni le plecăm şi eu şi Petronius”.

După aceea, se lăsă o lungă tăcere.

Capitolul VI

Petronius era acasă. Portarul nu îndrăzni să-l reţină pe Vinicius care năvăli în atrium ca o furtună. Aflând că stăpânul casei este în bibliotecă, se năpusti ca fulgerul acolo şi, aflându-l pe Petronius scriind, îi smulse trestia din mână, o frânse, o aruncă la pământ, apoi îşi înfipse degetele în braţul lui şi, apropiindu-şi faţa de faţa lui, îl întrebă cu o voce răguşită:

— Ce-ai făcut cu ea? Unde-i ea?

Deodată însă, se întâmplă un lucru uimitor. Petronius, acest om gingaş şi afemeiat, apucă mâna tânărului atlet înfiptă în braţul lui, o prinse apoi şi pe cealaltă şi, ţinându-le pe amândouă într-o singură mână ca într-un cleşte de fier, spuse:

— Eu sunt fără putere numai dimineaţa, până seara îmi recâştig vechea vigoare. Încearcă să te desfaci. Se vede că gimnastica te-o fi învăţat un ţesător, iar manierele un fierar.

Faţa lui nu exprima supărare, doar în ochi îi licări o lumină de curaj şi energie. După o clipă, dădu drumul mâinilor lui Vinicius, care stătuse în faţa lui umilit, ruşinat şi furios.

— Ai o mână de oţel, spuse el, dar pe toţi zeii iadului îţi jur că dacă m-ai trădat, am să-ţi implânt cuţitul în gât, de-ar fi şi în palatul Cezarului.

— Să discutăm liniştit, răspunse Petronius. Oţelul este mai tare, după cum vezi, decât fierul. Deşi dintr-un braţ de-al tău ai putea să faci două de-ale mele, n-am motive să mă tem de tine. În schimb, grosolănia ta mă doare, iar dacă nerecunoştinţa oamenilor m-ar mai putea mira, m-aş mira de nerecunoştinţa ta.

— Unde este Ligia?

— În lupanar, adică în casa împăratului.

— Petronius!

— Potoleşte-te şi aşează-te. L-am rugat pe Cezar două lucruri pe care mi le-a promis: întâi s-o scoată pe Ligia din casa lui Aulus, în al doilea rând să ţi-o dea ţie. N-ai cumva vreun pumnal în faldurile togii? Poate vrei să mă înjunghii? Te sfătuiesc să mai aştepţi câteva zile, căci te-ar vârî în închisoare şi în timpul acesta Ligia s-ar plictisi în casa ta.

Se lăsă tăcere. Vinicius se uită o vreme mirat la Petronius, pe urmă zise:

— Iartă-mă. O iubesc şi iubirea-mi tulbură minţile.

— Admiră-mă, Marcus. Iată ce i-am spus ieri împăratului: „Nepotul meu de soră, Vinicius, e atât de îndrăgostit de o fetişcană slăbănoagă care e crescută de Aulus, încât de atâta oftat casa lui s-a schimbat într-o baie de abur. Nici tu, Cezarule i-am spus, şi nici eu, care ştim ce este adevărata frumuseţe, n-am da pe ea nici o mie de sesterţi, dar băiatul ăsta, care întotdeauna a fost prost, acum s-a prostit de-a binelea”.

— Petronius!

— Dacă nu înţelegi c-am spus asta, vrând s-o pun în siguranţă pe Ligia, aş fi gata să cred că am spus adevărul. L-am convins pe Barbă-Arămie că un estet ca el nu poate considera drept frumuseţe pe o fată ca aceasta, şi Nero, care până una alta nu-şi permite să privească lumea decât prin ochii mei, n-o să afle frumuseţe în ea şi, neaflând-o, n-o s-o dorească. Trebuia să ne luăm toate măsurile faţă de maimuţa asta şi să o ducem de nas. Persoana care o s-o aprecieze pe Ligia va fi deocamdată nu el, ci Poppea şi desigur se va face luntre-punte să o scoată din palat cât mai repede. Mai departe i-am spus într-o doară lui Barbă-Arămie: „Ia-o pe Ligia şi dă-i-o lui Vinicius! Ai dreptul să faci asta, căci este ostatecă. Procedând astfel, ai să loveşti în Aulus”. Şi a fost de acord. N-avea nici cel mai mic motiv să nu fie de acord cu atât mai mult cu cât i-am dat ocazia să necăjească pe nişte oameni cumsecade. Au să te numească păzitor din oficiu al ostatecei, au să-ţi dea pe mâini comoara asta ligiană, iar tu, ca aliat al vitejilor ligieni şi totodată credincios slujitor al Cezarului, nu numai că n-ai să-i risipeşti averea, dar ai să te străduieşti s-o sporeşti. Pentru salvarea aparenţelor, împăratul o va reţine câteva zile în casa sa, apoi o va trimite în insula ta, fericitule!

— E oare adevărat? N-o ameninţă nimic acolo în casa împăratului?

— Dac-ar urma să locuiască acolo permanent, Poppea ar discuta despre ea cu Locusta[65], dar

câteva zile n-o ameninţă nimic. În palatul Cezarului sunt zece mii de oameni. Nu-i imposibil ca Nero să n-o vadă de loc, mai ales că a lăsat totul în grija mea. Acum câteva clipe doar, a fost la mine un centurion să mă anunţe că a condus-o pe fată la palat şi a încredinţat-o Acteii. E un suflet bun, Acteea asta, de aceea am poruncit să fie dusă la ea. Se pare că Pomponia Graecina este de aceeaşi părere, căci i-a şi scris. Mâine e banchet la Nero. Ţi-am reţinut loc lângă Ligia.

— Iartă-mi, Caius, impulsivitatea, spuse Vinicius. Am crezut că ai pus să fie adusă pentru tine sau pentru Cezar.

— Impulsivitatea pot să ţi-o iert, dar mi-e mai greu să-ţi iert gesturile vulgare, ţipetele grosolane şi vocea care-mi aminteşte de jucătorii de „mora”. Aşa ceva nu-mi place Marcus, şi caută să mă scuteşti de asemenea ieşiri. Să ştii că Tigellinus este mijlocitorul împăratului şi să ştii, de asemenea că dacă aş fi voit să iau fata pentru mine, te-aş fi privit acum drept în ochi şi ţi-aş fi spus: „Vinicius, ţi-o iau pe Ligia şi am s-o ţin până am să mă plictisesc de ea”.

Zicând acestea, se uită cu ochii lui de culoarea alunei drept în ochii lui Vinicius, cu o expresie rece şi îndrăzneaţă, încât tânărul se fâstâci de tot.

— Este vina mea, zise el. Tu eşti bun, demn de respect şi-ţi mulţumesc din tot sufletul. Permite-mi însă să-ţi mai pun o întrebare. De ce n-ai poruncit ca Ligia să fie dusă direct la casa mea?

— Pentru că Cezarul vrea să păstreze aparenţele. Oamenii din Roma au să vorbească despre asta, că am luat-o pe Ligia pentru că este ostatecă deci atâta vreme cât au să vorbească, ea va rămâne în palatul Cezarului. Pe urmă, au să ţi-o trimită în taină şi gata. Barbă-Arămie e un câine fricos. Ştie că puterea lui e fără margini, totuşi se străduieşte să păstreze aparenţele pentru tot ce face. Te-ai liniştit în suficientă măsură ca să poţi

filozofa puţin? M-am întrebat uneori: de ce criminalul, chiar dacă este puternic ca împăratul şi sigur ca el de impunitate, se străduieşte întotdeauna să păstreze aparenţele de dreptate, de justiţie şi de virtute?… La ce bun toată osteneala asta? Eu consider că a-ţi omorî fratele, mama şi soţia este demn de vreun mic satrap asiatic, nu de un împărat roman. Dacă aş face-o însă, n-aş mai scrie scrisori justificative faţă de senat… Nero însă le scrie. Nero ţine la aparenţe fiindcă e un fricos. Tiberius însă n-a fost fricos şi totuşi a căutat să-şi justifice fiecare crimă în parte. De ce se întâmplă aşa? Ce ciudat omagiu involuntar adus de crimă virtuţii… Şi ştii de ce mi se pare că se întâmplă aşa? Pentru că viciul este urât, iar virtutea frumoasă. *Ergo,* un adevărat estet este totodată un om virtuos. *Ergo,* eu sunt un om virtuos. Astăzi trebuie să vărs puţin vin în cinstea umbrelor lui Protagora, Prodicus şi Gorgias[66]. Înseamnă că şi sofiştii sunt buni la ceva. Ascultă, căci continui. Am luat-o pe Ligia de la Aulus ca să ţi-o dau ţie. Bine. Dar Lisip ar putea face după voi nişte grupuri minunate. Amândoi sunteţi frumoşi, deci şi fapta mea este frumoasă şi, fiind frumoasă, nu poate să fie rea. Priveşte, Marcus, stă în faţa ta virtutea întruchipată în Petronius! Dac-ar mai trăi Aristide[67] ar trebui să vină la mine şi să-mi ofere zece mii de drahme pentru o scurtă expunere despre virtute.

Vinicius însă, ca un om pe care-l interesa mai mult realitatea decât expunerile despre virtute, zise:

— Mâine am s-o văd pe Ligia şi pe urmă am s-o am în casa mea zilnic, mereu, până la moarte.

— Tu ai s-o ai pe Ligia, iar eu mi-l ridic în cap pe Aulus. Are să invoce asupra mea răzbunarea tuturor zeilor subpământeni. Şi măcar de-ar lua înainte de asta lecţii de a declama ca lumea… Dar bădăranul ăsta o să ocărească, aşa cum îi ocăra pe

vizitatori fostul meu portar pe care, de altfel, l-am trimis din pricina asta la ţară la *ergastulum*[68].

— Aulus a fost la mine. I-am promis să-i trimit veşti despre Ligia.

— Scrie-i că voinţa „divinului" Cezar este legea supremă şi că primul tău fiu va purta numele de Aulus. Trebuie să aibă şi bătrânul o consolare. Sunt gata să-l rog pe Barbă-Arămie să-l cheme mâine la petrecere. Las' să te vadă în triclinium lângă Ligia.

— Să nu faci asta, spuse Vinicius. Mie îmi pare totuşi rău de el, mai ales de Pomponia.

Şi, aşezându-se, scrise rândurile acelea care spulberară bătrânului comandant şi ultima speranţă.

Capitolul VII

În faţa Acteii, fosta amantă a lui Nero, se plecau cândva capetele cele mai sus-puse din Roma. Ea însă nici chiar atunci nu voise să se amestece în treburile publice şi, dac-a folosit vreodată influenţa ei asupra tânărului suveran, a fost poate numai pentru a-i smulge îndurare pentru cineva. Liniştită şi supusă, îşi atrăsese recunoştinţa multora, dar nu-şi făcuse pe nimeni duşman. Nu reuşise s-o urască nici Octavia. Femeilor geloase ea le părea prea puţin periculoasă. Se ştia despre ea că continuă să-l iubească pe Nero cu o dragoste tristă şi îndurerată, care se menţine nu prin speranţă, ci doar prin amintirea clipelor în care Nero nu era numai mai tânăr şi mai iubitor, dar şi mai bun. Se ştia că nu-şi poate alunga aceste amintiri din inimă şi din minte, dar că nu mai aşteaptă de la viaţă nimic şi, deoarece într-adevăr nu mai exista pericolul ca împăratul să revină la dânsa, era privită ca o persoană cu totul dezarmată şi din această cauză lăsată în pace. Poppea o

considera doar ca pe o slujnică liniştită şi atât de inofensivă, încât nu cerea nici măcar scoaterea ei din palat.

Fiindcă totuşi Cezarul o iubise cândva şi o părăsise fără certuri, în mod paşnic, ba chiar oarecum prieteneşte, curtea mai păstra faţă de ea ceva din vechea consideraţie. Eliberând-o, Nero îi dăruise o locuinţă în palat, cu un cubiculum separat şi cu câţiva servitori. Şi, deoarece cândva Pallas şi Narcis, deşi erau liberţii lui Claudius, nu numai că stăteau cu Claudius la masă, la petreceri, dar ocupau locuri de frunte ca nişte oameni de vază, tot aşa o invitau şi pe ea uneori la masa împăratului. Poate că o făceau şi pentru faptul că frumosul ei chip constituia o adevărată podoabă la petrecere. De altfel, Cezarul încetase de mult să se mai conducă după anumite criterii în alegerea convivilor. La masa lui se strângea cea mai pestriţă amestecătură de oameni din toate stările sociale şi de toate profesiile. Se găseau printre ei senatori, mai ales dintre aceia care admiteau să facă şi pe măscăricii, patricieni bătrâni şi tineri, dornici de plăceri, lux şi distracţii; femei care purtau nume glorioase, care însă nu se dădeau în lături să-şi pună seara peruci blonde şi să se distreze, vânând aventuri pe străzile întunecoase. Erau şi funcţionari superiori şi preoţi care în faţa cupelor pline îşi băteau joc bucuros de proprii lor zei, iar alături de ei o gloată de tot soiul, compusă din cântăreţi, mimi, muzicanţi, dansatori, dansatoare, poeţi care, declamând versuri, se gândeau la sesterţii pe care i-ar putea căpăta lăudând versurile împăratului, filozofi-muritori-de-foame care pândeau cu ochii lacomi la mâncărurile servite, apoi, conducători de care, prestidigitatori, *taumaturgi*[69], povestitori de anecdote, bufoni, în sfârşit, exemplare dintre diversele celebrităţi de o zi, ridicate de modă sau de prostie, vagabonzi, dintre care nu lipseau nici aceia care-şi acopereau

sub plete lungi urechile găurite, semn distinctiv al sclavilor.

Oaspeţii mai de vază se aşezau direct la mese, cei mai neînsemnaţi serveau drept obiect de distracţie în timpul banchetului, aşteptând momentul în care servitorii le vor permite să se arunce asupra resturilor de mâncare şi băutură. Pe oaspeţii de soiul ăsta îi furnizau Tigellinus, Vatinius şi Vitellius, fiind uneori nevoiţi să-i îmbrace în veşminte corespunzătoare încăperilor imperiale. Cezarului îi plăcea această societate, simţindu-se foarte liber în mijlocul ei. Luxul curţii aurea totul, acoperindu-l cu strălucirea lui. Mari şi mici, urmaşii unor neamuri ilustre şi gloate de pe caldarâmul străzii, artişti valoroşi şi mizere epave ale unor talente defuncte se înghesuiau la palat ca să-şi sature ochii, uluiţi de fastul care întrecea orice închipuire, să se apropie de cei care împărţeau fel de fel de favoruri, bogăţii şi situaţii, care, printr-un cuvânt puteau să te înjosească dar puteau şi să te înalţe pe culmi nebănuite.

În ziua aceea, Ligia trebuia să ia parte la un asemenea banchet. Teama, nesiguranţa şi zăpăceala, explicabile după lovitura neaşteptată ce-o primise, luptau în ea cu dorinţa fermă de a rezista încercării. Se temea de împărat, se temea de oameni, se temea de palat a cărui zarvă o ameţea, se temea de petrecerile destrăbălate despre care auzise de la Aulus, de la Pomponia Graecina şi de la prietenii lor. Deşi era tânără, nu era neştiutoare, căci pe vremea aceea noţiunea viciului pătrundea devreme chiar şi în conştiinţa unei fetiţe. Ştia deci că în palatul acesta o ameninţă dezonoarea, primejdie de care o prevenise şi Pomponia în clipa despărţirii. Suflet tânăr, neatins de stricăciune, acceptând fără rezerve religia în care o iniţiase mama ei adoptivă, jură să se apere de dezonoare. Jură mamei, sie însăşi şi acelui învăţător divin în care nu numai că credea, dar şi îl iubea cu inima ei ce încă nu se desprinsese cu totul de copilărie,

pentru blândeţea învăţăturii, pentru amărăciunea morţii şi pentru lauda învierii.

Fiind convinsă că de-acum încolo n-au să mai răspundă de faptele ei nici Aulus, nici Pomponia Graecina, se întreba dacă n-ar fi mai bine să nu se supună şi să nu se ducă la petrecere. Pe de o parte, teama şi neliniştea îşi spuneau cu voce tare cuvântul în sufletul ei, pe de altă parte se năştea în ea dorinţa de a da dovadă de curaj, perseverenţă, de a se expune la chinuri şi moarte. Doar divinul învăţător poruncise astfel. Doar el însuşi a dat exemplul. Pomponia îi povestise că cei mai zeloşi dintre adepţi doresc din tot sufletul o asemenea încercare şi se roagă să aibă parte de ea. Şi pe Ligia o cuprindea uneori o astfel de dorinţă când era în casa lui Aulus. Se vedea mucenică, cu răni la mâini şi la picioare, albă ca zăpada, însufleţită de o frumuseţe suprapământeană, purtată de nişte îngeri albi în azurul cerului, şi imaginaţia ei se complăcea în asemenea viziuni. Era un vis copilăresc, dar şi puţină adorare de sine, lucru pentru care Pomponia o certa. Acum însă, când nesupunerea la voinţa Cezarului ar fi putut atrage după sine vreo pedeapsă aspră şi când chinurile evocate în visuri ar fi putut deveni realitate în dorinţa ei de sacrificiu, s-amesteca şi teama, şi o undă de curiozitate: oare cum au s-o pedepsească şi ce fel de chinuri au să născocească pentru ea?

Sufletul ei, încă pe jumătate copilăresc şovăia între cele două alternative. Acteea, aflând de ezitările ei, o privi cu atâta uimire de parcă fata ar fi aiurat. Să se împotrivească voinţei împăratului? Să devină din primul moment ţinta mâniei lui? Trebuie să fii un copil care nu ştie ce spune, ca să gândeşti astfel. Din propriile mărturisiri ale Ligiei reiese că, de fapt, ea nu este ostatecă ci o fată uitată de poporul ei. N-o apăra nici un drept al ginţilor şi chiar dacă ar apăra-o, împăratul este destul de puternic s-o calce în picioare într-un moment de mânie. Aşa i-a plăcut Cezarului s-o ia

la curte, iar acum dispune de ea. De acum înainte ea este la bunul lui plac şi nici o putere pe lume nu i se poate împotrivi.

— Da, continuă ea, am citit şi eu scrisorile lui Pavel din Tars şi ştiu că în ceruri stăpâneşte Dumnezeu şi Fiul Lui care a înviat, însă pe pământ stăpâneşte numai împăratul. Ţine minte asta, Ligia. Ştiu de asemenea că doctrina ta nu-ţi permite să fii ceea ce am fost eu şi că voi ca şi stoicii despre care îmi vorbea Epictet{70}, când aveţi de ales între necinste şi moarte, preferaţi moartea. Dar poţi oare să ştii dinainte că te aşteaptă moartea şi nu necinstea? N-ai auzit oare despre fiica lui Seianus{71}, care era încă o fetiţă şi care din porunca lui Tiberius, a trebuit, pentru a fi respectată legea care opreşte condamnarea la moarte a fecioarelor, să treacă prin dezonoare înainte de a fi ucisă? Ligia, Ligia, nu-l supăra pe Cezar! Când are să vină clipa hotărâtoare să ai de ales între dezonoare şi moarte, atunci ai să procedezi aşa cum îţi cere Adevărul tău, dar nu căuta cu dinadinsul pieirea şi nu-l mânia pentru un motiv neînsemnat pe acest zeu pământesc, atât de crud.

Acteea vorbea cu multă însufleţire şi dragoste. Având vederea cam scurtă, îşi apropie faţa ei încântătoare de obrajii Ligiei, parcă voind să urmărească impresia făcută de cuvintele ei.

Ligia aruncându-şi cu încredere de copil mâinile pe după grumajii ei, spuse:

— Tu eşti bună, Acteea.

Acteea, mişcată de laudă şi de acest semn de încredere, o strânse la piept, apoi, desfăcându-se din braţele fetei, răspunse:

— Fericirea mea a trecut, şi bucuriile au trecut, dar n-am devenit rea. Pe urmă, începu să se plimbe cu paşi mărunţi prin cameră şi să vorbească cu disperare parcă pentru sine însăşi:

— Nu! Nici el nu era rău. Pe atunci el însuşi credea despre sine că e bun şi voia să fie bun. Ştiu asta foarte bine. Toate acestea au venit mai târziu… când a încetat să mai iubească… Alţii l-au făcut aşa cum este azi – alţii şi Poppea!

Ochii ei se umplură de lacrimi. Ligia o urmări o vreme cu ochii ei ca azurul, apoi spuse:

— Îţi pare rău de el, Acteea?

— Îmi pare rău! răspunse surd grecoaica.

Şi din nou începu să se plimbe prin încăpere, cu mâinile încleştate ca de durere şi cu chipul frământat. Ligia o întrebă cu sfială:

— Îl mai iubeşti, Acteea?

— Îl iubesc… Iar după o clipă adăugă: Nimeni nu-l iubeşte în afară de mine…

Se lăsă tăcere. În timpul acesta, Acteea se străduia să-şi recapete liniştea tulburată de amintiri şi când, în sfârşit, pe faţa ei reapăru expresia obişnuită de tristeţe calmă, spuse:

— Să vorbim despre tine, Ligia. Să nici nu-ţi treacă prin gând să te împotriveşti împăratului. Ar fi o nebunie. În sfârşit, linişteşte-te. Cunosc bine casa asta şi cred că nu te ameninţă nici o primejdie din partea Cezarului. Dacă Nero ar fi poruncit să fii răpită pentru el, nu te-ar fi adus la Palatin. Aici domneşte Poppea, iar de când i-a născut o fiică, Nero este şi mai mult sub puterea ei… Nu. E adevărat că Nero a poruncit să vii la banchet, dar nu te-a văzut până acum, n-a întrebat de tine, deci nu-l interesezi. Poate că te-a luat de la Aulus şi Pomponia numai din ură faţă de ei… Mi-a scris Petronius să am grijă de tine şi, deoarece mi-a scris, precum ştii, şi Pomponia, probabil că s-au înţeles între ei. Poate că el a făcut-o la rugămintea ei. Dacă-i aşa şi dacă el se îngrijeşte de tine la rugămintea Pomponiei nu te ameninţă nimic, şi cine ştie, nu-i exclus ca Nero, sfătuit de el, să te trimită înapoi la Aulus. Nu ştiu dacă Nero îl iubeşte foarte mult, ştiu însă că rar se întâmplă să aibă altă părere decât a lui Petronius.

— Ah! Acteea! răspunse Ligia. Petronius a fost în vizită la noi, înainte de a fi fost luată de-acolo şi mama era convinsă că Nero a ordonat predarea mea sfătuit de dânsul.

— Asta ar fi rău, spuse Acteea. După ce se gândi câteva clipe însă, continuă:

— Totuşi, poate că Petronius a spus doar aşa, faţă de Nero la vreo cină, că a văzut la Aulus pe ostateca ligienilor şi Nero, care este gelos de puterea lui, te-a cerut numai pentru că ostatecii trebuie să stea în grija împăratului. De altfel, el nu-i iubeşte pe Aulus şi pe Pomponia. Nu! Nu cred că Petronius, dacă ar fi vrut să te ia de la Aulus, ar fi recurs la un asemenea mijloc… Nu ştiu dacă Petronius este mai bun decât ceilalţi care-l înconjoară pe Cezar, dar este altfel decât ei… în sfârşit, poate că în afară de el s-o mai găsi cineva care să vrea să intervină pentru tine. La Aulus n-ai cunoscut pe careva din prietenii Cezarului?

— Îi întâlneam pe Vespasian şi pe Titus.

— Împăratul nu-i iubeşte.

— Şi pe Seneca.

— E de ajuns ca Seneca să dea vreun sfat ca Nero să procedeze exact dimpotrivă.

Ligia roşi:

— Şi pe Vinicius…

— Nu-l cunosc.

— E o rudă de-a lui Petronius, care s-a întors de curând din Armenia…

— Crezi că Nero îl vede cu plăcere?

— Pe Vinicius îl iubesc toţi.

— Şi ar voi să intervină pentru tine?

— Da.

Acteea zâmbi cu duioşie şi spuse:

— Atunci, cu siguranţă că ai să-l vezi la banchet. Trebuie să mergi acolo, în primul rând pentru că trebuie. Numai un copil ca tine ar fi putut să gândească altfel. În al doilea rând, dacă vrei să te întorci în casa lui Aulus, găseşte prilejul să-i rogi pe Petronius şi pe Vinicius ca prin influenţa lor să obţină pentru tine permisiunea de a te întoarce acasă. Dacă ei ar fi aici, la fel ţi-ar spune, că e o nebunie să încerci să te opui. S-ar putea, de fapt, ca împăratul să nu observe absenţa ta, însă dacă ar observa-o şi ar constata că ai îndrăznit să te împotriveşti voinţei lui, n-ar mai exista salvare pentru tine. Hai, Ligia… auzi gălăgia asta în casă? Soarele coboară şi oaspeţii au să înceapă în curând să sosească.

— Ai dreptate, Acteea, răspunse Ligia. Am să-ţi urmez sfatul.

Desigur, Ligia n-ar fi putut să explice în ce măsură această hotărâre era o urmare a dorinţei de a-i vedea pe Vinicius şi Petronius, ori a curiozităţii feminine ca măcar o dată în viaţă să vadă o asemenea petrecere, pe împărat, curtea, pe renumita Poppea şi pe celelalte frumuseţi, întreg fastul acela nemaiauzit, despre care se povesteau minuni în Roma. În felul ei însă Acteea avea dreptate şi fata înţelegea bine acest lucru. Trebuia să meargă, aşa că, de vreme ce şi obligaţiile ei, şi înţelepciunea veneau în sprijinul dorinţei sale ascunse – încetă să mai şovăie.

Acteea o conduse în unctorium-ul ei să o ungă cu parfumuri şi să o îmbrace, şi cu toate că în casa împăratului nu duceau lipsă de sclave, şi Acteea însăşi avea destule în serviciul ei personal, din compasiune pentru fata asta, a cărei nevinovăţie şi frumuseţe îi cuceriseră inima, hotărî s-o îmbrace singură. Se dovedi atunci că în tânăra grecoaică, în ciuda vieţii ei triste şi a lecturii scrisorilor lui Pavel din Tars, sălăşluia tot vechiul suflet elen căruia frumuseţea trupului îi spunea mai mult decât orice pe lume. Când o dezbrăcă pe

Ligia şi-i văzu formele suple, suav împlinite, sculptate în sidef parcă, pălind uşor în nuanţe de roze, nu-şi putu reţine un strigăt de admiraţie şi, dându-se câţiva paşi înapoi, se uită cu încântare la această neasemuită şi primăvăratecă făptură.

— Ligia! strigă ea. Tu eşti de o sută de ori mai frumoasă decât Poppea!

Fata, minunată ca un vis, armonioasă ca o operă a lui Praxitele[72], sau ca un cântec, care însă fusese crescută în casa austeră a Pomponiei, unde pudoarea era respectată chiar şi atunci când femeile erau numai între ele, rămase stingherită, roşie de ruşine, cu genunchii strânşi, cu mâinile la piept şi genele ridicate, în cele din urmă, ridicând braţele cu o mişcare bruscă, smulse acele care-i ţineau părul şi într-o clipă, scuturând din cap, se înveli cu părul ca într-o mantie.

Acteea, apropiindu-se şi mângâindu-i părul, spuse:

— O, ce păr ai!… N-am să-l presar cu pudră de aur, căci străluceşte de la sine în străfulgerări aurii ici şi colo, pe unde-i încârlionţat… Doar pe alocuri poate am să-i dau o uşoară nuanţă aurie, abia-abia, de parcă l-ar lumina o rază… Minunată trebuie să fie ţara voastră ligiană unde cresc asemenea fete.

— Nu mi-o amintesc, spuse Ligia. Ursus mi-a spus că pe la noi sunt păduri, păduri şi iarăşi păduri.

— Şi într-o pădure înfloresc flori, adăugă Acteea, înmuindu-şi palmele într-o vază plină cu verbină şi umezind părul Ligiei.

După aceea, începu să ungă uşurel tot trupul fetei cu uleiuri parfumate din Arabia, apoi o îmbrăcă într-o tunică moale de culoarea aurului, fără mâneci, peste care urma să pună un peplum[73] alb ca zăpada. Mai înainte însă trebuia pieptănat părul, aşa că o înveli deocamdată într-un soi de haină largă de casă numită synthesis şi, aşezând-o pe un scaun, o lăsă pentru câteva minute în mâinile

sclavelor, ea supraveghind de departe pieptănatul. În acelaşi timp, două sclave încălţară picioruşele Ligiei cu sandale albe, brodate cu purpură, legându-le cruciş cu panglici aurii pe gleznele ei de alabastru. Când terminară cu pieptănatul, i-au pus un peplum cu splendide falduri uşoare, pe urmă Acteea îi atârnă mărgăritare la gât şi presără pulbere de aur pe cârlionţii părului ei. Porunci apoi să fie îmbrăcată şi ea, nemailuându-şi privirile încântate de la Ligia.

În curând fu gata şi, când în faţa porţii principale începură să apară primele lectici, intrară amândouă într-un criptoportic lateral, de unde se vedea poarta principală, galeriile interioare şi curtea înconjurată de colonade de marmură numidă.

Pe sub arcada înaltă a porţii, deasupra căreia splendida cvadrigă a lui Lisip părea să ridice în aer pe Apollo şi Diana, treceau din ce în ce mai mulţi oameni. Ochii Ligiei fură izbiţi de o privelişte minunată, despre care casa modestă a lui Aulus nu putuse să-i dea nici cea mai mică idee. Era momentul în care soarele asfinţind, îşi aşternea ultimele lui raze peste coloanele de marmură galbenă de Numidia, dându-le o strălucire de aur în irizări roze. Printre coloane, alături de statuile albe reprezentând danaide, zei sau eroi, se scurgea mulţimea de bărbaţi şi femei, asemănători statuilor prin îmbrăcămintea lor – togi drapate, peplum-uri şi stofe alunecând graţios în falduri moi, strălucind în lumina soarelui ce apunea. Un Hercule uriaş, cu capul încă în lumină, dar de la piept cufundat în umbra aruncată de o coloană, privea de sus la mulţimea aceea. Acteea îi arătă Ligiei senatori îmbrăcaţi în togi cu borduri late, cu tunici colorate şi cu semiluni pe încălţăminte, cavaleri, artişti renumiţi şi matroane din Roma, îmbrăcate fie după moda romană, fie greceşte, fie în fantastice costume orientale, cu părul coafat în formă de turn sau piramidă, sau pieptănat după chipul statuilor

de zeiţe, netezit pe cap şi împodobit cu flori. Multora dintre bărbaţii şi femeile care treceau, Acteea le rostea numele, adăugind în câteva cuvinte amănunte – uneori îngrozitoare, care-o înspăimântau pe Ligia, sau o umpleau de admiraţie şi uimire. I se arăta o lume ciudată, a cărei frumuseţe îi fermeca ochii, dar ale cărei contradicţii nu reuşea să le înţeleagă cu mintea ei de fată. În amurgul care învăluise cerul, printre şirurile de coloane nemişcate pierzându-se în adânc şi peste oamenii asemănători statuilor, stăpânea o mare linişte. Părea că în peisajul de marmură trebuie să trăiască nişte semizei lipsiţi de griji, împăcaţi şi fericiţi, însă vocea domoală a Acteii dezvăluia una după alta tainele îngrozitoare ale acestui palat şi ale acestor oameni. Iată, criptoporticul de colo, unde pe coloanele şi pardoseala de marmură albă mai stăruie încă sângele lui Caligula căzut sub pumnalul lui Cassius Chereas; acolo a fost omorâtă soţia lui, iar copilul zdrobit cu pietre. Dincolo, sub aripa aceea se află o hrubă subterană în care a pierit de foame, rozându-şi mâinile, Drusus cel tânăr. Dincoace a fost otrăvit Drusus cel bătrân. Acolo s-a zvârcolit de spaimă Gemellus. Acolo a căzut în convulsii Claudius, dincoace Germanicus. Pretutindeni, aceste ziduri au auzit gemete şi horcăituri de muribunzi, iar oamenii care se grăbesc acum la petrecere, îmbrăcaţi în tunici colorate, înveliţi în togi, împodobiţi cu flori şi nestemate, sunt poate condamnaţii de mâine. Poate că pe chipul multora dintre ei zâmbetul ascunde spaima, neliniştea, nesiguranţa pentru ziua de mâine. Poate că în clipa asta în inimile acestor semizei, în aparenţă lipsiţi de griji şi încununaţi, colcăie zavistia, lăcomia, invidia. Gândurile răvăşite ale Ligiei, nu reuşeau să ţină pasul cu vorbele Acteii, şi, în vreme ce lumea aceea strălucitoare îi atrăgea privirile cu o forţă tot mai mare inima i se strângea înspăimântată, şi sufletul îi fu cuprins brusc de un

dor nespus, nemărginit, după Pomponia Graecina şi după casa liniştită a lui Aulus, în care stăpânea dragostea şi nu crima.

În acest timp, dinspre Vicus Apollinis s-apropiau noi valuri de oaspeţi. De dincolo de poartă, se auzea larmă, dominată de strigătele clienţilor care-şi conduseseră patronii. Prin curte şi printre colonade forfotea un furnicar de sclavi ai Cezarului, sclave, băieţi, soldaţi pretorieni care făceau de strajă la palat. Ici şi colo, printre feţele albe şi măslinii, apărea câte-o faţă neagră de numid sub o cască cu pene, cu verigi mari aurii în urechi. Se aduceau lăute, citere, buchete de flori crescute în seră, căci era toamnă târzie, lămpi portative de argint, aur sau aramă. Murmurul tot mai intens al discuţiilor se amesteca cu clipocitul havuzului, ale cărui valuri, roze în luminile amurgului răsfrânte de sus pe marmură, se spărgeau parcă-n suspine.

Acteea se oprise din povestit, dar Ligia continua să se uite, căutând pe cineva în mulţime. Deodată, faţa ei se îmbujoră. Printre coloane apărură Vinicius şi Petronius, îndreptându-se spre marele triclinium, frumoşi, calmi, asemănători unor zei în togile lor albe. Când printre oameni necunoscuţi zări aceste două feţe cunoscute şi apropiate, mai ales când îl văzu pe Vinicius, Ligia simţi că o mare greutate i s-a luat de pe inimă. I se păru că-i mai puţin singură. Dorul acela fără margini după Pomponia şi după casa lui Aulus, care o copleşise cu câteva clipe mai înainte, încetă brusc să mai fie dureros. Ispita de a-l vedea pe Vinicius şi de a vorbi cu el înăbuşi celelalte sentimente. Zadarnic evocă în amintirea ei tot ce auzise despre nelegiuirile din casa împăratului; cuvintele Acteii şi avertismentele Pomponiei rămaseră ca nişte ecouri îndepărtate. Deodată, îşi dădu seama că nu numai obligaţia, ci şi propria ei dorinţă o îmboldeşte să meargă la petrecere. Gândindu-se că peste câteva clipe va auzi iarăşi

glasul acela drag şi plăcut, care-i vorbise despre dragostea şi fericirea demnă de zei şi care îi mai răsuna şi azi în urechi ca un cântec, se simţi cuprinsă de bucurie.

Deodată, bucuria aceasta o înspăimântă. O înfiora gândul că trădează şi învăţătura curată în care fusese educată, şi pe Pomponia, şi pe sine însăşi. Altceva este să mergi din obligaţie şi altceva să te bucuri de o asemenea obligaţie. Se simţi vinovată, nedemnă, pierdută. O cuprinse disperarea şi-i veni să plângă. Dac-ar fi fost singură, ar fi îngenuncheat şi ar fi început să se bată în piept, repetând: „e vina mea, vina mea!” Ţinând-o de mână, Acteea o conduse prin camerele interioare în marele triclinium, în care urma să se desfăşoare banchetul dar ea vedea negru înaintea ochilor, urechile-i vâjâiau de emoţiile prin care trecuse, iar inima îi zvâcnea în piept, înăbuşind-o. Zări ca prin vis mii de lămpi clipind pe mese şi pe pereţi şi tot ca într-un vis auzi aclamaţiile cu care era întâmpinat împăratul, care-i apăru ca prin ceaţă. Strigătele o asurzeau, strălucirea o orbea, parfumurile o ameţeau şi, mai mult moartă decât vie, abia o mai recunoscu pe Acteea, care o aşeză la masă, ocupând şi dânsa un loc alături.

După o clipă, auzi adresându-i-se o voce joasă, cunoscută:

— Salut pe cea mai frumoasă dintre fecioarele de pe acest pământ şi dintre stelele de pe cer! Te salut, divină Callina!

Tresărind, Ligia, întoarse capul: alături de ea şedea Vinicius.

Era fără togă, căci comoditatea şi obiceiul cereau să scoţi toga la petreceri. Era îmbrăcat într-o tunică roşie, fără mâneci, cu broderii de argint în chip de frunze de palmieri. Braţele-i erau goale şi-aveau prinse deasupra cotului, după, obiceiul oriental, două brăţări late de aur. De la cot în jos erau epilate cu grijă, netede, însă prea musculoase, adevărate braţe de ostaş, făcute pentru sabie şi

scut. Pe cap purta o cunună de trandafiri. Cu sprâncenele lui îmbinate deasupra nasului, cu ochii lui minunaţi, cu pielea bronzată, Ligiei îi apăru ca o personificare a tinereţii şi a forţei, atât de frumos, încât, deşi îşi mai revenise întrucâtva, abia reuşi să îngaime…

— Te salut, Marcus…

El continuă:

— Fericiţi ochii mei care te văd; fericite urechile mele care au auzit vocea ta mai plăcută mie decât a flautului şi a citerei. De mi s-ar fi oferit să aleg cine să stea lângă mine la petrecerea asta, tu, Ligia, sau Venus, pe tine te-aş fi cerut, o, divino!

O privea nesăţios, mistuitor. Privirile lui alunecau de pe faţa ei, pe gât, pe braţele goale, mângâindu-i formele delicate, se bucurau de ea, o învăluiau, o sorbeau. Pe chipul lui străluceau, amestecându-se dorinţa, dragostea, fericirea, contopite într-o încântare fără margini.

— Ştiam c-o să te văd în casa împăratului, continuă el, totuşi când te-am zărit, sufletul meu s-a cutremurat de o neţărmurită bucurie, de parcă fericirea asta mi-ar fi ajuns cu totul pe neaşteptate.

Ligia îşi revenise cu încetul. Simţind că în mulţimea asta şi casa asta el este singura fiinţă apropiată, începu să vorbească cu el şi să-l întrebe de tot ce era de neînţeles pentru ea şi o înfiora. De unde ştia el că are s-o găsească în casa Cezarului şi de ce se află ea aici? De ce a luat-o Cezarul de la Pomponia? Aici se teme şi ar vrea să se întoarcă la Pomponia. Tânjirea şi neliniştea ar ucide-o, dacă n-ar fi speranţa că Petronius şi cu el au să intervină pentru ea la împărat.

Vinicius îi destăinui cum auzise de răpirea ei chiar de la Aulus. Nu ştie pentru ce se află ea aici. Cezarul nu dă socoteală nimănui de dispoziţiile şi poruncile sale. Totuşi, să nu se teamă. El, Vinicius, e lângă ea şi va rămâne lângă ea. Ar prefera să-şi piardă ochii decât să n-o mai vadă pe ea, ar prefera

să-şi piardă viaţa decât s-o părăsească. Ea este sufletul lui şi o va apăra ca pe propriul lui suflet. Are să-i construiască la el acasă un altar ca pentru zeiţa lui, pe care să-i jertfească smirnă şi aloes, iar primăvara anemone şi flori de măr… Şi, de vreme ce se teme de casa împăratului, îi promite că n-are s-o lase în casa asta.

Deşi nu vorbea răspicat şi uneori cădea pe gânduri, în glasul lui vibra adevărul, căci sentimentele lui erau sincere. Îl cuprinsese mila faţă de ea. Vorbele ei îl răscoleau. Când ea începu să-i mulţumească şi să-l asigure că Pomponia are să-l iubească pentru bunătatea lui, şi ea însăşi are să-i fie toată viaţa recunoscătoare, emoţia îl copleşi şi era convins că niciodată în viaţă n-are să se poată împotrivi rugăminţii ei. Inima i se topea de drag. Frumuseţea ei îi aţâţa simţurile, o dorea, în acelaşi timp însă, îşi dădea seama că îi este foarte dragă şi că într-adevăr ar putea s-o adore ca pe o zeiţă. Simţea o nestăvilită nevoie să-i vorbească despre frumuseţea ei şi despre adoraţia lui pentru ea şi, fiindcă gălăgia petrecerii se înteţise, se trase mai aproape de dânsa şi începu să-i şoptească cuvinte gingaşe, venite din adâncul sufletului, suave ca muzica şi ameţitoare ca vinul.

Şi o ameţi. Printre străinii aceştia care o înconjurau, el îi apăru tot mai apropiat, tot mai drag şi mai cinstit, devotat din tot sufletul. O liniştea, îi promitea să o scoată din casa împăratului, îi promitea să n-o părăsească şi s-o slujească. Înainte, la Aulus îi vorbise doar în general despre dragoste şi despre fericirea pe care i-o poate da, acum însă îi spunea fără ocol că o iubeşte, că-i este cea mai scumpă şi cea mai dragă fiinţă. Ligia auzea pentru prima oară asemenea cuvinte din gura unui bărbat. I se părea că se trezeşte dintr-un somn. O îneca o fericire în care bucuria nemărginită se amesteca cu o nelinişte fără margini. Obrajii-i ardeau, inima-i zvâcnea, sta cu buzele întredeschise, parcă uluită. O cuprindea

teama, ascultând asemenea vorbe, dar pentru nimic în lume n-ar fi vrut să-i scape vreuna. Din când în când, îşi pleca ochii, pe urmă iarăşi îndrepta spre Vinicius privirea ei luminoasă, sfioasă şi întrebătoare, de parc-ar fi voit să murmure: „Spune mai departe!”

Gălăgia, muzica, mireasma florilor şi parfumul cădelniţelor orientale o ameţiră iarăşi.

La Roma era obiceiul ca oamenii să stea lungiţi la petreceri. Acasă, Ligia ocupa un loc între Pomponia şi micul Aulus. Acum însă, alături de ea, stătea Vinicius, tânăr, puternic, îndrăgostit, aprins, iar ea, dându-şi seama de înflăcărarea lui, simţea cum o încearcă ruşinea, dar şi bucuria. O învăluia o plăcută sfârşeală, un fel de leşin, o dulce uitare, ca o cădere în somn.

Apropierea ei îl tulburase şi pe Vinicius. Faţa îi pălise, nările-i fremătau ca unui cal oriental. Răsuflarea îi devenise scurtă, gâfâită, cuvintele i se încurcau în gură. Şi el se afla pentru prima oară aşezat aşa, lângă ea. Gândurile începură să i se înceţoşeze, simţea curgându-i prin vine un foc pe care în zadar încerca să-l stingă în vin. Şi nu vinul îl ameţea, ci faţa minunată a Ligiei, braţele ei goale, sânii ei feciorelnici care palpitau sub tunica aurie, trupul ei ascuns în faldurile albe ale peplum-ului. În cele din urmă, cuprinse mâna ei mai sus de încheietură, aşa cum mai făcuse o dată în casa lui Aulus, o trase spre el şi începu să-i şoptească cu buzele înfiorate:

— Te iubesc, Callino… divina mea!…

— Marcus, dă-mi drumul! spuse Ligia.

Însă el vorbea mai departe, cu ochii înneguraţi:

— Divina mea! Iubeşte-mă!…

În clipa aceea, se auzi vocea Acteii, care stătea de partea cealaltă a Ligiei:

— Cezarul se uită la voi.

Pe Vinicius îl cuprinse o mânie năprasnică şi împotriva împăratului, şi-a Acteii. Cuvintele ei

risipiseră farmecul beţiei. În acest moment, chiar o voce prietenoasă tânărului i s-ar fi părut inoportună. Convins că Acteea caută intenţionat să împiedice discuţia lui cu Ligia, înălţă capul şi, uitându-se la tânăra libertă peste braţul Ligiei, spuse cu răutate:

— A trecut vremea, Acteea, când la banchete stăteai alături de împărat. Se spune că te paşte orbirea, atunci cum poţi să-l vezi?

Ea răspunse, parcă cu tristeţe:

— Totuşi îl văd… Şi el are vederea scurtă şi se uită la voi prin smarald. Tot ceea ce făcea Nero îi alarma chiar şi pe cei mai apropiaţi de el, aşa că Vinicius se trezi dintr-o dată neliniştit şi privi pe furiş spre împărat. Ligia, care la începutul petrecerii, îl văzuse ca prin ceaţă din cauza tulburării, iar pe urmă, absorbită de prezenţa lui Vinicius şi de vorbele lui, nu se mai uitase de loc la împărat, întoarse şi ea spre el ochii curioşi şi speriaţi.

Acteea spusese adevărul. Împăratul sta aplecat peste masă, cu un ochi închis, ţinând în dreptul celuilalt un smarald rotund, şlefuit, pe care-l folosea întotdeauna, şi se uita la ei. Pentru o clipă, privirea lui se întâlni cu privirea Ligiei şi inima fetei se strânse de spaimă. Când, copilă fiind, mergea la moşia lui Aulus din Sicilia, o bătrână sclavă egipteană îi povestea despre balaurii care locuiesc în peşterile din munţi. Avusese impresia că se uitase la ea ochiul verzui al unui asemenea balaur. Apucă mâna lui Vinicius, ca un copil care se teme. Capul prinse a-i vui de gânduri ce se alungau învălmăşite. Deci acesta era el? Îngrozitorul şi atotputernicul? Nu-l văzuse niciodată până atunci şi credea că arată altfel. Îşi imagina o faţă îngrozitoare, cu răutatea întipărită în trăsături şi văzuse un cap mare, într-adevăr îngrozitor, aşezat pe un gât gros, însă mai curând caraghios, căci de departe semăna cu un cap de copil. Tunica de culoarea ametistului, interzisă

muritorilor de rând, arunca o lumină vineţie pe faţa lui lată şi rotundă. Avea părul închis la culoare, frezat după moda introdusă de Otho, în patru rânduri de cârlionţi. Nu purta barbă, căci nu demult o jertfise lui Jupiter, lucru pentru care întreaga Romă îi era recunoscătoare. Oamenii însă şopteau intre ei că renunţase la ea pentru că, aşa ca tuturor bărbaţilor din neamul lui, îi creştea roşcată. Pe fruntea lui, mult boltită deasupra sprâncenelor, era totuşi ceva olimpian. Sprâncenele-i încruntate exprimau conştiinţa atotputerniciei. Sub fruntea lui de semizeu însă se afla o faţă de maimuţă, de beţiv şi de comediant, frământată de pofte schimbătoare, umflată de grăsime în ciuda vârstei tinere, bolnăvicioasă, respingătoare. Ligiei îi apăru duşmănos, dar mai presus de orice hidos.

După o clipă, puse jos smaraldul şi nu se mai uită la ea. Atunci îi văzu ochii bulbucaţi, albaştri, clipind în lumina excesivă, sticloşi, reci, asemănători cu ochii morţilor.

Întorcându-se spre Petronius, Cezarul zise:

— Aceea este ostatecă de care-i îndrăgostit Vinicius?

— Ea este, răspunse Petronius.

— Cum se numeşte poporul ei?

— Ligian.

— Lui Vinicius i se pare frumoasă?

— Îmbracă în peplum femeiesc un trunchi putred de măslin şi lui Vinicius are să i se pară frumos. Pe chipul tău însă o, inegalabil cunoscător, citesc de pe acum sentinţa! Nu-i nevoie s-o faci publică! Aşa-i! E prea uscată! Chiar slăbănoagă! O adevărată măciulie de mac înfiptă într-un lujer subţire, iar tu, divinule estet, la femeie preţuieşti tulpina şi de trei ori, de patru ori, tu ai dreptate! Faţa singură nu înseamnă nimic. Am avut mult de câştigat stând în preajma ta, însă n-am încă o privire atât de sigură… Şi sunt gata să pariez cu Tullius Senecion, pe iubita lui că deşi la banchet, când stau cu toţii culcaţi, e greu să dai un verdict asupra întregii făpturi, tu ţi-ai şi spus de-acum: „Prea îngustă în şolduri”.

— Prea îngustă în şolduri, răspunse Nero, clipind din ochi.

Pe buzele lui Petronius apăru un zâmbet abia perceptibil. Tullius Senecion, care până în clipa aceea discutase cu Vestinus, sau mai degrabă îşi bătuse joc de credinţa acestuia în vise, se întoarse spre Petronius şi, cu toate că habar n-avea de ce-i vorba, spuse:

— Te înşeli! Eu ţin cu împăratul.

— Bine, răspunse Petronius. Tocmai îi explicam că ai un pic de minte, însă împăratul susţine că eşti un bou sadea.

— Habet[74]! spuse Nero, râzând şi întorcând în jos degetul mare, cum se făcea la circuri în semn că gladiatorul primise o lovitură şi că trebuia să fie lichidat.

Vestinus, crezând că este vorba tot despre el, strigă:

— Eu cred în vise şi Seneca mi-a spus o dată că şi el crede.

— Noaptea trecută am visat că eram vestală, spuse Calvia Crispinilla, aplecându-se spre masă.

Auzind asta, Nero începu să bată din palme, alţii îi urmară exemplul şi aplauzele durară câteva

clipe, căci Crispinilla, divorţată de câteva ori, era faimoasă pentru viaţa ei desfrânată.

Fără să se tulbure, ea continuă:

— Şi ce-i cu asta? Toate vestalele sunt bătrâne şi urâte. Numai Rubria mai seamănă a om, aşa că am fi două, deşi Rubriei vara îi ies pistruii.

— Permite-mi totuşi, prea pură Calvia, să constat, zise Petronius, că numai în vis mai puteai să fii vestală!

— Şi dac-ar da ordin Cezarul?

— Aş crede că se împlinesc chiar şi cele mai ciudate vise.

— Se împlinesc, spuse Vestinus. Pe cei care nu cred în zei îi înţeleg, dar cum să nu crezi în vise?

— Dar în prezicători? întrebă Nero. Mi s-a prezis o dată că Roma va înceta să mai existe, iar eu voi domni peste tot Răsăritul.

— Prezicerile şi visurile se leagă între ele, spuse Vestinus. O dată, un proconsul, cunoscut ca necredincios, a trimis un sclav la templul lui Mopsus cu o scrisoare sigilată pe care nu a permis s-o deschidă, ca să controleze dacă zeul reuşeşte să răspundă la întrebarea cuprinsă în scrisoare. Sclavul a dormit noaptea în templu, ca să aibă un vis prevestitor, după care s-a întors şi a spus: „Am visat un tânăr, luminos ca soarele, care mi-a spus un singur cuvânt: «negru»“. Proconsulul, auzind acest cuvânt, a pălit şi, întorcându-se spre oaspeţii lui, necredincioşi ca şi el a spus: „Ştiţi ce era în scrisoare?”

Aici, Vestinus se întrerupse şi, ridicând cupa de vine, începu să bea.

— Ce era în scrisoare? întrebă Senecion.

— În scrisoare era întrebarea: „Ce taur să aducă jertfă: alb sau negru?”

Interesul trezit de povestire fu tulburat de Vitellius care, venind beat la banchet, izbucni pe neaşteptate, fără nici un motiv, într-un râs deşănţat.

— De ce râde butoiul ăsta de seu? întrebă Nero.

— Râsul îi deosebeşte pe oameni de animale, spuse Petronius, iar el n-are altă dovadă că nu-i porc.

Dar Vitellius se întrerupse în mijlocul râsului şi, plescăind din buzele-i lucind de grăsimi, se uită la cei din jur, uluit, de parcă nu i-ar fi văzut niciodată mai înainte.

Îşi arătă palma, ca o perniţă, şi spuse răguşit:

— Mi-a căzut din deget inelul de nobil moştenit de la tata.

— Care a fost cizmar, adăugă Nero.

Vitellius râse din nou în hohote şi începu să caute inelul în peplum-ul Calviei Crispinilla.

Atunci, Vatinius se apucă să imite ţipetele unei femei speriate, iar Nigidia, prietena Calviei, o tânără văduvă cu obraji de copil şi ochi de curtezană, spuse cu voce tare:

— Caută ceea ce n-a pierdut.

— Şi ceea ce nu i-ar folosi la nimic, dac-ar găsi, termină poetul Lucan.

Petrecerea devenea tot mai veselă. Şiruri nesfârşite de sclavi aduceau mereu alte feluri de mâncare; din vase mari, pline cu zăpadă şi înfăşurate în iederă, se scoteau în fiecare clipă ulcioarele cu felurite soiuri de vin. Beau cu toţii din abundenţă. Din tavan cerneau mereu peste masă şi peste meseni petale de trandafiri.

Petronius începu să-l roage pe Nero ca, mai înainte să se fi îmbătat oaspeţii, să înnobileze petrecerea cu cântecul său. Un cor de voci susţineau rugăminţile lui Petronius, Nero însă refuză. Nu era vorba doar de curaj, deşi îi lipsea şi acesta întotdeauna… Numai zeii ştiu cât îl costă pe el toate manifestările în public… E adevărat că nu se dă în lături de la ele, căci trebuie să faci ceva pentru artă şi, de altfel dacă Apollo l-a dăruit cu voce, darurile zeilor nu se cade să fie irosite. Înţelege chiar că este o îndatorire a lui faţă de stat.

Însă astăzi este într-adevăr răguşit. Noaptea trecută şi-a pus greutăţi de plumb cald pe piept, dar nici asta n-a ajutat… Intenţionează chiar să plece la Antium, ca să respire aer de mare.

Lucan începu să-l conjure în numele artei şi al întregii omeniri. Ştiu cu toţii că divinul poet şi cântăreţ a compus o nouă odă către Venus, faţă de care poemul lui Lucreţiu nu-i decât schelălăitul unui pui de lup de un an. Trebuie ca banchetul acesta să fie un adevărat banchet. Un împărat atât de bun nu se cade să-şi chinuiască supuşii: „Nu fi tiran, Cezare!”

— Nu fi tiran! repetară toţi cei care stăteau mai pe aproape.

Nero deschise braţele, arătând că n-are încotro. Atunci, pe faţa tuturor apăru o expresie de recunoştinţă şi toţi ochii se aţintiră spre el. Mai întâi însă, el porunci să fie anunţată Poppea că va cânta, declarându-le celor de faţă că ea nu venise la banchet pentru că nu se simţea bine şi, deoarece nici un medicament nu-i poate ameliora starea cum o face cântecul lui, i-ar părea rău să o priveze de un asemenea prilej.

Poppea sosi îndată. Îl juca pe Nero după buna ei plăcere, ştia însă că atunci când e vorba de amorul lui propriu de cântăreţ, conducător de care sau poet, e periculos să-i iriţi. Intră deci, frumoasă ca o zeiţă, îmbrăcată ca şi Nero în veşmânt de culoarea ametistului şi cu un şirag de perle uriaşe la gât, jefuit cândva din tezaurul lui Massinissa[175], cel cu părul de aur, regele numizilor; şi cu toate că de două ori divorţată, avea un chip şi priviri de fecioară.

Fu întâmpinată cu urale şi numită „divina augustă”. Niciodată în viaţă Ligia nu văzuse un chip atât de frumos şi nu-i venea să-şi creadă ochilor, deoarece, după câte aflase de la Pomponia, Poppea Sabina era una din cele mai odioase femei din lume. Ea îl împinsese pe Cezar să-şi ucidă mama şi soţia. Auzise din povestirile oaspeţilor lui

Aulus şi ale servitorilor că statuile ei erau răsturnate noaptea prin oraş; auzise şi de inscripţiile ale căror autori erau condamnaţi la cele mai aspre pedepse şi care reapăreau totuşi în fiecare dimineaţă pe zidurile oraşului. Acum însă, când o văzu pe această slăvită Poppea, considerată de adepţii lui Christos drept întruparea răului şi a nelegiuirii, i se păru că numai îngerii sau nişte spirite cereşti ar putea arăta aşa. Nu reuşea să-şi desprindă ochii de la ea, iar de pe buze îi porni, fără să vrea, întrebarea:

— Ah, Marcus, oare e posibil?

Iar el, surescitat de vin şi enervat că atâtea lucruri furaseră atenţia fetei, îndepărtând-o mereu de el şi de cuvintele lui, spuse:

— Da, ea e frumoasă, dar tu eşti de o sută de ori mai frumoasă. Tu nu te cunoşti, căci altfel te-ai îndrăgosti de tine ca Narcis… Ea se îmbăiază în lapte ele măgăriţă, dar pe tine probabil că Venus te-a îmbăiat în propriu-i lapte. Tu nu te cunoşti, *ocelle mi*[76]!… Nu te uita la ea. Întoarce-ţi privirile spre mine, *ocelle mi!…* Atinge cu buzele potirul acesta de vin şi pe urmă am să-l sărut şi eu în acelaşi loc…

Şi se apropia tot mai mult, iar ea începu să se retragă spre Acteea. Însă în clipa aceea se ceru linişte, căci se ridicase Cezarul în picioare. Cântăreţul Diodor îi dădu o lăută în genul celor numite *delta,* altul, Terpnos, care urma să-l acompanieze, se apropie, purtând un instrument muzical numit *nablium.* Nero, sprijinind delta de masă, ridică ochii în sus şi timp de câteva clipe în triclinium domni liniştea, întreruptă numai de foşnetul petalelor de trandafir care tot ningeau din tavan.

După aceea, începu să cânte, sau mai degrabă să psalmodieze, scandând, în acompaniamentul a două lăute, imnul său către Venus. Nici vocea, puţin cam voalată, nici versurile nu erau rele, aşa că pe biata Ligia o cuprinseră din nou remuşcările,

fiindcă oda, deşi slăvea pe impura, păgâna Venus, i se păru foarte frumoasă. Însuşi Cezarul, cu cununa de lauri pe frunte, cu privirile îndreptate spre înălţime, i se păru superb şi mult mai puţin înfricoşător şi mai puţin hidos decât la începutul petrecerii.

Invitaţii răspunseră cu tunete de aplauze. Strigăte: „O, voce cerească!" răsunau în jur, unele dintre femei îşi ridicaseră, palmele în aer în semn de admiraţie şi rămaseră aşa chiar şi după terminarea cântecului, altele îşi ştergeau ochii înlăcrimaţi; întreaga sală clocotea. Poppea îşi plecă căpşorul auriu şi duse la buze mâna lui Nero, ţinând-o îndelung în tăcere, iar tânărul Pitagora, un grec neasemuit de frumos, acelaşi cu care mai târziu Nero, pe jumătate nebun, avea să se cunune cu respectarea întregului ritual – îngenunche acum la picioarele lui.

Nero însă se uita cu atenţie la Petronius, ale cărui laude le dorea întotdeauna mai presus de orice. Petronius spuse:

— În privinţa muzicii, Orfeu trebuie să fie tot atât de galben de invidie în clipa asta ca şi Lucan aci de faţă; iar în privinţa versurilor, regret că nu sunt mai rele, căci poate atunci aş fi găsit cuvinte corespunzătoare pentru lauda lor.

Lucan nu-i luă în nume de rău că pomenise de invidie, dimpotrivă, îl privi cu recunoştinţă şi, prefăcându-se prost dispus, începu să mormăie:

— Blestemată soartă, care mi-ai poruncit să trăiesc în aceeaşi vreme cu un asemenea poet! Aş fi avut un loc şi în amintirea oamenilor, şi în Parnas, dar aşa mă sting ca o lampă în lumina soarelui.

Petronius însă, care avea o memorie uimitoare, începu să repete fragmente din odă, să citeze versuri disparate, să evidenţieze şi să analizeze expresiile cele mai frumoase. Lucan, chipurile uitând de invidie, adăugă la cuvintele lui Petronius propria-i încântare. Pe faţa lui Nero se

oglindeau plăcerea şi o vanitate fără margini, nu numai vecină, ci chiar soră bună cu prostia. El însuşi le reamintea versurile pe care le considera mai frumoase. În cele din urmă, îl consolă pe Lucan, spunându-i să nu se piardă cu firea, fiindcă omul rămâne cu ceea ce se naşte şi că cinstirea acordată de oameni lui Jupiter nu exclude cinstirea celorlalţi zei.

Se ridică apoi s-o conducă pe Poppea, care fiind într-adevăr bolnavă, dorea să plece. Oaspeţilor le porunci să-şi reocupe locurile, anunţându-i că va reveni. Într-adevăr, s-a întors după câteva clipe, ca să se parfumeze cu fum înmiresmat din cădelniţe şi să asiste la spectacolul pe care el însuşi, Petronius sau Tigellinus îl pregăteau de obicei pentru petrecere.

Se citeau iarăşi versuri sau se ascultau dialoguri, în care paradoxul ţinea locul spiritului. Mai târziu, renumitul mim Paris prezentă peripeţiile Ionei, fiica lui Inachos. Oaspeţilor, şi mai cu seamă Ligiei, neînvăţată cu asemenea spectacole, li se părea că văd minuni şi vrăji. Paris prin mişcările mâinilor şi ale trupului ştia să exprime lucruri în aparenţă imposibil de exprimat în dans. Palmele lui frământau aerul, imaginând un nor luminos, viu, plin de vibraţii, voluptos, care înconjura figura unei fete pe jumătate leşinată. Era un tablou, nu un dans, un tablou clar, înfăţişând iubiri tainice, fermecător şi neruşinat. Când apoi au intrat coribanţi[77] cu fete siriene şi au început un dans bahic, în sunetele citerelor, flauturilor, cimbalelor şi tobelor, un dans sălbatec, plin de ţipete dezmăţate, Ligiei i se păru că o arde un foc viu şi ar fi dorit ca trăsnetul să lovească casa asta sau să se prăbuşească acoperişul peste capetele mesenilor.

Însă din plasa de aur atârnată sub tavan nu cădeau decât petale de trandafiri, iar Vinicius, pe jumătate beat, îi spunea:

Te-am văzut în casa lui Aulus la havuz şi m-am îndrăgostit de tine. Era în zori şi tu credeai că nu te vede nimeni, dar eu te-am văzut… Şi de-atunci te văd mereu aşa, deşi peplum-ul mi te ascunde. Scoate-ţi peplum-ul, aşa cum a făcut şi Crispinilla. Nu vezi? Şi Zeii, şi oamenii caută numai dragoste. În afară de dragoste, nu mai există nimic pe lume! Sprijină-ţi capul pe pieptul meu şi închide ochii.

Sângele îi zvâcnea puternic în tâmple şi în braţe. Avea senzaţia că alunecă într-o prăpastie şi că Vinicius, care puţin mai înainte îi păruse atât de apropiat şi de iubitor, în loc s-o salveze, o trage el însuşi în adânc. Se mânie pe el. Din nou se temea şi de petrecerea asta, şi de el, şi de ea însăşi. O voce, amintind de vocea Pomponiei, mai strigă o dată în sufletul ei: „Ligia, salvează-te!” însă o altă voce îi şoptea că este prea târziu şi că cine a fost ars de o asemenea vâlvătaie, cine a văzut tot ceea ce s-a petrecut la acest banchet, cine şi-a simţit inima bătând cum şi-o simţise ea ascultând cuvintele lui Vinicius, cine a tremurat de fiorii care au cuprins-o când el se apropia de ea, acela e pierdut fără nici o speranţă de salvare. I se făcu rău. În anumite momente, îi venea să leşine, simţea că ceva îngrozitor se petrece cu dânsa. Ştia că mânia Cezarului n-ar fi cruţat pe nimeni care ar fi plecat până nu se ridica el de la masă, dar chiar de n-ar fi fost aşa, n-ar mai fi avut putere să facă gestul acesta.

Iar până la sfârşitul petrecerii mai era mult. Sclavii aduceau mereu alte feluri de mâncare şi umpleau într-una cupele cu vin, iar în faţa mesei, aşezată în semicerc, apărură doi atleţi ca să dea oaspeţilor un spectacol de lupte.

Începură imediat lupta. Trupurile puternice, lucind de ulei, se încleştară, formând o singură stâncă. Oasele trosniră în îmbrăţişarea sălbatecă. Dinţii strânşi convulsiv scrâşneau fioros. Din când

în când, se auzeau bufniturile rapide şi înfundate ale picioarelor pe podeaua dată cu şofran. Apoi, din nou rămâneau nemişcaţi, tăcuţi, şi spectatorii aveau impresia că au în faţa lor un grup sculptat în piatră. Ochii romanilor urmăreau cu plăcere jocul spinărilor, picioarelor şi braţelor teribil încleştate. Lupta însă nu dură prea mult, căci Croton, maestru şi mai marele şcolii gladiatorilor, nu degeaba trecea drept cel mai puternic atlet din imperiu. Adversarul lui începu să gâfâie, apoi să horcăie, faţa i se învineţi şi, în cele din urmă, căzu, vărsând sânge pe gură.

O furtună de aplauze salută sfârşitul luptei, iar Croton, punându-şi un picior pe spatele adversarului, îşi încrucişa pe piept braţele uriaşe, rotindu-şi privirile triumfătoare peste sală.

Intrară apoi imitatorii de animale şi de voci de animale, scamatorii şi bufonii, însă puţini se mai uitau la ei, căci vinul împăienjenise privirile spectatorilor. Petrecerea se transformase treptat într-o orgie. Fetele siriene, care dansaseră mai înainte dansul bahic, se amestecară cu oaspeţii. Muzica se transformase într-o gălăgie dezordonată şi sălbatecă de citere, lăute, cimbale, sistre egiptene, trompete şi cornuri, şi deoarece unii dintre oaspeţi doreau să discute, începură să strige la muzicanţi să plece. Aerul saturat de parfumul florilor, al uleiurilor cu care nişte efebi, superbi stropeau în timpul petrecerii tălpile oaspeţilor, de miros de şofran şi transpiraţie – devenise sufocant. Lămpile pâlpâiau anemice, pe frunţi cununile stăteau strâmb, obrajii păleau, năpădiţi de năduşeală.

Vitellius căzu sub masă. Nigidia, beată, cu trupul dezgolit pe jumătate, îşi rezema capul de pieptul lui Lucan, iar poetul, beat şi el, începu să spulbere, suflând uşor, pudra aurie de pe părul ei, ridicând ochii spre tavan cu o nespusă încântare. Vestinus repeta cu încăpăţânarea beţivului pentru a zecea oară răspunsul lui Mopsus la scrisoarea

pecetluită a proconsulului. Tullius, care-şi bătea joc de zei, spunea cu voce tărăgănată, întreruptă de sughiţuri:

— Dacă Sferos al lui Xenofan e rotund, atunci, înţelegi, pe un asemenea zeu poţi să-l rostogoleşti cu piciorul ca pe un butoi.

Însă Domitius Afer, un bătrân hoţ şi denunţător, fu revoltat de această blasfemie şi, de mânie, vomită pe propria-i tunică tot falernul băut. El mai credea în zei. Oamenii spun că Roma are să piară, ba chiar sunt unii care susţin că a şi început să piară. Păi sigur!… Dar dac-o să piară, o să se întâmple numai din cauză că tineretul şi-a pierdut credinţa, şi fără credinţă nu există virtute. Au fost uitate şi părăsite vechile obiceiuri, simple, nerafinate, şi nimănui nu-i trece prin minte că epicurienii n-au să poată ţine piept barbarilor. Totu-i zadarnic! În ceea ce-l priveşte, regreta că a apucat să trăiască asemenea timpuri, că trebuie să-şi caute în plăceri refugiul din faţa necazurilor, care, altfel, repede l-ar da gata.

Spunând acestea, trase spre sine o dansatoare siriană şi începu să-i sărute gâtul şi spatele cu gura lui toată ştirbă. Văzându-l, consulul Memmius Regulus râse şi, ridicându-şi chelia împodobită cu o cunună alunecată pe-o ureche, spuse:

— Cine zice că Roma piere?… Prostii!… Eu, consulul, ştiu mai bine… *Videant consules*[78]! Treizeci de legiuni… apără *pax romana*[79] a noastră!…

Apoi, îşi duse pumnii la tâmple şi începu să răcnească, acoperind larma sălii:

— Treizeci de legiuni! Treizeci de legiuni!… Din Britania până la graniţa parţilor!

Brusc însă căzu pe gânduri şi, ducând degetul la frunte, murmură:

— Sau poate chiar treizeci şi două…

Şi se rostogoli sub masă, unde îndată începu să vomite limbi de flamingo, ciuperci la cuptor,

ciuperci la gheaţă, lăcuste în miere, peşte, cărnuri şi tot ce mâncase şi băuse.

Pe Domitius nu-l liniştea numărul legiunilor care apărau pacea Romei: nu, nu! Roma trebuie să piară pentru că au pierit credinţa în zei şi obiceiurile strămoşeşti. Roma trebuie să piară şi e păcat, căci viaţa e totuşi plăcută, împăratul mărinimos şi vinul bun! Ah, ce păcat!

Şi, lipindu-şi obrazul de omoplaţii bacantei siriene, începu să plângă.

— Ce contează viaţa viitoare!… Ahile avea dreptate, mai bine să fii argat în lumea asta însorită, decât rege în ţara cimerienilor[80]. Şi se mai pune şi întrebarea dacă zeii există într-adevăr, cu toate că necredinţa duce tineretul la pieire…

Între timp, Lucan suflase toată pulberea de aur de pe părul Nigidiei, beată, care adormise. Luă fire lungi de iederă din vaza din faţa lui şi o înfăşură pe femeia adormită, apoi privi la cei din jurul său, foarte încântat, parcă vrând să-i întrebe ceva.

Se împodobi după aceea şi pe sine cu iederă, repetând cu profundă convingere:

— Eu nu-s om, sunt un faun.

Petronius nu era beat, însă Nero, care la început băuse puţin din consideraţie pentru vocea-i „divină”, spre sfârşit golea o cupă după alta şi se îmbătase. Vru chiar să declame mai departe versuri de-ale sale, de data asta greceşti, dar le uitase şi din greşeală declamă o poezie de Anacreon. Încercară să-i ţină isonul Pitagora, Diodor şi Terpnos, dar fiindcă nu le mergea nici unuia, se lăsară păgubaşi. Uitând de versuri, Nero începu să admire, ca un fin cunoscător ce era, frumuseţea lui Pitagora şi să-i sărute mâinile, entuziasmat. Mâini atât de frumoase văzuse numai cândva… la cine oare?

Ducându-şi palma la frunte năduşită, începu să-şi forţeze memoria. După câteva clipe, pe faţa lui se oglindi spaima:

— Aha! La mama! La Agripina!

Dintr-o dată, îl cuprinseră viziuni sumbre.

— Se spune, zise el, că umblă în nopţile cu lună pe mare, pe lângă Baiae şi Bauli… Nu face nimic, umblă doar aşa, umblă parc-ar căuta ceva. Iar când se apropie de o barcă, se uită şi pleacă, iar pescarul la care s-a uitat moare.

— Nu-i o temă rea, spuse Petronius.

Vestinus, întinzându-şi gâtul ca de broască ţestoasă, şopti tainic:

— Nu cred în zei, dar cred în spirite!

Nero însă nu le dădu atenţie şi continuă:

— Doar am ţinut *lemuria*[81]. Nu vreau s-o văd! E al cincilea an. A trebuit, a trebuit s-o condamn pentru că trimisese un ucigaş să mă omoare şi, dacă nu i-aş fi luat-o înainte, nu m-aţi fi auzit azi declamând.

— Mulţumim, Cezarule, în numele oraşului şi al lumii întregi, strigă Domitius Afer.

— Vin! Şi să se bată în timpane.

Gălăgia reîncepu. Lucan, învelit tot în iederă, se ridică şi începu să strige, ca să acopere zgomotul:

— Eu nu-s om, ci faun şi locuiesc în pădure… E… he… ooo!

În cele din urmă, se îmbătă de-a binelea şi împăratul, se îmbătă toată lumea, bărbaţii şi femeile de-a valma. Vinicius nu era mai puţin beat decât ceilalţi. Mistuit cum era de dorinţă, se trezise în el şi cheful de ceartă, ceea ce i se întâmpla întotdeauna, când întrecea măsura la băutură. Faţa-i brună pălise, limba i se împleticea, în timp ce striga cu voce puternică şi poruncitoare:

— Dă-mi buzele! Azi sau mâine, totuna-i!… Destul am aşteptat! Împăratul te-a luat de la Aulus ca să mi te dăruiască mie, înţelegi? Mâine pe înserat am să trimit după tine, înţelegi?… împăratul mi te-a promis înainte de a te fi luat de acolo… Trebuie să fii a mea! Dă-mi buzele! Nu vreau să aştept până mâine… Dă-mi repede buzele!

Şi o luă în braţe. Acteea căuta s-o apere pe Ligia, ea însăşi se apăra cu ultimele puteri, căci se simţea pierdută. Zadarnic însă se forţa să desprindă de pe ea braţul lui epilat; în zadar îl implora cu vocea-i slabă, care tremura de tristeţe şi de spaimă, să nu fie crud şi să aibă milă de ea. Îi simţea răsuflarea duhnind de vin tot mai aproape, faţa lui ajunse chiar lângă faţa ei. Nu mai era Vinicius cel pe care-l ştia, bun şi aproape drag sufletului ei, ci un satir beat şi rău, care o umplea de groază şi de scârbă.

Totuşi, forţele o părăseau tot mai mult. În zadar, zbătându-se, îşi întorcea faţa, ca să evite sărutările lui. El se ridică şi o cuprinse cu amândouă braţele şi, gâfâind, începu să-i strivească cu gura buzele palide.

În aceeaşi clipă însă, o forţă îngrozitoare desfăcu braţele lui de pe trupul fetei, atât de uşor de parc-ar fi fost braţele unui copil, iar pe el îl împinse la o parte ca pe un vreasc sau o frunză căzută. Ce se întâmplase? Vinicius îşi frecă ochii uimiţi şi deodată zări deasupra lui statura uriaşă a ligianului numit Ursus pe care-l cunoscuse în casa lui Aulus.

Ligianul stătea liniştit şi se uita la Vinicius cu ochii lui azurii atât de ciudat, încât tânărului îi îngheţă sângele în vine. Pe urmă, o luă în braţe pe prinţesa lui şi cu pas egal şi liniştit ieşi din triclinium.

Acteea ieşi imediat după el.

Vinicius rămase o clipită împietrit, apoi zvâcni din loc şi alergă spre ieşire:

— Ligia! Ligia!…

Doborât însă de uimire, de mânie şi de vin, simţi cum i se taie picioarele. Căzu o dată şi încă o dată, apoi se atârnă de braţul gol al uneia dintre bacante şi-o întrebă, clipind din ochi:

— Ce s-a întâmplat?

Ea, luând o cupă de vin, i-o întinse, zâmbindu-i, cu ochii împăienjeniţi:

— Bea!

Vinicius bău şi se rostogoli pe jos.

Cea mai mare parte din oaspeţi zăceau sub masă; alţii umblau cu paşii împleticiţi prin triclinium, alţii dormeau pe paturile pe care se stătea la ospeţe, sforăind sau vomitând în somn prisosul de vin, iar peste consulii şi senatorii beţi, peste dansatoarele şi patricienele bete, peste întreagă această lume atotputernică încă, dar istovită, încununată şi ghiftuită, dar muribundă, din plasa de aur prinsă de tavan se cerneau fără încetare petale de trandafiri.

Afară începuse să se lumineze de ziuă.

Capitolul VIII

Pe Ursus nimeni nu-l opri, nimeni nu-l întrebă măcar ce face. Nici aceia dintre oaspeţi care nu zăceau sub masă nu-şi mai păstrau locurile, aşa că servitorii, văzând un uriaş care ducea în braţe pe una dintre invitate, şi-au închipuit că-i un sclav care-şi duce stăpâna beată. De altfel, Acteea mergea alături şi prezenţa ei înlătura orice bănuieli.

În felul acesta, au ieşit din triclinium în încăperea alăturată, iar de acolo în galeria care ducea spre locuinţa Acteii.

Pe Ligia o părăsiseră într-atât puterile, încât atârnă ca moartă în braţele lui Ursus. Însă când o învălui aerul rece şi curat al dimineţii, deschise

ochii. Afară se lumina tot mai mult. Mergând printre coloane, cotiră după câteva clipe printr-un portic lateral, care nu ducea în curte, ci în grădinile palatului, unde crestele pinilor şi ale chiparoşilor erau rumenite de primele raze ale zorilor. În partea aceasta a palatului era pustiu. Ecourile muzicii şi ţipetele orgiei ajungeau tot mai stins până la ei. Ligiei i se părea că a fost smulsă din iad şi scoasă în lumea luminoasă a lui Dumnezeu. Deci mai exista ceva în afară de acel scârbos triclinium. Existau cerul, zorile, lumina şi liniştea. Brusc, o cuprinse plânsul şi, strângându-se la pieptul uriaşului, începu să şoptească printre suspine:

— Acasă, Ursus, acasă, la Aulus!…

— Mergem! răspunse Ursus.

Ajunseră într-un mic atrium, alăturat locuinţei Acteii. Acolo, Ursus o aşeză pe Ligia pe o bancă de marmură, nu departe de havuz. Acteea căută s-o liniştească, îndemnând-o să se odihnească, asigurând-o că deocamdată n-o ameninţă nimic, căci mesenii beţi au să doarmă după petrecere până seara. Însă Ligia nu voia să se liniştească; apăsându-şi tâmplele cu mâinile, repeta într-una ca un copil:

— Acasă, la Aulus!…

Ursus era gata. Adevărat că la porţi stăteau pretorienii, dar el avea să treacă şi aşa. Ostaşii nu-i opresc pe cei care ies. În faţa arcadei de la intrare mişună lecticile. Oamenii încep să iasă în grupuri. Nimeni n-are să-i oprească. Au să iasă împreună cu mulţimea şi-au să se ducă drept acasă. De altfel, ce-i pasă? Cum porunceşte prinţesa, aşa o să facă. Pentru asta-i el aici.

Iar Ligia repeta:

— Da, Ursus, plecăm.

Acteea însă trebuia să aibă minte pentru amândoi. Au să iasă. Da! Nimeni n-o să-i oprească. Dar din casa împăratului nu-i îngăduit să fugi, iar cine îndrăzneşte îl jigneşte pe majestatea-sa. Au să iasă, dar seara, un centurion în fruntea

soldaţilor va duce condamnarea la moarte pentru Aulus şi Pomponia Graecina, iar Ligia va fi luată înapoi la palat şi atunci nu va mai exista scăpare pentru ea. Dacă soţii Aulus o vor primi sub acoperişul lor, îi aştepta cu siguranţă moartea.

Ligia îşi lăsă braţele să cadă pe lângă trup. N-avea ce face. Avea de ales, fie să-i ducă la pieire pe Plautius şi soţia lui, fie să piară singură. Ducându-se la banchet, nădăjduia că Vinicius şi Petronius au s-o ceară de la împărat şi-au s-o dea înapoi Pomponiei, acum însă, era convinsă că tocmai ei îi dăduseră împăratului ideea s-o ia de la Aulus. N-avea ce face. Numai o minune mai putea s-o smulgă din prăpastia asta. O minune şi puterea lui Dumnezeu.

— Acteea, spuse ea cu disperare, ai auzit ce spunea Vinicius, că împăratul m-a dăruit lui şi că astă seară trimite sclavi după mine să mă ia la casa lui.

— Am auzit, răspunse Acteea.

Şi, desfăcând braţele a neputinţă, tăcu. Disperarea Ligiei nu trezi nici un ecou în sufletul ei. Ea însăşi fusese amanta lui Nero şi, oricât era de bună, nu desluşea caracterul dezonorant al unor asemenea relaţii. Ca fostă sclavă se obişnuise prea mult cu soarta sclavilor şi, în afară de asta, continua să-l mai iubească pe Nero. Dacă s-ar întoarce la ea, l-ar primi, fericită. Dîndu-şi seama acum limpede că Ligia trebuia sau să devină iubita tânărului şi frumosului Vinicius, sau să se expună pe sine şi pe soţii Aulus la pieire, nu înţelegea pur şi simplu de ce fata mai şovăie.

— În casa împăratului, spuse, după o clipă, n-ai fi mai în siguranţă decât în casa lui Vinicius.

Nu se gândi că, deşi spunea adevărul, cuvintele ei însemnau: „Împacă-te cu soarta şi devino amanta lui Vinicius”. Ligiei, care mai simţea pe buze urma sărutărilor lui pline de poftă animalică, mistuitoare ca focul, i se adună tot sângele în obraji de ruşine numai amintindu-şi.

— Niciodată! izbucni ea. N-am să rămân nici aici, nici la Vinicius, niciodată!

Acteea se miră de izbucnirea aceasta:

— Oare, întrebă ea, îl urăşti atât de mult pe Vinicius?

Ligia nu mai putea răspunde, căci o apucase iarăşi plânsul. Acteea o strânse la piept şi încercă s-o liniştească. Ursus răsufla greu şi strângea din pumnii lui uriaşi căci, iubind-o cu o fidelitate de câine pe prinţesa lui, nu suporta s-o vadă plângând. În inima lui semisălbatică de ligian se născuse dorinţa să se înapoieze în sală şi să-l sugrume pe Vinicius şi la nevoie chiar şi pe Cezar. Se temea însă să spună asta faţă de stăpâna sa, căci nu era sigur dacă o asemenea faptă, care la prima vedere i se părea cum nu se poate mai simplă, era permisă unui adept al Mielului Răstignit.

După ce o linişti, Acteea o întrebă iarăşi:

— Îl urăşti oare atât de mult?

— Nu, răspunse Ligia, eu n-am voie să-l urăsc, pentru că sunt creştină.

— Ştiu, Ligia. Ştiu de asemenea din scrisorile lui Pavel din Tars că vouă nu vă este îngăduit să vă pierdeţi cinstea, că trebuie să vă temeţi mai mult de păcat decât de moarte, dar spune-mi, învăţătura ta îţi permite să faci moarte?

— Nu.

— Atunci de ce vrei să atragi răzbunarea împăratului asupra casei lui Aulus?

Se lăsă o clipă de tăcere. O prăpastie fără fund se deschise din nou în faţa Ligiei.

Tânăra libertă continuă:

— Te întreb, pentru că îmi pare rău de tine şi de buna Pomponia, şi de Aulus, şi de copilul lor. Eu trăiesc de mult în casa asta şi ştiu cât e de primejdios să-l mânii pe împărat. Nu! Voi nu puteţi fugi de aici. Îţi mai rămâne o singură cale: să-l rogi pe Vinicius să te dea înapoi Pomponiei.

Ligia însă îngenunche ca să se roage altcuiva. Ursus îngenunche de asemenea şi amândoi

începură să se roage în casa împăratului, în zorii zilei.

Acteea vedea pentru prima oară o astfel de rugăciune. Nu-şi putea desprinde privirile de la Ligia. O vedea dintr-o parte, cu capul şi mâinile ridicate, privind spre cer, chemând parcă de acolo salvarea. Ea însăşi părea o lumină. Zorile îi luminau părul de aur întunecat şi peplum-ul alb şi îşi răsfrângeau strălucirea peste ea, scăldând-o în razele lor. Cum sta aşa, cu mâinile ridicate, chipul ei palid, cu buzele întredeschise şi privirile fixe, exprima un extaz supranatural. Acum înţelese şi Acteea de ce Ligia nu poate să devină amanta nimănui. În faţa fostei iubite a lui Nero se dădu parcă la o parte un văl care ascundea o cu totul altă lume decât cea în care se obişnuise. O uimea rugăciunea asta în casa crimei şi-a infamiei. Cu o clipă mai înainte, avusese impresia că nu există salvare pentru Ligia, acum însă începu să creadă că se poate întâmpla ceva extraordinar, că salvarea are să vină, adusă de o putere căreia nici Cezarul n-o să i se poată opune, că au să coboare din cer armate de îngeri în ajutorul fetei, sau că soarele are să-şi aştearnă razele la picioarele ei şi are s-o înalţe spre el. Auzise de multe minuni printre creştini şi se gândea acum să probabil totul e adevărat, de vreme ce Ligia se roagă cu atâta ardoare.

Ligia se ridică, în sfârşit, cu faţa luminată de speranţă. Se ridică şi Ursus şi, aşezându-se lângă bancă, se uita la stăpâna lui, aşteptându-i cuvintele.

Dar ochii ei se împăienjeniră şi două lacrimi mari începură să se prelingă pe obraji.

— Dumnezeu să-i binecuvânteze pe Pomponia şi pe Aulus, spuse ea. N-am voie să atrag pieirea asupra lor, aşa că n-am să-i mai văd niciodată.

Se întoarse spre Ursus şi-i spuse că numai el îi mai rămâne pe lume, că de-acum el trebuie să-i fie tată şi ocrotitor. Nu pot să caute adăpost la Aulus, căci ar trage asupra lor mânia împăratului.

Ea însă nu poate să rămână aici în casa împăratului, nici în a lui Vinicius. Ursus să o ia şi să o scoată din oraş, să o ascundă undeva, unde să n-o găsească nici Vinicius, nici slugile lui. Ea are să-l urmeze pretutindeni, chiar şi peste mare, chiar şi peste munţi, la barbari, unde nu s-a auzit de numele de roman şi unde nu ajunge puterea Cezarului. S-o ia şi s-o salveze, căci numai el singur i-a mai rămas.

Ligianul era gata şi în semn de supunere se prosternă şi-i îmbrăţişa picioarele. Pe faţa Acteii, care aşteptase o minune, se oglindi dezamăgirea. Numai atâta i-a adus rugăciunea aceea? A fugi din casa împăratului însemna a comite crima de lezare a majestăţii, crimă care trebuie pedepsită. Chiar dacă Ligia ar reuşi să se ascundă, Cezarul ar pedepsi familia lui Aulus. Dacă vrea să fugă, mai bine să fugă din casa lui Vinicius. Atunci, împăratul, căruia nu-i place să se amestece în treburile altora, poate că n-are să vrea să-l ajute pe Vinicius în urmărirea ei şi, în orice caz, n-are să fie o crimă de lezare de majestate.

Tot aşa gândea şi Ligia. Soţii Aulus nici n-au să ştie unde este ea, nici chiar Pomponia. Are să fugă însă nu din casa lui Vinicius, ci în drum spre ea. El i-a mărturisit, beat fiind, că diseară are să trimită sclavii săi după ea. Cu siguranţă că spusese adevărul pe care nu l-ar fi recunoscut dac-ar fi fost treaz. Probabil că el însuşi, sau poate că împreună cu Petronius, l-au văzut pe împărat înainte de petrecere şi i-au smuls promisiunea că a doua zi seara să i-o dea. Iar dac-ar uita astăzi, au să trimită după ea mâine. Ursus însă are s-o salveze. Are să vină, are s-o scoată din lectică, aşa cum a scos-o şi din triclinium, şi au să plece în lume. Lui Ursus nu-i rezistă nimeni. Nu i-ar rezista nici măcar luptătorul acela îngrozitor care a luptat ieri în triclinium. Şi fiindcă Vinicius poate să trimită mulţi sclavi, Ursus are să se ducă imediat la episcopul Linus după sfat şi ajutor. Episcopul are

să se milostivească creştinilor să meargă împreună cu Ursus ca să o salveze. Au s-o ia cu forţa şi au s-o ducă, apoi Ursus are să reuşească s-o scoată din oraş şi s-o ascundă undeva de puterea romană.

Fata se îmbujoră şi începu să râdă. Curajul îi revenise, de parcă speranţa salvării ar fi devenit de pe acum realitate. Deodată, se aruncă de gâtul Acteii şi, lipindu-şi buzele gingaşe de obrazul ei, şopti:

— Tu n-ai să mă trădezi, Acteea nu-i aşa?

— Pe umbra mamei mele, răspunse liberta, n-am să vă trădez şi roagă-l pe Dumnezeul tău ca Ursus să reuşească să te salveze.

Ochii albaştri copilăroşi ai uriaşului străluceau de fericire. Singur nu reuşise să găsească nici o soluţie măcar că îşi muncise bietul său cap; un lucru ca ăsta însă, poate să-l facă, fie ziua, fie noaptea!… O să meargă la episcop, căci episcopul citeşte în cer ce-i îngăduit şi ce nu-i îngăduit. Pe creştini ar reuşi oricum să-i strângă. Parcă puţini cunoscuţi are el sclavi şi gladiatori, şi oameni liberi, şi în Subura, şi dincolo de Tibru? Ar putea să adune şi o mie şi două. Şi are s-o salveze pe stăpâna lui şi s-o scoată din oraş. Au să se ducă fie şi la capătul lumii, fie şi acolo de unde au venit – unde nimeni n-a auzit de Roma.

Ajuns cu gândul aici, începu să privească înaintea lui ca şi cum ar fi vrut să desluşească întâmplări viitoare şi nespus de îndepărtate, apoi murmură:

— În păduri? Hei, ce păduri, ce păduri!… Peste o clipă însă, se scutură de viziuni.

Da, o să se ducă imediat la episcop iar seara o să pândească lectica, însoţit de vreo sută de prieteni. N-au decât s-o ducă nu numai cu sclavii, dar chiar şi cu pretorienii! E mai bine să nu se vâre nimeni sub pumnul lui, de-ar fi apărat chiar de-o armură de fier… Ce, parcă fierul e atât de tare? Dacă izbeşti bine fierul nici capul de dedesubt nu mai rezistă.

Ligia însă ridică un deget în sus şi cu copilărească seriozitate spuse:

— Ursus! „Să nu ucizi!”

Ligianul începu să se scarpine la ceafă cu mâna lui cât un mai. Era într-o mare încurcătură. Doar trebuie să le-o smulgă pe Ligia… „lumina lui”… A spus ea însăşi că acum e rândul lui… Are să se străduiască cât o să poată. Dar dacă, fără voia lui o să se întâmple ceva?… Doar trebuie să le-o smulgă! Ei, dacă o să se întâmple, el are să se căiască atât de mult şi are să ceară atât de fierbinte iertare de la Mielul Nevinovat încât Mielul Răstignit are să se îndure de sărmanul de el… Doar el n-ar vrea să-l supere pe Miel, numai că are mâinile atât de grele…

O mare înduioşare se zugrăvi pe faţa lui. Dorind să o ascundă, se înclină şi spuse:

— Eu mă duc atunci la sfântul episcop.

Acteea o cuprinse pe Ligia pe după grumaji şi începu să plângă…

Înţelese încă o dată că exista o lume în care chiar şi suferinţa aduce mai multă fericire decât tot luxul şi plăcerile din casa Cezarului; încă o dată se deschise în faţa ei o poartă spre lumină dar în acelaşi timp îşi dădea seama că nu-i demnă să treacă prin această poartă.

Capitolul IX

Ligiei îi părea rău de Pomponia Graecina, pe care-o iubea din tot sufletul şi-i părea rău de toată casa lui Aulus, totuşi nu mai era deznădăjduită. Simţi chiar o dulce mulţumire la gândul că, iată pentru Adevărul ei, sacrifică bunăstarea şi confortul şi adoptă o viaţă de prigoană, în necunoscut. Poate că era la mijloc puţină curiozitate copilărească, să vadă cum are să fie viaţa acolo, în ţări îndepărtate, printre barbari şi

animale sălbatice. În adâncul inimii însă era credinţa profundă şi convingerea că procedând astfel urmează porunca Divinului învăţător şi că de acum El însuşi va veghea asupra ei ca asupra unui copil ascultător şi credincios. Şi în cazul acesta ce rău i s-ar mai putea întâmpla? Dac-au să fie şi suferinţe, are să ie îndure în numele Lui. Are să vină moartea şi atunci El are s-o ia în ceruri şi cândva, când are să moară şi Pomponia, au să fie iarăşi împreună, o veşnicie. Adesea, încă în casa lui Aulus, era frământată în mintea ei de copil de gândul că ea creştină nu poate să facă nimic pentru Răstignitul despre care amintise cu atâta înduioşare Ursus. Acum însă sosise clipa. Ligia se simţea aproape fericită şi începu să vorbească de fericirea ei şi Acteii, care încă n-o putea înţelege. Să renunţi la tot, la casă, la lux, la oraş, la grădini, la temple şi porticuri la tot ce e minunat, să părăseşti ţara însorită şi oamenii apropiaţi şi pentru ce? Ca să te ascunzi de dragostea unui oştean tânăr şi frumos?…

Pentru Acteea aceste lucruri n-aveau nici o noimă. În anumite clipe, simţea că poate există un adevăr în asta, că poate să existe chiar o mare şi tainică fericire, dar nu putea să-şi dea seama clar, mai ales că pe Ligia o aştepta o încercare grea, care s-ar putea sfârşi rău, şi în care şi-ar putea pierde chiar viaţa. Acteea era fricoasă din fire şi se gândea cu teamă la ceea ce ar putea să aducă seara aceea. Nu voia însă să-i vorbească Ligiei de îndoielile ei şi, deoarece între timp se făcuse ziuă şi soarele pătrunsese în atrium, o îmbie la odihna necesară după noaptea nedormită. Ligia nu se opuse şi intrară amândouă în cubiculum-ul spaţios şi aranjat cu somptuozitate, ca urmare a vechilor relaţii ale Acteii cu Cezarul. Acolo se culcară una lângă alta, însă Acteea, cu toată oboseala nu reuşea să adoarmă. De multă vreme era tristă şi nefericită, acum însă începuse s-o cuprindă o nelinişte necunoscută mai înainte. Până acum viaţa i se

păruse doar grea şi lipsită de orizont, acum îi apăru dintr-o dată înjositoare.

În mintea ei se stârniră gânduri tulburătoare. I se părea că poarta spre lumină când se întredeschide puţin, când se închide la loc. În clipa când se deschidea, lumina o orbea şi nu mai vedea nimic clar. Mai mult, bănuia că în lumina asta se află o fericire nemărginită faţă de care orice altă fericire este neînsemnată, că dacă, de exemplu, Cezarul ar îndepărta-o pe Poppea şi ar iubi-o din nou pe ea, pe Acteea, chiar şi asta ar fi o nimica toată. Deodată, îi veni gândul că împăratul acesta pe care l-a iubit şi pe care fără să vrea l-a considerat un fel de semizeu, este tot atât de nemernic ca oricare sclav şi că palatul cu coloane de marmură numidă n-are valoare mai mare ca o grămadă de bolovani. În cele din urmă, simţămintele acestea, pe care nu le înţelegea, începură să o chinuiască. Dorea să adoarmă dar, tulburată şi neliniştită, nu reuşea.

La un moment dat, gândind că, ameninţată de primejdii şi măcinată de nesiguranţa situaţiei sale, nici Ligia nu doarme, se întoarse spre ea ca să discute despre fuga ei.

Ligia însă dormea liniştită. În cubiculum-ul umbros prin draperia care nu era perfect trasă, cădeau câteva raze luminoase, în care jucau nenumărate firişoare de praf auriu. În lumina răsfrântă, Acteea desluşi faţa delicată a fetei culcată pe braţul dezgolit, ochii închişi şi buzele întredeschise. Respira regulat aşa cum se respiră în somn.

„Doarme. Poate să doarmă, se gândi Acteea. E încă un copil”.

După o clipă, îi trecu prin minte că acest copil preferă totuşi să fugă decât să devină amanta lui Vinicius, preferă să trăiască în mizerie şi prigoană decât cu ruşine în casa minunată de lângă Carinae, în veşmintele scumpe, împodobită cu bijuterii, în petreceri, cu muzică de lăute şi harpe.

„De ce?”

Începu să o privească pe Ligia, parcă ar fi vrut să citească răspunsul pe faţa ei adormită. Se uita la fruntea ei curată la arcul senin al sprâncenelor, la genele întunecate, la buzele întredeschise, la pieptul feciorelnic unduit de răsuflarea liniştită şi îi spuse:

„Cât de mult se deosebeşte de mine!”

Ligia îi părea o minune, o viziune divină, ceva iubit de zei, de o sută de ori mai frumoasă decât toate florile din grădina împăratului şi decât toate statuile din palatul lui. În sufletul grecoaicei nu era invidie. Dimpotrivă, gândindu-se la pericolele care o ameninţau pe fată, o cuprinse o mare milă. Se trezi în ea un sentiment matern. Ligia îi păru nu numai frumoasă ca un vis dar şi foarte dragă şi, apropiindu-şi buzele de părul ei întunecat, începu să-l sărute.

Ligia dormea liniştită, ca acasă sub ocrotirea Pomponiei Graecina. Şi dormi destul de mult. Amiaza trecuse când îşi deschise ochii azurii şi începu să se uite prin cubiculum cu mare mirare.

Se mira probabil că nu-i acasă la Aulus.

— Tu eşti Acteea? spuse, în sfârşit, zărind în penumbră faţa grecoaicei.

— Eu, Ligia.

— S-a şi făcut seară?

— Nu fetiţo, dar a trecut de amiază.

— Ursus nu s-a întors?

— Ursus n-a zis că se întoarce ci că seara are să pândească cu creştinii ieşirea lecticii.

— Adevărat.

Părăsiră cubiculum şi se duseră la baie, de unde Acteea, după ce o îmbăie pe Ligia, o conduse la gustare şi apoi în grădinile palatului, în care n-aveau a se teme de nici o întâlnire periculoasă, deoarece, împăratul şi curtenii lui de frunte dormeau încă. Ligia vedea pentru prima dată în viaţă grădinile acelea minunate, pline de chiparoşi, pini, stejari, măslini şi mirt, printre care lucea albă

o întreagă lume de statui, străluceau liniştite oglinzile iazurilor, înfloreau crânguri întregi de trandafiri înrouraţi de stropii havuzurilor; intrările în peşterile fermecate erau acoperite cu iederă sau viţă de vie, pe ape pluteau lebede de argint, iar printre statui şi copaci umblau fiare îmblânzite din pustiurile Africii şi păsări cu pene măiestru colorate, aduse din toate ţările lumii.

Grădinile erau aproape deşarte. Ici-colo, lucrau sclavi cu sapele, cântând în surdină; alţii, cărora li se îngăduiseră câteva clipe de odihnă, şedeau pe malul iazurilor sau în umbra stejarilor, mângâiaţi de firavele raze strecurate printre frunze, iar alţii stropeau trandafirii sau florile liliachii de şofran. Acteea şi Ligia umblară destul de mult, vizitând toate minunăţiile grădinii şi, deşi Ligia nu era destul de liniştită, era încă prea copil ca să nu se lase cucerită de curiozitate şi admiraţie. Chiar îşi spuse că dacă împăratul ar fi bun, într-un asemenea palat şi în asemenea grădini ar putea să fie foarte fericit.

Mai târziu, după ce obosiseră puţin, se aşezară pe o bancă ascunsă în desişul chiparoşilor şi începură să vorbească de ceea ce le apăsa cel mai mult sufletul, adică de fuga Ligiei, plănuită pentru seara aceea. Acteea era mult mai puţin liniştită decât Ligia în privinţa reuşitei acestei fugi. În anumite clipe, avea impresia că este un plan nebunesc, care nu poate să reuşească. Îi era milă de Ligia din ce în ce mai mult. Se gândea că ar fi fost de o sută de ori mai sigur să încerce să-l atragă pe Vinicius de partea ei. O întrebă de când îl cunoaşte pe Vinicius şi dacă nu crede cumva că ar putea să-l convingă s-o ducă înapoi la Pomponia.

Însă Ligia clătină cu tristeţe din cap.

— Nu, în casă la Aulus, Vinicius era altul, era foarte bun, însă de la banchetul de ieri mi-e frică de el şi prefer să fug la ligieni.

Acteea întrebă mai departe:

— Totuşi în casă la Aulus îţi era drag?

— Da, răspunse Ligia, plecând capul.

— Doar tu nu eşti sclavă cum am fost eu, spuse Acteea, după o clipă de gândire. Pe tine Vinicius ar putea să te ia de nevastă, Ligia.

Însă ea răspunse încet, cu şi mai multă tristeţe:

— Prefer să fug la ligieni.

— Ligia, vrei să mă duc acum imediat la Vinicius, să-l trezesc dacă doarme şi să-i spun tot ce ţi-am spus şi ţie acum? Da, draga mea, am să mă duc la el şi am să-i spun: „Vinicius, ea-i fiică de rege şi copilul drag al celebrului Aulus; dacă o iubeşti, dă-o înapoi lui Aulus şi apoi ia-o ca soţie din casa lui”.

Fata însă răspunse cu o voce atât de înceată, că Acteea abia putu să audă:

— Prefer la ligieni…

Şi două lacrimi i se iviră pe genele ei plecate.

Discuţia lor fu întreruptă de zgomot de paşi care se apropiau şi, mai înainte ca Acteea să aibă timp să vadă cine vine, în faţa băncii apăru Poppea Sabina cu o mică suită de sclave. Două dintre ele ţineau deasupra capului ei mănunchiuri de pene de struţ prinse de beţe de aur, cu care-i făceau vânt, ferind-o în acelaşi timp de soarele de toamnă care ardea încă. În faţa ei, o etiopiană neagră ca abanosul, cu pieptul proeminent, parcă umflat de lapte, purta în braţe un copil înfăşat în purpură cu franjuri aurii. Acteea şi Ligia se ridicară, crezând că Poppea are să treacă pe lângă ele fără să le dea atenţie, însă ea se opri în faţa lor şi spuse:

— Acteea, clopoţeii pe care i-ai cusut la icunula[82] au fost prost cusuţi; copilul a rupt unul şi l-a dus la gură; noroc că Lilith l-a observat la vreme.

— Iartă-mă, divino, răspunse Acteea, încrucişându-şi mâinile la piept şi plecând capul.

Poppea privi lung la Ligia.

— Cine-i sclava asta? întrebă, după o clipă.

— Nu-i sclavă, divină Augusta, ci copila adoptivă a Pomponiei Graecina şi fiica regelui ligienilor dată ca ostatecă Romei.

— Şi a venit să te viziteze?

— Nu, Augusta. Locuieşte de ieri în palat.

— A fost aseară la banchet?

— A fost, Augusta.

— Din porunca cui?

— Din porunca împăratului…

Poppea privi şi mai atent la Ligia, care stătea sfioasă în faţa ei, ba uitându-se curioasă cu ochii ei luminoşi, ba coborând iarăşi pleoapele peste ei. Deodată, o cută apăru între sprâncenele Augustei. Geloasă pentru frumuseţea şi puterea ei, trăia în permanentă teamă ca nu cumva vreo rivală norocoasă s-o înlăture cum o înlăturase ea pe Octavia. De aceea, fiecare femeie frumoasă apărută la curte îi trezea bănuieli. Cântări cu ochi de cunoscătoare formele Ligiei, aprecie fiecare amănunt al chipului ei şi se sperie. „E o adevărată nimfă, îşi zise ea. E fiica Venerei". Deodată, îi fulgeră prin minte un gând care niciodată până acum n-o tulburase, oricâte femei frumoase întâlnise: că ea e mult mai bătrână! Tresări în ea amorul propriu rănit, stârnindu-i nelinişte şi teamă în suflet. „Poate că Nero n-a văzut-o, sau, privind prin smarald, n-a apreciat-o. Dar ce-are să se întâmple, dacă o întâlneşte ziua la lumina soarelui? Aşa minunată cum e… Şi nici măcar nu-i sclavă! E fiică de rege, barbară, adevărat, dar fiică de rege!… Zei nemuritori! Ea-i tot atât de frumoasă ca şi mine şi mai tânără!" Şi cuta dintre sprâncene se adânci, iar pe sub genele ei aurii ochii prinseră să arunce fulgere reci.

Întorcându-se spre Ligia, întrebă, aparent calmă:

— Ai vorbit cu Cezarul?

— Nu, Augusta.

— De ce preferi să stai aici decât la Aulus?

— Eu nu prefer, domina. Petronius l-a îndemnat pe împărat să mă ia de la Pomponia, dar eu nu-s aici din voia mea, o, stăpână!…

— Şi ai vrea să te întorci la Pomponia?

La ultima întrebare, vocea Poppeii sunase mai moale, mai blândă, trezind speranţă în inima Ligiei.

— Domina! spuse, întinzând mâinile spre ea. Împăratul a promis să mă dea, ca sclavă, lui Vinicius, dar tu intervino pentru mine şi redă-mă Pomponiei.

— Deci Petronius l-a îndemnat pe împărat ca să te ia de la Aulus şi să te dea lui Vinicius?

— Da, domina. Vinicius urmează să trimită chiar astăzi după mine, însă tu, preabuno, îndură-te de mine!

Spunând acestea, se înclină până-n pământ şi, apucând poala rochiei Poppeii, rămase aşa, aşteptând răspunsul cu inima bătând nebuneşte. Însă Poppea, cu faţa luminată de un zâmbet rău, se uită o clipă la ea şi spuse:

— Îţi promit că încă de astăzi vei deveni sclava lui Vinicius.

Apoi se îndepărtă ca o fantomă frumoasă, dar rea. La urechile Ligiei şi Acteii ajunse doar ţipătul copilului, care, cine ştie de ce, începuse să plângă.

Ochii Ligiei se umplură de lacrimi, îndată însă o luă pe Acteea de mână, spunând:

— Să ne întoarcem. Ajutor trebuie să aşteptăm numai de acolo de unde poate să vină.

Se întoarseră în atrium pe care nu-l mai părăsiră până seara. Când se întunecă şi sclavii aduseră sfeşnice cu câte patru braţe şi cu flacăra mare, constatară că amândouă erau palide. Se opreau mereu, la mijloc de frază s-asculte dacă nu se apropie cineva. Ligia repeta într-una că, deşi regretă că trebuie s-o părăsească pe Acteea deoarece ştie că Ursus aşteaptă de-acum, în întuneric, ar prefera să se termine totul astăzi. De emoţie, răsufla mai repede, mai şuierător. Acteea

strânse în grabă câte bijuterii găsi la îndemână, legându-le într-un colţ al peplum-ului, o imploră pe Ligia să nu refuze darul acesta care ar putea să-i fie de folos în fuga ei. În anumite clipe, se lăsa o tăcere grea, misterioasă. Li se năzărea că aud ba şoapte după draperie, ba un plâns îndepărtat de copil, ba lătrat de câine.

Deodată, draperia dinspre coridor se clinti fără zgomot şi în atrium apăru, ca o nălucă, un om înalt negricios, cu faţa ciupită de vărsat. Ligia îl recunoscu imediat pe Atacinus, un libert al lui Vinicius, care venea în casa lui Aulus.

Acteea ţipă, însă Atacinus se înclină adânc şi spuse:

— Salutări divinei Ligia de la Marcus Vinicius, care o aşteaptă la banchet în casa împodobită cu flori.

Buzele fetei păliră.

— Vin, spuse ea.

Şi îşi aruncă braţele pe după grumajii Acteii ca să-şi ia rămas bun.

Capitolul X

Casa lui Vinicius era într-adevăr împodobită cu ramuri verzi de mirt şi iederă, care atârnau ca nişte draperii pe pereţi şi pe la uşi. Coloanele erau înfăşurate în ghirlande de viţă de vie. În atrium, peste a cărei deschidere din tavan fusese întinsă o draperie de lână purpurie pentru a feri încăperea de răcoarea nopţii, era lumină ca ziua. Ardeau lampadare cu câte opt şi câte douăsprezece flăcări, având formă de vase, de copaci, de animale, de păsări sau de statui cioplite din alabastru, din marmură, din bronz de Corint aurit, susţinând lămpi pline cu uleiuri parfumate, nu chiar atât de preţioase ca celebrul candelabru din templul lui Apollo de care se slujea Nero, însă frumoase şi

sculptate de maeştri celebri. Unele erau prevăzute cu sticlă de Alexandria, altele mascate de văluri străvezii aduse tocmai de pe malurile Indului, roşii, azurii, galbene, violete, înecând atriumul în lumina lor multicoloră. Aerul mirosea a parfum de nard, care-i plăcea lui Vinicius de când luptase în Orient. În adâncul casei, unde mişunau siluete de sclave şi sclavi era de asemenea lumină. În triclinium masa era pregătită pentru patru persoane, căci la petrecere, în afară de Vinicius şi Ligia, urmau să ia parte Petronius şi Chrysothemis.

Vinicius urmase întru totul sfatul lui Petronius să nu se ducă personal după Ligia, ci să-l trimită pe Atacinus cu aprobarea primită de la împărat, iar el s-o primească amabil ba chiar cu toată cinstea cuvenită:

— Ieri ai fost beat, îi spuse el. Te-am văzut: te-ai purtat cu ea ca un pietrar din munţii Albani. Nu fi prea insistent şi ţine minte că vinul trebuie băut pe îndelete. Să ştii, de asemenea, că e plăcut să doreşti dar mult mai plăcut să fii dorit.

— Chrysothemis avea în privinţa asta o părere personală, întrucâtva diferită, Petronius însă, numind-o vestala şi porumbiţa lui, îi explică deosebirea care trebuie să existe între un experimentat conducător de car de la circ şi un flăcăiandru care se urcă pentru prima oară în cvadrigă. Apoi, întorcându-se spre Vinicius, continuă:

— Câştigă-i încrederea, înveseleşte-o, fii mărinimos cu ea. N-aş vrea să asist la o petrecere tristă. Jură-i chiar pe Hades c-ai s-o dai înapoi Pomponiei şi depinde de tine dacă mâine o să prefere să rămână aici sau să se întoarcă acasă.

După aceea arătând spre Chrysothemis, adăugă:

— Eu, de cinci ani procedez zilnic cam în acelaşi fel cu această turturea sălbatecă şi nu pot să mă plâng c-ar fi crudă cu mine…

Chrysothemis îl lovi uşor cu evantaiul din pene de păun şi spuse:

— Cum, nu m-am opus? Satirule!

— Din cauza predecesorului meu…

— Sau nu mi-ai stat la picioare?

— Pentru a pune inele în degetele lor.

Chrysothemis îşi privi involuntar picioarele pe ale căror degete luceau într-adevăr nestemate, şi amândoi începură să râdă. Vinicius însă nu era atent la controversa lor. Inima îi bătea neliniştită sub veşmântul înflorat de preot sirian, cu care se îmbrăcase ca s-o primească pe Ligia.

— Acum iese din palat, spuse, vorbind parcă singur.

— Iese, desigur, răspunse Petronius. Poate că, între timp, să-ţi povestesc despre profeţiile lui Apollonios din Tyana, sau povestea aceea cu Rufinus pe care, nu mai ţin minte de ce, n-am terminat-o.

Însă pe Vinicius îl interesa tot atât de puţin Apollonios din Tyana, cât şi povestea lui Rufinus. Gândul lui era la Ligia şi, deşi ştia că e mai elegant s-o primească acasă decât să meargă în chip de zbir la palat, în anumite momente regreta că nu s-a dus numai pentru că ar fi putut s-o vadă mai curând şi să stea lângă ea, în întuneric, în lectica de două persoane.

În acest timp, sclavii aduseră vase de aramă pe trepiedele împodobite cu capete de berbec şi începură să presare peste cărbunii încinşi bucăţele mici de smirnă şi nard.

— Acum întorc spre Carinae, spuse Vinicius din nou.

— El n-are să reziste şi are să fugă în întâmpinarea ei şi ar fi în stare să se încrucişeze pe drum cu ei! strigă Chrysothemis.

Vinicius zâmbi absent şi spuse:

— Ba da, am să rezist.

Începu să gâfâie cu nările fremătându-i. Văzându-l, Petronius ridică din umeri.

— N-are el stofă de filozof nici de un sesterţ măcar, zise, şi n-o să fac niciodată din acest fiu al lui Marte un om.

Vinicius nici măcar n-auzea.

— Sunt acum în Carinae!…

Şi într-adevăr ei coteau spre Carinae. Sclavii, numiţi *lampadari*[83], mergeau înainte, alţii, numiţi pedisequi – de ambele părţi ale lecticei, iar Atacinus în urma ei, supraveghind cortegiul.

Înaintau încet, căci torţele, în oraşul acesta înecat în beznă, luminau prost drumul. Străzile din apropierea palatului erau pustii, trecea doar din când în când câte un om, luminându-şi drumul cu felinarul, însă mai departe, erau neobişnuit de populate. Aproape că din fiecare străduţă ieşeau câte trei-patru oameni, toţi fără felinare şi toţi în pelerine negre. Unii mergeau în pas cu cortegiul, amestecându-se cu sclavii, alţii, în grupuri mai mari veneau din direcţia opusă. Unii se clătinau ca beţivii. În anumite momente, trecerea cortegiului devenea atât de grea, încât lampadarii strigau:

— Loc pentru nobilul tribun Marcus Vinicius!

Ligia văzuse printre perdele grupurile acestea negre şi începuse să tremure de emoţie. O înfiora pe rând, când speranţa când teama. „El e! E Ursus cu creştinii! Acum are să se întâmple, îşi spuse ea cu buzele tremurânde. O, Christoase, ajută-mă! O, Christoase, salvează-mă!”

Atacinus, care la început nu dăduse atenţie acelei neobişnuite mişcări de pe stradă, începu la un moment dat să se neliniştească. Era ceva ciudat. Lampadarii trebuiau să strige tot mai des: „Loc pentru lectica nobilului tribun!” Oamenii necunoscuţi împingeau într-atât lectica, încât Atacinus porunci sclavilor să-i gonească cu beţele.

Deodată, se auziră ţipete în fruntea cortegiului şi în aceeaşi clipă se stinseră toate torţele. În jurul lecticii se produse învălmăşeală şi încăierarea începu. Atacinus îşi dădu seama că era un atac pus la cale.

Când înţelese asta, înlemni. Se ştia că uneori împăratul, însoţit de curtenii săi, ca să se distreze, provoacă încăierări în Subura şi în alte cartiere ale oraşului. Se ştia că din aceste incursiuni nocturne se întorcea uneori plin de cucuie şi vânătăi, dar cine se apăra, era condamnat la moarte chiar dacă era senator. Casa vigililor, a căror îndatorire era să vegheze asupra ordinei în oraş, nu se afla prea departe, însă în asemenea cazuri, paza se prefăcea surdă şi oarbă. În jurul lecticii încăierarea era în toi; oamenii se luptau, lovindu-se năprasnic, răsturnând şi călcând totul în picioare. Lui Atacinus îi fulgeră prin gând: orice-ar fi, trebuie s-o salveze pe Ligia şi pe sine, iar restul să-l lase în voia soartei. O trase cumva din lectică, o luă în braţe şi încercă să se furişeze prin întuneric, însă Ligia începu să strige:

— Ursus! Ursus!

Era îmbrăcată în alb, aşa că putea fi văzută prin beznă. Atacinus încercă s-o învelească în grabă cu mantia lui, când deodată un cleşte teribil îl apucă de gât, iar peste cap i se abătu parcă un bolovan uriaş, zdrobitor.

Se prăbuşi pe loc, ca un bou izbit cu barosul în faţa altarului lui Jupiter.

Cei mai mulţi dintre sclavi zăceau la pământ, sau se salvaseră luând-o la fugă, ciocnindu-se prin întunericul dens de colţurile zidurilor şi rănindu-

se. La faţa locului rămase numai lectica sfărâmată în încăierare. Ursus o ducea pe Ligia spre Subura. Tovarăşii lui îl urmau, risipindu-se treptat pe drum.

Sclavii se adunară în faţa casei lui Vinicius, să se sfătuiască. Nu îndrăzneau să intre. După un scurt conciliabul, se întoarseră la locul ciocnirii, unde găsiră câteva trupuri zăcând pe jos. Printre ele se afla şi Atacinus, care mai dădea semne de viaţă, dar deodată zvâcni puternic, se încordă şi rămase nemişcat.

Îl luară cu ei, oprindu-se din nou în faţa porţii. Trebuiau să-l anunţe pe stăpân de cele întâmplate.

— Să anunţe Gulo, spuseră câţiva în şoaptă. Îi curge sângele de pe faţă ca şi nouă, şi stăpânul îl iubeşte. Pentru Gulo primejdia e mai mică decât pentru alţii.

Dar germanul Gulo, un sclav bătrân, care-l crescuse pe Vinicius de copil şi pe care acesta îl moştenise de la mama lui, sora lui Petronius, spuse:

— Eu îl anunţ, dar mergem toţi. Să nu cadă numai asupra mea mânia lui.

Vinicius începuse să fie neliniştit de-a binelea. Petronius şi Chrysothemis râdeau de el. Se plimba cu paşi repezi, încoace şi încolo, prin atrium, repetând într-una:

— Ar fi trebuit să fie de mult aici!… Ar fi trebuit să fie de mult aici! Şi voi să plece, însă Petronius şi Chrysothemis îl reţinură.

Deodată, se auziră paşi la intrare şi în atrium pătrunse un grup de sclavi. Oprindu-se lângă perete, ridicară mâinile şi începură să se vaiete:

— Aaaa!… Aa!

Vinicius se năpusti la ei.

— Unde-i Ligia? strigă cu voce teribilă.

— Aaaa!…

Gulo îi ieşi înainte cu faţa însângerată, cerând în grabă îndurare:

— Iată sângele nostru, stăpâne! Am apărat-o! Iată sângele, stăpâne, iată sângele!

Nu apucă să termine, căci Vinicius, înşfăcând un sfeşnic de bronz, zdrobi dintr-o lovitură ţeasta sclavului. Apoi, se prinse cu mâinile de cap şi, înfigându-şi degetele în păr, gemu răguşit:

— Me miserum! Me miserum!…

Cu faţa învineţită, cu ochii înfundaţi sub frunte, cu spume la gură, răcni cu o voce neomenească:

— Vergi!

— Stăpâne! Aaaa!… îndură-te! gemeau sclavii.

Petronius se ridică cu o expresie de dezgust pe faţă.

— Hai, Chrysothemis! spuse el. Dacă vrei să vezi carne, am să pun să se deschidă magazinul măcelarului din Carinae.

Şi ieşi din atrium, iar în întreaga casă împodobită cu iederă, pregătită pentru petrecere, curând răsunară gemete şi şuierături de vergi, care ţinură aproape până dimineaţa.

Capitolul XI

În noaptea aceea, Vinicius nu se culcă de loc. La câtva timp după plecarea lui Petronius, când îşi dădu seama că gemetele sclavilor biciuiţi n-aveau să-i potolească nici durerea, nici furia, strânse un grup dintre celelalte slugi şi porni în fruntea lor, în toiul nopţii, s-o caute pe Ligia. Cutreieră cartierul Esquilin, apoi Subura, Vicus Sceleratus şi toate străzile laterale. După aceea trecu prin Capitoliu, peste podul lui Fabricius şi ajunse în insulă[184], străbătu partea de oraş de dincolo de Tibru, cartierul Transtiberim. Era o goană fără ţel. El însuşi nu mai spera s-o găsească pe Ligia. Continua s-o caute mai mult pentru a umple cu

ceva noaptea aceea îngrozitoare. Se întoarse acasă abia în zori, când în oraş începeau să apară carele trase de măgari ale negustorilor de legume şi când brutarii deschideau prăvăliile. Când ajunse acasă, porunci să fie luat cadavrul lui Gulo, de care nimeni nu îndrăznise să se atingă până atunci, apoi ordonă ca sclavii cărora le fusese răpită Ligia să fie trimişi la ergastulele de la ţară, ceea ce era o pedeapsă mai îngrozitoare decât moartea.

Pe urmă, aruncându-se pe laviţa aşternută în atrium, începu să-şi muncească mintea tulburată, întrebându-se cum s-o găsească şi s-o ia înapoi pe Ligia.

Să renunţe la ea, s-o piardă, să n-o mai vadă niciodată, i se părea de neconceput şi numai gândindu-se îl cuprindea nebunia. Firea neînduplecată a tânărului ostaş se lovise pentru prima oară în viaţă de o forţă potrivnică, de o altă voinţă puternică şi pur şi simplu nu putea înţelege cum e posibil să îndrăznească cineva să stea în calea dorinţei lui. Vinicius prefera ca lumea întreagă şi Roma să se năruiască în ruine, decât să nu obţină ceea ce dorea ei. Îi fusese smulsă cupa plăcerii aproape de la buze, ceea ce i se părea de neiertat, cerând răzbunarea legilor divine şi umane.

Însă mai presus de orice nu voia şi nici nu putea să se împace cu soarta, căci niciodată nu dorise în viaţă nimic atât de mult cât o dorea pe Ligia. Era convins că nu poate să trăiască fără ea. Nu-şi putea închipui ce-are să facă mâine fără ea, cum are să-şi ducă mai departe zilele. În unele momente, îl apuca o mânie nebună împotriva ei. Ar fi vrut s-o bată, s-o târască de păr până în cubiculum şi s-o tortureze, apoi iarăşi îl cuprindea un dor nestăpânit după vocea ei, după chipul şi ochii ei şi simţea că ar fi în stare să i se prosterneze la picioare. O striga, îşi muşca degetele, îşi smulgea părul din cap. Făcea eforturi disperate să se potolească, să poată gândi în linişte cum s-o redobândească şi nu reuşea. Îi veneau în minte zeci

şi zeci de mijloace şi soluţii, care de care mai nebuneşti, în cele din urmă, i se năzări că nimeni altul n-a putut să i-o răpească decât Aulus şi că în cel mai rău caz Aulus trebuie să ştie unde se ascunde ea.

Sări în picioare, gata s-alerge la casa lui Aulus. Dacă n-au să i-o dea înapoi, dacă n-au să cedeze ameninţărilor, are să se ducă la împărat să-l acuze de nesupunere pe bătrânul comandant şi are să obţină condamnarea lui la moarte, dar înainte de moarte are să-i smulgă mărturisirea unde este ascunsă Ligia. Însă chiar dacă au să i-o dea de bunăvoie, tot are să se răzbune. E adevărat că l-au primit în casă şi l-au îngrijit, dar asta n-are a face. Răpindu-i-o pe Ligia, l-au jignit şi l-au eliberat de orice obligaţie de recunoştinţă. Sufletul lui răzbunător şi aprig se bucura, gândindu-se la disperarea Pomponiei Graecina când centurionul are să-i aducă condamnarea la moarte a bătrânului Aulus. Căci era aproape sigur că are s-o obţină. Are să-i ajute la asta Petronius. De altfel, Cezarul nu refuza nimic amicilor săi, decât atunci când îl împiedică aversiunea sau pofta sa personală.

Deodată, o îngrozitoare presupunere îi îngheţă sângele în vine. Dar dacă însuşi împăratul a răpit-o pe Ligia?

Ştiau cu toţii că împăratul căuta adesea să scape de plictiseală, punând la cale încăierări nocturne. Chiar şi Petronius lua parte la aceste distracţii. Scopul lor era de fapt, prinderea femeilor şi săltarea lor în aer cu o pelerină soldăţească. Nero numea aceste incursiuni „pescuit de perle”, căci se întâmpla ca în adâncul unor cartiere locuite de populaţie numeroasă şi săracă, să descopere câte o adevărată perlă de graţie şi tinereţe. Atunci „sagatio”, cum numeau aruncarea în sus pe pelerina soldăţească, se schimba în răpire şi „perla” era trimisă fie la Palatin, fie la vreuna din nenumăratele vile ale Cezarului, fie, în fine, Nero o ceda vreunuia din amicii săi. Aşa ceva i se

putuse întâmpla şi Ligiei. Cezarul o privise în timpul petrecerii şi Vinicius nu se îndoia nici o clipă că ea i se păruse cea mai frumoasă dintre femeile pe care le văzuse până atunci. Cum ar fi putut să fie altfel? E adevărat că Nero o avusese la el în Palatin şi ar fi putut s-o reţină, însă, după cum spunea Petronius, împăratul nu avea curajul crimei pe faţă şi întotdeauna, acţiona pe ascuns. De data asta, îl putea determina să procedeze astfel şi teama de Poppea.

Vinicius se gândi acum că soţii Aulus n-ar fi îndrăznit să răpească pe fata care-i fusese dăruită de împărat. Cum să îndrăznească? Poate ligianul acela uriaş cu ochii albaştri, care avusese curajul să intre în triclinium şi s-o scoată de la banchet în braţe? Dar unde s-ar fi ascuns cu ea? Unde ar fi putut s-o ducă? Nu, un sclav nu a cutezat una ca asta. Înseamnă că n-a făcut-o altcineva, decât însuşi împăratul.

La gândul acesta lui Vinicius i se făcu negru înaintea ochilor. Broboane de sudoare îi acoperiră fruntea. În cazul acesta, Ligia era pierdută pentru totdeauna. Din orice alte mâini ar fi putut fi smulsă, dar din ale Cezarului nu. Acum, mai îndreptăţit decât oricând, avea motiv să repete: *Vae misero mihi!* Şi-o închipuia pe Ligia în braţele lui Nero şi pentru prima dată în viaţă înţelese că există gânduri pe care omul pur şi simplu nu le poate îndura. Abia acum îşi dădea seama cât de mult o iubeşte. Aşa cum cel care se îneacă îşi retrăieşte într-o clipă toată viaţa, aşa şi el retrăi fiecare clipă petrecută în tovărăşia Ligiei. O revăzu lângă havuz, o revăzu la masă la Aulus, o revăzu la banchet. O simţi din nou ca aievea, simţi parfumul părului ei, căldura trupului ei, senzaţia sărutărilor pe care la banchet le obţinuse cu sila. Îi apăru de o sută de ori mai frumoasă, mai dorită, mai suavă, mai presus, de toate femeile şi mai presus de zeiţe. Când se gândi că frumuseţea ei fără seamăn, care-i pătrunsese inima până-n adâncuri, devenind

sângele şi viaţa lui, are să-l desfete pe Nero, durerea îl junghie ca un pumnal. De disperare, îi venea să se dea cu capul de pereţii atriumului. Simţea că ar putea înnebuni, că fără îndoială ar înnebuni dacă nu i-ar fi rămas încă răzbunarea. Aşa cum mai înainte era convins că n-are să poată trăi dacă n-o redobândeşte pe Ligia, tot aşa acum era convins că n-o să poată muri până când n-o răzbună. Gândul acesta îi aduse o oarecare uşurare. „Am să fiu Cassius Chereas[85] al tău!" îşi spuse, gândindu-se la Nero. După o clipă, luând în mâini pământ din vazele cu flori care înconjurau impluvium, jură cu toată hotărârea Erebelui[86], Hecatei[87] şi a larilor că are să se răzbune.

Şi se simţi într-adevăr uşurat. Avea măcar pentru ce să trăiască, cu ce să-şi umple zilele şi nopţile.

Renunţând la intenţia de a se duce la Aulus, porunci să fie dus la Palatin. Pe drum se gândea că dacă n-au să-i permită să intre la împărat sau au să-l controleze dacă n-are vreo armă la el, asta are să fie o dovadă sigură că împăratul a răpit-o pe Ligia. Totuşi nu luase nici o armă la el. Mintea i se răvăşise, dar, cum se întâmplă de obicei cu oamenii absorbiţi de un gând, îşi păstrase luciditatea în tot ce era legat de răzbunare. Nu voia să-i fie zădărnicită înainte de vreme. În afară de asta, dorea mai mult ca orice s-o vadă pe Acteea, fiind convins că de la ea poate afla adevărul. Avea momente când mai spera că poate are s-o revadă pe Ligia, şi la gândul acesta începea să tremure. Dacă împăratul a răpit-o fără să ştie pe cine răpeşte şi astăzi are să i-o redea? Reflectând puţin, respinse această presupunere. Dac-ar fi vrut să i-o trimită, i-ar fi trimis-o ieri. Numai Acteea putea să lămurească totul şi pe ea trebuia s-o vadă înaintea altora.

Având acum o ţintă precisă, porunci sclavilor să grăbească pasul, continuând să se gândească tulburat când la Ligia, când la răzbunare. Auzise că

preoţii zeiţei egiptene Pacht ştiu să aducă boala la cine vor şi se hotărî să afle de la ei mijloacele. În Orient se spunea că evreii cunosc nişte formule magice cu ajutorul cărora umplu de buboaie trupurile duşmanilor. Printre sclavi avea în casă mai mult de zece evrei; îşi puse în gând ca la întoarcere să poruncească să fie biciuiţi până au să-i dezvăluie această taină. Dar mai mult decât toate îi surâdea spada scurtă romană, care face să ţâşnească sângele şuvoi, aşa cum a ţâşnit din Caius Caligula, lăsând pete de neşters pe coloanele porticului. Acum era în stare să ucidă întreaga Romă, iar dacă nişte zei răzbunători i-ar fi promis să piară toţi oamenii în afară de el şi Ligia, s-ar fi învoit cu inima uşoară.

În faţa porţii boltite îşi adună toată stăpânirea de sine. Văzând straja pretoriană, îşi spuse iarăşi că dacă are să întâmpine fie şi cel mai neînsemnat obstacol la intrare, asta are să fie o dovadă că Ligia este cu voia Cezarului în palat. Însă centurionul principles îi zâmbi prieteneşte şi, înaintând câţiva paşi, spuse:

— Salut, nobile tribun. Dacă doreşti să te prosternezi în faţa împăratului, ai nimerit un moment nepotrivit şi nu ştiu dac-ai să poţi să-l vezi.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Vinicius.

— Mica Divină Augustă s-a îmbolnăvit ieri pe neaşteptate. Cezarul şi Augusta Poppea sunt lângă ea împreună cu medicii chemaţi din tot oraşul.

Era o întâmplare importantă. Când i se născuse fiica, împăratul fusese nebun de fericire şi o primise *extra humanum gaudium*[88]. Încă mai înainte senatul recomandase zeilor în mod solemn sânul Poppeii. Se făcuseră rugăciuni, iar în Antium, unde se petrecuse naşterea prinţesei, se organizaseră jocuri minunate şi în afară de asta se ridicase un templu celor două Fortune. Nero, lipsit de simţul măsurii în toate, îl iubea fără măsură şi pe copilul acesta. Nici Poppea nu-l iubea mai

puţin, fie şi pentru că-i întărea poziţia făcându-i influenţa de nebiruit.

De sănătatea şi viaţa micii Augusta putea să depindă soarta întregului imperiu, însă Vinicius era atât de preocupat de sine, de propriul său necaz şi de dragostea sa, încât aproape nici nu dădu atenţie veştii comunicate de centurion. Îi spuse:

— Vreau s-o văd numai pe Acteea. Şi trecu.

Acteea însă se afla şi ea la copilul imperial şi trebui s-o aştepte multă vreme. Veni abia pe la amiază, cu faţa obosită şi palidă, şi când îl văzu pe Vinicius păli şi mai mult.

— Acteea! strigă Vinicius, apucând-o de mâini şi trăgând-o spre mijlocul atrium-ului. Unde-i Ligia?

— Aceeaşi întrebare am vrut să ţi-o pun şi eu, răspunse ea, privindu-l în ochi cu reproş.

Deşi îşi făgăduise că are s-o iscodească, păstrându-şi calmul, îşi strânse din nou capul între mâini şi începu să geamă, cu faţa schimonosită de durere şi mânie:

— Nu-i. Mi-au răpit-o pe drum!

După câteva clipe însă, îşi reveni şi, apropiindu-şi faţa de faţa Acteii, începu să vorbească printre dinţii încleştaţi:

— Acteea… Dacă ţii la viaţă, dacă nu vrei să devii cauza unor nenorociri pe care nici nu ţi le poţi imagina, spune-mi adevărul: mi-a răpit-o Cezarul?

— Cezarul n-a ieşit ieri din palat.

— Pe umbra mamei tale, pe toţi zeii! Ea nu-i în palat?

— Pe umbra mamei mele, Marcus, ea nu-i în palat şi nu Cezarul a răpit-o. Încă de ieri mica Augustă s-a îmbolnăvit şi Nero nu se îndepărtează de leagănul ei.

Vinicius răsuflă. Cea mai îngrozitoare dintre nenorocirile posibile încetase să-l mai ameninţe.

— Deci, spuse, aşezându-se pe bancă şi strângând din pumni, a răpit-o Aulus şi în cazul acesta vai de ei!

— Aulus Plautius a fost aici azi dimineaţă. N-a putut să se vadă cu mine, căci eram ocupată la copil, dar a întrebat pe Epafrodit şi pe alţi slujitori despre Ligia, apoi le-a declarat că are să mai vină, să se vadă cu mine.

— Voia să îndepărteze bănuielile. Dacă n-ar fi ştiut ce s-a întâmplat cu Ligia, ar fi venit să o caute în casa mea.

— Mi-a lăsat câteva cuvinte pe o tăbliţă, din care ai să înţelegi că ştia şi el că împăratul a ordonat ca Ligia să fie luată din casa lui, la cererea ta şi a lui Petronius. Crezuse întâi că e la tine şi astăzi dimineaţă a fost în casa ta, unde i s-a spus ce s-a întâmplat.

Spunând acestea, trecu în cubiculum şi după o clipă e întoarse cu tăbliţa pe care i-o lăsase Aulus.

Vinicius citi şi tăcu. Acteea însă părea că-i descifrează gândurile pe faţa lui întunecată, căci, după o clipă, spuse:

— Nu, Marcus. S-a întâmplat ceea ce însăşi Ligia voia să se întâmple.

— Tu ai ştiut că ea vrea să fugă! izbucni Vinicius.

Ea îl privi aspru cu ochii ei înceţoşaţi:

— Ştiam că nu vrea să fie concubina ta!

— Dar tu ce-ai fost toată viaţa?

— Eu am fost sclavă înainte de asta.

Furia lui Vinicius se înteţi. Împăratul i-o dăruise pe Ligia, aşa că el n-are voie să întrebe ce-a fost ea mai înainte. Are s-o găsească fie şi sub pământ şi are să facă din ea tot ce are să-i placă. Da! Are să fie concubina lui. Are să poruncească să fie biciuită ori de câte ori o să aibă chef. Când are să se plictisească de ea, are s-o dea ultimului dintre sclavii săi sau are s-o trimită să macine grăunţe în domeniile sale din Africa. Acum are s-o

caute şi are s-o găsească numai ca s-o strivească în picioare şi s-o umilească.

Ieşindu-şi cu totul din fire, întrecuse orice măsură, într-un asemenea hal, încât până şi Acteea îşi dădu seama că afirmă mai mult decât ar fi în stare să înfăptuiască şi că vorbesc pentru el mânia şi chinul. Suferinţa lui îi trezea milă, dar înverşunarea care-l stăpânea o făcu să-şi piardă răbdarea şi, în cele din urmă, îl întrebă de ce a venit la ea.

Vinicius nu găsi un răspuns desluşit. Venise la ea pentru că aşa voise, de fapt, venise la împărat şi, neputând să-l vadă trecuse pe la ea. Fugind, Ligia nesocotise voinţa Cezarului; o să-l roage să dea poruncă să fie căutată în tot oraşul şi întreg statul, chiar de-ar fi să pună în mişcare toate legiunile şi să fie perchiziţionate pe rând toate casele din imperiu. Petronius are să sprijine rugămintea lui şi căutarea are să înceapă chiar de azi.

Auzind astea, Acteea spuse:

— Ai grijă să n-o pierzi pentru totdeauna tocmai atunci când au s-o găsească din porunca împăratului.

Vinicius încruntă sprâncenele:

— Ce-nseamnă asta? întrebă.

— Ascultă-mă, Marcus! Ieri m-am plimbat cu Ligia prin grădinile palatului şi am întâlnit-o pe Poppea. Cu ea era şi mica Augustă, purtată de negresa Lilith. Seara, copilul s-a îmbolnăvit, iar Lilith susţine că a fost fermecat şi că l-a fermecat străina aceea pe care au întâlnit-o în grădină. Dacă copilul se însănătoşeşte, au să uite, dacă nu, Poppea are să fie prima care s-o acuze pe Ligia de farmece şi atunci, oriunde au s-o găsească, n-are să mai fie salvare pentru ea.

Se lăsă o clipă de tăcere, după care Vinicius spuse:

— Poate că a fermecat-o. Şi pe mine m-a fermecat.

— Lilith susţine că copilul a plâns imediat după ce a trecut cu el pe lângă noi. Şi-i adevărat. A plâns. Cu siguranţă că-l scoseseră bolnav din grădină. Marcus, caut-o singur unde vrei, dar, atâta timp cât mica Augusta nu se însănătoşeşte, nu vorbi despre ea cu împăratul, căci ai să atragi răzbunarea Poppeii asupra ei. Destul a plâns din cauza ta. Fie ca zeii s-o apere pe sărmana copilă.

— O iubeşti, Acteea? întrebă Vinicius, posomorât.

În ochii libertei luciră lacrimi.

— Da! Am îndrăgit-o.

— Ţie nu ţi-a plătit cu ură, ca mie.

Acteea îl privi o clipă, parcă şovăind, sau numai căutând să se convingă dacă a vorbit sincer, apoi spuse:

— Om nesocotit şi orb! Ea te iubea.

La auzul acestor cuvinte, Vinicius sări ca nebun. Nu-i adevărat! Îl ura. De unde poate Acteea să ştie! Oare după o singură zi de cunoştinţă, Ligia i-a făcut confidenţe? Ce dragoste e asta, care preferă prigoana, ruşinea sărăciei, nesiguranţa zilei de mâine şi poate o moarte îngrozitoare, în locul casei împodobite cu ghirlande în care o aşteaptă la petrecere omul iubit? Mai bine să nu mai audă asemenea lucruri, căci e gata să-şi piardă minţile. El n-ar fi dat-o pentru toate comorile din palatul imperial, iar ea a fugit. Ce dragoste e asta, care se teme de plăcere şi pricinuieşte suferinţă? Cine poate înţelege aşa ceva? Dacă n-ar spera că are s-o regăsească, şi-ar împlânta sabia în piept! Dragostea se dăruieşte, nu se refuză. Au fost momente la Aulus, când credea şi el într-o apropiată fericire, însă acum ştie că l-a urât, îl urăşte şi are să moară cu ura în inimă.

Acteea, de obicei sfioasă şi blândă, izbucni, la rândul ei revoltată. Cum a încercat să-i câştige încrederea? În loc să se închine înaintea lui Aulus şi a Pomponiei şi să le-o ceară, le-a răpit părinţilor fiica prin vicleşug. N-a vrut să şi-o facă soţie, ci

concubină, pe ea, copilul adoptiv al unei case respectabile, pe ea, fiică de rege. Şi a adus-o în casa asta a crimei şi dezonoarei, a pângărit ochii ei nevinovaţi cu spectacolul unui banchet deşănţat, s-a purtat cu ea, parc-ar fi fost o desfrânată. Oare a uitat ce reprezintă casa lui Aulus şi cine este Pomponia Graecina, care a educat-o pe Ligia? Oare n-are destulă minte ca să înţeleagă că ele sunt altfel de femei decât Nigidia, Calvia Crispinilla, decât Poppea şi decât toate pe care le întâlneşte în casa Cezarului? Oare, uitându-se la Ligia, n-a înţeles dintr-o dată că este o copilă candidă, care preferă moartea necinstei? De unde ştie ce zei recunoaşte ea şi dacă aceştia nu sunt mai puri, mai buni decât destrăbălata Venus sau decât Isis, pe care le cinstesc desfrânatele romane? Nu! Ligia nu i-a făcut confidenţe, dar i-a spus că aşteaptă salvarea de la el, de la Vinicius, spera că el are să obţină de la împărat întoarcerea ei acasă şi că are s-o redea Pomponiei. Şi, pomenind de asta, se aprinsese ca o copilă care iubeşte şi are încredere. Inima ei bătea pentru el, dar el a speriat-o, a dezgustat-o, a revoltat-o, şi acum n-are decât s-o caute cu ajutorul soldaţilor Cezarului, dar să ştie că dacă va muri copilul Poppeii, asupra ei va cădea bănuiala şi pieirea ei va fi inevitabilă.

Emoţionat de ceea ce auzea, Vinicius se potoli. Ideea că Ligia îl iubise îl zgudui. Îşi aminti cum în grădină la Aulus îi asculta cuvintele cu faţa îmbujorată şi cu ochii plini de lumină. Acum credea că într-adevăr începuse să-l iubească şi deodată îl cuprinse o bucurie mai intensă decât toate bucuriile aşteptate, îşi spuse că într-adevăr, ar fi putut să o aibă supusă şi iubitoare. Ar fi pus o plasă în uşa lui şi ar fi uns-o cu grăsime de lup, apoi ar fi aşezat-o ca soţie pe blana de oaie la vatra lui. Ar fi auzit din gura ei formula sacramentală: „Unde vei fi tu, Caius, acolo voi fi şi eu, Caia”, şi ar fi fost a lui pentru totdeauna. De ce n-a procedat aşa? Doar fusese hotărât. Acum n-o mai are şi

poate că n-o s-o mai găsească niciodată, şi chiar de-ar găsi-o, ar pierde-o, iar dacă n-ar pierde-o, n-au să-l mai vrea nici soţii Aulus, nici ea. Mânia începu să-l bântuie din nou, dar de astă dată nu împotriva soţilor Aulus sau a Ligiei, ci împotriva lui Petronius. El este vinovat de toate. Dacă n-ar fi fost el, Ligia n-ar fi trebuit să se ascundă, ar fi fost logodnica lui şi nici un pericol n-ar fi atârnat deasupra capului ei drag. Acum însă s-a întâmplat tot ce e mai rău şi e prea târziu ca să mai îndrepte lucrurile; ele nu se mai pot îndrepta.

„Prea târziu!”.

I se păru că o prăpastie s-a deschis înaintea lui. Nu ştie ce să întreprindă, cum să procedeze, încotro să se îndrepte. Acteea repeta ca un ecou cuvintele „prea târziu”, care, auzite din gura unui străin, îi sunară ca o condamnare la moarte. Înţelese doar atât, că trebuie neapărat s-o găsească pe Ligia, căci altfel are să i se întâmple o nenorocire.

Înfăşurându-se maşinal în togă, vru să plece, fără să-şi mai ia măcar rămas bun de la Acteea, însă draperia care despărţea coridorul de atrium se dădu la o parte şi deodată apăru în faţa lui silueta îndoliată a Pomponiei Graecina.

Se vede că aflase şi ea de dispariţia Ligiei şi, gândindu-se că îi va fi mai lesne să pătrundă la Acteea decât la Aulus, venise la ea după veşti.

Văzându-l pe Vinicius, îşi întoarse spre el faţa ei mică şi palidă şi după o clipă spuse:

— Marcus, Dumnezeu să-ţi ierte nedreptatea pe care ne-ai făcut-o nouă şi Ligiei!

El stătea cu fruntea plecată, pătruns de sentimentul vinovăţiei şi al nenorocirii, neînţelegând care zeu trebuia să-l ierte şi nici de ce Pomponia pomenea de iertare în loc de răzbunare.

În cele din urmă, cuprins de nedumerire, frământat de gânduri grele, ieşi de acolo.

În curte şi pe sub galerii stăteau grupuri neliniştite de oameni. Printre sclavii palatului se

zăreau şi cavaleri, şi senatori care veniseră să se intereseze ele sănătatea micii Auguste şi totodată să se arate la palat, să facă dovada interesului lor fie numai în faţa sclavilor Cezarului. Vestea despre boala „zeiţei” se răspândise probabil repede, căci în poartă apăreau mereu alte figuri, iar în faţa intrării se vedeau mulţimi întregi. Unii dintre noii sosiţi, văzând că Vinicius iese din palat, îl întrebau de noutăţi, însă el, fără să răspundă la întrebări, mergea înainte, până când Petronius, care de asemenea venise după veşti, aproape că se ciocni piept în piept cu el şi-l opri.

Vinicius ar fi izbucnit cu siguranţă, văzându-l şi ar fi comis cine ştie ce faptă necugetată, nepermisă, Cezarului, dacă n-ar fi ieşit de la Acteea atât de zdruncinat, atât ele epuizat şi de abătut, încât pentru moment îl părăsise chiar şi irascibilitatea lui înnăscută. Îl împinse la o parte pe Petronius şi vru să treacă mai departe. Petronius însă îl opri aproape cu forţa.

— Ce mai face divina? îl întrebă.

Gestul lui Petronius îl irită pe Vinicius:

— S-o înghită infernul pe ea şi toată casa asta! răspunse scrâşnind.

— Taci, nefericitule! zise Petronius şi, uitându-se în jur, adăugă în grabă:

— Vrei să ştii ceva despre Ligia? Vino cu mine. Nu! Aici nu-ţi spun nimic! Vino cu mine, am să-ţi spun ce presupun, însă în lectică.

Luându-l pe tânăr pe după umeri, îl scoase cât putu mai repede din palat.

Asta şi urmărea, în primul rând; n-avea nici un fel de noutăţi. În schimb, fiind o fire întreprinzătoare şi nutrind simpatie faţă de Vinicius, în ciuda comportării lui din ajun, care-l indignase şi, în sfârşit, simţindu-se într-o oarecare măsură răspunzător pentru tot ce se întâmplase, luase unele măsuri. Când se aşezară în lectică, spuse:

— La toate porţile am pus de pază sclavi de-ai mei, dându-le semnalmentele amănunţite ale fetei şi ale uriaşului care a scos-o de la petrecerea împăratului, căci nu mă îndoiesc că el a răpit-o! Ascultă-mă! Poate că soţii Aulus au să vrea s-o ascundă la vreuna din moşiile lor de la ţară şi în cazul acesta vom şti în ce direcţie o duc. Dacă n-au s-o vadă la porţi, vom avea dovada că a rămas în oraş şi încă astăzi vom începe cercetările.

— Soţii Aulus nu ştiu unde-i ea, răspunse Vinicius.

— Eşti sigur?

— Am văzut-o pe Pomponia. O caută şi ei.

— Azi-noapte n-a putut ieşi din Roma. Noaptea porţile sunt închise. Doi din oamenii mei stau de pază la fiecare poartă. Unul o va lua pe urmele Ligiei şi ale uriaşului, celălalt se va întoarce să ne dea de veste. Dacă-i în oraş, o vom găsi, căci ligianul e uşor de recunoscut după statură şi după umerii lui largi. Eşti norocos că n-a răpit-o Cezarul, pot să te asigur că nu, fiindcă în Palatin nu există taine pentru mine.

Însă Vinicius izbucni mai mult de durere decât de mânie şi, cu vocea întretăiată de emoţie, îi povesti lui Petronius ce auzise de la Acteea, ce primejdie groaznică o ameninţa acum pe Ligia. În situaţia asta, de i-ar găsi pe fugari, ar trebui să-i ascundă cu cea mai mare grijă de Poppea. Pe urmă, îi reproşă cu amărăciune lui Petronius sfatul ce i-l dăduse. Dacă n-ar fi fost el, totul ar fi decurs altfel. Ligia ar fi fost acum la familia Aulus, iar el, Vinicius, ar fi putut s-o vadă zilnic şi ar fi fost astăzi mai fericit decât împăratul. Şi tot mai exaltat, pe măsură ce povestea, sfârşi prin a izbucni în plâns.

Petronius, care nu-şi imagina că un tânăr poate iubi şi dori o femeie în asemenea măsură, văzându-i lacrimile de disperare, îşi spuse, oarecum uimit:

„O, puternică stăpână a Ciprului! Numai tu singură domneşti peste zei şi peste oameni!”.

Capitolul XII

Când coborâră în faţa casei lui Petronius, supraveghetorul de atrium îi informă că nici unul dintre sclavii trimişi la porţi nu se întorsese încă. Acest atriensis poruncise să li se trimită hrană, repetând ordinul ca sub ameninţarea biciuirii să observe cu atenţie pe toţi cei care ies din oraş.

— Vezi? spuse Petronius. Fără îndoială, mai sunt încă în oraş, şi în cazul acesta o să-i găsim. Porunceşte şi oamenilor tăi să stea de pază la porţi. Pe aceia care au fost trimişi după Ligia, căci ei au s-o recunoască uşor.

— Am poruncit să fie trimişi la ergastulele de la ţară, spuse Vinicius, însă am să revoc imediat ordinul şi-am să-i trimit să stea la porţi.

Însemnând câteva cuvinte pe o tăbliţă cerată, o dădu lui Petronius, care porunci să fie trimisă imediat la casa lui Vinicius.

Trecură apoi în porticul interior şi acolo, aşezându-se pe o bancă de marmură, începură să discute.

Eunice cea cu părul de aur şi cu Iras le aduseră scăunele de bronz pentru picioare, apoi, apropiind de bancă o măsuţă, turnară vin în cupe din nişte amfore superbe, cu gâtul subţire, aduse din Volaterra şi Cerina.

— Ai printre oamenii tăi pe cineva care l-ar cunoaşte pe ligianul acela uriaş? întrebă Petronius.

— Îl cunoşteau Atacinus şi Gulo. Dar Atacinus a căzut ieri lângă lectică, iar pe Gulo l-am omorât eu.

— Îmi pare rău de el, spuse Petronius. El ne-a legănat în braţe şi pe tine şi pe mine.

— Voiam chiar să-l eliberez, răspunse Vinicius, însă lasă asta. Să vorbim de Ligia. Roma e mare.

— Perlele din mare se pescuiesc… Cu siguranţă că n-o s-o găsim astăzi sau mâine, însă o s-o găsim negreşit. Tu acum îmi reproşezi că ţi-am dat soluţia asta. Soluţia în sine a fost bună, a devenit rea numai atunci când s-a schimbat totul în rău. Doar ai auzit chiar din gura lui Aulus că intenţionează să se mute cu toată familia în Sicilia. În felul acesta fata tot s-ar fi aflat departe de tine.

— M-aş fi dus după ei, răspunse Vinicius, şi în orice caz ar fi fost în siguranţă, dar aşa, dacă moare copilul acela, Poppea o să creadă şi o să-l convingă şi pe împărat că e din cauza Ligiei.

— Da. Şi asta mă nelinişteşte. Însă păpuşica asta se mai poate înzdrăveni. Iar dac-o fi să moară, o să căutăm o altă soluţie.

Petronius rămase câteva clipe pe gânduri, apoi urmă:

— Poppea se pare că recunoaşte religia evreilor şi crede în duhurile rele. Împăratul este superstiţios… Dacă lansăm zvonul că Ligia a fost răpită de duhurile rele, există şanse să fie crezut, mai ales că, de vreme ce n-a răpit-o nici împăratul, nici Aulus Plautius, a dispărut într-un mod într-adevăr miraculos. Ligianul, de unul singur, n-ar fi putut face asta. Ar fi trebuit să aibă ajutoare şi de unde ar fi putut un sclav să adune oameni suficienţi în decurs de o zi?

— Sclavii se sprijină unii pe alţii în toată Roma.

— Şi-au s-o plătească odată prin sânge. Da, se sprijină, dar nu unii împotriva altora. În cazul acesta se ştie doar că răspunderea e a sclavilor tăi şi în ei loveşte pedeapsa. Dacă ai să le sugerezi ideea cu duhurile rele, au să afirme imediat că le-au văzut cu proprii lor ochi, căci asta îi dezvinovăţeşte dintr-o dată faţă de tine… Întreabă-l pe vreunul de probă, dacă n-a văzut cum au ridicat-o pe Ligia în aer şi are să-ţi jure imediat pe egida lui Zeus că aşa a fost.

Vinicius, care era şi el superstiţios, se uită la Petronius dintr-o dată neliniştit.

— Dacă Ursus nu putea să aibă ajutoare şi dacă singur n-o putea răpi, atunci cine a răpit-o?

Petronius începu să râdă.

— Vezi, zise el, au să creadă, de vreme ce pe jumătate o crezi şi tu. Aşa-i lumea noastră care-şi bate joc de zei. Au să dea crezare zvonului şi n-au s-o mai caute, iar în timpul ăsta noi o ducem undeva departe de oraş, în vreuna din vilele mele sau ale tale.

— Totuşi, cine ar fi putut s-o ajute?

— Coreligionarii ei, răspunse Petronius.

— Care? La ce zeitate se închină ea? Asta ar trebui s-o ştiu mai bine decât tine.

— Aproape că fiecare femeie din Roma se închină la un alt zeu. Este un lucru sigur că Pomponia a crescut-o în cultul acelei zeităţi pe care o recunoaşte, eu însă nu ştiu care este. Sigur este că nimeni n-a văzut-o în nici unul din templele noastre jertfind zeilor noştri. A fost chiar acuzată că ar fi creştină, dar asta-i imposibil. Tribunalul casei a absolvit-o de acuzarea asta. Despre creştini se spune nu numai că adoră capul de măgar, dar că sunt duşmanii neamului omenesc şi că se dedau la crimele cele mai infame. Deci Pomponia nu poate fi creştină, căci este cunoscută prin virtutea ei, iar o duşmană a neamului omenesc nu s-ar îngriji atât de sclavi.

— În nici o casă stăpânii nu se îngrijesc aşa de sclavi ca la Aulus, întrerupse Vinicius.

— Iată deci. Pomponia mi-a pomenit de un zeu unic, atotputernic şi milostiv. Unde i-a îngropat pe toţi ceilalţi, asta-i treaba ei, destul că Logosul acesta al ei nu ar fi desigur cine ştie ce atotputernic, sau ar trebui să fie un zeu cu totul neînsemnat dacă n-are decât două adoratoare, adică pe Pomponia şi pe Ligia şi eventual pe Ursus al lor. Trebuie să fie mai mulţi din aceşti adepţi şi aceştia i-au dat ajutor Ligiei.

— Credinţa asta le cere să ierte, spuse Vinicius. Am întâlnit-o la Acteea pe Pomponia, care mi-a spus: „Să-ţi ierte Dumnezeu nedreptatea pe care ai făcut-o Ligiei şi nouă".

— Se vede treaba că zeul lor e un curator foarte binevoitor. N-are decât să te ierte şi în semn de iertare să-ţi redea, fata.

— I-aş sacrifica mâine o hecatombă. Nu vreau nici mâncare, nici baie, nici somn. Am să iau o manta neagră şi am să plec să hoinăresc prin oraş. Poate că travestit am s-o găsesc. Sunt bolnav!

Petronius se uită la el cu oarecare milă. Într-adevăr, ochii lui Vinicius aveau cearcăne vinete, pupilele-i străluceau de febră; barba nerasă de-o zi îi umbrea fălcile puternic conturate, părul îi era nepieptănat. Arăta ca un om bolnav. Iras şi Eunice cea cu părul de aur se uitau şi ele cu milă la dânsul, nici el însă, şi nici Petronius nu le dădeau nici o atenţie cum nu dădeau atenţie câinilor care se învârteau pe lângă ei.

— Febra te arde, spuse Petronius.

— Da.

— Ascultă-mă pe mine… Nu ştiu ce ţi-ar prescrie doctorul, dar ştiu cum aş proceda eu în locul tău. Până aş găsi-o, aş căuta la alta ceea ce-am pierdut o dată cu ea. Am văzut destule fete frumoase în vila ta. Nu mă contrazice… Ştiu ce-i dragostea şi ştiu că atunci când doreşti pe una anume, alta n-o poate înlocui. Însă o sclavă frumoasă poate oricând să-ţi ofere măcar distracţie de moment…

— Nu vreau! răspunse Vinicius.

Petronius, care avea o reală slăbiciune pentru el, dorea într-adevăr să-i uşureze suferinţa.

— Poate că ale tale nu mai au pentru tine farmecul noutăţii, spuse după o clipă, dar (şi, măsurându-le cu privirea pe rând pe Iras şi Eunice, în cele din urmă puse palma pe şoldul grecoaicei cu părul de aur) uită-te la graţia asta! Acum câteva zile, tânărul Fonteius Capiton mi-a oferit pentru ea trei efebi minunaţi din Clazomene. Un trup mai frumos cred că n-a sculptat nici Scopas[89]. Nici eu nu înţeleg cum de am rămas indiferent faţă de ea până acum, că doar nu m-a reţinut gândul la Chrysothemis! Iată, ţi-o dăruiesc. Ia-o!

Eunice cea cu părul de aur, auzindu-l, se făcu albă ca varul la faţă şi, privind speriată la Vinicius, aştepta cu răsuflarea tăiată răspunsul lui.

El însă se ridică brusc şi, apăsându-şi tâmplele, începu să vorbească repede, ca bântuit de friguri:

— Nu!… Nu!… Nu-mi trebuie. Nici ea, nici altele… îţi mulţumesc, dar nu vreau! Mă duc s-o caut pe Ligia prin oraş. Porunceşte să mi se aducă o mantie galică cu glugă. Mă duc în Transtiberim. Poate-am să-l văd măcar pe Ursus!…

Şi ieşi în grabă. Petronius nu încercă să-l reţină. Crezând însă că refuzul lui Vinicius e provocat de o repulsie de moment faţă de orice femeie care nu-i Ligia şi nevrând ca mărinimia lui să rămână nerealizată, se întoarse spre sclavă şi spuse:

— Eunice, faci baie, te ungi, te schimbi şi te duci la casa lui Vinicius.

Ea însă căzu în genunchi în faţa lui şi cu mâinile încrucişate pe piept începu să-l implore să n-o alunge din casă. Ea nu se duce la Vinicius. Preferă să care lemne aici la *hipocaustum,* decât să fie acolo prima dintre slugi. Nu vrea! Nu poate! Îl imploră să se milostivească de ea. Mai bine să poruncească să fie biciuită zilnic, numai să n-o trimită din casă.

Tremurând ca o frunză, de teamă şi de exaltare, întinse mâinile spre el. Petronius o asculta cu uimire. O sclavă care îndrăzneşte să refuze împlinirea poruncii, care spune: „nu vreau şi nu pot", era ceva nemaiauzit ia Roma. La început, nici nu-i venea să-şi creadă urechilor. Pe urmă, încruntă din sprâncene. Era un om prea fin ca să fie crud. Sclavilor lui, mai ales în momentele de dezmăţ, li se îngăduiau mai multe decât altora cu condiţia să-şi îndeplinească exemplar slujba şi să asculte de stăpân ca de un zeu. Când însă nu-şi respectau îndatoririle, ştia să dea pedepse aspre, cărora, după obiceiul general ei se supuneau. Şi, în afară de asta, nu suporta nici un fel de împotrivire şi nimic ce-i putea tulbura liniştea. Se uită o clipă la sclava îngenuncheată şi spuse:

— Cheamă-l pe Tiresias şi revino şi tu o dată cu el.

Eunice se ridică, tremurând, cu lacrimi în ochi, şi ieşi, iar după o clipă se întoarse cu supraveghetorul din atrium, cretanul Tiresias.

— O iei pe Eunice, îi spuse Petronius, şi-i dai douăzeci şi cinci de vergi, dar aşa ca să nu-i vatămi pielea.

Spunând acestea, trecu în bibliotecă şi, aşezându-se la masa de marmură roză, începu să lucreze la opera sa *„Festinul lui Trimalchion".*

Însă fuga Ligiei şi boala micii Auguste îl tulburaseră prea mult şi nu reuşi să lucreze cine ştie cât. Mai ales boala aceea i se păru o

întâmplare importantă. Dacă împăratul are să creadă că Ligia i-a făcut farmece micii Auguste, atunci răspunderea poate să cadă şi asupra lui, căci fata fusese adusă în palat la rugămintea lui. Spera însă că la prima ocazie, când are să se întâlnească cu Cezarul, are să reuşească în vreun fel să-i explice absurditatea unei asemenea presupuneri; conta întrucâtva şi pe o oarecare slăbiciune pe care Poppea o nutrea faţă de el, bine ascunsă ce-i drept, însă nu chiar atât de bine, încât să n-o ghicească. Ridică din umeri la gândul acestor temeri şi se hotărî să treacă în triclinium ca să mănânce, apoi să poruncească să fie dus încă o dată la palat, pe urmă la Câmpul lui Marte, iar după aceea la Chrysothemis.

În drum spre triclinium, la intrarea în coridorul destinat servitorilor, văzu deodată stând lângă perete, printre alţi sclavi, statura suplă a Eunicei şi, amintindu-şi că n-a dat lui Tiresias altă poruncă decât pe aceea de a o biciui, încruntă din nou sprâncenele şi începu să-l caute cu privirea.

Nevăzându-l însă printre servitori, se întoarse spre Eunice:

— Ai primit vergile?

Ea i se aruncă iarăşi la picioare, îşi lipi buzele de marginea togii lui, după care răspunse:

— O, da stăpâne! Am primit! O, da, stăpâne!

În vocea ei răsunau bucuria şi recunoştinţa. Era clar: era convinsă că după biciuire n-avea să fie îndepărtată şi că are să rămână în casă. Petronius fu uimit de opoziţia pasionată a sclavei, dar era prea mare cunoscător al naturii umane ca să nu-şi dea seama că numai dragostea putea să fie cauza unei asemenea rezistenţe.

— Ai un iubit în casa asta? o întrebă el.

Ea ridică spre el ochii albaştri, înlăcrimaţi, şi răspunse atât de încet, că abia o auzi:

— Da, stăpâne!…

Cu ochii ei azurii, cu părul de aur dat pe spate, cu faţa ei care exprima teamă şi speranţă,

era atât de frumoasă şi îl privea cu atâta implorare, încât Petronius care, ca filozof susţinea puterea dragostei, iar ca estet admira orice frumuseţe, simţi pentru ea un fel de milă.

— Care dintre ei e iubitul tău? o întrebă, arătând cu o mişcare din cap spre servitori.

Nu primi însă răspuns. Eunice îşi plecase faţa până la picioarele lui şi rămase nemişcată.

Petronius cercetă feţele sclavilor, printre care se aflau destui tineri frumoşi şi voinici, însă la nici unul nu observă vreun semn care să-i dea de bănuit, în schimb, cu toţii zâmbeau ciudat. Se mai uită o clipă la Eunice care zăcea la picioarele lui şi plecă tăcut spre triclinium.

După masă, porunci să fie dus la palat, apoi la Chrysothemis, unde rămase până noaptea târziu. Când se întoarse, porunci să fie chemat la el Tiresias.

— Eunice şi-a primit vergile? îl întrebă.

— Da, stăpâne. Însă mi-ai poruncit să nu-i sfâşii pielea.

— N-am dat altă poruncă în privinţa ei?

— Nu, stăpâne, răspunse Tiresias, neliniştit.

— Bine. Care dintre sclavi e iubitul ei?

— Nimeni, stăpâne.

— Ce ştii despre ea?

Tiresias începu să vorbească cu o voce nesigură:

— Eunice nu părăseşte niciodată noaptea cubiculum-ul în care doarme cu bătrâna Acriziona şi cu Ifida; niciodată după baia ta, stăpâne, nu rămâne în baie… Celelalte sclave râd de ea şi-i spun Diana.

— Destul, îl opri Petronius. Ruda mea, Vinicius, căruia i-am dăruit-o azi dimineaţă pe Eunice, n-a primit-o, aşa că rămâne în casă. Poţi pleca.

— Pot să mai vorbesc despre Eunice, stăpâne?

— Ţi-am poruncit să spui tot ce ştii.

— Toţi sclavii din casă vorbesc, stăpâne, despre fuga fetei care urma să locuiască în casa nobilului Vinicius. După plecarea ta, Eunice a venit la mine şi mi-a spus că ştie pe cineva care va reuşi s-o găsească.

— A! zise Petronius. Cine e?

— Nu-l cunosc, stăpâne, dar am crezut totuşi că trebuie să-ţi spun.

— Bine. Omul acela să vină mâine aici şi să aştepte venirea tribunului, pe care mâine îl rogi în numele meu să mă viziteze de dimineaţă.

Supraveghetorul Atriensis se înclină şi ieşi.

Petronius începu să se gândească, fără să vrea, la Eunice. Îşi spuse că tânăra sclavă dorea ca Vinicius s-o regăsească pe Ligia numai pentru ca să nu fie silită s-o înlocuiască în casa acestuia. Pe urmă însă se gândi că omul pe care-l aduce Eunice ar putea să fie iubitul ei şi bănuiala aceasta îi produse o impresie neplăcută. Ar fi fost simplu să afle adevărul. Era de ajuns să trimită după Eunice, se făcuse târziu însă, Petronius se simţea obosit după vizita lungă la Chrysothemis şi se grăbea să se culce. Totuşi, îndreptându-se spre cubiculum, îşi aminti, fără să-şi dea seama de ce, că zărise riduri astăzi pe la colţul ochilor Chrysothemisei. Se gândi că frumuseţea ei ţine mai curând de faimă decât de realitate şi că Fonteius Capiton, care-i oferise trei efebi din Clazomene pentru Eunice, voise totuşi s-o cumpere prea ieftin.

Capitolul XIII

A doua zi, Petronius abia terminase cu îmbrăcatul în unctorium, când sosi Vinicius chemat de către Tiresias. Aflase că n-au venit nici un fel de noutăţi de la porţi, dar, în loc să se bucure că Ligia se mai află încă în oraş, se întristă şi mai mult, căci îi mijise în minte bănuiala că Ursus a

reuşit s-o scoată din oraş imediat după răpire, deci mai înainte ca sclavii lui Petronius să-şi fi început pânda la porţi. E adevărat că toamna, când zilele deveneau mai scurte, porţile se închideau devreme, dar se şi deschideau în zori, pentru cei care plecau şi al căror număr era foarte mare. Puteai să ajungi dincolo de ziduri şi prin alte mijloace, pe care, de pildă, sclavii, care voiau să fugă, le cunoşteau bine. E adevărat că Vinicius îşi trimisese oamenii pe toate drumurile care duceau în provincie, la vigilii din oraşele mai mici, cu vestea despre perechea de sclavi fugită, cu descrierea amănunţită a lui Ursus şi a Ligiei şi cu promisiunea unui premiu pentru prinderea lor. Se îndoia însă că au să poată fi ajunşi şi, chiar dacă ar fi ajunşi, că autorităţile locale au să se simtă obligate să-i reţină la simpla cerere a lui Vinicius, neconfirmată de pretor. Iar pentru asemenea confirmare nu mai era timp. În ceea ce-l priveşte. Vinicius toată ziua trecută o căutase pe Ligia, travestit în sclav, prin toate străduţele, dar nu găsise nici cea mai mică urmă, nici cel mai neînsemnat indiciu. Îi văzuse şi pe oamenii lui Aulus, dar şi ei păreau să caute, ceea ce-i întări convingerea că nu Aulus o răpise şi că nici ei nu ştiu ce s-a petrecut cu ea.

Aşa că atunci când Tiresias îl anunţă că există un om care se angajează s-o găsească, veni într-un suflet la casa lui Petronius şi, abia se salută cu el, că începu să întrebe de omul acela.

— Îl vom vedea imediat, spuse Petronius. Este un cunoscut al Eunicei, care vine în clipa asta să-mi aşeze faldurile togii şi care o să ne dea amănunte despre el.

— Cea pe care ai vrut să mi-o dăruieşti ieri?

— Cea pe care ai refuzat-o ieri, lucru pentru care, de altfel, îţi sunt recunoscător, căci este cea mai bună vestiplica din tot oraşul.

Şi vestiplica sosi imediat, în clipa când Petronius îşi termina fraza şi, luând toga aşezată pe un scaun încrustat cu fildeş, o desfăcu ca să o

arunce pe umerii lui. Era tăcută, faţa-i era luminoasă, iar în ochi îi strălucea bucuria.

Petronius se uită la ea şi i se păru foarte frumoasă. În timp ce îi aşeza toga, aplecându-se din când în când să-i netezească cutele în jos, el observă că braţele ei au nuanţa rozelor palide, iar pieptul şi umerii reflexe transparente de sidef şi alabastru.

— Eunice, spuse el, a venit omul acela despre care ai pomenit ieri lui Tiresias?

— Da, stăpâne.

— Cum se numeşte?

— Chilon Chilonides, stăpâne.

— Cine este el?

— Medic, filozof şi ghicitor care ştie să citească soarta oamenilor şi să prezică viitorul.

— Ţi-a prezis viitorul şi ţie? Eunice roşi până la urechi.

— Da, stăpâne.

— Şi ce ţi-a ghicit?

— Că mă aşteaptă o durere şi apoi o fericire.

— Durerea ţi-a venit ieri din mâna lui Tiresias, deci ar urma să vină şi fericirea.

— A şi venit, stăpâne.

— Care?

Iar ea şopti încet:

— Am rămas aici.

Petronius puse mâna pe părul ei auriu.

— Ai aşezat foarte bine faldurile şi sunt mulţumit de tine Eunice. Ochii ei se înceţoşară de fericire, iar pieptul începu să-i palpite. Petronius şi Vinicius trecură în atrium, unde îi aştepta Chilon Chilonides, care, văzându-i, făcu o adâncă plecăciune. Amintindu-şi de bănuiala că acesta ar putea să fie iubitul lui Eunice, Petronius zâmbi. Omul care stătea în faţa lor nu putea să fie amantul nimănui. Figura lui ciudată avea o expresie întrucâtva respingătoare şi caraghioasă. Nu era bătrân: în barba lui neîngrijită şi în părul creţ doar

ici şi colo se zărea câte un fir cărunt. Avea burta suptă şi era adus de spate, aşa că la prima vedere părea cocoşat, iar deasupra cocoaşei se ridica un cap mare, o faţă de maimuţă şi de vulpe în acelaşi timp. Privirea lui era pătrunzătoare. Pielea feţei sale gălbuie era spuzită, iar nasul îi era năpădit tot de coşuri, ceea ce putea indica o excesivă înclinare spre băutură. Îmbrăcămintea lui neglijentă, compusă dintr-o tunică neagră din lână de capră şi o mantie de asemenea neagră, zdrenţuită, dovedea o sărăcie adevărată sau prefăcută. Când îl văzu, Petronius îşi aminti de Tersites[90] al lui Homer, aşa că, răspunzând printr-o mişcare a mâinii la plecăciunea lui, zise:

— Salut, divine Tersites! Ce-ţi mai face cocoaşa, pe care ţi-a făcut-o Ulise la asediul Troii şi ce face el însuşi în Câmpiile Elizee?

— Nobile stăpâne, răspunse Chilon Chilonides, cel mai înţelept dintre morţi, Ulise, trimite prin mine celui mai înţelept dintre cei în viaţă, Petronius, salutări şi rugămintea să-mi acoperi cocoaşa cu o mantie nouă.

— Pe întreita Hecate! strigă Petronius. Răspunsul merită o mantie…

Vinicius însă întrerupse nerăbdător discuţia şi întrebă direct:

— Ştii de ce-ai fost chemat?

— Când două familii din două strălucite case nu discută decât despre asta, iar după ele jumătate din Roma, nu e greu să ştii, răspunse Chilon. Ieri noapte a fost răpită o fecioară crescută în casa lui Aulus Plautius, pe nume Ligia, sau de fapt Callina, pe care sclavii tăi, o, stăpâne, o conduceau din palatul Cezarului spre insula ta, iar eu mă angajez să o găsesc în oraş, sau dacă a părăsit oraşul, ceea ce este puţin probabil, să-ţi indic, nobile tribun, direcţia în care a fugit şi locul unde s-a ascuns.

— Bine! spuse Vinicius, căruia îi plăcuse promptitudinea şi precizia răspunsului. Ce mijloace ai pentru asta?

Chilon zâmbi viclean:

— Mijloace posezi tu, stăpâne, eu n-am decât înţelepciune.

Petronius zâmbi de asemenea, căci era complet satisfăcut de oaspetele său.

„Omul ăsta poate s-o găsească pe fată”, gândi el.

Vinicius însă încruntă din sprâncenele sale îmbinate şi spuse:

— Mizerabile, dacă ai să mă înşeli pentru câştig, am să pun să te omoare cu bastoanele.

— Sunt filozof, stăpâne, şi un filozof nu poate fi lacom de câştig, mai ales de unul ca acela pe care cu mărinimie mi-l promiţi.

— Ah, eşti filozof? întrebă Petronius. Eunice mi-a spus că eşti medic şi ghicitor. De unde o cunoşti pe Eunice?

— A venit la mine după sfat, căci renumele meu a ajuns la urechile ei.

— Ce sfat a vrut?

— Pentru dragoste, stăpâne. A vrut să se vindece de o dragoste neîmpărtăşită.

— Şi ai vindecat-o?

— Am făcut mai mult, stăpâne, căci i-am dat o amuletă care-i asigură reciprocitatea. La Pafos, în Cipru, există un templu, o, stăpâne, în care se păstrează cingătoarea Venerei. I-am dat două fire din cingătoarea asta, într-o coajă de migdală.

— Şi ai pus-o să te plătească bine?

— Pentru reciprocitate nu poţi plăti niciodată îndeajuns iau eu, neavând decât două degete la mâna dreaptă, adun bani ca să plătesc un sclav scrib care să scrie ideile mele şi să păstreze astfel învăţătura mea pentru posteritate.

— Cărei şcoli îi aparţii, divine înţelept?

— Sunt cinic, stăpâne, pentru că am o mantie găurită; sunt stoic, pentru că suport răbdător sărăcia şi sunt peripatetic pentru că, neposedând o lectică, merg pe jos de la un cârciumar la altul şi pe drum îi învăţ pe cei care promit să plătească ulciorul de vin.

— Iar în faţa ulciorului te transpui în retor?

— Heraclit a spus: „Totul curge" şi poţi oare nega, stăpâne, că vinul e lichid?

— Şi mai spune că focul este o divinitate, iar această divinitate arde în nasul tău.

— Iar divinul Diogene din Apollonia susţinea că esenţa lucrurilor este aerul şi cu cât aerul este mai cald, cu atât realizează creaturi mai perfecte, iar din cel mai cald se formează sufletele înţelepţilor. Deoarece toamna se lasă răcoarea, *ergo* un adevărat înţelept trebuie să-şi încălzească sufletul cu vin… căci de asemenea nu poţi nega, stăpâne, că un ulcior fie chiar şi cu poşircă de la Capua sau Telesia, răspândeşte căldură în toate oasele efemerului trup omenesc.

— Chilon Chilonides, unde-i patria ta?

— Pe malul Pontului Euxin. Mă trag din Mesembria.

— Chilon, eşti mare!

— Şi neapreciat! adăugă înţeleptul, melancolic.

Vinicius se simţi din nou neliniştit. Speranţa tresărise în sufletul său şi ar fi vrut ca Chilon să pornească imediat în cercetare. Toată discuţia i se păru zadarnică pierdere de timp, pentru care era mânios pe Petronius.

— Când ai să începi cercetările? întrebă, adresându-se grecului.

— Le-am şi început, răspunse Chilon. Şi chiar în vreme ce sunt aici şi răspund la amabilele tale întrebări, continui să caut. Ai încredere, distinse tribune. Să ştii că dacă ţi-ar fi dispărut legătura de la încălţăminte, aş putea s-o găsesc, sau pe acela care a ridicat-o de pe stradă.

— Ai mai fost folosit pentru asemenea servicii? întrebă Petronius. Grecul ridică ochii în sus:

— Virtutea şi înţelepciunea sunt astăzi preţuite prea puţin. Chiar şi un filozof e silit să caute alte mijloace de trai decât înţelepciunea sa.

— Care sunt ale tale?

— Să ştiu totul şi să-i servesc cu informaţii pe aceia care au nevoie de ele.

— Şi care plătesc, obţinându-le.

— Ah, stăpâne, am nevoie să cumpăr un scrib. Altfel, înţelepciunea mea va muri o dată cu mine.

— Dacă n-ai agonisit până acum nici o mantie ca lumea, meritele tale nu pot fi deosebite.

— Modestia mă împiedică să mă laud. Însă, gândeşte-te, stăpâne, că azi nu mai există binefăcători, cum erau mulţi înainte, cărora le făcea tot atâta plăcere să răsplătească în aur un serviciu, cât şi înghiţirea unei stridii din Puteoli. Nu meritele mele sunt mici, ci recunoştinţa oamenilor este mică. Uneori, când fuge câte un sclav preţios, cine-l găseşte dacă nu fiul unic al tatălui meu? Când pe ziduri apar inscripţii împotriva divinei Poppea, cine-i descoperă pe făptaşi? Cine scormoneşte pe la librari şi găseşte versuri împotriva împăratului? Cine destăinuie ce se vorbeşte în casele senatorilor şi ale cavalerilor? Cine duce scrisorile care nu trebuie încredinţate sclavilor, cine trage cu urechea la noutăţi pe la uşile bărbierilor, pentru cine n-au secrete cârciumarii şi ucenicii brutarilor, în cine au încredere sclavii, cine ştie să cunoască dintr-o privire fiecare casă din atrium până în grădină? Cine ştie toate străzile, fundăturile, ascunzătorile,

cine ştie ce se vorbeşte în terme, la circ, în târguri, în şcolile de spadasini, în barăcile negustorilor de sclavi şi chiar în *arenaria*[91].

— Pe toţi zeii, destul, distinse înţelept! strigă Petronius, căci o să ne înecăm în meritele tale, în virtutea, înţelepciunea şi elocinţa ta. Destul! Am voit să ştim cine eşti şi am aflat.

Vinicius era bucuros. Se gândea că omul acesta, ca un câine de vânătoare, o dată pus pe urme, nu se opreşte până nu găseşte ascunzătoarea.

— Bine, spuse el. Ai nevoie de indicaţii?

— Am nevoie de armă.

— Ce fel? întrebă Vinicius cu mirare.

Grecul întinse palma, făcând cu degetele semnul numărării banilor.

— Aşa-s astăzi vremurile, stăpâne, spuse el, oftând.

— Ai să fii deci măgarul care cucereşte fortăreaţa cu ajutorul sacilor de aur, spuse Petronius.

— Sunt doar un biet filozof, stăpâne, răspunse cu umilinţă Chilon, aurul îl aveţi voi.

Vinicius îi aruncă o pungă, pe care grecul o prinse din aer, deşi într-adevăr îi lipseau două degete de la mâna dreaptă. Pe urmă, ridică capul şi zise:

— Stăpâne, încă de pe acum ştiu mai multe decât te aşteptai. N-am venit aici cu mâinile goale. Ştiu că fecioara n-a fost răpită de Aulus, căci am vorbit cu slugile lor. Ştiu că nu e în Palatin, unde toţi sunt ocupaţi cu mica Augustă bolnavă. Poate că bănuiesc chiar de ce preferaţi să căutaţi fecioara cu ajutorul meu, decât cu al vigililor şi soldaţilor Cezarului. Ştiu că i-a înlesnit fuga un slujitor care provine din aceeaşi ţară cu ea. N-a putut afla ajutor de la sclavi, căci sclavii, care ţin unii cu alţii, nu i-ar fi ajutat împotriva alor tăi. Au putut să-l ajute numai coreligionarii…

— Ascultă, Vinicius, întrerupse Petronius, nu ţi-am spus acelaşi lucru, cuvânt cu cuvânt?

— Este o onoare pentru mine, spuse Chilon. Fecioara, stăpâne, continuă, întorcându-se din nou spre Vinicius, adoră fără îndoială pe acelaşi zeu pe care-l adoră şi cea mai virtuoasă dintre romane, o adevărată *matrona stolata*[92], Pomponia. Am auzit că şi Pomponia a fost judecată în familie pentru adorarea unei zeităţi străine, n-am putut încă afla de la slugile ei care este acea zeitate şi cum se numesc adepţii ei. De-aş putea să ştiu, m-aş duce la ei, aş deveni cel mai zelos dintre ei şi le-aş dobândi încrederea. Însă tu, stăpâne, care, după cum ştiu, ai stat mai mult de zece zile în casa nobilului Aulus, poţi să-mi dai vreo informaţie în legătură cu asta?

— Nu pot, spuse Vinicius.

— M-aţi întrebat îndelung despre tot felul de lucruri, nobili stăpâni, şi eu v-am răspuns la întrebări. Permiteţi să întreb acum eu. N-ai văzut, distinse tribune, nici un fel de statuete, nici un fel de jertfe, nici un fel de semne, de amulete la Pomponia sau la divina ta Ligia? N-ai văzut să schimbe între ele anumite semne înţelese numai de ele?

— Semne?… Stai!… Da! Am văzut o dată când Ligia a desenat pe nisip un peşte.

— Un peşte? Aa! Ooo! A făcut o dată, sau de mai multe ori?

— O dată.

— Şi eşti sigur, stăpâne, că a desenat… un peşte? Oo !…

— Da! răspunse Vinicius, pradă curiozităţii. Ghiceşti oare ce înseamnă asta?

— Dacă ghicesc? strigă Chilon.

Şi, înclinându-se în semn de adio, adăugă:

— Fie ca Fecioara să vă copleşească şi în viitor cu toate darurile, iluştri stăpâni.

— Spune să ţi se dea o mantie! îi zise Petronius la despărţire.

— Ulise îţi aduce mulţumiri pentru Tersites, răspunse grecul. Şi, înclinându-se încă o dată, ieşi.

— Ce spui de acest distins înţelept? întrebă Petronius pe Vinicius.

— Spun că el o s-o găsească pe Ligia! strigă Vinicius cu bucurie, dar mai spun de asemenea că, dac-ar exista un stat al pungaşilor el ar putea să fie rege în statul ăsta.

— Fără îndoială. Trebuie să fac cunoştinţă mai strânsă cu acest stoic, însă deocamdată poruncesc să se ardă tămâie în atrium.

Iar Chilon Chilonides, înfăşurându-se în noua sa mantie, juca în palmă pe sub faldurile ei punga primită de la Vinicius, bucuros şi de greutate, şi de clinchetul ei. Mergând încet şi privind în urmă să vadă dacă nu-i observat cumva din casa lui Petronius, trecu de porticul Liviei şi, ajuns la colţul Clivus Virbius, o coti spre Subura.

„Trebuie să mă duc la Sporus, îşi zise el, să sacrific puţin vin Fortunei. Am găsit, în sfârşit, ceea ce căutam de mult. E tânăr, impulsiv, mărinimos ca minele din Cipru şi pentru pitulicea asta ligiană e gata să dea jumătate din averea lui. Da, de mult caut unul ca ăsta. Trebuie totuşi să fiu prevăzător. Încruntarea sprâncenelor lui nu-mi place. Ah! Puii de lup domnesc astăzi peste lume!… Mai puţin m-aş teme de Petronius ăsta. O, zei! Viclenia să fie astăzi mai bine plătită decât virtutea? Ha! Ţi-a desenat un peşte pe nisip? Să mă înec cu o bucată de brânză de capră dacă ştiu ce înseamnă asta! Dar am să ştiu! Deoarece peştii trăiesc sub apă, iar să cauţi pe sub apă e mai greu decât pe pământ, *ergo:* o să-mi plătească separat pentru peştele ăsta. Încă o pungă ca asta şi am să pot să arunc traista de cerşetor şi să-mi cumpăr un sclav… Dar ce-ai spune, Chilon, dacă te-aş sfătui să cumperi nu un sclav, ci o sclavă?… Te cunosc! Ştiu c-ai să fii de acord!… Dac-ar fi frumoasă ca

Eunice, de exemplu, ai întineri şi tu alături de ea şi în acelaşi timp ai avea un venit cinstit şi sigur de pe urma ei. I-am vândut acestei Eunice două aţe din propria mea mantie veche… E proastă, dar dacă mi-ar dărui-o Petronius, aş primi-o… Da, da, Chilon, fiul lui Chilon… Ţi-ai pierdut tatăl şi mama!… Eşti orfan. Aşa, drept consolare cumpără-ţi măcar o sclavă. E adevărat că ea va trebui să locuiască undeva, deci Vinicius are să închirieze o locuinţă în care să te aciuiezi şi tu; va trebui să se îmbrace, deci Vinicius are să plătească hainele ei, şi va trebui să mănânce, aşa că are s-o hrănească. Oh, ce viaţă grea! Unde-s vremurile când pentru un obol căpătai bob cu slănină atâta cât încăpea în ambele palme făcute căuş, sau o bucată de cârnat de capră cu sânge, lung cât braţul unui băiat de doisprezece ani?… A, iată-l şi pe tâlharul ăsta de Sporus! La cârciumă poţi afla cel mai uşor câte ceva.”

Zicând acestea, intră în cârciumă şi porunci să i se aducă un ulcior de „negru”. Observând privirea neîncrezătoare a cârciumarului, scoase un ban de aur din pungă şi, punându-l pe masă, spuse:

— Iată, Sporus, am lucrat azi cu Seneca din zori şi până la amiază. Vezi ce mi-a dăruit la despărţire prietenul meu?

Ochii rotunzi ai lui Sporus deveniră şi mai rotunzi ia vederea banului şi vinul apăru imediat în faţa lui Chilon, iar acesta, înmuindu-şi degetul în el, desenă un peşte pe masă şi spuse:

— Ştii ce înseamnă asta?

— Peştele? Ei, peştele-i peşte!

— Eşti prost, deşi torni atâta apă în vin, încât n-ar fi de mirare să apară şi un peşte în el. Ăsta-i un simbol care în limba filozofilor înseamnă surâsul Fortunei. Dacă l-ai fi ghicit, poate că ai fi făcut şi tu avere. Ascultă ce-ţi spun, respectă filozofia, că altfel am să schimb cârciuma, ceea ce de mult mă îndeamnă să fac prietenul meu intim, Petronius.

Capitolul XIV

În următoarele câteva zile, Chilon nu mai apăru pe nicăieri. De când aflase de la Acteea că Ligia îl iubise, Vinicius dorea de o sută de ori mai mult s-o regăsească. Începu cercetările pe cont propriu, nevrând şi, de altfel, neputând să ceară ajutor împăratului, care, din cauza bolii micii Auguste era chinuit de îngrijorare.

Nici la palat însă nu ajutară cu nimic nici jertfele aduse în temple, nici rugăciunile, nici arta medicală şi nici farmecele la care recurseseră ca la o ultimă speranţă. După o săptămână, copilul muri. Curtea imperială şi Roma se îndoliară, împăratul, care la naşterea copilului fusese nebun de bucurie, acum era nebun de disperare şi, închizându-se la el, două zile nu primi mâncare. Deşi palatul forfotea de mulţimea senatorilor şi a curtenilor grăbiţi să facă dovada durerii şi compătimirii lor, nu voia să vadă pe nimeni. Senatul se adună într-o şedinţă extraordinară, în care copila decedată fu declarată zeitate. Se hotărî zidirea unui templu închinat ei şi numirea unui preot care să-i slujească la altar. Şi celelalte temple aduceau jertfe în cinstea moartei. Statuile ei fură suflate cu metale preţioase, înmormântarea fu fastuoasă; poporul admiră semnele de neţărmurită durere pe care le dădea împăratul, plângea împreună cu el, întindea mâinile după daruri şi, mai presus de orice, se minuna de spectacolul neobişnuit.

Pe Petronius moartea asta îl nelinişti. Se ştia acum în toată Roma că Poppea o punea pe seama farmecelor. Îi ţineau isonul şi medicii, justificând în felul acesta ineficacitatea eforturilor lor, şi preoţii ale căror jertfe se dovediseră neputincioase, şi vrăjitorii care tremurau pentru viaţa lor, şi poporul. Acum, Petronius era bucuros că Ligia fugise. Totuşi, pentru că nu le dorea răul soţilor

Aulus şi nici grija de sine însuşi şi de Vinicius nu-l părăsise – când fu îndepărtat chiparosul înfipt în faţa Palatinului în semn de doliu, se duse la recepţia oferită senatorilor şi curtenilor, ca să se convingă în ce măsură îşi plecase Nero urechea la zvonurile despre farmece şi să preîntâmpine urmările neplăcute.

Presupunea, cunoscându-l bine, că Nero, deşi nu credea în farmece, are să se prefacă a crede, ca să-şi amăgească propria-i durere şi să aibă motiv să se răzbune pe cineva; şi chiar pentru a scăpa de bănuiala chinuitoare că zeii au început să-l pedepsească pentru păcatele şi crimele sale. Petronius nu credea că Nero ar putea iubi cu adevărat şi profund nici chiar pe propriul său copil. Era convins că aşa cum exagerase în adorarea lui, avea să exagereze şi în durere. Şi nu se înşelase. Nero asculta consolările senatorilor şi ale curtenilor cu faţa împietrită, cu ochii pironiţi în gol. Era limpede că – chiar dacă suferinţa lui era reală – îl preocupa mai ales impresia pe care o face durerea lui asupra celor de faţă. Pozând în Niobe[93], dădea o reprezentaţie de durere părintească, aşa cum ar da-o un comediant pe scenă. Nu reuşea nici măcar să se menţină într-o poză a durerii tăcute şi împietrite. Din când în când mima gesturi ca şi cum şi-ar fi pus, chipurile, ţărână în cap, alteori gemea surd, iar când îl zări pe Petronius, sări în sus şi începu să strige cu o voce tragică, aşa ca să-l audă toţi:

— *Eheu!...* Şi tu eşti vinovat de moartea ei! După îndemnul tău a intrat între aceste ziduri duhul cel rău care printr-o privire a frânt viaţa în pieptul ei… Vai mie! Aş fi preferat ca ochii mei să nu mai fi văzut lumina lui Helios… Vai, mie! *Eheu! Eheu!*

Şi, ridicând vocea tot mai mult, izbucni într-un ţipăt disperat. Petronius hotărî într-o clipă să joace totul pe un zar. Întinzând mâna, smulse

repede năframa de mătase pe care Nero o purta întotdeauna la gât şi i-o puse pe gură.

— Stăpâne! spuse el cu gravitate. Dă foc Romei şi lumii întregi de durere, dar păstrează-ne vocea ta!

Cei de faţă rămaseră uluiţi. Rămase uluit pentru o clipă însuşi Nero. Numai Petronius stătea impasibil. Ştia el prea bine ce face. Terpnos şi Diodor aveau doar poruncă expresă să-i astupe gura, dacă împăratul, ridicând prea mult glasul, şi l-ar fi pus în primejdie.

— Împărate, spuse el cu aceeaşi gravitate şi tristeţe, am avut o pierdere nemăsurată, să ne rămână măcar consolarea asta drept mângâiere!

Faţa lui Nero tremură şi după o clipă în ochii lui luciră lacrimile. Deodată, îşi sprijini mâinile pe umerii lui Petronius şi, punând capul pe pieptul lui, începu să repete printre sughiţuri:

— Numai tu singur din toţi te-ai gândit la asta, tu singur, Petronius! Tu singur!

Tigellinus se îngălbeni de invidie, iar Petronius spuse:

— Pleacă la Antium! Acolo a venit ea pe lume, acolo a pogorât asupra ta bucuria, acolo are să-ţi vină alinarea. Lasă ca aerul mării să-ţi împrospăteze gâtul tău divin; lasă ca pieptul tău să respire umezeala sărată. Noi, credincioşii tăi, vom merge pretutindeni după tine, îţi vom alina durerea prin prietenia noastră, iar tu ai să ne-o alini prin cântecul tău.

— Da, spuse Nero, îndurerat, am să scriu un imn în memoria ei şi am să-i compun muzica.

— Pe urmă ai să cauţi soare cald la Baiae.

— Pe urmă uitarea în Grecia.

— În patria poeziei şi a cântecului!

Şi atmosfera împietrită, apăsătoare se risipea treptat, ca norii care acoperă soarele. Începu o discuţie, încă plină de tristeţe, dar şi de planuri de viitor referitoare la călătoriile impuse de anunţata vizită a lui Tiridates, regele Armeniei. Tigellinus

încercă să mai amintească de farmece, însă Petronius, acum sigur fiind de succes, primi provocarea pe faţă.

— Tigellinus, spuse el, crezi oare că farmecele pot lovi în zei?

— Însuşi împăratul a vorbit de farmece, răspunse curteanul.

— Durerea a vorbit, nu împăratul, însă tu ce crezi despre asta?

— Zeii sunt mult prea puternici ca să fie atinşi de farmece.

— Atunci ai negat divinitatea împăratului şi a familiei lui?

— *Peractun est*[94]! mormăi Eprius Marcellus, care stătea alături, folosind strigătul pe care-l dădea poporul când un gladiator în arenă era lovit decisiv şi nu mai era nevoie să fie lichidat.

Tigellinus îşi înăbuşi mânia. Între el şi Petronius exista de mult o rivalitate acerbă pentru câştigarea graţiilor lui Nero. Tigellinus avea avantajul că Nero în faţa lui se simţea mai la largul său. Până acum însă, de câte ori se ciocniseră, Petronius câştigase prin inteligenţă şi spirit.

Aşa se întâmplă şi de astă dată. Tigellinus tăcu. Îşi notă doar în minte numele senatorilor care îl înconjurară imediat pe Petronius, când se retrase în fundul sălii, convins că, după cele întâmplate, el o să fie categoric favoritul împăratului.

Ieşind din palat, Petronius se duse la Vinicius şi, povestindu-i incidentul cu împăratul şi Tigellinus, spuse:

— Deocamdată, sunt la adăpost de primejdie nu numai Aulus Plautius şi Pomponia, ci şi persoanele noastre, ba chiar şi Ligia, pe care n-au s-o mai caute fie numai pentru că l-am sfătuit pe maimuţoiul ăla cu barbă arămie să plece la Antium, iar de acolo la Neapolis sau Baiae. Şi are să plece, fiindcă în Roma n-a îndrăznit până acum să dea reprezentaţii în public, la teatru, şi ştiu că de multă vreme doreşte să dea o reprezentaţie la Neapolis. Pe urmă visează să plece în Grecia, unde vrea să cânte în toate oraşele mai importante şi apoi, împodobit cu cununile oferite de graeculi, să-şi facă intrarea triumfală în Roma. În acest timp, vom putea s-o căutăm liniştiţi pe Ligia şi s-o ascundem undeva în deplină siguranţă. Ei bine, nobilul nostru filozof nu a venit până acum?

— Nobilul tău filozof este un şarlatan. Nu! N-a fost, nu s-a arătat şi nici n-o să se mai arate!

— Eu am o părere ceva mai bună, dacă nu despre cinstea lui, cel puţin despre isteţimea lui. A luat o dată sânge pungii tale, are să revină măcar să încerce să-i mai ia sânge şi a doua oară.

— Să se păzească să nu-i iau eu sânge!

— Asta să n-o faci. Ai răbdare până te convingi că-i incontestabil un şarlatan. Nu-i mai da bani. În schimb, promite-i o răsplată bogată dacă-ţi aduce o informaţie sigură. Ai întreprins ceva şi pe cont propriu?

— Doi liberţi ai mei, Nimfidius şi Demas, o caută în fruntea a şaizeci de oameni. Acela dintre sclavi care o s-o găsească, are ca premiu eliberarea. În afară de asta, am trimis oameni pe toate drumurile care pornesc din Roma, ca să întrebe în hanuri de ligian şi de fată. Eu însumi am colindat oraşul ziua şi noaptea, contând pe o întâmplare norocoasă.

— Orice ai să afli, dă-mi de ştire, căci eu trebuie să plec la Antium.

— Bine.

— Iar dacă într-o bună dimineaţă, trezindu-te, ai să-ţi spui că nu merită să te chinuieşti şi să risipeşti atâtea eforturi pentru o singură fată, vino la Antium. Acolo, n-ai să duci lipsă de femei, nici de plăceri.

Vinicius începu să se plimbe agitat prin încăpere. Petronius îl privi o vreme, pe urmă spuse:

— Spune-mi sincer – nu ca un exaltat mistuit de propriile sale năluciri, ci ca un om chibzuit care răspunde la o întrebare a prietenului său: Ligia asta te interesează tot atât de mult ca la început?

Vinicius se opri brusc şi se uită la Petronius de parcă numai acum l-ar fi văzut pentru prima oară, pe urmă continuă să se plimbe prin încăpere. Era clar că abia se ţine să nu izbucnească. În cele din urmă, de durere şi mânie, de dor, de sentimentul propriei sale neputinţe, în ochii lui răsăriră două lacrimi care fură mai grăitoare pentru Petronius decât orice răspuns.

Îngândurat, spuse:

— Lumea nu-i purtată pe umeri de Atlas, ci de femeie, şi cum se mai joacă uneori cu ea, de parc-ar fi o minge!

— Da! încuviinţă Vinicius.

Se pregăteau să-şi ia rămas bun, când un sclav anunţă că Chilon Chilonides aşteaptă şi roagă să fie primit.

Vinicius porunci să fie introdus imediat. Petronius spuse:

— Ha! Nu ţi-am spus!? Pe Hercule! Numai păstrează-ţi calmul; altfel, are să te domine el pe tine, nu tu pe el.

— Salutare şi plecăciuni nobilului tribun militar şi ţie, stăpâne! spuse Chilon, intrând. Fie ca fericirea asemenea să vă fie gloriei, iar faima voastră să cutreiere lumea întreagă, de la coloanele lui Hercule şi până la graniţele Arsacizilor.

— Salut, legiuitor al virtuţii şi înţelepciunii! Petronius.

Însă Vinicius întrebă cu prefăcut calm:

— Ce veşti aduci?

— Prima dată ţi-am adus, stăpâne, speranţa. Acum îţi aduc certitudinea că fata va fi găsită.

— Asta înseamnă că n-ai găsit-o încă?

— Ah, stăpâne, am aflat însă înţelesul semnului pe care ţi l-a făcut. Ştiu cine sunt oamenii care au răpit-o şi ştiu printre adepţii cărei religii s-o caut.

Vinicius era gata să sară de pe scaunul pe care şedea, însă Petronius îi puse palma pe umăr şi, întorcându-se spre Chilon, spuse:

— Continuă!

— Eşti absolut sigur, stăpâne, că fata ţi-a desenat pe nisip un peşte?

— Da! izbucni Vinicius.

— Atunci este creştină şi au răpit-o creştinii.

Se lăsă o clipă de tăcere.

— Ascultă, Chilon, spuse Petronius în cele din urmă. Ruda mea ţi-a făgăduit pentru găsirea fetei o mare sumă de bani, dar şi o cantitate nu mai puţin respectabilă de bastoane, dacă vei încerca să-l înşeli. În prima variantă îţi vei cumpăra nu un scrib, ci trei, dar în a doua, toată ştiinţa celor şapte înţelepţi luaţi la un loc, la care am adăugat-o pe a ta personală, n-ar ajunge să-ţi vindece rănile.

— Fata este creştină, stăpâne! exclamă grecul.

— Gândeşte-te, Chilon. Tu eşti un om deştept! Ştim că Iunia Silana împreună cu Calvia Crispinilla au acuzat-o pe Pomponia Graecina că a adoptat credinţa creştină, dar ştim de asemenea că tribunalul de familie a absolvit-o de această învinuire. Ai vrea să ne sugerezi că Pomponia şi împreună cu ea Ligia ar putea să aparţină tagmei duşmanilor neamului omenesc, celor care otrăvesc bazinele şi fântânile, care cinstesc capul de măgar, ucid copiii şi se dedau la cel mai deşănţat dezmăţ? Gândeşte-te, Chilon, dacă teza pe care-o susţii nu se poate întoarce sub formă de antiteză pe spinarea ta.

Chilon desfăcu mâinile în semn că nu-i vina lui, după care spuse:

— Stăpâne! Spune în greacă următoarea frază: Isus Christos, Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul.

— Bine, iată spun!… Şi ce-i cu asta?

— Acum, ia iniţialele fiecăruia din aceste cuvinte şi uneşte-le ca să formeze un singur cuvânt.

— Peşte! spuse Petronius cu uimire.

— Iată de ce peştele a devenit simbolul creştinilor, răspunse Chilon cu mândrie.

Se lăsă un moment de tăcere. În argumentul grecului era totuşi ceva atât de neaşteptat, încât amândoi prietenii au rămas uimiţi.

— Vinicius, întrebă Petronius, nu te înşeli oare? Ligia ţi-a desenat cu adevărat un peşte?

— Pe toţi zeii subpământeni, poţi să înnebuneşti! strigă tânărul cu furie. Dacă mi-ar fi desenat o pasăre, aş fi spus: o pasăre!

— Deci, este creştină, repetă Chilon.

— Asta înseamnă, zise Petronius, că Pomponia şi Ligia otrăvesc fântânile, ucid copiii prinşi pe stradă şi se dedau la desfrâu! Prostii! Tu, Vinicius, ai fost mai mult timp în casa lor, eu am fost doar o dată, dar îl cunosc destul pe Aulus şi pe Pomponia, o ştiu pe Ligia destul ca să spun: calomnie şi prostii! Dacă peştele este simbolul creştinilor, ceea ce într-adevăr ar fi greu de negat, şi dacă ele sunt creştine, atunci pe Proserpina! se vede că creştinii nu sunt ceea ce credem noi.

— Vorbeşti ca Socrate, stăpâne, răspunse Chilon. Cine a cercetat vreodată pe un creştin? Cine a cunoscut învăţătura lor? Când am călătorit acum trei ani de la Neapolis încoace, spre Roma (o, de ce n-am rămas acolo?) s-a întovărăşit la drum cu mine un medic pe nume Glaucus, despre care se spunea că-i creştin; cu toate astea m-am convins că era un om bun şi virtuos.

— Oare nu de la acest virtuos om ai aflat acum ce înseamnă peştele?

— Din păcate, nu, stăpâne! Pe drum, într-un han, cineva l-a înjunghiat pe acel bătrân cumsecade. Pe soţia şi copilul lui i-au luat negustorii de sclavi, iar eu, sărind în apărarea lor, am pierdut aceste două degete. Dar, deoarece printre creştini, după cum se spune, se întâmplă miracole, am speranţa că au să-mi crească la loc.

— Cum asta? Te-ai făcut creştin?

— De ieri, stăpâne! De ieri! Peştele acesta m-a făcut creştin. Iată ce putere are! Şi peste câteva zile am să fiu cel mai zelos dintre zeloşi, ca să am acces la toate tainele lor. Când au să-mi înlesnească accesul la toate tainele lor, am să ştiu unde se ascunde fata. Atunci creştinarea mea are să-mi aducă foloase mai mari decât filozofia. Am făcut legământ cu Mercur, că dacă are să-mi ajute s-o găsesc pe fată am să-i jertfesc două junci de aceeaşi vârstă şi aceeaşi mărime, cărora am să poruncesc să li se aurească coarnele.

— Deci creştinarea ta de ieri şi filozofia ta mai veche îţi permit să crezi în Mercur?

— Cred întotdeauna în ceea ce-mi foloseşte. Asta-i filozofia mea, care mai ales lui Mercur ar trebui să-i placă. Din nefericire, ştiţi, iluştri stăpâni, ce zeu bănuitor este el. Nu crede în promisiuni fie chiar şi ale celor mai nepătaţi filozofi. Ar prefera poate să primească juncile anticipat, numai că aşa ceva cere o cheltuială colosală. Nu oricine e Seneca! Mie nu-mi dă mâna. Dacă nobilul Vinicius ar vrea, în contul sumei pe care mi-a promis-o… ceva…

— Nici un obol, Chilon! spuse Petronius. Nici un obol! Mărinimia lui Vinicius o să depăşească chiar şi speranţele tale nesăbuite, însă numai după ce Ligia va fi găsită, adică atunci când o să ne arăţi ascunzătoarea ei. Mercur o să fie nevoit să-ţi acorde credit în privinţa celor două junci, deşi nu mă mir de el că nu-i dispus s-o facă şi recunosc în asta înţelepciunea lui.

— Ascultaţi-mă, iluştri stăpâni! Descoperirea pe care am făcut-o este mare. Pe fată n-am găsit-o până acum, am găsit în schimb calea pe care trebuie căutată. Iată, aţi trimis liberţi şi sclavi în tot oraşul şi în provincie. V-a dat vreunul dintre ei vreo ştire? Nu! Numai eu singur v-am dat. Şi am să vă mai spun ceva. Chiar şi printre sclavii voştri pot să fie creştini, iar voi să nu ştiţi, căci superstiţia asta s-a răspândit pretutindeni. Aceşti sclavi, îl loc să vă ajute, au să vă trădeze. E periculos şi faptul că mă văd aici. De aceea, nobile Petronius, porunceşte-i tăcere Eunicei, iar tu, tot atât de nobil Vinicius, scoate zvonul că ţi-am vândut o alifie pentru cai, care îţi asigură victoria la curse… Numai eu am să-i caut pe fugari unde trebuie, şi numai eu să-i descopăr, iar voi să aveţi încredere în mine şi fiţi convinşi că orice voi primi anticipat va fi pentru mine doar un stimulent, căci mă voi simţi îndreptăţit să sper mai mult şi-mi va spori siguranţa că am să primesc răsplata promisă. Ah, da! Ca filozof dispreţuiesc banii, deşi nici Seneca, nici Musonius şi nici Cornutus nu-i dispreţuiesc, deşi nici unul dintre ei nu şi-a pierdut degetele, sărind în apărarea cuiva, şi pot să-şi scrie singuri operele, transmiţându-şi numele posterităţii. În afară de sclavul pe care doresc să-l cumpăr şi în afară de Mercur, căruia i-am promis o juncă (şi ştiţi cât s-au scumpit vitele), însăşi cercetarea aduce după sine o mulţime de cheltuieli. Ascultaţi-mă cu răbdare! Iată, în aceste câteva zile, am făcut răni la picioare de atâta mers. Am umblat prin cârciumi, ca să vorbesc cu oamenii, pe la brutari, măcelari, negustori de ulei, pe la pescari. Am cutreierat toate străzile şi fundăturile. Am fost prin ascunzătorile sclavilor fugiţi. Am pierdut aproape o sută de aşi la mora. Am fost la spălătorii, uscătorii şi birturi. I-am vizitat pe cărăuşii cu măgarii şi pe sculptori. I-am vizitat pe vracii care vindecă de băşică şi scot dinţi. Am vorbit cu negustorii de smochine uscate. Am umblat prin

cimitire. Şi ştiţi de ce? Uite, pentru ca să desenez pretutindeni un peşte, să-i privesc pe oameni în ochi şi să ascult ce spun când văd semnul acela. Multă vreme, fără nici un rezultat. Într-o zi, am văzut un sclav bătrân lângă o fântână. Scotea apă cu găleata şi plângea. Apropiindu-mă de el, l-am întrebat de ce plânge. Aşezându-ne pe treptele fântânii, mi-a povestit că toată viaţa a adunat sesterţ cu sesterţ ca să-şi răscumpere fiul iubit, însă stăpânul lui, un oarecare Pansa, când a văzut banii i-a luat, iar pe fiu l-a reţinut mai departe în sclavie. „Şi aşa plâng – zicea bătrânul – căci, deşi repeta: «facă-se voia Domnului», nu pot, păcătosul de mine, să-mi reţin lacrimile”. Auzindu-l, mi-a venit o inspiraţie. Înmuind degetul în găleată, am desenat un peşte, iar el mi-a răspuns: „Şi eu am credinţă în Dumnezeu”. Apoi l-am întrebat: „M-ai recunoscut după semn?” El a zis: „Da şi pacea fie cu tine!”

Atunci am început să-l trag de limbă şi moşneagul, cumsecade, mi-a spus totul. Stăpânul lui, Pansa acela, el însuşi libert al marelui Pansa, furnizează pietre de Tibru la Roma, pe care sclavii şi oameni tocmiţi cu bani le descarcă din plute şi le cară la casele care se construiesc. Le cară în timpul nopţii ca să nu încurce circulaţia pe străzi. Printre ei lucrează mulţi creştini şi fiul lui, însă e o muncă peste puteri şi de aceea voia să-l răscumpere, dar Pansa a reţinut şi banii, şi sclavul. Spunând acestea, a început din nou să plângă, iar eu mi-am amestecat lacrimile cu ale lui, ceea ce nu mi-a fost greu, fiindcă am inimă miloasă şi mai simţeam şi junghiuri în picioare de atâta umblat. I-am destăinuit, lamentându-mă şi eu, că am venit de câteva zile de la Neapolis şi nu cunosc pe nimeni dintre fraţi şi nu ştiu unde se adună ca să se roage împreună. El s-a mirat că creştinii din Neapolis nu mi-au dat scrisori către fraţii din Roma. I-am spus că mi s-au furat pe drum. Atunci, mi-a zis să vin noaptea pe malul râului şi el are să mă conducă la

casele de rugăciune şi la mai marii care conduc comunitatea creştină. Lucru pe care auzindu-l, m-am bucurat, aşa că i-am dăruit suma necesară pentru răscumpărarea fiului, în speranţa că mărinimosul Vinicius mi-o va restitui îndoit…

— Chilon, spuse Petronius, în povestirea ta minciuna pluteşte pe deasupra adevărului ca uleiul la suprafaţa apei. Ai adus ştiri importante, nu neg asta. Afirm chiar că a fost făcut un pas mare pe calea găsirii Ligiei, însă nu-ţi unge cu minciuni informaţiile. Cum se numeşte bătrânul de la care ai aflat că creştinii se recunosc cu ajutorul semnului peşte?

— Euricius, stăpâne. Biet bătrân nenorocit! Mi-a amintit şi de medicul Glaucus, pe care l-am apărat de tâlhari şi cu asta m-a mişcat şi mai mult.

— Că l-ai cunoscut, te cred, şi de asemenea că ai să reuşeşti să foloseşti cunoştinţa asta, însă bani nu i-ai dat. Nu i-ai dat nici un as, mă înţelegi? Nu i-ai dat nimic.

— Dar i-am ajutat să ridice căldările şi de fiul lui am vorbit cu cea mai mare compătimire. Da, stăpâne! Ce pot eu să ascund în faţa spiritului pătrunzător al lui Petronius? Adevărat, nu i-am dat bani, sau mai degrabă i-am dat, dar numai în gând, lucru cu care, dac-ar fi fost un adevărat filozof, ar fi trebuit să se mulţumească… Şi i-am dat pentru că am considerat o asemenea faptă ca absolut necesară şi folositoare, pentru că, gândeşte-te, stăpâne: mi-a făcut dintr-o dată prieteni pe toţi creştinii, mi-a deschis poarta spre inima şi încrederea lor.

— Adevărat, spuse Petronius, şi ar fi trebuit să-l răsplăteşti.

— Tocmai de aceea am venit aici, ca să traduc intenţia în fapt.

Petronius se întoarse spre Vinicius:

— Porunceşte să i se dea cinci mii de sesterţi, dar numai în gând… Însă Vinicius zise:

— Îţi dau un băiat care are să ducă suma necesară, iar tu ai să-i spui lui Euricius că băiatul este sclavul tău şi ai să-i dai bătrânului banii. Şi deoarece ai adus o veste importantă, ai să primeşti încă pe atâta şi pentru tine. Vino astă seră după băiat şi după bani.

— Iată un adevărat cezar, zise Chilon. Permite, stăpâne, să-ţi dedic opera mea, dar permite de asemenea ca astă seară să vin numai după bani, căci Euricius mi-a spus că au descărcat de-acum toate plutele şi că altele noi au să sosească de la Ostia abia peste câteva zile. Pace vouă! Aşa-şi iau creştinii rămas bun… Am să-mi cumpăr o sclavă, adică am vrut să spun un sclav. Peştii se pescuiesc cu undiţa, iar creştinii se prind cu peşte. *Pax vobiscum! Pax! Pax!... Pax!...*

Capitolul XV

Petronius către Vinicius:

„Îţi trimit printr-un sclav de încredere scrisoarea asta din Antium, la care, deşi mâna ta este obişnuită mai mult cu spada şi lancea decât cu pana, sper că-mi vei răspunde prin acelaşi trimis, fără prea mare întârziere. Te-am lăsat pe urma cea bună şi plin de speranţă, cred deci că ori ţi-ai şi astâmpărat dorinţele dulci în braţele Ligiei, ori ai să ţi le astâmperi în curând, mai înainte ca adevăratul vifor al iernii să bântuie peste Campania dinspre culmile Soractelui. O, dragă Vinicius! Fie ca maestră să-ţi fie zeiţa de aur a Ciprului, iar tu să fii maestrul acelei aurore ligiene care fuge de soarele dragostei. Aminteşte-ţi întotdeauna că marmura în sine, chiar şi cea mai scumpă, nu înseamnă nimic, că îşi dobândeşte adevărata ei valoare abia atunci când mâna sculptorului o transformă în capodoperă. Fii şi tu un asemenea sculptor, carissime! Să iubeşti nu e

suficient, trebuie să ştii să iubeşti şi trebuie să ştii să înveţi pe altul arta dragostei. Plăcerea o simte şi plebea, şi chiar şi animalele. Omul adevărat, însă, tocmai prin asta se deosebeşte de animale. El transformă dragostea într-o artă nobilă şi, bucurându-se de ea, e conştient de toată valoarea ei divină. Astfel nu-şi satisface numai trupul, ci şi sufletul. Adesea, când mă gândesc la deşertăciunea, nesiguranţa şi plictiseala vieţii noastre de aici, îmi spun că poate tu ai fost mai înţelept alegând războiul şi dragostea, decât viaţa la curtea împăratului, căci numai pentru aceste două lucruri merită să te naşti şi să trăieşti.

În război ai fost norocos, fii şi în dragoste, iar dacă eşti curios de ceea ce se petrece la curtea împăratului, am să te informez din când în când.

Stăm deci la Antium şi ne îngrijim vocea noastră divină, simţim în continuare aceeaşi ură pentru Roma, iar peste iarnă avem de gând să ne ducem la Baiae ca să dăm reprezentaţii publice la Neapolis, ai cărui locuitori, ca nişte greci ce sunt, au să ne aprecieze mai bine decât neamul de lupi de pe malurile Tibrului. Au să se adune oameni din Baiae, Pompei, Puteoli, Cumae, Stabies, aplauzele şi cununile n-au să lipsească, şi asta are să fie un impuls pentru expediţia proiectată în Achaia.

Şi amintirea micii Augusta? Da! încă o mai plângem. Cântăm imnuri de compoziţie proprie atât de minunate, încât de invidie sirenele s-au ascuns în cele mai adânci peşteri ale Amfitritei[95]*. În schimb, ne-ar asculta cu plăcere delfinii, de nu i-ar împiedica vuietul mării. Durerea noastră nu s-a domolit până acum, aşa că o arătăm oamenilor în toate chipurile în care ne-o arată sculptura, având grijă să ne vină bine, urmărind cu atenţie dacă oamenii ştiu să aprecieze frumuseţea asta. Ah, dragul meu! Vom muri ca nişte bufoni şi comedianţi.*

Sunt aici toţi curtenii şi toate curtenele, ne mai socotindu-le pe cele cinci sute de măgăriţe în

al căror lapte se îmbăiază Poppea şi pe cele zece mii de slugi. Uneori e vesel. Calvia Crispinilla îmbătrâneşte, se spune că după multe rugăminţi Poppea i-a îngăduit să facă baie imediat după ea. Lucan a pălmuit-o pe Nigidia, bănuind-o c-ar avea legături cu un gladiator. Sporus şi-a pierdut nevasta la zaruri cu Senecion. Torquatus Silanus mi-a oferit pentru Eunice patru roibi care au să câştige cu siguranţă întrecerile de anul acesta. N-am primit! Îţi mulţumesc, de asemenea, şi ţie că na-i primit-o. În ceea ce-l priveşte pe Torquatus Silanus, nici nu bănuieşte sărmanul că-i de pe-acum mai mult o umbră decât un om. Moartea lui este hotărâtă. Ştii care-i vina lui? E strănepotul divinului August. Nu există scăpare pentru el. Aşa-i lumea noastră!

Era vorba, după cum ştii, să ne viziteze Tiridates, însă Vologesius ne-a trimis o scrisoare jignitoare. Deoarece a cucerit Armenia, cere să-i fie lăsată pentru Tiridates, el în orice caz nu ne-o cedează. Pur şi simplu, bătaie de joc! Deci, am hotărât război. Lui Corbulon i se conferă puterea ce-o avea marele Pompeius pe vremea luptelor cu piraţii marini. A fost un moment, când Nero a şovăit: se teme probabil de gloria pe care o poate dobândi Corbulon în caz de victorie. S-au gândit chiar să dea comanda supremă lui Aulus al nostru. S-a împotrivit Poppea, pe care virtutea Pomponiei o irită în mod vădit.

Vatinius a făgăduit să ne arate lupte extraordinare de gladiatori la Benevent. Iată unde ajung cizmarii în timpurile noastre! În ciuda zicalei: ne sutor supra crepidam[96]! Vitellius – descendentul unui cizmar, iar Vatinius – fiul drept al unui cizmar! Poate că el însuşi a cusut încălţăminte. Histrionul Aliturus a jucat splendid ieri în Oedip. L-am întrebat, ca pe un evreu, dacă creştinii şi evreii sunt acelaşi lucru? Mi-a răspuns că evreii au o religie de veacuri, iar creştinii sunt o sectă nouă care a luat fiinţă nu demult în Iudeea.

A fost răstignit acolo, în vremea lui Tiberius, un anumit om, ai cărui adepţi se înmulţesc pe zi ce trece, căci îl consideră zeu. Se pare că nu vor să recunoască nici un fel de alţi zei, mai ales pe ai noştri. Nu înţeleg prin ce i-ar stingheri.

Tigellinus nu-şi mai ascunde duşmănia faţă de mine. Până acum n-a reuşit să mă învingă – deşi are un avantaj asupra mea. Are mai multă grijă de viaţa lui şi este mult mai ticălos decât mine, ceea ce-l apropie de Ahenobarbus. Aceştia doi, mai devreme sau mai târziu, se vor înţelege şi atunci soarta mea o să fie pecetluită. Când se va întâmpla asta, nu ştiu, dar, deoarece oricum trebuie să se întâmple, termenul n-are importanţă. Deocamdată, trebuie să mă distrez. Viaţa în sine n-ar fi fost rea, dacă nu era Barbă-Arămie. Datorită lui, uneori ţi se face scârbă de tine însuţi. Degeaba mă amăgesc, spunându-mi că lupta pentru favorurile lui nu-i decât un joc, sau un şir de simple dispute în care victoria nu face decât să-ţi flateze amorul propriu. Uneori, mi se pare că sunt un fel de Chilon, cu nimic mai bun decât el. Când n-are să-ţi mai fie de folos, trimite-mi-l. Îmi place vorba lui colorată. Salută din partea mea pe divina ta creştină, sau mai degrabă, roag-o, în numele meu, să nu fie rece ca un peşte faţă de tine. Scrie-mi despre sănătatea ta, scrie-mi despre dragoste, să ştii să iubeşti şi s-o înveţi şi pe ea să iubească, adio!"

M.C. Vinicius către Petronius:

„Pe Ligia încă n-am găsit-o. Dacă n-aş spera s-o găsesc în curând, nici nu ţi-aş răspunde. Când nu mai speri, ţi se urăşte de viaţă şi nici să scrii nu mai ai chef. Am vrut să controlez dacă nu cumva Chilon mă înşeală şi în noaptea când a venit după bani, pentru Euricius, m-am înfăşurat într-o mantie de soldat şi m-am luat pe furiş după el şi după băiatul pe care i l-am dat să-l însoţească. Când au ajuns la faţa locului, i-am urmărit de departe, ascuns după un stâlp din port. M-am

convins că Euricius nu-i un personaj imaginar. Jos, la râu, câteva zeci ele oameni descărcau la lumina torţelor pietre dintr-o luntre mare şi le aşezau pe mal. L-am văzut pe Chilon apropiindu-se de ei şi vorbindu-i unui bătrân, care după o clipă i-a căzut la picioare. Alţii s-au strâns cerc în jurul lor, scoţând strigăte de uimire. Sub ochii mei băiatul a întins punga lui Euricius care, luând-o, a început să se roage cu mâinile ridicate spre cer, iar alături de el a îngenuncheat şi un al doilea, probabil fiul său. Chilon a mai spus ceva ce nu am putut să aud şi i-a binecuvântat pe cei doi îngenuncheaţi cât şi pe ceilalţi făcând în aer semne în formă de cruce, pe care probabil ei o cinstesc, căci au îngenuncheat cu toţii. Aş fi vrut să cobor între ei şi să promit trei asemenea pungi aceluia care mi-o va afla pe Ligia, dar mi-a fost teamă să nu-i stric lui Chilon aranjamentele şi, după o clipă de chibzuială, am plecat.

Asta s-a întâmplat cam la vreo douăsprezece zile de la plecarea ta. De atunci, Chilon a mai fost la mine de câteva ori. Mi-a spus că a ajuns să aibă mare trecere printre creştini. Zice că n-a găsit-o până acum pe Ligia, fiindcă sunt mulţimi nenumărate numai în Roma, aşa că nu toţi se cunosc între ei, sunt foarte prevăzători şi, în general, vorbesc puţin, el însă îmi garantează că numai să ajungă la mai marii lor, numiţi prezbiteri, şi are să reuşească să le afle toate tainele. Pe câţiva dintre ei i-a şi cunoscut şi a încercat să-i iscodească, însă cu multă grijă, ca să nu le trezească bănuiala prin curiozitatea lui, îngreunând astfel acţiunea. Şi, deşi mi-e greu să aştept şi am ajuns la capătul răbdării, simt că are dreptate şi aştept.

A aflat, de asemenea, că pentru rugăciune au locuri comune, unele în afara porţilor oraşului, în case pustii, sau chiar în arenaria. Acolo îl adoră pe Christos, cântă şi petrec. Asemenea locuri sunt multe. Chilon presupune că Ligia merge în altele

decât Pomponia, anume ca în caz de judecată şi cercetări, să poată jura cu inima curată că nu ştie unde-i adăpostită. Poate că prezbiterii au sfătuit-o să fie aşa de prudentă. Când Chilon are să cunoască aceste locuri, am să merg şi eu împreună cu el şi, dacă zeii au să-mi permită s-o zăresc pe Ligia, îţi jur că de data asta n-are să scape din mâinile mele.

Mă gândesc mereu la locurile acelea de rugăciune. Chilon nu vrea să mă duc cu el. Se teme, dar eu nu pot să stau în casă. Am s-o recunosc dintr-o dată chiar travestită, sau cu faţa acoperită. Ei se strâng acolo noaptea, dar eu am s-o recunosc, şi noaptea. Aş recunoaşte-o oriunde, numai după mişcări şi după glas. Am să merg şi eu deghizat mereu la ea, aşa că am s-o recunosc. Chilon trebuie să vină mâine, să mergem acolo. Am să iau şi arme cu mine. Câţiva din sclavii mei trimişi în provincie s-au întors fără nici un rezultat. Însă acum sunt sigur că ea este aici, în Roma, poate chiar prin apropiere. Am vizitat şi singur mai multe case, sub pretext că vreau să le închiriez. La mine are să-i fie de o sută de ori mai bine, căci acolo trăieşte un furnicar de sărăcime. Doar n-am să fiu zgârcit tocmai faţă de ea. Scrii că am ales bine: da, am ales grijile şi frământările. O să cercetez mai întâi casele din oraş, apoi pe cele de dincolo de porţi. Îmi aduc speranţe noi fiecare zi care vine, altfel n-aş mai putea trăi. Spui că trebuie să ştii să iubeşti. Am ştiut şi eu să vorbesc de dragoste cu Ligia, dar acum doar tânjesc şi-l aştept pe Chilon. Mi-e nesuferit să stau în casă. Adio!"

Capitolul XVI

A trecut însă destulă vreme şi Chilon nu s-a mai arătat, iar Vinicius nu mai ştia ce să creadă.

Degeaba îşi tot spunea că cercetările, ca să ducă la un rezultat, trebuie făcute cu încetul. Sângele-i fierbinte şi firea lui repezită se revoltau împotriva glasului raţiunii. Să nu faci nimic, să stai cu mâinile încrucişate, în expectativă, era ceva cu totul opus caracterului său. Aşteptarea îl scotea din sărite. Se convinse că hoinăreala pe străzile oraşului, în mantie neagră de sclav, e zadarnică, nu-i decât o amăgire a propriei lui inactivităţi şi n-are cum să-i liniştească. Liberţii lui, oameni ageri, cărora le poruncise să caute pe cont propriu, se arătaseră de o sută de ori mai puţin îndemânatici decât Chilon. În acelaşi timp, dragostea pe care o nutrea pentru Ligia nu împiedica să se trezească în sufletul lui o îndârjire de jucător care vrea să câştige. Aşa fusese Vinicius întotdeauna. Din anii cei mai fragezi, făcuse tot ce voise cu patima omului care nu înţelege c-ar putea exista ceva la care trebuie să renunţe. Disciplina militară pusese la timp, ce-i drept, o frână caracterului său nestăpânit, dar totodată sădise în el convingerea că fiecare ordin pe care-l dădea subalternilor săi trebuie să fie îndeplinit, iar şederea mai îndelungată în Răsărit, printre oameni docili şi învăţaţi cu supunerea de sclav, l-a întărit în convingerea că pentru voinţa lui nu există oprelişti. Mai sângera acum şi amorul lui propriu greu rănit. La toate acestea se mai adăuga faptul că fuga Ligiei era pentru el ceva de neînţeles, o enigmă cu a cărei dezlegare îşi chinuia mintea până-n pragul nebuniei. Simţea că Acteea spusese adevărul şi că el nu-i fusese indiferent Ligiei. Dar dacă era aşa, de ce a preferat o viaţă pribeagă, în mizerie, dragostei lui, mângâierilor şi traiului în casa lui îndestulată? La întrebarea asta nu găsea răspuns. În schimb, ajunsese la o anumită convingere, încă tulbure, că între el şi Ligia, între credinţele lor, între lumea lui şi a lui Petronius şi lumea Ligiei şi a Pomponiei Graecina exista o deosebire şi o adâncă neînţelegere ca o prăpastie, pe care nimic

nu poate s-o umple. Atunci avea sentimentul că pierderea Ligiei e inevitabilă, iar la gândul acesta îi pierea şi bruma de echilibru în care voia să-l menţină Petronius. Avea momente când nici el nu mai ştia dacă o iubeşte sau o urăşte pe Ligia, ştia doar că trebuie s-o găsească şi că ar prefera să-l înghită pământul, decât să n-o mai vadă şi să n-o posede. Cu puterea închipuirii o vedea uneori atât de amănunţit de parcă ar fi fost în faţa lui. Îşi amintea fiecare cuvânt pe care i-l spusese şi pe care-l auzise de la ea. O simţea aproape, la pieptul lui, în braţele lui şi atunci dorinţa îl mistuia ca o flacără. O iubea şi o chema. Când se gândea că l-a iubit, că ar fi putut să-i ofere de bunăvoie tot ce ar fi dorit de la ea, îl cuprindea o durere grea, nemărginită şi o mare duioşie îi îneca sufletul ca un val. Avea şi momente când turba de furie şi se complăcea gândindu-se la umilinţele şi torturile cărora o s-o supună pe Ligia când o s-o găsească. Voia numai s-o aibă, dar s-o aibă ca pe o sclavă călcată în picioare, şi în acelaşi timp simţea că, dacă ar avea posibilitatea să aleagă între a fi sclavul ei, sau a n-o mai vedea niciodată în viaţă, ar prefera să fie sclavul ei. Erau zile când se gândea la urmele pe care le-ar lăsa bastoanele pe trupul ei trandafiriu şi-n acelaşi timp îi venea să sărute urmele acelea. Şi se gândea uneori că ar fi fericit dacă ar putea s-o ucidă.

Zbuciumat, obosit de nesiguranţă şi remuşcări, sănătatea i se zdruncină şi chiar şi frumuseţea lui păli. Deveni un stăpân neînţeles şi chiar crud. Sclavii şi chiar liberţii se apropiau de el tremurând, iar după ce pedepsele începură să curgă asupra lor fără nici un motiv, tot atât de crunte pe cât erau de nedrepte, prinseră să-l urască în taină. Iar el, dându-şi seama de asta şi simţindu-şi însingurarea, devenea şi mai crud şi mai răzbunător. Acum se stăpânea numai în privinţa lui Chilon, de teamă să nu înceteze cercetările, iar acesta, ghicind ce se întâmplă, începu să-l ducă de

nas, dovedindu-se tot mai pretenţios. Mai înainte, la fiecare vizită îl asigura pe Vinicius că treaba o să meargă uşor şi repede, acum descoperea greutăţi la fiecare pas, neîncetând, ce-i drept, să-l asigure de rezultatul sigur al cercetărilor. Nu-i ascundea însă – pasămite – că ele trebuiau să dureze încă mult.

Veni, în sfârşit, după lungi zile de aşteptare, cu faţa atât de posomorită, că tânărul îngălbeni când îl văzu şi, repezindu-se la el, abia avu putere să întrebe:

— Nu-i printre creştini?

— Ba da, stăpâne, răspunse Chilon, dar l-am găsit printre ei şi pe medicul Glaucus.

— Despre ce vorbeşti? Cine-i acela?

— Ai uitat, stăpâne, de bătrânul cu care am călătorit de la Neapolis spre Roma. Apărându-l, am pierdut aceste două degete, pierdere care nu-mi permite să ţin pana în mână. Tâlharii care i-au răpit soţia şi copilul l-au înjunghiat cu un cuţit. L-am lăsat în agonie în hanul de lângă Minturnae şi l-am plâns îndelung. Din păcate, m-am convins că trăieşte şi că ţine de comunitatea creştină din Roma.

Vinicius, care nu putea înţelege despre ce-i vorba, bănui doar că acel Glaucus e o piedică în găsirea Ligiei. Îşi înăbuşi mânia care-l năpădise şi zise:

— Dacă l-ai apărat, ar trebui să-ţi fie recunoscător şi să te ajute.

— Ah, ilustre tribun! Nici măcar zeii nu sunt recunoscători întotdeauna, darămite oamenii. Da! Ar trebui să-mi fie recunoscător. Din nefericire însă, e un bătrân cu mintea slabă, întunecată de vârstă şi de necazuri, din care cauză nu numai că nu-mi este recunoscător, dar, după cum am aflat de la coreligionarii săi, mă învinuieşte că m-aş fi înţeles cu tâlharii, că eu sunt cauza nenorocirilor lui. Iată care-mi este răsplata pentru cele două degete!

— Sunt sigur, mişelule, că aşa a fost cum spune el! zise Vinicius.

— În cazul acesta ştii chiar mai mult decât el, stăpâne, răspunse cu demnitate Chilon, fiindcă el numai presupune că ar fi fost aşa, ceea ce nu l-ar împiedica însă să cheme creştinii şi să se răzbune crunt pe mine. Ar face-o cu siguranţă, iar alţii tot cu siguranţă l-ar ajuta. Din fericire, nu-mi cunoaşte numele, iar în casa de rugăciuni în care ne-am întâlnit nu m-a observat. Eu însă l-am recunoscut imediat şi în primul moment am vrut să-l îmbrăţişez. M-au reţinut numai prudenţa şi obiceiul de a mă gândi înainte de a face un pas. Aşa că, după ce-am ieşit din casa de rugăciuni, am întrebat despre el, iar cei care-l cunosc mi-au spus că este un om pe care l-a trădat un tovarăş de drum de la Neapolis… Altfel n-aş fi avut de unde să ştiu că el aşa prezintă lucrurile.

— Ce-mi pasă mie de asta?! Spune ce-ai văzut la casa de rugăciuni.

— Ţie nu-ţi pasă, stăpâne, dar mie îmi pasă exact cât şi de propria mea piele. Deoarece vreau ca ştiinţa mea să dăinuie mai mult decât mine, prefer să renunţ la răsplata pe care mi-ai promis-o decât să-mi expun viaţa pentru nişte amărâţi de bani; doar şi fără ei, ca un veritabil filozof, pot să trăiesc şi să caut adevărul divin.

Însă Vinicius se apropie de el ameninţător şi-i spuse, scrâşnind:

— Dar cine ţi-a spus că te aşteaptă moartea mai degrabă din mâna lui Glaucus decât dintr-a mea? De unde ştii, câine, că n-ai să fii imediat îngropat în grădina mea?

Chilon, care era un laş, se uită speriat la Vinicius, înţelegând că dacă mai spune o vorbă nechibzuită a isprăvit cu viaţa.

— Am s-o caut, stăpâne, şi am s-o găsesc! strigă el repede.

Se lăsă o tăcere grea. Nu se mai auzea decât respiraţia gâfâită a lui Vinicius şi cântecul

îndepărtat al sclavilor care lucrau în grădină.

Abia după câteva clipe, dându-şi seama că tânărul patrician s-a mai liniştit, grecul spuse:

— Moartea a trecut pe lângă mine, dar am privit-o în faţă cu calmul lui Socrate. Nu, stăpâne! N-am spus că renunţ s-o caut pe fată, ci am vrut doar să înţelegi cât de mare-i pericolul care mă paşte, căutând-o. La un moment dat, te-ai îndoit că Euricius există şi, deşi, te-ai convins cu propriii tăi ochi că fiul tatălui meu ţi-a spus adevărul, acum mă bănuieşti că l-am născocit pe Glaucus. Din păcate! Dacă el ar fi doar o născocire, aş putea să umblu printre creştini în cea mai deplină siguranţă, aşa cum umblam mai înainte, şi aş da bucuros pentru asta pe biata sclavă bătrână pe care am cumpărat-o acum trei zile ca să aibă grijă de bătrâneţea şi infirmitatea mea. Glaucus însă trăieşte, stăpâne, şi dacă s-ar întâmpla să mă vadă, tu n-ai mai apuca să mă vezi de loc şi în cazul acesta cine ţi-ar mai găsi fata?

Ajuns aici, tăcu din nou şi-şi şterse lacrimile, apoi continuă:

— Atâta timp cât trăieşte Glaucus, cum s-o caut? În fiecare clipă pot să-l întâlnesc, iar dacă-l întâlnesc voi pieri şi o dată cu mine vor înceta cercetările.

— Ce urmăreşti? Ce sfat dai? Ce vrei să faci? întrebă Vinicius.

— Aristotel mă învaţă, stăpâne, că trebuie să renunţi la lucrurile mici de dragul celor mari, iar regele Priam spunea adesea că bătrâneţea este o povară grea. Iată astfel că povara bătrâneţii şi a nenorocirilor îl apasă pe Glaucus de mult şi atât de rău, încât moartea ar fi pentru el o binefacere. Căci ce este, moartea, după Seneca, dacă nu o eliberare?…

— Maimuţăreşte-te cu Petronius, nu cu mine şi spune odată, ce vrei?

— Dacă virtutea este maimuţăreală, atunci să-mi permită zeii să rămân totdeauna un măscărici. Vreau, stăpâne, să-l înlătur pe Glaucus, căci atâta vreme cât trăieşte el şi viaţa mea, şi cercetările mele sunt într-un continuu pericol.

— Atunci năimeşte oameni care să-l zdrobească cu ciomegele şi eu am să-i plătesc.

— Au să te jupoaie, stăpâne, şi mai târziu au să te şantajeze. Sunt atâţia şnapani în Roma, câte fire de nisip în arenă, însă n-ai să crezi cât se scumpesc, când un om cumsecade ajunge la cheremul lor. Nu, ilustre tribun! Dar dacă vigilii au să prindă pe criminali asupra faptului? Au să recunoască negreşit cine i-a plătit şi ai avea neplăceri. Pe mine însă n-au să mă denunţe, pentru că n-o să le spun numele meu. Rău faci că n-ai încredere în mine. Chiar dacă nu ţii seama de corectitudinea mea, aminteşte-ţi că pe lângă asta mai e vorba de două lucruri: de propria mea piele şi de răsplata pe care mi-ai promis-o.

— Cât îţi trebuie?

— Îmi trebuie o mie de sesterţi, căci, ţine cont stăpâne, că trebuie să găsesc pungaşi cinstiţi, care, luând arvună, să nu dispară cu ea fără urmă. Pentru un lucru bun, o plată bună! S-ar cuveni ceva şi pentru mine ca să şterg lacrimile pe care le voi vărsa pentru Glaucus. Iau zeii de martori că l-am iubit. Dacă astăzi capăt o mie de sesterţi, peste două zile sufletul lui va fi în Hades şi abia acolo, dacă sufletele îşi mai păstrează memoria şi darul de a gândi, are să înţeleagă cât l-am iubit. Am să găsesc oameni încă astăzi şi am să le pun în vedere că, socotind de mâine seară, pentru fiecare zi de viaţă a lui Glaucus, în plus, am să le scad câte o sută de sesterţi. Am eu o idee care mi se pare genială.

Vinicius îi promise iarăşi suma cerută, însă îi interzise să mai pomenească de Glaucus, în schimb, îi ceru alte noutăţi, întrebându-l pe unde a umblat în vremea asta, ce-a mai văzut şi ce-a mai

aflat. Chilon nu putea să-i spună multe lucruri noi. Mai vizitase două case de rugăciune şi se uitase cu mare atenţie la toţi, mai ales la femei, însă nu observase nici una care să semene cu Ligia. Creştinii îl consideră de-al lor şi, de când a dăruit banii pentru răscumpărarea fiului lui Euricius, îl stimează ca pe un demn prozelit al lui Christos. Aflând că un mare legiuitor, un oarecare Pavel din Tars, se află la Roma, întemniţat fiindcă evreii înaintaseră o plângere împotriva lui, Chilon hotărâse să-l cunoască. Mai mult decât toate l-a bucurat o altă veste şi anume că cel mai mare preot al întregii secte, care trăise în preajma lui Christos şi căruia acesta îi încredinţase conducerea creştinilor din toată lumea, trebuie să sosească într-una din aceste zile la Roma. Toţi creştinii vor, desigur, să-l vadă şi să-l asculte. Aveau să aibă loc nişte adunări mari, la care o să fie prezent şi el, Chilon, şi mai mult chiar, deoarece în mulţime e uşor să te ascunzi, are să-l ducă şi pe Vinicius. Atunci, cu siguranţă au s-o găsească pe Ligia. Glaucus o dată înlăturat, n-o să mai fie nici un pericol. De răzbunat, desigur creştinii s-ar putea răzbuna, însă, în general sunt oameni paşnici.

Şi Chilon începu să povestească mirat că n-a observat niciodată ca ei să se dedea la desfrâu, să otrăvească fântânile şi bazinele, să fie duşmanii neamului omenesc, să cinstească vreun măgar sau să se hrănească cu carne de copii. Nu! Asta nu observase. Cu siguranţă, are să găsească printre ei vreo câţiva care pentru bani să-l suprime pe Glaucus, însă învăţătura lor, după cât îşi dă seama, nu îndeamnă la crime, dimpotrivă, propovăduieşte iertarea.

Vinicius îşi aminti de ceea ce spusese Pomponia Graecina la Acteea. Ascultă cu plăcere cuvintele lui Chilon. Deşi în sentimentul lui pentru Ligia se amesteca şi ură, simţea o uşurare auzind că religia pe care o recunoşteau şi ea şi Pomponia nu era nici criminală, nici josnică. Se forma totuşi

în el şi impresia tulbure că tocmai această adorare a lui Christos, necunoscută lui, misterioasă, a ridicat un zid între el şi Ligia, aşa că începu să se teamă de religia asta şi în acelaşi timp s-o urască.

Capitolul XVII

Chilon într-adevăr avea tot interesul să-l înlăture pe Glaucus, care, deşi înaintat în vârstă, nu era de loc un bătrân neputincios. În ceea ce povestise Chilon lui Vinicius era o mare parte de adevăr. Îl cunoscuse cândva pe Glaucus, îl trădase, îl vânduse tâlharilor, îl lăsase fără familie, fără avere, şi-l hărăzise morţii. Suportase destul de uşor amintirea acestor întâmplări, căci îl lăsase agonizând nu în han, ci pe câmp, lângă Minturnae. Scăpase din vedere un singur lucru: că Glaucus ar putea să se vindece de răni şi să vină la Roma. Când îl văzuse în casa de rugăciuni, se înspăimântase cu adevărat şi în prima clipă voise într-adevăr să renunţe la căutarea Ligiei. Vinicius însă îl înspăimântase şi mai mult. Înţelesese că trebuie să aleagă între teama de Glaucus şi răzbunarea unui patrician puternic căruia, fără îndoială, i-ar fi venit în ajutor altul, şi mai puternic, Petronius. În faţa acestei situaţii, Chilon încetă să mai şovăie. Se gândi că e preferabil să ai duşmani mici decât mari şi, deşi firea lui laşă cam tremura în faţa mijloacelor sângeroase, se convinse că-i absolut necesară uciderea lui Glaucus, cu ajutorul altora.

Acum nu-l interesa decât alegerea oamenilor şi tocmai asta era ideea la care făcuse aluzie la Vinicius. Petrecându-şi adesea nopţile prin cârciumi, printre oameni fără căpătâi, fără un dram de cinste sau credinţă, ar fi găsit cu uşurinţă nemernici gata la orice, dar şi mai uşor ar fi găsit ticăloşi care, mirosindu-l că are bani, s-ar angaja,

dar, luându-i arvună l-ar fi uşurat pe urmă şi de pungă, ameninţându-l că-l vor denunţa vigililor. De la o vreme, Chilon se simţea, de altfel scârbit de gloată, de fiinţele dezgustătoare şi totodată înfricoşătoare care se aciuiau prin casele suspecte din cartierele Subura sau Transtiberim. Judecând totul cu mintea lui, fără să fi ajuns să-i cunoască suficient pe creştini şi religia lor, era convins că o să găsească printre ei unelte docile şi, fiindcă păreau mai corecţi decât alţii, hotărî să se ducă la ei şi să prezinte lucrurile în aşa fel, încât ei să se ofere să rezolve problema nu numai pentru bani, dar şi din zel.

Cu acest scop precis în minte se duse seara la Euricius despre care ştia că îi este devotat din tot sufletul şi că va face totul ca să-l ajute. Fiind prudent din fire, nici nu se gândea să-i mărturisească adevăratele lui planuri, care, de altfel, erau cu totul potrivnice credinţei bătrânului pios şi plin de virtuţi. Voia să găsească mai întâi oameni gata la orice şi abia cu ei să discute lucrurile în aşa fel, încât să păstreze o taină şi în propriul lor interes.

Bătrânul Euricius, după ce-şi răscumpărase fiul, închiriase una din acele mici dughene care erau puzderie pe lângă Circus Maximus, ca să vândă în ea măsline, bob, azimă şi apă îndulcită cu miere pentru spectatorii veniţi la curse. Chilon îl găsi acasă rânduindu-şi dugheana şi, după ce-l salută în numele lui Christos, începu să vorbească despre treaba care l-a adus la el. După ce le făcuse un serviciu, se aştepta la recunoştinţă din parte lor. Are nevoie de doi sau trei oameni puternici şi curajoşi ca să înlăture un pericol care-l ameninţă nu numai pe el, ci pe toţi creştinii. E adevărat că este sărac, căci aproape tot ce avusese îi dăduse lui Euricius, totuşi ar plăti acestor oameni pentru serviciul lor, cu condiţia ca ei să aibă încredere în el şi să îndeplinească zeloşi tot ce are să le ceară.

Euricius şi fiul lui, Quartus, îl ascultau ca pe binefăcătorul lor, aproape cu evlavie. Amândoi declarară că ei înşişi sunt gata să îndeplinească tot ce-o să le ceară, convinşi că un bărbat atât de sfânt nu le poate cere fapte care n-ar fi în concordanţă cu învăţătura lui Christos.

Chilon îi asigură că aşa şi este. Ridicând ochii spre cer, lăsă impresia că se roagă. În realitate, se gândea dacă n-ar fi bine să primească oferta lor, care i-ar putea economisi o mie de sesterţi. Euricius era bătrân, poate nu atât apăsat de vârstă, cât extenuat de griji şi boli, Quartus avea şaisprezece ani, iar Chilon avea nevoie de oameni abili şi mai ales puternici. În ceea ce priveşte mia de sesterţi, spera ca datorită ideii care-i venise să-i poată economisi, sau măcar o bună parte din ei.

Ei mai insistară o vreme, dar, văzând că el refuză categoric, se resemnară. Atunci, Quartus spuse:

— Îl ştiu pe brutarul Demas, stăpâne. Acolo, muncesc la măcinatul grăunţelor sclavi şi oameni cu plată. Unul dintre cei cu plată e mai puternic decât patru la un loc. L-am văzut chiar eu cum ridica pietrele pe care patru oameni nu le puteau urni din loc.

— Dacă este un om credincios şi capabil să se jertfească pentru fraţii iui, fă-mi cunoştinţă cu el, spuse Chilon.

— Este creştin, stăpâne, răspunse Quartus, căci la Demas lucrează mai ales creştini. Sunt acolo muncitori de noapte şi de zi. Acesta e din cei de noapte. Dacă ne-am duce acum, am nimeri la cina lor şi ai putea să discuţi nestingherit cu ei. Demas locuieşte lângă Emporium.

Chilon se învoi bucuros. Emporium era la picioarele muntelui Aventin, deci nu prea departe de Marele Circ. Puteai s-ajungi acolo fără să înconjuri muntele, apucând-o în lungul râului, prin Porticul lui Aemilius, ceea ce scurta considerabil drumul.

— Sunt bătrân, spuse Chilon, când intrară pe sub colonadă, şi uneori mi se întunecă memoria. Da! Doar Christos al nostru a fost vândut de unul din ucenicii săi! Dar în clipa asta nu pot să-mi amintesc numele trădătorului…

— Iuda, stăpâne, care s-a spânzurat, răspunse Quartus, cam mirat că cineva a putut să uite acest nume.

— Aşa-i Iuda! Îţi mulţumesc, spuse Chilon.

Merseră o vreme tăcuţi. Trecură pe lângă Emporium, care era la ora aceea închis, şi pe lângă magaziile din care se împărţeau grâne populaţiei, apoi cotiră la stânga, spre casele ce se întindeau în lungul Căii Ostiensis, până la dealul Testacius şi Forum Psitorium. Acolo, se opriră în faţa unei clădiri de lemn dinlăuntrul căreia se auzea uruitul morii. Quartus intră înăuntru, iar Chilon, căruia nu-i plăcea să se arate pe unde erau adunaţi oameni mai mulţi, temându-se că soarta ar putea să-l pună faţă în faţă cu Glaucus, medicul, rămase afară.

„Sunt curios să-l văd pe Hercule acesta, care slujeşte la morar, îşi spuse el, uitându-se la luna care răsărise. Dacă este un şnapan şi un om deştept, are să mă coste ceva, dar dacă este un creştin virtuos şi prost, are să facă pe degeaba tot ce am să-i cer”.

Şirul gândurilor îi fu întrerupt de înapoierea lui Quartus, care ieşise din clădire însoţit de un bărbat îmbrăcat numai în tunica numită *exomis,* croită în aşa fel, încât lăsa goale umărul drept, pieptul şi braţul. Asemenea haină purtau îndeosebi muncitorii, deoarece nu-i stingherea în mişcări. Privind la noul venit, Chilon răsuflă mulţumit, căci în viaţa lui nu văzuse un asemenea braţ şi un asemenea piept.

— Iată, stăpâne, spuse Quartus, acesta este fratele pe care ai vrut să-l vezi.

— Pacea lui Christos să fie cu tine, rosti Chilon, iar tu, Quartus, spune acestui frate că merit încredere şi ascultare, apoi, în paza Domnului, întoarce-te acasă, căci nu trebuie să-l laşi singur pe bătrânul tău tată.

— Este un om sfânt, spuse Quartus, care şi-a dat tot avutul ca să mă răscumpere din sclavie pe mine, deşi eram un necunoscut pentru el. Domnul nostru, Mântuitorul, să-l răsplătească în cer.

Muncitorul uriaş, auzind asta, se plecă şi sărută mâna lui Chilon.

— Cum te cheamă, frate? întrebă grecul.

— La botezul sfânt mi s-a dat numele de Urban, părinte.

— Urban, frate al meu, ai timp să discuţi cu mine în tihnă?

— Lucrul nostru începe la miezul nopţii; acum abia ni se pregăteşte cina.

— Deci e vreme destulă. Să mergem pe malul râului şi acolo să asculţi cuvintele mele.

S-au dus şi s-au aşezat pe digul de piatră, în liniştea întreruptă doar de vuietul îndepărtat al morii şi clipocitul apei care curgea la picioarele lor. Acolo, Chilon cercetă faţa muncitorului, care cu toată expresia cam fioroasă şi tristă, aşa cum erau de obicei feţele barbarilor aşezaţi la Roma, îi păru totuşi bună şi sinceră.

— „Da, îşi spuse el în gând. E un om bun şi prost, care o să-l omoare pe Glaucus fără să-mi ia nici măcar un obol.” îl întrebă:

— Urban, îl iubeşti pe Christos?

— Îl iubesc din tot sufletul, răspunse muncitorul.

— Dar pe fraţii tăi? Dar pe surori, dar pe aceia care te-au învăţat adevărul şi credinţa în Christos?

— Îi iubesc de asemenea, părinte.

— Atunci pacea să fie cu tine.

— Şi cu tine, părinte.

Se lăsă din nou tăcere – numai în depărtare vuia moara, iar jos clipocea râul.

Chilon se uită la luna strălucitoare şi luminoasă şi cu o voce înceată, înăbuşită, începu să depene povestea morţii lui Christos. Parcă nici nu i-ar fi povestit-o lui Urban, ci parcă ar fi evocat-o pentru el însuşi, mărturisind taina ei oraşului adormit. Era ceva mişcător şi solemn în toate acestea. Muncitorul plângea, iar când Chilon începu să suspine lamentându-se că în clipa morţii Mântuitorului nu s-a găsit nimeni care să-l apere dacă nu de răstignire, măcar de batjocura soldaţilor şi a evreilor, pumnii uriaşi ai barbarului se încordară de durere şi furie înăbuşită. Moartea îl emoţiona doar, însă gândul că gloata aceia l-a batjocorit pe Mielul răstignit pe cruce, îl revolta, născând în sufletul lui de om simplu o dorinţă sălbatică de răzbunare.

Chilon îl întrebă brusc:

— Urbane, ştii tu oare cine a fost Iuda?

— Ştiu, ştiu! Dar el s-a spânzurat! strigă muncitorul.

Parcă regreta că trădătorul şi-a luat singur pedeapsa şi că nu poate să cadă în mâinile lui.

Iar Chilon vorbi mai departe:

— Dacă totuşi nu s-ar fi spânzurat şi dacă vreunul dintre creştini l-ar întâlni pe uscat sau pe mare, oare n-ar trebui să se răzbune pentru chinurile, sângele şi moartea Mântuitorului?

— Cine nu l-ar răzbuna, părinte?

— Pace ţie, slugă credincioasă a Mielului. Da! Trebuie să iertăm nedreptăţile săvârşite împotriva noastră, dar cine are dreptul să ierte nedreptatea făcută lui Dumnezeu? Şi tot aşa cum şarpele naşte şarpe, răutatea răutate naşte şi trădarea trădare. Din veninul lui Iuda s-a născut un alt trădător. Aşa cum celălalt a predat evreilor şi soldaţilor romani pe Mântuitor, tot aşa acest nou Iuda, care trăieşte printre noi, are de gând să dea pradă lupilor pe oiţele lui, dacă nu se va găsi cineva să preîntâmpine trădarea. Dacă nimeni nu va strivi la timp capul şarpelui, pe toţi ne aşteaptă pieirea şi împreună cu noi va pieri şi credinţa în Mântuitor.

Muncitorul îl privea neliniştit, parcă nici nu înţelegea limpede ceea ce auzise. Grecul, acoperindu-şi capul cu un colţ al mantiei, începu să repete cu o voce care ieşea parcă de sub pământ:

— Vai vouă, servi ai adevăratului Dumnezeu, vai vouă creştini şi creştine! Din nou se lăsă tăcerea, din nou se auzea doar vuietul morii, cântecul înfundat al morarilor şi murmurul râului.

— Părinte, întrebă din nou muncitorul, cine-i trădătorul?

Chilon lăsă capul în pământ.

— Cine-i trădătorul? Un fiu al lui Iuda, un fiu al şarpelui care se preface a fi creştin şi umblă pe la casele de rugăciuni ca să-şi pârască fraţii în faţa Cezarului, că nu vor să-l recunoască drept zeu, că otrăvesc fântânile, omoară copiii şi că vor să distrugă oraşul, să nu mai rămână piatră peste piatră din el. Mai sunt câteva zile şi se va da ordin pretorienilor să-i întemniţeze pe bătrâni, pe femei şi pe copii şi să-i ducă la pieire, aşa cum au fost duşi la moarte sclavii lui Pedanius Secundus. Toate astea le-a făcut acest al doilea Iuda. Dar dacă pe primul nu l-a pedepsit nimeni, dacă nu s-a răzbunat nimeni pe el, dacă nimeni nu l-a apărat pe Christos în ceasul chinurilor sale, cine o să-l pedepsească pe acesta, cine va zdrobi capul şarpelui, mai înainte ca Cezarul să-l asculte, cine are să-l sugrume, cine are să-i scape de la pieire pe fraţi şi credinţa în Christos?

Urban, care şezuse până atunci pe parapetul de piatră, se ridică brusc şi spuse:

— Eu am să fac asta, părinte!

Chilon se ridică de asemenea, se uită o clipă la faţa muncitorului, luminată de lumina lunii, apoi, întinzând braţul, puse încet palma pe creştetul lui.

— Du-te printre creştini, spuse solemn, du-te la casele de rugăciuni şi întreabă-i pe fraţi de medicul Glaucus, iar când au să ţi-l arate, atunci în numele lui Christos, omoară-l!…

— Pe Glaucus?… întrebă muncitorul de parcă ar fi vrut să-şi întipărească în memorie numele acesta.

— Îl cunoşti cumva?

— Nu, nu-l cunosc. Sunt mii de creştini în toată Roma şi nu se cunosc cu toţii între ei. Însă mâine au să se adune în Ostrianum toţi fraţii şi surorile până la unul. A venit Marele Apostol al lui Christos şi are să predice. Acolo fraţii au să mi-l arate pe Glaucus.

— În Ostrianum? întrebă Chilon. Doar asta-i în afara porţilor oraşului. Fraţii şi surorile? Noaptea? Dincolo de porţi, în Ostrianum?

— Da, părinte. Acolo-i cimitirul nostru, între Via Salaria şi Nomentana. Nu ştiai oare că acolo are să predice Marele Apostol?

— N-am fost acasă două zile, şi de aceea n-am primit încă scrisoarea lui. Nu ştiam unde este Ostrianum, căci abia de curând am venit aici de la Corint unde conduc comunitatea creştină… Dar aşa-i! Şi dacă Christos aşa te-a inspirat, ai să-l găseşti printre fraţi pe Glaucus şi ai să-l ucizi la înapoierea spre oraş. Pentru fapta asta îţi vor fi iertate toate păcatele. Acum pacea să fie cu tine…

— Părinte…

— Te ascult, slujitor al Mielului.

Faţa muncitorului exprima încurcătură. Iată, nu demult omorâse un om, poate chiar doi, iar învăţătura lui Christos porunceşte să nu ucizi. Nu i-a omorât apărându-se, căci nici asta nu-i îngăduit. Nu a omorât, Doamne păzeşte pentru câştig… însuşi episcopul a trimis pe fraţi să-l ajute, dar nu le-a permis să ucidă, iar el a omorât, fără să vrea, căci Dumnezeu l-a năpăstuit cu o putere prea mare… Şi acum pătimeşte din greu… Alţii cântă senini în timp ce macină grăunţele, el însă, nefericitul, se gândeşte mereu la păcatul lui, la supărarea pe care i-a pricinuit-o Mielului… Cât nu s-a rugat până acum! Cât n-a plâns! Cât n-a cerut iertare Mielului! Simte totuşi că nu s-a pocăit îndeajuns… Iar acum a promis din nou să omoare pe un trădător… Bine! Porunca e să ierţi numai nedreptăţile personale, aşa că are să-l omoare fie şi de faţă cu toţi fraţii şi surorile care-au să fie mâine în Ostrianum. Dar Glaucus să fie mai întâi condamnat de către cei mai mari dintre fraţi, de către episcop, sau de către Apostol. Să omori nu-i mare lucru, iar să omori un trădător e chiar plăcut, ca şi cum ai omorî un lup sau un urs; dar dacă Glaucus piere nevinovat? Cum să-şi ia pe

conştiinţă un nou omor, un nou păcat şi o nouă supărare pricinuită Mielului?

— Nu-i timp pentru judecată, fiul meu, răspunse Chilon, căci trădătorul se va duce din Ostrianum de-a dreptul la împărat la Antium, sau se va adăposti în casa unui anumit patrician pe care-l slujeşte. Iată, îţi dau un semn pe care, arătându-l după uciderea lui Glaucus, episcopul, şi Marele Apostol au să te binecuvânteze pentru fapta ta.

Spunând acestea, luă un bănuţ şi zgârie pe el cu vârful cuţitului semnul crucii, apoi îl dădu lucrătorului.

— Iată condamnarea lui Glaucus şi semnul iertării tale. Când, după omorârea lui Glaucus ai să i-l arăţi episcopului, are să te ierte şi de celălalt omor pe care l-ai săvârşit fără voie.

Muncitorul întinse instinctiv mâna după ban, dar având prea proaspăt în minte primul omor, simţi parcă un sentiment de teamă.

— Părinte, spuse, aproape implorându-l, îţi iei tu oare pe conştiinţă această faptă? L-ai auzit oare tu însuţi pe Glaucus vânzându-şi fraţii?

Chilon înţelese că trebuie să dea unele dovezi, să citeze nişte nume, căci altfel în inima uriaşului poate să se strecoare îndoiala. Şi deodată îi fulgeră prin minte un gând fericit.

— Ascultă, Urbane, spuse el, locuiesc în Corint, m-am născut în Cos şi aici, în Roma, învăţ dogma creştină pe o fată din ţara mea, al cărei nume este Eunice. Ea slujeşte ca vestiplica în casa unui prieten al împăratului, un oarecare Petronius. Iată că în casa aceasta am auzit cum Glaucus făgăduia să-i predea pe toţi creştinii şi, în afară de asta, promitea lui Vinicius, un alt prieten al împăratului, că are să-i găsească printre creştini o fată…

Aici se întrerupse, privind mirat la lucrătorul ai cărui ochi se învăpăiaseră brusc, ca la o fiară.

Chipul lui exprima o mânie sălbatecă, ameninţătoare.

— Ce ai? îl întrebă aproape speriat.

— Nimic, părinte. Mâine îl omor pe Glaucus!…

Grecul tăcu. După o clipă, luându-l de braţ pe muncitor, îl întoarse în aşa fel, încât lumina lunii să-i cadă drept pe faţă şi începu să-l cerceteze cu atenţie. Şovăia în sinea lui să-l întrebe mai departe şi să scoată totul la lumină sau să se mulţumească deocamdată cu ceea ce aflase sau dedusese.

În cele din urmă, prudenţa lui înnăscută birui. Răsuflă adânc, o dată, de două ori, apoi, punând din nou palma pe capul muncitorului, îl întrebă cu o voce puternică, solemn:

— Spui că la botezul sfânt ţi s-a dat numele de Urban?

— Da, părinte.

— Atunci, pacea să fie cu tine, Urbane!

Capitolul XVIII

Petronius către Vinicius:

„E rău de tine, carissime! Se vede că Venus ţi-a tulburat simţirea, ţi-a întunecat raţiunea, memoria şi darul de a gândi despre orice altceva decât despre dragoste. Să citeşti cândva ceea ce mi-ai răspuns la scrisoare şi ai să înţelegi că mintea ta a devenit acum indiferentă la tot ce nu este Ligia, că se ocupă numai de ea, se întoarce mereu la ea şi se roteşte deasupra ei ca uliul deasupra prăzii. Pe Pollux! Găseşte-o mai repede; altfel, dacă focul n-are să te prefacă în scrum, ai să ajungi ca Sfinxul egiptean, care, după cum se spune, îndrăgostindu-se de palida Isis, a devenit surd la toate, indiferent – şi aşteaptă doar noaptea ca să-şi poată contempla iubita cu ochii lui de piatră.

Colindă sănătos noaptea oraşul, travestindu-te, du-te chiar, împreună cu filozoful tău, pe la casele de rugăciune ale creştinilor. Tot ce trezeşte speranţă şi omoară timpul este demn de laudă. Dar, în numele prieteniei noastre ai grijă de un lucru: Ursus acela, sclavul Ligiei, se pare că este un om de o putere neobişnuită, aşa că angajează-l pe Croton şi faceţi expediţii în trei. Are să fie mai sigur şi mai înţelept aşa. Creştinii, de vreme ce dintre ei fac parte Pomponia Graecina şi Ligia, cu siguranţă nu sunt nişte ticăloşi, aşa cum se spune în general despre ei. La răpirea Ligiei însă au dovedit că, atunci când e vorba de vreo oiţă din turma lor, nu ştiu de glumă. Când ai s-o vezi pe Ligia, n-ai să te poţi stăpâni şi ai să vrei s-o iei imediat acasă, dar cum ai să reuşeşti numai cu Chilonides? Croton are să reuşească chiar dac-ar apăra-o zece ligieni ca Ursus acela. Nu te lăsa exploatat de Chilon, dar cu Croton nu te zgârci la bani. Din toate sfaturile pe care ţi le pot trimite, ăsta-i cel mai bun.

Pe aici nu se mai vorbeşte de mica Augusta şi de faptul că a murit din farmece. Mai pomeneşte Poppea uneori de ea, însă mintea împăratului este preocupată de altceva. De altfel, dacă-i adevărat că divina Augusta este din nou însărcinată, atunci şi-n mintea ei are să se spulbere fără urmă amintirea celuilalt copil. Suntem de mai bine de zece zile la Neapolis, mai bine zis, la Baiae. Dac-ai fi în stare să te gândeşti şi la altceva, atunci ecourile şederii noastre aici ar fi trebuit să ajungă până la urechile tale, căci sunt convins că întreaga Romă nu vorbeşte despre altceva. Am sosit deci la Baiae, unde mai întâi ne-au copleşit amintirea mamei şi remuşcările. Şi ştii la ce concluzie a ajuns Ahenobarbus? Că chiar şi omorul mamei este pentru el numai temă de poezie şi un pretext pentru scene tragi-comice. Remuşcări adevărate a simţit cândva doar pentru că-i un fricos. După ce s-a convins că lumea a rămas cum a fost,

prosternată la picioarele lui, că nici un zeu nu s-a răzbunat pe el, se preface doar, ca să-i înduioşeze pe oameni de soarta lui. Uneori, fuge noaptea din aşternut, susţinând că-l fugăresc Furiile, se trezeşte, priveşte înspăimântat în urma lui, ia postura comediantului care joacă rolul lui Oreste – şi încă e un comediant fără har – declamă versuri greceşti şi se uită să vadă dacă-l admirăm! Iar noi, în loc să-i spunem: «Du-te de te culcă, măscăriciule!» intrăm în tonul tragediei şi-l apărăm de Furii pe marele actor. Pe Castor! Trebuie să fi ajuns la urechile tale măcar atât, că a dat reprezentaţii în public la Neapolis. Au adunat toţi vagabonzii greci din oraş şi din cetăţile înconjurătoare, care au umplut arena cu un miros atât de neplăcut de usturoi şi de transpiraţie, încât mulţumesc zeilor că în loc să stau în primele rânduri, între curteni, am stat cu Ahenobarbus în culise. Ai să mă crezi oare că se temea? Se temea într-adevăr! Mi-a luat mâna şi a dus-o la inimă. Într-adevăr, îi bătea inima într-un ritm infernal. Gâfâia, iar în clipa când a trebuit să apară pe scenă, a pălit ca pergamentul şi fruntea i s-a acoperit de broboane de sudoare. Şi doar ştia că rândurile-s înţesate de pretorieni înarmaţi cu bastoane, care în caz de nevoie urmau să stimuleze entuziasmul. N-a fost nevoie. Nici o turmă de maimuţe din preajma Cartaginei nu reuşeşte să urle cum urla gloata aceea. Îţi spun că mirosul de usturoi ajungea până la scenă. Nero se închina, îşi apăsa mâinile în dreptul inimii, trimitea bezele şi plângea. Pe urmă, s-a năpustit ca beat în mijlocul nostru, care aşteptam în spatele scenei, strigând: «Ce sunt celelalte triumfuri faţă de acest triumf al meu?» Gloata continua să urle şi să aplaude, ştiind că în felul acesta se va bucura de favoruri, daruri, petreceri, bilete de loterie şi un nou spectacol dat de cezarul-măscărici! Nici nu mă mir de ei că aplaudau, căci nu mai văzuseră aşa ceva. Iar el repeta în fiecare clipă: «Iată, ce

înseamnă grecii! Iată, ce înseamnă grecii!» Cred că din clipa aceea, ura lui faţă de Roma a crescut şi mai mult. Totuşi, au fost trimişi la Roma curieri speciali să anunţe triumful şi aşteptăm zilele acestea mulţumiri din partea senatului. Imediat după primul spectacol al lui Nero, a avut loc o întâmplare ciudată: teatrul s-a dărâmat pe neaşteptate, însă după ce oamenii ieşiseră. Am fost la faţa locului şi n-am văzut să fi scos măcar un singur cadavru de sub dărâmături. Mulţi, chiar dintre greci, consideră asta ca un semn al mâniei zeilor provocat de înjosirea demnităţii împărăteşti. El însă susţine că-i dimpotrivă un semn al graţiei de care se bucură pe lângă zei, care au grijă de vocea lui şi de cei ce-l ascultă. Au urmat deci jertfe la toate templele şi mari slujbe de mulţumire, iar pentru el un nou imbold de a călători în Achaia. Acum câteva zile, mi-a spus că totuşi se teme de ceea ce-o să spună poporul roman, nu cumva să se revolte, atât din dragoste pentru ei, cât şi de teamă că împărţirea grânelor şi jocurilor ar fi putut să aibă loc fără prezenţa împăratului, dacă şi-ar prelungi călătoria.

Totuşi, o să ne ducem la Benevent să cunoaştem luxul cizmăresc cu care se laudă Vatinius, iar de acolo, sub paza divinilor fraţi ai Elenei[97]*, în Grecia, în ceea ce mă priveşte, am observat că, atunci când trăieşti printre nebuni, devii la rândul tău nebun şi chiar mai mult, descoperi un anumit farmec la nebuni. Grecia şi călătoria cu alai de mii de capete, exodul triumfal al lui Bachus printre nimfe şi bacante împodobite cu crengi de mirt, frunze de viţă şi iederă, care trase de tigri, flori, tirse, cununi, urale: evoe! muzică, poezie şi Hellada aplaudând, toate bune, dar noi nutrim planuri şi mai îndrăzneţe. Vrem să creăm un imperiu oriental de basm, un stat al palmierilor, soarelui, poeziei şi realităţii preschimbate în vis şi al vieţii într-o continuă plăcere. Am vrea să uităm de Roma, iar capitala*

să ne-o stabilim pe undeva între Grecia, Asia şi Egipt, să trăim nu viaţa oamenilor, ci a zeilor, să nu ştim ce-i cotidianul, să hoinărim în galere aurite la umbra pânzelor lor de purpură prin Arhipelag, să fim Apollo, Osiris şi Baal într-o singură persoană, să fim roz o dată cu zorile, auriu împreună cu soarele, argintiu cu luna, să domnim, să cântăm, să visăm. Nu ştiu dac-ai să mă crezi, dar eu care mai am minte de un sesterţ şi judecată de un as, mă las totuşi furat de fanteziile astea şi mă las pentru că, deşi sunt irealizabile, sunt măcar măreţe şi neobişnuite… O asemenea împărăţie de basm, dacă ar fi, cândva, după multe secole, li s-ar părea oamenilor un vis. Dacă Venus n-ar lua înfăţişarea unei Ligia, sau fie şi a unei sclave Eunice, şi dacă, n-ar fi înfrumuseţată de artă, viaţa în sine ar fi seacă, şi adesea ţi-ar arăta un chip de maimuţă. Barbă-Arămie însă nu-şi va realiza idealul, fie şi numai pentru faptul că în regatul acela fantastic al poeziei şi visului n-ar fi loc pentru trădare, josnicie şi moarte, pentru că, sub aparenţa unui poet, ar sta un slab comediant, un nepriceput conducător de care şi un tiran obtuz. Deocamdată, îi sugrumăm pe aceia care ne încurcă în vreun fel. Bietul Torquatus Silanus a trecut printre umbre. Şi-a deschis venele acum câteva zile. Lecanius şi Licinius primesc consulatul cu teamă. Bătrânul Thraseas n-o să scape de moarte, căci îndrăzneşte să fie onest. Tigellinus nu a putut până acum să obţină ordinul să-mi deschid vinele. Sunt încă necesar nu numai ca «elegantiae arbiter» ci, ca om fără ale cărui sfaturi şi gust excursia la Achaia ar putea să nu reuşească. Ştiu însă că, mai devreme sau mai târziu, aşa o să se termine, şi ştii ce mă interesează în acest caz? Ca Barbă-Arămie să nu capete cupa aceea a mea de Myrrhinae, pe care o ştii şi o admiri. Dacă în clipa morţii mele ai să fii lângă mine, am să ţi-o dau ţie, iar dac-ai să fii departe, am s-o sparg. Deocamdată, însă, mai

avem înaintea noastră Beneventul cizmăresc, Grecia olimpică şi Fatum care trasează fiecăruia calea lui necunoscută şi neprevăzută. Rămâi sănătos şi angajează-l pe Croton, astfel au să ţi-o răpească pentru a doua oară pe Ligia. Pe Chilonides, când n-are să-ţi mai fie de folos, trimite-mi-l oriunde m-aş afla. Poate c-am să fac din el un al doilea Vatinius. Poate consulii şi senatorii au să tremure cândva în faţa lui, aşa cum tremură în faţa celuilalt Cavaler-Cizmar. Când ai s-o redobândeşti pe Ligia, dă-mi de veste ca să sacrific pentru voi o pereche de lebede şi o pereche de porumbei în micul templu de aici, al Venerei. Am văzut odată în vis pe Ligia pe genunchii tăi, căutându-ţi sărutările. Străduieşte-te ca acesta să fie un vis prevestitor de bine. Fie ca pe cerul tău să nu fie nori, iar dacă au să fie, atunci să aibă culoarea şi parfumul rozelor. Rămâi sănătos şi adio!"

Capitolul XIX

Abia termină Vinicius de citit, când în bibliotecă se strecură încet Chilon, neanunţat de nimeni, căci servitorii aveau ordin să-l lase să intre la orice oră din zi şi din noapte.

— Fie ca divina mamă a mărinimosului tău strămoş Enea să fie cu tine atât de darnică, zise el, pe cât a fost de darnic cu mine divinul fiu al Maiei[98].

— Ce-nseamnă asta? întrebă Vinicius, sărind de la masa la care stătea. Iar Chilon ridică fruntea şi spuse:

— Eureka[99]!

Tânărul patrician fu atât de emoţionat, încât multă vreme nu putut să rostească o vorbă.

— Ai văzut-o? întrebă, în sfârşit.

— L-am văzut pe Ursus, stăpâne, şi am vorbit cu el.

— Şi ştii unde s-au ascuns?

— Nu, stăpâne. Nu, un altul, din pur amor propriu i-ar fi arătat ligianului că l-a recunoscut, ori s-ar fi apucat să-l descoasă unde locuieşte şi s-ar fi ales cu o lovitură de pumn, iar acum toate treburile pământeşti i-ar fi devenit indiferente, ori, trezind bănuiala uriaşului, l-ar fi făcut ca încă în noaptea asta să caute altă ascunzătoare pentru fată. Eu n-am procedat astfel, stăpâne. Mi-ajunge să ştiu că Ursus lucrează la un morar lângă Emporium, care morar se numeşte Damas, ca şi libertul tău, şi îmi ajunge fiindcă oricare dintre sclavii tăi de încredere poate să se ducă dimineaţa să-i ia urma şi să le afle ascunzătoarea. Eu îţi aduc, stăpâne, certitudinea: Ursus se află aici, atunci şi divina Ligia este în Roma. Şi o a doua ştire importantă: în noaptea asta ea va fi aproape cu siguranţă în Ostrianum…

— În Ostrianum? Unde-i asta? întrerupse Vinicius, voind probabil să dea fuga imediat la locul pomenit.

— Vechiul hipogeum între Via Salaria şi Nomentana. Acel *pontifex maximus* al creştinilor despre care ţi-am pomenit, stăpâne, şi care era aşteptat pentru mai târziu, a şi sosit. În noaptea asta are să boteze şi să predice, în cimitirul acela. Ei îşi adoră zeul pe ascuns, căci, deşi nu sunt până acum nici un fel de edicte care să le interzică religia, populaţia îi urăşte, aşa că trebuie să fie prudenţi. Însuşi Ursus mi-a spus că toţi până la unul se adună astă noapte în Ostrianum, căci fiecare vrea să-l vadă şi să-l audă pe acela care a fost primul învăţăcel al lui Christos şi pe care ei în numesc Apostolul. Şi fiindcă la ei femeile participă la ritualuri împreună cu bărbaţii, s-ar putea ca dintre femei numai Pomponia să lipsească. Ea n-ar avea cum să justifice faţă de Aulus, adept al vechilor zei, plecarea ei noaptea de acasă. Ligia

însă, o, stăpâne, care se află în grija lui Ursus şi a mai marilor comunităţii, o să meargă fără îndoială împreună cu celelalte femei.

Vinicius, care până acum trăise parcă în friguri, ţinut în viaţă numai de speranţă, acum, când speranţa părea că se împlineşte, se simţi dintr-o dată doborât de slăbiciune, de parcă după o călătorie istovitoare l-ar fi lăsat puterile tocmai când să ajungă la ţintă. Chilon observă şi se hotărî să profite:

— Porţile sunt păzite de oamenii tăi, stăpâne, şi sunt convins că creştinii şi-au dat seama de asta. Ei însă n-au nevoie de porţi. Nici Tibrul n-are nevoie de ele şi, deşi celelalte drumuri sunt departe de râu, merită să faci un ocol ca să-l vezi pe „Marele Apostol”. De altfel, ei trebuie să cunoască mii de posibilităţi de a ieşi dincolo de ziduri şi sunt convins că le au. În Ostrianum ai s-o găseşti, stăpâne, pe Ligia şi chiar dacă, ceea ce n-aş crede, n-ar fi acolo, are să fie Ursus, căci mi-a promis să-l ucidă pe Glaucus. Mi-a spus că o să fie acolo şi că îl omoară. Auzi, nobile tribun? Aşa că sau îl urmăreşti şi afli unde locuieşte Ligia, sau porunceşti oamenilor tăi să-l prindă ca pe un ucigaş şi, avându-l la mână, îl sileşti să mărturisească unde a ascuns-o pe Ligia. Eu mi-am făcut treaba! Altul, o stăpâne, ţi-ar fi spus că a băut Ursus zece amfore din vinul cel mai bun, până a scos taina de la el; sau ţi-ar fi spus că l-a lăsat să câştige o mie de sesterţi, la duodecim scriptorum; sau că a cumpărat informaţia cu două mii… Ştiu că mi i-ai întoarce îndoit. Cu toate astea, o dată în viaţă… adică, am vrut să spun că întotdeauna în viaţă, am să fiu cinstit. Contez, după cum a spus mărinimosul Petronius, că toate cheltuielile vor fi răscumpărate şi răsplata ta va depăşi toate speranţele mele.

Vinicius însă era ostaş şi se obişnuise nu numai să facă faţă la toate întâmplările, dar şi să

acţioneze. Îşi stăpâni slăbiciunea de moment şi spuse:

— N-ai să te păcăleşti, punându-ţi nădejdea în mărinimia mea, dar mai întâi ai să mergi cu mine în Ostrianum.

— Eu în Ostrianum? întrebă Chilon care n-avea nici un chef să meargă acolo. Eu, nobile tribun, am promis să-ţi indic locul unde se află Ligia, dar n-am promis s-o răpesc… Gândeşte-te, stăpâne, ce s-ar întâmpla cu mine dacă acel Ursus ligian, după ce l-ar sfâşia pe Glaucus, ar ajunge la convingerea că nu l-a sfâşiat pe motive întemeiate? Oare nu m-ar considera pe mine (de altfel, pe nedrept) autorul omorului săvârşit? Ţine minte, stăpâne, cu cât e cineva mai mare filozof, cu atât mai greu poate să răspundă la întrebările prosteşti ale oamenilor simpli. Ce i-aş răspunde dacă m-ar întreba de ce l-am acuzat pe medicul Glaucus? Dacă însă mă bănuieşti că te-aş înşela, atunci am să-ţi spun: să-mi plăteşti numai atunci când am să-ţi arăt casa în care locuieşte Ligia, iar azi fă-mi dovada doar a unei firmituri din dărnicia ta, pentru ca, în cazul în care, o stăpâne, ţi s-ar întâmpla vreun accident, lucru de care să ne apere toţi zeii, să nu rămân cu buzele umflate. Inima ta n-ar îndura asta niciodată.

Vinicius se apropie de lădiţa aflată pe un postament de marmură, numită arca şi, scoţând din ea o pungă, o aruncă în Chilon.

— Astea sunt scrupula{100}, zise el. Când Ligia va fi în casa mea, vei primi una ca asta plină cu dinari de aur.

— O, Jupiter! strigă Chilon.

— Ai să capeţi de mâncare, apoi te poţi odihni. Până deseară n-ai să te mişti de aici, iar când o să se lase noaptea, ai să mă întovărăşeşti la Ostrianum.

În prima clipă, pe faţa grecului se oglindiră spaima şi şovăiala, se linişti însă repede şi spuse:

— Cine ţi se poate împotrivi, stăpâne? Ia cuvintele astea ca o prezicere de bine, aşa cum le-a luat odinioară pe altele asemănătoare marele nostru erou[101] în templul lui Amon. În ceea ce mă priveşte, aceste „scrupule” (îşi scutură punga) au învins scrupulele mele, fără a mai vorbi de tovărăşia ta, care este pentru mine o fericire şi o plăcere…

Vinicius îl întrerupse, nerăbdător, şi începu să-l descoasă despre amănuntele discuţiei cu Ursus. Un lucru reieşea clar de aici: sau adăpostul Ligiei va fi descoperit încă în noaptea asta, sau ea însăşi va putea fi răpită la înapoierea din Ostrianum. La gândul acesta pe Vinicius îl cuprinse o bucurie nebunească. Acum, când era aproape sigur că o va redobândi pe Ligia, supărarea şi resentimentele pe care le nutrise împotriva ei, dispărură. Pentru bucuria asta o iertă de orice vină. Se gândea la ea ca la o fiinţă scumpă şi dorită, cu sentimentul că după o lungă călătorie se întoarce la el. Ar fi avut chef să cheme sclavii, să le poruncească să îmbrace casa în ghirlande. În clipa asta nu mai era supărat nici pe Ursus. Era gata să ierte tuturor totul. Chilon, care, cu toate serviciile pe care i le aducea, îi trezise întotdeauna o senzaţie de scârbă, acum i se păru un om amuzant şi interesant. I se luminase casa, i se luminaseră ochii şi chipul. Se simţea din nou tânăr şi dornic de viaţă. Suferinţele care-l măcinaseră nu-i dăduseră întreaga măsură a dragostei lui pentru Ligia. Înţelese acest lucru abia acum sunt speranţa s-o aibă devenea certă. Acum dorinţa îl încălzea blând, cum încălzeşte soarele de primăvară pământul, nu mai era oarbă şi sălbatică, de nebiruit, era convins că-i de ajuns s-o vadă pe Ligia în faţa lui şi nimeni n-are să i-o mai poată lua, nici toţi creştinii din întreaga lume, nici împăratul însuşi.

Chilon prinse curaj, văzându-l cât e de bucuros, şi începu să-i dea sfaturi. După părerea

lui, jocul încă nu-i câştigat. Trebuie procedat cu maximă prudenţă, altfel totul se poate duce de râpă. Îl conjură pe Vinicius să n-o răpească pe Ligia din Ostrianum. Acolo trebuie să se ducă cu glugi pe cap, cu feţele acoperite, mulţumindu-se să privească din vreun colţişor întunecos, căutând printre cei prezenţi. Dacă au s-o vadă pe Ligia, singurul lucru bun de făcut, o să fie s-o urmărească de departe, să vadă în care casă intră, iar a doua zi în zori să înconjoare casa cu un număr mare de sclavi şi s-o ia de acolo, ziua, pe lumină. Ea, fiind ostatecă, aparţine Cezarului, aşa că o poate lua fără să se teamă de lege. Dacă n-au s-o găsească în Ostrianum, au să-l urmărească pe Ursus şi rezultatul va fi acelaşi. La cimitir nu poate merge însoţit de un mare număr de oameni, căci ar atrage atenţia asupra lor, iar atunci creştinii n-ar trebui decât să stingă toate luminile, aşa cum au făcut la prima răpire, şi să se risipească sau să se ascundă pe întuneric, în ascunzători numai de ei ştiute. În schimb, trebuie să se înarmeze sau mai bine, să ia cu sine vreo doi oameni siguri şi puternici, să se poată apăra la nevoie.

Vinicius recunoscu că are perfectă dreptate şi, amintindu-şi de sfaturile lui Petronius, porunci sclavilor să-l aducă la el pe Croton. Chilon care cunoştea pe toată lumea din Roma, se linişti pe deplin, auzind numele cunoscutului atlet, a cărui putere supraomenească o admirase adesea în arenă şi declară că merge la Ostrianum. Punga plină cu dinari i se păru mult mai uşor de dobândit cu ajutorul lui Croton.

Se aşeză deci, bine dispus, la masa la care-l chemă după puţin timp supraveghetorul din atrium şi, în timp ce mânca, povesti sclavilor cum a furnizat stăpânului lor o alifie fermecată cu care-i de ajuns să ungi copitele celor mai slabi cai şi îi lasă mult în urma lor pe ceilalţi. Învăţase să pregătească alifia asta de la un anumit creştin, căci mai marii creştinilor sunt mult mai pricepuţi la

farmece şi minuni chiar decât thesalienii, deşi Thesalia e renumită prin vrăjitoarele ei. Creştinii au o încredere nemărginită în el. Cine ştie ce înseamnă peştele înţelege cu uşurinţă de ce au încredere în el. Vorbind astfel, se uita atent la feţele sclavilor în speranţa că poate va descoperi, printre ei un creştin şi-l va denunţa lui Vinicius. Speranţa, înşelându-l, se simţi dezamăgit şi începu să mănânce şi să bea peste măsură, nemaicontenind cu laudele, la adresa bucătarului, pe care-l asigura că are să facă tot ce-i stă în putere să-l răscumpere de la Vinicius. Veselia lui era tulburată numai de gândul că la noapte va trebui să meargă în Ostrianum. Îşi făcea curaj, spunându-şi că are să fie travestit, pe întuneric şi în tovărăşia a doi oameni, dintre care unul este, ca luptător, zeul întregii Rome, celălalt patrician şi cu înaltă funcţie militară. „Chiar dac-au să-l descopere pe Vinicius – îşi zise el – n-au să îndrăznească să ridice mâna asupra lui, iar în ce mă priveşte, au să fie grozav de iscusiţi dac-au să-mi vadă fie şi vârful nasului”.

Aducându-şi aminte de discuţia cu lucrătorul, toată teama lui pieri. Nu avea nici cea mai mică îndoială că lucrătorul acela e Ursus. Din povestirile lui Vinicius şi ale celor care o luaseră pe Ligia din palatul împăratului, aflase de puterea neobişnuită a acestui om. Deoarece pe Euricius îl întrebase de oameni deosebit de puternici, nu era nimic ciudat că i-l indicase pe Ursus. Pe urmă, tulburarea şi revolta lucrătorului, când îi pomenise de Vinicius şi Ligia, nu-ţi permitea să te îndoieşti că aceste persoane îl interesează în mod deosebit; el pomenise de asemenea de căinţa lui pentru un omor, iar Ursus îl omorâse pe Atacinus; în afară de asta, şi semnalmentele lucrătorului corespundeau întru totul. Numai numele schimbat putea trezi îndoieli, Chilon însă avusese timp să afle că creştinii primesc adesea la botez nume noi.

„Dacă Ursus îl omoară pe Glaucus – îşi zise Chilon – e bine, dacă nu-l omoară, o să fie de

asemenea bine; o dovadă cât de greu se decid creştinii să ucidă. L-am prezentat pe acest Glaucus ca pe fiul Iudeii şi trădător al tuturor creştinilor. Am fost atât de elocvent; încât şi o piatră ar fi fost mişcată şi ar fi permis să cadă în capul lui Glaucus. Totuşi, abia l-am convins pe ursul acesta ligian să-mi promită că pune laba pe el… Şovăia, nu voia, vorbea de întristare şi de pocăinţa lui. Se vede treaba că între ei răzbunarea nu-i permisă… Nedreptăţile îndurate trebuie să le ierţi, pentru cele îndurate de alţii, nu prea ai voie să te răzbuni, ergo, gândeşte-te, Chilon, ce te poate ameninţa? Glaucus n-are voie să se răzbune pe tine!… Dacă Ursus nu-l ucide pe Glaucus pentru o vină atât de mare ca trădarea tuturor creştinilor, cu atât mai mult n-are să te omoare pe tine pentru una atât de mică cum este trădarea unui singur creştin. De altfel, după ce-am să-i arăt o dată acestui lasciv porumbel sălbatic cuibul porumbiţei, am să mă spăl pe mâini de toate şi am să mă mut înapoi în Neapolis. Şi creştinii pomenesc de o spălare a mâinilor, probabil că ăsta-i mijlocul prin care, dacă ai un litigiu cu ei, poţi să-l lichidezi definitiv. Sunt nişte oameni bun creştinii ăştia şi se vorbeşte atât de rău despre ei! O, zei! Asta-i dreptatea pe lume! Oricum, învăţătura asta îmi place pentru că nu permite să ucizi. Dar dacă nu permite să ucizi, atunci cu siguranţă că nu permite nici să furi, nici să înşeli, nici să mărturiseşti fals, aşa că n-aş zice că-i uşoară. Probabil că ea te învaţă nu numai să mori cinstit, cum te învaţă stoicii, dar şi să trăieşti cinstit. Dac-am să fac cândva avere şi am să am o casă ca asta şi sclavi tot aşa de mulţi, poate c-am să devin creştin pentru un timp oarecare, cât o să-mi convină. Bogatul poate să-şi permită orice, chiar şi să fie virtuos… Da! Asta e o religie pentru bogaţi şi nu înţeleg de ce-s atâţia săraci printre ei. Ce câştig au din asta? Şi cum de lasă ca virtutea să-i lege de mâini? Trebuie să reflectez cândva asupra acestui lucru. Deocamdată, slavă ţie,

Hermes, că mi-ai ajutat să-l găsesc pe bursucul ăsta… Dac-ai făcut asta pentru cele două junci albe de aceeaşi vârstă şi cu coarnele aurite, atunci nu te mai recunosc. Să-ţi fie ruşine, doborâtorule al lui Argus{102}. Un zeu atât de isteţ să nu prevadă de la bun început că n-o să capete nimic! Îţi ofer în schimb recunoştinţa mea, iar dacă preferi în locul recunoştinţei mele două dobitoace, atunci tu eşti al treilea şi în cel mai bun caz ar trebui să fii păstor, nu zeu. Păzeşte-te să nu dovedesc oamenilor ca filozof ce sunt că nu exişti, căci atunci nimeni n-o să-ţi mai aducă jertfe. Cu filozofii e recomandabil să fii în relaţii bune".

Astfel, discutând cu sine şi cu Hermes, se întinse pe o laviţă, îşi puse mantia sub cap şi în timp ce sclavii strângeau masa, adormi. Se trezi şi el în atrium, unde avu prilejul să contemple, plăcut impresionat, statura gigantică a spadasinului exgladiator, care domina încăperea. Croton se învoise cu Vinicius asupra preţului expediţiei şi tocmai îi spunea:

— Pe Hercule! Bine că m-ai chemat la tine azi, stăpâne, căci mâine plec la Benevent. M-a chemat acolo nobilul Vatinius să lupt în prezenţa împăratului cu un oarecare Sifax, cel mai puternic negru pe care l-a dat cândva Africa. Îţi închipui, stăpâne, cum are să-i trosnească şira spinării în braţele mele, dar în afară de asta, am să-i zdrobesc cu pumnul şi falca lui cea neagră.

— Pe Pollux! răspunse Vinicius. Sunt convins că aşa ai să faci Croton.

— Şi ai să procedezi foarte bine, adăugă Chilon. Da!… în afară de asta, să-i zdrobeşti falca! E un gând bun şi o faptă demnă de tine. Sunt gata să pun rămăşag că ai să-i zdrobeşti falca. Deocamdată însă, unge-ţi membrele cu ulei, dragul meu Hercule, şi încinge-te, căci să ştii că poţi avea de-a face cu un adevărat Caccus{103}. Omul care o păzeşte pe fata ce-l interesează pe ilustrul Vinicius, se pare că are o putere excepţională.

Chilon vorbea aşa numai ca să aţâţe ambiţia lui Croton, însă Vinicius spuse:

— Aşa-i, n-am văzut, dar mi s-a spus despre el că, prinzând un taur de coarne, poate să-l târască până unde vrea.

— Vai! strigă Chilon, care nu-şi închipuise ca Ursus să fie atât de puternic, Croton zâmbi dispreţuitor.

— Mă prind, ilustre stăpâne, spuse el, să apuc cu mâna asta pe cine-mi indici, iar cu astălaltă să mă apăr de şapte asemenea ligieni şi să-ţi aduc fata acasă chiar dacă toţi creştinii din Roma ar goni după mine ca lupii de Calabria. Dacă n-am să fac asta, mă las biciuit pe acest impluvium.

— Nu-l lăsa, stăpâne, să facă asta! strigă Chilon. Au să arunce în noi cu pietre şi atunci la ce-o să mai ajute puterea lui? Nu-i mai bine să luăm fata din casă şi să n-o expunem nici pe ea, nici pe noi la pieire?

— Aşa o să facem, Croton, încuviinţă Vinicius.

— Banii tăi, voia ta! Ţine minte însă, stăpâne, că mâine plec la Benevent.

— Am cinci sute de sclavi numai în oraş, răspunse Vinicius.

După aceea, le făcu semn să plece, iar el se duse în bibliotecă şi, aşezându-se, scrise către Petronius următoarele cuvinte:

„Chilon a găsit-o pe Ligia. Astă seară mă duc cu el şi cu Croton în Ostrianum şi am s-o răpesc sau acolo pe loc, sau mâine din casa în care se ascunde. Fie ca zeii să reverse asupra ta toată bunăvoinţa lor. Rămâi sănătos, carissime, căci bucuria nu-mi permite să scriu mai mult”.

Lăsând trestia din mână, începu să se plimbe cu paşi repezi prin încăpere, căci în afară de bucuria care-i umpluse sufletul, îl mistuia înfrigurarea. Îşi spunea că a doua zi Ligia are să fie în casa asta. Încă nu ştia cum are să se poarte cu ea, simţea însă, că dacă ea o să vrea să-l iubească,

are să devină sclavul ei. Îşi aminti de asigurările Acteii că a fost iubit şi se înduioşă. Va trebui deci numai să învingă pudoarea ei feciorelnică şi unele jurăminte pe care probabil le impune învăţătura creştină. Dacă-i aşa, după ce Ligia va fi în casa lui şi va ceda îmbierilor sau forţei, va trebui să-şi spună şi ea: „S-a întâmplat! Ce să-i faci?" iar pe urmă va fi docilă şi iubitoare.

Intrarea lui Chilon întrerupse cursul acestor plăcute gânduri.

— Stăpâne, spuse grecul, iată ce mi-a venit în minte: dar dacă creştinii au anumite însemne, anumite tessera fără de care nu va fi lăsat nimeni să intre în Ostrianum? Ştiu că în casele de rugăciuni aşa se procedează. Am primit o dată un asemenea însemn de la Euricius; permite-mi deci să mă duc la el, să-l întreb amănunţit şi să mă aprovizionez cu asemenea însemne dacă se dovedesc absolut necesare.

— Bine, nobile înţelept, răspunse Vinierus, vesel. Vorbeşti ca un om prevăzător şi pentru asta ţi se cuvine laudă. Ai să mergi deci la Euricius, sau unde-ţi place, dar pentru mai mare siguranţă ai să laşi aici, pe masă, punga aceea pe care-ai căpătat-o.

Chilon, care întotdeauna se despărţea cu durere de bani, se cam strâmbă, însă, neavând încotro, se conformă poruncii şi ieşi. De la Carinae până la Circ, unde se afla dugheana lui Euricius, nu era prea departe, de aceea se întoarse cu mult înainte de căderea serii.

— Iată însemnele, stăpâne. Fără ele nu ne-ar fi dat drumul. L-am întrebat amănunţit despre drum. I-am spus lui Euricius că am nevoie de însemne numai pentru prietenii mei, eu însumi n-am să merg pentru că pentru mine, om bătrân, e prea departe şi, în sfârşit, că mâine am să-l văd oricum pe Marele Apostol, care are să-mi repete fragmentele cele mai frumoase din cuvântarea sa.

— Cum adică: n-ai să mergi? Trebuie să mergi! spuse Vinicius.

— Ştiu că trebuie, însă am să merg bine învelit cu o glugă şi pe voi vă sfătuiesc să faceţi la fel, altfel putem speria păsările.

Curând, începură să se pregătească, căci se lăsa amurgul pe pământ. Luară mantii galice, cu glugi, şi felinare; în plus, Vinicius se înarmă pe sine şi pe tovarăşii săi cu cuţite scurte, încovoiate. Iar Chilon îşi puse peruca de care făcuse rost în drum spre Eunicius. Apoi porniră, grăbind să ajungă la îndepărtata Poartă Nomentana înainte de închiderea ei.

Capitolul XX

Merseră pe Vicus Patricius în lungul Viminalului până la fosta Poartă Viminala, aproape de platoul pe care Diocletian a construit mai târziu o splendidă baie. Trecură de resturile zidului lui Servius Tullius şi prin nişte locuri şi mai pustii ajunseră la Via Nomentana, iar acolo, cotind la stânga spre Salaria, se treziră printre dealuri pline de cariere de nisip. Pe ici, pe colo se aflau cimitire. Între timp, se întunecase şi, deoarece luna nu ieşise încă, le-ar fi venit foarte greu să găsească drumul, dacă nu li s-ar fi arătat creştinii înşişi, aşa cum prevăzuse Chilon. În dreapta şi în stânga, se zăreau siluete negre mergând cu grijă spre văgăunile de nisip. Unii dintre oamenii aceia purtau felinare, acoperindu-le pe cât puteau cu mantiile, alţii, care ştiau mai bine drumul, mergeau pe întuneric. Ochii abili de soldat al lui Vinicius distingeau după mişcări pe bărbaţii tineri de bătrânii care se sprijineau în toiege şi de femeile înfăşurate cu grijă în stole lungi. Rarii trecători şi sătenii care plecaseră din oraş spre casă cu siguranţă îi considerau pe aceşti călători nocturni drept

muncitori, îndreptându-se spre nisipării, sau membri ai vreunei asociaţii funerare care organizau din când în când agape rituale de noapte. Pe măsură însă ce tânărul patrician şi tovarăşii lui înaintau, în jurul lor clipeau tot mai multe felinare şi numărul oamenilor sporea. Unii cântau cu voce înăbuşită cântece care lui Vinicius îi păreau pline de nostalgie. Urechea lui înregistra cuvinte disperate sau fraze de cântec cum erau acestea: „Scoală-te, tu cel ce dormi!” sau „Învie din morţi!” Din când în când, numele lui Christos se repeta în gura bărbaţilor şi a femeilor. Vinicius însă dădea puţină atenţie la cuvinte, căci se gândea că poate una dintre siluetele acelea negre este Ligia. Unii, trecând pe aproape spuneau: „Pace vouă!” sau „Slavă lui Christos!” iar el tresărea şi inima începea să-i bată mai tare, căci i se părea că aude vocea Ligiei. Anumite gesturi sau mişcări trezeau în el iluzia că o recunoaşte, dar de fiecare dată, apropiindu-se, trebuia să-şi dea seama că se înşeală.

Drumul i se păru lung. Cunoştea bine locurile acestea, însă pe întuneric nu reuşea să se orienteze. La fiecare pas, apăreau când o trecere îngustă, când un zid, când nişte clădiri de care nu-şi amintea să le fi ştiut în apropierea oraşului, în sfârşit, un ciob de lună apăru printre nori, luminând împrejurimile mai bine decât zarea firavă a felinarelor. În depărtare, văzură strălucind ceva ca un foc sau o flacără de torţă. Vinicius se aplecă spre Chilon şi întrebă dacă acolo-i Ostrianum.

Chilon, pe care noaptea, depărtarea de oraş şi siluetele acestea ca nişte stafii îl înfricoşau evident, răspunse cu o voce nesigură:

— Nu ştiu, stăpâne, n-am fost niciodată în Ostrianum. Oricum, însă ar fi putut să-l slăvească pe Christos undeva mai aproape de oraş.

După câteva clipe, simţind nevoia să vorbească pentru ca să-şi mai domolească frica,

adăugă:

— Se adună ca tâlharii şi doar n-au voie să omoare, numai dacă ligianul nu m-o fi minţit cu neruşinare.

Vinicius, care se gândea la Ligia, se mira de măsurile de precauţie luate de coreligionarii ei, care se adunau în taină, să-l asculte pe preotul lor suprem şi spuse:

— Ca orice religie şi asta îşi are adepţii ei printre noi. Creştinii însă sunt o sectă evreiască. De ce se adună aici, când în Transtiberim sunt temple evreieşti unde evreii aduc jertfe în toiul zilei?

— Nu stăpâne. Tocmai evreii sunt duşmanii lor cei mai înverşunaţi. Mi s-a povestit că în timpul celuilalt împărat era gata să izbucnească un război între evrei şi dânşii. Împăratul Claudius, plictisit de tulburările acestea, i-a alungat pe toţi evreii din Roma, dar astăzi edictul acesta nu mai este în vigoare. Creştinii totuşi se ascund de evrei şi de populaţia care, după cum îţi este ştiut, îi acuză de crime şi-i urăşte.

O vreme, îşi continuară drumul în tăcere, după care Chilon, a cărui frică se înteţea pe măsură ce se depărtau de porţi, spuse:

— Întorcându-mă de la Euricius, am împrumutat de la un bărbier o perucă, iar în nas mi-am vârât două grăunţe de bob. N-aş vrea să mă recunoască. Dar şi dacă m-ar recunoaşte, tot n-au să mă omoare. Sunt oameni buni! Sunt chiar oameni foarte cumsecade, pe care-i iubesc, şi-i preţuiesc.

— Nu-i linguşi prea devreme, lăudându-i, răspunse Vinicius.

Intrară într-o vâlcea îngustă, mărginită de două valuri de pământ, pe deasupra cărora trecea într-un loc un apeduct. Între timp, luna ieşise din nori şi la capătul văii zăriră un zid năpădit de iederă, care strălucea argintată în lumina lunii. Aici era Ostrianum.

Lui Vinicius inima începu să-i bată mai tare.

La poartă doi fossori{104} luau însemnele. Peste o clipă, Vinicius şi tovarăşii săi ajunseră într-un loc destul de larg, închis din toate părţile de ziduri. Ici şi colo, se vedeau pietre de mormânt risipite, dar adevăratul hipogeum{105} se afla în mijloc; era un fel de criptă, cu partea inferioară sub pământ. Acolo erau mormintele. În faţa intrării în criptă clipocea un havuz. Era evident că un număr prea mare de persoane n-ar încăpea în hipogeum. Vinicius deduse că ceremonialul va avea loc sub cerul liber, în curtea unde în curând se adună o mulţime foarte numeroasă. Cât vedeai cu ochii felinarele pâlpâiau unele lângă altele şi mulţi dintre cei veniţi nu aveau deloc lumină. Cu excepţia câtorva, care se descoperiseră, toţi, de teama trădătorilor sau din pricina frigului, rămăseseră cu glugile pe cap. Tânărul patrician se gândi cu groază că dac-au să rămână aşa până la sfârşit, atunci în mulţimea asta, pe întuneric, n-are s-o poată recunoaşte pe Ligia.

Deodată, lângă criptă, fură aprinse câteva torţe de smoală, aşezate într-un mic rug. Se făcu mai multă lumină. Îndată mulţimea începu să cânte, la început încet, apoi din ce în ce mai tare, un imn ciudat. Vinicius nu auzise în viaţa lui un cântec asemănător. Aceeaşi nostalgie care-l izbise în cântecele fredonate aproape în şoaptă de câte unii în drum spre cimitir, răzbătea şi acum, în acest imn, dar mult mai clară, mai impresionantă, iar în cele din urmă deveni copleşitoare, de parcă o dată cu oamenii ar fi început să se tânguiască întregul cimitir, dealurile, văile şi toate împrejurimile. Părea un fel de chemare în noapte, o rugăminte umilă de salvare din rătăcire şi întuneric. Capetele ridicate sus, păreau că văd pe cineva sus de tot, iar mâinile că-l imploră să coboare. Când cântecul se termină, urmă un moment de aşteptare înfrigurată, intensă, încât şi Vinicius, şi tovarăşii săi se uitară fără să vrea spre stele, parcă temându-se că are să se întâmple ceva neobişnuit şi că cineva o să

coboare într-adevăr. În Asia Mică, în Egipt şi chiar în Roma, Vinicius văzuse multe temple, cunoscuse diferite religii şi auzise o mulţime de cântece, însă abia aici, pentru prima oară, văzu oamenii care nu invocau zeitatea prin cântec numai ca să îndeplinească un ritual stabilit, ci din inimă, dintr-un adevărat dor după ea, aşa cum pot simţi copiii dorul după tatăl lor sau după mama lor. Trebuia să fii orb ca să nu observi că oamenii aceia nu numai că-şi slăveau zeul, dar îl iubeau din tot sufletul şi acest lucru Vinicius nu-l mai întâlnise până acum în nici o ţară, în nici un ritual, în nici un templu, căci în Roma şi în Grecia, cei care mai cinsteau încă pe zei, o făceau fie să obţină un ajutor, fie de teamă, nimănui însă nici prin minte nu-i trecea să-i şi iubească.

Deşi n-avea gânduri decât pentru Ligia, căutând-o cu atenţia încordată prin mulţime, totuşi nu putea să nu vadă aceste lucruri ciudate şi extraordinare care se petreceau în jurul lui.

Între timp, se mai aruncaseră câteva torţe peste focul care revărsa o lumină roşie asupra cimitirului, făcând să pălească strălucirea felinarelor. Deodată, din hipogeum ieşi un bătrân îmbrăcat într-o mantie cu glugă, dar cu capul descoperit, şi se urcă pe o piatră din apropierea rugului.

Văzându-l, mulţimea porni să freamăte ca un lan. În jurul lui Vinicius, s-auziră exclamaţii înăbuşite: „Petrus! Petrus!”… Unii îngenunchează, alţii întinseră mâinile spre el. Apoi se lăsă o tăcere profundă în care se auzeau, sfârâind, picăturile de smoală prelinse din torţe, uruitul îndepărtat la carelor pe Via Nomentana şi foşnetul vântului în cei câţiva pini care creşteau lângă cimitir.

Chilon se aplecă spre Vinicius şi şopti:

— Acesta-i! Primul discipol al lui Christos. Un pescar!

Bătrânul ridică mâna şi, făcând semnul crucii, îi binecuvântă pe cei adunaţi, care de data aceasta

căzură cu toţii în genunchi. Vinicius şi tovarăşii lui, nevrând să se trădeze, urmară exemplul celorlalţi. Tânărul nu reuşea să-şi domine impresiile. I se părea că omul pe care-l vedea în faţa lui e foarte simplu, dar şi extraordinar în acelaşi timp, şi că senzaţia asta de extraordinar vine tocmai de la simplitatea lui. Bătrânul nu avea nici mitră pe cap, nici cunună de frunze de stejar pe frunte, nici frunză de palmier în mână, nici tăbliţă de aur pe piept, nici veşminte presărate cu stele sau haine albe, într-un cuvânt nimic din însemnele pe care le purtau preoţii răsăriteni egipteni, greci sau framinii romani. Şi din nou îl izbi pe Vinicius aceeaşi deosebire pe care o simţise ascultând cântecele creştine, căci şi „pescarul" acesta i se păru nu un arhiereu priceput în ceremonii, ci un simplu martor, bătrân şi venerabil, care vine de departe ca să povestească un adevăr pe care l-a văzut, l-a pipăit, în care a crezut cum se crede într-un lucru evident şi pe care l-a îndrăgit tocmai pentru că l-a crezut.

Pe chipul lui era întipărită puterea de convingere pe care numai adevărul o dă. Vinicius era un sceptic şi nu voia să se lase impresionat de farmecul bătrânului, era totuşi aţâţat de curiozitate să afle ce-ar putea spune acest emul al tainicului „Christos" şi care-i învăţătura pe care-o recunosc Ligia şi Pomponia Graecina.

În acest timp, Petru începuse să predice. Vorbea ca un tată care dă sfaturi copiilor săi şi-i învaţă cum să trăiască. Îi sfătuia să renunţe la lux şi la plăceri, să iubească sărăcia, puritatea moravurilor, adevărul, să suporte răbdători nedreptăţile şi persecuţia, să asculte de cei mai mari şi de autorităţi, să se ferească de trădare, făţărnicie şi bârfire, şi, în cele din urmă, să dea exemplu unii altora şi chiar păgânilor. Pe Vinicius, pentru care bun era numai ceea ce-i putea reda pe Ligia şi rău tot ceea ce-i sta în cale, îl izbiră şi-l supărară unele din aceste sfaturi. I se părea că

bătrânul, recomandând castitatea şi lupta împotriva poftelor, nu numai că înfierează dragostea lui, ci chiar o îndepărtează pe Ligia de el şi o întăreşte în rezistenţa ei. Înţelese că dacă ea se află printre cei de faţă, dacă aude aceste cuvinte şi le pune la inimă, atunci, în clipa asta trebuie să vadă în el un duşman al acestei învăţături şi un netrebnic. La gândul acesta, îl cuprinse mânia: „Ce-am auzit nou? îşi spuse el. Asta-i învăţătura cea nouă, necunoscută? Cine nu ştie asta? Cine n-a auzit asta? Doar şi cinicii propovăduiesc sărăcia şi limitarea nevoilor. Virtutea a recomandat-o şi Socrate ca pe un lucru vechi şi bun. Doar fiecare stoic, chiar şi unul ca Seneca, laudă cumpătarea, propovăduieşte adevărul şi răbdarea în suferinţă, statornicia când eşti lovit de nenorocire. Toate astea sunt ca un grâu stătut din care mănâncă şoarecii, iar oamenii nu mai vor să-l mănânce pentru că-i vechi şi mucegăit.” În acelaşi timp, îl încerca şi un sentiment de dezamăgire. Se aştepta să descopere taine necunoscute, vrăjitoreşti, sau cel puţin să audă un retor uimitor prin elocinţa lui. În schimb auzi doar cuvinte nespus de simple, lipsite de orice podoabă. Îl mira doar liniştea şi concentrarea în care asculta mulţimea. Bătrânul continua să vorbească pentru oamenii aceştia care-l ascultau încordaţi, îndemnându-i să fie buni, liniştiţi, drepţi, săraci şi puri, nu pentru ca să aibă linişte în viaţă ci pentru ca după moarte să trăiască veşnic întru Christos, în mulţumire, slavă şi bucurie cum n-a avut parte nimeni, niciodată, pe pământ. Ascultându-l, Vinicius, care puţin mai înainte simţise că duşmăneşte noua învăţătură, trebui să observe că există o deosebire între preceptele bătrânului şi ale cinicilor sau ale altor filozofi. Aceia predicau binele şi virtutea ca pe nişte lucruri raţionale şi singurele practice în viaţă, pe când bătrânul, promitea în schimbul virtuţii nemurirea, şi nu o amărâtă de nemurire acolo, sub pământ, în plictiseală, nemâncare şi pustietate, ci

una sublimă, asemenea vieţii zeilor. Şi vorbea despre ea ca despre un lucru absolut sigur. Într-o asemenea credinţă, virtutea căpăta o valoare fără margini, iar înfrângerile vieţii deveneau fără importanţă; să suferi vremelnic, dobândind o fericire fără sfârşit, este cu totul altceva decât să suferi numai pentru că aşa-i rânduiala în natură. Bătrânul, vorbind mai departe, spuse că virtutea şi adevărul trebuie iubite pentru ele înşile, fiindcă binele suprem, mai vechi decât veşnicia, şi virtutea supremă, mai veche decât veşnicia, este Dumnezeu. Cine le iubeşte, îl iubeşte pe Dumnezeu şi, iubindu-l, devine fiul lui iubit. Vinicius nu prea înţelegea bine acest lucru. Ştia de mai înainte, din cuvintele pe care Pomponia Graecina le spusese lui Petronius, că Dumnezeu este după părerea creştinilor unul şi atotputernic. Acum, auzind că el este binele şi adevărul absolut, se gândi fără să vrea că faţă de un asemenea demiurg, Jupiter, Saturn, Apollo, Iuno, Vesta şi Venus ar arăta ca o biată bandă gălăgioasă, în care îşi fac de cap când cu toţii împreună, când fiecare pe cont propriu. Cea mai mare uimire i-o produse bătrânul spunând că Dumnezeu este de asemenea iubirea absolută şi că cine-i iubeşte pe oameni, acela împlineşte suprema lui poruncă. Nu-i suficient să-i iubeşti pe oamenii din neamul tău, căci Dumnezeu-omul şi-a vărsat sângele pentru toţi. El şi-a găsit aleşi şi printre păgâni, ca de pildă pe centurionul Cornelius. Nu-i de ajuns să-i iubeşti pe cei care-ţi fac bine, căci Christos i-a iertat şi pe evreii care i-au dus la moarte şi pe soldaţii romani care l-au ţintuit pe cruce. Trebuie să-i iubim şi pe cei care ne nedreptăţesc şi să le plătim cu bine pentru rău. Nu-i suficient să-i iubim pe cei buni, trebuie să-i iubim şi pe cei răi, căci numai prin dragoste poate fi alungată răutatea din ei. Auzind aceste cuvinte. Chilon se gândi că toată truda lui a fost zadarnică şi că Ursus nu va îndrăzni niciodată să-l omoare pe Glaucus, nici în noaptea asta, şi

nici altă dată. Extrase însă îndată şi a doua consecinţă din învăţătura bătrânului, care-l consolă: anume că nici Glaucus n-are să-l omoare pe el, chiar dacă l-ar descoperi şi l-ar recunoaşte. Vinicius nu se mai gândea că în cuvintele bătrânului nu-i nimic nou. Se întreba mirat: „Ce fel de zeu e acesta? Ce fel de religie? Şi ce fel de popor?" Cele auzite pur şi simplu nu-i intrau în cap. Erau pentru ei idei nemaiîntâlnite. Dacă, de exemplu, el ar voi să urmeze religia asta, ar trebui să pună pe rug concepţiile lui, obiceiurile, caracterul, întreaga lui fire de până atunci, să prefacă totul în cenuşă şi să înceapă o viaţă cu totul nouă, cu un suflet absolut nou. Religia care-i poruncea să-i iubească pe parţi, sirieni, egipteni, gali şi britani, să-i ierte pe duşmani, să le plătească cu bine pentru rău şi să-i iubească, i se păru nebunească. În acelaşi timp, avea sentimentul că tocmai în nebunia ei este ceva mai puternic decât toate filozofiile de până atunci. I se părea că, fiind nebunească, e irealizabilă, şi fiind irealizabilă, e divină. Sufletul său o respingea, însă simţea că se desparte de ea ca de o luncă înflorită, plină de miresme îmbătătoare pe care dacă cineva le-a respirat o dată, trebuie, ca în ţara lotofagilor, să uite totul şi să tânjească veşnic numai după ea. I se părea că nu-i nimic real în ea, dar că faţă de ea realitatea este ceva atât de mărunt, încât nu merită să-i acorzi vreo importanţă. Îi înconjurau nişte spaţii vaste, nişte imensităţi nebănuite. Cimitirul acela începu să i se pară locul de adunare al unor nebuni, însă în acelaşi timp tainic şi înfricoşător, unde ca dintr-un izvor mistic se naşte ceva ce n-a mai existat pe lume. Îşi întipărise în minte tot ce spusese bătrânul din prima clipă despre viaţă, adevăr, dragoste, Dumnezeu. Gândurile iui erau orbite de strălucire, ca de un şir neîntrerupt de fulgere. Ca toţi oamenii care îşi închină viaţa unei pasiuni, se gândea la toate acestea prin prisma dragostei sale pentru Ligia şi în tulburarea lui îşi

dădu seama de un lucru neîndoielnic; dacă Ligia este la cimitir, dacă recunoaşte religia asta, dacă ascultă şi o acceptă, atunci ea niciodată nu are să devină amanta lui.

Pentru prima dată de când o cunoscuse la Aulus, Vinicius simţi că chiar dac-ar răpi-o acum, tot n-ar redobândi-o. Până acum nu-i trecuse nimic asemănător prin minte şi chiar acum nu-şi putea înţelege starea, căci nu era o idee clară, ci mai degrabă sentimentul tulbure al unei pierderi ireparabile, al unei nenorociri. Tremura în el o nelinişte obscură, care se transformă brusc într-un val de mânie oarbă împotriva tuturor creştinilor şi mai ales împotriva bătrânului. Pescarul acela, care la prima vedere i se păruse un om simplu, acum îl înfricoşa, ca un Fatum tainic şi implacabil, care dispune tragic de soarta lui.

Un săpător puse din nou, pe neobservate, câteva torţe pe foc. Vântul încetă să mai foşnească prin pini. Flacăra se ridica dreaptă, mlădie, spre stelele care străluceau pe cerul înseninat, iar bătrânul, pomenind de moartea lui Christos, începu să povestească numai despre el. Toţi îl ascultau cu răsuflarea tăiată. Liniştea se făcu şi mai profundă, încât ţi se părea că auzi bătaia inimilor. Omul acesta văzuse! Şi povestea ca unul căruia fiecare clipă i se întipărise atât de adânc în minte, încât, atunci când închidea ochii, revedea totul. Povesti cum, întorcându-se de la Cruce, a stat împreună cu Ioan două zile şi două nopţi în sala cinei, nedormind şi nemâncând, de amărăciune, de durere, de teamă şi îndoială, ţinându-şi capetele în mâini şi gândindu-se că El a murit. Vai, ah! Cât a fost de greu! Cât de greu! Răsărea ziua a treia şi zorile albeau zidurile, iar el şi Ioan stăteau aşa lângă perete, nemângâiaţi, fără speranţă. Cum îi prindea somnul (căci nu dormiseră nici noaptea din ajunul patimilor), cum se trezeau iarăşi şi începeau să se lamenteze. Iar când răsări soarele, veni într-un suflet Maria din Magdala, cu părul

despletit, strigând: „L-au luat pe Domnul!” Iar ei, auzind asta, se ridicară repede şi alergară într-acolo. Ioan, care era mai tânăr, ajunse primul. Văzu mormântul gol, dar nu îndrăzni să intre. Abia când ajunseră toţi trei la intrare, cel care le vorbeşte intră şi văzu pe piatră giulgiul şi legăturile, dar trupul nu-l găsi.

Teama îi cuprinse, căci se gândeau că preoţii l-au furat pe Christos. Se întoarseră amândoi acasă şi mai întristaţi. Pe urmă veniră şi ceilalţi ucenici şi începură să jelească, când cu toţi împreună, ca să fie mai lesne auziţi de Stăpânul Cerului, când pe rând. Speranţa lor se destrămase. Se aşteptaseră ca învăţătorul să răscumpere Israelul, şi iată se împlineau trei zile de când a murit. Nu înţelegeau de ce Tatăl l-a părăsit pe Fiul şi ar fi preferat să nu mai vadă lumina zilei, să moară, atât de grea le era povara.

La amintirea acestor clipe îngrozitoare, două lacrimi picurară din ochii bătrânului şi se văzură limpede în lumina focului cum se prelingeau pe barba lui căruntă. Capul bătrân, pleşuv îi tremura. Vocea i se frânse în piept. Vinicius îşi spuse: „Omul acesta spune adevărul!” Ascultătorii din jur plângeau de asemenea. Mai auziseră adesea despre patimile lui Christos şi ştiau că după jale va urma bucuria, dar fiindcă le povestea Apostolul care văzuse toate astea, erau impresionaţi, îşi frângeau mâinile şi se băteau cu pumnii în piept.

Încetul cu încetul însă se liniştiră, căci îi biruia dorinţa să asculte mai departe. Bătrânul închise ochii, de parc-ar fi vrut să vadă mai desluşit, în mintea lui, lucruri îndepărtate, şi continuă:

„În vreme ce ei se tânguiau astfel, din nou veni în fugă Maria din Magdala, strigând că l-a văzut pe Domnul. Orbită de strălucirea lui, nu-l recunoscuse, crezând că este un grădinar, dar El i-a spus: „Maria!” Atunci ea a strigat: „Rabbi!” şi i-a căzut la picioare. Iar el i-a poruncit să meargă la

ucenici, apoi a dispărut, însă ei, ucenicii, n-au crezut-o şi în timp ce ea plângea de bucurie, unii o certau, alţii credeau că-şi pierduse minţile, căci afirma că în mormânt văzuse îngeri, iar ei, alergând a doua oară acolo, au văzut mormântul gol. Pe urmă, seara, a venit Cleofas, care fusese la Emmous, împreună cu un alt frate. Se întoarseră în grabă, spunând: «Domnul a înviat cu adevărat.» Şi începură să se certe cu uşile încuiate de frica evreilor. Atunci El a apărut printre ei, deşi uşa n-a scârţâit. Ei îngheţaseră de frică, iar El le-a spus: «Pace vouă!»“

„Şi l-am văzut cum l-au văzut toţi ceilalţi, iar El era ca lumina şi fericirea inimilor noastre, căci am crezut că a înviat şi că mările au să sece, munţii au să se fărâmiţeze, dar slava lui nu va pieri.”

„Iar după opt zile, Toma Didymus a pus degetele pe rănile Lui şi i-a atins coasta Lui şi pe urmă, căzându-I la picioare, a strigat: „Domnul meu şi Dumnezeul meu!” Atunci El i-a răspuns: „Dacă m-ai văzut, ai crezut. Binecuvântaţi să fie cei care n-au văzut şi au crezut”. Şi aceste cuvinte le-am auzit şi ochii noştri îl priveau, căci era printre noi”.

Vinicius asculta şi ceva ciudat se petrecea cu el. Uitase pentru un moment unde se află, pierduse simţul realităţii, măsura, judecata. Stătea în faţa a doua alternative, ambele de neacceptat. Nu putea să creadă ceea ce spunea bătrânul, dar îşi spunea că ar trebui să fii orb şi să respingi propria-ţi judecată, ca să presupui că omul acela care spunea: „Am văzut”, ar fi minţit. Emoţia lui, lacrimile, întreaga lui făptură şi amănuntele întâmplărilor povestite aveau în ele ceva care făcea imposibilă orice bănuială. În anumite momente, lui Vinicius i se părea că visează. Vedea însă în jur mulţimea tăcută; fumul felinarelor ajungea la nările lui; nu departe ardeau torţele, iar alături pe o piatră stătea un om bătrân, în pragul morţii, tremurând puţin din cap, care povestea, repetând mereu: „Am văzut!”

Şi le povesti în continuare totul, până la înălţarea la cer. Uneori se odihnea, căci vorbea foarte amănunţit, dar se simţea că fiecare amănunt cât de mic s-a întipărit în mintea lui ca săpat în piatră. Cei care-l ascultau erau fascinaţi, îşi scoteau glugile de pe cap ca să audă mai bine şi să nu piardă nici unul din acele cuvinte care erau nepreţuite pentru ei. Aveau senzaţia că o putere supraomenească îi duce în Galileea, că merg împreună cu ucenicii prin pădurile de acolo şi pe malul apelor, că cimitirul acesta s-a transformat în lacul Tiberiadei, iar pe mal, în ceaţa zorilor, stă Christos aşa cum stătea atunci când Ioan privind din barcă a spus „Iată-l pe Domnul" – iar Petru s-a aruncat în apă ca, înotând, să ajungă mai repede la mal, să cadă la picioarele adorate. Pe feţele lor erau întipărite încântarea şi uitarea de sine, o fericire şi o dragoste fără margini. Se pare că în cursul lungii povestiri a lui Petru unii avuseseră viziuni; când spuse că în momentul înălţării la cer, norii au început să se strângă sub picioarele Mântuitorului şi să-l acopere, ascunzându-l de ochii apostolilor, toate capetele se ridicară instinctiv spre cer. Fu o clipă de aşteptare, parcă oamenii aceia sperau să-l mai zărească încă, sau poate aşteptau ca El să coboare din nou din câmpiile cereşti ca să vadă cum bătrânul Apostol, paşte oile ce-i fuseseră încredinţate şi va să binecuvânteze turma lui.

Pentru aceşti oameni în clipa aceea nu mai existau temple, zei, păgâni, era numai Christos care umplea pământul, marea, cerul, lumea.

Pe la casele îndepărtate, risipite de-a lungul Viei Nomentana, cocoşii începură să cânte, anunţând miezul nopţii. În clipa aceea, Chilon îl trase pe Vinicius de colţul mantiei şi şopti:

— Stăpâne, acolo, nu departe de bătrân, îl văd pe Urban şi lângă el o fată.

Vinicius se scutură ca de un vis şi, întorcându-se în direcţia indicată de grec, o văzu

pe Ligia.

Capitolul XXI

Fiecare picătură de sânge tresări în tânărul patrician când o văzu. Uită de mulţime, de bătrân, de toate aceste lucruri neînţelese care îl uimiseră şi n-o mai văzu decât pe ea. În sfârşit, după atâtea eforturi, după zile lungi de nelinişte, de zbucium, de supărare, a găsit-o! Pentru prima dată în viaţă, simţi că bucuria se poate năpusti asupra ta ca o fiară sălbatică, doborându-te. El, care întotdeauna considerase că rostul Fortunei este să-i împlinească toate dorinţele, acum nu-şi credea ochilor şi propriei lui bucurii, şi de n-ar fi fost neîncrederea asta, firea lui impulsivă l-ar fi putut împinge la vreun pas nechibzuit. Mai întâi însă voia să se convingă dacă nu-i cumva urmarea minunilor cu care bătrânul le împuiase capul, şi dacă nu cumva visează. Nu. Nu putea să fie nici o îndoială: o vedea pe Ligia. Doar câţiva paşi îl despărţeau de ea. Stătea în plină lumină, aşa că putea s-o privească pe săturate. Gluga îi alunecase de pe cap şi-i desfăcuse părul. Sta cu buzele întredeschise şi ochii ridicaţi spre Apostol, cu faţa transfigurată. Era îmbrăcată ca o fată din popor, într-o mantie neagră de lână, dar Vinicius n-o văzuse niciodată mai frumoasă şi, oricât era de tulburat, fu izbit de contrastul dintre îmbrăcămintea ei sărăcăcioasă şi nobleţea chipului ei minunat. Dragostea trecu prin el ca o flacără uriaşă, amestecată cu un ciudat sentiment de nostalgie, adoraţie, stimă şi dorinţă. Simţea bucurie, văzând-o numai, parcă ar fi băut dintr-o apă înviorătoare după o sete îndelungată. Stând lângă uriaşul ligian, ea îi apăru mai mică decât înainte, aproape un copil. Observă de asemenea că slăbise. Obrajii ei erau aproape străvezii, i se părea că vede o floare sau

întruchiparea de abur a unui suflet. Dar cu atât mai mult dorea s-o posede pe fiinţa asta atât de diferită de femeile pe care le văzuse sau le posedase în Orient şi în Roma. Pentru ea le-ar fi dat pe toate celelalte, ar fi dat şi Roma, şi lumea întreagă.

Ar fi rămas aşa pierdut cu totul, în contemplarea ei, dacă n-ar fi fost Chilon care îl trase de colţul mantiei, de teamă să nu facă vreun gest nechibzuit, care să-i pună în pericol. Între timp, creştinii începuseră să se roage şi să cânte. Curând răsună imnul *Maranatha,* apoi Marele Apostol începu să boteze cu apă din havuz pe cei prezentaţi de prezbiteri ca fiind pregătiţi pentru botez. Lui Vinicius i se părea că noaptea asta n-are să se sfârşească niciodată. Acum voia să meargă cât mai degrabă după Ligia şi s-o răpească pe drum sau din locuinţa ei.

În cele din urmă, pâlcuri-pâlcuri, creştinii începură să părăsească cimitirul. Atunci Chilon şopti:

— Să ieşim, stăpâne, în faţa porţii, căci nu ne-am scos glugile şi oamenii se uită la noi.

Într-adevăr, aşa era. În timpul cuvântării Apostolului îşi scoseseră cu toţii glugile, ca să audă mai bine, ei însă nu le urmaseră exemplul. Sfatul lui Chilon era chibzuit. Stând lângă poartă, puteau să-i vadă pe toţi cei care ieşeau. Iar pe Ursus nu era greu să-l recunoşti după statură.

— Ne luăm după el, zice Chilon, vedem în care casă intră, iar mâine, sau mai degrabă încă astăzi, ai să încercuieşti casa cu sclavii tăi şi ai s-o iei.

— Nu! spuse Vinicius.

— Ce vrei să faci, stăpâne?

— Intrăm după ea în casă şi o răpim imediat. Doar ai promis să faci asta. Croton.

— Da, spuse spadasinul, şi mă predau sclav ţie, stăpâne, dacă nu-i rup şira spinării bivolului acela care-o păzeşte.

Chilon însă îl sfătui, conjurându-i în numele tuturor zeilor să nu facă una ca asta. Doar Croton fusese luat numai pentru apărare, în cazul c-ar fi fost recunoscuţi, nu şi pentru răpirea fetei. Încercând s-o ia doar ei doi, se expun unei primejdii de moarte şi poate chiar să le scape fata şi atunci are să se ascundă în alt loc sau are să părăsească Roma. Şi ce-au să facă în acest caz? De ce să nu acţioneze în siguranţă? De ce să se expună singur la moarte? De ce să compromită întreaga acţiune?

Vinicius, cu toate că abia se mai stăpânea să nu se repeadă acolo pe loc, în cimitir, s-o ia pe Ligia în braţe, îşi dădu seama că grecul are dreptate şi poate că l-ar fi ascultat, dacă n-ar fi fost Croton, care jinduia după răsplată.

— Stăpâne, porunceşte acestui ţap bătrân să tacă, spuse el, sau permite-mi să-i mângâi scăfârlia cu pumnul meu. O dată la Buxentum, unde mă dusese la jocuri Lucius Saturninus, au năvălit peste mine în han şapte gladiatori beţi şi nici unul n-a scăpat cu coastele întregi. Nu zic să răpim fata acum, din mulţime, că ar putea să ne lovească cu pietre la picioare, dar o dată ce va fi acasă, ţi-o răpesc şi ţi-o aduc unde vrei.

— Vinicius se bucură, auzind aceste cuvinte, şi răspunse:

— Aşa va fi, Hercule! Mâine s-ar putea din întâmplare să n-o găsim în casă, iar o dată ce-am băgat spaima în ei, ar duce-o negreşit în altă parte.

— Ligianul acela mi se pare îngrozitor de puternic! gemu Chilon.

— Nu ţie ţi se porunceşte să-l ţii de mâini, răspunse Croton.

Trebuiră însă să aştepte mult. Cocoşii cântau, anunţând zorile, când îl văzură pe Ursus ieşind pe poartă şi pe Ligia însoţindu-l. Îi mai însoţeau şi alte câteva persoane. Lui Chilon i se păru că recunoaşte printre ei pe Marele Apostol; alături de el mergea alt bătrân, mult mai scund de stat, două

femei în vârstă şi un băiat care lumina drumul cu un felinar. Îi urmau de aproape o mulţime de vreo două sute de persoane. Vinicius, Chilon şi Croton se amestecară în această mulţime.

— Da, stăpâne, spuse Chilon, fata ta se găseşte sub ocrotire puternică. El e cu ea. Marele Apostol. Uite cum îngenunche oamenii în faţa lui.

Oamenii într-adevăr îngenuncheau, dar Vinicius nu se uita la ei. Fără să piardă nici o clipă din ochi pe Ligia, se gândea numai la răpirea ei. Învăţat din războaie cu tot felul de stratageme, îşi compunea în minte cu o precizie militărească tot planul răpirii. Ştia că pasul la care se încumetă era temerar, dar ştia bine că atacurile temerare se termină, de obicei, cu succes.

Drumul era însă lung. Avea timp să se gândească şi la prăpastia pe care religia adoptată de Ligia o săpase între el şi ea. Înţelegea acum tot ce se petrecuse între ei şi înţelegea de ce se petrecuse astfel. Era destul de ager la minte pentru asta. El n-o cunoscuse până acum pe Ligia. Văzuse în ea o fată mai frumoasă decât toate celelalte, care îi stârnise simţurile. Acum înţelegea că religia asta făcuse din ea o fiinţă deosebită de celelalte femei şi că speranţa ca şi ea să fie împinsă de simţuri şi pasiune spre bogăţie şi plăcere – este o iluzie vană. Înţelegea, în sfârşit, ceea ce el şi Petronius nu înţeleseseră, că religia aceea nouă inocula în suflet ceva necunoscut lumii în care trăia el şi că Ligia, chiar dacă l-ar iubi, n-ar sacrifica pentru el nici unul din adevărurile ei creştine; că dacă năzuieşte şi ea spre bucurie, e una cu totul diferită de plăcerile după care alergau el şi Petronius şi curtea Cezarului şi întreaga Romă. Fiecare femeie din cele pe care le cunoştea putea deveni cu uşurinţă amanta lui, creştina asta nu putea să-i fie decât victimă.

Şi, gândindu-se astfel, îl încercă o durere neînţeleasă şi mânia se aprinse în el. Simţea însă că mânia lui e neputincioasă. S-o răpească pe Ligia

i se părea un lucru posibil şi era aproape sigur că o să reuşească, dar era tot atât de sigur că în faţa acestei învăţături, el, şi toată puterea şi bogăţia lui nu înseamnă nimic şi că n-are să-i aducă nici un folos. Tribunul roman, convins că puterea sabiei şi a pumnului, care conduce lumea, o va stăpâni veşnic, pentru prima oară în viaţă constata că mai există şi altă putere, mai mare, şi se întreba cu uimire: ce anume?

Şi nu ştia ce să-şi răspundă. Închipuirea îi readucea imagini fugare, ale cimitirului, ale mulţimii şi ale Ligiei transfigurate, ascultând cuvintele bătrânului care povestea despre chinul, moartea şi învierea zeului-om, care a răscumpărat lumea şi i-a făgăduit fericirea de dincolo de Styx.

Toate s-amestecau în mintea lui, dând naştere unui adevărat haos.

Îl scoseseră din acest haos văicărelile lui Chilon, care începuse să-şi plângă de milă. Se angajase numai s-o caute pe Ligia. O găsise, periclitându-şi viaţa, şi i-o arătase. Ce mai vor de la el? S-a angajat el s-o şi răpească? Cine ar putea să ceară aşa ceva de la un infirm lipsit de două degete la mână, de la un om bătrân, care s-a dedicat meditaţiei, ştiinţei şi virtuţii? Ce-are să se întâmple dacă un domn ilustru ca Vinicius va păţi ceva în timpul răpirii fetei? Desigur, zeii ar trebui să vegheze asupra celor aleşi, dar parcă nu se întâmplă uneori şi lucruri îngrozitoare, ca şi cum zeii ar juca zaruri în loc să aibă grijă de ceea ce se petrece pe pământ? Fortuna, după cum se ştie, e legată la ochi, aşa că nu vede nici ziua, darmite noaptea. Dacă o să se întâmple o nenorocire? Dacă ursul acela ligian o să arunce în nobilul Vinicius cu o piatră de moară, cu un butoi de vin, sau, mai rău, de apă, cine garantează că bietul Chilon, în loc de recompensă, n-o să aibă parte de năpastă? El, biet filozof, s-a legat de nobilul Vinicius ca Aristotel de Alexandru Macedon şi dacă măcar nobilul Vinicius i-ar înapoia punga aceea pe care sub ochii lui şi-o vârâse la cingătoare, când plecaseră de-acasă, ar mai avea cu ce, la caz de nevoie, să obţină imediat ajutor sau să-i îmbuneze pe creştini. O! De ce nu vor să asculte sfaturile unui bătrân, dictate de chibzuinţă şi experienţă?

Vinicius, auzindu-l, scoase punga de la cingătoare şi i-o aruncă lui Chilon.

— Ţine şi taci!

Grecul, simţind cât era de grea, prinse curaj.

— Toată speranţa mea e, spuse el, că Hercule sau Tezeus au înfăptuit isprăvi şi mai grele şi oare nu-i un adevărat Hercule cel mai apropiat prieten al meu, Croton? Iar ţie, ilustre stăpâne, nu-ţi pot zice semizeu, căci eşti zeu de-a binelea. Te-aş ruga să nu uiţi nici de-acum încolo de sluga ta săracă şi credincioasă de ale cărei nevoi trebuie din când în când să te îngrijeşti, căci, o dată cufundat în cărţi,

sărmanul de el nu mai are grijă absolut de nimic… Câteva prăjini de grădină şi o căsuţă, cu un colţişor oricât de mic de răcoare vara, ar fi ceva demn de un asemenea protector. Deocamdată, am să admir de departe faptele voastre eroice, am să-l chem pe Jupiter să vă sprijine, iar în caz de ceva, am să fac atâta tărăboi, încât jumătate din Roma are să se trezească şi are să vă sară în ajutor. Ce drum rău, ce hîrtoape! Uleiul mi s-a terminat în felinar şi dacă Croton, care-i tot atât de nobil pe cât e de puternic, ar vrea să mă ia în braţe şi să mă ducă până la poarta oraşului, *primo:* ar vedea dacă-i va fi uşor s-o ducă pe fată, *secundo:* ar proceda ca Enea, *terţio:* şi-ar atrage bunăvoinţa tuturor zeilor cinstiţi, iar eu aş fi pe deplin liniştit în privinţa rezultatului acţiunii.

— Aş prefera să duc hoitul unei oi moarte acum o lună de dalac, răspunse spadasinul, dacă-mi dai însă punga aceea pe care ţi-a aruncat-o ilustrul tribun, am să te duc până la poartă.

— Scrânti-ţi-ai degetul cel mare de la picior! răspunse grecul. Atât ai înţeles tu din învăţătura acelui bătrân venerabil, care a prezentat sărăcia şi mila ca pe cele mai de seamă virtuţi!… Oare nu ţi-a poruncit să mă iubeşti? Văd că n-am să pot face din tine nici măcar un creştin de rând şi că mai lesne pătrunde soarele prin zidurile închisorii Mamertine, decât adevărul prin craniul tău de hipopotam.

Croton, care avea o putere de fiară, dar nici un fel de sentimente omeneşti, spuse:

— Nu te teme! N-am să mă fac creştin! Nu vreau să-mi pierd pâinea.

— Da, dar dac-ai avea fie şi unele noţiuni elementare de filozofie, ai şti că aurul este nimicnicie!

— Vino cu toată filozofia ta să-ţi dau numai o lovitură cu capul în burtă şi o să vedem cine câştigă.

— Asta putea s-o spună şi un bou lui Aristotel, răspunse Chilon. Noaptea începuse a se risipi. Zorile aşterneau pe coamele zidurilor o lumină palidă. Copacii de pe lângă drum, clădirile, pietrele funerare, risipite pe alocuri, prindeau contur. Drumul nu mai era pustiu. Negustorii de legume se grăbeau să apuce deschiderea porţilor, ducând de căpăstru asini şi catâri încăpăţânaţi. Ici şi colo, scârţâiau căruţele în care era dus vânatul. Pe drum şi peste câmp aproape de faţa pământului stăruia o ceaţă uşoară care prevestea vreme bună. Oamenii, văzuţi de departe, arătau în ceaţa asta ca nişte stafii. Vinicius mergea cu ochii aţintiţi la silueta suplă a Ligiei, care, pe măsură ce lumina zorilor se înteţea, apărea tot mai argintie.

— Stăpâne, zise Chilon, te-aş jigni dacă aş presupune că mărinimia ta are margini. Acum, când mi-ai plătit, nu mă poţi bănui că vorbesc numai în folosul meu. Iată, te sfătuiesc încă o dată ca, după ce vei afla unde locuieşte Ligia, să te întorci acasă după sclavi şi lectică. Nu asculta de trompa asta de elefant a lui Croton, care se oferă să răpească fata numai ca să poată stoarce punga ta ca pe o traistă de brânză.

— Ai de primit de la mine o lovitură de pumn între omoplaţi, ceea ce înseamnă că ai să crapi, spuse Croton.

— Ai de primit de la mine un ulcior de vin de Kefalonia, ceea ce înseamnă că am să rămân nevătămat, răspunse grecul.

Vinicius nu spuse nimic, căci se apropiaseră de poarta oraşului. Un spectacol ciudat le izbi atenţia. Doi soldaţi îngenunchează când trecu Apostolul, iar el îşi lăsă o clipă mâinile pe coifurile lor de fier, pe urmă făcu asupra lor semnul crucii. Tânărului patrician nu-i trecuse niciodată prin minte până acum că ar putea să fie creştini şi printre ostaşi. Îşi spuse, uimit, că aşa cum într-un oraş incendiat focul cuprinde mereu alte case şi învăţătura asta cuprinde probabil zi de zi mereu

alte suflete şi se lărgeşte, depăşind orice închipuire omenească. Înţelese, înfiorat, că dacă Ligia ar fi vrut să fugă din oraş s-ar fi găsit paznici care să-i înlesnească în taină ieşirea. Binecuvânta în clipa asta pe toţi zeii că nu s-a întâmplat aşa.

După ce trecură de locurile virane de dincolo de ziduri, grupurile de creştini începură să se risipească. Acum, trebuia s-o urmeze pe Ligia cu mai multă grijă, să nu atragă atenţia asupra lor. Chilon începu să se vaite de răni şi junghiuri la picioare şi rămase tot mai mult în urmă. Vinicius nu se împotrivi, considerând că acum grecul fricos şi neputincios nu-i va mai fi de folos. I-ar fi permis chiar şi să plece unde-ar fi vrut, dar pe respectabilul înţelept îl ţinea pe loc prudenţa. Poate îl reţinea şi curiozitatea, căci continua să meargă după ei, ba uneori se apropia, repetându-şi sfaturile, adăugind la un moment dat că bătrânul care-l întovărăşeşte pe Apostol, dacă n-ar avea statura aşa de scundă, ar putea să fie Glaucus.

Mai merseră încă destul de mult, până în Transtiberim. S-apropia răsăritul soarelui când micul grup în care era Ligia, se despărţi. Apostolul, o femeie bătrână şi un băiat o apucară în lungul râului, iar bătrânul scund, Ursus şi Ligia intrară pe o stradă îngustă şi, după ce mai merseră vreo sută de paşi, intrară în tinda unei case în care erau două prăvălii: una de uleiuri, alta a unui negustor de păsări.

Chilon, care mergea la vreo cincizeci de paşi în urma lui Vinicius şi Croton, se opri imediat încremenit, şi lipindu-se de zid, începu să sâsâie după ei, ca să se întoarcă.

Iar ei se întoarseră, căci trebuia să se sfătuiască.

— Du-te, îi spuse Vinicius, şi vezi dacă casa aceea nu mai are vreo ieşire în partea cealaltă, în altă stradă.

Chilon, cu toate că mai înainte se văitase de răni la picioare, alergă atât de iute de parc-ar fi

avut în glezne aripioarele lui Mercur. Peste câteva clipe se întoarse.

— Nu, spuse el. Asta-i singura ieşire. După aceea, îşi împreună mâinile:

— Pe Jupiter, Apollo, Vesta, Cibela, Isis şi Osiris, pe Mihtra-Baal, pe toţi zeii Răsăritului şi Apusului te conjur, stăpâne, renunţă la planul ăsta… Ascultă-mă!

Amuţi brusc, observând că faţa lui Vinicius pălise de emoţie, iar ochii-i sticleau ca unui lup. Era de ajuns să te uiţi la el ca să înţelegi că nimic pe lume n-are să-l oprească de la fapta asta. Croton începu să răsufle greu, umplându-şi pieptul herculean, şi să clatine din capul său mic, rămas nedezvoltat, cum fac urşii în cuşcă. De altfel, pe faţa lui nu se vedea nici cea mai mică nelinişte.

— Eu intru primul! zise el.

— Vii după mine, spuse Vinicius cu o voce poruncitoare. După o clipă, dispărură amândoi în tinda întunecată.

Chilon alergă până în cea mai apropiată străduţă şi începu să pândească de după colţ, aşteptând să vadă ce-are să se întâmple.

Capitolul XXII

Vinicius abia în tindă înţelese toate dificultăţile acţiunii. Casa era mare, cu câteva etaje, una din acelea construite cu miile în toată Roma, pentru a fi închiriate. De obicei erau construite în grabă şi de mântuială. Aproape nu era an să nu se prăbuşească câteva din ele, îngropându-şi locatarii. Adevăraţi stupi, erau prea înalte şi prea înguste, pline de cămări şi cămăruţe în care se cuibărea o populaţie săracă şi numeroasă. În oraşul acesta în care multe străzi nu aveau nume, casele acestea nu aveau numere. Proprietarii încredinţau strângerea chiriei sclavilor,

iar aceştia deoarece nu erau obligaţi de autorităţile oraşului să dea numele locatarilor, adesea nu le ştiau nici ei. Să cauţi pe cineva în aceste case era nespus de greu, mai ales că nu aveau portari.

Vinicius şi Croton ajunseră printr-o tindă lungă, ca un coridor, într-o curte interioară mică, mai îngustă, mărginită din toate părţile de ziduri, care constituiau un fel de atrium comun pentru toată casa. În mijloc era un havuz din care un şuvoi de apă cădea într-un bazin de piatră săpat în pământ. Pe ziduri urcau scări exterioare, unele de piatră, altele de lemn, ducând la galeriile din care se intra în locuinţe. La parter se aflau de asemenea locuinţe, unele cu uşi de lemn la intrare, altele despărţite de curte numai printr-o perdea de stofă zdrenţuită, ruptă, cârpită.

Era devreme. În curte nici ţipenie. Probabil că în toată casa lumea dormea încă, cu excepţia celor care se întorseseră din Ostrianum.

— Ce facem, stăpâne? întrebă Croton, oprindu-se.

— Să aşteptăm aici; poate o să apară cineva, răspunse Vinicius. Nu trebuie să ne vadă în curte.

Se gândea însă că sfatul lui Chilon fusese bun. Dac-ar fi avut cu dânsul câteva zeci de sclavi, ar fi putut pune pază la poarta care părea să fie singura ieşire şi să scotocească toate locuinţele. Aşa însă, trebuia să nimerească drept în locuinţa Ligiei, altfel creştinii, care fără îndoială nu lipseau nici din casa asta, ar fi putut s-o avertizeze. Din această cauză era şi riscant să întrebe de ea. Câteva clipe, Vinicius rămase pe gânduri. Se întrebă dacă n-ar fi mai potrivit să se întoarcă după sclavi, când deodată, de după perdeaua de la intrarea unei locuinţe mai îndepărtate, ieşi un om cu o sită în mână şi se apropie de havuz.

Tânărul îl recunoscu dintr-o privire pe Ursus.

— Ăsta-i ligianul, şopti Vinicius.

— Să-i frâng imediat oasele?

— Aşteaptă.

Ursus nu-i observă, căci stăteau în umbra tinzii. Liniştit, începu să spele cu apă nişte legume pe care le avea în sită. Pregătea desigur micul dejun. După ce termină de spălat, luă sita udă şi dispăru cu ea după perdea. Croton şi Vinicius se luară după el convinşi c-au să nimerească direct în casa Ligiei.

Constatară însă uimiţi că perdeaua nu despărţea o locuinţă de curte. Urma un alt coridor întunecos, la capătul căruia se zărea o grădiniţă cu câţiva chiparoşi, câteva tufe de mirt şi o căsuţă lipită de zidul din spate al unei alte case.

Înţeleseră amândoi imediat că împrejurarea-i prielnică pentru ei. În curtea mare, s-ar fi putut strânge toţi locatarii, aici însă izolarea căsuţei le înlesnea acţiunea. Au să termine repede cu apărătorii, sau mai degrabă cu Ursus, pe urmă, fără să piardă vremea, au să iasă cu Ligia răpită în stradă, iar acolo au să se descurce ei. Era puţin probabil să-i oprească cineva. Aveau să spună că-i vorba de-o ostatecă a cezarului, fugită. La urma urmei, la nevoie, Vinicius avea să arate străjerilor cine este şi să le ceară ajutor.

Ursus era gata să intre în casă, când, auzind zgomot de paşi, se opri. Văzând doi oameni, puse sita pe balustradă şi se întoarse spre ei.

— Ce căutaţi aici? îi întrebă.

— Pe tine! răspunse Vinicius.

Apoi, întorcându-se spre Croton, îi şopti repede:

— Ucide!

Croton se năpusti ca un tigru şi, înainte ca ligianul să se dezmeticească şi să-şi recunoască duşmanii, îl apucă în braţele sale de oţel.

Vinicius era prea sigur de puterea supraomenească a lui Croton ca să mai aştepte sfârşitul luptei. Trecu pe lângă ei, se repezi la uşa casei, o împinse şi se trezi într-o încăpere cam întunecoasă, luminată abia de focul care pâlpâia în cămin. Zarea flăcărilor bătea în plin obrajii Ligiei.

Cealaltă persoană care stătea în faţa căminului era bătrânul care-i însoţise pe fată şi pe Ursus pe drumul de la Ostrianum.

Apariţia lui Vinicius fu atât de neaşteptată, încât mai înainte ca Ligia să-l fi recunoscut, o şi cuprinse de mijloc şi, ridicând-o în braţe, se năpusti din nou spre uşă. Bătrânul i se puse în cale, însă el, strângând cu un braţ fata la piept, îl îmbrânci cu mâna rămasă liberă. Atunci gluga îi alunecă de pe cap şi Ligia îl recunoscu, îngrozită. Sângele-i îngheţă şi vocea i se înecă în gâtlej. Voia să strige după ajutor şi nu putea. În zadar încercă să se prindă de uşcior, degetele îi alunecară pe piatră şi ar fi leşinat dacă un tablou înfiorător nu i-ar fi izbit privirile în momentul în care Vinicius ieşi cu ea în grădină.

Ursus ţinea în braţe un om aproape frânt în două, cu capul atârnând moale, cu gura plină de sânge. Văzându-i, mai izbi o dată cu pumnul în capul omului acela şi-apoi sări ca o fiară înfuriată asupra lui Vinicius.

„Moartea!” se gândi tânărul patrician.

Auzi ca prin vis strigătul Ligiei: „Nu-l ucide!” Simţi că un fulger îi desface braţele în care o ţinea, pământul începu să se învârtească cu el şi i se făcu negru în faţa ochilor.

Chilon totuşi nu plecase. Ascuns după colţ, aştepta să vadă ce-o să se întâmple, căci curiozitatea lupta în el cu frica. Se mai gândea că dac-au să reuşească s-o răpească pe Ligia, n-ar strica să se afle pe lângă Vinicius. De Urban nu se mai temea. Era sigur că Croton îl va ucide. În schimb, dacă pe străzile pustii până la ora aceea, ar începe să se adune lume, dacă creştinii sau alţi oameni ar încerca să-l împiedice pe Vinicius, atunci el le-ar vorbi ca reprezentant al puterii, ca executor al voinţei împăratului şi în ultimă instanţă ar chema pe vigili în ajutorul tânărului patrician împotriva gloatei de pe străzi. Astfel, s-ar alege cu

noi favoruri. În adâncul sufletului continua să fie convins că fapta lui Vinicius este nechibzuită, ţinând seama însă de puterea teribilă a lui Croton, presupunea că s-ar putea să reuşească. „Dac-o fi să se ivească greutăţi, însuşi tribunul va duce fata, iar Croton îi va face drum.” Aşteptarea însă i se păru prea lungă; îl neliniştea tăcerea din tinda pe care o pândea de la distanţă.

„Dacă n-au să-i nimerească ascunzătoarea şi au să facă tărăboi, au s-o pună pe fugă.”

Ideea nu-i displăcea. În cazul acesta, i-ar deveni din nou necesar lui Vinicius. Ar putea să-i mai stoarcă o pungă-două de sesterţi.

— Orice-ar face, îi zise el, lucrează în folosul meu, deşi nici unul nu bănuieşte asta… O, zei, zei, îngăduiţi-mi doar…

Amuţi brusc, fiindcă i se păru că iese cineva din tindă. Ţinându-şi răsuflarea, se lipi de perete, pândind cu cea mai mare atenţie.

Nu greşi. Din tindă se ivi capul cuiva şi începu să se uite în jur.

După o clipă însă capul dispăru.

„E Vinicius sau Croton, îşi spuse Chilon, dar dac-au răpit fata, de ce ea nu ţipă şi ei ce mai aşteaptă? Oameni tot au să întâlnească, căci pân-or să ajungă la Carinae, are să se trezească oraşul. Ce-i asta? Pe toţi zeii nemuritori!”…

Şi deodată împietri de groază.

În uşă apăruse Ursus, cu cadavrul lui Croton pe umăr. Uitându-se încă o dată în toate părţile, începu să alerge pe strada pustie, spre râu. Chilon se făcu una cu peretele.

„Dacă mă zăreşte, sunt mort”, se gândi el.

Ursus însă alerga iute pe lângă ziduri şi dispăru după colţ. Chilon, clănţănind din dinţi de spaimă, fără să mai stea pe gânduri, o luă la goană în lungul străduţei care tăia de-a curmezişul, cu o iuţeală ce-ar fi putut să te uimească şi la un om tânăr.

„Dacă, înapoindu-se, are să mă zărească, mă ajunge din urmă şi mă omoară”, îşi zise. Salvează-mă, Zeus, salvează-mă Apollo, salvează-mă, Hermes, salvează-mă, zeu al creştinilor! Părăsesc Roma, mă întorc în Mesembria, dar salvaţi-mă din mâinile demonului ăsta!”.

Ligianul acesta, care-l omorâse pe Croton, i se părea în clipa asta cu adevărat o fiinţă supraomenească. Alergând, îşi spunea că poate-i vreun zeu care-a luat înfăţişarea unui barbar. În momentele acelea credea în toţi zeii din lume şi în toate miturile de care-şi bătuse joc în împrejurările normale ale vieţii, îi trecu prin minte şi bănuiala că pe Croton ar fi putut să-l omoare zeul creştinilor, şi groaza lui depăşi orice margini, la gândul că se ridicase îndrăznind să înfrunte o asemenea putere.

Numai după ce trecu câteva străduţe şi zări de departe nişte muncitori venind în direcţia lui, se mai linişti. Abia trăgându-şi răsuflarea, se aşeză pe pragul unei case şi începu să-şi şteargă sudoarea de pe frunte, cu colţul mantiei.

„Sunt bătrân şi am nevoie de linişte”, zise.

Oamenii care veneau spre el cotiră într-o străduţă laterală şi străzile rămaseră iarăşi pustii. Oraşul mai dormea încă. Dimineaţa mişcarea începea mai devreme tocmai în cartierele mai bogate, unde sclavii erau siliţi să se scoale în zorii zilei în timp ce în cartierele locuite de populaţia liberă, hrănită pe cheltuiala statului, oamenii trândăveau, sculându-se destul de târziu. După ce zăbovi o vreme şezând în prag, Chilon se simţi cuprins de frig. Se ridică şi, convingându-se că nu pierduse punga căpătată de la Vinicius, se îndreptă cu un pas mai domol spre râu.

„Poate c-am să dau pe undeva de cadavrul lui Croton, îşi zise el. O, zei! Ligianul ăsta, dacă-i om, ar fi putut să câştige milioane de sesterţi într-un an. Dacă l-a sugrumat pe Croton ca pe un căţel, cine ar mai putea să i se împotrivească? Pentru fiecare reprezentaţie în arenă i s-ar fi plătit greutatea lui în

aur. El o păzeşte mai bine pe fata asta decât Cerberul Infernului. Dar să-l înghită Styxul! Nu vreau să am de-a face cu el. Ce mai namilă! Totuşi, se să fac? S-a întâmplat ceva îngrozitor. Dacă el lui Croton i-a frânt oasele, atunci fără îndoială că şi sufletul lui Vinicius se tânguie pe undeva pe deasupra acestei case blestemate, aşteptând înmormântarea. Pe Castor! Doar e-un patrician, prieten cu împăratul, rudă cu Petronius, un nobil cunoscut în întreaga Romă şi-i tribun militar. Moartea lui n-are să treacă neobservată… Dacă m-aş duce la tabăra pretorienilor sau la vigili?"…

Tăcu şi începu să reflecteze, însă imediat spuse:

„Vai mie! Cine l-a adus la casa asta dacă nu eu?… Liberţii şi sclavii lui ştiau c-am venit adesea la el, iar unii ştiu şi în ce scop. Ce-are să se întâmple dac-au să mă acuze că dinadins l-am atras aici să fie ucis? Chiar dac-o să dovedesc la judecată că nu i-am dorit moartea, vina tot asupra mea are să cadă… Şi doar e un patrician. În nici un caz n-aş scăpa nepedepsit. Iar dac-aş fugi din Roma şi m-aş ascunde, departe, atunci aş trezi şi mai multe bănuieli."

Oricum o sucea, ieşea rău. Îi rămânea doar să aleagă răul cel mai mic. Roma era un oraş enorm şi totuşi Chilon se simţea la strâmtoare. Oricare altul s-ar fi putut duce direct la prefectul vigililor să povestească ce s-a întâmplat şi chiar dac-ar cădea vreo bănuială asupra lui, putea aştepta liniştit cercetările. Trecutul lui Chilon însă era atât de tenebros, încât orice cunoştinţă mai apropiată fie cu prefectul oraşului, fie cu prefectul vigililor, i-ar fi pricinuit încurcături serioase şi ar fi îndreptăţit orice bănuială din partea autorităţilor.

Pe de altă parte, dacă ar fugi, Petronius ar fi convins că Vinicius a fost trădat şi ucis în urma unui complot. Petronius e om puternic, care are la dispoziţie straja din tot statul şi care n-ar precupeţi nimic să-i găsească pe vinovaţi fie şi la capătul

pământului. Chilon se întrebă dacă n-ar fi mai bine să se ducă direct la el şi să-i povestească ce s-a întâmplat. Da! Asta era soluţia cea mai bună. Petronius era un om cumpănit şi Chilon putea fi sigur măcar că are să-l asculte până la capăt. Petronius, care cunoştea povestea de la începuturile ei, are să creadă mai uşor în nevinovăţia lui Chilon decât prefecţii.

Ca să mergi la el însă, trebuia să ştii precis ce se întâmplase cu Vinicius, iar Chilon nu ştia. Adevărat că-l văzuse pe ligian furişându-se spre râu cu cadavrul lui Croton în spinare, dar nimic mai mult. Vinicius putea să fie mort, dar tot aşa de bine putea să fie şi numai rănit sau prizonier. Abia acum se gândi Chilon că creştinii n-ar îndrăzni în nici un caz să omoare un om atât de puternic, un curtean, şi înalt demnitar militar. O asemenea faptă putea atrage asupra lor persecuţii generale. Era mult mai probabil să-l fi oprit cu forţa ca să-i dea timp Ligiei să se ascundă din nou în altă parte.

Ideea aceasta îi aduse puţin curaj.

„Dacă balaurul ăsta ligian nu l-a sfâşiat în primul moment de furie, atunci e viu. Dacă-i viu, atunci are să mărturisească el singur că nu l-am trădat. Atunci nu numai că nu mă ameninţă nimic, dar (o, Hermes, poţi să te aştepţi din nou la două junci!) în faţa mea se deschide un nou câmp de acţiune… Pot să-i dau de ştire unuia dintre liberţi, unde să-l caute pe stăpân. Dacă se va duce la prefect, sau nu, asta-i treaba lui, numai eu să nu mă duc acolo… Pot să merg de asemenea la Petronius şi să contez pe o răsplată… Am căutat-o pe Ligia, acum am să-l caut pe Vinicius, pe urmă din nou pe Ligia… Totuşi trebuie să ştiu mai întâi dacă-i viu ori mort”.

Se gândi să se ducă la noapte la brutarul Demas şi să întrebe de Ursus. Renunţă însă imediat la ideea asta. Prefera să n-aibă nimic de-a face cu Ursus. Avea tot dreptul să presupună că dacă Ursus nu l-a omorât pe Glaucus, fără îndoială

a fost prevenit de vreunul din mai marii creştinilor, căruia i-o fi mărturisit planul său, că-i lucru necurat la mijloc şi că-i uneltirea vreunui trădător. De altfel, numai gândindu-se la Ursus, pe Chilon îl treceau sudorile. Îşi propuse în schimb ca diseară să-l trimită pe Euricus după veşti la casa unde se petrecuse accidentul. Deocamdată, avea nevoie să mănânce, să facă o baie şi să se odihnească. Noaptea nedormită, drumul până Ostrianum şi fuga din Transtiberim îl osteniseră peste măsură.

O singură bucurie îi mai rămăsese: avea două pungi. Una pe care i-o dăduse Vinicius acasă şi a doua pe care i-o aruncase la întoarcerea de la cimitir. Se hotărî, drept consolare pentru toate emoţiile prin care trecuse, să mănânce mai mult şi să bea un vin mai bun ca de obicei.

Când, în sfârşit, sosi ora de deschidere a cârciumilor, îşi îndeplini hotărârea cu atâta râvnă, încât uită de baie. Mai presus de orice dorea să doarmă. Nevoia de somn era atât de mare, încât se întoarse, clătinându-se la tot pasul, la locuinţa sa din Subura, unde-l aştepta sclava cumpărată cu banii lui Vinicius.

Intrând în cubiculum-ul întunecos ca o vizuină de vulpe, se prăvăli în aşternut şi adormi într-o clipă.

Se trezi abia seara. Mai bine zis îl trezi sclava, spunându-i să se scoale, că îl caută cineva şi vrea să-l vadă neîntârziat.

Bănuitorul Chilon se trezi dintr-o dată, aruncă de pe el mantia cu glugă şi, poruncindu-i sclavei să se dea la o parte, se uită mai întâi cu grijă afară.

Şi încremeni! Prin uşa de la cubiculum zări statura uriaşă a lui Ursus.

Când îl văzu, simţi cum i se taie picioarele, cum inima i se opreşte în piept, cum fiori de gheaţă îi cutreieră spinarea ca nişte roiuri de furnici… O vreme nici nu putu să vorbească. Pe urmă, clănţănind din dinţi, gemu:

— Syra! nu sunt… nu cunosc… pe acest… om bun..

— I-am spus că eşti acasă şi că dormi, stăpâne, răspunse fata, însă el a cerut să te trezesc.

— O, zei!… Am să poruncesc să te…

Atunci, Ursus, săturându-se să mai aştepte, se apropie de uşă şi, aplecându-se, vârî capul înăuntru.

— Chilon Chilonides! zise el.

— *Pax tecum*[106]*! Pax, pax!* răspunse Chilon. O, cel mai bun dintre creştini! Da! Sunt Chilon, dar e o greşeală… Nu te cunosc!

— Chilon Chilonides, repetă Ursus. Stăpânul tău, Vinicius, te cheamă să mergi la el împreună cu mine.

Capitolul XXIII

O durere insuportabilă îl trezi pe Vinicius. În prima clipă nu-şi dădu seama unde se află şi ce se petrece cu el. Capul îi vuia. Ochii, parcă-i erau acoperiţi cu un văl negru. Treptat însă cunoştinţa îi reveni şi, ca prin ceaţă, zări trei oameni aplecaţi asupra lui. Pe doi îi recunoscu; unul era Ursus, celălalt – bătrânul pe care-l îmbrâncise când o luase pe Ligia. Al treilea, cu totul necunoscut, îi ţinea mâna stângă, pipăindu-i-o între cot şi umăr. O apăsare pe claviculă îi provocă atunci o durere cumplită. Vinicius îşi închipui că-l chinuie din răzbunare. Spuse, scrâşnind din dinţi:

— Omorâţi-mă!

Ei însă nu dădură atenţie cuvintelor lui, parcă nici nu le-ar fi auzit sau poate li s-a părut un geamăt de durere. Ursus, cu semne de îngrijorare pe chipul lui înspăimântător de barbar, ţinea în mână fâşii albe de pânză. Bătrânul îl întrebă pe omul care apăsa umărul lui Vinicius:

— Glaucus, eşti sigur că rana asta de la cap nu e mortală?

— Da, respectabile Crispus, răspunse Glaucus. Pe vremea când slujeam ca sclav în flotă, iar pe urmă, când am locuit la Neapolis, am îngrijit multe răni. Din câştigul pe care mi l-a adus ocupaţia asta, m-am răscumpărat pe mine şi pe ai mei… Rana de la cap e uşoară. Când omul acesta (şi arătă! cu capul spre Ursus), a smuls-o pe fată din braţele tânărului şi l-a repezit în zid, el, în cădere, şi-a făcut scut din mâna pe care şi-a frânt-o. Astfel însă şi-a salvat capul – şi viaţa.

— Ai îngrijit mulţi fraţi, răspunse Crispus, şi eşti renumit ca medic priceput. De aceea l-am trimis pe Ursus după tine.

— Mi-a mărturisit pe drum că ieri era gata să mă omoare.

— Mai înainte însă mi-a mărturisit mie ce avea de gând. Cunoscându-te şi cunoscând dragostea ta pentru Christos, i-am explicat că tu nu poţi fi un trădător, ci mai curând acel necunoscut care voia să-l împingă la crimă.

— Era un duh rău, iar eu l-am luat drept înger, spuse Ursus oftând.

— Ai să-mi povesteşti asta altă dată, spuse Glaucus, acum trebuie să ne ocupăm de rănit.

Vorbind aşa, începu să apese cu putere umărul lui Vinicius ca să aşeze la loc oasele dezbinate. Din cauza durerilor, tânărul n-apucă să se trezească bine că iarăşi leşină, deşi Crispus îi stropea într-una faţa cu apă. Era poate un noroc pentru el, fiindcă nu mai simţi cum Glaucus îi îndreaptă piciorul şi nici cum îi strânge între două scândurele scobite umărul frânt, înfăşându-l repede ca să-l imobilizeze.

După ce operaţia se termină se trezi iarăşi şi o văzu pe Ligia.

Stătea chiar lângă patul lui, ţinând în mână o căldăruşă de aramă cu apă, în care Glaucus înmuia din când în când buretele cu care-i umezea fruntea.

Vinicius o privea şi nu-şi credea ochilor. I se părea că visează sau că din cauza febrei are năluciri. Abia după o vreme, reuşi să şoptească:

— Ligia…

Auzindu-i vocea, fata tresări, întorcând spre el privirile pline de tristeţe.

— Pace ţie! spuse ea încet.

Şi rămase aşa cu mâna întinsă, cu faţa îndurerată exprimând milă. El o privea, parcă voind să şi-o întipărească pentru totdeauna în străfundul ochilor, sub pleoape. Se uita la faţa ei mai palidă şi mai slabă decât înainte, la cârlionţii părului întunecat, la îmbrăcămintea ei sărăcăcioasă de lucrătoare. Se uita cu atâta intensitate, încât arsă de privirile lui, fruntea ei albă se împurpură. El îşi dădu seama că o iubeşte tot aşa de mult. Înţelese că paloarea ei, sărăcia în care trăia i se datoresc lui. El a răpit-o din casa în care era iubită, unde trăia în bunăstare şi a aruncat-o în camera asta mizeră, a îmbrăcat-o în mantia asta sărăcăcioasă de lână neagră. Tocmai el, care dorise să o înveşmânteze în cele mai scumpe brocaturi, s-o împodobească cu toate nestematele lumii. Îl copleşi părerea de rău, mila şi tristeţea. I s-ar fi aruncat la picioare, dacă ar fi putut să se mişte.

— Ligia, spuse el, nu l-ai lăsat să mă omoare.

Ea răspunse moale:

— Dumnezeu să-ţi redea sănătatea.

În sufletul lui Vinicius, care regreta nedreptăţile pricinuite Ligiei şi cele pe care intenţionase să i le pricinuiască de-acum încolo, cuvintele ei avură efectul unui balsam. Uită în clipa aceea că ar fi putut să fie doar o urmare a învăţăturii creştine. Pentru el nu vorbise decât femeia iubită, înduioşată de soarta lui şi bunătatea ei îl mişcă până-n adâncul inimii. Emoţia îl copleşi. Îl cuprinse o senzaţie de sfârşeală, ciudată, fiindcă-i făcea bine. Părea că se prăbuşeşte într-o prăpastie, lin ca-ntr-un zbor – şi, fericit, în clipa

aceea de sfârşeală, îşi spuse că o zeiţă veghează la căpătâiul lui.

Între timp, Glaucus terminase de spălat rana de la cap şi-o unse cu o alifie. Ursus luă căldăruşa din mâinile Ligiei. Fata aduse pe masă o cană în care era apă amestecată cu vin şi o apropie de buzele rănitului. Vinicius bău cu lăcomie. Acum se simţea mai bine. După pansare, durerile se domoliseră. Rănile nu mai sângerau. Luciditatea îi revenise.

— Mai dă-mi să beau, spuse el.

Ligia ieşi cu cana goală, în cealaltă cameră. Crispus, după câteva cuvinte schimbate cu Glaucus, se apropie de pat şi spuse:

— Vinicius, Dumnezeu n-a îngăduit să înfăptuieşti un mare păcat şi te-a păstrat în viaţă ca să te pocăieşti în sufletul tău. Acela, în faţa căruia nu suntem decât pulbere, te-a dezarmat în mâinile noastre, însă Christos în care credem ne-a poruncit să-i iubim chiar şi pe duşmani. Ţi-am pansat rănile şi, cum a spus Ligia, o să ne rugăm lui Dumnezeu să-ţi redea sănătatea, dar nu mai putem să veghem asupra ta. Aşa că rămâi în pace şi gândeşte-te dacă eşti îndreptăţit s-o mai persecuţi pe Ligia, căreia i-ai răpit părinţii adoptivi şi căminul, şi pe noi, care ţi-am plătit cu binele pentru rău?

— Vreţi să mă părăsiţi? întrebă Vinicius.

— Vrem să părăsim casa asta în care ne poate ajunge pedeapsa prefectului Romei. Tovarăşul tău a fost ucis, iar tu, care eşti mare printre ai tăi, zaci rănit. Nu suntem noi vinovaţii, însă asupra noastră o să cadă mânia legii…

— Să nu vă temeţi de pedeapsă, spuse Vinicius. Am să vă apăr. Crispus nu voia să-i răspundă că nu-i vorba de prefect şi de lege, ci că n-au încredere nici în el, şi vor s-o pună pe Ligia la adăpost de urmărirea lui şi de-acum înainte.

— Stăpâne, spuse el, mâna ta dreaptă e teafără. Iată aici tăbliţe şi stil: scrie slugilor tale să vină astă-seară cu lectica după tine şi să te ducă în casa ta, în care ai să stai mai comod decât în sărăcia noastră. Noi locuim aici la o sărmană văduvă. Ea are să vină în curând cu fiul ei, care o să ducă scrisoarea. Noi trebuie să ne căutăm un alt adăpost.

Vinicius păli. Înţelese că vor să-l despartă de Ligia. Ştia că dacă are s-o piardă din nou s-ar putea să n-o mai vadă niciodată în viaţă… îşi dădu seama că între ea şi el s-au ivit obstacole pe care nu le poate înfrânge prin mijloace vechi, iar la altele noi nu avusese încă timp să se gândească. Înţelese că orice le-ar spune acestor oameni – chiar de le-ar jura că o redă pe Ligia Pomponiei Graecina, ar avea dreptul să nu-l creadă şi nici nu l-ar crede. Ar fi putut doar să facă asta mai demult, în loc s-o urmărească pe Ligia, ar fi putut să meargă la Pomponia şi să jure că renunţă la urmărire. Atunci ar fi căutat-o însăşi Pomponia şi ar fi luat-o înapoi, la casa ei. Nu! Simţea că nici un fel de promisiuni de felul acesta n-au să-i convingă să rămână şi că nici un fel de jurământ n-are să fie acceptat, cu atât mai mult, cu cât el, nefiind creştin, n-ar fi putut jura decât pe zeii în care el însuşi nu prea credea şi pe care ei îi considerau duhuri rele.

El însă dorea cu disperare să-i împace pe Ligia şi pe protectorii ei indiferent prin ce mijloace, iar pentru asta avea nevoie de timp. Şi mai voia s-o vadă, să-i poată vorbi, măcar câteva zile. Ca înecatul căruia orice pai i se pare salvator, şi el spera ca în aceste câteva zile o să reuşească poate să şi-o apropie, o să născocească poate ceva sau o să se întâmple ceva favorabil lui.

Adunându-şi gândurile, spuse:

— Ascultaţi-mă, creştini. Ieri am fost împreună cu voi în Ostrianum şi am ascultat învăţătura voastră. Chiar dacă n-aş fi cunoscut-o, faptele voastre m-au convins că sunteţi oameni cinstiţi şi buni. Spuneţi văduvei care locuieşte în această casă să rămână. Rămâneţi de asemenea şi voi şi permiteţi-mi şi mie să rămân. Să spună omul acesta (şi întoarse privirea spre Glaucus) care este medic sau măcar se pricepe la pansat răni, dacă astăzi pot să fiu transportat. Sunt bolnav, umărul mi-e frânt şi trebuie să rămână nemişcat cel puţin câteva zile. De aceea vă declar că nu mă mut de aici decât dacă o să mă duceţi cu forţa.

Se opri gâfâind. Pieptul rănit îi îngreuna respiraţia.

Crispus spuse:

— Nimeni, nobile Vinicius, nu va folosi forţa împotriva ta, ci numai noi o să ne mutăm de aici.

Tânărul, neobişnuit să i se împotrivească cineva, încruntă din sprâncene, spunând:

— Daţi-mi voie să-mi trag sufletul. Peste câteva clipe continuă:

— De Croton, pe care l-a sugrumat Ursus n-o să întrebe nimeni. Urma să plece azi la Benevent, unde l-a chemat Vatinius, aşa că toţi au să creadă că a plecat. Când am intrat împreună cu Croton în casa asta, nu ne-a văzut nimeni în afară de un grec care a fost cu noi în Ostrianum. Am să vă spun unde locuieşte, ca să mi-l aduceţi – iar eu am să-i poruncesc să tacă, fiindcă-i un om plătit de mine. Slujitorilor mei am să le scriu că am plecat şi eu la Benevent. Dacă grecul a anunţat cumva pe prefect, am să declar că eu însumi l-am omorât pe Croton şi că el mi-a rupt mâna. Aşa am să fac, pe umbrele tatălui şi mamei mele! Puteţi aşadar să rămâneţi aici, şi nici un fir de păr nu va fi clintit de pe capetele voastre. Aduceţi-mi-l repede pe grecul care se numeşte Chilon Chilonides!

— Atunci, Glaucus o să rămână, spuse Crispus, şi împreună cu văduva o să aibă grijă de tine.

Vinicius se încruntă mânios.

— Ascultă, bătrâne, ce spun, zise el. Îţi datorez recunoştinţă şi pari un om bun şi cinstit, dar nu-mi spui tot ceea ce gândeşti. Te temi ca nu cumva să-mi chem sclavii şi să le poruncesc s-o ia pe Ligia? Oare nu-i aşa?

— Aşa este! răspunse Crispus cu o anumită asprime în glas.

— Atunci ţine seama că voi vorbi cu Chilon de faţă cu voi şi tot de faţă cu voi am să scriu servilor mei să-i anunţ că am plecat şi că după aceea n-o să mai am alţi curieri în afară de voi. Chibzuieşte bine şi nu mă mânia prea mult.

Zicând acestea, faţa i se schimonosi de furie. Adăugă, vorbind tot mai aprins:

— Îţi închipui cumva că am să neg că vreau să rămân ca s-o văd?… Şi un prost ar fi ghicit-o, chiar dacă aş fi negat. Dar cu forţa n-am s-o mai iau… Iar ţie am să-ţi mai spun ceva. Dacă ea n-are să rămână aici, atunci cu mâna mea teafără am să rup legăturile de la umăr, n-am să mai primesc nici o băutură – şi fie ca moartea mea să cadă asupra ta şi a fraţilor tăi. De ce m-ai pansat? De ce n-ai poruncit să mă ucidă?

Epuizat şi învins de mânie, păli.

Ligia, care din camera alăturată auzise toată discuţia şi care era convinsă că Vinicius nu minte, se sperie de cuvintele lui. Pentru nimic în lume nu-i voia moartea. Rănit şi dezarmat nu-i mai trezea teamă, ci numai milă. De când fugise, trăind printre oameni stăpâniţi de o continuă exaltare religioasă, obsedată de gândul patimilor, a sacrificiului propriu şi a milei fără margini, se abandonase şi ea curentului care îi ţinea loc de casă, familie, înlocuind fericirea pierdută; astfel, se transformase într-una dintre acele fecioare creştine care aveau mai târziu să schimbe bătrânul suflet al

lumii. Vinicius înrâurise prea mult soarta ei, pricinuindu-i numai suferinţă, ca să-l poată uita. Se gândea la el zile în şir, rugându-se lui Dumnezeu să vină clipa în care, urmând inspiraţia religioasă, să-i poată plăti cu bine pentru rău, cu bunătate pentru persecuţii, să-l înfrângă, să-l câştige de partea lui Christos şi să-l mântuiască. Acum i se păru că sosise această clipă şi rugăminţile ei fuseseră ascultate.

Se apropie de Crispus cu chipul transfigurat şi spuse cu voce schimbată:

— Crispus, fie ca el să rămână printre noi, iar noi să rămânem cu el până când Christos îl va însănătoşi.

Bătrânul presbiter, obişnuit să vadă în toate voia Domnului, dându-şi seama de exaltarea ei, îşi spuse că poate vorbeşte prin ea puterea cerească şi, înspăimântat în sinea lui, îşi înclină capul cărunt.

— Fie cum spui, zise el.

Asupra lui Vinicius, care ascultase, privind-o ţintă tot timpul, supunerea grăbită a lui Crispus făcu o impresie ciudată şi profundă. Îşi spuse că Ligia este printre creştini ca o Sibilă{107}, înconjurată de respect şi ascultare. Şi fără să-şi dea seama, fu cuprins şi el de respect.

În sufletul lui se născu un fel de sfială, şi însăşi dragostea ce i-o purta i se păru nesăbuită. Se împăca greu cu gândul că ea nu mai depinde de voinţa lui, ci că el însuşi a ajuns la cheremul ei, zăcând aici bolnav şi frânt, că a încetat să mai fie stăpânul cuceritor, ci stă ca un copil neputincios în grija ei. Cu firea lui mândră şi tiranică n-ar fi admis o asemenea ofensă din partea altei persoane; faţă de Ligia însă simţi recunoştinţă şi supunere. Erau sentimente cum nu mai încercase vreodată şi pe care nu le-ar fi putut concepe. L-ar fi uimit poate şi acum dacă şi-ar fi putut da seama clar de ele. El însă nu se întreba ce-i cu ei; era fericit că ea rămâne, şi totul i se părea firesc.

Ar fi vrut să-i mulţumească, să-şi arate recunoştinţa. Trăia un sentiment necunoscut până atunci, de care nici nu-şi dădea seama, fiindcă nu era altceva decât umilinţă. Izbucnirea de adineauri însă îl sleise şi nu mai avea putere să vorbească. Îi mulţumea numai din priviri şi în ochii lui strălucea bucuria că rămâne lângă ea, că are s-o vadă şi mâine, şi poimâine, şi poate multă vreme încă. Bucuria lui era întunecată numai de teama să nu piardă ceea ce obţinuse, şi atunci când Ligia îi dădu din nou apă şi când el dori s-o ia de mână, nu mai îndrăzni s-o facă, el, acelaşi Vinicius care la banchetul Cezarului o sărutase cu forţa, iar, după ce fugise, îşi promisese s-o târască de păr până în cubiculum sau să pună sclavii s-o biciuiască.

Capitolul XXIV

Se mai temea ca nu cumva vreun ajutor nechemat din afară să-i tulbure bucuria. Chilon putea să anunţe dispariţia lui la prefectul oraşului sau la liberţii de acasă şi în cazul acesta amestecul vigililor nu era exclus. Se gândi că astfel avea iarăşi posibilitatea s-o ia pe Ligia şi s-o ducă în casa lui. Simţea însă că n-ar trebui să mai fie în stare să facă asta. Era un om samavolnic, cutezător şi destul de stricat şi de neîndurător când era vorba de o plăcere a lui, însă nu era nici ca Tigellinus, nici ca Nero. Viaţa ostăşească sădise în el un anumit simţ al dreptăţii, al cinstei şi măcar atâta conştiinţă, încât să-şi poată da seama că o asemenea faptă ar fi teribil de josnică. Poate că într-un moment de furie ar fi recurs la un astfel de mijloc, dar acum era înduioşat şi bolnav, aşa că nu mai voia decât un singur lucru: nimeni şi nimic să nu mai stea între el şi Ligia.

Observase uimit că din clipa în care Ligia se declarase de partea lui, nici ea, nici Crispus nu mai

cereau de la el nici un fel de asigurări, de parcă ar fi fost convinşi că la nevoie are să-i apere o forţă supranaturală. În mintea lui Vinicius – de când îl ascultase pe Apostol în Ostrianum – graniţa dintre posibil şi imposibil începuse să se estompeze, aşa că o protecţie supranaturală nu i se mai părea imposibilă. Totuşi, reflectând cât de cât, le aminti el însuşi de grec şi ceru din nou să-i fie adus Chilon.

Crispus fu de acord. Hotărâră să-l trimită pe Ursus. Vinicius, care înainte de adunarea de la Ostrianum trimisese câteva zile la rând pe sclavii săi la Chilon, fără nici un rezultat îi indică ligianului adresa, apoi, după ce scrise câteva cuvinte pe o tăbliţă, spuse, întorcându-se spre Crispus:

— Îi dau şi o tăbliţă, căci grecul este bănuitor, viclean şi de multe ori când îl chemam la mine poruncea să se răspundă oamenilor mei că nu-i acasă. Proceda aşa întotdeauna când, neavând veşti bune pentru mine, se temea de mânia mea.

— Numai să-l găsesc, c-am să-l aduc indiferent de vrea sau nu, răspunse Ursus.

După acea îşi luă mantia şi ieşi în grabă.

Să găseşti pe cineva la Roma nu era lucru uşor, chiar având cele mai bune indicaţii. Pe Ursus însă îl ajută instinctul omului în pădure şi totodată buna cunoaştere a oraşului, aşa că după puţină vreme se afla la locuinţa lui Chilon.

Totuşi nu-l recunoscu. Îl văzuse doar o singură dată şi încă noaptea. Bătrânul celălalt, impunător şi sigur de sine, care-l îndemnase să-l omoare pe Glaucus nu semăna de fel cu grecul acesta frânt în două de frică. Ar fi fost greu să presupui că-i vorba de aceeaşi persoană. Chilon, mirosind că Ursus îl socoteşte un om complet necunoscut, îşi mai reveni. Văzând şi tăbliţa cu scrisul lui Vinicius, se linişti cu totul. Nu putea să fie vorba de o cursă. Îşi spuse că dacă creştinii nu l-au omorât pe Vinicius, înseamnă că n-au

îndrăznit să ridice mâna asupra unei persoane atât de ilustre.

„Vinicius are să mă apere la nevoie, gândi el, doar nu mă cheamă ca să mă dea morţii”.

Prinzând curaj, întrebă:

— Om bun, oare prietenul meu, nobilul Vinicius, n-a trimis lectica după mine? Mi-s picioarele umflate şi nu pot să merg pe jos atât de departe.

— Nu, răspunse Ursus, mergem pe jos…

— Şi dacă refuz?

— Să nu faci asta, căci trebuie să mergi.

— Am să merg, dar din propria mea voinţă. Nimeni nu mă poate sili, căci sunt om liber şi prieten cu prefectul oraşului. Ca înţelept, cunosc mijloace să-i silesc eu pe oameni. Pot să-i schimb în pomi sau în animale. Dar merg, merg! Să îmbrac doar o mantie ceva mai caldă şi o glugă, ca să nu mă recunoască sclavii din cartier, căci m-ar reţine mereu să-mi sărute mâinile.

Vorbind astfel, îmbrăcă o altă mantie galică şi-şi lăsă pe frunte gluga largă, de teamă ca Ursus să nu-şi amintească de trăsăturile lui, când au să iasă.

— Unde mă duci?… îl întrebă pe Ursus pe drum.

— În Transtiberim.

— Sunt de curând în Roma şi n-am fost niciodată acolo, dar cu siguranţă că şi acolo trăiesc oameni care iubesc virtutea.

Ursus era un om destul de naiv. Îl auzise însă pe Vinicius spunând că grecul fusese cu el în Ostrianum şi că pe urmă îl văzuse intrând cu Croton în casa în care locuia Ligia. Se opri o clipă şi spuse:

— Nu minţii, bătrâne, căci astăzi ai fost cu Vinicius în Ostrianum şi în faţa porţii noastre.

— Ah! spuse Chilon, deci casa voastră e în Transtiberim? Sunt de curând la Roma şi nu mă descurc cu numele diferitelor cartiere. Da, prietene! Am fost în faţa porţii voastre şi l-am conjurat pe Vinicius în numele virtuţii să nu intre. Am fost şi în Ostrianum, dar ştii de ce? De-o vreme încoace mă străduiesc să-l convertesc pe Vinicius şi l-am dus să-l asculte pe cel mai mare dintre apostoli. Fie ca lumina să pătrundă în sufletul lui şi într-al tău! Doar eşti creştin, nu, şi doreşti ca adevărul să biruie asupra minciunii?

— Da, răspunse Ursus cu umilinţă. Lui Chilon îi reveni tot curajul.

— Vinicius e un nobil puternic, spuse el, şi prieten cu împăratul. Din când în când, mai ascultă şi de duhul cel rău, dar dac-o să se clintească măcar un fir de păr de pe capul lui, Cezarul are să se răzbune pe toţi creştinii.

— Pe noi ne apără o putere mai mare.

— Adevărat! Adevărat! Dar ce-aveţi de gând să faceţi cu Vinicius? întrebă Chilon, din nou neliniştit.

— Nu ştiu. Christos porunceşte să avem milă.

— Foarte bine ai vorbit. Să nu uiţi asta niciodată, altfel ai să te frigi în iad ca un cârnat în tigaie.

Ursus oftă. Chilon se gândi că pe acest om, înspăimântător în clipele lui de furie, el ar putea să-l joace pe degete.

Vrând să ştie cum s-au petrecut lucrurile în casa Ligiei, continuă cu o voce de judecător aspru:

— Cum aţi procedat cu Croton? Spune şi nu născoci. Ursus oftă a doua oară:

— Are să-ţi spună Vinicius.

— Înseamnă că l-ai înjunghiat cu cuţitul sau l-ai doborât cu un par?

— Eram neînarmat.

Grecul nu-şi putu reţine uimirea în faţa puterii supraomeneşti a barbarului.

— Fie ca Pluton… am vrut să spun: fie ca Christos să te ierte!

O vreme merseră în tăcere, apoi Chilon spuse:

— Eu nu te trădez, dar fereşte-te de vigili.

— De Christos mă tem, nu de vigili.

— Adevărat. Nu-i păcat mai greu ca omorul. Am să mă rog pentru tine. Nu ştiu însă dacă ruga o să-ţi aducă iertarea; poate dacă ai să te legi prin jurământ că niciodată în viaţă n-ai să mai atingi pe nimeni cu un deget măcar.

— N-am ucis de voie, răspunse Ursus.

Chilon, însă, care dorea să se asigure pentru orice eventualitate, continua să vorbească, încercând să-l înfricoşeze pe Ursus de consecinţele omorului săvârşit şi să-l îndemne să facă jurământ. Întrebă şi de Vinicius, dar ligianul răspundea în silă la întrebările lui, repetând că are să audă din gura lui Vinicius însuşi ceea ce trebuie să audă. Discutând în felul acesta, parcurseră drumul care despărţea locuinţa grecului de Transtiberim şi ajunseră în faţa casei. Inima lui Chilon începu din nou să bată neliniştită. De teamă, i se păru că Ursus începe să se uite ameninţător la el. „Slabă mângâiere, îşi zise el, dac-o să mă omoare – fără voie. Aş prefera să-l lovească damblaua şi o dată cu el pe toţi ligienii. O, Zeus, ologeşte-l, dacă poţi!” Gândind astfel, se înfăşură mai strâns în mantia lui galică, zicând că se teme să nu răcească. În cele din urmă, străbătând tinda şi prima curte, ajunseră în coridorul care ducea spre curtea căsuţei unde se opri, spunând:

— Permite-mi să-mi trag sufletul. Altfel, n-am să pot discuta cu Vinicius, dându-i poveţe de mântuire.

Deşi îşi făcea curaj, spunându-şi că nu-l ameninţă nici un pericol, la gândul că are să se afle între oamenii aceia misterioşi pe care-i văzuse în Ostrianum, picioarele îi cam tremurau.

În momentul acela, le ajunse la ureche un zvon de cântece venind din casă.

— Ce-i asta? întrebă el?

— Zici că eşti creştin şi nu ştii că la noi este obiceiul ca după fiecare masă să-l slăvim pe Mântuitor, prin cântecul nostru, răspunse Ursus. Miriam cu fiul ei trebuie să fi sosit acasă. Poate că şi Apostolul este cu ei, căci zilnic o vizitează pe văduvă şi pe Crispus.

— Du-mă drept la Vinicius.

— Vinicius se află cu dânşii. Avem o singură odaie mai mare. Celelalte sunt numai cubiculum-uri întunecoase în care dormim. Hai înăuntru. Ai să te odihneşti acolo.

Intrară. Încăperea era întunecoasă, seara de iarnă înnourată. Flacăra celor câteva lămpi lumina firav. Vinicius mai degrabă îl bănui, decât îl recunoscu în omul ascuns sub glugă pe Chilon. Grecul, văzându-l pe Vinicius în patul aşezat într-un colţ al camerei, se apropie repede de el, fără să se uite la ceilalţi, convins poate că lângă el are să fie în deplină siguranţă.

— O, stăpâne! De ce nu mi-ai ascultat sfaturile? strigă el, împreunându-şi mâinile.

— Taci şi ascultă! spuse Vinicius.

Privi pe Chilon drept în ochi şi, pronunţând rar şi decis fiecare cuvânt, ca să se întipărească bine în mintea lui Chilon, adăugă:

— Croton m-a atacat, vrând să mă omoare şi să mă jefuiască. Ai înţeles? L-am ucis, iar oamenii aceştia mi-au pansat rănile, pe care le-am căpătat, luptându-mă cu el.

Chilon înţelese dintr-o dată că Vinicius căzuse la învoială cu creştinii şi că vorbele lui trebuie luate de bune şi primite ca o poruncă. Fără să mai stea pe gânduri, ridică ochii în sus şi strigă:

— Era un ticălos! Te-am avertizat doar să n-ai încredere în el. Toate sfaturile mele se loveau de scăfârlia lui ca nuca în perete. În întregul Hades nu există destule chinuri să-l răsplătească pentru faptele lui. Căci cine nu-i cinstit, acela-i ticălos; şi cui îi e mai greu decât ticălosului să fie cinstit? Dar să pună gând rău tocmai binefăcătorului şi stăpânului său cel mărinimos?!… O zei!…

Amintindu-şi că pe drum încoace, faţă de Ursus se dăduse drept creştin, tăcu.

Vinicius spuse:

— Dacă n-aş fi avut pumnalul la mine, m-ar fi omorât.

— Binecuvântez clipa în care te-am sfătuit să iei măcar un cuţit.

Vinicius îşi aţinti iarăşi privirile cercetătoare asupra grecului:

— Ce-ai făcut astăzi?

— Cum? Nu ţi-am spus, stăpâne, că am adus jertfe pentru sănătatea ta?

— Şi altceva nimic?

— Tocmai mă pregăteam să-ţi fac o vizită, când a venit omul acesta bun şi mi-a spus că mă chemi.

— Iată tăbliţa asta. Te duci cu ea acasă la mine, ai să-l găseşti acolo pe libertul meu şi ai să i-o dai. I-am scris că am plecat la Benevent. Îi mai spui lui Demas că am plecat de azi dimineaţă, chemat printr-o scrisoare urgentă de către Petronius.

Şi repetă apăsat.

— Am plecat la Benevent – ai înţeles?

— Ai plecat, stăpâne! Doar mi-am luat rămas bun de la tine în zori la Porta Capena şi chiar din clipa plecării tale m-a cuprins un dor nealinat. Am să mă prăpădesc ca nefericita soţie a lui Zethos de dorul lui Ityl, dacă mărinimia ta n-o să-l potolească.

Vinicius, deşi era bolnav şi se obişnuise cu neaşteptatele schimbări la faţă ale grecului, nu

putu să-şi reţină zâmbetul. De altfel, era bucuros că Chilon i-a înţeles cuvintele din zbor. Spuse:

— Atunci am să-i poruncesc să-ţi şteargă lacrimile. Adu-mi o făclie. Chilon se linişti de-a binelea. Se ridică şi se apropie de cămin, luând una din făclii.

În acest timp, gluga îi alunecă şi lumina îi căzu direct pe faţă, Glaucus sări de pe bancă şi, apropiindu-se repede, se opri lângă el.

— Nu mă recunoşti, Cefas? întrebă el.

Auzindu-i glasul, cei de faţă se înfiorară.

Chilon ridică făclia şi în aceeaşi clipă o scăpă la pământ. Se îndoi de mijloc şi începu să geamă:

— Nu sunt eu… nu sunt eu acela!… Îndurare!

Glaucus se întoarse spre cei care cinau şi spuse:

— Iată omul care m-a vândut şi ne-a dat pieirii pe mine şi pe toţi ai mei!...

Povestea lui era cunoscută tuturor creştinilor. O cunoştea şi Vinicius.

Nu-şi dăduse seama cine e Glaucus, fiindcă fusese leşinat mai tot timpul cât durase pansarea şi nu auzise numele lui. Însă pentru Ursus, clipa asta scurtă, fu ca un fulger în întuneric. Recunoscându-l pe Chilon, dintr-o săritură fu lângă el, îi prinse braţele şi, răsucindu-i-le la spate, strigă:

— El m-a îndemnat să-l omor pe Glaucus!

— Îndurare! gemu Chilon. Vă restitui… Stăpâne, ţipă el întorcând capul spre Vinicius, salvează-mă! Am avut încredere în tine… Scrisoarea ta… am s-o duc. Stăpâne, stăpâne!

Vinicius care privise întâmplarea cu cea mai deplină indiferenţă, fiindcă ştia câte parale face grecul şi fiindcă inima lui nu cunoştea mila, spuse:

— Îngropaţi-l în grădină. Scrisoarea are s-o ducă altcineva.

Lui Chilon cuvintele acestea îi sunară în urechi ca o sentinţă de moarte, începu să tremure în mâinile puternice ale lui Ursus. Ochii i se umplură de lacrimi de durere.

— Pe Dumnezeul vostru! Îndurare, strigă el, sunt creştin!… *Pax vobiscum! sunt* creştin, iar dacă nu mă credeţi, mai botezaţi-mă o dată, de două ori, de zece ori. Glaucus, e o greşeală! Permiteţi să vorbesc! Faceţi-mă sclavul vostru… Nu mă omorâţi! Îndurare!..

Şi vocea lui, sugrumată de spaimă, s-auzea tot mai slab. Deodată, se ridică de la masă Apostolul Petru. Îşi lăsă în piept capul său cărunt, ţinând câteva clipe ochii închişi, apoi ridicând pleoapele, spuse în tăcerea care se lăsase:

— Zis-a Mântuitorul: „Dacă fratele tău ţi-a greşit, ceartă-l; iar dacă s-a căit, iartă-l. Dacă de şapte ori într-o zi ţi-a greşit, şi de şapte ori s-a întors spre tine, spunând: „Îmi pare rău!" – iartă-l.

O linişte şi mai profundă urmă cuvintelor lui.

Glaucus rămase o vreme cu faţa îngropată în palme. Pe urmă, ridicând fruntea, spuse:

— Cefas, Dumnezeu să te ierte pentru răul pe care mi l-ai făcut, aşa cum şi eu te iert în numele lui Christos.

Ursus, eliberând braţele grecului, adăugă imediat:

— Mântuitorul să-mi ierte greşelile, aşa cum te iert şi eu.

Chilon căzu la pământ şi, sprijinindu-se în mâini, întorcea capul în toate părţile ca o fiară prinsă în capcană, pândind să vadă de unde o să-i vină moartea, încă nu-şi credea ochilor şi urechilor şi nu cuteza să se gândească la iertare.

Cu încetul însă îşi reveni. Doar buzele vinete continuau să-i tremure de spaimă. Apostolul spuse:

— Mergi în pace!

Chilon se ridică. N-avea însă putere să vorbească. Instinctiv se apropie de patul lui Vinicius, căutând ocrotire. N-avusese încă timp să-şi dea seama că, deşi se folosise de serviciile lui şi-i fusese întrucâtva complice, îl condamnase, în timp ce tocmai oamenii aceştia, împotriva cărora uneltise, îl iertaseră. Gândul acesta avea să-l

preocupe mai târziu. În momentul acela, privirea lui exprima doar uimire şi neîncredere. Deşi se convinsese că l-au iertat, dorea să fie cât mai departe de oamenii aceştia neînţeleşi, a căror bunătate îl înspăimânta ca şi cruzimea. Se temea că dacă o să mai rămână, iar o să se întâmple ceva neaşteptat. Aplecându-se spre Vinicius, spuse cu vocea tremurată:

— Dă-mi stăpâne scrisoarea! Dă-mi scrisoarea!

Smulgând tăbliţa pe care i-o întinse Vinicius, făcu o plecăciune în faţa creştinilor şi încă una în faţa bolnavului şi, furişându-se pe lângă perete, o zbughi afară.

În grădiniţa care zăcea în beznă, spaima puse iarăşi stăpânire pe sufletul lui. Era convins că Ursus are să vină după el şi are să-l omoare în întuneric. Ar fi vrut să o ia la goană, dar picioarele nu-l ascultară, iar în clipa următoare se muiară cu totul. Într-adevăr Ursus stătea lângă el.

— Urbane… în numele lui Christos…

Urban spuse:

— Nu te teme! Apostolul mi-a poruncit să te scot până la poartă ca să nu orbecăi prin întuneric, iar dacă eşti prea ostenit, am să te duc până acasă.

Chilon ridică faţa.

— Ce spui? Ce?… Nu mă omori?

— Nu! Nu te omor. Dacă te-am strâns prea tare şi te-a durut, iartă-mă.

— Ajută-mă să mă ridic, spuse grecul. Nu mă omori? Ai? Scoate-mă până-n stradă, mai departe mă duc singur.

Ursus îl ridică de la pământ ca pe un fulg şi-l aşează în picioare. Apoi îl conduse prin coridorul întunecos în cealaltă curte, din care prin tindă se ajungea în stradă. În coridor pe Chilon îl mai trecu un val de sudoare; gândi: „S-a sfârşit cu mine!” Abia când ajunseră în stradă, îşi reveni de-a binelea şi spuse:

— Mai departe merg singur.

— Pacea să fie cu tine!

— Şi cu tine, şi cu tine!… Lasă-mă să mă odihnesc.

După plecarea lui Ursus, răsuflă o dată din adâncul pieptului. Îşi pipăi mijlocul şi şoldurile, voind parcă să se convingă că trăieşte. Apoi cu pas iute o porni la drum.

După vreo zece paşi însă, se opri, întrebându-se:

„Totuşi, de ce nu m-or fi omorât?”

Cu toate că discutase cu Euricius despre învăţătura creştină şi de asemenea cu Urban pe malul râului, cu toate că ascultase predica din Ostrianum, nu găsi răspuns la întrebare.

Capitolul XXV

La rândul său, nici Vinicius nu putea înţelege ceea ce se petrecuse şi în fundul sufletului era tot atât de mirat ca şi Chilon. Faptul că oamenii aceştia se purtaseră bine cu el şi în loc să se răzbune, îi oblojiseră rănile, îl explica mai puţin prin învăţătura pe care o recunoşteau, şi mai mult prin intervenţia Ligiei şi într-o mare măsură prin situaţia sa importantă. Purtarea lor cu Chilon însă întrecea orice limite a posibilităţii omeneşti de a ierta. Se întrebă şi el de ce nu l-au ucis pe grec? Ar fi putut s-o facă fără teamă de pedeapsă. Ursus l-ar fi îngropat în grădină, sau l-ar fi aruncat noaptea în Tibru. În vremea aceea, când însuşi împăratul ieşea noaptea la încăierări şi ucidea, cadavrele aruncate de apă dimineaţa la mal, deveniseră un lucru obişnuit şi nimeni nu mai cerceta de unde vin. După părerea lui Vinicius, creştinii greşiseră lăsându-l să plece viu pe Chilon. Mila nu era cu totul străină lumii căreia îi aparţinea tânărul patrician. Doar atenienii îi ridicaseră un templu şi multă vreme se împotriviseră introducerii în Atena

a luptelor gladiatorilor. Se întâmpla şi la Roma să fie iertaţi cei învinşi. Calicratus, regele britanilor, care fusese luat în sclavie, primise avuţii de la Claudius şi trăia liber în oraş. Să răzbuni însă o nedreptate care ţi s-a făcut i se părea lui Vinicius ca şi altora, un lucru drept şi justificat. Să renunţi la răzbunare era de neconceput pentru el. Adevărat că la Ostrianum auzise predicându-se că trebuie iubiţi chiar şi duşmanii, dar asta i se păruse o teorie fără urmare în viaţă. Presupuse că nu l-au omorât pe Chilon poate pentru că aveau o sărbătoare, care-i oprea, sau pătrarul lunii nu le era prielnic. Auzise că există asemenea intervale de timp în care diferite popoare n-au voie nici război să înceapă. Atunci de ce nu l-au dat pe grec pe mâna justiţiei? De ce-a spus Apostolul că şi dacă ţi-ar greşi cineva de şapte ori să-i ierţi? De ce Glaucus i-a spus lui Chilon: „Să te ierte Dumnezeu, aşa cum iert şi eu”? Doar nici nu se putea imagina un rău mai mare decât cel pe care i-l făcuse Chilon. Mânia clocoti în pieptul lui Vinicius numai gândindu-se cum ar fi procedat cu unul care ar fi omorât-o pe Ligia? Răzbunarea lui ar întrece-o pe-a zeilor din Infern. Iar Glaucus l-a iertat! Ursus l-a iertat de asemenea, el, care ar fi putut să omoare în Roma pe cine ar fi vrut, fără să se aştepte la pedeapsă, fiindcă n-avea decât să-l omoare pe regele din pădurea Dianei{108} şi să-i ia locul… Oare acestui om care l-a înfrânt pe Croton i-ar putea rezista gladiatorul care deţinea această demnitate, obţinută numai prin uciderea „regelui” anterior? La toate întrebările acestea răspunsul era unul singur. Numai dintr-o pornire de bunătate, cum nu mai fusese până atunci pe lume, şi dintr-o neţărmurită dragoste de oameni care te făcea să uiţi de tine şi de nedreptăţile îndurate, să nu ţii seama de nefericirea şi de necazul tău şi să trăieşti pentru alţii – ei nu ucideau. De răsplata pe care oamenii aceştia aveau s-o primească pentru asta, Vinicius auzise în Ostrianum, însă mintea lui nu

înţelegea. În schimb, îşi dădea seama că o astfel de viaţă pământească, în care trebuie să renunţi la avuţie şi plăcere, în favoarea altora, trebuie să fie mizeră. De aceea, gândindu-se la creştini, alături de mirare şi milă simţi o undă de dispreţ. I se părură nişte oi, sortite a fi, mai devreme sau mai târziu, hrană pentru lupi, iar firea lui romană nu-i permitea să aibă respect pentru cei care se lăsau mâncaţi. Oricum, îl izbise un lucru. Îndată după plecarea lui Chilon, văzu oglindindu-se pe toate feţele lumina unei mari bucurii. Apostolul se apropie de Glaucus şi, punându-şi palma pe capul lui, spuse:

— Christos a învins în tine!

Iar acesta, ridică ochii spre cer, transfigurat de fericire. Vinicius, care putea să înţeleagă doar bucuria răzbunării împlinite, se uită la el cu ochii arşi de febră ca la un nebun. Văzu apoi, revoltat, cum Ligia îşi lipeşte buzele ei de prinţesă de mâna acestui om care arăta ca un sclav şi deodată avu impresia că ordinea lucrurilor în lumea asta a fost răsturnată. Veni pe urmă Ursus şi povesti cum l-a scos pe Chilon în stradă şi cum l-a rugat să-l ierte pentru vătămarea care i-ar fi putut-o pricinui, strângându-l prea tare. Apostolul l-a binecuvântat şi pe el, iar Crispus a declarat că ziua de azi le-a adus o mare victorie. Auzind că asta-i o victorie, în mintea lui Vinicius lucrurile se încâlciră cu totul.

Când Ligia, după puţin timp, îi dădu din nou o băutură răcoritoare, o prinse uşor de mână şi-o întrebă:

— Şi tu m-ai iertat pe mine?

— Suntem creştini. Nu ne este îngăduit să păstrăm ură în suflet.

— Ligia, spuse el atunci, oricine-ar fi zeul tău, am să-l cinstesc, sacrificând o sută de boi pe altarul lui, numai pentru că-i al tău.

Ea răspunse:

— Ai să-l cinsteşti în sufletul tău, când ai să-l iubeşti.

— Numai pentru că este al tău… repetă Vinicius, şi vocea lui suna din ce în ce mai moale.

Şi, sleit de puteri, coborî pleoapele.

Ligia ieşi, însă se întoarse curând şi, oprindu-se lângă pat, se aplecă spre el să vadă dacă doarme. Vinicius simţi apropierea ei şi, deschizând ochii, zâmbi. Ea îşi lăsă uşor degetele peste pleoapele lui, îndemnându-l la somn. Bucuria îl înecă pe Vinicius şi deodată se simţi şi mai bolnav. Şi aşa era într-adevăr. Venise noaptea şi febra i se înteţise, împiedicându-l să adoarmă. Întorcea privirile după Ligia oriunde s-ar fi aflat ea. Pe jumătate treaz, vedea şi auzea tot ce se petrece în jur şi deodată cădea într-o stare de delir, în care realitatea se amesteca cu vedenii. I se părea la un moment dat că se află într-un cimitir vechi, părăsit. Acolo într-un templu în formă de turn, era preoteasă Ligia. N-o pierdea din ochi.

Şi o văzu în vârful turnului, cu o lăută în mâini, în plină lumină, asemenea acelor preotese din Orient, care cântau noaptea imnuri în cinstea lunii. Urca din greu pe scări înguste şi răsucite ca s-o răpească. În urma lui se târa Chilon, clănţănind din dinţi de spaimă şi repetând într-una: „Nu face asta stăpâne, că-i preoteasă… El o să se răzbune…” Vinicius nu ştia cine-i El, însă ştia că-i pe cale să comită un sacrilegiu şi se temea şi dânsul. Însă când ajunse la balustrada care împrejmuia platforma din vârful turnului, lângă Ligia apăru Apostolul cu barbă argintie şi spuse: „Să nu ridici mâna asupra ei, ea este a mea”. Pe urmă, porni împreună cu ea pe raza lunii, ca pe un drum durat spre cer, iar el, Vinicius, întinzând mâinile spre ei, începu să-i implore să-l ia şi pe el cu dânşii.

Aici se trezi, îşi reveni şi începu să privească înaintea lui. Focul din vatra înaltă a căminului abia mai pâlpâia, dând însă destulă lumină. Ei stăteau cu toţii în faţa focului, încălzindu-se, căci noaptea era friguroasă, iar în cameră era cam răcoare.

Vinicius le vedea răsuflarea aburind. În mijloc şedea Apostolul, la picioarele lui, pe un scăunel scund, Ligia, mai departe Glaucus, Crispus, Miriam, iar mai la margini, de o parte, Ursus, de cealaltă Nazarius, fiul lui Miriam, un băiat tânăr cu o faţă foarte frumoasă şi cu părul lung şi negru, lăsat până pe umeri.

Ligia şi ceilalţi ascultau cu ochii îndreptaţi spre Apostol care vorbea în şoaptă. Privind la el, Vinicius simţi un fel de teamă superstiţioasă, nu cu totul străină de groaza care-l înfiorase în timpul coşmarului. Se gândi că visul îi destăinuise adevărul, că bătrânul venise de pe cine ştie ce ţărmuri îndepărtate ca s-o ia într-adevăr pe Ligia şi s-o ducă undeva pe căi necunoscute. Era convins că bătrânul vorbeşte despre el, sfătuindu-l cum să-l despartă de ea. Lui Vinicius i se părea imposibil să se mai vorbească şi despre altceva în casa asta. Îşi încordă auzul ca să asculte cuvintele lui Petru.

Se înşelase, Apostolul vorbea din nou despre Christos. Bătrânul povestea despre prinderea lui Christos.

— A venit un detaşament şi cu slugile preoţilor ca să-l prindă. Când Mântuitorul îi întrebă pe cine caută, ei răspunseră: „Pe Isus din Nazaret!” El le spuse: „Eu sunt!” şi au căzut cu toţii la pământ şi n-au îndrăznit să ridice mâna asupra Lui şi numai după ce îl mai întrebară o dată îl prinseră.

Apostolul făcu o scurtă pauză şi, întinzând mâinile spre foc, continuă:

— Era o noapte rece ca şi acum. Inima clocotea în pieptul meu. Am scos sabia să-L apăr şi i-am retezat urechea unei slugi a arhiereului. L-aş fi apărat cu preţul vieţii, dacă nu mi-ar fi spus: „Pune sabia în teacă. Să nu beau oare paharul pe care mi l-a dat Tatăl?” … Atunci l-au luat legat…

Spunând acestea, îşi îngropă fruntea în palme şi tăcu, vrând să-şi rânduiască amintirile înainte de a continua. Ursus, nemaiputându-se abţine, se

ridică brusc, scormoni cu vătraiul focul din vatră, stârnind scântei şi aţâţând flacăra care ţâşni mai vie. După aceea se aşeză şi spuse:

— Orice s-ar fi întâmplat, eu… hei!…

Amuţi brusc, fiindcă Ligia îi puse degetul pe buze. Răsufla greu, cuprins de revoltă. Era întotdeauna gata să sărute picioarele Apostolului, acum însă nu-l putea aproba. Dacă ar fi fost să ridice cineva mâna asupra Mântuitorului de faţă cu el, dacă s-ar fi aflat el acolo, în noaptea aceea, vai, ar fi zburat surcele din soldaţi şi din slugile preoţilor… Ochii i se umplură de lacrimi, de durere şi obidă. Se gândi că nu singur l-ar fi apărat pe Mântuitor, ci i-ar fi chemat în apărarea lui pe ligieni, care sunt bărbaţi voinici. Şi se mai gândi, întristat, că, procedând astfel, ar fi dovedit lipsă de ascultare faţă de Mântuitor şi l-ar fi împiedicat să mântuiască lumea.

Şi nu-şi mai putea reţine lacrimile.

După puţin timp, ridicând iarăşi fruntea, Petru continuă să povestească. Vinicius fu iarăşi cuprins de delir. Ceea ce auzea acum se învălmăşea cu ceea ce Apostolul povestise în ajun la Ostrianum, despre apariţia lui Christos pe malul Mării Tiberiadei. Văzu o barcă pescărească plutind pe o apă întinsă. În barcă se aflau Petru şi Ligia. El înota din răsputeri după ei, însă durerea din umărul fracturat îi împiedica mişcările şi nu reuşea să-i ajungă. Valuri înalte, bătute de furtună, îl orbeau şi începu să se scufunde, strigând, deznădăjduit, după ajutor. Atunci Ligia îngenunche în faţa Apostolului, care întoarse barca şi îi întinse o vâslă. Apucându-se de vâslă, urcă ajutat de ei în barcă şi, epuizat, căzu pe fundul ei.

Apoi se ridică în picioare şi văzu o mulţime de oameni înotând după barcă. Valurile acopereau cu spumă capetele lor. Unora nu li se mai vedeau decât mâinile. Petru însă îi salva unul după altul, luându-i în barcă, care, ca printr-o minune se tot lărgea. Curând barca fu plină de o mulţime tot atât

de numeroasă ca şi în Ostrianum, continuând să sporească. Vinicius se mira cum pot încăpea şi se temu să nu se scufunde. Ligia îl linişti, arătându-i ţărmul îndepărtat spre care pluteau. Acum, în visul lui Vinicius se amestecară imagini din povestea auzită la Ostrianum din gura Apostolului, despre apariţia lui Christos pe malul lacului. Văzu şi Vinicius în lumina de pe mal o siluetă care venea spre Petru. Pe măsură ce se apropiau de lumină, vremea se potolea, apa se liniştea. Mulţimile începură să cânte un imn mângâietor, aerul se umplu de parfum de nard. În apă se oglindea curcubeul, parcă ar fi răsărit din adâncuri crini şi trandafiri şi, în sfârşit, barca se lipi lin cu prora de nisip. Atunci, Ligia îl luă de mână şi-i spuse: „Vino, te voi conduce!” Şi îl conduse în lumină.

Vinicius se trezi din nou. Visul însă se destrămă încet, aşa că nu-şi redobândi dintr-o dată luciditatea. O vreme mai stărui senzaţia că se află pe lac, înconjurat de mulţimi. Fără să ştie de ce, începu să caute pe Petronius, mirându-se că nu-l găseşte. Lumina răspândită din vatra căminului, lângă care nu se mai afla nimeni, îl trezi de-a binelea. Trunchiurile de măslin ardeau leneş în cenuşa rozăă, în schimb buturugile de pin, probabil puse de curând pe jăratec, aruncau flăcări mari şi în lumina lor Vinicius o văzu pe Ligia care şedea nu departe ele patul lui.

Prezenţa ei îl tulbură până în adâncul sufletului. Îşi aminti că noaptea din ajun o petrecuse în Ostrianum, că pe urmă toată ziua îl îngrijise, iar acum, când toată lumea se dusese la culcare, ea singură veghea lângă patul lui. Era uşor de ghicit că-i obosită, căci sta nemişcată, cu ochii închişi. Vinicius nu putea să-şi dea seama dacă e adormită sau numai cufundată în gânduri. Privi la profilul ei, la genele plecate, la mâinile împreunate pe genunchi şi în mintea lui păgână începea să se aleagă anevoie ideea că pe lângă frumuseţea goală grecească şi romană plină de sine şi mândră de

formele ei, mai există pe lume şi o altă frumuseţe, nouă, pură, care vine din suflet.

Nu ajunse până acolo, încât s-o numească creştină. Gândindu-se însă la Ligia, nu mai putea s-o despartă de religia pe care ea o adoptase. Înţelese că după ce ceilalţi se duseseră la odihnă, Ligia, pe care el o nedreptăţise, rămase să vegheze lângă el, tocmai pentru că aşa-i cerea religia ei. Gândul acesta, trezindu-i admiraţia pentru religia ei, îl şi nemulţumi. Ar fi preferat ca Ligia să rămână din dragoste pentru el, pentru chipul şi ochii lui, pentru trupul lui statuar, pentru care îl îndrăgiseră destule frumoase ale Greciei şi Romei.

Dintr-o dată însă, îşi dădu seama că dacă ea ar fi ca alte femei, n-ar mai iubi-o. Se mira de sine şi nu mai ştia ce se petrece cu el. Descoperea în propriul său suflet simţiri noi, necunoscute, străine lumii în care trăise până atunci.

Între timp, ea deschisese ochii. Observând că Vinicius se uită la ea, se apropie de patul lui şi spuse:

— Sunt aici.

El răspunse:

— Am văzut în vis sufletul tău.

Capitolul XXVI

A doua zi, se trezi slăbit, dar cu capul limpede şi fără febră. I se păruse că l-au trezit nişte şoapte, însă când deschise ochii, Ligia nu mai era lângă el. Ursus aplecat în faţa căminului, scormonea cenuşa căutând jăratec sub ea. După ce-l găsi, începu să sufle în tăciuni cu atâta putere de parcă ar fi avut nişte foale de fierar în loc de plămâni. Vinicius îşi aminti că omul acesta îl zdrobise ieri pe Croton. Îl măsură din priviri cu interesul unui admirator al arenei, stăruind la grumajii de ciclop şi la pulpele lui ca nişte coloane.

„Slavă lui Mercur că nu mi-a sucit gâtul, îşi spuse. Pe Pollux! Dacă şi ceilalţi ligieni sunt ca el, legiunile danubiene o să aibă de furcă cu ei!”

Strigă:

— Hei, sclavule!

Ursus îşi întoarse faţa spre el şi îi zâmbi aproape prieteneşte:

— Dumnezeu să-ţi dea, stăpâne, zi bună şi sănătate, dar să ştii că eu sunt om liber, nu sunt sclav.

Lui Vinicius, care avea chef să-l întrebe pe Ursus de ţara de baştină a Ligiei, răspunsul lui Ursus îi făcu plăcere. O discuţie cu un om liber, chiar din păturile sărace, ştirbea în mai mică măsură demnitatea lui de patrician, decât discuţia cu un sclav, pe care nici legea şi nici obiceiul nu-l considerau o fiinţă omenească.

— Cum, tu nu eşti sclavul lui Aulus? întrebă.

— Nu, nobile Vinicius. Eu slujesc Callinei cum am slujit şi mamei sale, dar de bună voie.

Vârî din nou capul în cămin, ca să sufle în tăciunii peste care aşezase lemne, apoi se întoarse iarăşi spre el.

— La noi nu-s sclavi.

Vinicius întrebă:

— Unde-i Ligia?

— Abia a plecat. Eu trebuie să gătesc prânzul pentru tine, stăpâne. A vegheat lângă tine toată noaptea.

— De ce n-ai înlocuit-o?

— Aşa a vrut ea. Treaba mea e să ascult.

O undă de tristeţe trecu prin ochii lui. Adăugă:

— Dacă n-aş fi ascultat-o, tu, stăpâne, n-ai mai fi printre cei vii.

— Regreţi oare că nu m-ai ucis?

— Nu, stăpâne, Christos ne porunceşte să nu ucidem.

— Dar Atacinus? Dar Croton?

— N-am putut altfel, mormăi Ursus.

Privi supărat la mâinile sale, care se vede că rămăseseră păgâne, deşi sufletul lui îşi primise botezul.

Puse un vas pe vatră şi, aşezându-se pe vine în faţa căminului, îşi aţinti ochii îngânduraţi în flăcări.

— E vina ta, stăpâne, spuse. De ce-ai ridicat mâna asupra ei? E fiică de rege.

Vinicius, în prima clipă, se mânie, lovit în mândria lui pentru că un om simplu şi barbar îndrăzneşte să-i vorbească atât de familiar, ba să-l şi dojenească. La toate lucrurile extraordinare şi greu de crezut care se întâmplaseră în noaptea trecută, se mai adăuga unul. Fiind însă slăbit şi neavându-i la îndemână pe sclavii săi, se stăpâni. Nu-i fu greu, pentru că învinsese dorinţa de a afla cât mai multe amănunte din viaţa Ligiei.

Liniştindu-se, îl întrebă despre războiul ligienilor împotriva lui Vanius şi a suebilor. Ursus povesti cu plăcere, dar nu adăugă prea multe lucruri faţă de ceea ce aflase Vinicius de la Aulus Plautius. Ursus nu participase la bătălie. Le însoţise pe ostatece în tabăra lui Atelius Hister. Ştia doar că ligienii îi învinseseră pe suebi şi pe iazigi, însă regele lor pierise de săgeata unui iazig. Curând după aceea, venise vestea că semnonii au dat foc pădurilor de la hotarele lor, aşa că ligienii s-au întors în grabă acasă să se răzbune. Ostatecele au rămas la Atelius, care la început le acorda onoruri regale. Pe urmă, mama Ligiei a murit. Comandantul roman nu ştia ce să facă cu copilul. Ursus voia să se întoarcă cu el acasă, dar drumul era periculos din cauza fiarelor şi a triburilor sălbatice. Atunci s-a auzit că o solie a ligienilor se află la Pomponius, oferindu-i ajutor împotriva marcomanilor şi Hister i-a trimis la Pomponius. Ajungând la dânsul, aflară că n-au fost nici un fel de soli şi în felul acesta au rămas în tabăra lui. De acolo, Pomponius i-a adus la Roma, iar după

trecerea triumfului a dat copilul în grija Pomponiei Graecina.

Deşi în povestirea asta unele amănunte îi erau cunoscute, Vinicius ascultă cu plăcere. Aroganţa lui de patrician era flatată că un martor ocular confirma originea regală a Ligiei. Ca fiică de rege ea ar fi putut ocupa la curtea împăratului un loc de frunte, alături de fetele celor mai de vază familii, mai ales că poporul ei nu luptase până acum niciodată împotriva Romei şi, deşi era un popor barbar, putea să devină periculos, căci după însăşi mărturia lui Atelius Hister avea „o mulţime nenumărată" de războinici.

Ursus confirmă această mărturie. La întrebarea lui Vinicius despre ligieni, răspunse:

— Noi locuim în păduri. Avem atâta pământ, încât nimeni nu ştie unde-i capătul codrilor. Şi-i popor mult acolo. Avem cetăţi de lemn în care am strâns averi multe. Tot ce jefuiesc semnonii, marcomanii, vandalii şi quazii, noi le luăm. Ei nu îndrăznesc să vină la noi. Numai când bate vântul din partea lor. Atunci, dau foc pădurilor noastre. Nouă nu se este frică nici de ei, nici de cezarul roman.

— Zeii au dat în stăpânirea romanilor întreg pământul, spuse Vinicius aspru.

— Zeii sunt duhuri rele, răspunse cu simplitate Ursus, şi acolo unde nu-s romani, nu-i nici stăpânirea lor.

Scormoni focul şi continuă, vorbind parcă pentru sine:

— Când împăratul a luat-o pe Callina la curte, m-am gândit că o ameninţă dezonoarea şi am vrut să mă duc hăt, în pădurile noastre, să-i aduc pe ligieni în ajutor. Şi ligienii ar fi pornit spre Dunăre. Sunt un popor bun, deşi păgân. Şi-n acelaşi timp, le-aş fi dus şi „vestea minunată”. Eu, oricum, când Callina are să se întoarcă la Pomponia, am s-o rog să-mi dea drumul şi-am să mă întorc la ei, căci Christos s-a născut departe şi ei nici măcar n-au auzit de El… A ştiut el mai bine decât mine unde trebuia să se nască, dar dac-ar fi venit pe lume la noi, în codru, cu siguranţă că noi nu l-am fi chinuit, ci am fi crescut Copilaşul şi ne-am fi îngrijit să nu-i lipsească niciodată nici vânat, nici ciuperci, nici piei de castor, nici chihlimbar. Şi tot ce-am fi jefuit de la suebi sau marcomani, i-am fi dat Lui ca să aibă belşug şi bogăţie.

Vorbind astfel, puse pe foc vasul cu fiertură şi tăcu. Gândul lui continua poate să hoinărească prin codrii ligieni. Când fiertura dădu în clocot, o turnă într-o farfurie şi, după ce-o răci cât se cuvenea, spuse:

— Glaucus te sfătuieşte să te mişti cât mai puţin. Să ţii nemişcată chiar şi cealaltă mână, care-a rămas teafără, de aceea Callina mi-a poruncit să te hrănesc.

Poruncise Ligia! Pentru asta nu exista răspuns. Lui Vinicius nici prin gând nu-i trecu să se împotrivească, de parcă ar fi fost însăşi fiica împăratului, sau o zeiţă, aşa că nu mai răspunse. Ursus se aşeză lângă patul lui şi, luând fiertura din farfurie cu o căniţă, i-o duse la gură. Punea atâta grijă în gestul lui şi zâmbea cu atâta bunătate în ochii lui azurii, încât lui Vinicius nu-i venea să creadă că-i acelaşi uriaş înfricoşător care ieri, după ce-l zdrobise pe Croton, s-a năpustit spre el ca o fiară turbată şi l-ar fi ucis dacă nu l-ar fi oprit Ligia. Tânărul patrician pentru prima dată în viaţă îşi punea întrebarea: oare ce se poate petrece în sufletul unui om simplu, servitor şi barbar?

Ursus se dovedi a fi o dădacă, pe cât de grijulie, pe atât de neîndemânatică. Căniţa dispărea complet între degetele lui herculeene, aşa că buzele lui Vinicius nu dădeau de ea. După câteva încercări nereuşite, uriaşul spuse, îngrijorat:

— Oh, e mai uşor să scoţi un bour din vizuină…

Pe Vinicius îngrijorarea ligianului îl amuză, iar observaţia lui îi trezi interesul. Văzuse la circuri câţiva „uri" aduşi din pădurile nordice, pe care chiar şi cei mai curajoşi „bestiari" îi înfruntau cu teamă, fiindcă numai elefanţii îi întreceau în mărime şi putere.

— Ai încercat oare să iei asemenea bestii de coarne? întrebă cu uimire.

— Până n-au trecut peste mine douăzeci de ierni, mi-a fost frică de ei, răspunse Ursus, pe urmă însă, s-a întâmplat s-o fac.

Şi încercă din nou să-l hrănească pe Vinicius fără prea mulţi sorţi de izbândă.

— Trebuie s-o rog pe Miriam sau pe Nazarius, spuse el, în cele din urmă. Atunci însă, apăru de după perdea chipul palid al Ligiei.

— Stai, că-ţi ajut eu, spuse ea.

Şi ieşi după o clipă din cubiculum, unde fără îndoială se pregătea de culcare, căci era îmbrăcată numai într-o tunică strânsă pe corp, care acoperea bine pieptul, numită *capitium.* Părul ei era despletit. Vinicius, când o văzu, o certă pentru că până acum nu se culcase, dar ea răspunse, veselă.

— Tocmai asta voiam să fac, dar văd că trebuie să-l înlocuiesc pe Ursus.

Luând căniţa, se aşeză pe marginea patului şi începu să-l hrănească pe Vinicius, umilit şi fericit de această favoare. Simţea adiindu-i pe obraji căldura corpului ei, când se apleca spre el. Părul ei despletit i se revărsa peste piept tulburându-l. Pasiunea din nou răscolită îl făcea să pălească, simţea însă că acest chip îi este mai drag decât orice pe lume. Până acum o dorise nebuneşte,

acum începea s-o iubească. Fusese până acum ca toţi oamenii vremii, un egoist orb şi surd, nepăsător faţă de ceilalţi, faţă de ea însă nu putea să fie nepăsător.

După puţin timp, refuză să mai mănânce şi, deşi prezenţa ei îl umplea de bucurie, spuse:

— Destul. Du-te şi te odihneşte, divina mea.

— Nu-mi spune aşa, răspunse ea. Nu mi-e îngăduit să ascult asemenea vorbe.

Îi zâmbi însă şi-i spuse că i-a trecut somnul, că nu mai simte oboseală şi că nu se duce la culcare până nu vine Glaucus. Cuvintele ei îi sunau în ureche ca o muzică suavă, picurându-i bucurie în inimă. O admira din ce în ce mai mult, iar recunoştinţa lui sporea şi îşi bătea capul cum să i-o dovedească.

— Ligia, spuse după o clipă de tăcere, eu până acum nu te-am cunoscut. Acum însă ştiu c-am vrut să te dobândesc pe-o cale greşită. Iată ce-ţi spun: întoarce-te la Pomponia Graecina şi fii fără grijă. De-acum înainte nimeni n-o să ridice mâna asupra ta.

Faţa ei se întristă.

— Aş fi fericită, răspunse ea, dacă-aş putea s-o văd fie şi de departe, dar să mă întorc la ea nu se mai poate.

— De ce? o întrebă Vinicius cu mirare.

— Noi, creştinii, ştim prin Acteea ce se petrece la Palatin. Oare nu ştii că la scurt timp după fuga mea, înainte de plecarea sa la Neapolis, Cezarul i-a chemat pe Aulus şi pe Pomponia şi, crezând că m-au ajutat, i-a ameninţat cu mânia sa. Din fericire, Aulus a putut să-i răspundă: „Ştii, stăpâne, că niciodată buzele mele n-au rostit vreo minciună. Îţi jur că nu i-am ajutat să fugă şi nu ştiu mai mult decât tine ce s-a întâmplat cu ea." Împăratul l-a crezut. Apoi a uitat. Eu, urmând sfatul celor mai bătrâni, nu i-am scris niciodată mamei mele unde sunt, ca să poată jura oricând ar fi întrebată că nu ştie nimic despre mine. Poate că tu nu înţelegi asta, Vinicius, dar noi n-avem voie să minţim, nici măcar când este vorba de viaţa noastră. Aşa-i religia căreia ne supunem inimile. Până la ea au ajuns din când în când veşti vagi că trăiesc şi că sunt în siguranţă.

O cuprinse dorul şi ochii i se umplură de lacrimi. După ce se linişti, adăugă:

— Ştiu că şi Pomponia tânjeşte după mine, noi însă avem mângâierile noastre pe care alţii nu le au.

— Da, răspunse Vinicius, mângâierea voastră este Christos dar eu nu vă înţeleg.

— Uită-te la noi: pentru noi nu există despărţiri, nu există dureri şi suferinţe, şi chiar dacă se arată, se transformă în bucurii. Moartea însăşi, care pentru voi este sfârşitul vieţii, pentru noi este doar începutul, momentul în care, în schimbul unei fericiri incerte şi trecătoare, câştigăm fericirea veşnică. Învăţătura noastră minunată ne porunceşte să fim îndurători chiar şi faţă de duşmani, nu ne îngăduie să minţim, ne curăţă sufletele de răutate şi ne făgăduieşte o fericire fără sfârşit după moarte.

— Am auzit asta în Ostrianum şi am văzut cum v-aţi purtat cu mine şi cu Chilon. Uneori mi se pare că-i un vis, că nu trebuie să-mi cred nici urechilor, nici ochilor. Dar tu răspunde-mi la altă întrebare: eşti fericită?

— Da! răspunse Ligia. Urmându-l pe Christos, nu pot fi nefericită. Vinicius o privi, minunându-se; i se păru că ceea ce spune ea întrece orice măsură a judecăţii omeneşti.

— Şi n-ai vrea să te întorci la Pomponia?

— Aş vrea din tot sufletul şi-o să mă întorc, dacă vrea Dumnezeu.

— Atunci îţi spun din nou: întoarce-te. Îţi jur pe larii mei că n-am să ridic mâna asupra ta.

Ligia rămase pe gânduri câteva clipe, apoi răspunse:

— Nu. Nu vreau să-i pun în pericol pe cei care mi-s dragi. Împăratul nu iubeşte neamul lui Plautius. Dacă m-aş întoarce ar afla şi Nero prin sclavii săi. Tu ştii cât de repede se află în Roma orice lucru, prin sclavi. Atunci ar pedepsi familia lui Aulus, sau, în cel mai bun caz, m-ar lua pe mine din nou la curte.

— Da, spuse Vinicius, încruntându-se, asta n-ar fi imposibil. Ar face-o fie numai să arate că voinţa lui trebuie respectată. El, desigur, a uitat de tine, ori nu i-a păsat, considerând că pierderea-i a mea, nu a lui. Dar dacă… luându-te de la Aulus… mi te-ar da mie… Atunci eu te-aş da înapoi Pomponiei.

Ea întrebă cu tristeţe:

— Vinicius, ai vrea să mă vezi din nou la Palatin?

El, scrâşnind din dinţi, răspunse:

— Nu. Ai dreptate. Am vorbit ca un prost! Nu!

Şi deodată i se păru că se află în faţa unei prăpăstii fără fund. El, patrician, tribun militar, unul dintre puternicii vremii, trăia într-o lume stăpânită de un nebun, de la care niciodată nu ştiai

la ce te poţi aştepta. Numai creştinii, pentru care viaţa asta, suferinţele şi chiar moartea nu însemnau nimic, îşi permiteau să nu se teamă de el. Toţi ceilalţi trebuiau să tremure în faţa lui. Vinicius înţelese dintr-o dată că lumea căreia îi aparţinea e cumplită şi monstruoasă. Nu putea s-o redea pe Ligia lui Aulus de teamă ca monstrul să nu-şi amintească de ea şi să nu-şi reverse furia asupra ei. Chiar dacă ar lua-o acum de soţie, n-ar fi fericiţi, nici feriţi de pericol, nici ea, nici eu, nici familia lui Aulus. O clipă de proastă dispoziţie era suficientă ca să-i ducă pe toţi la pieire. Pentru prima dată în viaţă, Vinicius îşi spuse că lumea trebuie schimbată din temelii, fiindcă altfel viaţa devine de nesuportat. Acum înţelegea ceea ce cu un ceas în urmă fusese de neînţeles; că în asemenea vremuri numai creştinii puteau să fie fericiţi.

O grea tristeţe îl cuprinse, dându-şi seama că el era vinovat pentru toate necazurile Ligiei, că el o adusese în această situaţie fără ieşire.

Îi spuse cu amărăciune:

— Ştii tu oare, că eşti mai fericită decât mine? Trăind în sărăcie şi în această biată cameră, printre oameni simpli, ai religia şi pe Christos al tău. Eu însă nu te am decât pe ţine. Când te pierdusem, eram ca un sărac fără acoperiş deasupra capului şi fără pâine. Tu-mi eşti mai dragă decât orice pe lume. Te-am căutat, căci n-aş fi putut trăi fără tine. Nu mi-au trebuit petreceri, n-am avut somn. Dacă n-aş fi sperat că am să te găsesc, m-aş fi aruncat în tăişul săbiei. Dar şi de moarte mă tem, căci n-aş mai putea să te privesc. Îţi spun adevărul: Nu pot trăi fără tine. Numai speranţa că am să te găsesc şi să te văd m-a ţinut în viaţă. Îţi aminteşti discuţiile noastre de la Aulus? Odată mi-ai desenat un peşte pe nisip, dar eu n-am înţeles ce înseamnă. Îţi aminteşti cum ne-am jucat cu mingea? Încă de pe atunci te iubeam mai presus de orice, iar tu începuseşi să bănuieşti că te iubesc… A venit Aulus, ne-a ameninţat cu Libitina şi ne-a întrerupt discuţia. La despărţire, Pomponia i-a spus lui Petronius că există un singur zeu, atotputernic şi milostiv, dar nouă nici prin minte nu ne-a trecut, că zeul vostru este Christos. Dacă mi te redă am să-l iubesc şi eu, deşi mi se pare că-i un zeu al sclavilor, al străinilor şi al săracilor. Tu stai lângă mine şi te gândeşti numai la el. Gândeşte-te şi la mine, căci altfel am să-l urăsc. Pentru mine nu mai există decât o singură zeitate, tu! Binecuvântaţi să fie tatăl şi mama ta, binecuvântată ţara în care te-ai născut! Aş vrea să îmbrăţişez picioarele tale şi să mă rog ţie, pentru că te ador, aducându-ţi jertfe, să mă închin ţie – tu, de trei ori divină! Tu nu ştii, tu nu poţi să ştii cât de mult te iubesc…

Oftând, îşi cuprinse fruntea palidă cu palma şi închise ochii. Firea lui nu cunoştea oprelişti. Nestăpânit în mânie, era nestăpânit şi în dragoste. Vorbea aproape delirând, ca un om care, încetând să mai fie stăpân pe sine, nu mai are măsură nici în vorbe, nici în sentimente. Era însă sincer. Se simţea că durerea, încântarea, dorinţa şi admiraţia,

învălmăşindu-se în sufletul lui, au izbucnit, în sfârşit, frângând orice stavilă. Cuvintele lui sunară în urechile Ligiei ca o blasfemie, totuşi inima ei tulburată de emoţie începu să bată mai repede. Nu-şi putea înăbuşi mila faţă de el şi de suferinţa lui. Pasiunea lui o înduioşase. Se simţea iubită, adorată, simţea că omul acesta dur, periculos, îi aparţine acum cu trup şi suflet, ca un sclav. Sentimentul umilinţei lui şi al propriei ei puteri o umplea de fericire. Toate amintirile frumoase se deşteptară în mintea ei. Era iarăşi acelaşi Vinicius, mândru şi frumos ca un zeu păgân, care în casa lui Aulus îi vorbise despre dragoste şi-i trezise ca din somn inima de copilă necoaptă. Era acelaşi bărbat, ale cărui sărutări le mai simţea încă pe buze, omul din a cărui îmbrăţişare o smulsese Ursus la Palatin, parc-ar fi salvat-o din flăcări. Acum însă, vrăjit şi totodată îndurerat, implorând-o din priviri, rănit, frânt de iubire, adorând umilit, îi apărea aşa cum l-ar fi vrut atunci. Dacă ar fi fost acelaşi, l-ar fi iubit din tot sufletul.

Şi deodată înţelese că poate să vină o clipă în care dragostea pentru el o va cuprinde ca un uragan. Încercă aceeaşi senzaţie pe care o încercase şi el cu o clipă mai înainte: că stă pe marginea unei prăpăstii. Pentru asta părăsise casa lui Aulus? Pentru asta se salvase prin fugă? Pentru asta stătea ascunsă de atâta vreme în cartierele sărace ale oraşului? Cine era Vinicius? Un nobil, soldat, şi curtean de-al lui Nero! Luase parte doar la desfrâul şi nebuniile lui, dovadă banchetul pe care Ligia nu-l putea uita; doar mergea împreună cu alţii la temple şi aducea jertfe zeilor păgâni, în care poate nu credea, dar îi cinstea după obicei. O urmărise doar ca să facă din ea sclava şi amanta lui şi în acelaşi timp s-o atragă în lumea aceea îngrozitoare de lux, de plăceri şi de crime, care aveau să stârnească mânia şi răzbunarea lui Dumnezeu. Părea într-adevăr schimbat, dar nu spusese oare el însuşi adineauri că dacă ea are să

se gândească mai mult la Christos decât la el, atunci e gata să-L urască? Pentru ea însă, până şi gândul posibilităţii unei iubiri, alta decât iubirea lui Christos, era un păcat împotriva Lui şi a învăţăturii Sale. Când înţelese că din adâncul sufletului său ar putea să răsară şi alte sentimente şi dorinţe, începu să se teamă de ea însăşi.

În acest moment, când era cuprinsă de zbucium, apăru Glaucus. Venea să-l panseze pe bolnav şi să-i cerceteze starea sănătăţii. Vinicius se mânie că fusese întreruptă discuţia lui cu Ligia. Când Glaucus îi puse unele întrebări, îi răspunse aproape cu dispreţ. Adevărat e că, luându-şi seama, se stăpâni, însă Ligia observase. Dacă îşi făcuse unele iluzii că cele aflate de el în Ostrianum ar fi putut influenţa firea lui nestăpânită, acum ele se destrămară. El se schimbase numai faţă de ea. Faţă de ceilalţi rămăsese acelaşi bărbat aspru şi egoist, un adevărat roman cu fire de lup, care n-avea de loc sentimentele blândei învăţături creştine şi nici recunoştinţă.

Ieşi din odaie, îngrijorată şi neliniştită. Până acum, rugându-se, îi oferea lui Christos inima ei senină şi curată. Acum inima ei era tulburată. Nici somnul, după două nopţi nedormite nu-i adusese liniştea. Visa că în Ostrianum Nero striveşte mulţimea de creştini, urmat de o suită de curteni, bacante, coribanţi şi gladiatori, într-un car împodobit cu roze, iar Vinicius, cuprinzând-o în braţe, o trage în cvadrigă şi, strângând-o la piept, îi şopteşte: „Vino cu noi!”

Capitolul XXVII

În zilele următoare se arătă mai rar în camera comună şi se apropie mai rar de patul lui. Liniştea însă nu-i revenea. Vedea că Vinicius o urmăreşte

cu o privire care imploră, că aşteaptă fiecare cuvânt al ei ca pe un dar nepreţuit, că suferă şi nu îndrăzneşte să se plângă ca să n-o îndepărteze, că ea îi este singura bucurie şi alinare. Inima i se umplea de milă. Curând îşi dădu seama că oricât îl evita, mila faţă de el sporeşte, înduioşând-o. Liniştea o părăsi cu totul, îşi spunea că tocmai de aceea trebuie să stea mereu în preajma lui pentru că învăţătura lui Dumnezeu cere să plăteşti cu bine pentru rău, că luminându-l ar putea să-l atragă spre adevăr. Conştiinţa însă îi şoptea că se minte singură, că n-o atrage spre el decât dragostea şi farmecul lui. Frământându-se astfel nu-şi putea găsi liniştea. I se părea că o învăluie nişte mreje viclene şi, zbătându-se să scape de ele, se strâng tot mai mult în jurul ei. Nu putea să nu recunoască faţă de sine, că chipul lui văzut zilnic îi devenea tot mai necesar, vocea lui îi suna tot mai drag în ureche şi că trebuia să se împotrivească din toate puterile dorinţei de a sta lângă patul lui. Când se apropia de el şi chipul lui se lumina, se bucura şi ea. Într-o zi, observă urme de lacrimi pe genele lui şi pentru prima dată în viaţă îi străfulgeră prin minte că ar putea să-i soarbă lacrimile, sărutându-l. Speriată de un gând atât de îndrăzneţ, ruşinată, dispreţuindu-se, plânse toată noaptea.

Iar el era răbdător de parcă ar fi făcut vreun jurământ. Uneori, ochii îi mai scăpărau de enervare sau de mânie, dar pe loc îşi frâna pornirile, şi se uita la ea neliniştit, cerându-şi iertare parcă, înduioşând-o şi mai mult. Niciodată nu se gândise că ar putea să fie iubită atât de mult. Gândindu-se acum, se simţea vinovată, dar şi fericită.

Vinicius se schimbase într-adevăr. Discutând cu Glaucus, nu mai era atât de arogant. Se gândea uneori că şi acest biet sclav medic şi bătrâna străină Miriam, care-l înconjurau cu solicitudine, şi Crispus pe care-l vedea veşnic cufundat în rugăciuni – sunt oameni. Se şi mira de asemenea

gânduri, totuşi nu le putea ocoli. Pe Ursus îl îndrăgise. Discuta cu el zile întregi, căci astfel putea vorbi de Ligia. Uriaşul era un izvor nesecat de povestiri. Îndeplinind pe lângă bolnav cele mai diverse servicii, i se ataşă şi el într-un fel. În ochii lui Vinicius, Ligia fusese întotdeauna o fiinţă parcă din altă lume, mult superioară celor care o înconjurau; totuşi, privindu-i mai îndeaproape pe oamenii simpli şi săraci, ceea ce nu făcuse niciodată până acum, descoperi la dânşii calităţi demne de atenţie, a căror existenţă nici măcar n-o bănuise.

Numai pe Nazarius nu-l putea suferi, căci i se părea că băiatul îndrăzneşte să fie îndrăgostit de Ligia. Un timp, căută să-şi ascundă aversiunea faţă de el, însă o dată, când acesta aduse fetei două prepeliţe pe care le cumpărase în târg pe bani câştigaţi de el, în Vinicius se trezi urmaşul quirţilor pentru care un venetic însemna mai puţin decât un vierme. Păli, auzind-o pe Ligia cum îi mulţumeşte, iar când Nazarius ieşi s-aducă apă pentru păsări, spuse:

— Ligia, cum de-i îngădui să-ţi facă daruri? Ştii cum îi numesc grecii pe cei din neamul lui? Câini de evrei.

— Nu ştiu cum îi numesc grecii, răspunse ea, dar ştiu că Nazarius este creştin şi fratele meu.

Şi-l privi, mirată şi tristă, căci se dezvăţase să-l mai vadă izbucnind astfel. El îşi încleştă dinţii ca să nu-i spună că pe un asemenea frate al ei ar porunci să-l bată cu ciomegele până la moarte sau l-ar trimite la ţară să sape pământul ca sclav în viile lui din Sicilia… Se stăpâni, înăbuşindu-şi mânia, şi, abia după un timp, îi spuse:

— Iartă-mă, Ligia. Tu pentru mine eşti fiică de rege şi copilul adoptiv al lui Plautius.

Îşi înăbuşi într-atât pornirea, încât atunci când Nazarius reapăru în cameră, îi promise că după ce o să se întoarcă acasă are să-i dăruiască o pereche

de păuni sau o pereche de flamingo, din care avea o mulţime în grădinile lui.

Ligia îşi dădea seama cât trebuie să-l coste asemenea victorii asupra lui însuşi. Şi o apropiau şi mai mult de el. De astă dată însă, meritul lui era mult mai mic decât presupunea ea. Vinicius se putea mânia pe el, pentru un moment, dar nu putea fi gelos. Fiul lui Miriam nu însemna în ochii lui mai mult decât un câine. În afară de asta, era încă un copil, care dacă o iubea pe Ligia, o iubea inconştient, mai mult ca o slugă. Mult a mai trebuit să se zbată în sine tânărul tribun, ca să poată îndura, în tăcere, semnele de stimă şi cinstire pe care le arătau aceşti oameni în numele lui Christos şi învăţăturii lui. În această privinţă, cu Vinicius se petreceau unele lucruri ciudate. Aceasta era religia în care credea Ligia. Oricum, deci, fie şi numai din acest motiv, era gata s-o adopte. Apoi, pe măsură ce se însănătoşea, îşi amintea tot mai limpede de întâmplările care se petrecuseră în seara aceea în Ostrianum, tot mai multe din noţiunile de care auzise atunci şi tot mai mult se minuna de puterea suprapământească a acestei învăţături, care transforma din străfunduri sufletele oamenilor. Îşi spunea că trebuie să fie ceva miraculos în religia asta, ceva cum nu se mai pomenise până atunci pe pământ; că dacă ea ar cuprinde lumea întreagă, răspândea dragostea şi mila, ar începe probabil o epocă de aur cum fusese pe vremea când nu Jupiter, ci încă Saturnus conducea lumea. Nu îndrăznea să se îndoiască de originea supranaturală a lui Christos, nici de învierea lui din morţi, nici de celelalte minuni. Martorii oculari care povesteau despre ele erau oameni demni de crezare, care se scârbeau de minciună. Nu putea presupune că povesteau lucruri născocite. În sfârşit, scepticismul său roman, care îi permitea să nu creadă în zei, îi permitea să creadă totuşi în minuni. Vinicius se afla în faţa unei enigme ciudate, pe care nu reuşea s-o dezlege. Totuşi, învăţătura era contrară ordinii

statornicite, de-a dreptul nebunească şi cu neputinţă de pus în practică. El admitea că oamenii din Roma şi din lumea întreagă pot fi răi, dar nu admitea că ordinea lucrurilor n-ar fi bună. Dacă, de pildă, împăratul ar fi fost un om cinstit, dacă senatul n-ar fi fost compus din desfrânaţi care s-au ticăloşit, ci din oameni cum a fost Thraseas, ce şi-ar mai putea dori oamenii? Pacea romană şi autorităţile romane erau un lucru bun, deosebirile dintre oameni echitabile şi juste. Iar învăţătura asta, după cum înţelegea Vinicius, tindea să răstoarne orice ordine, orice autorităţi şi să şteargă toate deosebirile dintre oameni. Dar ce s-ar alege atunci de puterea şi statul roman? Oare ar putea romanii să nu mai domnească, considerându-le toate popoarele supuse egale cu ei? Asta nu mai intra în capul patricianului. Pe deasupra, pentru el personal, această învăţătură era potrivnică tuturor reprezentărilor, deprinderilor, caracterului şi ideilor lui despre viaţă. Pur şi simplu nu-şi putea închipui cum ar trăi adoptând-o. Trezea în el teamă şi admiraţie, dar ideea adoptării ei îl făcea să se cutremure. Înţelese, în cele din urmă, că, de fapt, această religie l-a despărţit de Ligia, iar acest gând îl umplu de ură.

Trebui însă să-şi dea seama că aceeaşi religie dăduse frumuseţii Ligiei acea strălucire deosebită, care născuse în inima lui alături de dragoste, stima, alături de dorinţă, adorarea, făcând din ea o fiinţă mai scumpă decât orice pe lume. Şi atunci, din nou, era dispus să-L iubească pe Christos. Înţelegea că trebuie fie să-L urască, indiferent nu putea rămâne. Două valuri potrivnice îl împingeau. Şovăia, nu putea să se decidă, înclina totuşi capul, dând cinstire în tăcere acestui zeu neînţeles pentru el, numai că era zeul Ligiei.

Iar Ligia îşi dădea seama ce se petrece cu el. O întrista nespus că firea lui respingea învăţătura, văzând însă că se stăpâneşte şi că îl respectă pe Christos în tăcere, îi devenea recunoscătoare şi,

împinsă de milă şi duioşie, se simţea atrasă spre el de o forţă irezistibilă. Îşi aminti de Pomponia Graecina şi Aulus. Gândul că dincolo de mormânt n-are să-l mai întâlnească pe Aulus era pentru Pomponia un necurmat izvor de întristare şi lacrimi. Ligia înţelegea acum amărăciunea şi durerea ei. Şi pe ea o ameninţa despărţirea veşnică de fiinţa dragă. Uneori se amăgea, sperând că sufletul lui mai poate să se deschidă pentru adevărul lui Christos, dar iluzia asta se stingea repede. Îl cunoştea prea bine. Vinicius – creştin! Aceste două cuvinte nu puteau fi gândite alături nici măcar de o minte fără experienţă ca a ei. Dacă Aulus, bărbat prevăzător şi cumpătat, nu devenise creştin sub influenţa înţeleptei şi desăvârşitei Pomponia, să devină Vinicius? La întrebarea asta nu exista răspuns, sau mai degrabă exista unul singur: că pentru el nu există speranţă de salvare.

Ligia observa cu teamă că sentinţa aceasta de pierzanie care îl ameninţa, în loc s-o îndepărteze de el, i-l făcea şi mai drag. Uneori îi venea să discute cu el deschis despre viitorul lui întunecat şi astfel, odată, aşezându-se lângă el, îi spusese că în afară de învăţătura creştină nu există viaţă, iar Vinicius, care era acum aproape sănătos, se ridică şi, sprijinindu-se în mâna sănătoasă şi lăsându-şi deodată capul pe genunchii ei, spusese: „Pentru mine viaţa eşti tu!” Atunci, răsuflarea i se oprise în piept, mintea i se înceţoşase, un dulce fior o străbătuse prin tot trupul. Luându-i tâmplele în palme, încercă să-l îndepărteze, dar, aplecându-se prea aproape spre el, îi atinse părul cu buzele şi timp de câteva clipe se luptară, astfel tulburaţi, împotriva lor înşişi şi a dragostei care-i împingea unul spre altul.

În cele din urmă, Ligia se desprinse şi fugi, ameţită, cu obrajii numai văpăi. Fusese picătura care vărsase paharul prea plin. Vinicius nu bănuia cât de scump avea să plătească clipa aceea fericită.

Ligia îşi dădea seama că acum ea însăşi are nevoie de ajutor. Noaptea care urmă o petrecu fără somn, în lacrimi şi rugăciuni, chinuită de sentimentul că nu-i demnă nici să se roage şi că ruga ei nu mai are ascultare. A doua zi, ieşi devreme din cubiculum şi, chemându-l pe Crispus în chioşcul din grădină, acoperit cu iederă şi volbură veştedă, îşi deschise sufletul, implorându-l să-i permită să plece din casa lui Miriam, fiindcă nu mai are încredere în sine şi nu-şi poate birui dragostea pentru Vinicius.

Crispus, un bătrân aspru, veşnic stăpânit de exaltare religioasă, aprobă dorinţa ei de a părăsi casa lui Miriam, însă nu găsi cuvinte de iertare pentru dragostea ei, care după convingerea lui era păcătoasă. Se simţi revoltat la gândul că Ligia, de care se îngrijise din clipa când fugise, pe care o iubea, pe care a călăuzit-o în credinţă şi la care se uitase până acum ca la un crin alb, crescut din învăţătura creştină, nepătat nici măcar de o suflare pământească, a putut să facă în sufletul ei loc şi pentru altă dragoste decât cea cuvenită lui Dumnezeu. Crezuse până acum că nicăieri pe acest pământ nu bătea o inimă mai curată întru slava lui Christos. Voia să i-o ofere ca pe o perlă, ca pe o nestemată, operă dragă a propriilor sale strădanii. Dezamăgirea îi umplea sufletul de uimire şi de amărăciune.

— Du-te şi roagă-l pe Dumnezeu să-ţi ierte păcatul, îi spuse el, posomorât. Fugi, până când duhul rău care te-a prins în mreje nu te-a dus încă la pierzania deplină, până când nu te-ai lepădat de Mântuitor. Dumnezeu a murit pe cruce pentru tine, cu propriul lui sânge a vrut să răscumpere sufletul tău, dar tu ai preferat să-l iubeşti pe acela care a vrut să te facă amanta lui. Dumnezeu te-a salvat printr-o minune din mâinile lui, dar tu ţi-ai deschis inima poftei necurate şi l-ai îndrăgit pe fiul întunericului. Cine-i el? Prietenul şi servul lui Anticrist, părtaş cu el la desfrâu şi la crime. Unde are să te ducă el? În Sodoma lui pe care Dumnezeu o va distruge vărsând foc şi pucioasă peste ea. Ar fi fost mai bine de-ai fi murit, ar fi fost mai bine dacă pereţii acestei case s-ar fi prăbuşit peste capul tău, înainte ca şarpele acela să se fi târât la sânul tău, spurcându-l şi înveninându-l.

Devenea tot mai vehement, pe măsură ce vorbea, fiindcă vina Ligiei, mâniindu-l, îl şi scârbea, trezind în el dispreţ pentru natura omenească şi mai ales pentru partea femeiască, pe care nici chiar învăţătura creştină n-o ferea de slăbiciunile Evei. Pentru el nu însemna nimic că fata rămăsese neprihănită, că voia să fugă de dragostea ei, că îşi recunoştea vina cu durere, căindu-se. Crispus voise să facă din ea un înger, întru slava lui Christos, iar ea se îndrăgostise de acest patrician! Numai gândindu-se la asta şi inima i se umplea de dezgust. Dezamăgirea lui n-avea margini. Nu! Nu putea s-o ierte. Cuvinte de aspră dojană îi ardeau pe buze; mai ezita încă să le rostească, însă îşi agita, mânios, mâinile slabe, ameninţând fata înspăimântată. Ligia se simţea vinovată, însă nu chiar atât de grav. Îşi închipuise chiar că plecarea ei din casa lui Miriam o să însemneze o înfrângere a ispitei şi o micşorare a vinei. Crispus, însă, o înspăimântase, umilind-o, arătându-i josnicia sufletului ei, lucru pe care ea nu-l bănuise până atunci. Se aşteptase ca bătrânul

presbiter, care din clipa fugii ei din Palatin fusese ca un tată pentru ea, să-i arate puţină îndurare, s-o liniştească şi s-o îmbărbăteze.

— Eu îmi ofer, ca prinos Lui, amărăciunea şi durerea mea, spuse el, dar tu l-ai dezamăgit şi pe Mântuitor, căci ai coborât într-o mocirlă urât mirositoare, care ţi-a otrăvit sufletul. L-ai fi putut închina lui Christos ca pe un vas de preţ, spunându-i: „Umple-l, Doamne, cu harul tău!", dar ai preferat să-l oferi duhului celui rău. Să te ierte Dumnezeu şi să se îndure de tine, căci eu până când nu goneşti şarpele… eu, care te socoteam o aleasă… Amuţi brusc, observând că nu erau singuri.

Prin volbura veştedă şi prin iedera verde şi vara şi iarna, zări doi oameni. Unul era Petru Apostolul. Pe celălalt nu-l recunoscu imediat, căci o mantie dintr-o ţesătură groasă, miţoasă, numită cilicium, îi acoperea o parte a feţei, în prima clipă, lui Crispus i se păru că este Chilon.

Auzind vocea ridicată a lui Crispus, cei doi intrară în chioşc şi se aşezară pe banca de piatră. Tovarăşul lui Petru îşi descoperi atunci faţa slabă şi capul pleşuv în creştet, cu un păr creţ numai la tâmple şi la ceafă, pleoapele înroşite şi nasul strâmb – un chip urât şi inspirat, în care Crispus recunoscu trăsăturile lui Pavel din Tars.

Ligia, căzând în genunchi, îmbrăţişă, deznădăjduită, picioarele lui Petru şi, lipindu-şi obrazul de faldurile mantiei lui, rămase aşa, în tăcere.

— Pace sufletelor voastre!

Şi, văzând copila la picioarele lui, întrebă ce s-a întâmplat. Crispus povesti tot ce-i mărturisise Ligia, dragostea ei păcătoasă, dorinţa ei de a fugi din casa lui Miriam şi durerea lui că sufletul pe care voise să-l ofere lui Christos curat ca o lacrimă se întinase cu un sentiment pământesc pentru un părtaş la toate crimele strigătoare la cer ale păgânătăţii.

În timp ce Crispus vorbea, Ligia se ghemuia tot mai strâns la picioarele Apostolului, căutând parcă un refugiu şi cerşind îndurare.

Ascultând, Apostolul se aplecă şi puse mâna sa zbârcită pe capul fetei, apoi, ridicând ochii spre bătrânul preot, spuse:

— Crispus, oare n-ai auzit că învăţătorul nostru iubit a fost în Cana la nuntă şi a binecuvântat dragostea dintre soţie şi soţ?

Lui Crispus îi căzură mâinile de-a lungul trupului; se uită cu uimire la cel care vorbea, amuţind.

Apostolul după ce tăcu o clipă, întrebă din nou:

— Crispus, crezi oare că Christos, care a permis Mariei Magdalena să-i stea la picioare, iertând-o pe acea femeie stricată, şi-ar întoarce faţa de la acest copil curat ca un crin de câmp?

Ligia izbucni într-un plâns cu sughiţuri, înţelegând că nu zadarnic căutase un refugiu la picioarele lui Petru Apostolul, mângâindu-i obrajii şi faţa scăldată în lacrimi îi spuse:

— Atâta vreme cât ochii aceluia pe care-l iubeşti nu se vor deschide către lumina adevărului, atâta vreme fereşte-te de el, ca să nu te ducă în păcat. Roagă-te însă pentru sufletul lui. Iubirea ta nu-i vinovată. Iar pentru că ai fugit de ispită, meritul tău nu va fi uitat. Nu te necăji şi nu plânge. Harul Mântuitorului nu te-a părăsit. Rugăciunile tale vor fi ascultate, iar după tristeţe vor veni zile de veselie.

Vorbind aşa, îşi aşeză mâinile pe creştetul ei şi, ridicând ochii spre cer, o binecuvântă. Pe faţa lui strălucea o bunătate suprapământească. Crispus, căindu-se, spuse, umilit:

— Am păcătuit împotriva milostivirii, dar am crezut că, permiţând să pătrundă în inima ei o iubire pământească, s-a lepădat de Christos…

Petru răspunse:

— De trei ori m-am lepădat de El şi totuşi m-a iertat şi mi-a poruncit să: pasc turma lui.

— … şi pentru faptul, încheie Crispus, că Vinicius este curtean…

— Christos a înmuiat şi inimi mai tari, răspunse Petru.

Pavel din Tars, care tăcuse până atunci, îşi duse degetele la piept şi, arătându-se pe sine, spuse:

— Eu sunt cel care a persecutat şi a dus la moarte pe servii lui Christos. Eu sunt acela care am păzit hainele celor care l-au lapidat pe Ştefan, eu sunt acela care-am vrut să nimicesc adevărul de pe tot pământul locuit de oameni şi iată, pe mine m-a ales Domnul ca să propovăduiesc numele său pe tot pământul. Am propovăduit în Iudeea, în Grecia, pe insule şi în oraşul acelea nelegiuit, când am locuit în el pentru prima dată într-o temniţă. Iar acum, când m-a chemat Petru, mai marele meu, intru în casa aceasta ca să înclin fruntea asta mândră la picioarele lui Christos, să arunc seminţe pe pământul acesta pietros pe care Domnul îl va face roditor, ca să dea roade.

Şi se ridică. Lui Crispus, omul acesta mic, adus de spate, îi apăru în clipa aceea ca un uriaş care va clătina lumea din temelii şi va pune stăpânire peste popoare şi ţări.

Capitolul XXVIII

Petronius către Vinicius:

„Îndură-te, carissime, nu-i imita în scrisorile tale nici pe lacedemonieni, nici pe Julius Caesar. Dacă cel puţin ai putea scrie ca el: veni, vidi, vici[109]*! – aş mai înţelege laconismul tău. Dar ultima ta scrisoare înseamnă de fapt: veni, vidi, fugi*[110]*. O asemenea încheiere este cu totul*

contrară firii tale. Înţeleg că ai fost rănit şi că lucruri extraordinare s-au petrecut cu tine, aşadar scrisoarea ta are nevoie de explicaţii. Nu mi-a venit să cred când am citit că ligianul acela l-a sugrumat atât de uşor pe Croton, cum un câine de Caledonia sugrumă un lup în văgăunile din Hibernia. Omul acesta merită atâta aur cât cântăreşte trupul lui. Numai de el depinde să devină favoritul împăratului. Când mă voi întoarce în oraş, va trebui să fac cunoştinţă cu el. Am să poruncesc să-l toarne în bronz. Barbă-Arămie are să moară de curiozitate când am să-i spun că e după natură. Trupurile cu adevărat atletice sunt tot mai rare în Italia şi în Grecia. Despre Orient să nici nu mai discutăm. Cât priveşte pe germani, deşi sunt înalţi, au muşchii înecaţi în grăsime şi sunt mai curând enormi, decât puternici. Află de la ligian dacă-i o excepţie sau dacă în ţara lui sunt mai mulţi oameni ca el. Dacă ţie sau mie ne va reveni vreodată misiunea să organizăm jocurile, nu strică să ştim de unde să procurăm atleţii cei mai zdraveni.

Slavă zeilor răsăriteni şi apuseni că ai scăpat viu din asemenea mâini. Ai scăpat, desigur, pentru că eşti patrician şi fiu de consul. Tot ce ţi s-a întâmplat mă uimeşte în cel mai înalt grad: şi cimitirul acela în care ai fost printre creştini, şi creştinii înşişi, şi purtarea lor faţă de tine, şi fuga Ligiei şi, în sfârşit, tristeţea şi nelinişte aceea care se desprinde din scurta ta scrisoare. Explică-mi, căci multe nu le înţeleg. Dacă vrei adevărul, îţi spun deschis că nu-i înţeleg nici pe creştini, nici pe tine, nici pe Ligia. Nu te mira că eu, pe care în afară de propria-mi persoană foarte puţine lucruri mă interesează pe lume, întreb atât de insistent de toate astea. Am contribuit şi eu la tot ceea ce s-a întâmplat, deci într-o oarecare măsură mă priveşte. Scrie-mi degrabă, căci nu pot să prevăd când ne vom întâlni. În capul lui Barbă-Arămie planurile se schimbă ca vântul de primăvară. În

prezent, stând la Benevent, ar avea chef să plece direct în Grecia, fără să se întoarcă la Roma. Tigellinus îl sfătuieşte să se întoarcă, măcar pentru o vreme, căci poporul, prea dornic de persoana lui (citeşte: de jocuri şi pâine), s-ar putea răscula. Aşa că nu ştiu cum va fi. Dacă va învinge Achaia, atunci s-ar putea să ne vină poftă de Egipt. Aş insista foarte mult să vii aici, căci la starea ta sufletească călătoria şi distracţiile noastre ar fi ca un leac, dar s-ar putea să nu ne mai găseşti. Gândeşte-te. Poate preferi să te odihneşti la moşiile tale din Sicilia, decât să stai la Roma. Scrie-mi pe larg despre tine – şi adio. De data asta, nu-ţi transmit nici un fel de urări, în afară de sănătate, căci, pe Pollux! nu ştiu ce să-ţi urez”.

Primind scrisoarea, Vinicius, nu simţi la început nici o dorinţă să răspundă. Era convins că nu merită. Oricare ar fi fost răspunsul, n-ar fi ajutat nimănui la nimic, n-ar fi lămurit nimic, n-ar fi dezlegat nimic. Îl cuprinsese apatia şi sentimentul zădărniciei vieţii. Era convins că Petronius n-are să înţeleagă că s-a petrecut ceva care i-a despărţit unul de altul. Nu se putea lămuri nici măcar cu sine însuşi. Când se întoarse din Transtiberim în încântătoarea sa insulă din Carinae, mai era încă slăbit şi în primele zile simţise o anumită mulţumire, odihnindu-se în confort şi lux. Starea lui de mulţumire însă nu dură mult. Simţi în curând că trăieşte în gol, că tot ce i se păruse important până atunci nu mai înseamnă nimic sau aproape nimic pentru el. Avea senzaţia că toate firele vechi care-l legaseră de viaţă au fost tăiate, fără să fie înlocuite cu altele noi. La gândul că ar putea să plece la Benevent şi apoi la Achaia, abandonându-se plăcerilor, se întrebă: „La ce bun? Cu ce-am să mă aleg din asta?” Pentru prima dată de când îşi amintea, se gândi că dac-ar pleca, convorbirile cu Petronius, sclipitoarele lui vorbe

de spirit, stilul lui elegant în discuţie acum ar putea să-l plictisească.

Totuşi, începu să i se urască de singurătate. Cunoscuţii lui petreceau cu împăratul la Benevent. Era nevoit să stea singur acasă, cu capul bătut de gânduri, cu inima bântuită de sentimente neînţelese. Se gândea uneori că dac-ar avea cu cine să vorbească despre ceea ce se petrece cu el, poate c-ar reuşi să desprindă un fir de înţeles şi-apoi să clarifice totul. Cu această speranţă în gând, după câteva zile de ezitare, se hotărî să-i răspundă lui Petronius. Nu era sigur că o să-i trimită răspunsul; scrise totuşi următoarele cuvinte:

„Vrei să-ţi explic mai pe larg. Bine. Nu ştiu dacă am să reuşesc, căci eu însumi nu-mi pot explica totul. Ţi-am scris despre şederea mea printre creştini, despre felul cum se poartă ei cu duşmanii, printre care aveau dreptul să mă socotească şi pe mine şi pe Chilon şi, în sfârşit, despre îngrijirea ce mi s-a dat şi despre dispariţia Ligiei. Nu, dragul meu, nu pentru că sunt fiu de consul m-au cruţat. Asemenea considerente ei nu cunosc. L-au iertat doar şi pe Chilon, deşi eu însumi i-am îndemnat să-l îngroape în grădină. Aceştia sunt oameni cum n-a mai văzut lumea până acum şi au o învăţătură despre care lumea n-a auzit încă nimic. Altceva nu pot să-ţi spun. Oricine ar vrea să-i judece după concepţiile noastre ar greşi. Dac-aş fi zăcut cu mâna ruptă în propria-mi casă, îngrijit de oamenii mei sau chiar de familia mea, aş fi avut cu siguranţă mai mult confort, dar n-aş fi avut nici pe jumătate grija de care m-am bucurat printre ei. Află că şi Ligia este ca ceilalţi. Dac-ar fi fost sora mea sau soţia mea, n-ar fi putut să mă îngrijească mai duios. Adesea bucuria mă copleşea, căci îmi închipuiam că numai iubirea poate inspira atâta duioşie. Adesea citeam pe faţa şi în privirea ei iubirea, şi atunci, poate n-ai să crezi, dar printre aceşti oameni simpli, în camera sărăcăcioasă care ţine loc şi de

bucătărie şi de triclinium, mă simţeam mai fericit ca oricând. Nu! Nu-i eram indiferent. Şi astăzi încă mi se pare cu neputinţă să cred altfel. Şi totuşi aceeaşi Ligia a părăsit locuinţa lui Miram fără ştirea mea. Stau zile întregi cu capul sprijinit în mâini şi mă întreb de ce a făcut-o? Ţi-am scris oare că singur m-am oferit s-o dau înapoi lui Aulus? Mi-a răspuns că nu se mai poate. Familia lui Aulus a plecat în Sicilia. Şi-n afară de asta, toate se află prin sclavi, şi astfel vestea întoarcerii ei ar ajunge la Palatin. Împăratul ar putea s-o ia din nou de la Aulus. Adevărat! Ea însă ştie că n-am s-o mai urmăresc, că am renunţat s-o iau cu forţa. Ştie c-o iubesc, că nu pot trăi fără ea, că aş fi adus-o în casa mea prin uşa încununată, aşezând-o pe blana sfinţită în faţa focului din căminul meu. Şi totuşi a fugit! De ce? N-o mai ameninţa nimic. Dacă nu mă iubea, ar fi putut să mă părăsească de la început. Cu o zi mai înainte, am cunoscut un om ciudat, pe un oarecare Pavel din Tars, care mi-a vorbit despre Christos, despre învăţătura Lui. Mi-a vorbit cu atâta convingere, încât mi se părea că văd cum se dărâmă temeliile lumii noastre. Acelaşi om m-a vizitat după fuga ei şi mi-a spus: «Când Dumnezeu va deschide ochii tăi la lumină şi va lua negura de pe ei, aşa cum a luat-o de pe ai mei, atunci ai să înţelegi că a procedat just. Atunci poate ai s-o găseşti…» Şi iată, îmi frământ mintea, căutând un înţeles acestor cuvinte; parcă le-aş fi auzit din gura Pitiei din Delfi. Uneori, mi se pare că înţeleg. Ei care îi iubesc pe oameni sunt duşmanii vieţii noastre, şi… ai crimelor noastre. Ea a fugit de mine, ca de un om care aparţine acestei lumi. Alături de mine ar fi trebuit să împartă o viaţă considerată de creştini infamă. Ai să spui că, de vreme ce a putut să renunţe la mine, n-ar fi trebuit să fugă. Dar dacă mă iubeşte şi ea? Ar însemna că a fugit de dragoste. Numai când mă gândesc la asta şi îmi vine să trimit sclavi în toate fundăturile Romei,

poruncindu-le să strige prin case: «Întoarce-te, Ligia!» Atunci însă nu mai înţeleg de ce a fugit. Doar nu i-aş fi interzis să creadă în Christos. Eu însumi i-aş fi ridicat un altar în atrium. Ce mi-ar fi putut strica un zeu nou în plus şi de ce n-aş fi putut să cred în El, eu, care nu prea cred nici în cei vechi? Ştiu cu siguranţă că creştinii nu mint niciodată, iar ei spun că a înviat. Doar un om nu putea să învie. Pavel din Tars, care este cetăţean roman, însă care, ca evreu, cunoaşte vechile cărţi ebraice, mi-a spus că venirea lui Christos a fost prezisă de mii de ani de către prooroci. Sunt lucruri miraculoase, desigur, dar oare miracolul nu ne înconjoară din toate părţile? Doar încă n-a încetat să se vorbească despre Apollonius din Tyana. Ceea ce susţinea Pavel, că nu există o mulţime de zei, ci numai unul singur, mi se pare acceptabil. Şi Seneca este de aceeaşi părere şi înaintea lui au mai fost şi alţii. Christos a existat, s-a lăsat răstignit pe cruce pentru mântuirea lumi şi a înviat. Toate astea sunt absolut sigure, aşa că nu văd pentru ce motive m-aş încăpăţâna să susţin o părere contrară sau de ce nu i-aş ridica un altar, devreme ce era cât p-aci, de exemplu, să-i ridic unul lui Serapis. Nu mi-ar fi fost greu nici să renunţ la ceilalţi zei. Doar nici o minte, cât de înţeleaptă, tot nu mai crede în ei. Se pare însă că numai atât nu-i suficient pentru creştini. Nu-i destul să-l cinsteşti pe Christos, mai trebuie şi să trăieşti după învăţătura lui. Abia aici te trezeşti că marea se deschide în faţa ta, iar ei îţi cer s-o treci cu piciorul. Aş fi putut să le promit şi asta, dar şi-ar fi dat seama că-s vorbe goale. Pavel mi-a spus-o deschis. Tu ştii cât o iubesc pe Ligia. Ştii că aş face orice pentru ea. Dar n-aş putea, chiar de mi-ar cere-o, să ridic pe umeri munţii Soracte sau Vezuviu, nici să ţin în palmă Lacul Trasimene, nici să-mi schimb culoarea ochilor din negri în albaştri, cum îi au ligienii. Dacă mi-ar cere-o, aş dori s-o pot face, dar îmi depăşeşte puterile. Nu

sunt filozof, dar nici aşa de prost cum poate ţi-am părut adesea. Iată ce-am constatat: nu ştiu cum fac creştinii ca să-şi trăiască ideile, dar ştiu în schimb că acolo unde începe învăţătura lor, acolo se termină puterea romană, se termină diferenţa dintre învins şi învingător, dintre bogat şi sărac, dintre stăpân şi sclav, se termină cu onorurile, cu Cezarul, şi cu rânduiala lumii. Pe toate le înlocuieşte Christos şi legea milei, contrară firii omeneşti şi simţurilor noastre romane. E adevărat că pe mine Ligia mă interesează mai mult decât întreaga Romă şi imperiul ei. Nu mi-ar păsa dacă ar pieri lumea toată, numai s-o pot avea pe Ligia în casa mea. Dar asta-i altceva. Pentru ei, pentru creştini, nu-i de ajuns să fii de acord în cuvinte, mai trebuie să şi simţi că aşa-i bine şi să nu ai în suflet nimic altceva decât credinţa. Iar eu, zeii îmi sunt martori, nu pot. Înţelegi ce înseamnă asta? Există ceva în firea mea care o face să tresară scârbită de învăţătura asta. Chiar dacă buzele mele ar slăvi-o, chiar dacă m-aş supune prescripţiilor ei, mintea şi sufletul mi-ar spune că o fac din dragoste pentru Ligia şi că, dacă n-ar fi ea, atunci nimic pe lume n-ar fi mai nepotrivit. Şi, lucru ciudat, Pavel din Tars înţelege asta şi o înţelege, în ciuda simplităţii şi obârşiei sale de jos, acel bătrân teurgus, cel mai mare printre ei, Petru, care a fost elevul lui Christos. Şi ştii oare ce fac? Se roagă pentru mine. Cer pentru mine ceva ce ei numesc har. Şi pe mine mă încearcă doar neliniştea şi un dor tot mai mare de Ligia.

Ţi-am scris că a plecat în taină, dar, plecând, mi-a lăsaţi o cruce pe care a legat-o singură din crăcuţe de merişor. Trezindu-mă, am găsit-o lângă pat. O am acum în lararum şi nu înţeleg nici eu de ce mă apropii de ea cu senzaţia că ar conţine ceva divin, adică cu stimă şi teamă. Ţin la ea pentru că e legată de mâinile Ligiei, dar o urăsc că ne-a despărţit. Uneori, mi se pare că la mijloc e o vrajă, că magul acela Petru, deşi susţine că-i un

simplu pescar, este mai mare decât Apollonius şi decât toţi care au fost înaintea lui, că el i-a fermecat pe toţi, pe Ligia, pe Pomponia şi pe mine însumi.

Zici că în scrisoarea mea anterioară se simte nelinişte şi tristeţe. Este şi tristeţe pentru că am pierdut-o din nou, este şi nelinişte pentru că totuşi s-a schimbat ceva în mine. Îţi spun sincer că nu-i nimic mai contrar firii mele decât învăţătura asta şi totuşi, de când m-am ciocnit cu ea, nu mă mai pot recunoaşte. Farmece sau dragoste?… Circe[III] *schimba trupurile oamenilor, lovindu-i cu o nuia. Mie mi-au schimbat sufletul. Cred că numai Ligia a făcut asta, sau mai degrabă Ligia prin învăţătura asta ciudată pe care a adoptat-o. Când m-am întors acasă, nimeni nu se aştepta să vin. Credeau că sunt la Benevent şi că nu mă întorc curând. Am găsit dezordine în casă, sclavii beţi după petrecerea pe care-o făcuseră în triclinium-ul meu. Moartea dacă ar fi văzut-o s-ar fi speriat mai puţin de ea. Tu ştii cum îmi ţin eu casa cu mână de fier. Cu toţii au căzut în genunchi. Unii au leşinat de frică. Şi ştii ce-am făcut? În prima clipă, am vrut să strig după vergi şi fier încins. Imediat însă, m-a cuprins ruşinea şi – n-ai să mă crezi – mila de amărâţii aceştia; se află printre ei sclavi bătrâni, pe care i-a adus încă bunicul meu M. Vinicius, pe timpul lui August, de pe malul Rinului. M-am închis singur în bibliotecă. Îmi veneau în minte gânduri ciudate. Creştinii susţin că nu se cade să te porţi cu sclavii aşa cum m-am purtat eu până acum fiindcă şi ei sunt oameni. Sclavii au tremurat câteva zile, cu spaima morţii în oase, crezând că am amânat pedeapsa ca să născocesc chinuri cât mai îngrozitoare, iar eu nu i-am pedepsit pentru că n-am putut! Chemându-i a treia zi, le-am spus: «Vă iert, iar voi, slujindu-mă cu zel, străduiţi-vă să vă îndreptaţi vina!» Auzind asta, s-au aruncat în genunchi, plângând şi întinzând mâinile spre mine; mă numeau stăpân şi tată, iar eu – îţi spun*

asta cu ruşine – eram mişcat. Mi se părea că văd chipul dulce al Ligiei şi ochii ei, plini de lacrimi mulţumindu-mi pentru purtarea mea. Şi, pro pudor[112]! simţeam că şi mie mi s-au umezit pleoapele… îţi mărturisesc: nu mă pot regăsi fără Ligia. Mă simt stingher, sunt pur şi simplu nefericit. Tristeţea mea este mai mare decât presupui… în ceea ce-i priveşte pe sclavii mei, m-a pus pe gânduri un lucru. După ce i-am iertat, nu numai că nu s-au obrăznicit, nu numai că n-a slăbit disciplina dar, niciodată teama nu i-a făcut atât de zeloşi, pe cât i-a făcut recunoştinţa. Nu se mulţumesc să mă servească, dar se întrec să-mi ghicească gândurile. Amintesc de asta numai pentru că în ajunul plecării mele din casa creştinilor i-am spus lui Pavel că lumea s-ar destrăma în urma învăţăturii lui ca un butoi fără cercuri, iar el mi-a răspuns: «Un cerc mai puternic este dragostea decât groaza». Văd că în anumite cazuri părerea lui poate fi adevărată. Am verificat-o şi în relaţiile cu clienţii mei, care, aflând că m-am întors, s-au adunat curând să mă salute. Ştii că n-am fost niciodată prea zgârcit cu ei, dar, cum tatăl meu din principiu se purta cu ei de sus, i-am urmat exemplul. Acum, văzând mantiile lor tocite, feţele lor flămânde, am simţit din nou cum mă încearcă mila. Am poruncit să li se dea de mâncare şi le-am vorbit. Câtorva le-am spus pe nume, pe unii i-am întrebat de neveste şi de copii. Şi am văzut lacrimi în ochii lor. Şi iarăşi mi s-a părut că Ligia mă vede, că se bucură şi mă laudă… Poate că am început să bat câmpii, poate că dragostea mi-a tulburat minţile. Nu ştiu. Atât ştiu numai că am mereu impresia că ea mă priveşte de la distanţă şi mă tem să fac orice ar putea s-o întristeze şi s-o supere. Da, Caius. Totuşi sufletul meu s-a schimbat. Uneori, mi-e bine aşa. Alteori, mă frământ. Mă tem că mi-am pierdut vechea bărbăţie, vechea vigoare, că poate nu mai sunt capabil nu numai să discut, să judec, să

petrec, dar nici să lupt în războaie. Nu poate fi altceva decât vrajă! M-a schimbat atât de mult, încât, îţi mărturisesc, pe când zăceam bolnav, gândindu-mă, m-am convins că dacă Ligia ar semăna cu Nigidia, cu Poppea, cu Crispinilla şi cu alte divorţate de-ale noastre, dac-ar fi la fel de stricată, crudă şi uşuratică, n-aş iubi-o aşa cum o iubesc. Înţelegi? O iubesc tocmai pentru ceea ce ne desparte. Închipuie-ţi ce haos se naşte în sufletul meu, în ce beznă bâjbâi, negăsind un drum de urmat! Dacă viaţa poate fi comparată cu un izvor, în izvorul meu în loc de apă curge nelinişte. Trăiesc cu speranţa că poate am s-o zăresc şi uneori sunt convins că am s-o întâlnesc… Ce se va alege de mine peste un an sau doi, nu ştiu. Nici să bănui nu pot… Din Roma n-am să plec. N-aş putea suporta societatea curtenilor şi, în afară de asta, unica mângâiere, în tristeţea şi neliniştea mea, este gândul că sunt aproape de Ligia, că prin Glaucus, medicul care mi-a promis să mă viziteze, sau prin Pavel din Tars poate, am să aflu din când în când câte ceva despre ea. Nu! N-aş părăsi Roma nici dacă mi-aţi oferi guvernarea Egiptului. Află de asemenea că am poruncit sculptorului să facă o piatră de mormânt pentru Gulo, pe care l-am omorât într-un moment de furie. Prea târziu mi-am adus aminte că el m-a purtat în braţe şi că a fost primul care m-a învăţat cum se pune săgeata în arc. Nu ştiu de ce s-a trezit în mine amintirea lui, însoţită de regrete şi remuşcare… Dacă are să te mire că ţi-am scris, am să-ţi răspund că nici pe mine nu mă miră mai puţin, dar ţi-am scris purul adevăr. Adio!”

Capitolul XXIX

La această scrisoare Vinicius n-a mai primit răspuns. Petronius aştepta, probabil, de la o zi la alta, ca împăratul să ordone întoarcerea la Roma. Vestea s-a şi răspândit prin oraş, trezind bucurie în inimile gloatei dornice de jocuri şi de daruri în grâne şi ulei, din belşug îngrămădite în depozitele din Ostia. Helius, libertul lui Nero, anunţă, în sfârşit, Senatului întoarcerea acestuia. Însă Nero, îmbarcându-se împreună cu curtea pe corăbii la capul Misenum, călătorea fără grabă, oprindu-se în oraşele de pe litoral pentru odihnă sau pentru reprezentaţii. La Minturnae, unde cântă din nou în public, rămase mai bine de zece zile. Îl bătea gândul să se întoarcă la Neapolis şi să aştepte acolo sosirea primăverii, care în acel an venea mai devreme decât de obicei şi mai caldă.

În tot acest timp, Vinicius trăia închis în casa lui, cu gândul la Ligia şi la toate ideile noi care-l tulburau, trezind în el sentimente ce-i fuseseră necunoscute până atunci. Îl vedea doar din când în când numai pe medicul Glaucus şi fiecare din vizitele lui era un prilej de bucurie, căci cu el putea să vorbească despre Ligia. Glaucus ştia că mai marii lor au grijă de ea. O dată, mişcat de tristeţea lui Vinicius, îi destăinui că Petru, Apostolul, l-a certat pe Crispus fiindcă o dojenise pe Ligia pentru dragostea ei pământească. Tânărul patrician, auzindu-l, păli de emoţie. I se păruse şi lui în repetate rânduri că nu-i este indiferent Ligiei, dar de fiecare dată îndoiala îi risipea bucuria. Acum auzise pentru prima oară confirmarea speranţelor sale din gura unui străin şi mai cu seamă a unui creştin. În prima clipă, voi să alerge la Petru. Aflând însă că nu-i în oraş şi că propovăduieşte în împrejurimi, îl conjură pe Glaucus să-l conducă la el, promiţând daruri pentru sărmanii comunităţii. I se părea că dacă Ligia îl iubeşte, sunt înlăturate

toate piedicile, fiindcă dinspre partea lui, era gata în orice moment să-l cinstească pe Christos. Glaucus, însă, deşi îl îndemna stăruitor să primească botezul, nu-i garantase că după aceea are s-o dobândească imediat pe Ligia. Îi spunea că botezul trebuie dorit pentru el însuşi, din dragoste faţă de Christos, nu pentru alte scopuri. „Trebuie să ai şi suflet de creştin", îi spuse, iar Vinicius, deşi fiecare obstacol îl revolta, înţelegea că Glaucus, creştin fiind, spune ceea ce trebuie să spună. Încă nu-şi dădea seama că cea mai profundă schimbare în firea lui asta era: până acum aprecia oamenii şi lucrurile luându-se numai pe sine drept etalon, iar acum, încetul cu încetul, se obişnuia cu gândul că alţi ochi poate văd altfel, alte inimi simt poate altfel şi că adevărul nu-i întotdeauna acelaşi lucru cu propria-i părere.

Ar fi dorit uneori să-l vadă pe Pavel din Tars, ale cărui cuvinte îi trezeau curiozitatea şi-l nelinişteau. Căuta argumente prin care să combată învăţătura lui, i se împotrivea în gând, totuşi voia să-l vadă şi să-l audă. Pavel, însă, plecase în Africa, iar când vizitele lui Glaucus se rărira, Vinicius rămase într-o deplină singurătate. Începu din nou să cutreiere fundăturile de lângă Subura şi străduţele înguste din Transtiberim, sperând s-o vadă pe Ligia, măcar de departe, iar când şi speranţa asta se spulberă, îl copleşi plictiseala. În cele din urmă, vechea lui fire, răscolită din nou, ieşi la iveală cu forţa unui val împins la ţărm, în momentul refluxului. Îşi spuse că a fost un prost care şi-a împuiat capul cu fleacuri fără rost care l-au aruncat în braţele tristeţii, că trebuie să ia din viaţă tot ce poate. Hotărî s-o uite pe Ligia, căutându-şi alinarea în plăceri şi desfătare. Se temea însă că-i ultima încercare şi de aceea se aruncă în vârtej cu furia oarbă şi impulsivitatea care-l caracterizau. Viaţa însăşi părea să-l îndemne la asta. Oraşul, mort şi pustiu peste iarnă începu să se învioreze, în speranţa apropiatei sosiri a

împăratului. I se pregătea o primire solemnă. Şi-apoi, venea primăvara: zăpezile dispărură sub adierea vânturilor africane care băteau dinspre Munţii Albani. În pajiştile din grădini înfloriră viorele. Forumurile şi Câmpul lui Marte roiau de oameni pe care-i încălzea soarele tot mai fierbinte. Pe Via Appia, locul obişnuit al plimbărilor în afara oraşului, forfoteau carele bogat împodobite. Se făceau excursii în Munţii Albani. Tinerele femei, sub pretextul adorării Iunonei în Lanuvium sau a Dianei în Aricia, plecau de acasă să caute în afara oraşului distracţii şi plăceri. Aici, printre carele splendide, Vinicius văzu într-o zi o carucca elegantă precedată de doi mopşi uriaşi, în care şedea Chrysothemis a lui Petronius, în mijlocul unui grup de tineri, printre care se rătăciseră şi câţiva bătrâni senatori, reţinuţi de treburi în oraş. Chrysothemis mâna singură patru ponei corsicani, împărţind în jur zâmbete şi lovind uşor cu biciul de aur. Zărindu-l pe Vinicius, opri caii şi îl luă în carucca, apoi la o petrecere acasă la ea, care dură toată noaptea. Vinicius se îmbătă în aşa hal, încât nu-şi amintea nici măcar când l-au dus acasă. Ţinea minte doar că atunci când Chrysothemis l-a întrebat de Ligia, s-a supărat şi i-a turnat pe cap o cupă de falern şi după aceea, amintindu-şi la trezie de întâmplarea asta, încă mai simţea mânia fierbând în el. O zi mai târziu însă, Chrysothemis, uitând de jignire, l-a vizitat acasă la el, şi l-a luat din nou pe Via Appia. Rămânând apoi la el la cină, îi mărturisi că nu numai Petronius, dar şi cântăreţul lui la lăută au plictisit-o de mult şi că inima ei este liberă. Timp de o săptămână, se arătară împreună, însă legătura lor nu promitea să fie durabilă. Deşi de la incidentul cu falernul numele Ligiei nu mai fusese niciodată pomenit, Vinicius nu putea să şi-o scoată din minte. Avea tot timpul senzaţia că ochii ei îl privesc, trezind în el teama. Se înfuria împotriva lui înşişi că nu poate să scape de gândul că o supără pe Ligia şi că ideea asta îi provoacă

tristeţe. După prima scenă de gelozie pe care i-o făcuse Chrysothemis, fiindcă cumpărase două fete siriene, o alungă cu brutalitate. Nu conteni dintr-o dată cu viaţa de plăceri şi desfrâu, dimpotrivă, o căută cu şi mai multă lăcomie, anume ca să-i facă parcă în ciudă Ligiei. În cele din urmă însă, îşi dădu seama că n-o poate uita nici pentru o clipă, că orice-ar face, bine sau rău, face din cauza ei, că nimic pe lume nu-l interesează în afară de ea. Atunci, puseră stăpânire pe el dezgustul şi oboseala. Plăcerile îl scârbiră, lăsând în urma lor remuşcarea. Se simţi un mizerabil şi acest sentiment îl umplu de uimire, căci până acum socotise drept şi bun tot ceea ce-i producea plăcere. În cele din urmă, pierdu orice gust de viaţă şi căzu într-o apatie totală, din care nu putu să-l trezească nici măcar vestea despre întoarcerea Cezarului. Nimic nu-l mai interesa. Nici la Petronius nu se duse până când acesta nu-l chemă, trimiţându-i propria lui lectică.

Deşi fu întâmpinat cu bucurie, răspunse morocănos la întrebări, până când, în sfârşit, sentimentele şi gândurile, multă vreme înăbuşite, izbucniră şi se revărsară ca un potop. Povesti încă o dată, amănunţit, istoria căutării Ligiei şi a şederii lui printre creştini, tot ce văzuse şi auzise acolo, tot ce gândise şi simţise şi încheie, lamentându-se că şi-a pierdut liniştea, darul de a recunoaşte lucrurile şi de a le judeca. Nimic nu-l atrage, n-are chef de nimic, nu ştie de ce să se ţină şi ce să facă. E gata să-l cinstească pe Christos sau să-l persecute, înţelege măreţia învăţăturii Lui şi în acelaşi timp e scârbit de ea. Înţelege că chiar dac-ar poseda-o pe Ligia, tot n-are s-o posede complet, căci trebuie s-o împartă cu Christos. În sfârşit, trăieşte ca şi cum n-ar trăi: fără speranţă, fără viitor, fără credinţă în fericire, înconjurat de întuneric, căutând pe bâjbâite o ieşire pe care n-o poate găsi.

Ascultându-l, Petronius se uita la faţa lui schimbată, la mâinile pe care, vorbind, le întindea

în mod ciudat înaintea lui, de parcă într-adevăr ar fi pipăit drumul prin întuneric, şi căzu pe gânduri. Deodată, se ridică şi, apropiindu-se de Vinicius, începu să-i răsfire părul pe la tâmple.

— Ştii că ţi-au ieşit câteva fire cărunte? îl întrebă.

— Poate, răspunse Vinicius. Nu m-aş mira dacă în curând aş încărunţi cu totul.

După aceea, se lăsă tăcere.

Petronius era un om înţelept şi adesea se gândea la sufletul şi la viaţa omului. Viaţa, însă, în lumea în care trăiau amândoi, nu era complicată. Putea să fie fericită sau nefericită, dar era netedă şi liniştită. Aşa cum trăsnetul sau cutremurul puteau să dărâme un templu, tot aşa o nenorocire putea să distrugă viaţa, însă ea era alcătuită din linii drepte şi armonioase. În cuvintele lui Vinicius însă se arăta altceva. Petronius, pentru prima dată, fu pus în faţa unei enigme pe care n-o dezlegase nimeni până atunci. Era prea inteligent ca să nu-şi dea seama cât este de dificilă, dar, cu toată agerimea lui, nu ştia ce să răspundă, în sfârşit, după o tăcere mai lungă, vorbi:

— Poate că-i vrăjitorie.

— Şi eu tot aşa am crezut, răspunse Vinicius. Mă gândeam adesea că amândoi am fost vrăjiţi.

— Ce-ar fi să te duci la preoţii lui Serapis? spuse Petronius. Fără îndoială că sunt şi printre ei, ca peste tot printre preoţi, destui şarlatani, însă trebuie să fie şi câţiva care au aprofundat unele taine creştine.

O spunea cam fără convingere, cu o voce nesigură, fiindcă-şi dădea seama cât de caraghios sună în gura lui un astfel de sfat. Vinicius răspunse, scărpinându-se în cap:

— Vrăji!… Am văzut vrăjitori care pentru bani chemau forţele întunericului. Am văzut şi vrăjitori care făceau vrăji în contra duşmanilor lor. Creştinii însă trăiesc în sărăcie, pe duşmani îi iartă, propovăduiesc umilinţa, virtutea şi mila. Atunci ce folos ar avea făcând vrăji şi de ce le-ar fi îndreptat în contra mea?

Pe Petronius începu să-l supere faptul că mintea lui nu găsea un răspuns. Nevrând însă să recunoască asta, răspunse într-o doară:

— E o sectă nouă… Iar după o clipă:

— Pe divina locuitoare a pădurilor din Pafos[113]! Cum toate acestea dăunează vieţii! Tu admiri bunătatea şi virtutea acestor oameni, iar eu îţi spun că sunt răi, căci sunt duşmanii vieţii, ca bolile şi ca moartea însăşi. Socoteşte şi tu: bolile, Cezarul, Tigellinus, versurile Cezarului, cizmarii care comandă urmaşilor vechilor quiriţi, liberţii care ocupă locuri în senat. Pe Castor! Destul. Asta-i o sectă primejdioasă şi dezgustătoare. Ai încercat să te scuturi de tristeţe, să trăieşti puţin?

— Am încercat, răspunse Vinicius.

Petronius începu să râdă şi spuse:

— Ah! Trădătorule! Prin sclavi se răspândesc repede veştile: mi-ai sedus-o pe Chrysothemis!

Vinicius dădu din mână cu dezgust.

— În orice caz, îţi mulţumesc, urmă Petronius. Am să-i trimit o pereche de papuci împodobiţi cu perle, ceea ce înseamnă: „Drum bun!” îţi datorez de două ori recunoştinţă: întâi pentru că n-ai primit-o pe Eunice, şi în al doilea rând că m-ai scăpat de Chrysothemis. Ascultă-mă: ai în faţa ta un om care se scula dimineaţa, făcea baie, petrecea, făcea dragoste cu Chrysothemis, scria satire şi uneori proză împănată cu versuri, dar care se plictisea ca un împărat şi adesea nu ştia cum să-şi alunge gândurile sumbre. Şi ştii de ce? Deoarece căutam departe ceea ce era aproape… O femeie frumoasă merită întotdeauna atâta aur cât cântăreşte, dar o femeie care te mai şi iubeşte, pur şi simplu n-are preţ. O astfel de femeie nu poţi cumpăra cu toate comorile lui Verres. Acum, nici că-mi pasă de lume: îmi umplu viaţa de fericire ca pe o cupă cu vinul cel mai bun pe care l-a dat pământul şi beau până când o să-mi înţepenească mâna şi au să-mi pălească buzele. Ce-o să urmeze, nu mă interesează. Asta-i cea mai nouă filozofie a mea.

— Asta era întotdeauna. Nu-i nimic nou în ea!

— Am descoperit conţinutul care-i lipsea.

Spunând acestea, o chemă pe Eunice. Ea intră, purtând un veşmânt alb, drapat. Cu părul ei de aur, nu părea o fostă sclavă, ci zeiţa dragostei şi a fericirii.

Petronius deschise braţele şi spuse:

— Vino!

Ea alergă spre el şi i se aşeză pe genunchi, încolăcindu-şi braţele în jurul grumajilor lui, lipindu-şi obrazul de pieptul lui. Vinicius văzu cum obrajii fetei se împurpurează încet, iar ochii i se înceţoşează. Părea un minunat grup statuar, înfăţişând doi îndrăgostiţi fericiţi. Petronius întinse mâna spre vaza de pe masă şi, scoţând din ea un pumn plin de violete, începu să le presare peste capul, pieptul şi stola Eunicei, apoi coborî tunica de pe umerii ei şi spuse:

— Fericit cel care, ca mine, a găsit dragostea ascunsă în asemenea forme… Uneori am impresia că suntem doi zei… Uită-te şi tu: oare Praxiteles sau Myron, sau Scopas, sau Lisip au creat cândva linii mai minunate? Oare în Paros sau în Pentelicon există o asemenea marmură, caldă, roză şi îndrăgostită? Sunt oameni care sărută marginile unei vaze, dar eu prefer să caut plăcerea acolo unde există cu adevărat.

Începu să-şi plimbe buzele peste umerii şi pe gâtul ei, iar ea se înfiora toată, plecând pleoapele. Chipul ei exprima o voluptate dincolo de fire. Petronius, întorcându-se spre Vinicius, spuse:

— Şi acum gândeşte-te cum arată sumbrii tăi creştini faţă de ea şi dacă nu înţelegi deosebirea, du-te la ei… însă spectacolul ăsta are să te vindece.

Vinicius păli. Nările lui fremătară, aţâţate de parfumul de violete care năpădise odaia. Se gândi că dac-ar putea să-şi plimbe şi el buzele pe umerii Ligiei, ar trăi o fericire atât de mare, încât pe urmă n-ar avea decât să se prăbuşească lumea. Obişnuit să înţeleagă repede ce se petrece cu el, observă că chiar şi în această clipă tot la Ligia se gândea, numai la ea.

Petronius spuse:

— Eunice, divino, porunceşte să ni se împletească cununi pe cap, să mergem ia prânz.

După ce Eunice ieşi, Petronius spuse:

— Am vrut s-o eliberez, dar ea n-a fost de acord. Mi-a spus: „Prefer să fiu sclava ta, decât soţia împăratului”. Atunci, am eliberat-o fără ştirea ei. Pretorul a făcut asta pentru mine, n-a cerut prezenţa ei. Ea nici nu ştie, după cum nu ştie nici că această casă şi toate bijuteriile mele, cu excepţia gemelor, îi vor aparţine, dacă mor.

Începu să se plimbe prin cameră, continuând:

— Dragostea îi schimbă pe unii mai mult, pe alţii mai puţin. M-a schimbat şi pe mine. Cândva îmi plăcea mirosul de verbină, dar, deoarece Eunice preferă violetele, acum le prefer şi eu. De când a venit primăvara, ne-mbătăm de mireasma lor.

Se opri în faţa lui Vinicius şi întrebă:

— Dar tu? Ai rămas tot la nard?

— Lasă-mă-n pace! răspunse tânărul.

— Ţi-am arătat-o pe Eunice şi-ţi vorbesc de ea pentru că poate şi tu cauţi departe ceea ce este aproape. Poate că şi pentru tine bate undeva în cubiculum-urile sclavelor o inimă credincioasă şi simplă. Pune un asemenea balsam pe rănile tale. Spui că Ligia te iubeşte? Se poate! Dar ce fel de iubire-i aceea la care se renunţă? Oare n-o fi la mijloc ceva mai puternic decât ea, care o împiedică? Nu, dragul meu, Ligia nu-i Eunice.

Vinicius răspunse:

— Toate mă fac să sufăr. Te-am văzut cum sărutai umerii Eunicei şi atunci m-am gândit că dacă Ligia mi-ar permite s-o sărut aşa, ar putea să se deschidă pământul sub noi pe urmă. Şi-ndată m-a cuprins teama, de parcă m-aş fi legat de o vestală, sau m-aş fi gândit să dezonorez o zeiţă… Ligia nu-i Eunice, numai că eu înţeleg altfel deosebirea asta decât tine. Ţie iubirea ţi-a schimbat preferinţele, acum îţi plac violetele în locul verbinei, dar mie mi-a schimbat sufletul. Oricât aş suferi şi m-ar chinui dorinţa, prefer ca Ligia să rămână aşa cum este, decât să fie ca altele.

Petronius ridică din umeri.

— În cazul acesta, nu ţi se face o nedreptate. Dar eu nu te înţeleg. Iar Vinicius răspunse febril:

— Da! Da!… Noi nu ne mai putem înţelege!

Se lăsă din nou un moment de tăcere, după care Petronius spuse:

— Să-i înghită Hades pe creştinii tăi! Ţi-au tulburat sufletul. Ţi-au stricat pofta de viaţă. Să-i înghită Hades! Te înşeli, crezând că-i o învăţătură binefăcătoare. Binefăcător nu-i decât ceea ce dă oamenilor fericire, adică frumuseţea, dragostea, puterea, iar ei le consideră deşertăciuni. Te înşeli, crezându-i drepţi. Dacă pentru rău vom plăti cu bine, atunci cu ce vom plăti pentru bine? Dacă şi pentru una şi pentru alta răsplata-i aceeaşi, atunci de ce să fie oamenii buni?

— Nu! Răsplata nu-i aceeaşi, dar vine, după învăţătura lor. În viaţa viitoare, care nu-i vremelnică.

— Să nu discutăm despre asta. O să vedem acolo cum e, dacă poţi cumva vedea ceva… fără ochi. Deocamdată, nu-s decât nişte neputincioşi. Ursus l-a sugrumat pe Croton, pentru că are braţe de bronz, dar ei sunt nişte netoţi, iar viitorul nu poate fi al netoţilor.

— Viaţa pentru ei începe o dată cu moartea.

— E ca şi cum ai spune: ziua începe o dată cu noaptea. Ai de gând s-o răpeşti pe Ligia?

— Nu. Nu pot să-i plătesc cu rău pentru bine şi i-am jurat că nu voi face asta.

— Ai de gând să adopţi învăţătura lui Christos?

— Vreau, dar firea mea n-o suportă.

— Dar vei reuşi s-o uiţi pe Ligia?

— Nu.

— Atunci călătoreşte.

În clipa aceea, sclavii anunţară că prânzul este gata, însă Petronius, căruia i se părea că-i venise o idee bună, continuă în drum spre triclinium:

— Ai colindat o parte din lume, dar numai ca un ostaş care se grăbeşte spre ţinta lui şi nu se opreşte în drum. Hai cu noi în Achaia. Împăratul n-a renunţat la gândul călătoriei. Are să se oprească pretutindeni pe drum, să cânte, să adune cununi, să jefuiască temple şi, în sfârşit, are să se întoarcă în Italia în triumf. Are să fie un fel de procesiune, Bachus şi Apollo întruchipaţi într-o singură persoană. Curteni, curtene, mii de citere. Pe Castor! Merită să vii, căci până acum lumea n-a văzut nimic asemănător.

Se aşeză pe patul de repaos din faţa mesei, lângă Eunice şi, în timp ce un sclav ii punea pe cap o cunună de anemone, continuă:

— Ce-ai văzut tu, stând sub ordinele lui Corbulon? Nimic! Ai vizitat cum trebuie templele greceşti, ca mine, care vreme de doi ani şi mai bine am trecut din mâinile unui ghid într-ale altuia? Ai fost în Rodos să vezi locul unde a stat colosul? Ai văzut în Panopia, în Focida, pământul din care Prometeu i-a modelat pe oameni, sau în Sparta ouăle pe care le-a depus Leda, sau în Atena renumita platoşă sarmată făcută din copite de cai, sau în Eubea, nava lui Agamemnon, sau cupa pentru care a servit de model sânul stâng al Elenei? Ai văzut Alexandria, Memfis, piramidele, părul zeiţei Isis pe care şi l-a smuls jeluindu-l pe Osiris? Ai auzit glasul lui Memnon{114}? Lumea-i largă şi nu se sfârşeşte în Transtiberim! Eu am să-l însoţesc pe împărat, iar pe urmă când are să se întoarcă am să-l părăsesc şi am să plec în Cipru, căci zeiţa mea cu părul de aur doreşte să oferim împreună zeiţei Cipris în Pafos porumbei şi trebuie să ştii că ceea ce doreşte ea se împlineşte.

— Sunt sclava ta, spuse Eunice.

Sprijinindu-şi capul încununat de pieptul ei, Petronius ripostă, zâmbind:

— Atunci eu sunt sclavul sclavei. Te admir, divino, din cap până în picioare. Apoi către Vinicius:

— Vino cu noi în Cipru. Mai înainte însă trebuie să te vezi cu împăratul. Rău ai făcut că n-ai fost la el până acum. Tigellinus o să se folosească de neglijenţa ta. E drept că pe tine personal nu te urăşte, dar nu poate să te iubească fie şi numai pentru că eşti nepotul meu… Vom spune că ai fost bolnav. Trebuie să ne gândim ce-ai să-i răspunzi, dac-o să te întrebe de Ligia. Cel mai bine, să dai din umeri, să zici că te-ai plictisit de ea. Aşa ceva o să înţeleagă. Să-i spui de asemenea că boala te-a reţinut în casă, că febra ţi-a crescut de supărare că n-ai putut fi la Neapolis să-l auzi cântând şi că te-a făcut sănătos speranţa că ai să-l auzi aici. Nu te teme de exagerări. Tigellinus promite pentru împărat ceva nu numai grandios, dar şi grosolan… Mă tem însă că-mi sapă groapa. Şi mă mai tem de firea ta…

— Ştii oare, întrebă Vinicius, că există oameni care nu se tem de împărat şi trăiesc atât de liniştit, de parcă el nici n-ar fi pe lume?

— Ştiu la cine te gândeşti. La creştini.

— Da. La ei!… Iar viaţa noastră nu-i decât o continuă teamă!

— Dă-mi pace cu creştinii tăi. Nu se tem de împărat fiindcă el nici n-a auzit probabil de ei, în orice caz, nu ştie nimic despre ei şi nu-l interesează nici cât nişte frunze veştede. Iar eu îţi spun că-s nişte neputincioşi şi că tu simţi asta. Firea ta se cutremură, scârbită de învăţătura lor, tocmai pentru că simţi cât sunt de nerozi. Tu eşti făcut dintr-un alt aluat, aşa că nu-mi mai pomeni de ei. Noi măcar suntem capabili să trăim şi să murim. De ce-ar fi capabili ei, nu se ştie.

Aceste cuvinte îl izbiră pe Vinicius şi, întorcându-se acasă la el, începu să reflecteze, îşi spuse că poate într-adevăr bunătatea şi mila creştinilor nu-s decât dovada neputinţei lor. Oameni puternici şi căliţi n-ar putea să ierte astfel. Se gândi că într-adevăr ăsta-i motivul repulsiei pe care o simte sufletul său roman faţă de învăţătura

lor. „Suntem capabili să trăim şi să murim” – spuse Petronius. Dar ei? Ei ştiu numai să ierte, dar nu cunosc nici adevărata dragoste, nici adevărata ură.

Capitolul XXX

Împăratul, întorcându-se la Roma, era furios că se întorsese şi după câteva zile era din nou mistuit de dorinţa de a pleca în Achaia. Emise chiar un edict în care declara că absenţa lui n-are să dureze mult şi că treburile publice nu vor suferi din cauza asta. După aceea, însoţit de curteni, printre care se afla şi Vinicius, se îndreptă spre Capitoliu să aducă jertfe zeilor pentru o călătorie norocoasă. A doua zi însă, când vizită templul Vestei, avu loc un incident care răsturnă tot planul. Nero nu credea în zei, dar se temea de ei. Mai ales misterioasa Vesta îi da fiori de groază. Când o văzu pe zeiţă şi focul sfânt, părul i se zburli de frică, dinţii i se încleştară spasmodic, fiori reci îl cutremurară şi căzu moale în braţele lui Vinicius, care întâmplător se afla în spatele lui. Fu scos imediat din templu şi dus până la Palatin, unde, deşi îşi reveni imediat, zăcu în pat toată ziua. Spre marea mulţumire a celor de faţă, declară că a hotărât să amâne plecarea pentru mai târziu, căci zeiţa îl sfătuise în taină să nu se grăbească. O oră mai târziu, cetăţenii Romei erau anunţaţi că împăratul, văzând feţele lor întristate, călăuzit de dragostea părintească pe care le-o poartă, rămâne să împartă cu ei şi bucuriile, şi necazurile. Poporul se bucură de această hotărâre, convins că nu va fi lipsit de jocuri şi de grâne. O mare mulţime se îngrămădi în faţa porţilor Palatinului, aclamându-l pe divinul împărat. Nero întrerupse jocul de zaruri cu care se distra în mijlocul curtenilor şi spuse:

— Da, a trebuit să amânăm. Egiptul şi stăpânirea Răsăritului, după profeţia zeiţei, nu pot să-mi scape, deci nici Achaia. Am să poruncesc străpungerea istmului de la Corint. În Egipt vom ridica nişte monumente pe lângă care piramidele vor părea un joc de copii. Am să poruncesc să se sculpteze un sfinx de şapte ori mai mare decât cel care se uită în pustiu, lângă Memfis, şi să aibă chipul meu. Secolele viitoare vor vorbi despre acest monument şi despre mine.

— Ţi-ai ridicat de pe acum un monument prin versurile tale, mai mare nu de şapte ori, ci de câte trei ori şapte ori mai mare decât piramida lui Keops, spuse Petronius.

— Dar prin cântec? întrebă Nero.

— O, de s-ar pricepe cineva să-ţi ridice o statuie ca a lui Memnon, care să cânte cu vocea ta la răsăritul soarelui! Mările din jurul Egiptului ar roi în vecii vecilor de corăbii şi mulţimi din cele trei părţi ale lumii ar asculta în extaz cântecul tău.

— Din păcate, nimeni n-ar putea aşa ceva! spuse Nero.

— Însă poţi porunci să te cioplească în granit conducând cvadriga.

— Adevărat! Am s-o fac!

— Vei face un dar omenirii.

— În Egipt am să mă căsătoresc cu Luna, care este văduvă, şi voi fi un adevărat zeu.

— Şi nouă ai să ne dai de soţii stelele. Vom crea o nouă constelaţie care se va numi constelaţia lui Nero. Pe Vitellius îl vei căsători cu Nilul ca să se nască hipopotamul. Lui Tigellinus dăruieşte-i pustiul, atunci va fi regele şacalilor…

— Dar mie ce-mi rezervi? întrebă Vitinius.

— Apis{115} să te binecuvânteze! Ai organizat jocuri atât de minunate la Benevent, că nu pot să-ţi urez decât să faci o pereche de ghete pentru sfinx, să nu-i mai degere labele noaptea, pe urmă ai să faci încălţăminte pentru toţi coloşii înşiraţi pe

aleile din faţa templelor. Fiecare are să găsească acolo o ocupaţie pe măsura lui. Domitius Afer, de exemplu, va deveni vistiernic, fiindcă cinstea lui a ajuns proverbială.

— Îmi place, împărate, când visezi despre Egipt şi mă întristează că ai amânat planul plecării.

Nero răspunse:

— Ochii voştri muritori n-au văzut nimic, căci zeiţa se arată numai cui vrea ea. Aflaţi că atunci când am fost în templul Vestei, ea însăşi a stat lângă mine şi mi-a spus la ureche: „Amână plecarea". A fost ceva atât de neaşteptat, încât m-am speriat, deşi ar trebui să le fiu recunoscător zeilor fiindcă-mi poartă de grijă.

— Toţi ne-am speriat, spuse Tigellinus, iar vestala Rubria a leşinat.

— Rubria! spuse Nero. Ce gât frumos are, alb ca zăpada!

— Dar când te vede roşeşte, divine Cezar.

— Da! Am observat şi eu. Ciudat! Vestală! Este ceva divin în fiecare vestală, iar Rubria este foarte frumoasă.

Căzu o clipă pe gânduri, după care întrebă:

— Spuneţi-mi de ce oamenii se tem mai mult de Vesta decât de alţi zei? Ce-i în asta? Uite, şi pe mine m-a cuprins teama, deşi sunt preotul suprem. Îmi amintesc doar că am căzut pe spate şi că m-aş fi prăbuşit la pământ dacă nu m-ar fi susţinut cineva. Cine m-a susţinut?

— Eu, răspunse Vinicius.

— Ah! tu, „severule Ares"? De ce n-ai fost la Benevent? Mi s-a spus că eşti bolnav şi într-adevăr ai faţa schimbată. Aha! Am auzit că Croton a vrut să te omoare? E adevărat?

— Da. Mi-a rupt braţul, dar m-am apărat.

— Cu braţul rupt?

— Mi-a ajutat un barbar, care a fost mai puternic decât Croton. Nero se uită la el, mirat:

— Mai puternic decât Croton? Glumeşti? Croton a fost cel mai puternic dintre oameni, iar acum este Syfax din Etiopia.

— Îţi spun, împărate, ce-am văzut cu ochii mei.

— Unde-i perla asta? Nu s-a făcut rege al pădurii Dianei?

— Nu ştiu, împărate. L-am pierdut din ochi.

— Nu ştii măcar din ce popor se trage?

— Mă durea braţul rupt, aşa că nu l-am mai putut întreba de nimic.

— Caută-mi-l şi găseşte-l.

Auzind asta, Tigellinus zise:

— Mă ocup eu de asta.

Însă Nero continuă să-i vorbească lui Vinicius.

— Îţi mulţumesc că m-ai susţinut. Puteam, căzând, să-mi sparg capul. Cândva erai un tovarăş bun de petreceri, dar de când cu războiul şi slujba sub comanda lui Corbulon te-ai sălbăticit şi te văd rar.

Apoi, după o scurtă tăcere, adăugă:

— Ce mai face fata aceea… prea îngustă în şolduri… de care erai îndrăgostit şi pe care am luat-o des la Aulus pentru tine?…

Vinicius se tulbură, însă Petronius îi veni în ajutor:

— Pariez, stăpâne, zise el, că a uitat-o. Vezi cât e de încurcat? Întreabă-l câte au fost de atunci şi nu garantez că ştie. Viniciuşii au fost ostaşi buni, dar şi mai buni cocoşi. Ei au nevoie de un cârd. Pedepseşte-l pentru asta, stăpâne, şi nu-l invita la banchetul pe care a promis Tigellinus să-l organizeze în cinstea ta, pe lacul lui Agrippa.

— Nu, n-am să fac asta. Am încredere în Tigellinus. Sper că acolo n-au să lipsească nici cârdurile de femei.

— Cum o să lipsească graţiile acolo unde va fi Amor? răspunse Tigellinus.

Nero spuse:

— Mă chinuie plictiseala! Îndemnat de zeiţă, am rămas la Roma, dar n-o pot suferi. Voi pleca la Antium. Mă sufoc în străzile astea înguste, printre casele astea în ruină, printre fundăturile astea sordide. Aerul împuţit ajunge până aici, în casa mea, în grădinile mele. Ah, dacă un cutremur ar distruge Roma, dacă un zeu înfuriat ar face-o una cu pământul, abia atunci v-aş arăta cum trebuie construit un oraş, capitala mea şi a întregii lumi.

— Cezare, spuse Tigellinus, zici: „dacă vreun zeu înfuriat ar distruge oraşul” – aşa-i?

— Da! Şi ce-i cu asta?

— Dar nu eşti tu un zeu?

Nero dădu din mână cu o expresie de plictiseală, după care spuse:

— Să vedem ce-o să ne organizezi pe lacul lui Agrippa. Pe urmă plec la Antium. Voi cu toţii sunteţi nişte pigmei, aşa că nu înţelegeţi că am nevoie de lucruri mari.

Spunând acestea, închise ochii, arătând că are nevoie de odihnă. Curtenii începură să plece. Petronius ieşi cu Vinicius şi-i spuse:

— Eşti deci chemat să iei parte la banchet. Barbă-Arămie a renunţat la călătorie, dar în schimb are să-şi facă de cap mai mult ca oricând. Caută şi tu să te distrezi, să găseşti uitarea în nebuniile astea. La naiba! Doar am cucerit lumea şi avem dreptul să petrecem. Tu, Marcus, eşti un băiat foarte frumos şi într-o oarecare măsură asta şi explică slăbiciunea pe care o am pentru tine. Pe Diana din Efes! Dacă ţi-ai vedea sprâncenele împreunate şi faţa pe care se cunoaşte sângele vechi al quiriţilor! Ceilalţi arată pe lângă tine ca nişte liberţi. Da! Dacă n-ar fi religia aceea sălbatică, Ligia ar fi astăzi în casa ta. Mai încearcă să dovedeşti că ăştia nu-s duşmanii vieţii şi ai oamenilor… S-au purtat bine cu tine şi n-ai decât să le fii recunoscător, dar în locul tău aş urî religia asta şi aş căuta desfătarea acolo unde poate fi găsită. Eşti un băiat splendid, îţi repet, iar Roma roieşte de divorţate.

— Mă mir doar că încă nu te-ai plictisit de toate astea, răspunse Vinicius.

— Cine ţi-a spus? Pe mine toate astea mă obosesc de multă vreme, dar eu nu mai am anii tăi. Şi, de altfel, am alte pasiuni care ţie-ţi lipsesc. Îmi plac cărţile care ţie nu-ţi plac, îmi place poezia care pe tine te plictiseşte, îmi plac vasele, gemele şi o mulţime de lucruri la care tu nici nu te uiţi. Am dureri în şira spinării pe care tu nu le ai. În sfârşit, am găsit-o pe Eunice, iar tu n-ai găsit nimic asemănător… Mă simt bine acasă printre capodopere, din tine însă n-am să fac niciodată un estet. Ştiu că în viaţă n-am să găsesc niciodată mai mult decât am găsit. Tu eşti la vârsta când încă mai aştepţi ceva şi cauţi. Dacă ar veni moartea, cât eşti de curajos şi de trist, ai muri, mirat că trebuie să părăseşti lumea atât de curând, în timp ce eu aş primi-o ca pe o necesitate, convins că în toată lumea asta nu există fructe pe care să nu le fi gustat. Nu mă grăbesc, dar nici n-am s-o lungesc. Singura mea grijă e să fiu vesel până la sfârşit. Există şi sceptici veseli. Stoicii pentru mine-s nişte proşti, dar stoicismul măcar te oţeleşte, creştinii tăi aduc pe lume întristarea, care în viaţă-i ca ploaia în natură. Ştii ce-am aflat? Că în timpul serbărilor pe care le organizează Tigellinus, pe malurile lacului vor fi lupanare unde-o să fie aduse femei din cele mai de frunte case din Roma. Oare nu se va găsi măcar una destul de frumoasă ca să-ţi aline jalea? Vor fi şi fecioare, care vor ieşi pentru prima dată în lume… ca nimfe. Aşa-i imperiul nostru roman. De-acum e cald. Vântul de sud va încălzi apa şi corpurile goale nu se vor zgribuli. Narcis, află că n-are să se găsească nici una care să ţi se opună. Nici una – chiar de-ar fi vestală.

Vinicius începu să se lovească cu palma peste frunte, ca omul preocupat veşnic de un singur gând.

— A trebuit s-o nimeresc tocmai pe aceea unică…

— Dar cine ţi-a adus nenorocirea asta dacă nu creştinii?… Oamenii a căror deviză este o cruce nu pot să fie altfel. Ascultă-mă: Grecia a fost frumoasă şi a dat naştere înţelepciunii lumii, noi am creat puterea, dar, ce crezi, ce poate crea învăţătura asta? Dacă ştii, explică-mi şi mie, căci, pe Pollux, nu-mi pot da seama.

Vinicius ridică din umeri.

— S-ar părea că te temi să nu mă fac creştin.

— Mă tem să nu-ţi ratezi viaţa. Dacă nu poţi fi Grecia, fii Imperiul Roman: domneşte şi petrece! Nebuniile noastre au măcar un sens. Îl dispreţuiesc pe Barbă-Arămie pentru că este un măscărici grecizat. Dacă s-ar considera roman, aş admite să facă nebunii. Promite-mi că dacă acum, întorcându-te acasă, ai să găseşti vreun creştin la tine, ai să scoţi limba la el. Dac-are să fie medicul Glaucus, nici măcar n-o să se mire. La revedere pe lacul lui Agrippa.

Capitolul XXXI

Pretorienii încercuiseră crângurile de pe malurile lacului, pentru ca mulţimile prea mari de spectatori să nu-l stingherească pe împărat şi pe oaspeţii lui. Se vorbea că tot ce are Roma remarcabil prin bogăţie, inteligenţă sau frumuseţe va fi prezent la petrecerea care nu mai avea precedent în istoria oraşului. Tigellinus voise să-l răsplătească pe împărat pentru amânarea călătoriei în Achaia şi în acelaşi timp să-i întreacă pe toţi cei care mai organizaseră vreodată serbări în cinstea lui Nero, să-i dovedească astfel că nimeni nu-i în stare să-l distreze ca el. În acest scop, încă de pe când se afla cu împăratul la Neapolis şi apoi la Benevent, începuse pregătirile. Trimisese ordine ca din cele mai îndepărtate colţuri ale lumii să fie

aduse animale, păsări, peşti rari şi plante, fără să uite de vase şi ţesături care aveau să dea strălucire petrecerii. Veniturile unor provincii întregi se cheltuiau pentru satisfacerea unor capricii nebuneşti, însă puternicul favorit nu trebuia să ţină seama de asta. Influenţa lui creştea pe zi ce trece. Tigellinus poate că nu-i era lui Nero mai drag decât alţii, dar devenea tot mai necesar. Petronius îl întrecea cu mult prin maniere, inteligenţă, spirit, şi în discuţii era mai distractiv pentru împărat, însă spre nefericirea lui îl întrecea şi pe împărat, trezindu-i invidia. De asemenea, nu ştia să-i fie supus în toate, iar Cezarul se cam temea de părerea lui când era vorba de gust. Cu Tigellinus în schimb se simţea întotdeauna la largul lui. Chiar şi titlul de *arbiter elegantarium* care i se dăduse lui Petronius zgândărea amorul propriu al lui Nero, căci cine altul dacă nu el ar fi trebuit să-l poarte? Tigellinus avea totuşi destulă minte ca să-şi cunoască scăderile şi, văzând că nu se poate lua la întrecere nici cu Petronius, nici cu Lucan, nici cu alţii, iluştri fie prin naştere, fie prin talent, fie prin învăţătură, se hotărî să-i eclipseze prin zel şi în primul rând printr-un lux care să impresioneze închipuirea lui Nero.

Petrecerea fu organizată pe o plută imensă, construită din buşteni auriţi. Marginile ei erau împodobite cu splendide scoici, pescuite în Marea Roşie şi în Oceanul Indian, pe care sclipeau perle. Pe de margini, erau plantaţi palmieri şi tufe de trandafiri înfloriţi, printre care erau ascunse fântâni arteziene ce aruncau apă parfumată, statui de zei şi colivii de aur sau argint pline cu păsări de diferite culori. În mijloc se ridica un soi de baldachin uriaş din purpură siriană, sprijinit pe stâlpi de argint, sub care străluceau mesele pregătite pentru oaspeţi, încărcate cu sticlărie de Alexandria, cristale şi vase nepreţuite, jefuite din Italia, Grecia şi Asia Mică. Pluta, care avea aspectul unei insule înflorite, era legată cu frânghii de aur şi purpură de bărci în

formă de peşti, lebede, pescăruşi şi flamingo, în care stăteau cu vâsle colorate în mână, vâslaşi şi vâslaşe goale, cu forme şi trăsături desăvârşite, pieptănaţi după moda orientală sau cu părul prins în plase de aur. Când Nero, sosind cu Poppea şi curtenii, ajunse la pluta cea mare şi se aşeză sub baldachinul de purpură, vâslele începură să lovească apa, bărcile se puseră în mişcare, frânghiile de aur se încordară şi pluta cu oaspeţii se clinti din loc, începând să descrie cercuri pe lac. O înconjurară şi alte bărci şi alte plute mai mici, pline de femei cu trupuri roze, care cântau la citere şi harpe.

Din crângurile de pe mal, din clădirile ciudate anume pentru acest prilej ridicate şi ascunse în desiş, răsuna de asemenea muzică de instrumente şi voci. Răsunau împrejurimile, răsunau crângurile, ecourile răspândeau sunet de corn şi trâmbiţe. Împăratul însuşi, având-o de o parte pe Poppea, de alta pe Pitagora, admira totul. Când printre bărci apărură sclave tinere, costumate în sirene şi acoperite cu o plasă verde care imita solzii, nu mai conteni cu laudele la adresa lui Tigellinus. Din obişnuinţă, pândea cu coada ochiului la Petronius, aşteptând părerea „arbitrului”, însă acesta rămase multă vreme rezervat şi numai când fu întrebat direct răspunse:

— Eu cred, stăpâne, că zece mii de fecioare goale fac mai puţină impresie decât una singură.

Totuşi împăratului îi plăcu „petrecerea plutitoare”. Era ceva nou. De altfel, se serviră, ca de obicei, mâncăruri atât de scumpe, încât Apicius ar fi leşinat la vederea lor şi vinuri de atâtea soiuri, încât Otho, care servea optzeci o dată, s-ar fi ascuns sub masă de ruşine dac-ar fi văzut abundenţa de aici. La masă, în afară de femei, luară loc numai curteni, pe care Vinicius îi lăsă în umbră pe toţi prin frumuseţe. Cândva statura şi chipul lui aminteau de meseria lui de ostaş. Acum, frământările sufleteşti şi boala prin care trecuse îi

îndulciseră trăsăturile, parcă le-ar fi cizelat o mână delicată de sculptor. Pielea lui îşi pierduse culoarea de bronz de altădată, îi rămăsese însă un luciu auriu ca al marmurei de Numidia. Ochii deveniseră mai mari, mai trişti. Numai trupul îşi păstrase vechile-i forme vânjoase, parcă anume făcute să poarte platoşă, însă deasupra trunchiului acesta de soldat se ridica un cap splendid de zeu grec. Petronius, când îi spusese că nici una din curtene nu-i va rezista, vorbise ca un om cu experienţă. Acum îl priveau toate, inclusiv Poppea şi vestala Rubria pe care împăratul dorise s-o aibă de faţă la petrecere.

Vinurile, răcite în zăpezile munţilor, încălziră repede inimile şi capetele comesenilor. Din desişurile de pe mal apăreau mereu alte bărci în formă de greieri şi libelule. Suprafaţa azurie a lacului arăta de parcă cineva ar fi presărat peste ea petale de flori şi fluturi. Deasupra bărcilor se ridicau ici şi colo porumbei şi alte păsări din India şi Africa, legate cu aţe de argint.

Soarele trecuse de amiază, dar ziua, deşi petrecerea avea loc la începutul lui mai, era caldă, chiar toridă. Lacul unduia sub loviturile vâslelor care băteau în ritmul muzicii, însă în aer nu adia nici cea mai mică suflare de vânt. Frunzele copacilor stăteau nemişcate, ascultând parcă ceea ce se petrece pe apă. Pluta dădea ocol mereu lacului, purtându-i pe mesenii din ce în ce mai zgomotoşi. Petrecerea încă nu ajunsese în toiul ei, când nu mai fu respectată ordinea în care se aşezaseră la masă. Însuşi împăratul dăduse exemplu. Venise în locul lui Vinicius, lângă Rubria vestala, să-i şuşotească la ureche. Vinicius se mută lângă Poppea, care întinse braţul spre el, rugându-l să-i prindă paftaua de pe umăr, slăbită. Mâinile lui tremurau uşor când i-o prindea. Ea îl privi pe sub genele-i lungi, puţin ruşinată, şi clătină din cap, parcă împotrivindu-se. Între timp, soarele, mare, roşu cobora încet spre crestele copacilor. Oaspeţii

erau aproape toţi beţi. Pluta aluneca pe lângă maluri, unde printre pilcurile de copaci şi flori se vedeau oameni costumaţi în fauni sau satiri, cântând din flaute, fluiere şi tobe, iar printre ei grupuri de fete reprezentând nimfe, driade şi hamadriade. Întunericul se lăsă, în sfârşit, şi de sub baldachin răsunară strigăte de beţivi, aclamând Luna. În crânguri s-aprinseră mii de torţe. Din lupanarele de pe maluri ţâşniră mănunchiuri de lumini. Pe terase apărură grupuri de femei despuiate, soţii şi fiice ale celor mai de vază case din Roma. Prin strigăte şi gesturi deşănţate, începură să-i cheme pe meseni. Pluta se lovi de mal, împăratul şi curtenii năvăliră în pădure, risipindu-se prin lupanare, prin corturile ascunse în desiş, prin peşterile artificiale clădite printre izvoare şi havuzuri. Nebunia-i cuprinsese pe toţi. Nimeni nu ştia unde-i împăratul, cine-i senator, cine-i cavaler, gimnast sau muzicant. Satirii şi faunii începură să alerge, ţipând, după nimfe. Loveau cu tirsele în lămpi ca să le stingă. Unele colţuri de pădure fură înecate de întuneric. Pretutindeni însă se auzeau strigăte, râsete, şoapte, răsuflări gâfâite. Într-adevăr, Roma nu mai văzuse până atunci nimic asemănător.

Vinicius nu era beat ca la banchetul din palatul împăratului, la care participase şi Ligia. Era însă uluit. Ceea ce vedea îl ameţise. Îl cuprinsese şi pe el febra plăcerii. Năvălind în pădure, alergă împreună cu alţii, uitându-se care din driade i se va părea cea mai frumoasă. Pe lângă el treceau mereu alte grupuri de driade, ţipând şi cântând, urmărite de fauni, satiri, senatori, cavaleri. În cele din urmă, văzu un convoi de fecioare condus de una costumată în Diana. Alergă spre ele, voind s-o vadă mai de aproape pe zeiţă. Deodată, înmărmuri. I se păru că recunoaşte pe Ligia în zeiţa cu luna pe cap.

Ele îl înconjurară, jucând o horă nebunească, apoi se risipiră ca o turmă de căprioare, aţâţându-l

să le urmărească. El însă rămase pe loc, cu răsuflarea tăiată. Deşi văzuse că Diana nu-i Ligia şi de aproape nici măcar nu seamănă cu ea, surpriza întâlnirii îl sleise. Dintr-o dată, îl cuprinse un dor nemăsurat după Ligia cum nu mai simţise niciodată. Dragostea pentru ea îl copleşi ca un val uriaş. Niciodată nu-i fusese mai dragă, nu i se păruse mai pură, mai scumpă ca în această pădure a nebuniei şi a desfrâului. Adineauri voise să soarbă din paharul acesta, să se abandoneze patimilor dezlănţuite, acum îl cuprinse dezgustul, îl sufoca ruşinea. Avea nevoie de aer, iar ochii lui – de stele curate, şi se hotărî să fugă din pădurea asta îngrozitoare. Abia se urni, că lângă el se opri o femeie cu capul acoperit cu un văl şi-şi puse mâinile pe umerii lui. Simţi pe obraji respiraţia ei fierbinte când îi şopti:

— Te iubesc!… Vino! Nu ne vede nimeni. Grăbeşte-te!

Vinicius o întrebă, trezit parcă din somn:

— Cine eşti?

Ea îşi lipi pieptul de el, stăruind:

— Grăbeşte-te! Uite ce pustiu e aici, iar eu te iubesc! Vino!

— Cine eşti? repetă Vinicius.

— Ghiceşte!…

Spunând acestea, îşi apăsă prin văl buzele de buzele lui, îmbrăţişându-l. Când era gata să se înăbuşe, îşi desprinse faţa de el.

— Pentru dragoste!… O noapte de nebunie! spuse ea, respirând repede. Azi e permis… Ia-mă!

Pe Vinicius sărutul îl arse, scârbindu-l. Sufletul lui era în altă parte. În toată lumea asta, pentru el nu exista nimeni în afară de Ligia. Îndepărtând cu mâna femeia voalată, spuse:

— Oricine ai fi, iubesc pe alta şi nu te vreau.

Ea îşi apropie obrajii de el:

— Dă vălul la o parte…

În clipa aceea, foşniră frunzele tufişului de mirt din apropiere; femeia dispăru ca o nălucă de

vis, numai de departe răsună râsul ei, cam ciudat şi duşmănos, în faţa lui Vinicius apăru Petronius.

— Am auzit şi am văzut, spuse el.

Vinicius răspunse:

— Să plecăm de aici!…

Şi plecară. Trecură pe lângă lupanarele strălucind de lumini, prin pădure, pe lângă cordonul de pretorieni călare, şi găsiră lecticile.

— Trec pe la tine, spuse Petronius.

Şi urcară împreună. Pe drum tăcură amândoi. Abia când ajunseră în atrium-ul lui Vinicius, Petronius spuse:

— Ştii cine a fost?

— Rubria? întrebă Vinicius, cutremurându-se numai la gândul că Rubria era vestală.

— Nu.

— Atunci cine?

Petronius spuse în şoaptă.

— Flacăra Vestei a fost pângărită, căci Rubria a fost cu împăratul. Iar cu tine a vorbit… Şi adăugă şi mai încet: Diva Augusta.

Se lăsă o clipă de tăcere.

— Împăratul, spuse Petronius, n-a ştiut să-şi ascundă de ea pasiunea sa pentru Rubria, aşa că poate a vrut să se răzbune, iar eu v-am împiedicat. Dacă, recunoscând-o pe Augustă, ai fi refuzat-o, ai fi fost pierdut fără nici o şansă de salvare. Tu, Ligia şi poate şi eu.

Însă Vinicius izbucni:

— M-am săturat de Roma, de împărat, de petreceri, de Augusta, de Tigellinus şi de voi toţi! Mă înăbuş! Nu mai pot să trăiesc aşa! Nu pot! Mă înţelegi?

— Îţi pierzi capul, judecata, măsura!… Vinicius!

— Numai pe ea o iubesc pe lume!

— Deci?

— Deci, nu vreau altă dragoste, nu mai vreau viaţa voastră, petrecerile voastre, neruşinarea şi crimele voastre!

— Ce se petrece cu tine? Eşti creştin?

Tânărul, cuprinzându-şi capul în palme, spuse, disperat:

— Nu încă! Nu încă!

Capitolul XXXII

Petronius, ridicând din umeri, porni spre casă. Era foarte nemulţumit. Îşi dădea seama că încetase să se mai înţeleagă cu Vinicius, că sufletele lor s-au despărţit complet. Cândva, Petronius avusese o influenţă considerabilă asupra tânărului ostaş, care-l privea ca pe un model în toate. Adesea câteva cuvinte ironice din partea lui erau suficiente pentru a-l opri pe Vinicius sau pentru a-l îndemna să facă un lucru oarecare. Din toate astea nu mai rămăsese nimic. Petronius nici nu se mai gândea la vechile metode. Ştia că spiritele şi ironia lui vor aluneca, fără s-o atingă măcar, peste scoarţa nouă care învelise sufletul lui Vinicius, după dragostea asta şi contactul cu lumea neînţeleasă a creştinilor. Scepticul din el înţelesese că pierduse cheia acestui suflet, ceea ce-i provoca un sentiment de nemulţumire şi chiar de teamă, după întâmplările din noaptea aceea. „Dacă pentru Augusta nu-i un capriciu trecător, ci o dorinţă mai durabilă – se gândea Petronius – atunci una din nouă: sau Vinicius n-are să-i reziste şi poate să-l piardă orice întâmplare stupidă, sau, ceea ce mai degrabă e posibil acum, are să i se opună şi în cazul acesta o să fie cu siguranţă condamnat. O dată cu el pot cădea şi eu, fie şi numai pentru că-i sunt rudă; Augusta, aruncând în dizgraţie întreaga familie, va trece de partea lui Tigellinus…” Oricum era rău. Petronius era un om curajos şi nu se temea de

moarte, dar, deoarece nu se aştepta la nimic bun din partea ei, se ferea s-o stârnească. După ce reflectă vreme îndelungată, ajunsese la concluzia că mai bine şi mai sigur ar fi să-l trimită pe Vinicius departe de Roma, într-o călătorie. Ah, dacă în afară de asta ar fi putut să i-o dea ca tovarăş de drum pe Ligia, ar fi făcut-o cu plăcere. Dar chiar şi aşa, spera să-l convingă. Atunci ar răspândi în Palatin zvonul că-i bolnav şi ar îndepărta pericolul atât de Vinicius, cât şi de el. Augusta nu ştia dacă Vinicius a recunoscut-o sau nu. Mai curând putea să presupună că nu, aşa că amorul ei propriu nu prea avusese de suferit până acum. Situaţia însă putea să se înrăutăţească în viitor şi trebuiau luate măsuri de prevedere. Petronius voia în primul rând să câştige timp. Ştia că îndată ce împăratul va porni spre Achaia, Tigellinus, care nu se pricepea la artă, avea să treacă pe planul al doilea, pierzându-şi influenţa. În Grecia, Petronius era sigur de superioritatea lui asupra tuturor rivalilor.

Până una-alta, se hotărî să aibă grijă de Vinicius şi să-l îndemne mereu la călătorie. Timp de mai multe zile fu preocupat de ideea să-i sugereze Cezarului emiterea unui edict, prin care să-i gonească pe creştini din Roma; Ligia ar părăsi oraşul o dată cu ceilalţi adepţi ai lui Christos, iar Vinicius ar urma-o. N-ar mai fi nevoie să-l îndemne. Lucrul nu era greu de realizat. Doar nu trecuse chiar atât de mult timp de când evreii au provocat tulburări din ură împotriva creştinilor, împăratul Claudius, neştiind să-i deosebească pe unii de alţii, i-a izgonit pe evrei. De ce n-ar izgoni şi Nero pe creştini? În Roma s-ar face mai mult loc. După petrecerea aceea, „plutitoare”, Petronius se întâlnea zilnic cu Nero, la Palatin şi în alte locuri. Era uşor să-i sugereze o asemenea idee, căci împăratul nu se opunea niciodată când era îndemnat la rău. Chibzuind îndelung, Petronius îşi făcu un plan minuţios. Avea să dea o petrecere la

el, şi aici îl va convinge pe Cezar să dea edictul. Nutrea chiar speranţa îndreptăţită că împăratul îi va încredinţa lui executarea ordinului. Atunci ar expedia-o pe Ligia cu toată consideraţia cuvenită iubitei lui Vinicius, de exemplu la Baiae; acolo n-aveau decât să se iubească şi să se joace de-a creştinismul cât le-o plăcea.

Între timp, îl vizita pe Vinicius des, în primul rând pentru că, în ciuda egoismului lui roman, nu se putea dezbăra de ataşamentul său faţă de tânăr, iar în al doilea rând, pentru a-l îndemna la călătorie. Vinicius se prefăcu bolnav şi nu se mai arătă pe la Palatin, unde zilnic se urzeau noi planuri. Într-o bună zi, Petronius auzi chiar din gura împăratului că e ferm hotărât să plece peste trei zile la Antium. A doua zi, se duse să-l anunţe pe Vinicius.

Vinicius însă îi arătă lista invitaţilor la Antium, pe care i-o adusese de dimineaţă un libert de-al împăratului.

— E trecut şi numele meu, zise el, şi al tău. Când ai să te înapoiezi acasă ai să găseşti o listă ca asta.

— Dacă n-aş fi fost trecut pe lista invitaţilor, răspunse Petronius, ar fi însemnat că trebuie să mă omor, însă nu cred ca asta să aibă loc înainte de călătoria în Achaia. Prea-i sunt necesar lui Nero acolo.

După aceea, trecu cu privirea peste listă şi adăugă:

— De-abia m-am întors şi trebuie să-mi părăsesc din nou casa şi să mă duc până la Antium. Dar n-am încotro! Căci asta nu-i o simplă invitaţie, ci un ordin.

— Dar dacă cineva nu s-ar supune?

— Ar primi o altfel de invitaţie, la o călătorie mult mai lungă, din care nu mai există întoarcere. Ce păcat că nu mi-ai urmat sfatul şi n-ai plecat cât a mai fost timp. Acum trebuie să mergi la Antium.

— Acum trebuie să merg la Antium… Iată ce timpuri trăim şi ce sclavi netrebnici suntem.

— De-abia azi ai observat?

— Nu. Însă, vezi, tu mi-ai demonstrat că religia creştină este duşmana vieţii, pentru că o pune în lanţuri. Dar pot ele fi oare mai grele decât cele pe care le purtăm noi? Tu mi-ai spus: „Grecia a creat înţelepciunea şi frumuseţea, iar Roma puterea”. Unde-i puterea noastră?

— Cheamă-l pe Chilon. Azi n-am nici un chef să filozofez. Pe Hercule! Nu eu am făcut vremurile astea şi nu eu răspund pentru ele. Să vorbim despre Antium. Află că acolo te paşte un mare pericol, mai mare decât o trântă cu Ursus acela care l-a sugrumat pe Croton. Totuşi trebuie să mergi la Antium.

Vinicius ridică din umeri nepăsător:

— Pericol! Înotăm cu toţii în întunericul morţii şi în fiecare clipă unul sau altul se dă la fund.

— Trebuie oare să ţi-i înşir pe toţi aceia care, având un pic de minte, în ciuda unor vremuri ca ale lui Tiberius, Caligula, Claudius şi Nero, au trăit până la optzeci sau nouăzeci de ani? Să-ţi fie ca exemplu măcar Domitius Afer. A îmbătrânit liniştit, deşi toată viaţa lui a fost un tâlhar.

— Poate de aceea! Poate tocmai de aceea! răspunse Vinicius. Apoi începu să studieze lista şi spuse:

— Tigellinus, Vatinius, Sextus Africanus, Aquilinus Regulus, Silius Nerulinus, Eprius Marcellus şi aşa mai departe! Ce adunătură de lepădături şi de pungaşi!… Când te gândeşti că ăştia conduc lumea!… Nu le-ar sta oare mai bine să umble cu vreun zeu egiptean sau sirian prin orăşele, să zdrăngăne la sistre şi să-şi câştige pâinea ghicind sau ţopăind?…

— Sau, arătând oamenilor maimuţe dresate, câini care ştiu să socotească sau un măgar suflând în flaut, adăugă Petronius. Toate astea-s adevărate, dar acum să vorbim despre altceva, mai important. Fă un mic efort de atenţie şi ascultă-mă: am spus la Palatin că eşti bolnav şi că nu poţi să părăseşti casa, totuşi numele tău se află pe listă, ceea ce înseamnă că cineva nu m-a crezut şi a susţinut dinadins să fii inclus printre invitaţi. Nu cred să fie Nero. Pentru el eşti un simplu ostaş cu care nu poate discuta decât cel mult despre alergările de la circ şi care n-are idee de poezie şi muzică. Aşa că s-ar putea să fie Poppea cea care a susţinut înserarea numelui tău. Asta înseamnă că pasiunea ei pentru tine n-a fost un capriciu de moment şi că şi-a pus în gând să te cucerească.

— E curajoasă Augusta!

— Într-adevăr curajoasă, căci poate să se piardă pentru totdeauna. Fie ca Venus să-i inspire cât mai curând o nouă iubire, însă atâta vreme cât te vrea pe tine, trebuie să fii cât se poate de prevăzător. Barbă-Arămie a început să se plictisească de ea. Preferă pe Rubria sau pe Pitagora, rănit însă în amorul propriu, s-ar răzbuna îngrozitor împotriva voastră.

— Acolo în pădure nu ştiam cine-mi vorbeşte. Ai tras doar cu urechea şi ştii ce i-am răspuns: că iubesc pe alta şi că n-o vreau pe ea.

— Te conjur pe toţi zeii subpământeni, nu-ţi pierde şi dramul de minte pe care ţi l-au mai lăsat creştinii. Cum poţi să şovăi, având de ales între o pieire posibilă şi una sigură? Oare nu ţi-am spus că dacă ai răni amorul propriul al Augustei, n-ar mai exista salvare pentru tine? Pe Hades! Dacă ţi s-a scârbit de viaţă, mai bine deschide-ţi venele acum imediat, sau aruncă-te în tăişul săbiei, căci dac-o jigneşti pe Poppea te aşteaptă o moarte mai puţin uşoară. Înainte era mai plăcută o discuţie cu tine. În fond, despre ce-i vorba? Ce-ai de pierdut? Asta are să te împiedice s-o iubeşti pe Ligia ta? Nu uita că Poppea a văzut-o în Palatin şi n-are să-i fie greu să deducă pentru cine refuzi tu favorurile ei auguste. Atunci are s-o scoată şi de sub pământ. Te pierzi nu numai pe tine, dar şi pe Ligia, înţelegi?

Vinicius asculta, dus pe gânduri. La urmă spuse:

— Eu trebuie s-o văd.

— Pe cine? Pe Ligia?

— Pe Ligia.

— Ştii unde este?

— Nu.

— Şi ai să începi s-o cauţi din nou prin vechile cimitire şi prin Transtiberim?

— Nu ştiu, dar trebuie s-o văd.

— Bine. Deşi e creştină, se pare că-i mai chinuită decât tine şi are să fie şi mai prevăzătoare, dacă nu vrea pieirea ta.

Vinicius ridică din umeri.

— M-a salvat din mâinile lui Ursus.

— În cazul acesta grăbeşte-te, căci Barbă-Arămie n-are să-şi amâne plecarea. Poate să ordone condamnări la moarte şi la Antium.

Vinicius nu-l asculta. Îl preocupa un singur gând: să se vadă cu Ligia, întrebându-se cum ar putea ajunge la ea.

Până la plecare, surveni o întâmplare care ar fi putut înlătura toate greutăţile. Chiar a doua zi,

apăru pe neaşteptate Chilon.

Era slăbit, flămânzit şi cu hainele în zdrenţe. Servitorii, care înainte avuseseră poruncă să-l lase să intre la orice oră din zi şi din noapte, nu îndrăzniră să-l oprească, aşa că intră direct în atrium şi, oprindu-se în faţa lui Vinicius, spuse:

— Zeii să-ţi dea nemurirea şi să împartă cu tine stăpânirea lumii.

În prima clipă lui Vinicius îi veni să-l dea afară pe uşă. Pe urmă însă se gândi că poate grecul ştie ceva despre Ligia şi curiozitatea învinse scârba.

— Tu eşti? întrebă el. Ce-i cu tine?

— Rău, fiu al lui Jupiter, răspunse Chilon. Adevărata virtute e o marfă fără căutare astăzi şi un adevărat înţelept trebuie să fie bucuros, dacă are o dată la cinci zile cu ce să-şi cumpere de la măcelar un cap de berbec, pe care să-l mănânce apoi într-un pod, stingându-şi setea cu lacrimi. Ah, stăpâne! Tot ce mi-ai dat am cheltuit, cumpărând cărţi la Atractus. Apoi am fost jefuit. Sclava care urma să scrie învăţătura mea a fugit, luând şi ce bruma îmi mai rămăsese din ceea ce mărinimia ta îmi dăruise. Sunt sărac lipit. M-am întrebat: la cine să mă duc, dacă nu la tine, Serapis, pe care te iubesc, te cinstesc şi pentru care mi-am riscat viaţa?

— Pentru ce-ai venit şi ce aduci?

— După ajutor am venit şi-ţi aduc sărăcia mea, lacrimile mele, dragostea mea şi, în sfârşit, nişte ştiri pe care le-am adunat din dragoste pentru tine. Îţi aminteşti, stăpâne, ce ţi-am spus cândva, că i-am dat sclavei divinului Petronius un fir de aţă de la cingătoarea Venerei din Pafos?… M-am interesat acum dacă i-a ajutat şi tu, fiul Soarelui, care ştii ce se petrece în casa aceea, ştii desigur ce-a devenit acolo Eunice. Mai am un asemenea fir de aţă. L-am păstrat pentru tine, stăpâne.

Se întrerupse, observând cum se încruntă sprâncenele lui Vinicius şi, voind să preîntâmpine

o izbucnire, spuse repede:

— Ştiu unde locuieşte divina Ligia, am să-ţi arăt, stăpâne, casa şi străduţa.

Vinicius îşi înăbuşi emoţia care-l cuprinse la această veste şi spuse:

— Unde este ea?

— La Linus, mai marele preoţilor creştinilor. E acolo împreună cu Ursus. Ligianul tot acolo lucrează, la morarul care se numeşte ca şi economul tău, stăpâne, Demas… Da, Demas!… Ursus lucrează noaptea, aşa că, încercuind locuinţa noaptea, n-ai să-l afli acasă… Linus e bătrân… iar în casă, în afară de el mai sunt doar două femei bătrâne.

— De unde ştii toate astea?

— Îţi aminteşti, stăpâne, că creştinii m-au avut în mâna lor şi m-au cruţat. De fapt, Glaucus se înşeală, considerându-mă cauza nenorocirilor lui, dar aşa i-a intrat în cap, sărmanul, şi tot aşa crede şi-acum. Totuşi m-au cruţat! Aşa că să nu te miri, stăpâne, că recunoştinţa mi-a umplut sufletul. Eu sunt un om din vremurile bune, de demult. M-am întrebat: de ce să-mi părăsesc prietenii şi binefăcătorii? Oare n-aş fi lipsit de omenie dacă n-aş întreba de ei, dacă nu m-aş interesa ce-i cu ei, cum o duc cu sănătatea şi unde locuiesc? Pe Cibela, marea născătoare de zei! De aşa ceva eu nu sunt capabil. La început m-a reţinut teama ca nu cumva să interpreteze greşit intenţiile mele. Însă iubirea pe care-o nutream pentru ei s-a dovedit mai puternică decât teama. M-a încurajat mai ales uşurinţa cu care ei iartă orice fel de nedreptăţi. Dar mai înainte de orice, m-am gândit la tine, stăpâne. Ultima noastră expediţie s-a încheiat cu o înfrângere. Oare un asemenea fiu al Fortunei se poate împăca uşor cu gândul acesta? Aşa că ţi-am pregătit victoria. Casa e izolată. Poţi să porunceşti să fie înconjurată de sclavi, încât nici un şoarece să nu se poată strecura. O, stăpâne numai de tine depinde ca, încă în noaptea asta mărinimoasa ta prinţesă să se afle în casa ta. Iar dacă are să se înfăptuiască asta, să nu uiţi de contribuţia fiului sărman şi atât de flămând al tatălui meu.

Lui Vinicius i se sui tot sângele la cap. Ispita îi zgudui întreaga fiinţă. Da! Exista o posibilitate, şi de data asta o posibilitate sigură. Când are s-o aibă pe Ligia la el, cine are să i-o mai poată lua? Când are să şi-o facă amantă, ce-o să-i mai rămână ei altceva de ales decât să rămână a lui pentru totdeauna? N-au decât să piară toate religiile! Ce-o să mai însemne atunci pentru el creştinii cu mila lor şi cu religia lor tristă? Oare n-a venit timpul să se scuture de toate astea? Oare n-a venit timpul să trăiască aşa cum trăiesc toţi ceilalţi? Ce-are să facă pe urmă Ligia, cum o să se împace cu soarta ei şi

cu religia pe care-o recunoaşte? Nici asta n-are importanţă! Singurul lucru important e că are să fie a lui şi asta încă astăzi. Rămânea numai întrebarea dacă ea o să-şi mai păstreze credinţa, după ce-o să ajungă în lumea asta nouă şi o să cunoască plăcerile şi pasiunile ei? Şi asta se poate întâmpla încă astăzi! E de ajuns să-l oprească pe Chilon şi pe înserate să dea un ordin. Şi-ar urma o fericire fără sfârşit! „Ce-a fost viaţa mea? se gândi Vinicius. Chin, dorinţe nesatisfăcătoare, un lanţ neîntrerupt de întrebări fără răspuns!”

În felul acesta, ar pune capăt la toate. Îşi aminti de promisiunea făcută Ligiei că nu va mai ridica mâna asupra ei. Dar pe ce-a jurat? Nu pe zei, căci nu mai credea în ei, nici pe Christos, căci în el încă nu credea. De altfel, dacă ea se va simţi nedreptăţită, are s-o ia de nevastă şi în felul acesta are s-o recompenseze. Da! Se simte obligat s-o facă, pentru că îi datorează viaţa. Îşi aminti deodată de ziua aceea când împreună cu Croton se năpustise în casa ei. Îşi aminti de pumnul lui Ursus ridicat deasupra capului său. De toate câte urmaseră după aceea. O văzu din nou aplecată deasupra patului lui, îmbrăcată în veşmânt de sclavă, minunată ca o zeiţă, bună şi adorată. Privirile lui se îndreptară fără să vrea spre lararium la cruciuliţa pe care i-o lăsase la plecare. Oare pentru toate astea să-i plătească printr-o nouă silnicie? Oare are s-o tragă de păr până în cubiculum, ca pe o sclavă? Şi cum ar putea să facă aşa ceva, când nu numai o doreşte, ci o iubeşte şi o iubeşte tocmai pentru că este aşa cum este? Şi dintr-o dată simţi că nu-i de ajuns s-o aibă în casa lui, nu-i de ajuns s-o ia cu forţa, că dragostea lui cere mai mult: iubirea şi sufletul ei. Binecuvântată va fi casa aceasta, dacă ea va intra în ea de bunăvoie, binecuvântată clipa, binecuvântată ziua, binecuvântată viaţa! Atunci, fericirea amândoura ar fi nesfârşită ca marea şi ca soarele de puternică. S-o ia cu forţa ar însemna să alunge pentru

totdeauna o asemenea fericire şi în acelaşi timp să distrugă, să pângărească, să murdărească ceea ce este mai drag, singurul lucru curat din viaţa lui.

Fiori de dezgust îl cutremurară la gândul acesta. Se uită la Chilon, care, cu privirile aţintite asupra lui, îşi vârâse mâna sub zdrenţe şi se scărpina neliniştit. Îl cuprinse greaţa şi dorinţa să-l calce în picioare pe acest fost ajutor al său, aşa cum striveşti un vierme, scârbos sau un şarpe veninos. Acum ştia ce are de făcut. Lipsit de cumpăt cum era şi lăsându-se împins de apriga lui fire romană, îi spuse:

— N-am să fac ceea ce mă sfătuieşti, ca să nu pleci fără răsplata pe care-o meriţi, am să poruncesc să ţi se dea trei sute de vergi în ergastum-ul de lângă casă.

Chilon păli. Pe chipul frumos al lui Vinicius se oglindea furia. Grecul nu putea spera nici măcar pentru o clipă ca plata promisă să fie numai o glumă crudă.

Se aruncă în genunchi şi, îndoindu-se de mijloc, începu să geamă cu vocea întretăiată:

— Cum asta, rege persan? Pentru ce?… Piramidă de bunătate! Colos de mărinimie! Pentru ce?… Sunt bătrân, flămând, sărac… Ţi-am slujit. Aşa mă răsplăteşti?…

— Cum i-ai răsplătit şi tu pe creştini, răspunse Vinicius. Şi chemă pe *dispensator*[116].

Însă Chilon, cu faţa acoperită de paloarea morţii, se târî la picioarele lui şi, cuprinzându-le convulsiv, strigă:

— Stăpâne, stăpâne!… Sunt bătrân ! Cincizeci, nu trei sute… Cincizeci sunt de ajuns! O sută, nu trei sute!… Îndurare! Îndurare!

Vinicius îl îmbrânci cu piciorul şi dădu porunca. Într-o clipită, după dispensator veniră în fugă doi sclavi din neamul quazilor care, apucându-l de cât păr mai avea, îi înfăşurară capul în propriile-i zdrenţe şi îl târâră în ergastulum.

— În numele lui Christos!… mai strigă grecul în uşa dinspre coridor.

Vinicius rămase singur. Porunca dată, aţâţându-l, îl învioră. Se străduia să-şi adune gândurile împrăştiate şi să le pună în ordine. Simţi o mare uşurare: reuşise din nou să se înfrângă. I se păru că astfel prăpastia care-l desparte de Ligia s-a îngustat. Nici prin minte nu-i trecu că a comis o nedreptate faţă de Chilon, poruncind să fie biciuit pentru acelaşi lucru pentru care înainte îl plătise. În afară de asta, prea era roman ca să-l doară durerea altuia sau să-şi oprească atenţia asupra unui amărât de grec. Chiar dacă s-ar fi gândit, ar fi fost convins că s-a purtat corect, pedepsind pe un nemernic. Gândul însă-i era la Ligia, ei îi spunea: „N-am să-ţi plătesc cu rău pentru bine. Dac-ai să afli vreodată cum m-am purtat cu acela care mă îndemna să ridic mâna asupra ta, ai să-mi fi recunoscătoare.” Vorbindu-şi astfel, rămase pe gânduri. Nu era tocmai sigur că Ligia l-ar lăuda pentru purtarea lui faţă de Chilon. Doar religia ei propovăduia iertarea. Creştinii l-au iertat pe acest nenorocit, deşi aveau motive de răzbunare mai grave. Abia atunci îi răsună în suflet strigătul grecului: „În numele lui Christos!” îşi aminti că aceeaşi frază îl scăpase pe Chilon din mâinile ligianului. Hotărî să-l ierte de restul pedepsei.

Tocmai voia să-l cheme pe dispensator, când acesta apăru şi spuse:

— Doamne, bătrânul acela a leşinat, sau poate că a şi murit. Porunceşti să fie biciuit mai departe?

— Stropiţi-l să-şi revină şi aduceţi-l aici.

Dispensatorul dispăru după draperie, însă probabil că grecul îşi revenea cu greu, căci Vinicius aşteptă cam mult şi chiar începu să fie neliniştit, până când sclavii îl aduseră pe Chilon. La un semn, se retraseră imediat.

Chilon era galben ca ceara. De pe picioare i se scurgeau pe mozaicul din atrium firişoare de

sânge. Era totuşi conştient. Căzând în genunchi, cu mâinile întinse, spuse:

— Îţi mulţumesc, stăpâne! Eşti milostiv şi mare.

— Câine, zise Vinicius, să ştii că te-am iertat în numele lui Christos, căruia eu însumi îi datorez viaţa.

— Am să-l slujesc, stăpâne, pe El şi pe tine.

— Taci şi ascultă. Scoală-te! Ai să mergi cu mine şi-ai să-mi arăţi casa în care locuieşte Ligia.

Chilon se ridică repede, dar de cum se ridică, păli şi mai mult şi spuse cu o voce pieritâ:

— Stăpâne, sunt flămând… Merg, stăpâne, merg! Dar n-am putere… Porunceşte să mi se dea măcar resturile din farfuria câinelui tău şi-am să merg!

Vinicius porunci să i se dea mâncare, un ban de aur şi o manta. Chilon, slăbit de vergi şi de foame, nu putu să meargă nici după ce mâncă, deşi dârdâia de teamă ca nu cumva Vinicius să ia slăbiciunea lui drept împotrivire şi să poruncească să-l biciuiască din nou.

— Numai să mă încălzească vinul, repeta, clănţănind din dinţi, şi-am să pot merge imediat, fie şi până în marea Grecie.

Într-adevăr, după o vreme, se mai întremă cât de cât şi porniră. Drumul era lung, căci Linus locuia, ca majoritatea creştinilor, în Transtiberim, nu departe de casa lui Miriam. Chilon îi arătă lui Vinicius o căsuţă mică, izolată, împrejmuită de un zid acoperit tot de iederă şi spuse:

— Aici, stăpâne.

— Bine, răspunse Vinicius, acum du-te, dar mai întâi ascultă-mă: uită că m-ai slujit, uită unde locuieşte Miriam, Petru şi Glaucus. Uită, de asemenea, de casa asta şi de toţi creştinii. Ai să vii în fiecare lună la casa mea, unde libertul Demas îţi va plăti câte două monezi de aur. Însă dac-ai să-i mai spionezi pe creştini, am să poruncesc să te biciuiască, sau am să te dau pe mâinile prefectului oraşului.

Chilon se înclină şi spuse:

— Voi uita!

Însă când Vinicius dispăru după colţul străduţei, întinse mâinile după el şi, ameninţând cu pumnii, strigă:

— Pe Ate şi pe Furii! Nu voi uita! Apoi leşină din nou.

Capitolul XXXIII

Vinicius se duse direct la casa în care locuia Miriam. În faţa porţii îl întâlni pe Nazarius, care se tulbură când îl văzu, însă el îl salută amabil şi-i ceru să-l conducă la locuinţa mamei sale.

În casă, în afară de Miriam, îi mai găsi pe Petru, Glaucus, Crispus şi pe Pavel din Tars, care se întorsese de curând din Fregellae. Când îl văzură pe tânăr fură uimiţi, însă el spuse:

— Vă salut în numele lui Christos pe care-l cinstiţi!

— Fie numele Lui slăvit în vecii vecilor!

— Am văzut virtutea voastră şi am cunoscut bunătatea voastră, aşa că vin ca prieten.

— Şi noi te salutăm ca pe un prieten, răspunse Petru. Şezi şi mănâncă din hrana noastră, ca oaspete binevenit.

— Stau şi mănânc, însă mai înainte ascultaţi-mă: Tu, Petru, şi Pavel din Tars, ca să fiţi încredinţaţi că sunt sincer vă mărturisesc că ştiu unde este Ligia. Vin tocmai din faţa casei lui Linus, care-i aproape de casa asta. Am drept asupra ei acordat de împărat. Am în casele mele din oraş aproape cinci sute de sclavi. Aş fi putut să înconjur casa şi s-o iau şi totuşi n-am făcut-o şi n-am s-o fac.

— Pentru asta binecuvântarea Domnului va coborî asupra ta şi sufletul tău va fi purificat, spuse Petru.

— Îţi mulţumesc, dar ascultaţi-mă mai departe. N-am făcut asta, deşi dorul mă mistuie. Înainte, până când n-am fost la voi, aş fi luat-o fără îndoială şi aş fi reţinut-o cu forţa. Virtutea voastră însă şi religia voastră, deşi nu cred în ea, au schimbat ceva în sufletul meu şi nu mai pot s-o iau prin violenţă. Nu ştiu nici eu de ce-i aşa, dar ăsta-i adevărul. Am venit la voi, căci voi îi ţineţi loc Ligiei de mamă şi de tată. Vă spun: daţi-mi-o de nevastă şi vă jur că nu numai n-am s-o împiedic să creadă în Christos, dar am să caut şi eu să-mi însuşesc învăţătura lui.

Vorbea cu voce răspicată, ţinând fruntea sus, era însă emoţionat. Picioarele-i tremurau sub mantia dungată. Nimeni nu-i răspunse şi câteva clipe fu tăcere. Atunci el continuă, vrând parcă să prevină un răspuns defavorabil:

— Cunosc piedicile, dar o iubesc ca pe ochii din cap. Nu sunt creştin, dar nu sunt nici duşmanul vostru, nici al lui Christos. Vreau să fiu cinstit faţă de voi ca să aveţi încredere în mine. În clipa asta este vorba de viaţa mea şi totuşi vă spun adevărul. Aş putea să vă spun: „Botezaţi-mă!" – eu spun: „Explicaţi-mi!" Admit că Christos a înviat din morţi, fiindcă o spun oamenii care trăiesc întru adevăr şi care l-au văzut după moarte. Cred, căci am văzut că religia voastră propovăduieşte virtutea, dreptatea şi mila, nu crimele de care sunteţi bănuiţi. Dar nu cunosc decât ceea ce am aflat de la voi, din faptele voastre, de la Ligia, din discuţiile cu voi. Repet însă că şi în mine s-a schimbat ceva sub influenţa ei. Înainte îmi ţineam slugile cu mână de fier, acum – nu mai pot. N-am cunoscut îndurarea, acum o cunosc. Înainte adoram plăcerile, acum am fugit de pe lacul lui Agrippa, fiindcă desfrâul m-a dezgustat. Înainte credeam în violenţă, azi m-am dezis de ea. Aflaţi că eu însumi nu mă recunosc, dar petrecerile mă scârbesc, vinul, cântecele, citerele şi cununile mă dezgustă, mă dezgustă curtea împăratului şi trupurile goale şi toate nelegiuirile. Când mă gândesc că este aşa datorită învăţăturii voastre, atunci iubesc şi învăţătura asta şi aspir către ea! Dacă n-o înţeleg, nu ştiu dacă am să pot trăi în spiritul ei, dacă firea mea o să se împace cu ea, de aceea trăiesc în negură şi suferinţă ca într-o temniţă.

Cute adânci de durere îi brăzdau fruntea. Îmbujorat la faţă, continuă, tot mai repede şi tot mai emoţionat:

— Vedeţi! Mă chinuie dragostea şi neştiinţa. Mi s-a spus că religia voastră distruge totul: viaţa, bucuria, fericirea, justiţia, ordinea, autoritatea, stăpânirea romană. Aşa să fie? Mi s-a spus că învăţătura voastră-i nebunie. Spuneţi-mi, ce aduceţi voi? E păcat să iubeşti? E păcat să simţi bucurie? E păcat să năzuieşti spre fericire? Sunteţi oare duşmani ai vieţii? Creştinul trebuie neapărat să fie sărac lipit? Va trebui oare să renunţ la Ligia? Care este adevărul vostru? Faptele voastre şi cuvintele voastre sunt limpezi ca apa, dar cum este adâncul acestei ape? Vedeţi că sunt sincer. Risipiţi întunericul în care bâjbâi. Căci mie mi s-a mai spus şi asta: „Grecia a creat înţelepciunea şi frumuseţea, Roma – puterea, dar ei ce aduc?" Spuneţi-mi, deci, ce aduceţi? Dacă dincolo de uşa voastră este lumina, atunci deschideţi!

— Aducem dragostea spuse Petru, iar Pavel din Tars adăugă:

— De-aş vorbi în toate limbile oamenilor şi ale îngerilor, dar mi-ar lipsi dragostea, aş zdrăngăni ca arama…

Inima bătrânului Apostol fu mişcată de sufletul acesta chinuit, care se zbătea ca o pasăre închisă în colivie. Întinse mâinile spre Vinicius şi spuse:

— Bate şi ţi se va deschide. Îndurarea Domnului a coborât asupra ta. Te binecuvântez pe tine, sufletul şi dragostea ta, în numele Mântuitorului.

Atunci, se întâmplă un lucru neaşteptat. Cuprins de exaltare cum era, Vinicius, acest urmaş al quiriţilor, care până nu demult nu-l socotea om pe un străin, se repezi la Petru şi, luându-i mâinile, începu să i le sărute.

Petru se bucură, înţelegând că sămânţa căzuse din nou într-un pământ bun şi că plasa lui de pescar mai culesese un suflet.

Cei de faţă, bucuroşi la rândul lor, văzând acest semn de cinstire faţă de Apostolul Domnului,

strigară într-un glas:

— Slavă Domnului în ceruri!

Vinicius se ridică cu faţa luminată şi spuse:

— Văd că fericirea poate sălăşlui şi printre voi, căci mă simt fericit. Sunt sigur că tot aşa o să mă convingeţi şi de alte lucruri. Dar asta n-are să se întâmple la Roma. Împăratul pleacă la Antium, iar eu trebuie să plec cu el, căci am ordin. Ştiţi că neascultarea ordinului înseamnă moarte. Dacă însă am câştigat încrederea voastră, veniţi cu mine ca să mă învăţaţi adevărul vostru. O să fiţi mai în siguranţă acolo chiar decât mine. În mulţimea aceea de oameni o să puteţi răspândi învăţătura voastră chiar la curtea Cezarului. Se spune că Acteea este creştină. Sunt creştini şi printre pretorieni. Am văzut cu ochii mei, cum soldaţii au îngenuncheat înaintea ta, Petre, la Poarta Nomentana. La Antium am o vilă. Ne vom aduna acolo şi, sub nasul lui Nero, o să ascultăm învăţătura voastră. Mi-a spus Glaucus că voi pentru un suflet sunteţi gata să colindaţi până la capătul lumii. Faceţi acum pentru mine ceea ce aţi făcut pentru alţii, venind până aici tocmai din Iudeea. Nu părăsiţi sufletul meu!

Auzindu-l vorbind astfel, începură să se sfătuiască, gândindu-se cu bucurie la succesul învăţăturii lor şi la importanţa pe care ar avea-o pentru lumea păgână convertirea unui curtean, urmaşul uneia din cele mai vechi familii romane.

Într-adevăr, nu pregetau să colinde până la capătul lumii pentru câştigarea unui suflet omenesc. De la moartea învăţătorului nu făceau altceva. Nici prin minte nu le trecea să dea un răspuns negativ. Însă în timpul acela Petru era păstorul întregii comunităţi, aşa că nu putea să plece. În schimb Pavel din Tars, care de curând fusese la Aricia şi Fregellae şi intenţiona să plece din nou în răsărit pentru mai mult timp, să viziteze bisericile, să anime zelul lor, se învoi să-l însoţească pe tânărul tribun la Antium, căci de

acolo îi era mai uşor să găsească o corabie spre mările Greciei.

Vinicius, deşi dezamăgit că Petru, faţă de care se simţea atât de îndatorat, nu-l va însoţi, mulţumi cu recunoştinţă, apoi adresă bătrânului Apostol o ultimă rugăminte.

— Cunoscând locuinţa Ligiei, spuse el, aş fi putut să mă duc eu însumi la ea şi s-o întreb, aşa s-ar cuveni, dacă mă vrea de soţ în cazul că sufletul meu va deveni creştin, dar prefer să te rog pe tine, Apostole: permite-mi s-o văd, sau condu-mă tu însuţi la ea. Nu ştiu cât de mult va trebui să stau la Antium şi ţineţi minte că, trăind în preajma împăratului, nimeni nu e sigur de ziua de mâine. Mi-a şi spus Petronius că nu voi fi în siguranţă acolo. Lăsaţi-mă s-o văd, să-mi satur ochii de chipul ei şi s-o întreb dacă vrea să uite răul pe care i l-am pricinuit şi să împartă cu mine binele pe care soarta poate ni-l rezervă.

Apostolul Petru zâmbi cu bunătate şi spuse:

— Cine ar putea să-ţi refuze o bucurie atât de îndreptăţită, fiul meu? Vinicius se aplecă din nou, sărutându-i mâinile, căci nu-şi mai putea stăpâni emoţia. Apostolul, mângâindu-i tâmplele, îi spuse:

— Tu să nu te temi de împărat, căci îţi zic ţie: nici un fir de păr nu se va clinti din capul tău.

După aceea trimise pe Miriam după Ligia, poruncindu-i să nu-i spună cine se află printre ei. Voia s-o vadă şi pe ea bucurându-se.

Nu era departe, aşa că, după puţin timp, cei adunaţi în casă zăriră printre tufele de mirt din grădină pe Miriam aducând-o de mână pe Ligia.

Vinicius ar fi vrut să alerge în întâmpinarea ei, însă la vederea fiinţei iubite, puterile îl părăsiră şi rămase locului cu inima zvâcnind, fără suflare, abia ţinându-se pe picioare, de o sută de ori mai emoţionat decât atunci când auzise pentru prima oară săgeţile parţilor ţiuindu-i la urechi.

Ea veni în fugă, nebănuind nimic, şi când îl văzu, rămase încremenită. Roşi, apoi îndată păli,

privind uimită şi speriată la cei de faţă.

Însă în jurul ei văzu numai priviri luminoase, pline de bunătate. Apostolul Petru se apropie de ea şi spuse:

— Ligia, îl mai iubeşti?

Urmă o clipă de tăcere. Buzele ei începură să tremure ca ale unui copil căruia îi vine să plângă şi care, simţindu-se vinovat, îşi dă seama că trebuie să-şi recunoască vinovăţia.

— Răspunde, spuse Apostolul.

Atunci ea şopti cu smerenie şi teamă în glas, lunecând la genunchii lui Petru:

— Da…

Vinicius îngenunche alături de ea, iar Petru, punându-şi mâinile pe capetele lor, zise:

— Iubiţi-vă întru Domnul şi spre lauda Lui, căci nu-i păcat în dragostea voastră!

Capitolul XXXIV

Plimbându-se prin grădiniţă, Vinicius îi povesti în cuvinte puţine, sincere, ceea ce mărturisise cu puţin înainte apostolilor: neliniştea lui, schimbarea care s-a petrecut în el şi dorul care-l macină din momentul când a părăsit casa lui Miriam.

Îi mărturisi Ligiei că a vrut s-o uite, dar n-a reuşit. S-a gândit la ea zile şi nopţi întregi. Îi amintea de ea cruciuliţa aceea legată din crenguţe de merişor pe care i-o lăsase şi pe care el o pusese în lararium şi fără voie o cinstea ca pe ceva divin. Îi era tot mai tare dor de ea. Dragostea era mai puternică decât el şi încă de la Aulus pusese cu totul stăpânire pe sufletul lui… Firul vieţii altora îl torc Parcele{117}, pe al lui îl torc dragostea, dorul şi tristeţea. I-a făcut mult rău dar împins numai de iubire. O iubea la Aulus şi o iubea în Palatin, o iubea când a văzut-o în Ostrianum, ascultând

predica lui Petru, şi când a pornit cu Croton s-o răpească, şi când veghea lângă patul lui, şi când l-a părăsit. Iată, a venit Chilon, care descoperise noua-i ascunzătoare şi-l sfătuise s-o răpească, dar el l-a pedepsit pe Chilon, preferând să vină la Apostoli, să le ceară adevărul şi pe ea… Să fie binecuvântată clipa în care i-a venit un asemenea gând în minte, căci iată, este lângă ea şi n-are să mai fugă de el cum a fugit ultima oară din locuinţa lui Miriam, nu?

— N-am fugit de tine, spuse Ligia.

— Atunci de ce?

Ea îşi îndreptă spre el ochii ei de culoarea irişilor, apoi îşi plecă capul, ruşinată, şi spuse:

— Ştii tu…

Copleşit de bucurie, Vinicius tăcu un timp, apoi continuă, arătându-i cât de greu a înţeles că ea este cu totul deosebită de alte fete romane şi că se aseamănă poate numai cu Pomponia. De altfel, nu ştia să-i explice, căci nici el nu-şi dădea seama clar de ceea ce simţea, că o dată cu ea apare pe lume o nouă frumuseţe, necunoscută până atunci, şi care nu-i numai a trupului, ci şi a sufletului. Îi spuse în schimb, ceea ce o umplu de bucurie, că o iubea, deşi fugise de el, şi că are să fie sfântă pentru el în casa lui.

Se fâstâci iarăşi. Luând-o de mână o privea cu încântare, repetându-i numele în neştire, parcă s-ar fi temut să nu-l uite:

— O, Ligia! O, Ligia!…

Pe urmă, revenindu-şi, o întrebă dacă-i este drag. Ea îi mărturisi că-l iubea încă de când locuia în casa lui Aulus; dacă de la Palatin ar fi dus-o acolo, ea şi-ar fi recunoscut dragostea în faţa Pomponiei şi a lui Aulus şi s-ar fi străduit să le potolească mânia împotriva lui.

— Îţi jur, spuse Vinicius, că n-am avut de gând să te răpesc de la Aulus. Petronius mi-i martor că încă de atunci i-am spus că te iubesc şi că vreau să te iau de soţie. I-am spus: „Să ungă uşa mea cu grăsime de lup şi să se aşeze la focul căminului meu!" însă el a râs de mine şi i-a sugerat împăratului ideea de a te cere ca ostatecă şi de a mi te da mie. De câte ori nu l-am blestemat în necazul meu, dar poate că soarta a vrut aşa, căci altfel nu i-aş fi recunoscut pe aceşti creştini şi nu te-aş fi înţeles…

— Crede-mă, Marcus, răspunse Ligia, că Christos într-adins te-a adus spre sine.

Vinicius o privi mirat.

— Adevărat! răspunse el. Totul s-a întâmplat atât de ciudat. Căutându-te pe tine, i-am întâlnit pe creştini… În Ostrianum l-am ascultat uluit pe Apostol, căci nu mai auzisem asemenea lucruri. Tu te-ai rugat pentru mine?

— Da, răspunse Ligia.

Trecură pe lângă chioşcul acoperit de iederă şi se apropiară de locul unde Ursus, după ce-l sugrumase pe Croton, se năpustise asupra lui Vinicius.

— Aici aş fi murit, spuse tânărul, de n-ai fi fost tu.

— Nu mai aminti de asta! răspunse Ligia. Şi nu-i purta pică lui Ursus.

— Aş putea oare să mă mânii pe el pentru că te-a apărat? Dac-ar fi sclav, i-aş dărui imediat libertatea.

— Dac-ar fi fost sclav, soţii Aulus l-ar fi eliberat de mult.

— Îţi aminteşti, zise Vinicius, că am vrut să te aduc înapoi la Aulus? Dar tu mi-ai spus că împăratul ar putea să afle asta şi să se răzbune pe ei. Iată: acum vei putea să-i vezi de câte ori vei voi.

— Cum asta, Marcus?

— Zic: „acum” dar mă gândesc că vei putea să-i vizitezi liniştită când vei fi a mea. Da!… Căci dacă împăratul, aflând, m-ar întreba ce-am făcut cu ostateca pe care mi-a încredinţat-o, i-aş spune: „Am luat-o de soţie şi la Aulus merge cu voia mea”. El n-are să stea mult la Antium, căci vrea să plece în Achaia, şi chiar dac-ar sta, nu-i nevoie să-l văd zilnic. După ce Pavel din Tars, are să mă înveţe Adevărul vostru, am să primesc imediat botezul şi am să mă întorc aici, am să recâştig prietenia soţilor Aulus, care zilele astea se întorc în oraş. Atunci n-au să mai fie nici un fel de piedici. Am să te iau şi am să te aşez în casa mea. O, carissima, carissima!

Spunând acestea, întinse mâinile spre cer, luându-l parcă drept martor al iubirii sale, iar Ligia, îndreptându-şi spre el privirile luminoase, zise:

— Şi atunci am să spun: „Unde vei fi tu Caius, acolo voi fi şi eu Caia”.

— Nu, Ligia! strigă Vinicius. Îţi jur că niciodată vreo femeie n-a fost atât de onorată în casa soţului ei, cum vei fi tu într-a mea.

Un timp, se plimbară în tăcere, copleşiţi de fericire, îndrăgostiţi unul de altul, asemănători cu doi zei şi atât de frumoşi de parcă i-ar fi adus pe lume primăvara, o dată cu florile.

Se opriră, în sfârşit, lângă chiparosul care creştea aproape de intrarea în casă. Ligia se rezemă de tulpina lui. Vinicius începu s-o roage cu o voce tremurătoare:

— Porunceşte-i lui Ursus să se ducă la casa lui Aulus, să ia lucrurile şi jucăriile tale de copil şi să le aducă la mine.

Ea, îmbujorându-se, răspunse:

— Obiceiul cere altfel…

— Ştiu. De obicei le aduce *pronuba,* venind în urma miresei, dar fă asta pentru mine. Am să le iau în vila mea din Antium şi ele au să-mi amintească de tine.

— Pomponia se întoarce azi-mâine. Fă asta, *diva* fă asta, *carissima mea!*

— Să facă Pomponia cum va voi, răspunse Ligia aprinzându-se la faţă, auzind de pronuba.

Din nou tăcură, stăpâniţi de emoţie. Ligia stătea rezemată cu spatele de chiparos, cu ochii plecaţi, iar Vinicius o privea, transfigurat şi palid. În liniştea amiezei îşi auzeau bătăile inimii şi, în exaltarea care-i cuprinsese, tufişurile de mirt, chiparosul şi iedera chioşcului apăreau în ochii lor ca o grădină a iubirii.

Miriam se arătă în uşă şi-i invită la masa de prânz. Se aşezară între Apostoli, care se uitau bucuroşi la ei, ca la o tânără generaţie ce urma să păstreze şi să semene mai departe, după moartea lor, sămânţa noii învăţături. Petru frânse pâinea şi o binecuvântă. Pe chipurile lor se oglindeau pacea şi fericirea.

— Iată, spuse, în cele din urmă, Pavel, adresându-i-se lui Vinicius, suntem noi oare duşmanii vieţii şi ai bucuriei?

— Acum cunosc adevărul, căci niciodată n-am fost atât de fericit ca printre voi!

Capitolul XXXV

În seara aceleiaşi zile, trecând prin Forum spre casă, Vinicius observă la intrarea în Vicus Tuscus lectica aurită a lui Petronius dusă de opt bitinieni. Oprindu-i cu un semn al mâinii, se apropie de perdele.

— Îţi doresc să ai un vis plăcut şi senin! strigă şi râse, văzându-l pe Petronius adormit.

— Ah, tu erai! zise Petronius, trezindu-se. Da! Am aţipit, căci am petrecut noaptea în Palatin. Acum am pornit să cumpăr ceva pentru citit la Antium… Ce se mai aude?

— Umbli prin librării? întrebă Vinicius.

— Da. Nu vreau să-mi deranjez biblioteca, aşa că pentru drum iau cărţi de rezervă. Se zice că a apărut ceva nou de Musonius şi Seneca. Mai caut un Persius şi o anumită ediţie din eglogele lui Vergiliu pe care n-o am. Oh, cât sunt de obosit. Mă dor mâinile de cât am tot desfăcut la suluri de pergamente… Când intri într-o librărie, eşti curios să vezi ba una, ba alta. Am fost la Aviranus, la Atractus în Argiletum, ba şi la fraţii Soius pe Vicus Sandalarius. Pe Castor! Mi-e un somn!…

— Ai fost la Palatin. Spune-mi, ce se mai aude? Sau, ştii ce? Trimite acasă lectica şi cărţile şi vino la mine. Să vorbim despre Antium şi despre încă ceva.

— Bine, răspunse Petronius, ieşind din lectică. Ştii, desigur că poimâine plecăm la Antium.

— De unde să ştiu?

— Pe ce lume trăieşti? Deci eu sunt primul care-ţi anunţ vestea? Da! Fii gata pentru poimâine dimineaţă. N-au ajutat nici mazărea încinsă în ulei, nici compresele pe gâtul gros. Barbă Arămie a răguşit. Din cauza asta nu poate fi vorba de amânare. Blestemă cu înverşunare Roma şi aerul ei, ar fi bucuros s-o poată dărâma sau arde. Vrea să ajungă la mare cât mai repede. Zice că miasmele aduse de vânt din străduţele înguste îl bagă în mormânt. Azi, s-au depus jertfe în toate templele ca să-i revină vocea. Vai Romei şi mai ales vai Senatului, dacă nu-i revine cât mai repede!

— Atunci n-ar mai avea motive să plece în Achaia.

— Ce, parcă divinul nostru Cezar posedă numai acest unic talent? răspunse Petronius, râzând. Ar lua parte la jocurile olimpice ca poet, declamându-şi poemul despre incendierea Troiei, sau dacă nu, ar putea fi şi conducător de care, sau muzicant, sau atlet, sau chiar şi dansator. Ar câştiga în orice caz toate cununile învingătorilor. Ştii de ce a răguşit maimuţa asta? Ieri i-a venit chef să-l ajungă în arta dansului pe Paris. Mimându-ne aventura Ledei, a transpirat şi a răcit. Era tot ud şi lipicios ca un ţipar scos din apă. Schimba măştile una după alta, se învârtea ca un titirez, dădea din mâini ca un marinar beat. Ţi se făcea scârbă, văzându-i burta mare şi picioarele subţiri. Paris i-a dat lecţii timp de două săptămâni. Închipuie-ţi-l pe Ahenobarbus în rolul Ledei, sau ca rege al lebedelor! E o lebădă… n-am ce spune! Şi vrea să se producă în public cu pantomima asta, mai întâi în Antium, iar apoi în Roma.

— A trezit indignare şi când a cântat în public, dar când te gândeşti că împăratul roman se va produce ca mim… Nu! Cred că Roma n-are să suporte una ca asta!

— Dragul meu! Roma suportă totul, iar Senatul are să transmită mulţumiri „părintelui patriei”. Şi adăugă: Iar gloata e chiar mândră că împăratul este bufonul ei.

— Spune şi tu, oare poţi decădea mai jos?

Petronius ridică din umeri.

— Tu trăieşti în casă, în mijlocul gândurilor tale, ba despre Ligia, ba despre creştini. Probabil nici nu ştii ce s-a petrecut acum câteva zile. Nero s-a cununat în public cu Pitagora. El făcea pe mireasa. S-ar părea că s-a întrecut măsura nebuniei, nu-i aşa? Ei bine: au venit flaminii chemaţi şi i-au cununat cu fast. Am fost de faţă! Eu multe pot suporta, totuşi, mărturisesc, m-am gândit că zeii, dacă există, ar trebui să dea vreun semn… Dar împăratul nu crede în zei şi are dreptate.

— Deci, într-o singură persoană e preot suprem, zeu şi ateu, spuse Vinicius. Petronius râse.

— Adevărat! Nu mi-a trecut prin minte, însă-i o combinaţie pe care lumea n-a mai văzut-o până acum. Adăugă apoi: Trebuie completat că acest preot suprem care nu crede în zei, şi zeu care-şi bate joc de zei ca un ateu ce este, se teme de ei. Dovadă, ceea ce s-a petrecut în templul Vestei.

— Ce lume!

— Cum e şi lumea aşa-i şi împăratul! Însă n-o să mai dureze mult. Discutând astfel, intrară în casa lui Vinicius, care, vesel, ceru să se servească cina şi apoi se întoarse spre Petronius:

— Nu dragul meu, lumea trebuie să renască.

— Noi n-o să renaştem, răspunse Petronius, fie şi pentru faptul că omul în vremea lui Nero e ca un fluture: trăieşte în soarele bunăvoinţei imperiale, dar la primul vânt rece piere… chiar de n-ar vrea! Pe fiul Maiei! Adesea îmi pun întrebarea prin ce minune unul ca Lucius Saturninus a putut trăi nouăzeci şi trei de ani, supravieţuindu-le lui Tiberius, Caligula, Claudius?… Dar, n-are importanţă. Îmi dai voie să trimit lectica ta după Eunice? Mi-a mai trecut somnul şi aş vrea să mă distrez puţin. Dă poruncă să vină şi un cântăreţ cu citera şi pe urmă o să vorbim despre Antium. Trebuie să ne gândim la asta. Mai ales tu.

Vinicius dădu poruncă să se trimită după Eunice, dar declară că n-are chef să-şi bată capul cu plecarea la Antium. Să-şi bată capul cei care nu pot să trăiască altfel decât în lumina bunăvoinţei împăratului. Lumea nu se termină la Palatin, mai ales pentru cei care nutresc alte sentimente şi idei.

Vesela lui nepăsare îl izbi pe Petronius. Privindu-l cu atenţie, întrebă:

— Ce se petrece cu tine? Arăţi ca pe vremea când mai purtai la gât bula de aur.

— Sunt fericit, răspunse Vinicius. Te-am invitat la mine anume ca să ţi-o spun.

— Ce ţi s-a întâmplat?

— Ceea ce mi s-a întâmplat n-aş da pe tot imperiul roman.

Se aşează, sprijinindu-şi braţul pe rezemătoarea scaunului, apoi, culcându-şi capul pe braţ, continuă, cu faţa luminată de un zâmbet, cu privirea visătoare:

— Îţi aminteşti când am fost împreună la Aulus Plautius şi acolo ai văzut-o pentru prima oară pe fata aceea divină pe care ai numit-o aurora şi primăvară? Îţi aminteşti de Psyche, acea neasemuită fecioară, cea mai frumoasă dintre fecioare şi dintre zeiţele voastre?

Petronius se uita la el, uimit şi oarecum îngrijorat, temându-se că tânărul s-a tulburat la minte.

— În ce limbă vorbeşti? zise el, în cele din urmă. Desigur că-mi amintesc de Ligia.

Vinicius spuse:

— Sunt logodnicul ei.

— Cum?…

Vinicius se ridică repede şi-l chemă pe dispensator.

— Toţi sclavii să vină aici în faţa mea. Toţi până la unul! Iute!

— Eşti logodnicul ei? repetă Petronius.

Până să-şi revină însă din uluire, vastul atrium al casei lui Vinicius era ticsit de oameni. Veniseră în fugă bătrâni gâfâind, bărbaţi în puterea vârstei, femei, băieţi şi fete. Atrium-ul se umplu de oameni; pe coridoarele numite fauces, se auzeau voci strigându-se în diferite limbi. În sfârşit, se grămădiră cu toţii pe lângă pereţi şi printre coloane, iar Vinicius se duse lângă impluvium şi, adresându-se libertului Demas, spuse:

— Cei care au slujit în casa aceasta douăzeci de ani se vor prezenta mâine la pretor unde-au să capete libertatea. Cei care n-au anii vor primi câte trei monezi de aur şi porţie dublă de hrană timp de o săptămână. Să se trimită poruncă la ergastulele de la ţară să fie iertate pedepsele, să se scoată lanţurile de la picioarele oamenilor şi să fie hrăniţi din abundenţă. Aflaţi că a venit pentru mine o zi fericită şi vreau ca în casă să domnească bucuria.

O clipă rămaseră muţi, necrezându-şi urechilor, apoi deodată ridicară mâinile spre cer, aclamând:

— Aa! Stăpâne! Aaa!…

Vinicius îi expedie cu un semn al mâinii şi ei plecară repede, umplând casa de zvon de bucurie.

— Mâine, spuse Vinicius, am să poruncesc să se coboare în grădină şi să deseneze fiecare în faţa lui ce semn vrea. Cei care vor desena un peşte, vor fi eliberaţi de Ligia.

Petronius, care niciodată nu se mira prea mult de nimic, îşi revenise şi întrebă:

— Peşte? Aha! Îmi amintesc ce spunea Chilon: e semnul creştinilor, întinse mâna spre Vinicius şi adăugă:

— Fericirea-i întotdeauna acolo unde o găseşte omul. Fie ca Flora[118] să vă presare flori la picioare ani mulţi de acum înainte. Îţi doresc tot ceea ce-ţi doreşti tu însuţi.

— Îţi mulţumesc. Mă gândeam că ai să te declari împotrivă, dar ţi-ai fi pierdut timpul de pomană.

— De ce-aş fi împotrivă? Nicidecum. Ba mai mult, îţi spun că faci bine.

— Cât eşti de inconsecvent! spuse Vinicius vesel. Ai uitat ce ziceai când am ieşit din casa Pomponiei Graecina?

Petronius răspunse calm:

— Nu! Dar mi-am schimbat părerea. Apoi adăugă: Dragul meu! La Roma totul se schimbă.

Soţii îşi schimbă soţiile, soţiile îşi schimbă soţii, de ce nu mi-aş schimba şi eu o părere? N-a lipsit mult ca Nero s-o ia de nevastă pe Acteea. Aranjase anume pentru ea obârşie împărătească. Ei bine! Ar fi avut o nevastă cinstită, iar noi o Augustă cumsecade. Pe Proteu{119} şi pe pustiurile lui marine! Întotdeauna am să-mi schimb părerea când voi considera că e necesar sau comod. În ceea ce o priveşte pe Ligia, originea ei regală este mai sigură decât strămoşii din Pergam ai Acteii. Dar tu, la Antium, să te fereşti de Poppea, care e răzbunătoare.

— Nici nu mă gândesc! N-o să mi se clintească nici un fir de păr din cap.

— Dacă-ţi închipui că ai să mă surprinzi cu ceva, te înşeli, dar de unde ai certitudinea asta?

— Mi-a spus Apostolul Petru.

— Ah! Ţi-a spus Apostolul Petru! Împotriva acestui adevăr nu mai am nici un argument. Permite-mi totuşi să iau anumite măsuri de prevedere, fie şi numai pentru ca Petru să nu se dovedească proroc mincinos. Dacă întâmplător Apostolul Petru s-ar înşela, ar putea să piardă încrederea ta, care, cu siguranţă, are să-i mai fie de folos Apostolului.

— Poţi spune ce vrei, dar eu îl cred. Şi dacă-ţi închipui că ai să-mi schimbi părerea prin ironiile tale, te înşeli.

— Încă o întrebare: ai devenit creştin?

— Încă nu, însă Pavel din Tars o să vină cu mine să-mi explice învăţătura iui Christos. Pe urmă, am să primesc botezul, căci nu-i adevărat ce-ai spus că ei sunt duşmanii vieţii şi ai bucuriei!

— Cu atât mai bine pentru tine şi pentru Ligia, răspunse Petronius. Apoi, ridicând din umeri, spuse ca pentru sine:

— E totuşi uimitor cum ştiu oamenii aceştia să-şi atragă adepţi şi cum se extinde secta asta.

Vinicius răspunse cu atâta înflăcărare de parc-ar fi fost şi el botezat:

— Da! Mii şi zeci de mii sunt numai în Roma, în oraşele Italiei, în Grecia şi Asia. Sunt creştini în legiuni şi printre pretorieni, sunt chiar şi în palatul Cezarului. Recunosc această învăţătură sclavii şi cetăţenii, săracii şi bogaţii, plebeii şi patricienii. Ştii oare că unii din neamul Cornelius sunt creştini, că este creştină Pomponia Graecina, că se pare c-ar fi fost Octavia, că este Acteea? Da, religia asta cuprinde lumea întreagă. Numai prin ea e posibilă renaşterea. Nu ridica din umeri, căci cine ştie dacă peste o lună sau un an n-ai s-o adopţi chiar şi tu.

— Eu? făcu Petronius. Nu, pe fiul Letei, nu! Eu n-am s-o adopt chiar dac-ar întruni adevărul şi înţelepciunea umană divină la un loc… Ar fi nevoie de osteneală, iar mie nu-mi place să renunţ la nimic în viaţă… Cu firea ta asemănătoare focului şi apei clocotite, oricând ţi s-ar fi putut întâmpla ceva asemănător, dar mie? Eu am gemele mele, cameele mele, vazele mele şi pe Eunice a mea. În Olimp nu cred, dar mi-l instalez pe pământ. Am să înfloresc atâta vreme cât n-au să mă străpungă săgeţile arcaşului divin, sau până când Cezarul n-are să-mi poruncească să-mi deschid venele. Mie-mi place prea mult parfumul violetelor şi triclinium-ul comod. Ţin până şi la zeii noştri… ca la nişte figuri de stil, şi ţin la Achaia, unde am de gând să plec împreună cu Cezarul nostru obez, cu picioare subţiri, inegalabil, divin, August, Periodonices, Hercule, Nero!…

Înveselit de ideea că ar putea adopta învăţătura pescarilor galileeni, începu să cânte în şoaptă:

— Îmi voi împodobi sabia cea lucioasă cu frunze de mirt şi pe urmele lui Harmodios şi Aristogiton[{120}].

Se întrerupse fiindcă un sclav anunţă că a sosit Eunice.

Imediat după venirea ei, se servi cina. După ce muzicianul cântă la citeră şi din gură câteva arii, Vinicius îi povesti lui Petronius de vizita lui Chilon, cum i-a venit ideea să se ducă direct la Apostoli chiar în timpul biciuirii lui Chilon.

Petronius, pe care începuse din nou să-l cuprindă somnul, îşi duse mâna la frunte şi spuse:

— Ideea a fost bună, de vreme ce rezultatul e bun. În ceea ce-l priveşte pe Chilon, în locul tău aş fi poruncit să fie biciuit, poate c-ar fi fost mai bine să-l fi omorât în bătaie, căci cine ştie dacă într-o bună zi n-au să-l salute senatorii aşa cum îl salută astăzi pe cavalerul cizmar Vatinius. Noapte bună!

Şi, scoţându-şi cununile, el şi Eunice se pregăteau de plecare. După ce plecară, Vinicius se duse în bibliotecă şi scrise Ligiei următoarele:

„Vreau ca atunci când vei deschide minunaţii tăi ochi, o, divino, scrisoarea aceasta să-ţi spună: bună dimineaţa! De aceea îţi scriu astăzi, deşi mâine am să te văd. Împăratul pleacă poimâine la Antium, iar eu, eheu! trebuie să-l însoţesc. Ţi-am spus doar că a nu-l asculta ar însemna să-ţi expui viaţa, iar eu acum n-aş avea curajul să mor. Însă dacă tu nu vrei, scrie-mi un singur cuvânt şi rămân. Pe urmă, treaba lui Petronius cum o să îndepărteze pericolul de mine. Astăzi, de ziua bucuriei, am împărţit daruri tuturor sclavilor. Pe cei care au slujit douăzeci de ani îi duc mâine la pretor să-i elibereze. Tu, scumpo, trebuie să afli lucrurile acestea, căci mi se pare că sunt în concordanţă cu dulcea învăţătură pe care o recunoşti, şi în al doilea rând, fiindcă pentru tine am făcut asta. Am să le spun mâine că ţie îţi datorează libertatea, ca să-ţi fie recunoscători şi să slăvească numele tău. În schimb, mă predau eu însumi sclav fericirii şi ţie şi fie ca niciodată să nu aflu eliberare. Blestemate să fie Antium şi călătoriile lui Ahenobarbus. Sunt de trei ori, de patru ori mai fericit că nu-s aşa de cult ca Petronius, căci poate aş fi fost nevoit să plec şi în

Achaia. Deocamdată, clipele de despărţire îmi sunt îndulcite de amintirea ta. De câte ori voi putea să mă smulg de acolo, voi încăleca pe cal şi voi alerga la Roma să-mi bucur ochii cu chipul tău şi urechile cu vocea ta dulce. Când n-am să pot merge, am să trimit un sclav cu o scrisoare, întrebând despre tine. Te salut, divino, şi mă prosternez la picioarele tale. Nu te supăra că-ţi spun – divino. Dacă ai să mi-o interzici, am să mă supun, dar astăzi pot să te numesc astfel. Te salut din viitoarea ta casă – din tot sufletul".

Capitolul XXXVI

La Roma se ştia că împăratul în trecere vrea să viziteze Ostia. De fapt, voia să vadă o corabie, cea mai mare din lume, care de curând adusese grâne din Alexandria. De acolo, avea să se îndrepte spre Antium pe drumul ce ducea de-a lungul ţărmului mării. Poruncile erau date de câteva zile, de aceea încă din zori se adunară la Porta Ostiensis mulţimile formate din populaţia locului şi venetici din toate colţurile lumii, ca să admire cortegiul împărătesc, spectacol de care plebea romană nu se sătura niciodată. Până la Antium drumul nu era nici greu, nici lung, iar în Antium, care era alcătuit din palate şi vile aparţinând bogătaşilor vremii, se putea găsi tot ceea ce cerea confortul, ba chiar şi luxul cel mai pretenţios. Totuşi împăratul avea obiceiul să ia cu sine la drum tot felul de obiecte la care ţinea, instrumente muzicale, mobile, statui, mozaicuri, care erau aranjate chiar şi atunci când se oprea doar pentru puţin timp, pentru popas sau pentru masă. Din cauza asta era însoţit în toate călătoriile de armate întregi de sclavi, fără a mai pune la socoteală detaşamentele de pretorieni şi pe curtenii care aveau fiecare în parte suita lor separată de servi.

În ziua aceea, dis-de-dimineaţă, păstorii din Campania, cu picioarele înfăşurate în piei de capră, cu feţele arse de soare, mânară pe poartă cele cinci sute de măgăriţe, pentru ca Poppea, a doua zi după sosirea la Antium, să se poată îmbăia, ca de obicei, în laptele lor. Mulţimea se distra pe seama urechilor lungi ale animalelor, care mergeau, legănându-se, prin norii de praf, şi asculta cu plăcere şuieratul bicelor şi strigătele sălbatice ale păstorilor. După trecerea măgăriţelor, roiuri de slugi se repeziră pe drum, şi, după ce-l curăţară cu grijă, începură să-l presare cu flori şi cu ace de pin. Privitorii îşi comunicau cu un anumit sentiment de mândrie că întreg drumul până la Antium avea să fie astfel presărat cu flori adunate din curţile particulare din jur, ba chiar cumpărate pe bani grei de la negustoresele de la Porta Mugionis. Pe măsură ce orele dimineţii se scurgeau, mulţimea sporea. Unii veniseră cu toată familia şi, pentru ca timpul să nu li se pară prea lung, întinseră masa pe pietrele destinate noului templu al zeiţei Ceres şi-şi luau prânzul în aer liber. Pe alocurea se formau grupuri, în centrul atenţiei fiind cei umblaţi prin lume. Se discuta despre călătorii în general. Marinarii şi veterinarii povesteau tot felul de ciudăţenii despre ţările de care auziseră în timpul lungilor lor expediţii şi în care nu călcase încă picior de roman. Cetăţenii care nu fuseseră niciodată mai departe de Via Appia, ascultau uimiţi poveştile minunate despre India şi Arabia, despre arhipelagurile care înconjoară Britania, unde pe insuliţa Briareus, locuită de spirite a fost legat Saturn adormit, despre ţări hiperboreene, despre mările îngheţate, despre mugetul Oceanului în clipa când soarele, apunând, se cufundă în apele lui. Asemenea poveşti, de care nu se îndoiseră nici oameni ca Plinius şi Tacit, găseau uşor crezare în mijlocul gloatei. Se vorbea de asemenea despre corabia pe care urma s-o viziteze Cezarul, că poate transporta

grâu s-ajungă Romei pentru doi ani, nemaisocotind pe cei patru sute de călători, tot atâţia marinari şi o mulţime de animale sălbatice care urmau să fie folosite în timpul jocurilor de vară. Toate acestea stârneau bunăvoinţă faţă de Cezar, care nu numai că hrănea poporul, dar îl şi distra. Aşa că i se pregătea o primire plină de entuziasm.

Deocamdată, apăru un detaşament de călăreţi numizi, care făceau parte din gărzile pretoriene. Purtau veşminte galbene, cingători roşii şi coifuri mari, ce răsfrângeau sclipiri de aur pe feţele lor negre. Ascuţişurile suliţelor de bambus ardeau în soare ca nişte flăcări. După trecerea lor, urmă convoiul, ca o procesiune. Mulţimea se înghesuia ca să privească, însă detaşamente de pretorieni, trimise din vreme, s-au înşiruit de-a lungul drumului, de o parte şi de alta a porţii, făcând loc convoiului. Mai întâi veneau carele cu corturi de purpură, roşii şi violete, corturi de byssus alb ca zăpada, întreţesut cu fire de aur, covoare orientale şi mese din lemn de lămâi, bucăţi de mozaic, vase de bucătărie, colivii cu păsări din Răsărit, Sud şi Apus, ai căror creieri sau limbi urmau să fie gătite pentru masa împăratului, amfore cu vin şi coşuri cu fructe. Iar obiectele fragile, ca să fie ferite de deteriorare sau spargere în căruţe, erau purtate de sclavii care mergeau pe jos. Puteau fi văzuţi sute de oameni ducând vase şi statuete din aramă de Corint, vaze etrusce, greceşti, vase de aur, argint, sau din sticlă de Alexandria. Erau încadraţi de mici detaşamente de pretorieni pedeştri sau călări. Fiecare grup de sclavi era supravegheat de paznici înarmaţi cu bice plumbuite. Convoiul de oameni care purtau cu grijă diferite obiecte arăta ca o fabuloasă procesiune religioasă. Asemănarea deveni mai izbitoare, când trecură instrumentele muzicale ale împăratului şi ale curţii. Se puteau vedea harpe, lăute greceşti, ebraice şi egiptene, lire, citere, fluiere, timpane lungi şi înconvoiate, cimbale. Privind la pădurea asta mişcătoare de

instrumente muzicale, sclipind în soare cu luciri de aur, bronz, pietre scumpe şi perle îţi venea să crezi că Apollo sau Bachus a pornit într-o călătorie prin lume. Urmară apoi minunate carruce încărcate cu gimnaşti, dansatori, dansatoare, aranjaţi în grupuri pitoreşti, ţinând tirse în mâini. După ei veneau carele de sclavi destinaţi nu trudei, ci desfătării: băieţaşi şi fetiţe aleşi din toată Grecia şi Asia Mică, cu părul lung sau cu bucle răsucite, prinse în plase de aur, asemenea, unor amoraşi, cu feţe minunate, dar acoperite cu un strat gros de alifii, pentru ca vântul din Campania să nu le bronzeze pielea delicată.

Urma un nou detaşament de pretorieni, sicambri uriaşi, bărboşi, cu părul blond sau roşcat, cu ochii albaştri. În faţa lor păşeau stegarii numiţi imaginari, ducând vulturii romani, tăbliţe cu inscripţii, statuete de zei germani şi romani şi în sfârşit, statuete şi busturi de-ale împăratului. De sub platoşe se zăreau braţele bronzate, puternice ca nişte maşini de război, capabile să mânuiască armele grele cu care erau înarmaţi. Pământul tremura sub pasul lor egal, greu, iar ei, conştienţi parcă de puterea lor, pe care o putea folosi chiar şi împotriva împăraţilor, se uitau cu dispreţ la mulţimea de pe margini, uitând că probabil mulţi dintre ei au venit în lanţuri în acest oraş. Nu erau însă decât un număr neînsemnat. Forţele principale pretoriene rămăseseră în tabere să vegheze asupra oraşului şi să-l ţină în frâu. Urmară tigrii şi leii de ham ai lui Nero; dacă i-ar veni chef cumva să-l imite pe Dionisos, să aibă ce să prindă la care. Îi duceau de lanţuri paznici indieni şi arabi. Lanţurile erau învelite în ghirlande de flori. Animalele îmblânzite de bestiari pricepuţi se uitau la mulţime cu ochii lor verzi, parcă somnoroşi; din când în când, ridicând capetele lor uriaşe, sforăiau, simţind mirosul de oameni, şi-şi lingeau boturile.

Veneau apoi carele împărătesei şi lecticile, mai mari şi mai mici, aurii şi purpurii, încrustate

cu sidef, perle sau pietre scumpe, care străluceau în lumină. Urma iarăşi un mic detaşament de pretorieni în armuri romane, compus numai din voluntari romani. Şi iarăşi mulţimea elegantă a slujitorilor sclavi şi a copiilor, iar în cele din urmă venea însuşi Cezarul, a cărui apropiere o vesteau de departe uralele mulţimii.

În mulţime se afla şi Apostolul Petru, care voia, o dată în viaţă, să-l vadă pe împărat. Era însoţit de Ligia, cu faţa acoperită cu un văl des, şi de Ursus, a cărui forţă constituia cea mai sigură pază pentru fată în mijlocul mulţimii turbulente şi nestăpânite. Ligianul luă un bloc de piatră destinat construcţiei unui templu şi-l aduse Apostolului, ca acesta, urcându-se pe el, să poată vedea mai bine. Mulţimea la început murmurase, căci Ursus îşi făcuse loc ca o navă printre valuri, dar când ridicase singur blocul de piatră, pe care nici patru dintre ei n-ar fi reuşit să-l urnească, murmurul se schimbă în ovaţii de admiraţie. „Macte[121]!” se auzi în jur. Între timp însă, sosise împăratul. Stătea într-un car în formă de cort, tras de şase armăsari albi de Idumeea, potcoviţi cu aur. Cortul era deschis în două părţi, anume ca mulţimea să-l poată vedea pe împărat. Ar fi putu încăpea acolo mai multe persoane, însă Nero, voind ca atenţia mulţimii să se concentreze exclusiv asupra lui, trecea prin oraş singur, având la picioare numai doi pitici. Era îmbrăcat într-o tunică şi o togă de culoarea ametistului, care arunca umbre vineţii pe faţa lui. Pe cap avea o cunună de lauri. De când plecase la Neapolis, se îngrăşase în mod evident. Faţa i se lăbărţase. Sub falca de jos îi atârna o dublă guşă, din care cauză gura lui, întotdeauna prea apropiată de nas, părea acum tăiată chiar sub nări. Gâtul gros era înfăşurat, ca de obicei, cu o eşarfă de mătase pe care o îndrepta în fiecare clipă cu mâna-i albă şi grasă. La încheietură îi creştea un păr roşcat, ca nişte pete de sânge, dar nu permitea epilatorilor să-l smulgă pentru că i se spusese că operaţia aceasta

ar provoca tremuratul degetelor, ceea ce l-ar fi împiedicat să cânte din lăută. Pe faţa lui se zugrăvea o trufie nemărginită, la care se adăugau oboseala şi plictiseala. Era un chip îngrozitor şi caraghios în acelaşi timp. Trecând cu carul, întorcea capul când într-o parte, când în cealaltă, clipind din ochi şi ascultând foarte atent ovaţiile. Era întâmpinat cu furtuni de aplauze şi strigăte: „Salut, divine! Cezare, imperatore, salve, victoriosule! Salut, inegalabile – fiul lui Apollo, Apollo!” Nero, auzindu-i, zâmbea forţat. Uneori însă, o undă întunecată îi trecea peste faţă. Romanii erau ironici şi uneori, la adăpostul mulţimii, îşi permiteau să-i zeflemească până şi pe cei întorşi în triumf, pe care îi iubeau şi-i respectau cu adevărat. Se povestea că odată lui Julius Caesar i se strigase: „Cetăţeni, ascundeţi-vă nevestele, că vine chelul!” însă teribilul amor propriu al lui Nero nu suporta nici cea mai nevinovată ironie. Din mulţime, printre ovaţiile lor, se auzeau şi strigăte: „Barbă-Arămie!… Barbă-Arămie! Unde-ţi duci barba înflăcărată? Ţi-e frică să nu ia foc Roma de la ea?” Cei care strigau astfel nu ştiau că gluma lor ascunde în ea o prorocire îngrozitoare. De altfel, pe Cezar aceste voci nu-l supărau cine ştie cât, mai ales că nu mai purta barbă, o oferise mai demult într-o cutie de aur lui Jupiter Capitolinul. Alţii, însă, ascunşi după stivele de piatră şi după schelele templului strigau: „Matricida! Nero! Oreste[122]! Alcmeon[123]!” iar alţii: „Unde-i Octavia?” „Dă înapoi purpura!” iar după Poppea care venea imediat în urma lui, strigau: „Flava coma[124]!” – expresie care înfiera pe prostituate. Urechea muzicală a lui Nero prindea şi aceste strigăte şi atunci ducea la ochi smaraldul său lustruit, ca şi cum ar fi vrut să-i vadă şi să-i ţină minte pe aceia care strigaseră. Privind astfel, îl zări la un moment dat pe Apostol, care stătea pe blocul de piatră. Nimănui din strălucitul convoi şi nici din mulţimea de pe marginile drumului nu i-ar fi trecut prin

minte că se privesc în clipa aceea doi stăpânitori ai lumii, dintre care unul avea să dispară în curând, ca un vis sângeros, iar celălalt, bătrânul îmbrăcat în lacerna{125} grosolană, avea să ia în stăpânire veşnică lumea şi oraşul.

Împăratul trecu. Imediat în urma lui, venea Poppea cea urâtă de popor, într-o splendidă lectică purtată de opt africani, îmbrăcată ca şi Nero în veşminte de culoarea ametistului. Unsă cu alifii pe faţă, nemişcată, îngândurată şi indiferentă, arăta ca o zeitate frumoasă şi rea, dusă în procesiune. După ea venea o curte întreagă de sclavi, bărbaţi şi femei, şiruri întregi de care cu îmbrăcăminte. Soarele trecuse de mult de amiază, când începu trecerea curtenilor – convoi strălucitor, viu colorat, şerpuind la nesfârşit. Leneşul Petronius, salutat de popor cu simpatie, poruncise să fie dus în lectică împreună cu sclava sa cea frumoasă. Tigellinus mergea într-o carruca trasă de căluţi mici, împodobiţi cu pene albe şi purpurii. Se ridica mereu în picioare şi se uita, întinzându-şi gâtul, dacă nu-i face semn împăratului să se mute în carul lui. Mulţimea întâmpină cu aplauze pe Licinianus Calpurnius Pison, cu râsete pe Vitellius, cu fluierături pe Vatinius. Faţă de consulii Licinius şi Lecanius lumea fu indiferentă. Tulius Senecion, iubit de plebe fără să ştie cineva pentru ce, şi Vestinus se bucurară de ovaţii. Suita lui Nero era nenumărată. Se părea că tot ce-i mai bogat şi mai strălucitor sau renumit în Roma emigrează în Antium. Nero nu călătorea niciodată altfel decât cu o mie de care. Mulţimea care-l însoţea aproape întotdeauna depăşea numărul ostaşilor din legiuni. Oamenii îngrămădiţi pe margini şi-l arătau unul altuia pe Domitius Afer şi pe smochinitul Lucius Saturnius; fură văzuţi Vespasian, care încă nu terminase campania din Iudeea, de unde avea să se întoarcă numai pentru coroana de împărat, apoi fii săi, apoi tânărul Nerva, şi Lucan, şi Annius Gallon şi Quintianus, şi o mulţime de femei cunoscute

prin bogăţie, frumuseţe, lux şi destrăbălare. Mulţimea privea cu aceeaşi admiraţie şi personalităţile, şi harnaşamentele, carele, caii, veşmintele ciudate ale servitorilor adunaţi din toate părţile lumii. În revărsarea asta de lux şi măreţie, nu ştiai la ce să te uiţi, orbit de strălucirea aurului, a purpurei, de sclipirea pietrelor scumpe, de licărul sidefului şi al fildeşului. Din mulţime nu lipseau cei săraci şi flămânzi, dar spectacolul acesta aţâţa în ei nu numai dorinţa de a petrece şi invidia, ci şi mândria că sunt cetăţeni ai Romei neînvinse, care îngenunchease lumea întreagă. Nimeni nu-şi putea închipui că puterea ei nu-i veşnică pe pământ.

Vinicius venea în coada convoiului. Când îi văzu pe Apostol şi pe Ligia, sări din car şi, salutându-i cu faţa luminată, începu să vorbească repede, ca omul care n-are timp de pierdut:

— Ai venit? Nu ştiu cum să-ţi mulţumesc, o, Ligia!… Dumnezeu nu putea să-mi dea un semn mai bun. Te salut, luându-mi rămas bun, dar nu pentru mult timp. Pe drum, am să las cai de schimb. În fiecare zi liberă, am să fiu lângă tine, până când am să obţin învoirea să mă întorc de tot. Rămâi sănătoasă!

— Mergi sănătos, Marcus, răspunse Ligia şi adăugă mai încet: Christos să-ţi călăuzească paşii şi să-ţi deschidă sufletul cuvintelor lui Pavel!

El se bucură, înţelegând că ea-i nerăbdătoare ca el să devină cât mai curând creştin. Spuse:

— Ocelle mi! Fie aşa cum spui. Pavel preferă să meargă cu oamenii mei, însă este cu mine şi-mi va fi învăţător şi frate… Dă vălul la o parte, bucuria mea, ca să te mai pot vedea o dată înainte de plecare. De ce te-ai acoperit aşa?

Ea ridică vălul cu mâna, arătându-şi faţa albă şi ochii zâmbitori, şi întrebă:

— Am făcut rău?

În zâmbetul ei era o notă de copilărească provocare şi mândrie. Vinicius, privind-o cu exaltare, răspunse:

— Rău pentru ochii mei care până la moarte ar vrea să te privească numai pe tine.

Se întoarse către Ursus şi zise:

— Ursus, păzeşte-o ca pe ochii din cap, căci nu-i numai domina ta, ci şi a mea!

Pe urmă, luă mâna fetei şi-şi apăsă buzele pe ea, spre marea uimire a gloatei care nu-şi putea explica semnul acesta de mare cinstire acordat de un curtean ilustru unei fete îmbrăcate în veşminte simple, aproape de sclavă.

— Rămâi sănătoasă…

Şi plecă repede. Alaiul împărătesc se îndepărtase. Apostolul Petru făcu asupra lui Vinicius un imperceptibil semn al crucii, iar bunul Ursus începu imediat să-l laude, bucuros că tânăra lui stăpână îl ascultă atentă, privindu-l cu recunoştinţă.

Cortegiul pieri în zare, lăsând în urma lui nori de praf auriu, dar ei se mai uitară mult timp în direcţia lui, până se apropie Demas morarul, la care lucra Ursus noaptea.

Demas, sărutând mâna Apostolului, îl rugă să vină la el la masă, zicând că locuinţa lui e aproape de Emporium, iar ei trebuie să fie flămânzi şi obosiţi, căci petrecuseră cea mai mare parte din zi lângă poartă.

Plecară împreună şi, spre seară, după ce se odihniră şi mâncară în casa lui, se întoarseră în Transtiberim. Voind să treacă râul pe la podul Emilius, o apucară pe Clivus Publicus, străbătând Aventinul, printre templele Dianei şi al lui Mercur. Apostolul Petru privi de pe deal la nenumăratele clădiri care se vedeau în jur şi mai departe până dincolo de zare. Cufundat în tăcere, se gândea la dimensiunile uriaşe şi la conducerea acestui oraş, în care venise să propovăduiască cuvântul Domnului. Până atunci, cunoscuse stăpânirea romană în diferite ţări prin care călătorise, prin legiunile ei presărate pe tot întinsul lumii, însă întruchiparea supremă a puterii sale o văzuse abia

astăzi pentru prima oară în persoana Cezarului. Oraşul acela nemăsurat, lacom şi putred până în măduva oaselor, trufaş în puterea sa supraomenească, împăratul acesta fratricid, matricid, ucigaş al soţiei sale, care târa în urma lui un cortegiu de fantome însângerate nu mai mic decât curtea sa, desfrânatul şi măscăriciul acesta, stăpân peste treizeci de legiuni şi prin ele peste întreg pământul, curtenii înveşmântaţi în purpură şi împodobiţi cu aur, nesiguri de ziua de mâine, dar mai puternici decât regii; toate acestea, luate la un loc, îi apăreau ea o împărăţie îngrozitoare a răului şi a nelegiuirii. Şi se mira în inima sa de om simplu cum poate Dumnezeu să îngăduie o putere atât de mare şi neînţeleasă în mâna satanei, cum poate să lase în voia ei pământul întreg să-l frământe, călcându-l în picioare, storcând lacrimi şi sânge, să-l pustiască cu vifor de foc. La gândul acesta, inima lui se înfiora de spaimă şi se adresă în gând învăţătorului: „Doamne, ce voi face cu acest oraş în care m-ai trimis? Ale lui sunt mările şi uscatul, ale lui animalele de pe pământ şi din apă, ale lui împărăţiile şi oraşele lumii şi treizeci de legiuni care-l apără, iar eu, Doamne, sunt un biet pescar. Ce să fac? Şi cum am să înfrâng răutatea lui?”

Înălţă capul său cărunt şi tremurător spre cer, trist şi înfricat, rugându-se şi chemându-l pe învăţătorul său.

Rugăciunea îi fu întreruptă de vocea Ligiei:

— Uite, parcă-i în flăcări tot oraşul…

Într-adevăr, în ziua aceea soarele apunea ciudat. Discul lui enorm coborâse pe jumătate după dealul Janiculus, inundând într-o lumină roşie vasta întindere a cerului. De unde se aflau, privirea lor cuprindea spaţii fără margini. În dreapta vedeau zidurile lungite de umbră ale Circului Mare deasupra căruia se înălţau unul peste altul edificiile din Palatin. În faţa lor, dincolo de Forum Boarium şi Velabrum, se zărea culmea

Capitoliului, cu templul lui Jupiter. Zidurile, coloanele şi acoperişurile templelor păreau scufundate în lumina aceea de purpură. Văzute de departe cotiturile fluviului duceau parcă sânge pe unde. Pe măsură ce soarele cobora, lumina se făcea tot mai roşie, asemănându-se tot mai mult cu vâlvătăile unui imens incendiu, care, extinzându-se mereu, în cele din urmă, cuprinse toate cele şapte coline, revărsându-se asupra împrejurimilor.

— Parcă-i în flăcări tot oraşul, repetă Ligia.

Petru, acoperindu-şi ochii cu palma, zise:

— Mânia lui Dumnezeu stă asupra lui.

Capitolul XXXVII

Vinicius către Ligia:

„Sclavul Flegon, prin care îţi trimit scrisoarea asta, e creştin, unul din cei care îşi vor primi libertatea din mâinile tale, scumpa mea. E un bătrân serv al casei noastre. Pot să-ţi scriu prin el cu toată încrederea şi fără teamă că scrisoarea ar putea să cadă pe mâini străine. Îţi scriu din Laurentum, unde ne-am oprit din cauza arşiţei. Otho poseda aici o splendidă vilă pe care a dăruit-o cândva Poppeii. Dânsa, deşi despărţită de el, a găsit de cuviinţă să păstreze minunatul dar… Când mă gândesc cum sunt femeile care mă înconjoară acum – şi cum eşti tu, am impresia că din pietrele lui Deucalion[126] au luat naştere soiuri cu totul diferite de oameni şi că tu faci parte dintre cei născuţi din cristal. Te admir şi te iubesc din tot sufletul şi aş vrea să-ţi vorbesc numai despre tine şi trebuie să fac eforturi pentru ca să-ţi scriu despre călătorie, despre ceea ce mi se întâmplă şi noutăţile de la curte.

Împăratul a fost oaspetele Poppeii, care a pregătit în secret o minunată recepţie. De altfel, n-a invitat mulţi curteni, dar eu şi Petronius am fost

chemaţi.După prandium ne-am plimbat cu bărci aurite pe mare, care era atât de calmă, de parcă ar fi dormit, şi albastră, ca ochii tăi, o, divino! Am vâslit noi singuri. Fără îndoială o flata pe Augusta că barca ei e mânată de consuli şi de fii de consuli. Împăratul, stând la cârmă în togă de purpură, a cântat un imn în cinstea mării pe care-l scrisese în noaptea din ajun şi pentru care a compus muzica împreună cu Diodor. Din alte bărci îl acompaniau sclavi din India, cântând din cochiliile melcilor de mare, iar în jurul nostru săltau numeroşi delfini, atraşi parcă din adâncurile Amfitritei de muzică. Iar eu mă gândeam la tine. Mi-era dor de tine. Aş fi vrut să iau marea aceea şi vremea aceea frumoasă şi muzica aceea şi să ţi le dăruiesc. Vrei să locuim cândva pe malul mării, Augusta mea, departe de Roma? Am o moşie în Sicilia. Este acolo o pădure de migdali care primăvara se încarcă de flori roze. Coboară atât de mult spre mare, încât pe-alocuri ramurile aproape că ating apa. Acolo am să te iubesc şi am să ador învăţătura pe care o învăţ acum de la Pavel, căci ştiu acum că ea nu-i împotriva iubirii şi a fericirii. Vrei?... înainte de a auzi răspunsul tău, continui să-ţi povestesc ce s-a întâmplat în barcă. Când malul a rămas în urmă, am zărit o pânză departe în faţa noastră. Imediat s-a iscat o controversă dacă-i o barcă de pescari obişnuită sau corabia cea uriaşă de la Ostia. Eu am recunoscut-o primul. Atunci Augusta a spus că probabil nimic nu poate fi ascuns de ochii mei şi, lăsându-şi brusc vălul pe faţă, întrebă dacă şi aşa aş recunoaşte-o? Petronius a răspuns imediat că, ascuns de un nor nici măcar soarele nu poate fi văzut. Ea, chipurile glumind, a spus că nişte ochi atât de ageri probabil că numai o iubire i-a putut orbi. Înşirând numele diferitelor curtene, începu să întrebe, vrând să ghicească de care-s îndrăgostit. Am răspuns liniştit, însă, în cele din urmă, ea a rostit şi numele tău. Pomenindu-te, şi-a

descoperit din nou faţa şi a început să mă privească cu nişte ochi răi şi cercetători. Îi sunt recunoscător lui Petronius, care atunci a aplecat barca şi atenţia celorlalţi s-a îndepărtat de la mine. Dac-aş fi auzit un cuvânt defavorabil sau ironic despre tine, n-aş fi putut să-mi ascund mânia şi nu ştiu dacă aş fi reuşit să-mi stăpânesc dorinţa de a sparge cu vâsla capul acelei femei rele şi perverse… Mai ţii minte ce ţi-am povestit în casa lui Linus, în ajunul plecării, despre întâmplarea de pe lacul lui Agrippa? Petronius tot se mai teme pentru mine. Chiar şi astăzi m-a conjurat să nu jignesc amorul propriu al Augustei. Dar Petronius nu mă înţelege. El nu ştie că în afară de tine pentru mine nu există nici plăcere, nici frumuseţe, nici iubire, că faţă de Poppea simt numai scârbă şi dispreţ. Tu mi-ai schimbat sufletul atât de mult, încât nici n-aş mai putea să mă întorc la vechea mea viaţă. Tu să nu te temi că ar putea să mi se întâmple ceva rău aici. Poppea nu mă iubeşte, căci ea nu-i capabilă să iubească pe nimeni. Dorinţele ei izvorăsc numai din ciuda ce i-o poartă împăratului, care mai este încă sub influenţa ei, poate mai şi ţine la ea, totuşi n-o cruţă şi nu-şi mai ascunde de ea neruşinarea şi mârşăviile. Am să-ţi spun ceva care o să te neliniştească: Petru mi-a spus înainte de plecare să nu mă tem de împărat, că n-o să mi se clintească nici un fir de păr din cap, şi eu cred în el. O voce tainică îmi spune că fiecare cuvânt de-al lui trebuie să se împlinească şi dacă el a binecuvântat dragostea noastră, nici împăratul, nici toate puterile Hadesului, nici măcar Destinul nu vor reuşi să mi te răpească. O, Ligia! Când mă gândesc la asta sunt fericit, ca şi cum aş fi însuşi Cerul, singurul care-i fericit şi liniştit. Pe tine, fiind creştină, poate au să te supere cuvintele mele despre Cer şi Destin? În cazul acesta iartă-mă, căci greşesc fără să vreau. Botezul încă nu m-a purificat, însă inima mea este ca o cupă goală în

care Pavel din Tars urmează să verse dulcea voastră religie, care fiind a ta, este cu atât mai dulce pentru mine. Tu, divino, consideră drept un merit măcar faptul că am deşertat din cupa asta apa tulbure de care fusese plină şi că n-o feresc, ci o întind ca un om însetat, ajuns la un izvor curat. Vreau să găsesc bunăvoinţă în ochii tăi. În Antium, zilele şi nopţile mele au să treacă ascultându-l pe Pavel, care încă din prima zi de călătorie a câştigat o mare influenţă asupra oamenilor mei. Sunt mereu în preajma lui, văzând în el nu un simplu taumaturg, ci o fiinţă aproape supranaturală. Ieri am citit bucurie pe faţa lui. Când l-am întrebat ce face, mi-a răspuns: «Seamăn». Petronius ştie că el se află printre oamenii mei şi doreşte să-l vadă. Seneca de asemenea, căci a auzit despre el de la Gallon. Stelele au început să pălească, o, Ligia! Luceafărul de ziuă străluceşte tot mai puternic. În curând, aurora va îmbujora marea. Totul doarme în jur, numai eu mă gândesc la tine şi te iubesc. Te salut o dată cu aurora, sponsa mea[127]*!"*

Capitolul XXXVIII

Vinicius către Ligia:

„Ai fost vreodată, scumpa mea, cu familia lui Aulus la Antium? Dacă nu, atunci voi fi fericit dacă am să ţi-l pot arăta cândva. Încă de la Laurentum, încep să se înşire pe faleză vilele una după alta. Antiumul însuşi nu-i decât un şir nesfârşit de palate şi porticuri, ale căror coloane, pe vreme senină, se oglindesc în apă. Am şi eu o vilă aici, chiar lângă apă, un mic parc de măslini şi chiparoşi în spatele casei. Când mă gândesc că vila asta o să fie cândva a ta, marmurile ei îmi par mai albe, grădinile mai răcoroase şi marea mai azurie. O, Ligia, ce bine e să trăieşti şi să iubeşti! Bătrânul Menicles, care îngrijeşte de vilă, a sădit

pe sub tufele de mirt covoare de irişi. Când i-am văzut, mi-a venit în minte casa lui Aulus, impluvium-ul şi grădina în care am stat alături de tine. Şi ţie irişii ăştia au să-ţi amintească casa părintească, de aceea sunt sigur că are să-ţi placă Antiumul şi vila noastră. Imediat după sosire, am discutat cu Pavel în timpul prânzului. Am vorbit mult despre tine. Pe urmă, el a început să predice iar, eu l-am ascultat. Chiar dacă aş şti să scriu ca Petronius, tot n-aş reuşi să exprim tot ce am simţit şi gândit. Eu nu mă aşteptam să existe pe lume fericire, frumuseţe şi împăcare despre care oamenii să nu fi ştiut până acum. Păstrez însă toate acestea pentru convorbirile noastre, când voi veni la Roma, în prima clipă liberă. Spune-mi, cum poate să existe pe pământ laolaltă oameni ca Apostolul Petru, Pavel din Tars şi împăratul? Te întreb pentru că, după ce ascultasem pe Pavel, mi-am petrecut seara la Nero. Ştii ce-am auzit acolo? Mai întâi, şi-a citit poemul său despre distrugerea Troiei. A început apoi să se plângă că n-a văzut niciodată un oraş arzând. Îl invidiază pe Priam şi-l consideră un om fericit tocmai pentru că a putut contempla incendierea şi pieirea cetăţii natale. Auzindu-l, Tigellinus a zis: «Spune o singură vorbă, divine, şi iau o torţă şi, înainte de căderea nopţii, vei vedea Antiumul în flăcări». Împăratul îi spuse că-i un prost. «Unde-aş mai veni să respir aerul mării şi să-mi oblojesc vocea cu care m-au înzestrat zeii şi de care, după cum se spune, trebuie să am grijă spre binele poporului? Oare nu Roma este aceea care-mi dăunează? Oare nu miasmele sufocante din Subura şi Esquilin mă fac să răguşesc? Oare Roma în flăcări n-ar fi un spectacol de o sută de ori mai frumos şi mai tragic decât Antium?» Cu toţii începură să spună ce tragedie nemaipomenită ar fi un astfel de spectacol, un asemenea oraş, care a cucerit lumea, transformat în cenuşă. Cezarul spuse că astfel poemul lui ar întrece cântecul lui Homer. Pe urmă,

povesti cum ar reconstrui oraşul, cum secolele următoare ar admira opera lui, faţă de care ar păli şi cele şapte minuni ale lumii. Ascultându-l, convivii beţi începură să strige: «Fă asta! Fă-o!» Iar el răspunse: «Ar trebui să am prieteni mai credincioşi şi mai devotaţi». Eu, recunosc, ascultându-l, am fost cuprins de nelinişte, pentru că în Roma te afli tu, carissima. Acum îmi vine şi mie să râd de teama asta. Cred că Cezarul şi curtenii, oricât ar fi de nebuni, nu şi-ar permite o infamie ca asta. Totuşi, uite, ce i se poate năzări unui om din frică pentru dragostea lui. Aş prefera totuşi ca locuinţa lui Linus să nu se afle într-o străduţă îngustă ca locuinţa din Transtiberim, într-un cartier locuit de o populaţie străină, de care nu s-ar ţine seama într-un asemenea caz. Mie nici palatele nu mi se par o locuinţă demnă de tine. Aş vrea să nu-ţi lipsească nimic din podoabele şi confortul cu care te-ai obişnuit din copilărie. Mută-te în casa lui Aulus, Ligia mea. M-am gândit mult la asta. Dacă împăratul ar fi în Roma, ştirea acestei înapoieri ar putea într-adevăr să ajungă prin sclavi la Palatin, să atragă atenţia asupra ta şi persecuţii pentru că ai îndrăznit să te împotriveşti voinţei împăratului. Însă el va rămâne încă mult timp în Antium, iar când se va întoarce, lumea are să uite şi sclavii n-au să mai vorbească despre asta. Linus şi Ursus pot locui cu tine. De altfel, sper că înainte ca Palatinul să-l vadă pe împărat, tu, divina mea, vei locui în propria-ţi casă, în Carinae. Binecuvântată va fi ziua, ora şi clipa în care vei trece pragul casei mele şi dacă Christos pe care învăţ să-l cunosc are să facă asta, să fie binecuvântat numele Lui. Am să-l slujesc şi am să-mi dau pentru El viaţa şi sângele. Nu spun bine: îl vom sluji amândoi, atât cât vom trăi. Te iubesc din tot sufletul şi te salut".

Capitolul XXXIX

Ursus scotea apă din bazin, trăgând două amfore legate de o frânghie şi cântând în surdină un cântec ciudat, ligian. Privea la Ligia şi Vinicius, care străluceau albi ca două statui printre chiparoşii din grădina lui Linus. Nici o adiere de vânt nu clintea veşmintele lor. Se lăsase înserarea şi în umbra vineţie ei discutau, ţinându-se de mână.

— Nu ţi se poate întâmpla nimic rău, Marcus, că ai părăsit Antium fără ştirea împăratului? întrebă Ligia.

— Nu, draga mea, răspunse Vinicius. Împăratul a anunţat că se închide pentru două zile cu Terpnos ca să compună noi cântece. Când vine inspiraţia, nu mai ştie de nimeni şi de nimic. Şi-apoi, ce contează împăratul, când sunt lângă tine şi te pot privi? Mi-era prea dor. În ultimele nopţi, mă părăsise şi somnul. Adesea, când aţipeam răzbit de oboseală, tresăream, trezindu-mă brusc cu sentimentul că te ameninţă un pericol. Uneori, visam că mi-au fost furaţi caii de schimb care trebuie să mă aducă de la Antium la Roma. Am parcurs acum drumul ăsta mai repede decât cel mai rapid curier împărătesc. Nu mai puteam să rezist fără tine. Prea mult te iubesc, draga, scumpa mea!

— Ştiam c-ai să vii. La rugămintea mea, Ursus a dat de două ori fuga până la Carinae, să întrebe acasă la tine dacă n-ai venit. Linus râdea de mine şi Ursus la fel.

Într-adevăr, se vedea că aşteptase venirea lui. În locul mohorâtului veşmânt purtat de obicei, îmbrăcase o stola albă, de sub ale cărei falduri braţele şi capul ei răsăreau ca nişte ghiocei de sub zăpadă. Câteva anemone roze îi împodobeau părul.

Vinicius îi sărută mâna. Se aşezară pe o bancă de piatră printre frunzele de viţă sălbatică. Rezemându-se umăr de umăr, tăceau, privind

asfinţitul ale cărui ultime raze se oglindeau în ochii lor.

Farmecul serii calme puse stăpânire treptat pe ei.

— Ce linişte-i aici şi ce minunată-i lumea! spuse Vinicius cu o voce molcomă. Ce seară senină se lasă! Mă simt atât de fericit, cum n-am fost niciodată în viaţă! Spune-mi, Ligia, ce poate însemna asta? Eu nu mi-am închipuit niciodată că ar putea exista o asemenea dragoste. Credeam că nu-i decât foc în sânge şi dorinţă. Abia acum îmi dau seama că poţi să iubeşti cu fiecare picătură de sânge, cu fiecare suflare şi totuşi să te simţi liniştit de parcă somnul şi moartea ar domni în sufletul tău. E ceva nou pentru mine. Mă uit la liniştea pomilor aceştia şi am senzaţia că ea izvorăşte din sufletul meu. Abia acum înţeleg că poate exista o fericire despre care oamenii n-au ştiut până acum. Abia acum înţeleg de ce şi tu şi Pomponia Graecina sunteţi atât de senine… Da! Asta ţi-o dă Christos…

Ea îşi lipi obrazul de umărul lui şi zise:

— Dragul meu Marcus…

Şi amuţi. Bucuria, recunoştinţa, ideea că este liberă să iubească îi luaseră graiul. Emoţia îi umplu ochii de lacrimi. Vinicius cuprinse cu braţul trupul ei firav şi o strânse la piept, spunând:

— Ligia! Să fie binecuvântată clipa când am auzit prima dată numele Lui.

Ea răspunse încet:

— Te iubesc, Marcus.

Tăcură amândoi din nou, muţi de bucurie. În chiparoşi se stingeau ultimele raze ale zilei. Peste grădină începu să cearnă lumina de argint a lunii. După un timp, Vinicius vorbi:

— Ştiu… De cum am intrat aici, de cum ţi-am sărutat mâinile dragi, am citit în ochii tăi întrebarea dacă am pătruns învăţătura divină pe care o recunoşti tu şi dacă am fost botezat? Nu! Încă nu sunt botezat, dar ştii oare, floarea mea, de ce? Pavel mi-a spus: „Eu te-am convins că Dumnezeu a venit pe lume şi s-a lăsat răstignit pentru mântuirea lumii, dar în izvorul binefăcător al harului să te purifice Petru, primul care a întins mâna asupra ta, primul care te-a binecuvântat”. Am vrut, scumpa mea, să asişti şi tu la botezul meu şi naşă să-mi fie Pomponia. De aceea încă nu sunt botezat, deşi cred în Mântuitor şi în dulcea lui învăţătură. Pavel m-a convins, m-a convertit. Putea oare să se întâmple altfel? Cum să nu cred că Christos a venit pe lume de vreme ce aşa spune Petru, care i-a fost învăţăcel, şi Pavel, căruia i s-a arătat? Cum să nu cred că a fost zeu, de vreme ce a înviat din morţi? Doar a fost văzut şi în oraş, şi pe malul lacului, şi pe munte, şi l-au văzut oameni a căror gură n-a cunoscut minciuna. Eu am crezut în asta încă de când l-am auzit pe Petru în Ostrianum, căci încă de atunci mi-am zis: „În toată lumea orice om ar putea minţi mai degrabă decât acesta care zice: «Am văzut!». Dar m-am temut de religia voastră. Îmi închipuiam că ea mi te răpeşte. Credeam că ea nu recunoaşte nici înţelepciunea, nici frumuseţea, nici fericirea. Azi însă, când am cunoscut-o, ce fel de om aş fi dacă n-aş vrea ca pe pământ să domnească adevărul, nu minciuna, dragostea, nu ura, binele, nu crima, credinţa, nu necredinţa, îndurarea, nu răzbunarea? Care om n-ar voi şi n-ar prefera asta? Iar religia voastră asta ne învaţă. Şi alte religii propagă dreptate, dar numai a voastră îndreaptă inima omului, făcând-o pură, ca pe a ta şi a Pomponiei, şi credincioasă, ca pe a ta şi a Pomponiei. Ar trebui să fiu orb şi să nu văd. Şi când mă gândesc că Christos Dumnezeu a promis viaţa veşnică şi fericire nemărginită, cum numai atotputernicia divină poate da, mă întreb,

oare omul poate să dorească mai mult? Dacă l-aş întreba pe Seneca din ce motive recomandă virtutea, de vreme ce perversitatea aduce mai multă plăcere, cu siguranţă că n-ar putea să-mi dea un răspuns convingător. Eu însă ştiu de ce trebuie să fiu virtuos. Pentru că binele şi dragostea vin de la Christos şi pentru că atunci când moartea îmi va deschide ochii, o să regăsesc viaţa, o să regăsesc fericirea, o să mă regăsesc pe mine însumi şi pe tine, scumpa mea… Cum să nu iubeşti şi să nu adopţi învăţătura care spune adevărul şi înfruntă moartea? Cine n-ar pune binele deasupra răului? Eu credeam că învăţătura asta se opune fericirii, însă Pavel m-a convins că ea nu numai că nu-ţi ia nimic, dar îţi mai şi dăruie. Toate astea abia pătrund în mintea mea, însă simt că aşa este, căci niciodată n-am fost atât de fericit şi n-aş fi fost, chiar dacă te-aş fi luat cu forţa şi te-aş fi dus în casa mea. Iată, adineauri, mi-ai spus: „Te iubesc!” Cuvintele acestea nu ţi le-aş fi putut smulge cu toată puterea Romei. O, Ligia! Mintea îmi spune că învăţătura asta-i divină, cea mai bună dintre toate, iar inima mea simte asta. Cine să se opună unor asemenea forţe?

Ligia îl asculta, cu ochii ei albaştri aţintiţi asupra lui, înrouraţi ca nişte flori tainice în lumina lunii.

— Da, Marcus! Adevărat! zise ea, lipindu-se şi mai strâns de umărul lui. În clipa aceea, amândoi se simţiră negrăit de fericiţi. Înţelegeau că, în afară de dragoste, îi uneşte şi o altă forţă, blândă şi de neînvins, datorită căreia dragostea însăşi devine de neînvins, apărată de schimbări, decepţii, trădare şi chiar de moarte. Inimile lor erau stăpânite de certitudinea că orice s-ar întâmpla, ei n-au să înceteze să se iubească şi să-şi aparţină unul altuia. Şi convingerea aceasta aduse în sufletul lor o linişte de nespus. Vinicius îşi dădea seama că dragostea lui nu e numai curată şi profundă, dar şi nouă, cum lumea nu mai cunoscuse până atunci şi cum alta nu putea să fie. În dragostea lui se îngemănau toate: Ligia, şi învăţătura lui Christos, lumina lunii cernind uşor pe chiparoşi, şi noaptea senină. Întreaga fire trăia parcă prin şi pentru dragostea lui. După o vreme, continuă cu o voce şoptită şi tremurătoare:

— Tu vei fi sufletul sufletului meu. Îmi vei fi mai scumpă decât orice pe lume. Inimile noastre vor bate împreună, una singură ne va fi ruga şi una recunoştinţa faţă de Christos. O, draga mea! Ce putem să ne dorim mai mult decât să trăim împreună, să cinstim împreună pe un zeu scump şi să ştim că atunci când va veni moartea, ochii noştri se vor deschide din nou, ca după un somn blând, la o nouă lumină? Mă mir doar că n-am înţeles asta mai înainte. Şi ştii la ce mă gândesc uneori? Că acestei învăţături nu-i va rezista nimeni. Peste două sau trei sute de ani o va adopta întreaga lume; oamenii au să uite de Jupiter şi n-au să mai fie alţi zei, ci numai Christos. N-au să mai fie alte temple, decât cele creştine. Cine s-ar lepăda de propria sa fericire? Ah, am ascultat discuţia lui Pavel cu Petronius. Ştii ce-a spus Petronius la sfârşit? „Asta nu-i pentru mine”, dar nici un contraargument n-a găsit.

— Repetă-mi cuvintele lui Pavel, îl rugă Ligia.

— Era spre seară, la mine. Petronius a început să vorbească uşuratic şi să glumească, aşa cum face el de obicei. Atunci Pavel i-a spus: „Cum poţi, înţelepte Petronius, să negi că Christos a existat şi a înviat din morţi, de vreme ce tu nu erai atunci pe lume, iar Petru şi Ioan L-au văzut şi eu L-am văzut în drum spre Damasc? Mai întâi dovedeşte că suntem nişte mincinoşi şi abia pe urmă să respingi mărturiile noastre”. Petronius răspunse că nu se gândeşte să nege. Ştie că se petrec multe lucruri de neînţeles, pe care le afirmă oamenii demni de încredere. Însă altceva-i să descoperi un nou zeu, străin, şi altceva-i să-i adopţi învăţătura. „Nu vreau – a spus el – să cunosc nimic ce-ar putea să-mi strice viaţa şi să-mi distrugă frumuseţea. Să facem abstracţie de adevărul sau neadevărul zeilor noştri, mi-ajunge că sunt frumoşi, că alături de ei ne simţim veseli şi putem trăi fără griji”. Atunci, Pavel îi răspunse astfel: „Respingi învăţătura iubirii, dreptăţii şi milei de teama grijilor vieţii, dar gândeşte-te, Petronius, viaţa voastră e într-adevăr scutită de griji? Nici tu, nobile patrician, şi nimeni dintre cei mai bogaţi şi cei mai puternici nu ştie dacă, adormind seara, nu se va trezi cumva condamnat la moarte. Spune-mi, însă, dacă împăratul ar recunoaşte această învăţătură care porunceşte iubire şi justiţie, oare fericirea ta n-ar fi mai sigură? Te temi pentru bucuriile tale, dar oare atunci viaţa n-ar fi mai veselă? Iar în ce priveşte podoabele vieţii şi frumuseţea, dac-aţi construit atâtea temple şi statui frumoase în cinstea unor zei răi, răzbunători, desfrânaţi şi nedrepţi, ce n-aţi putea realiza pentru cinstirea unicului zeu al iubirii şi al adevărului? Îţi lauzi soarta pentru că eşti bogat şi trăieşti în plăcere, dar ai fi putut tot aşa să fii sărac şi părăsit, chiar dacă descinzi dintr-o mare familie, şi atunci cu adevărat ţi-ar fi mai bine dacă oamenii ar crede în Christos. În oraşul vostru chiar se găsesc unii părinţi bogaţi care nu vor să se trudească cu creşterea copiilor şi atunci îi aruncă în

stradă, copii care se numesc alumnus. Şi tu ai fi putut să fii un asemenea alumnus. Dacă toţi părinţii ar trăi după învăţătura noastră, atunci aşa ceva nu s-ar putea întâmpla. Dacă, ajungând la anii bărbăţiei, ai fi luat de nevastă o femeie iubită, ai fi dorit ca ea să-ţi rămână credincioasă până la moarte. Însă la voi, vezi ce se întâmpla. Câtă ruşine, câtă dezonoare, cât negoţ cu credinţa în căsnicie! Dar voi înşivă vă miraţi când întâlniţi o femeie pe care o numiţi univira. Iată, îţi spun: femeile care vor purta pe Christos în inimă, n-au să-şi înşele soţii, de asemenea, soţii creştini vor fi credincioşi soţiilor lor. Voi nu sunteţi siguri nici de conducătorii voştri, nici de soţii, nici de copii, nici de slugi. În faţa voastră tremură lumea întreagă, dar şi voi tremuraţi în faţa propriilor voştri sclavi, căci ştiţi că în orice clipă pot să pornească un război îngrozitor împotriva asupririi voastre, aşa cum adesea au pornit. Eşti bogat, dar nu ştii dacă mâine n-o să ţi se poruncească să-ţi părăseşti bogăţia; eşti tânăr, dar poate că mâine va trebui să mori. Iubeşti, dar te pândeşte trădarea; îţi plac vilele şi statuile, însă mâine poţi să fii expulzat în pustiurile Pandatariei; ai mii de slugi, dar mâine slugile astea pot să-ţi verse sângele. Şi dacă este aşa, atunci unde-i liniştea, fericirea, bucuria vieţii? Eu, însă, iată, propovăduiesc iubirea. Învăţătura mea cere conducătorilor să-şi iubească supuşii, stăpânilor să-şi iubească sclavii, sclavilor să slujească cu dragoste, să fie dreptate şi milostivire, iar, în cele din urmă, promite o fericire ca o mare imensă, fără sfârşit. Cum poţi deci, Petronius, să spui că învăţătura asta strică viaţa, de vreme ce o îndreaptă şi de vreme ce tu însuţi ai fi de o sută de ori mai fericit şi mai sigur dacă ea ar cuprinde lumea, aşa cum a cuprins-o puterea voastră, romană?”

— Aşa a vorbit Pavel, o, Ligia, iar Petronius a spus: „Asta nu-i pentru mine”, şi, prefăcându-se somnoros, a plecat. Înainte de plecare, a mai spus: „O prefer pe Eunice a mea, învăţăturii tale, iudeule, însă nu m-aş încumeta să te înfrunt la tribună”. Iar eu am ascultat cuvintele lui cu sufletul deschis, iar când a pomenit despre soţiile romane, am adorat din toată inima religia asta în care ai crescut, cum cresc primăvara crinii din pământul gras. Şi m-am gândit atunci: „Poppea a lăsat doi soţi pentru Nero. Calvia Crispinilla, Nigidia şi aproape toate pe care le cunosc, cu excepţia Pomponiei, au făcut negoţ cu credinţa şi jurămintele lor, şi numai ea singură, a mea, nu mă va părăsi, nu mă va înşela şi nu va stinge focul pe altarul căsniciei, chiar dacă m-ar înşela toţi şi m-ar părăsi toţi cei în care am avut încredere”. Şi ţi-am spus în gândul meu: „Prin ce să te răsplătesc dacă nu prin iubire şi respect?” Ai simţit că de acolo, din Antium, îţi vorbeam mereu şi discutam cu tine fără încetare, ca şi cum ai fi fost lângă mine? De o sută de ori mai mult te iubesc pentru că ai fugit de mine din casa împăratului. Nu mai vreau nici eu casa aceea. Nu vreau plăcerile şi muzica de acolo, numai pe tine te vreau. Spune o vorbă şi părăsim Roma, ca să ne stabilim undeva departe.

Iar ea, fără să se depărteze de el, ridică ochii, parcă îngânduraţi, spre vârfurile argintate ale chiparoşilor şi răspunse:

— Bine, Marcus. Mi-ai scris de Sicilia, unde vor să se stabilească la bătrâneţe şi soţii Aulus…

Vinicius o întrerupe cu bucurie:

— Da, draga mea, domeniile noastre, sunt apropiate. Este un ţărm minunat, unde-i clima mai dulce, iar nopţile mai senine decât la Roma, parfumate şi luminoase… Acolo, viaţa şi fericirea sunt aproape unul şi acelaşi lucru. Începu să viseze: Acolo, vom uita de griji. Ne vom plimba printre măslini şi ne vom odihni la umbră. O, Ligia! Ce viaţă! O să ne iubim, o să privim împreună marea, cerul, o să cinstim împreună pe zeul scump, o să răspândim în jur binele şi dreptatea şi o să trăim în pace!

Tăcură amândoi, gândindu-se la viitor. În cartierul locuit de populaţia truditoare, săracă, stăpânea somnul. Nici un zgomot nu tulbura liniştea.

— Ai să-mi dai voie să mă văd cu Pomponia? întrebă Ligia.

— Da, dragă. Îi vom invita în casa noastră sau vom merge noi la ei. Vrei să-l luăm cu noi şi pe Apostolul Petru? E împovărat de vârstă şi trudă. Pavel are să ne viziteze de asemenea, are să-l convertească pe Aulus Plautius şi, asemenea soldaţilor care înfiinţează colonii în ţările îndepărtate, vom înfiinţa şi noi o colonie a creştinilor.

Ligia, luând mâna lui Vinicius, voi s-o sărute, însă el, şoptind, parcă temându-se să nu gonească fericirea, spuse:

— Nu, Ligia, nu! Eu sunt cel care mă închin ţie şi te ador. Dă-mi mâinile.

— Te iubesc.

Iar el îşi lipi buzele de mâinile ei albe ca petalele de iasomie şi câteva clipe nu mai auziră decât bătaia propriilor lor inimi. În aer nu era nici cea mai mică adiere. Chiparoşii stăteau neclintiţi, de parcă şi-ar fi ţinut şi ei răsuflarea.

Deodată, liniştea fu întreruptă de un tunet neaşteptat, adânc, venind parcă de sub pământ. Ligia tresări, înfiorată, dar Vinicius o linişti:

— Rag leii în vivarii[128]…

Tăcură, ascultând. La primul răget, răspunse al doilea, apoi al treilea, al zecelea, din toate părţile, din toate cartierele. În oraş erau câteodată câteva mii de lei ţinuţi în diferite arene şi adesea, noaptea, îşi manifestau în felul acesta dorul lor după libertate. Aşa răgeau şi acum, de dor, răspunzându-şi unul altuia în liniştea nopţii. Răsuna oraşul de vuiet lung. Era ca o ameninţare sumbră. Ligia asculta aceste răgete, înfiorată de o ciudată teamă.

Vinicius o îmbrăţişă, zicând:

— Nu te teme, draga mea. Se apropie jocurile şi vivariile sunt arhipline. Apoi plecară amândoi spre căsuţa lui Linus, însoţiţi de răgetul tot mai puternic al leilor.

Capitolul XL

Între timp, la Antium, Petronius repurta aproape zilnic noi victorii asupra curtenilor, care concurau cu ei în obţinerea favorurilor Cezarului. Influenţa lui Tigellinus scăzuse cu totul. La Roma, când trebuiau înlăturaţi unii oameni care puteau deveni periculoşi şi trebuiau jefuite avuturile lor, unde erau de pus la cale aranjamente politice, de organizat spectacole uimitoare prin lux şi prost gust şi, în sfârşit, când era vorba de satisfăcut poftele infame ale Cezarului, Tigellinus, viclean şi gata la orice, era indispensabil. Însă la Antium, printre palatele care se oglindeau în azurul mării, împăratul ducea o viaţă elenică. De dimineaţa până seara, se citeau versuri, se discuta despre frumuseţe şi perfecţiune, se extaziau în faţa unor

fericite îmbinări de cuvinte, se făcea muzică, teatru, se ocupau în exclusivitate numai de ceea ce descoperise şi desăvârşise geniul grecesc. În aceste condiţii, Petronius, incomparabil mai cult decât Tigellinus şi decât alţi curteni, spiritual, elocvent, subtil, om de gust, câştiga preponderenţă. Cezarul căuta societatea lui, îi cerea părerea sau sfaturile când compunea el însuşi, îi arăta o prietenie mai vie decât oricând altă dată. Cei din jur aveau, impresia că Petronius a repurtat, în cele din urmă, o victorie definitivă, că prietenia dintre el şi împărat a intrat într-o fază statornică şi că va dura ani de zile. Chiar şi cei care înainte îl dispreţuiau pe elegantul epicureu, căutau acum să-i câştige bunăvoinţa. Mulţi se bucurau sincer că a căpătat întâietate un om care, deşi îi cunoştea pe toţi până-n adâncul inimii, privind cu un zâmbet sceptic linguşirile duşmanilor săi de ieri, nu era răzbunător şi nu-şi folosea puterea în dauna altora fie din lene, fie din distincţie. Au fost clipe când ar fi putut să-l împingă în braţele morţii chiar şi pe Tigellinus, el însă prefera să-şi bată joc de el, scoţând la iveală lipsa lui de educaţie şi obârşia lui de rând. Senatul de la Roma răsufla uşurat, căci de o lună şi jumătate nu se mai dăduse nici o condamnare la moarte. Adevărat, la Antium, ca şi în oraş, se povesteau tot felul de ciudăţenii despre rafinamentul la care ajunsese împăratul şi favoritul său, până şi-n desfrâu, însă toată lumea prefera să simtă deasupra sa un împărat rafinat decât unul transformat într-o bestie sub influenţa lui Tigellinus. Însuşi Tigellinus îşi pierduse capul şi şovăia, gândindu-se c-ar fi mai bine poate să se dea bătut, căci împăratul declarase de mai multe ori că în toată Roma şi în toată curtea exista doar două suflete capabile să se înţeleagă, doi adevăraţi eleni: el şi Petronius.

— Uimitoarea abilitate a lui Petronius îi întărise pe toţi în convingerea că influenţa lui va persista mai mult decât toate celelalte. Nu-şi puteau închipui cum ar reuşi împăratul să se descurce fără el, cu cine ar putea să discute despre poezie, muzică, curse şi în ai cui ochi s-ar uita ca să verifice dacă ceea ce compunea era într-adevăr perfect. Însă Petronius, nepăsător ca întotdeauna, părea că nu dă nici o importanţă poziţiei sale. Era, ca de obicei, încet în mişcări, leneş, spiritual şi sceptic. Adesea dădea impresia unui om care-i ironizează pe toţi, pe sine, pe Cezar şi lumea întreagă. Uneori, îndrăznea să-l critice pe faţă pe împărat şi, tocmai când cu toţii credeau că a mers prea departe, că-şi sapă singur groapa, atunci ştia să întoarcă brusc ascuţişul criticii în folosul lui, trezind admiraţia celor de faţă şi convingerea că nu există nici o situaţie din care să nu iasă triumfător. O dată, cam la o săptămână după întoarcerea lui Vinicius de la Roma, împăratul citi într-un cerc restrâns un fragment din Troiada sa. La sfârşit, după ce încetară ovaţiile, Petronius, întrebat printr-o privire, zise:

— Nedemne versuri, bune de aruncat pe foc.

Celor de faţă li se opri inima de groază, căci Nero din copilărie nu mai auzise niciodată din gura nimănui o asemenea sentinţă. Numai faţa lui Tigellinus se lumină de bucurie. Vinicius în schimb păli, gândindu-se cu spaimă că Petronius, care nu se îmbăta niciodată, de data asta întrecuse măsura cu băutura.

Nero, cu o voce mieroasă, în care vibra însă ameninţător amorul propriu profund rănit, întrebă:

— Ce găseşti rău în ele?

Petronius se repezi:

— Nu-i crede! zise, arătând cu mâna la cei de faţă. Ei nu se pricep la nimic. Întrebi ce-i rău în versurile tale? Dacă vrei să ştii adevărul, atunci am să ţi-l spun: astea-s versuri bune pentru Vergiliu, bune pentru Ovidiu, bune chiar pentru Homer, dar nu pentru tine. Tu n-ai voie să scrii aşa. Incendiul pe care-l descrii nu arde suficient, focul tău nu frige destul de tare. Nu asculta linguşirile lui Lucan. Pe el pentru asemenea versuri l-aş declara geniu, dar nu pe tine. Şi ştii de ce? Pentru că eşti mai mare decât el. De la cel mai înzestrat de zei ca tine se cere mai mult. Dar ţi-e lene. Preferi să dormi după prânz decât să stai să lucrezi. Tu poţi crea o operă cum n-a cunoscut lumea până acum şi de aceea îţi spun în faţă: scrie alta mai bună!

Vorbea parcă în bătaie de joc, mârâind uşor, însă ochii împăratului se înrourară de plăcere şi zise:

— Zeii mi-au dat puţin talent, dar în afară de asta mi-au dăruit ceva mai mult: un adevărat cunoscător şi un prieten, singurul care îndrăzneşte să-mi spună adevărul în faţă.

Întinse mâna sa grasă, acoperită cu păr ruginiu, spre candelabrul de aur jefuit din Delfi, ca să ardă manuscrisul.

Însă Petronius i-l luă mai înainte ca flacăra să fi ajuns la papirus.

— Nu, nu! zise el. Chiar aşa nedemne cum sunt ele aparţin omenirii. Lasă-mi-le!

— Permite-mi în cazul acesta să ţi le trimit într-o casetă făcută după o idee de-a mea, răspunse Nero, îmbrăţişându-l.

După un moment de tăcere, urmă:

— Da. Ai dreptate. La mine, incendiul Troiei nu străluceşte destul, focul meu nu frige destul. Am crezut, totuşi, că dac-am să fiu egal cu Homer, are să fie de ajuns. Întotdeauna m-a reţinut o anumită timiditate şi subapreciere a propriilor mele forţe. Tu mi-ai deschis ochii. Dar ştii de ce-i aşa cum spui? Atunci când un sculptor vrea să întruchipeze un zeu, îşi caută un model, iar eu nu l-am avut. N-am văzut niciodată un oraş arzând şi de aceea în descrierea mea lipseşte nota de autenticitate.

— Iar eu îţi spun că trebuie să fii un mare artist ca să înţelegi asta.

Nero căzu pe gânduri, dar după câteva clipe, spuse:

— Răspunde-mi, Petronius, la o întrebare: tu regreţi că a ars Troia?

— Dacă regret?… Pe soţul şchiop al Venerei, nicidecum! Şi am să-ţi spun de ce. Pentru că Troia n-ar fi ars, dacă Prometeu n-ar fi dăruit oamenilor focul şi dacă grecii n-ar fi declarat război lui Priam. Dacă n-ar fi existat foc, Eschil n-ar fi scris Prometeul său, iar fără război, Homer n-ar fi scris Iliada, iar eu prefer să existe Prometeu şi Iliada, decât să dăinuie un orăşel, după cât se pare destul de amărât şi murdar, în care acum ar sta cel mult un biet procurator dospit în propriu-i venin, care te-ar plictisi cu reclamaţiile lui în contra areopagului local.

— Iată ce se cheamă o vorbă înţeleaptă, răspunse Cezarul. Pentru poezie şi artă poţi şi trebuie să sacrifici totul. Fericiţi aheenii care i-au oferit lui Homer temă pentru Iliada, şi fericit Priam care a văzut pieirea oraşului său. Dar eu? Eu n-am văzut un oraş în flăcări.

Urmă un răstimp de tăcere, întrerupt în cele din urmă de Tigellinus.

— Doar ţi-am spus, Cezare, porunceşte şi ard Antiumul. Sau ştii ce? Dacă-ţi pare rău de vilele şi palatele de aici, am să poruncesc să se pună foc navelor de la Ostia, sau mai bine am să-ţi construiesc pe o culme din munţii Albani un oraş de lemn, căruia să-i pui foc cu mâna ta. Vrei?

Nero îi aruncă o privire plină de dispreţ.

— Şi eu contemplu cum ard nişte magazii de lemn? Te-ai prostit de tot, Tigellinus! Şi în plus văd că nu-mi prea apreciezi talentul şi Troiada mea, de vreme ce o altfel de jertfă ţi se pare prea mare pentru ea.

Tigellinus nu se tulbură, iar Nero, ca şi cum ar fi vrut să schimbe vorba, adăugă după o clipă:

— Vine vara… Of, cum o fi puţind acum Roma aia!… Şi totuşi la jocurile de vară va trebui să ne întoarcem acolo.

Atunci Tigellinus zise:

— Când vei da drumul curtenilor, Cezare, permite-mi să rămân o clipă cu tine…

O oră mai târziu, Vinicius se întorcea cu Petronius de la vila împăratului.

— M-am temut pentru tine, zise el. Credeam că eşti beat şi nu-ţi dai seama că-ţi pregăteşti pieirea. Nu uita că te joci cu moartea.

— Asta-i arena mea, răspunse Petronius nepăsător, şi mă amuză sentimentul că aici sunt cel mai bun gladiator. Ai văzut cum s-a terminat? Influenţa mea s-a consolidat. Are să-mi trimită versurile lui într-o casetă, care (vrei să pui pariu?) are să fie extraordinar de scumpă şi de un extraordinar prost gust. Voi da dispoziţii medicului meu să ţină în ea purgativele. Am jucat la risc, să-l întărit pe Tigellinus. Văzând că jocul prinde, o să vrea negreşit să mă imite. Îmi închipui ce-o să iasă, când o să se decidă. O să arate ca un urs din Pirinei dansând pe sârmă. Am să râd ca Democrit[{129}]. Dac-aş fi vrut neapărat, aş fi reuşit cred să-l dau de-a dura pe Tigellinus şi să devin în locul lui prefectul pretorienilor. Atunci, l-aş fi avut

în mână pe Ahenobarbus însuşi. Însă mi-e lene… Prefer, la urma urmei, viaţa pe care o duc şi chiar versurile împăratului.

— E-ntr-adevăr abilitate să transformi blamul în linguşire. Dar oare versurile sunt chiar atât de rele? Eu nu mă pricep.

— Nu-s mai rele decât altele. Lucan are într-un singur deget mai mult talent, dar nici Barbă-Arămie nu-i cu totul lipsit. În primul rând, nutreşte o mare dragoste pentru poezie şi muzică. Peste două zile, urmează să mergem la el, să ascultăm muzica imnului în cinstea Afroditei, pe care-l va termina azi sau mâine. Vom fi într-un cerc restrâns. Numai eu, tu, Tullius Senecion şi tânărul Nerva. Iar în privinţa versurilor, ceea ce ţi-am spus cândva, că le folosesc după banchet, aşa cum Vitellius foloseşte pana de flamingo, nu-i adevărat!… Uneori sunt expresive. Lamentaţiile Hecubei sunt emoţionante… Ea se plânge de chinurile naşterii şi Nero a găsit câteva expresii fericite, poate pentru că el însuşi naşte în chinuri fiecare vers… Uneori îmi pare rău de el. Pe Pollux! Ce îmbinare ciudată! Caligula era nebun de-a binelea, dar nu era un monstru ca ăsta.

— Cine poate să prevadă până unde va merge nebunia lui Ahenobarbus? zise Vinicius.

— Absolut nimeni. Se mai pot întâmpla de-acum înainte grozăvii, de care oamenii, amintindu-şi, se vor cutremura veacuri în şir. Dar tocmai asta-i interesant, chiar pasionant. Mă plictisesc adesea ca Jupiter Ammon în pustiu, cred însă că având un alt împărat m-aş fi plictisit şi mai tare. Iudeul tău, Pavel, este elocvent, o recunosc. Dacă oameni ca el au să propovăduiască învăţătura asta nouă, atunci zeii noştri trebuie să se păzească. Cu timpul s-ar putea să ajungă în podul cu vechituri. E adevărat, că dacă, de exemplu, împăratul ar fi creştin, ne-am simţi cu toţii mai în siguranţă. Însă procurorul tău din Tars, dându-mi în cap cu argumentele lui, nu s-a gândit că pentru mine nesiguranţa asta constituie punctul de atracţie al vieţii. Cine nu joacă zaruri nu-şi pierde avutul, totuşi oamenii joacă zaruri. Există în asta o anumită plăcere, o anumită uitare de sine. Am cunoscut fii de cavaleri şi senatori care au devenit de bună voie gladiatori. Tu spui că mă joc cu viaţa. Aşa este, şi o fac pentru că mă amuză, în schimb, virtuţile voastre creştine m-ar plictisi, ca lucrările lui Seneca, într-o singură zi. De aceea, elocvenţa lui Pavel s-a irosit în van. El ar trebui să înţeleagă că oameni ca mine n-au să adopte niciodată filozofia lui. Cu tine-i altceva! Cu firea ta ai putea, fie să urăşti până şi numele de creştin ca pe o molimă, fie să devii tu însuţi creştin. Eu pot recunoaşte că au dreptate, dar casc. Aşa-i, ne facem de cap, dansăm pe buza prăpastiei, ceva necunoscut ne aşteaptă în viitor, ceva se frânge sub picioarele noastre, ceva moare lângă noi! Dar de murit oricum vom muri. Deocamdată, n-avem chef să ne complicăm viaţa, slujind morţii mai înainte ca ea să vină să ne ia. Viaţa există pentru ea însăşi, nu pentru moarte.

— Îmi pare rău de tine, Petronius.

— Să nu-ţi pară mai rău decât mie. Înainte, nu te simţeai tocmai rău printre noi şi, luptând în Armenia, îţi era dor de Roma.

— Şi acum mi-e dor de Roma.

— Da! Pentru că te-ai îndrăgostit de o vestală creştină, care locuieşte în Transtiberim. Nici nu mă mir, nici nu te acuz. Mai mult mă mir că, în ciuda acestei filozofii, despre care spui că-i o mare a fericirii, şi în ciuda dragostei care în curând urmează să fie încununată, tristeţea nu-ţi părăseşte chipul. Pomponia Graecina e veşnic tristă, iar tu, de când ai devenit creştin, ai încetat să mai zâmbeşti. Nu încerca să mă convingi că-i o filozofie veselă! De la Roma te-ai întors şi mai trist. Dacă voi creştineşte vă iubiţi astfel atunci, pe pletele blonde şi inelate ale lui Bachus! n-am să vă ţin tovărăşie.

— Asta-i altceva, răspunse Vinicius. Eu îţi jur nu pe pletele lui Bachus, ci pe sufletul tatălui meu, că niciodată înainte n-am bănuit măcar că poate exista o fericire cum e cea pe care-o respir astăzi. Tânjesc însă, şi, ciudat, când sunt departe de Ligia, mi se pare că o ameninţă un pericol. Nu ştiu ce fel de pericol, nu-mi dau seama de unde ar putea veni, însă îl presimt aşa cum marinarul presimte furtuna.

— Peste două zile mă angajez să obţin pentru tine permisiunea să părăseşti Antiumul pentru cât timp vrei. Poppea e mai liniştită şi, după câte ştiu, nu te ameninţă nimic din partea ei nici pe tine, nici pe Ligia.

— Chiar astăzi m-a întrebat ce-am făcut la Roma, deşi plecarea mea a fost secretă.

— Poate că a poruncit să fii spionat. Acum însă trebuie să ţină seama şi ea de mine.

Vinicius se opri şi zise:

— Pavel spune că uneori Dumnezeu te previne, însă nu îngăduie să crezi în povestiri, aşa că încerc să nu mă mai gândesc la presimţirea asta, dar nu reuşesc. Am să-ţi spun ce s-a întâmplat ca să-mi uşurez sufletul. Stăteam cu Ligia alături, într-o noapte senină ca asta, şi făceam planuri de viitor. Nu pot să-ţi spun cât eram de fericiţi şi de liniştiţi. Şi atunci, dintr-o dată, au început să ragă leii. La Roma ăsta-i un lucru obişnuit, totuşi din clipa aceea nu mai am linişte. Am avut impresia că-i o ameninţare, prevestirea unei nenorociri… Ştii că teama nu mă cuprinde cu una, cu două, dar atunci m-am înfiorat. A venit aşa de ciudat şi pe neaşteptate, încât şi acum îmi sună mereu în urechi răgetele leilor şi-s stăpânit de o continuă nelinişte. Am mereu impresia că Ligia are nevoie de apărare, că o ameninţă ceva îngrozitor… poate chiar leii aceia. Şi uite, aşa mă zbucium într-una. Obţine pentru mine permisiunea să plec, căci altfel am să plec fără permisiune. Nu mai pot să stau aici. Ţi-o repet: nu mai pot!

Petronius începu să râdă.

— Nu s-a ajuns încă până acolo, zise el, ca fii de consuli sau soţiile lor să fie daţi leilor în arene. Poate să vă aştepte orice altă moarte, dar asta nu. De altfel, cine ştie dacă erau lei, căci zimbrii germani rag cam la fel. În ce mă priveşte, îmi bat joc de prevestiri şi de soartă. Ieri, noaptea era caldă şi am văzut o ploaie de stele căzătoare. Altora nu le-ar fi plăcut o asemenea privelişte, dar eu m-am gândit: dacă printre ele se află şi a mea, măcar n-are să-mi lipsească compania!…

Tăcu vreo câteva clipe, îngândurat, apoi zise:

— De altfel, dacă Christos al vostru a înviat, poate să vă apere şi pe voi doi de moarte.

— Poate, răspunse Vinicius, uitându-se la cerul spuzit de stele.

Capitolul XLI

Nero a cântat, acompaniindu-se singur, un imn în cinstea „Stăpânei Ciprului”, ale cărui versuri şi muzică le compusese el singur. În ziua aceea era în voce şi simţea că muzica lui îi captiva cu adevărat pe ascultători. Sentimentul acesta îi încălzea sufletul, dând forţă sunetelor pe care le scotea. Părea realmente inspirat. La sfârşit, păli de o emoţie sinceră. Pentru prima dată în viaţă, nu voi să asculte laudele celor de faţă. Rămase câtva timp cu mâinile sprijinite pe liră şi cu capul plecat, după aceea se ridică brusc şi zise:

— Sunt obosit, am nevoie de aer. Între timp, acordaţi lirele. Îşi înfăşură gâtul cu o eşarfă de mătase.

— Voi veniţi cu mine, zise, adresându-se lui Petronius şi Vinicius, care stăteau într-un colţ al sălii. Tu, Vinicius, dă-mi braţul, că n-am putere, iar Petronius să-mi vorbească despre muzică.

Ieşiră împreună pe terasa palatului pardosită cu alabastru şi presărată cu şofran.

— Aici poţi să respiri mai în voie, zise Nero. Sunt emoţionat, mi-e sufletul trist, deşi îmi dau seama că ceea ce v-am cântat vouă de probă, pot să prezint şi în public şi am să realizez un triumf cum n-a realizat încă nici un poet roman.

— Poţi să dai reprezentaţii aici, la Roma, şi în Achaia. Te-am admirat şi cu mintea, divinule! răspunse Petronius.

— Ştiu. Eşti prea leneş ca să faci măcar efortul să lauzi. Şi eşti sincer ca Tullius Senecion, dar tu te pricepi mai bine decât el. Spune-mi, ce crezi tu despre muzică?

— Când ascult o poezie, când privesc cvadriga pe care o conduci tu la circ, când contemplu o statuie, un templu sau un tablou, simt frumuseţea întreagă, iar entuziasmul cuprinde tot ceea ce operele respective pot să dea. Însă când ascult muzică, mai ales muzica ta, se deschid înaintea mea mereu alte frumuseţi şi desfătări. Alerg după ele, le sorb, însă până să mă pătrundă, se arată altele noi, şi mereu aşa, ca valurile mării care vin din infinit. De aceea, îţi spun, muzica este ca marea. Stăm pe un mal şi privim în larg, dar e cu neputinţă să vedem celălalt mal.

— Ah, ce cunoscător profund eşti tu! spuse Nero.

Câtăva vreme se plimbară în tăcere. Numai şofranul foşnea încetişor sub picioarele lor.

— Ai exprimat ideea mea, vorbi Nero în cele din urmă, şi de aceea spun: în toată Roma numai tu singur reuşeşti să mă înţelegi. Da! Şi eu cred acelaşi lucru despre muzică. În timp ce cânt, văd lucruri despre care nu ştiam că există. Iată! Sunt Cezar roman şi lumea îmi aparţine. Pot orice. Totuşi muzica îmi dezvăluie împărăţii noi, munţi noi şi mări, şi plăceri noi, pe care nu le cunoşteam înainte. De cele mai multe ori, nici nu ştiu să le numesc şi nici să le înţeleg – le simt doar. Îi simt pe zei. Văd Olimpul. O adiere suprapământească suflă asupra mea. Văd ca prin ceaţă nişte coloşi imenşi, calmi, luminoşi ca răsăritul soarelui… Sferos nemărginitul cântă în jurul meu şi îţi spun (vocea lui Nero tremură de emoţie)… eu, cezar şi zeu, mă simt atunci mărunt ca un fir de praf. Mă crezi?

— Da. Numai marii artişti pot să se simtă mici în faţa artei…

— Azi e noaptea sincerităţii, aşa că-mi deschid sufletul în faţa unui prieten şi-ţi spun mai mult. Crezi că sunt orb, ori că n-am minte? Crezi că nu ştiu că în Roma se scriu pe pereţi insulte la adresa mea, că sunt numit ucigaş de mamă şi de soţie… Că mă consideră un monstru şi un om crud pentru că Tigellinus a obţinut de la mine câteva condamnări la moarte împotriva duşmanilor mei… Da, dragule, mă consideră un monstru şi eu ştiu aşa… Atâta s-a spus că sunt crud, încât uneori mă întreb dacă nu cumva-i adevărat…. Ei nu înţeleg că faptele omului pot fi uneori crude, fără ca omul însuşi să fie crud. Ah, nimeni n-are să creadă, şi poate nici tu, dragule, n-ai să crezi că în anumite momente, când mi-e sufletul legănat de muzică, mă simt bun ca un copil în leagăn. Îţi jur pe stelele care strălucesc deasupra noastră că-ţi spun adevărul: oamenii nu ştiu câtă bunătate e în sufletul meu şi ce comori descopăr eu însumi în el, când se deschide spre muzică.

Petronius, care n-avea nici cea mai mică îndoială că Nero vorbeşte sincer în momentul acela şi că muzica într-adevăr poate scoate la lumină diferite înclinaţii mai nobile chiar ale unui suflet copleşit de egoism, desfrâu şi crime, spuse:

— Pe tine trebuie să te cunoască omul de aproape, aşa cum te cunosc eu. Roma n-a ştiut niciodată să te preţuiască.

Împăratul se sprijini mai puternic de braţul lui Vinicius, ca şi cum l-ar fi apăsat povara nedreptăţii, şi răspunse:

— Tigellinus mi-a spus că prin senat se şopteşte că Diodor şi Terpnos ar cânta mai bine decât mine din liră. Nu mi se recunoaşte nici măcar atâta! Dar tu, care spui întotdeauna adevărul, spune-mi sincer: cântă ei mai bine decât mine, sau la fel de bine ca mine?

— Nicidecum. Tu ai acorduri mai dulci şi mai multă forţă. În tine se simte artistul, ei nu-s decât nişte meşteşugari pricepuţi. Da! Ascultând mai întâi muzica lor, poţi înţelege pe urmă mai bine ceea ce reprezinţi tu.

— Dacă-i aşa, atunci să trăiască. N-au să bănuiască niciodată ce serviciu le-ai făcut în clipa asta. De altfel, dacă i-aş fi condamnat, ar fi trebuit să angajez alţii în locul lor.

— Şi s-ar fi găsit proşti care să spună că din dragoste pentru muzică distrugi muzica în imperiu. Nu omorî niciodată divine, arta de dragul artei.

— Ce mult te deosebeşti de Tigellinus, răspunse Nero. Dar, vezi, eu sunt artist în toate. Muzica deschide înaintea mea spaţii a căror existenţă n-o bănuiam, ţări pe care nu le stăpânesc, desfătări pe care nu le-am gustat. Nu pot să trăiesc o viaţă obişnuită. Muzica îmi dovedeşte că extraordinarul există, dar îl caut cu întreaga putere pe care zeii au pus-o în mâinile mele. Am deseori impresia că pentru a ajunge în lumile acelea olimpice, trebuie să faci ceea ce n-a făcut nici un om până acum, să depăşeşti omenirea şi în bine şi în rău. Ştiu, oamenii bănuiesc că am început să înnebunesc. Dar eu nu înnebunesc, ci caut! Iar dacă înnebunesc se întâmplă din plictiseală şi disperare că nu pot găsi. Eu caut – mă înţelegi? Vreau să fiu mai mare decât omul, căci numai astfel am să pot fi cel mai mare artist al vremurilor toate.

Coborând vocea, aşa ca Vinicius să nu-l mai poată auzi, şi lipindu-şi buzele de urechea lui Petronius, continuă:

— Ştii că în primul rând pentru asta mi-am condamnat la moarte mama şi soţia? La porţile lumii necunoscute am vrut să aduc cea mai mare jertfă pe care o poate aduce un om. Am crezut că după aceea o să se întâmple un miracol şi că au să se deschidă înaintea mea porţile lumii necunoscute. Putea să fie ceva îngrozitor, depăşind închipuirea omenească, numai să fie extraordinar, sublim… Dar jertfa mea nu i-a mulţumit pe zei. Pentru deschiderea porţii spre necunoscut e nevoie poate de jertfe mai mari. Fie să se întâmple cum spun prevestirile.

— Ce intenţionezi să faci?

— Ai să vezi. Ai să vezi mai repede decât te aştepţi. Deocamdată, află că există cei doi Neroni: unul aşa cum îl ştiu oamenii, şi un altul, artistul, pe care-l ştii numai tu, şi care, dacă omoară ca Moartea, sau înnebuneşte ca Bachus, o face tocmai pentru că îl sufocă platitudinea şi meschinăria vieţii obişnuite şi vrea să le nimicească, chiar de-ar fi să folosească focul sau sabia… O, câtă platitudine va fi în lumea asta când eu nu voi mai fi… Nimeni nu bănuieşte încă, nici măcar tu, dragule, ce artist sunt eu. De aceea sufăr şi-ţi spun sincer: sufletul meu e uneori trist ca chiparoşii aceia negri din faţa noastră. E greu pentru un om să poarte pe aceeaşi umeri povara celei mai mari împărăţii şi celui mai mare talent…

— Te compătimesc, Cezar, din tot sufletul şi împreună cu mine pământul şi marea, fără să-l mai socotim pe Vinicius, care te adoră din tot sufletul.

— Şi el mi-a fost întotdeauna drag, zise Nero, deşi slujeşte lui Marte şi nu Muzelor.

— El slujeşte în primul rând Afroditei, răspunse Petronius.

Şi brusc hotărî ca dintr-o singură lovitură să rezolve necazul nepotului său şi în acelaşi timp să înlăture orice primejdii care l-ar putea pândi:

— E îndrăgostit ca Troilus de Cresida, zise el. Permite-i stăpâne, să plece la Roma, căci se usucă pe picioare. Ştii oare că ostateca aceea ligiană, pe care i-ai dăruit-o, a fost găsită şi Vinicius, plecând la Antium, a lăsat-o în grija unui oarecare Linus? Nu ţi-am pomenit de asta, căci tocmai compuneai imnul, ceea ce era mai important decât orice. Vinicius a vrut să-şi facă din ea amantă, dar ea s-a dovedit virtuoasă ca Lucreţia, iar el s-a îndrăgostit de virtutea ei şi acum doreşte s-o ia de soţie. E fiică de rege, aşa că nu-i nici o nepotrivire. El, ca un adevărat ostaş, oftează, se perpeleşte, geme, însă aşteaptă permisiunea imperatorului său.

— Imperatorul nu alege soţiile ostaşilor. La ce-i trebuie permisiunea mea?

— Ţi-am spus stăpâne că te adoră.

— Cu atât mai mult poate fi sigur de permisiunea mea. E o fată frumoasă, dar prea strâmtă în şolduri. Augusta Poppea mi s-a plâns de ea că ne-a deocheat copilul în grădinile din Palatin…

— Iar eu i-am spus lui Tigellinus că zeii nu pot fi deocheaţi. Îţi aminteşti, divinule, cum s-a tulburat atunci şi cum tu singur ai strigat: *„Habet!”*

— Îmi amintesc. Zicând acestea, se întoarse spre Vinicius: O iubeşti oare aşa cum spune Petronius?

— O iubesc, Cezar! răspunse Vinicius.

— Atunci îţi poruncesc ca mâine în primul ceas al zilei să pleci la Roma, s-o iei de soţie şi să nu mi te arăţi fără inelul de mire în deget.

— Îţi mulţumesc, Cezar, din tot sufletul.

— O, ce plăcut e să-i fericeşti pe oameni, zise împăratul. Aş vrea să nu fac nimic altceva toată viaţa.

— Mai fă-ne o favoare, divinule, zise Petronius. Declară în faţa Augustei că din voinţa ta se întâmpla asta. Vinicius n-ar îndrăzni niciodată să ia de nevastă o femeie faţă de care Augusta nutreşte aversiune, dar tu, doamne, cu un singur cuvânt ai să risipeşti prejudecăţile ei, anunţând că tu însuţi ai poruncit astfel.

— Bine, spuse împăratul, ţie şi lui Vinicius n-aş putea să vă refuz nimic. Se întoarse în vilă, iar ei îl urmară, fericiţi că reuşiseră. Vinicius trebui să facă eforturi ca să nu-l îmbrăţişeze pe Petronius. Acum toate pericolele şi obstacole i se păreau înlăturate.

În atrium-ul vilei, tânărul Nerva şi Tullius Senecion se întreţineau cu Augusta, iar Terpnos şi Diodor acordau lirele. Nero intră, se aşeză pe un scaun încrustat cu baga şi, după ce şopti ceva la urechea unui paj grec din suita sa personală, rămase în aşteptare.

Pajul se întoarse repede cu o casetă de aur. Nero o deschise şi, după ce alese un colier cu pietre de opal, spuse:

— Iată bijuteriile demne de seara aceasta.

— Parcă se oglindeşte aurora în ele, spuse Poppea, convinsă că ei îi era destinat colierul.

Timp de câteva momente, împăratul contemplă, ridicându-le în lumină, pietrele roze, pe urmă spuse:

— Vinicius, să dăruieşti acest colier din partea mea tinerei prinţese ligiene, pe care-ţi poruncesc s-o iei de soţie.

Privirea uimită şi mânioasă a Poppeii trecu ca un fulger de la împărat la Vinicius şi se opri apoi asupra lui Petronius.

Acesta însă, aplecat cu nepăsare pe speteaza scaunului, îşi plimba mâna pe lemnul arcuit al lirei, de parcă ar fi vrut să-i memoreze amănunţit forma.

Vinicius mulţumi pentru dar şi, apropiindu-se de Petronius, spuse:

— Cum să te răsplătesc pentru ceea ce ai făcut azi pentru mine?

— Jertfeşte Euterpei[130] o pereche de lebede, răspunse Petronius, laudă cântecele împăratului şi bate-ţi joc de presimţiri. Sper că de acum, răcnetul leilor nu va mai tulbura nici somnul tău, nici al crinului tău ligian.

— Nu, spuse Vinicius, acum sunt pe deplin liniştit.

— Fie ca Fortuna să vă favorizeze. Acum însă fii atent, fiindcă împăratul a luat din nou lira. Opreşte-ţi respiraţia, ascultă şi varsă lacrimi.

Într-adevăr, împăratul luă lira şi-şi ridică ochii spre cer. În sală, murmurul discuţiilor se stinse. Oamenii stăteau nemişcaţi, ca împietriţi. Terpnos şi Diodor, care urmau să-l acompanieze pe împărat, pândeau cu ochii ţintă la buzele lui, în aşteptarea primelor tonuri ale cântecului.

Deodată, în vestibul, s-auzi mişcare şi zgomot. După o clipă, de după draperie apăru mai întâi libertul împăratului, Faon, şi imediat în urma lui, consulul Lecanius.

Nero încruntă sprâncenele.

— Iertare, divine imperatoare, zise Faon, gâfâind. Arde Roma! Cea mai mare parte a oraşului e în flăcări!…

La vestea aceasta toţi săriră de la locurile lor. Nero lăsă lira şi zise:

— O, zei!… Voi vedea un oraş în flăcări şi voi termina *Troiada.* După aceea, se adresă consulului:

— Dacă pornesc imediat, mai apuc să văd incendiul?

— Cezar! răspunse consulul, palid ca peretele. Oraşul e-o mare de flăcări. Fumul sufocă populaţia. Oamenii leşină sau se aruncă în flăcări, înnebuniţi… Piere Roma, stăpâne!

Se lăsă o clipă de tăcere, pe care o sfâşie ţipătul lui Vinicius:

— Vae misero mihi!

Aruncându-şi toga, numai în tunică, tânărul ieşi în goană din palat. Nero ridică mâinile spre cer şi strigă:

— Vai ţie, sfânt oraş al lui Priam!

Capitolul XLII

Vinicius abia avu timp să poruncească câtorva sclavi să-l urmeze. Se aruncă pe străzile pustii ale Antiumului, spre Laurentum. Înnebunit de vestea îngrozitoare, în unele momente nu-şi dădea seama precis ce se petrece cu el. Avea senzaţia curioasă că pe acelaşi cal, cocoţată în spinarea lui, stă Nemesis[131] şi-i strigă în ureche: „Arde Roma", biciuindu-l şi biciuindu-i calul. Lipindu-şi obrazul de gâtul calului, gonea orbeşte, numai în tunică, fără să privească înainte şi fără să ţină seama de obstacolele de care se putea zdrobi. În tăcerea nopţii înstelate, călăreţul şi calul, scăldaţi în strălucirea lunii, păreau două fantome. Armăsarul de Idumneea, cu capul întins înainte şi urechile culcate spre spate, zbura ca o săgeată printre chiparoşii nemişcaţi şi vilele albe de pe marginile drumului. Tropotul copitelor pe plăcile de piatră trezea câinii, care însoţeau cu lătratul lor arătarea ciudată, iar pe urmă, neliniştiţi de apariţia ei neaşteptată, începeau să urle cu boturile la lună. Sclavii care veneau după Vinicius, având cai mai slabi rămaseră curând în urmă. El, după ce trecu ca vântul prin Laurentumul cufundat în somn, coti spre Ardea, unde, ca şi în Aricia, Bovillae şi Ustrinum, de când venise la Antium, avea cai de schimb ca să poată parcurge în cel mai scurt timp distanţa ce-l despărţea de Roma. Ţinând minte acest lucru, gonea fără milă, storcind din cal ultimele picături de energie.

Dincolo de Ardea, cerul i se arăta în partea de nord-vest, învăluit într-o lumină roşiatică. Puteau

fi zorile, căci ora era târzie, şi-n iulie ziua venea devreme. Vinicius însă nu-şi putu reţine un ţipăt disperat de furie, căci i se păru că e lumina incendiului. Îşi aminti de cuvintele lui Lecanius: „Tot oraşul e o mare de flăcări” şi o clipă simţi nebunia înceţoşându-i mintea, fiindcă nu mai spera s-o poată salva pe Ligia sau măcar să ajungă acolo înainte ca oraşul să se fi transformat într-un morman de cenuşă. Gândurile, mai vijelioase acum chiar decât goana calului, zburau înaintea lui ca un stol de păsări negre ale disperării şi groazei. Nu ştia în care parte a oraşului a izbucnit focul. Presupunea însă că în Transtiberim, cartier înghesuit, plin cu depozite şi prăvălii construite din scânduri, care uşor putea să cadă primul pradă flăcărilor. La Roma, incendiile erau frecvente. În timpul lor se întâmplau tot atât de frecvent violenţe şi jafuri, mai ales în cartierele locuite de populaţia săracă şi pe jumătate barbară. Orice era posibil într-un cartier ca Transtiberimul, unde viermuia drojdia societăţii, adunată din toate părţile lumii. Vinicius se gândi la Ursus şi la puterea lui supraomenească, dar un titan să fi fost, ce putea face împotriva forţei distrugătoare a focului?

Teama de o răscoală a sclavilor era un alt coşmar, care de ani în şir tulbura liniştea Romei. Se spunea că sute de mii de oameni visează la vremurile lui Spartacus şi aşteaptă numai un moment potrivit ca să pună mâna pe arme împotriva asupritorilor. Iată că momentul sosise! Poate că acolo în oraş, printre flăcări a şi început măcelul. Poate înşişi pretorienii s-au năpustit asupra oraşului şi ucid din porunca împăratului. Îngrozit, Vinicius îşi aminti de discuţiile despre incendii şi oraşe care, de la o vreme, reveneau ca un ciudat refren la curtea împăratului. Îşi aminti de regretul lui Nero că trebuie să descrie un oraş în flăcări, fără să fi văzut niciodată un incendiu adevărat, îşi aminti de răspunsul, dispreţuitor dat de împărat lui Tigellinus când acesta se oferise să

dea foc Antiumului sau unui oraş artificial din scânduri şi, în sfârşit, îşi aminti cât se plângea de Roma şi de străduţele împuţite din Subura. Da! Împăratul a poruncit să se pună foc oraşului! Numai el singur putea să îndrăznească aşa ceva, şi numai Tigellinus putea să ducă la îndeplinire o asemenea poruncă. Iar dacă Roma arde din ordinul împăratului, atunci cine poate garanta că populaţia n-are să fie omorâtă din ordinul aceluiaşi? Monstrul era capabil şi de o asemenea faptă. Deci – incendiul, răscoala sclavilor şi măcel! Haos, dezlănţuirea tuturor forţelor răului şi ale crimei, şi Ligia acolo! Gemetele lui Vinicius se amestecau cu gemetele calului, care, alergând pe un drum în pantă, urcând mereu spre Aricia, era la capătul puterilor. Cine are s-o scoată din oraşul în flăcări? Cine poate s-o salveze? Vinicius se aplecă înainte, ţinându-se de coama calului, gata, în disperarea lui, să-şi înfigă dinţii în grumajii animalului. În clipa aceea, un călăreţ, alergând cu iuţeala vântului, însă de la Roma spre Antium, strigă, trecând pe lângă el: „Roma piere!” şi goni mai departe. La urechile lui Vinicius mai ajunse încă un cuvânt: „Zeii…” restul frazei fiind înăbuşit de tropotul copitelor. Cuvântul acela îl făcu să-şi revină. Zeii! Vinicius înălţă brusc fruntea şi, ridicând braţele spre cerul spuzit de stele, începu să se roage: „Nu vă chem pe voi, ale căror temple ard, ci pe Tine!… Ai suferit Tu însuţi şi numai Tu cunoşti mila! Numai Tu ai înţeles durerea omenească! Tu ai venit pe lume ca să-i înveţi pe oameni ce-i îndurarea, dă acum dovadă de îndurare. Dacă eşti aşa cum spun Petru şi Pavel, atunci salvează-mi-o pe Ligia. Ia-o acum pe braţele tale şi scoate-o din flăcări, Tu poţi asta! Redă-mi-o şi eu îţi dau în schimb sângele meu! Dacă nu vrei s-o faci pentru mine, fă-o pentru ea. Ea Te iubeşte şi are încredere în Tine. Promiţi viaţă şi fericire dincolo de moarte, dar fericirea dincolo de moarte mai poate să aştepte. Ea încă nu vrea să

moară. Las-o să trăiască. Ia-o pe braţe şi scoate-o din Roma. Tu poţi, numai să vrei”.

Se întrerupse, simţind că dacă ar continua, rugăciunea s-ar putea transforma în ameninţare. Îl înspăimântă gândul că ar putea să-l supere pe Zeu, în momentul când are mai mult ca oricând nevoie de mărinimia şi generozitatea lui. Când zidurile albe ale Ariciei, care se afla la jumătatea drumului dintre Antium şi Roma, se iviră în faţa lui, strălucind în lumina lunii, începu să-şi biciuiască şi mai zorit calul. Trecu în galop pe lângă templul lui Mercur, înălţat într-o pădure din faţa oraşului. Se aflase şi aici de nenorocire. În faţa templului era o forfotă neobişnuită. Din goana calului, Vinicius zări pe scări şi printre coloane puzderie de oameni cu torţe, căutând ocrotire. Drumul nu mai era pustiu. Grupuri tot mai numeroase se îndreptau spre păduricea lui Mercur pe cărările din marginea drumului. Din loc în loc, era şi drumul înţesat de grupuri, care se dădeau în grabă la o parte din calea călăreţului în goană. Din oraş venea zvon învălmăşit de voci. Vinicius înainta ca vântul şi răsturnă câţiva oameni pe drum. În jur răsunau strigăte: „Arde Roma! Oraşul e în flăcări! Zei, salvaţi Roma!”

Calul se poticni, smucit de o mână puternică, şi se lăsă pe picioarele dinapoi în faţa hanului în care Vinicius ţinea cal de schimb. Sclavii lui parca-ar fi fost preveniţi, aşteptau sosirea stăpânului în faţa hanului, şi la porunca lui se repeziră să-i aducă alt cal. Vinicius văzu un detaşament de zece pretorieni călări, care probabil mergeau să ducă vestea la Antium. Se apropie repede de ei, întrebându-i:

— Ce cartier e în flăcări?

— Cine eşti? întrebă comandantul grupei.

— Vinicius, tribun militar şi curtean! Răspunde!

— Incendiul a izbucnit în prăvăliile de lângă Circul Mare. Când am primit ordinul să plecăm, centrul oraşului era în flăcări.

— Dar Transtiberim?

— Focul n-a ajuns acolo, însă cuprinde mereu alte cartiere şi nimic nu-l poate opri. Oamenii pier de dogoare şi de fum. Şi nu există salvare.

În clipa aceea, i se aduse lui Vinicius un alt cal. Tânărul tribun încălecă şi goni mai departe.

Se îndrepta acum spre Albanum, lăsând în dreapta Albalonga şi minunatul ei lac. Drumul de la Aricia urca spre culmea unui deal care închidea orizontul, iar Albanum se afla de cealaltă parte. Vinicius ştia că, o dată ajuns pe culme, o să zărească nu numai Bovillae şi Ustrinum, în care îl aşteptau alţi cai, ci şi Roma, căci de la Albanum încolo se întindea, de ambele părţi ale căii Appia, şesul neted al Campariei, peste care treceau spre oraş doar arcadele apeductelor şi nimic nu împiedica vederea.

— De pe culme, am să văd flăcările, îşi zise. Şi începu să-şi biciuiască iarăşi calul.

Înainte de a ajunge pe culmea dealului, simţi pe faţă adierea vântului, care-i aduse în nări mirosul de fum.

O zare aurie tivea conturul dealului. „Lumina flăcărilor”, gândi Vinicius.

Noaptea pălise. Albeau zorile şi nu puteai şti dacă lumina arămie ce răsărea pe după spinările dealurilor din jur venea de la incendiu sau de la auroră. Vinicius ajunse pe culme şi atunci o privelişte îngrozitoare i se înfăţişă înaintea ochilor.

Toată valea era înecată în fum, parcă un nor uriaş s-ar fi lăsat chiar la suprafaţa pământului, acoperind oraşele, apeductele, vilele, copacii. Iar dincolo de această întindere cenuşie, înspăimântătoare, ardea oraşul de pe coline.

Incendiul însă nu avea forma unei jerbe ca atunci când arde o sigură clădire, fie ea oricât de mare. Era ca o pânză de foc, lungă şi întinsă.

Deasupra acestei pânze de foc stăruia un val de fum, când negru, când roz, când sângeriu, compact, umflat, încolăcindu-se ca un şarpe care se strânge şi destinde într-una, înaintând. Norul acela imens de fum uneori înghiţea flăcările care pe urmă izbucneau cu mai multă forţă. Şi focul şi fumul se întindeau de la un capăt la altul al orizontului, închizându-l. Munţii Sabini nu se mai vedeau.

În prima clipă, lui Vinicius i se păru că nu arde numai oraşul, ci lumea întreagă şi că nici o fiinţă vie nu se poate salva din oceanul acela de fum şi foc.

Vântul sufla tot mai puternic dinspre incendiu, aducând miros de ars şi funingine. Se făcuse ziuă de-a binelea şi soarele lumina piscurile din jurul lacului Albano. Razele palide ale dimineţii erau ruginii, bolnave din cauza funinginii. Vinicius, coborând spre Albanun, pătrunse într-un fum tot mai des, tot mai greu de străpuns cu privirea. Oraşul era complet înecat în fum. Populaţia neliniştită ieşise în stradă. Te speriai la gândul ce-o fi la Roma, dacă şi aici, de pe acum, era greu să respiri.

Disperarea îl cuprinse din nou pe Vinicius. Groaza îl înnebunea. „E imposibil – se gândea el – ca întreg oraşul să se fi aprins dintr-o dată. Vântul suflă de la nord şi aduce fumul numai încoace. În partea cealaltă nu-i fum. Fluviul desparte Transtiberimul de oraş. Poate că a scăpat cu totul, în orice caz a fost timp suficient ca Ursus cu Ligia să iasă prin poarta Janicula şi să scape de pericol. E imposibil ca oraşul care stăpâneşte lumea întreagă să fie şters de pe suprafaţa pământului împreună cu locuitorii săi. Chiar şi în oraşele cucerite, unde măcelul se alătură focului, distrugând împreună, întotdeauna mai rămâne în viaţă un anumit număr de oameni. De ce să piară neapărat Ligia? Doar asupra ei veghează însuşi Dumnezeu, care a învins el însuşi moartea!”

Gândind astfel, începu din nou să se roage şi, după obiceiul cu care se învăţase de demult, să jure, promiţând lui Christos daruri şi jertfe. După ce străbătu Albanum, a cărui populaţie se afla aproape toată pe acoperişuri şi în pomi, ca să privească la Roma, se mai linişti, redobândindu-şi sângele rece. Îşi spuse că pe Ligia o ocrotesc nu numai Ursus şi Linus, ci şi Apostolul Petru. Gândul acesta îi dădu curaj. Petru fusese întotdeauna pentru el o fiinţă neînţeleasă, aproape supranaturală. De când îl ascultase în Ostrianum, îi rămăsese impresia ciudată de care pomenise în scrisoarea trimisă Ligiei la începutul şederii sale în Antium: că fiecare cuvânt al acestui bătrân este adevărat, sau trebuie să devină adevărat. Cunoştinţa mai strânsă pe care o legase cu Apostolul în timpul bolii transformase impresia aceea într-o convingere nestrămutată. De vreme ce Petru binecuvântase iubirea lui şi i-o promisese pe Ligia, ea nu putea să piară în flăcări. Oraşul n-are decât să ardă, însă nici o scânteie nu va cădea pe veşmintele ei. Noaptea nedormită, galopul nebunesc, emoţiile îi provocară o ciudată exaltare. Totul i se părea posibil: Petru face semnul crucii asupra flăcărilor, le despică printr-un cuvânt şi ei trec neatinşi pe aleea de foc. Petru cunoştea viitorul, aşadar, cu siguranţă prevăzuse catastrofa. În cazul acesta, cum ar fi putut să nu-i prevină pe creştini şi să nu-i scoată din oraş? Cum ar fi putut lipsi dintre ei Ligia, pe care-o iubea ca pe propriul său copil? Speranţa puse stăpânire pe inima lui Vinicius. „Dacă ei fug din oraş – îşi spuse – s-ar putea să-i găsesc în Bovillae sau să-i întâlnesc pe drum. S-ar putea ca în orice clipă faţa iubită să apară din fumul care acoperă tot mai compact Campania”.

Speranţa asta i se păru cu atât mai întemeiată, cu cât pe drum întâlnea din ce în ce mai mulţi oameni care, părăsind oraşul, se îndreptau spre munţii Albani pentru ca, salvându-se de foc, să scape şi de fum. Încă înainte să fi ajuns la

Ustrinum, trebui să-şi domolească mersul din cauza înghesuielii. Alături de oamenii porniţi pe jos, cu boccele în spate, întâlni cai şi asini încărcaţi cu poveri, care pline de lucruri, lectici în care sclavii îi duceau pe locuitorii mai bogaţi ai oraşului. Ustrinum era ticsit de refugiaţi din Roma şi era greu de trecut pe-acolo. În piaţă, printre coloanele templelor, şi pe străzi se îngrămădeau sute şi mii de oameni. Pe alocurea, se instalau corturi, sub care aveau să-şi găsească adăpost familii întregi. Alţii stăteau sub cerul liber, strigând, chemându-i pe zei, blestemându-şi soarta. În spaima generală era greu să afli ceva desluşit. Oamenii pe care îi întrebase Vinicius, fie că nu răspundeau de loc, fie că îl priveau înnebuniţi de groază, strigând că piere oraşul şi lumea întreagă. Dinspre Roma veneau mereu noi grupuri de bărbaţi, femei şi copii, care înteţeau tulburarea şi lamentările. Unii, rătăcindu-se de ai lor în îmbulzeală, îi căutau disperaţi pe cei pierduţi. Alţii se încăierau pentru un adăpost. Grupuri de păstori din Campania, pe jumătate sălbatici, veniseră în orăşel să afle noutăţi sau să fure câte ceva, lucru înlesnit de înghesuială. Pe alocurea, cete de sclavi sau de gladiatori începuseră să jefuiască casele şi vitele din oraş, luându-se la harţă cu soldaţii care săreau în apărarea locuitorilor.

Senatorul Iunius, pe care Vinicius îl găsi lângă han, înconjurat de un grup de sclavi batavi, fu primul care îi dădu date mai amănunţite despre incendiu. Focul izbucnise într-adevăr lângă Circul Mare, în locul unde se învecinează cu Palatinul şi cu dealul Caelius, s-a întins însă cu o iuţeală de neînţeles, cuprinzând tot centrul oraşului. Din timpurile lui Brennus, nu mai suferise oraşul niciodată o catastrofă asemănătoare.

— Circul a ars cu totul, spuse Iunius, şi toate prăvăliile şi casele din jurul lui. Focul, înconjurând Palatinul, a ajuns în Carinae…

Iunius care avea în Carinae o casă splendidă, plină de opere de artă pe care le iubea, luă un pumn de praf şi, presărându-şi-l în cap, începu să geamă. Vinicius îl scutură de umeri.

— Şi casa mea e în Carinae, zise el, dar dacă piere totul, să piară şi ea. Îşi aminti că Ligia, urmându-i sfatul, ar fi putut să se mute în casa lui Aulus. Întrebă:

— Dar Vicus Patricius?

— În flăcări, răspunse Iunius.

— Dar Transtiberim?

Iunius îl privi, mirat.

— Ce-mi pasă de Transtiberim? zise, ducându-şi palmele la tâmple.

— Mie îmi pasă de el mai mult decât Roma întreagă, strigă nervos Vinicius.

— Acolo cred că poţi să ajungi prin Via Portuenis, căci pe lângă Aventin ai să te sufoci de dogoare… Transtiberim?… Nu ştiu. Cred, că focul încă n-a ajuns acolo, dar că nu ajunge în clipa asta numai zeii pot să ştie…

Iunius şovăi o clipă, apoi zise cu vocea coborâtă:

— Ştiu că n-ai să mă trădezi. Îţi spun că ăsta nu-i un incendiu obişnuit. N-au dat voie să salveze Circul… Am auzit chiar eu… Când au început să ardă casele din jur, mii de voci strigau: „Moarte celor care vor voi să stingă focul!” Nişte oameni aleargă prin oraş şi aruncă prin case torţe aprinse… Poporul e revoltat. Strigă că oraşul a fost incendiat din ordin. Nu-ţi spun nimic mai mult. Vai de oraş, vai nouă tuturor şi mie! Ce se petrece acolo limba omenească nu poate exprima. Oamenii pier în foc sau se omoară unii pe alţii în înghesuială… Ăsta-i sfârşitul Romei!… Şi începu din nou să geamă: Vai, vai oraşului şi nouă!

Vinicius încălecă şi o porni înainte pe calea Appia.

Acum însă avansa încet, prin râul de oameni care se scurgea dinspre oraş. Roma se vedea în faţa

lui Vinicius, ca în palmă, cuprinsă toată de flăcări… Ajungea până la el dogoarea incendiului. Ţipetele şi vaietele oamenilor nu puteau acoperi şuieratul şi trosnetul flăcărilor.

Capitolul XLIII

Pe măsură ce Vinicius se apropia de ziduri, se dovedi că era mai uşor să ajungă până la Roma, decât să pătrundă spre centrul oraşului. Prin Via Appia era greu să străbaţi, din cauza înghesuieli. Casele, terenurile virane, cimitirele, grădinile şi templele aflate de ambele părţi ale şoselei se transformaseră în bivuacuri. La templul lui Marte, care se afla lângă Porta Appia, mulţimea smulsese uşile, căutând un adăpost. În cimitire, cavourile mai mari deveniseră obiect de dispută, oamenii se încăierau pentru ele, ajungând până la vărsare de sânge. Ustrinum, cu dezordinea ce-l stăpânea, nu dădea decât o vagă imagine a ceea ce se petrecea lingă zidurile oraşului. Dispăruse orice respect pentru lege, fuseseră uitate legăturile de rudenie sau deosebirile de stare socială. Puteau fi văzuţi sclavi ciomăgindu-i pe cetăţenii romani. Gladiatori beţi, uniţi în cete, alergau ţipând sălbatic prin pieţe, pe la răspântii, risipind oamenii, maltratând şi jefuind. Mulţimi de barbari aduşi pentru vânzare fugiseră din barăcile unde erau închişi. Pieirea oraşului însemna pentru ei sfârşitul sclaviei şi ceasul răzbunării. În timp ce populaţia stabilă, care-şi pierduse în foc avutul, ridica mâinile spre zei, cerând disperată ajutor, aceştia cu urlete de bucurie atacau grupurile de oameni, smulgându-le veşmintele de pe umeri, răpind femeile. Li se alăturară sclavii care slujeau mai mult pe la Roma, vagabonzii care nu aveau nimic pe ei în afară de o cingătoare de stofă peste coapse, fiinţe

îngrozitoare de prin mahalale, care ziua nu se arătau pe străzi şi a căror existenţă în Roma era greu de bănuit. Mulţimea aceasta alcătuită din asiatici şi africani, greci, traci, germani şi britani, urlând în toate limbile pământului, sălbatică, dezlănţuită, îşi făcea de cap, crezând că a sosit clipa în care poate să se răzbune pentru toţi anii de chin şi de mizerie. În furnicarul acesta învălmăşit, în lumina zilei şi a focului, sclipeau căştile pretorienilor, care în multe locuri trebuiau să lovească în gloata sălbăticită, pentru a ocroti populaţia mai liniştită. Vinicius văzuse în viaţa lui oraşe cucerite, însă ochii lui nu priviseră niciodată la un asemenea spectacol în care disperarea, lacrimile, durerea, gemetele, bucuria sălbatică, nebunia, furia să se amestece într-un haos de nedescris. Iar deasupra acestor valuri de mulţime înnebunită vuia incendiul, ardea pe dealuri cel mai mare oraş din lume, trimiţând asupra mulţimii răsuflarea sa de foc, înecând-o în fumul care acoperea bolta cerului din zare în zare. Tânărul tribun, adunându-şi toate puterile, expunându-şi viaţa în fiecare clipă, ajunse, în sfârşit, la Porta Appia. Aici îşi dădu seama că prin Porta Capena n-are să poată intra în oraş, nu numai din cauza înghesuielii, ci a arşiţei îngrozitoare. Podul de la Porta Trigemina, din faţa templului Cibelei, nu mai exista. Ca să treacă Tibrul, trebuia să răzbată până la podul Sublicius, adică să treacă pe lângă Aventin, cartier care se transformase într-o mare de flăcări. Era cu neputinţă. Trebuia să se întoarcă în direcţia Ustrinum, de acolo să cotească de pe calea Appia, să treacă râul mai jos de oraş şi să ajungă pe Via Portuensis, care ducea direct în Transtiberim. Nu era un lucru uşor din cauza îmbulzelii tot mai mari de pe calea Appia. Ar fi trebuit poate să-şi deschidă drum cu sabia, dar Vinicius nu avea la el arme, căci plecase de la Antium aşa cum îl găsise vestea incendiului în vila împăratului. La fântâna lui Mercur, zări un

centurion cunoscut de pretorieni, care, în fruntea câtorva zeci de oameni, apăra intrarea în templu. Îi porunci să-l urmeze, iar acesta, recunoscându-l pe tribun, nu îndrăzni să se împotrivească ordinului.

Vinicius luă personal conducerea detaşamentului şi, uitând în clipele acelea, de învăţătura lui Pavel despre dragostea de aproapele, împingea şi tăia din faţa sa cu o grabă fatală celor care nu reuşeau să se dea la timp la o parte. Îi însoţeau din urmă blesteme şi o ploaie de pietre. El însă nu le lua în seamă, ci căuta să iasă cât mai curând la drum liber. Nu se putea înainta decât cu preţul unor eforturi uriaşe. Oamenii, care de bine, de rău se aşezaseră, nu voiau să facă drum soldaţilor, blestemându-i în gura mare pe Cezar şi pe pretorieni. În unele locuri, mulţimea lua deschis o atitudine ameninţătoare. La urechile lui Vinicius ajungeau voci care-l acuzau pe Nero că a dat foc oraşului. Erau ameninţaţi pe faţă cu moartea şi el, şi Poppea. De jur împrejur răsunau strigăte: *Sanio!"* *„Histrio!"* (măscărici, actor), *„Matricida!"* Unii cereau să fie adus târâş până la Tibru, alţii strigau că Roma a răbdat prea mult. Era clar că de la ameninţări puteau trece la răscoală deschisă, care avea nevoie numai de un conducător şi putea să izbucnească în orice clipă. Deocamdată însă, furia şi disperarea mulţimii se îndreptau împotriva pretorienilor, care nu puteau să treacă prin înghesuială pentru că drumul era baricadat cu grămezi de lucruri scoase în grabă din incendiu: lăzi şi butoaie cu hrană, mobilă preţioasă, vase, leagăne de copii, rufe, care şi litiere. În unele locuri, se ajunse chiar la ciocniri, însă pretorienii risipeau repede gloata neînarmată. După ce străbătură cu greu străzile Latina, Numiciana, Ardeatina, Laviniana şi Ostiana, ocolind vilele, grădinile, cimitirele şi templele, Vinicius ajunse, în sfârşit, la Vicus Alexandru, dincolo de care trecu Tibrul. Aici era mai puţină lume şi mai puţin fum. De la refugiaţii care nu lipseau nici aici, află că

numai unele străduţe din Transtiberim au fost cuprinse de flăcări, dar că, cu siguranţă, n-are să reziste nimic în faţa furiei focului, căci sunt oameni care anume dau foc şi nu permit să-l stingi, strigând că fac asta din ordin. Tânărul tribun nu mai avea acum nici cea mai mică îndoială că într-adevăr împăratul a ordonat incendierea Romei şi răzbunarea, pe care o cerea mulţimea, i se păru un lucru cinstit şi drept. Ce rău mai mare ar fi putut pricinui Mitridate sau oricare dintre cei mai aprigi duşmani ai Romei? Se întrecuse măsura. Nebunia depăşise orice limite. Viaţa oamenilor devenise insuportabilă. Vinicius era convins că lui Nero îi bătuse ceasul, că ruinele oraşului trebuie să-l strivească sub ele pe fiorosul măscărici, împreună cu toate crimele lui. Dacă s-ar găsi un bărbat destul de curajos, care să conducă poporul împins la disperare, totul s-ar putea termina în decurs de câteva ore. Gânduri îndrăzneţe de răzbunare se iviră în mintea lui Vinicius. Dac-ar fi el acela? Casa Viniciuşilor, care până în ultimele vremuri dăduse numeroşi consuli, era cunoscută în toată Roma. Mulţimea avea nevoie numai de nume. Dacă atunci când au fost condamnaţi la moarte patru sute de sclavi ai prefectului Pedanius Secundus, puţin a lipsit să nu se ajungă la răscoală şi război civil, ce s-ar întâmpla azi, în faţa acestei catastrofe, care depăşeşte tot ce a suferit Roma în decurs de opt veacuri? „Cine-i va chema la arme pe quiriţi – se gândea Vinicius – acela fără îndoială îl va răsturna şi pe Nero şi se va îmbrăca el în purpură”. Atunci de ce n-ar face-o el? Era mai puternic, mai viteaz şi mai tânăr decât alţi curteni… Nero dispunea de treizeci de legiuni aflate la marginea imperiului. Dar oare şi legiunile şi comandanţii lor n-au să se revolte la vestea arderii Romei şi a templelor ei?… în cazul acesta el, Vinicius, ar putea să devină împărat. Printre curteni se şoptea că un ghicitor i-a prezis purpura lui Otho. Cu ce-i el mai prejos? Poate că şi

Christos l-ar ajuta cu puterea sa divină, poate că gândul acesta vine de la El? „De-ar fi aşa!” strigă Vinicius. S-ar răzbuna atunci pe Nero pentru primejdia prin care trecuse Ligia, pentru neliniştea lui, ar introduce o domnie a justiţiei şi adevărului, ar răspândi învăţătura lui Christos până la malurile înceţoşate ale Britaniei şi, totodată, ar îmbrăca-o în purpură pe Ligia, ar face-o stăpâna pământului.

Însă gândurile acestea, care izbucniseră în mintea lui ca un snop de scântei dintr-o casă în flăcări, se stinseră ca scânteile. În primul rând, trebuia salvată Ligia. Vedea acum catastrofa de aproape. Teama îl cuprinse din nou. În faţa mării de foc şi fum, credinţa că Apostolul Petru o va salva pe Ligia se stinse în inima lui. Disperarea îl cuprindea pentru a doua oară. Nu-şi reveni decât după ce ajunse la Via Portuensis, care ducea direct în Transtiberim. La poartă i se repetă ceea ce auzise de la refugiaţi şi mai înainte că cea mai mare parte a acestui cartier încă nu fusese cuprinsă de flăcări, deşi în câteva locuri focul trecuse dincoace de râu.

Trastiberim era de asemenea înecat în fum. Şi aici, mulţimea care se refugia umplea străzile şi era chiar mai greu de răzbătut, pentru că, având mai mult timp, oamenii de aici căutau să salveze mai multe lucruri. Şoseaua principală portuară era în multe locuri blocată, iar lângă Naumachia lui August se ridicau mormane enorme de boarfe. Prin străduţele înguste, unde fumul se strângea, stăruind compact, nici nu se mai putea trece. Mii de locuitori îşi căutau scăparea în fugă. Vinicius văzu tablouri înfiorătoare. Adesea, două torente omeneşti, venind din părţi opuse, se ciocneau, luptându-se pe viaţă şi pe moarte. Oamenii se călcau în picioare. Familiile se rătăceau, mamele îşi strigau, disperate, copiii. Vinicius se cutremura, gândindu-se la ceea ce putuse să se petreacă pe acolo unde focul era în toiul lui. În vacarmul de ţipete, răcnete, vaiete, era greu să întrebi şi să

înţelegi răspunsul. În anumite momente se rostogoleau noi vălătuci de fum negru şi greu, târându-se pe faţa pământului, învăluind casele, oamenii şi lucrurile cu întunericul nopţii. Vântul, produs de incendiu, din când în când risipea fumul, şi Vinicius putea înainta, apropiindu-se de străduţa pe care se afla casa lui Linus. Fierbinţeala zilei de iulie, înteţită de dogoarea ce venea de la cartierele în flăcări, devenise insuportabilă. Ochii te usturau de fum, nu puteai respira. Chiar şi locuitorii care, în speranţa că focul n-o să treacă râul, rămăseseră până acum în case, începură să le părăsească şi înghesuiala sporea în fiecare clipă. Pretorienii care-l însoţiseră pe Vinicius rămăseseră în urmă. În învălmăşeală, cineva îi răni cu un ciocan calul, care începu să zvâcnească din capul însângerat, ridicându-se pe două picioare şi refuzând să mai asculte de călăreţ. După tunica sa bogată, oamenii recunoscură în Vinicius un curtean şi imediat răsunară în jur strigăte: „Moarte lui Nero şi incendiatorilor lui!” Sosise o clipă de mare pericol, căci sute de mâini se întinseră spre Vinicius, însă calul speriat o luă la goană, călcând peste oameni, şi-n acelaşi timp răbufni un nou val de fum, cufundând strada în întuneric. Vinicius, văzând că nu mai poate să treacă călare, sări la pământ şi începu să alerge, strecurându-se pe lângă pereţi, aşteptând uneori ca mulţimea care se refugia să treacă de el. Mintea îi spunea că-i un efort zadarnic. Ligia poate plecase din oraş, poate se salvase. Era mai uşor să găseşti un ac în carul cu fân, decât un om în haosul acesta. Voia totuşi, chiar cu preţul vieţii, să ajungă până la casa lui Linus. Uneori, se oprea şi se freca la ochi. Rupse o bucată din tunică, îşi acoperi cu ea nasul şi gura şi alergă mai departe.

Pe măsură ce se apropia de râu, dogoarea creştea. Vinicius, ştiind că incendiul a pornit de la Circul Mare, crezu la început că dogoarea vine de acolo, de la Forum Boarium şi de la Velabrum,

aflate în apropiere. Însă cineva care fugea, ultimul pe care-l văzu Vinicius, un bătrân în cârje, îi strigă: „Nu te apropia de podul Cestius! Toată insula-i în flăcări!” Nu mai era nici o speranţă. La cotitura dinspre Vicus Judaeorum, pe care se afla casa lui Linus, tânărul tribun zări, printre norii de fum, flăcările. Ardea, nu numai insula, ci şi cartierul Transtiberim, sau măcar celălalt capăt al străduţei pe care locuia Ligia. Vinicius îşi aminti că locuinţa lui Linus este înconjurată de grădină, în spatele căreia, spre Tibru, era un teren viran nu prea mare. Gândul acesta îl consolă. Focul se putea opri la terenul acela gol. Cu o licărire de speranţă alergă mai departe, deşi fiecare pală de vânt aducea nu numai fum, ci şi mii de scântei, care puteau să aprindă focul în celălalt capăt al străzii şi să-i închidă drumul la întoarcere.

În cele din urmă, printr-o perdea de fum, zări chiparoşii din grădina lui Linus. Casele aflate dincolo de terenul viran ardeau ca nişte ruguri, însă mica „insulă” a lui Linus era încă neatinsă. Vinicius se uită cu recunoştinţă spre cer şi se repezi spre casă, deşi căldura începuse să-l înăbuşe. Poarta era încuiată. O sfărâmă cu umărul şi se năpusti înăuntru.

În grădină nu era ţipenie de om. Casa părea de asemenea pustie.

„Poate c-au leşinat de fum şi dogoare”, se gândi Vinicius.

Începu să strige:

— Ligia! Ligia!

Îi răspunse tăcerea. Nu se auzea decât trosnetul îndepărtat al focului.

— Ligia!

Pe neaşteptate, îi ajunse la urechi răgetul sumbru pe care-l mai auzise o dată din această grădiniţă. Pe insula din apropiere se aprinse probabil vivarium-ul de lângă templul lui Esculap, iar fiarele cuprinse de groază începuseră să urle. Vinicius se cutremură din creştet până-n picioare.

Iată, pentru a doua oară, într-un moment când toată fiinţa lui era stăpânită de gândul la Ligia, răsunau răgetele acelea îngrozitoare, prevestitoare de nenorociri, ca o ciudată prezicere a unui viitor întunecat.

Nu fu însă decât o impresie de moment. Mai cumplit decât urletul animalelor sălbatice, vuietul incendiului te oprea să te gândeşti la altceva. Ligia nu răspunse la chemare, însă putea să fie leşinată sau sufocată de fum în casa ameninţată să se aprindă. Vinicius se repezi în casă. În micul atrium era pustiu şi întuneric. Căutând pe bâjbâite uşile care duc spre cubiculum, observă o flăcăruie clipind. Apropiindu-se, văzu un lararium, unde în loc de lari era o cruce. Sub cruce ardea o candelă. Prin mintea tânărului prozelit trecu cu iuţeala fulgerului gândul că crucea acea trimite o luminiţă cu care poate s-o găsească pe Ligia, aşa că luă candela şi începu să caute dormitoarele. Găsi unul şi dădu draperia la o parte.

Nici aici nu era nimeni. Vinicius era convins că nimerise în dormitorul Ligiei, căci în cuie bătute în pereţi atârnau hainele ei, iar pe pat era aruncat *capitium,* un veşmânt strimt pe care-l purtau femeile direct pe corp. Vinicius îi luă îl duse la buze şi, punându-şi-l pe umăr, porni să caute mai departe. Casa era mică, aşa că în scurt timp cercetă toate încăperile, chiar şi pivniţa. Nicăieri nu găsi picior de om. Era limpede că Ligia, Linus şi Ursus au încercat să scape cu fuga, împreună cu alţi locuitori ai cartierului. „Trebuie să-i caut în mulţime, dincolo de porţile oraşului”, se gândi Vinicius.

Nu se miră prea mult că nu-i întâlnise pe Via Portuensis, căci se putea ieşi din Transtiberim şi în direcţie opusă, spre dealul Vaticanului. Oricum, măcar de foc scăpaseră. Lui Vinicius i se luă o piatră de pe inimă. Deşi văzuse că fuga însăşi mai era legată de destule pericole, gândul la puterea supraomenească a lui Ursus îi dădea curaj. „Acum

trebuie, îşi zicea el, să fug de aici prin grădinile Domitiaei, să ajung la grădinile Agripinei. Acolo am să-i găsesc. Fumul acolo nu-i aşa de des, căci vântul suflă dinspre munţii Sabini".

Venise clipa când trebuia să se gândească la propria-i salvare, căci valul de foc se apropia dinspre insulă şi vălătucii de fum năpădiseră străduţa. Candela cu care luminase în casă fu stinsă de o pală de vânt. Vinicius, ieşind în stradă, porni în goană spre Via Portuensis, în direcţia din care venise, însă calamitatea părea că-l urmăreşte cu răsuflarea sa de foc, când învăluindu-l în nori de fum, când aruncând peste el scântei care-i cădeau pe păr, pe gât şi pe haine. Tunica începu să-i ardă în câteva locuri, însă nu-i dădu atenţie. Alerga mai departe, temându-se numai ca fumul să nu-l sufoce. În gură avea gust de ars şi de funingine, gâtul şi plămânii îl usturau. Sângele-i zvâcnea în cap; uneori tot ce vedea devenea roşu. Până şi fumul i se părea tot roşu. Îşi zicea atunci: „E un foc viu! Mai bine aş face să mă culc la pământ şi să pier". Fuga îl obosea din cale-afară. Capul, gâtul şi spatele îi erau leoarcă de sudoare şi-l frigea pielea de parcă ar fi aruncat cineva apă clocotită peste el. De n-ar fi fost numele Ligiei, pe care-l repeta în neştire, şi capitium-ul pe care şi-l înfăşurase în jurul gurii, s-ar fi prăbuşit. Câteva clipe mai târziu, nu mai recunoştea străduţa pe care alerga. Treptat, luciditatea îl părăsea. Ştia doar că trebuie să fugă, căci afară în câmp deschis, îl aşteaptă Ligia, pe care i-o promisese Apostolul Petru, şi deodată îl cuprinse o stare de exaltare şi gândul ciudat că trebuie neapărat s-o vadă pe Ligia, să se cunune cu ea şi apoi imediat să moară.

Alerga acum ameţit parcă, împleticindu-se dintr-o parte într-alta a străzii, în momentul acela, se schimbă ceva în focul îngrozitor care devora uriaşul oraş. Tot ce mocnise numai, încă nemistuit, acum fu dintr-o dată înghiţit de o mare de flăcări. Un curent turbat de aer încins mătură străzile,

ducând cu el milioane de scântei. Vinicius părea că aleargă într-un nor de foc şi putea să vadă mai bine înaintea lui. Chiar în clipa când simţea că are să cadă, zări capătul străzii, ceea ce-i dădu putere să-şi continue drumul. După ce coti, ajunse în strada care ducea spre Via Portuensis şi Câmpia Codetană. Ploaia de scântei nu-l mai gonea din urmă. Înţelese că dacă reuşeşte să ajungă la Calea Portului, are să scape, chiar dac-o să leşine acolo.

La capătul străzii, zări iarăşi un nor închizând trecerea. „Dacă-i fum – gândi – nu mai răzbesc". Alerga cu ultimele puteri. Pe drum, lepădă tunica – fiindcă ardea mocnit şi-l frigea ca o cămaşă a lui Nessus[132] urmându-şi goana, gol, având doar pe cap şi pe gură capitium-ul Ligiei. Când ajunse mai aproape, văzu că ceea ce luase drept fum, era numai praf. Auzi voci şi strigăte de oameni.

— Lepădăturile oraşului jefuiesc casele, îşi zise.

Alergă totuşi în direcţia vocilor. Oricum, acolo erau oameni care puteau să-i dea ajutor. În speranţa asta, înainte încă de a ajunge acolo, începu să strige după ajutor. Puterile îl părăsiră. I se făcu negru în faţa ochilor, simţi că se sufocă şi căzu.

Fusese auzit, sau observat. Doi oameni veniră în ajutorul lui, aducând cu ei găleţi pline cu apă. Vinicius, care căzuse de epuizare, dar nu-şi pierduse cunoştinţa, apucă cu amândouă mâinile o găleată şi o goli pe jumătate.

— Mulţumesc, spuse el, puneţi-mă pe picioare, mai departe merg singur!

Unul dintre cei doi muncitori îi turnă apă peste cap, pe urmă amândoi, unindu-şi puterile, îl luară pe sus şi-l duseră la un grup de oameni care-l înconjurară, cercetându-l cu grijă să vadă dacă nu-i rănit prea grav. Grija lor îl miră pe Vinicius.

— Oamenilor, întrebă el, cine sunteţi voi?

— Dărâmăm casele pentru ca incendiul să nu poată ajunge la Calea Portului, răspunse unul dintre muncitori.

— Mi-aţi sărit în ajutor când am căzut. Vă mulţumesc.

— Nouă nu ne este îngăduit să lăsăm pe nimeni fără ajutor, rostiră câteva glasuri.

Vinicius, care până atunci văzuse numai mulţimi sălbăticite, încăierări şi jaf, se uită cu atenţie la feţele care-l înconjurau şi spuse:

— Să vă răsplătească… Christos.

— Slavă numelui Său! răspunse un cor întreg de voci.

— Linus?… întrebă Vinicius.

Însă nu reuşi să întrebe mai mult şi nu auzi răspunsul fiindcă, slăbit de emoţie şi de eforturi, leşină. Se trezi abia pe Câmpia Codetană, într-o grădină, înconjurat de câteva femei şi bărbaţi. Primele cuvinte pe care le rosti fură:

— Unde-i Linus?

Urmă un răstimp de tăcere, întrerupt de o voce cunoscută lui Vinicius:

— Dincolo de Porta Nomentana; s-a dus în Ostrianum… de două zile… Pace ţie, rege persan!

Vinicius se ridică şi îndată căzu la loc, văzându-l pe Chilon aplecat deasupra lui.

Grecul continuă:

— Casa ta, stăpâne, cu siguranţă a ars, căci Carinae este în flăcări. Tu însă vei fi întotdeauna bogat ca Midas. O, ce nenorocire! Creştinii, o, fiu al lui Serapis, au prevestit de mult că focul va distruge oraşul acesta… Iar Linus, împreună cu fiica lui Jupiter, sunt în Ostrianum. O, ce nenorocire pe acest oraş!…

Lui Vinicius îi veni rău din nou.

— I-ai văzut? întrebă.

— I-am văzut, stăpâne!… Slavă lui Christos şi tuturor zeilor că am putut să te răsplătesc cu o veste bună, pentru binele pe care mi l-ai făcut. Eu,

Osiris{133}, mai am o datorie către tine, dar am să ţi-o plătesc, jur pe Roma aceasta care arde!

Se lăsase înserarea, însă în grădină era lumină ca ziua, căci focul se înteţise. Nu mai ardeau cartiere separate, ci întreg oraşul, în lung şi în lat. Cerul era roşu cât se vedea cu ochii. Noaptea se lăsa roşie.

Capitolul XLIV

Vâlvătăile se răsfrângeau pe cer, până departe în zare, ca o tragică aureolă. De după dealuri, răsări luna plină, disc uriaş de culoarea aramei încinse de foc. Părea că priveşte uimită cum piere cetatea care stăpânea lumea. În imensităţile rumene ale cerului luceau stele, ca nişte puncte de jăratic. Spre deosebire de nopţile obişnuite, pământul era mai luminos decât cerul. Roma, ca un rug gigantic, lumina întreaga Campania. În lumina sângerie, puteai zări până departe dealurile, oraşele vecine, vile, temple, statui, apeducte coborând din munţi spre oraş, iar pe apeducte roiuri de oameni, care se urcaseră acolo ca să fie mai feriţi sau ca să privească incendiul.

În acest timp, teribila stihie cuprindea mereu noi cartiere. Nu mai încăpea îndoială că focul era pus de mâini criminale, căci mereu alte incendii izbucneau în locuri depărtate unele de altele. De pe colinele pe care era construită Roma, flăcările curgeau ca nişte râuri spre văile unde case cu câte cinci şi şase caturi se înghesuiau una-ntr-alta, pline de tarabe, prăvălii, amfiteatre din lemn, înjghebate pentru diferite spectacole, depozite de cherestea, ulei, magazii de grâne, de alune şi conuri de pin cu

ale căror seminţe se hrănea populaţia săracă şi magazii de îmbrăcăminte care uneori, din mărinimia cezarilor, era distribuită gloatei pripăşite prin străduţele strâmte. Acolo focul găsea hrană din belşug şi-o devora cu lăcomie, stârnind lanţuri de explozii, înghiţind străzi întregi cu repeziciune ameţitoare. Oamenii care-şi instalaseră corturile în afara oraşului sau care stăteau cocoţaţi pe apeducte ghiceau după culoarea focului ce materii ard. Rafale înnebunite de vânt aruncau când şi când din adâncurile focului trâmbe de coji de alune şi migdale aprinse, care se ridicau brusc în sus ca nişte stoluri uriaşe de fluturi luminoşi şi plesneau cu zgomot în aer, sau, purtate de vânt, cădeau peste alte cartiere, peste apeducte şi peste câmpurile din jurul oraşului. Orice gând de salvare părea absurd. Panica sporea cu fiecare clipă. Pe de o parte, populaţia oraşului îşi căuta salvarea prin fugă, asaltând toate porţile, iar, pe de altă parte, incendiul ademenea mii de oameni din împrejurimi, orăşeni şi ţărani, păstori pe jumătate sălbatici din Campania, atraşi de speranţa jafului.

Strigătul: „Piere Roma!” răsuna necontenit pe buzele mulţimii. Pieirea oraşului apărea în ceasurile acelea ca sfârşitul dominaţiei romane însăşi şi dezlegarea tuturor legăturilor care ţinuseră strânsă omenirea într-un singur nod. Gloata, formată mai ales din sclavi şi venetici, care nu era de loc interesată în dominaţia imperiului roman şi pe care răsturnarea putea numai să o elibereze de lanţuri, lua pe alocuri atitudini ameninţătoare. Violenţa şi jaful luau proporţii. Părea că numai spectacolul pieirii oraşului, ocupând atenţia oamenilor, îi mai reţine şi că măcelul avea să înceapă imediat ce oraşul va fi devenit ruină. Sute de mii de sclavi, uitând că în afară de temple şi ziduri Roma mai are încă vreo câteva zeci de legiuni în cele patru părţi ale lumii – păreau că aşteaptă doar un semnal şi un conducător. Tot mai des era pomenit numele lui Spartacus – însă

Spartacus nu mai era. În schimb, cetăţenii începură să se adune în bande şi să se dedea la tâlhării. Cele mai îngrozitoare zvonuri se răspândeau pe la toate porţile. Unii susţineau că din porunca lui Jupiter, Vulcan distruge oraşul printr-un pârjol ce izbucneşte din pământ, alţii că-i răzbunarea Vestei pentru vestala Rubria. Mulţi oameni, convinşi de aceste supoziţii, nu mai voiau să salveze nimic, în schimb, împresurând templele, cereau îndurare zeilor. Însă cel mai persistent era zvonul că împăratul însuşi poruncise să se dea foc Romei, ca să scape de mirosurile care veneau dinspre Subura şi să construiască un nou oraş cu numele de Neronia. Zvonul acesta stârnea mânia oamenilor şi dacă, după cum gândea şi Vinicius, s-ar fi găsit un conducător care să folosească izbucnirea aceasta de ură, lui Nero i-ar fi bătut ceasul cu mulţi ani mai devreme.

Se spunea, de asemenea, că împăratul înnebunise, că a poruncit pretorienilor şi gladiatorilor să lovească în popor, dezlănţuind un măcel general. Unii jurau pe zei că fiarele din vivarii au fost eliberate din porunca lui Barbă-Arămie, că au fost văzuţi pe străzi lei cu coamele arzând, elefanţi turbaţi şi zimbri zdrobind oamenii sub copite. Zvonul acesta avea un temei. În câteva locuri, elefanţii înnebuniţi de incendiul care se apropia, distruseseră vivariile şi, ieşind în libertate, goneau într-o panică sălbatică în direcţia opusă focului, distrugând totul în calea lor, ca un uragan. După zvonurile care circulau, oamenii pieriţi în foc se numărau cu zecile de mii. Într-adevăr pieriseră mulţi. Unii, pierzându-şi averea sau fiinţele cele mai dragi, se aruncau singuri în flăcări, de disperare. Pe alţii însă îi înăbuşise fumul. În centrul oraşului între Capitoliu pe de o parte, şi Quirinal, Viminal şi Esquilin pe de altă parte, ca şi între Palatin şi dealul Caelius, unde erau străzile cele mai populate, incendiul izbucnise în mai multe locuri deodată şi grupurile de oameni,

fugind, se trezeau pe neaşteptate înconjuraţi de flăcări din toate părţile, pierind de o moarte îngrozitoare în mijlocul vâlvătăilor.

Înfricoşaţi, derutaţi, înnebuniţi, în cele din urmă nu mai ştiau unde să fugă. Drumurile erau zăgăzuite de mormane de lucruri părăsite. În unele locuri strâmte, trecerea era complet înfundată. Cei care se refugiaseră în diferite pieţe, cum era locul pe care mai târziu avea să fie clădit Amfiteatrul Flavian, sau în faţa templului Terrei sau lângă porticul Liviei, sau mai sus, lângă templul Iunonei sau al Lucinei, sau pe maidanul dintre Clivus Vibrius şi vechea Poartă Esquilină, încercuiţi de o mare de foc, au pierit de dogoare. Chiar şi în locurile unde n-a ajuns focul, au fost găsite după aceea sute de trupuri pârjolite; pe alocurea, nenorociţii smulseseră lespezile de piatră din pavaj şi, ca să se apere de dogoare, se îngropaseră pe jumătate în pământ. Aproape nici o familie din centrul oraşului nu s-a putut salva cu toţi ai ei. De-a lungul zidurilor, pe la porţi şi pe drumurile ce ieşeau din oraş, se auzeau urletele disperate ale femeilor care îşi strigau soţii sau copiii pieriţi în înghesuială sau în flăcări.

În timp ce unii cerşeau îndurarea zeilor, alţii îi blestemau. Puteai vedea bătrâni întorşi spre templul lui Jupiter Eliberatorul, care, ridicând mâinile strigau: „Eşti salvator, salvează-ţi altarul, salvează oraşul!” Mânia disperării se îndrepta mai ales împotriva vechilor zei romani, care, în credinţa populaţiei, erau obligaţi să vegheze cu mai multă grijă decât ceilalţi asupra cetăţii. Constatând că sunt neputincioşi, îşi băteau joc de ei. În schimb, atunci când pe Via Asinaria apăru un convoi de preoţi egipteni, ducând statuia zeiţei Isis, salvată din templul de lângă Porta Caelimontana, mulţimea năvăli în cortegiu, se înhămă la car, îl duse până la Porta Appia, unde, luând statuia, o aşeză în templul lui Marte, ciomăgindu-i pe preoţii care îndrăzniră să se

opună. În alte locuri, îi chemau în ajutor pe Serapis, Baal sau Iehova, ai căror adepţi ieşind ca un furnicar de pe străduţele din Subura şi Transtiberim, umpluseră de larmă câmpiile de lângă ziduri. Printre lamentaţii de deznădejde, răsunau şi strigăte de triumf; unii-l slăveau în cor pe „Stăpânul lumii", alţii, înfuriindu-se, se încăierau cu ei. În unele locuri, bărbaţi, bătrâni, femei şi copii cântau imnuri ciudate, solemne, al căror sens nu putea fi înţeles şi în care se repetau mereu, ca un refren, cuvintele: „Iată vine Judecătorul, e ziua mâniei şi a răsplăţii". Şi astfel valurile de oameni neostoite, fără somn, înconjurau ca o mare biciuită de furtună oraşul mistuit de flăcări.

Nici disperarea însă, nici blestemele, nici cântecele nu foloseau la nimic. Catastrofa era implacabilă, totală şi neîndurătoare ca Destinul. Lângă Amfiteatrul lui Pompei luară foc depozitele de cânepă şi frânghii, necesare în cantităţi uriaşe în circuri, arene, pentru tot felul de maşini folosite la jocuri. Se aprinseră în acelaşi timp şi clădirile vecine în care erau depozitate butoaiele cu smoală pentru uns funiile. Timp de câteva ore această parte a oraşului, dincolo de care se întindea Câmpul lui Marte, fu luminată de o coloană de flăcări atât de strălucitoare, încât spectatorii, pe jumătate înnebuniţi de groază, avură impresia că fusese răsturnată ordinea zilelor şi-a nopţilor şi că răsărise soarele. Pe urmă însă, lumina sângerie copleşi totul. Din noianul de foc ţâşneau spre cerul înfierbântat jerbe de flăcări, risipindu-se în văzduh. Şiraguri de scântei şi mănunchiuri incandescente smulse de vânt zburau hăt, departe, peste Campania, până spre munţii Albani. Noaptea devenea tot mai luminoasă, aerul însuşi părea că arde. Tibrul curgea ca un torent de jăratic. Nefericitul oraş se transformase într-un infern. Incendiul cuprindea spaţii tot mai mari, lua cu asalt dealurile, se revărsa peste şes, inunda văile.

Capitolul XLV

Macrinus, ţesătorul în casa căruia fu transportat Vinicius, îl spălă, îi aduse haine şi-l hrăni. Tânărul tribun, recăpătându-şi forţele, declară că încă în noaptea asta reîncepe căutarea lui Linus. Macrinus, care era creştin, confirmă cuvintele lui Chilon. Linus împreună cu marele preot Clemens s-au dus la Ostrianum, unde Petru urma să boteze câteva grupuri de noi adepţi. Creştinii din cartier ştiau că Linus de două zile îşi lăsase casa în grija unui oarecare Gaius. Pentru Vinicius asta era un indiciu că nici Ligia, nici Ursus nu rămăseseră acasă şi că plecaseră probabil tot la Ostrianum.

Gândul acesta îi produse o mare uşurare. Linus era om bătrân şi-i era greu să meargă zilnic din Transtiberim până la îndepărtata Porta Nomentana şi să se întoarcă din nou înapoi. Probabil se mutase pentru câteva zile la vreunul din coreligionari, în afara zidurilor cetăţii şi, împreună cu el, Ligia şi Ursus. În felul acesta scăpaseră de incendiu, care în general n-a trecut pe celălalt versant al Esquilinului. Vinicius vedea în asta mâna lui Christos; îi simţea ocrotirea şi, cu inima plină de dragoste şi recunoştinţă, jură să-şi închine toată viaţa Mântuitorului.

Acum însă, se grăbea spre Ostrianum. Îi va găsi pe Ligia, pe Linus, pe Petru şi-i va lua cu el undeva departe, la vreunul din domeniile sale, poate chiar în Sicilia. Roma arde. În câteva zile, pe locul ei n-o să mai fie decât un imens morman de ruine. Ce rost ar avea să mai rămână aici cu populaţia asta înnebunită? Acolo, au să fie înconjuraţi de sclavi disciplinaţi, de linişte şi au să

trăiască în pace sub aripa lui Christos, blagosloviţi de Petru. Numai să-i găsească!

Nu era lucru uşor. Vinicius îşi amintea cu câtă greutate răzbise de la Via Appia până în Transtiberim şi cât a trebuit să ocolească până să ajungă la Calea Portului. Se hotărî să ocolească oraşul prin partea cealaltă. Mergând pe Calea Triumfală, putea răzbate, înaintând de-a lungul râului, până la podul lui Emilius, iar de acolo, trecând pe Pincius, de-a lungul Câmpului lui Marte, pe lângă grădinile lui Pompei, Lucullus şi Sallustius ca să ajungă în Via Nomentana. Acesta era drumul cel mai scurt, însă nici Macrinus, nici Chilon nu erau de părere să se aventureze într-acolo. Era adevărat că focul nu atinsese încă această parte a oraşului, însă toate pieţele şi străzile puteau să fie ticsite de oameni şi de bagajele lor. Chilon îl sfătui să meargă prin Ager Vaticanus până la Porta Flaminia, acolo să traverseze râul şi să-şi continue drumul în afara zidurilor, pe după grădinile lui Acilius, spre Porta Salaria. După o clipă de şovăire, Vinicius primi.

Macrinus trebuia să rămână de pază acasă. Făcu însă rost de doi asini, care eventual puteau fi utili şi pentru viitoarea călătorie cu Ligia. Vru să le dea şi un sclav, însă Vinicius refuză, gândindu-se că, aşa cum se întâmplase mai înainte, primul detaşament de pretorieni întâlnit în drum se va supune ordinului său.

După puţin timp, el şi Chilon o porniră prin Pagus Janiculensis spre Calea Triumfală. Şi aici pe maidan erau ridicate corturi de refugiaţi. Se strecurară printre ele, cu mai puţină trudă, deoarece o mare parte din locuitori fugise spre mare pe Calea Portului. Dincolo de Poarta Septimius, merseră între râu şi minunatele grădini ale Domitiaei în care uriaşii chiparoşi străluceau roşii în lumina incendiului, ca în asfinţit. Drumul devenea tot mai liber. Din când în când, se mai împiedicau de grupuri de ţărani, care se îndreptau

spre oraş. Vinicius gonea asinul cât putea. Chilon, mergând în urma lui, vorbi tot drumul cu sine însuşi:

„Iată, incendiul a rămas în urmă. Acum ne încălzeşte din spate. Niciodată până acum, noaptea n-a fost atâta lumină pe drumul acesta. O, Zeus! Dacă nu dai drumul unui potop de ploaie peste pârjolul acesta, înseamnă că nu iubeşti Roma. Puterea omenească nu-l poate stinge. Un oraş ca acesta, căruia i-a slujit Grecia şi lumea întreagă! Iar acum, grecul cel mai umil poate să-şi coacă bobul în cenuşa lui! Cine s-ar fi aşteptat la una ca asta?… N-are să mai fie Roma, nici stăpânii romani… Iar cine-o să vrea să se plimbe pe ruine şi să fluiere, o să poată fluiera liniştit. O zei! Să fluieri pe ruinele unui oraş care a dominat lumea! Care dintre greci, sau chiar dintre barbari, şi-ar fi închipuit aşa ceva?… Totuşi de fluierat poţi fluiera. Cenuşa ce rămâne de la focul păstorilor fie de la o cetate incendiată, este numai şi numai cenuşă şi, mai devreme sau mai târziu, are s-o spulbere vântul”.

Vorbind astfel, se întorcea din când în când spre incendiu şi se uita la valurile de foc cu răutăcioasă satisfacţie, continuând apoi:

„Piere! Piere! Şi n-are să mai fie. Unde au să se mai strângă acum grânele, uleiurile şi banii din lumea întreagă? Cine are să mai stoarcă aurul şi lacrimile întregii omeniri? Marmura nu arde, dar crapă în foc. Capitoliul se va prăbuşi în ruine şi Palatinul la fel. O, Zeus! Roma a fost ca un păstor, iar celelalte popoare ca nişte oi. Când păstorul era flămând, tăia o oaie, carnea o mânca, iar ţie, părinte al zeilor, îţi oferea pielea. Cine, o stăpâne al norilor, va mai tăia oile? În mâinile cui vei pune biciul păstorului? Căci Roma, părinte, arde tot atât de bine ca şi cum tu însuţi ai fi aprins-o cu un fulger.”

— Grăbeşte-te! spuse Vinicius. Ce faci acolo?

— Plâng Roma, stăpâne, răspunse Chilon. Neasemuitul oraş al lui Jupiter!… O vreme, îşi continuară drumul în tăcere, ascultând mugetul focului şi fâlfâitul de aripi al păsărilor. Porumbeii, cuibăriţi în număr mare pe la vile şi prin orăşelele Campaniei, şi tot felul de păsări de câmp şi de mare şi din munţii din împrejurimi, confundând probabil strălucirea incendiului cu lumina soarelui, zburau stoluri întregi, orbeşte, drept în foc. Vinicius întrerupse primul tăcerea.

— Unde erai când a izbucnit incendiul?

— Mă duceam spre prietenul meu Euricius, stăpâne, care ţinea o dugheană lângă Circul Mare. Tocmai mă gândeam la învăţătura lui Christos, când se auziră strigăte de: „Foc!” Oamenii s-au îngrămădit pe lângă circ, fie să dea ajutor, fie din curiozitate, însă flăcările au cuprins repede întreg circul şi în afară de asta au început să apară deodată şi în alte locuri. A trebuit să se gândească fiecare la propria-i salvare.

— Ai văzut oameni care aruncau torţe aprinse în case?

— Ce n-am văzut, vlăstar al lui Enea?! Am văzut oameni care-şi făceau loc prin mulţime cu săbiile. Am văzut încăierări şi măruntaie de oameni călcate în picioare pe caldarâm. Ah, stăpâne, dac-ai fi văzut asta, ai fi crezut că barbarii au cucerit oraşul şi-au început măcelul. Oamenii strigau că a venit sfârşitul lumii. Unii îşi pierduseră minţile şi, renunţând la fugă, aşteptau, fără să se mai gândească la nimic, să-i înghită flăcările. Unii erau cuprinşi de nebunie. Oamenii urlau de disperare, dar am văzut pe unii care urlau de bucurie, căci, o, stăpâne, sunt mulţi oameni răi pe lume, care nu ştiu să aprecieze binefacerile stăpânirii voastre blânde şi legile drepte în virtutea cărora luaţi tuturor ceea ce au. Oamenii nu ştiu să se împace cu voia zeilor!

Vinicius era prea absorbit de propriile-i gânduri ca să observe ironia lui Chilon. Fiori de

groază îl treceau, gândindu-se că Ligia ar fi putut să se afle în învălmăşeala aceea de pe străzile dominate de groază, unde se călcau în picioare măruntaie omeneşti. Deşi îl întrebase pe Chilon cel puţin de zece ori despre tot ce putea el să ştie, îl mai întrebă o dată:

— I-ai văzut pe ei în Ostrianum cu ochii tăi?

— I-am văzut, fiu al Venerei. Am văzut-o pe fată, pe bunul ligian, pe sfântul Linus şi pe Petru Apostolul.

— Înainte de incendiu?

— Înainte de incendiu, Mithra[134]!

Însă în sufletul lui Vinicius tresări îndoiala. Dacă Chilon minte? Oprindu-şi asinul, se uită ameninţător la bătrânul grec şi întrebă:

— Dar tu ce făceai acolo?

Chilon se fâstâci. E adevărat că şi lui ca şi altora i se părea că o dată cu pieirea Romei vine sfârşitul dominaţiei romane. Deocamdată însă, era singur cu Vinicius, care îl oprise, ameninţându-l cu aspră pedeapsă, să-i mai spioneze pe creştini şi mai ales pe Linus şi Ligia.

— Stăpâne, spuse el, de ce nu mă crezi că-i iubesc? Aşa-i! Am fost în Ostrianum pentru că sunt pe jumătate creştin. Pyrrhon m-a învăţat să preţuiesc mai mult virtutea decât filozofia, deci mă ataşez tot mai mult de oamenii virtuoşi. În plus, o stăpâne, sunt sărac. În vreme ce tu, Jupiter, petreceai în Antium, eu adesea muream de foame aplecat asupra cărţilor, aşa că mă aşezam lângă zidul de la Ostrianum, căci creştinii, deşi ei înşişi sunt săraci, dau mai multă pomană decât toţi ceilalţi locuitori ai Romei la un loc.

Motivul acesta i se păru suficient lui Vinicius, aşa că întrebă mai domolit:

— Şi nu ştii unde locuieşte Linus acum?

— O dată m-ai pedepsit, stăpâne, îngrozitor, pentru curiozitatea mea, răspunse grecul.

Vinicius tăcu şi merseră mai departe.

— Stăpâne, spuse după o clipă Chilon, n-ai găsi fata dacă n-aş fi eu, însă dacă o găsim, n-ai să uiţi de înţeleptul cel sărac?

— Ai să capeţi o casă cu vie lângă Ameriola, răspunse Vinicius.

— Îţi mulţumesc, Hercule! Cu vie?… îţi mulţumesc! O, da! Cu vie!

Treceau pe lângă dealurile Vaticanului care străluceau arămii, năpădite de flăcări. După Naumacha, o cotiră la stânga, pentru ca, după ce vor fi străbătut câmpia Vaticanului, să se apropie de râu şi, trecându-l, să ajungă la Porta Flaminia. Brusc, Chilon opri asinul şi spuse:

— Stăpâne! Mi-a venit în minte o idee bună.

— Spune, răspunse Vinicius.

— Între dealul Janiculus şi Vatican, dincolo de grădinile Agripinei, sunt nişte catacombe din care s-a scos piatră şi nisip pentru construirea circului lui Nero. Ascultă-mă, stăpâne! În ultima vreme, evreii, care, după cum ştii, locuiesc în mare număr în Transtiberim, au început să-i persecute pe creştini. Îţi aminteşti că încă în timpul divinului Claudius au fost acolo tot felul de tulburări, încât împăratul a fost silit să-i izgonească din Roma. Astăzi, când s-au întors şi când, datorită ocrotirii Augustei, se simt în siguranţă, au devenit îndrăzneţi şi îşi bat joc de creştini. Eu ştiu asta! Eu am văzut asta! Împotriva creştinilor n-a fost dat nici un edict, însă evreii îi pârăsc la prefectul oraşului că ucid copiii, că se închină unui măgar şi răspândesc o învăţătură nerecunoscută de senat. Şi ei înşişi îi bat şi atacă casele lor de rugăciuni cu atâta înverşunare, încât creştinii trebuie să se ascundă de ei.

— Ce vrei să spui? întrebă Vinicius.

— Vreau să spun, stăpâne, să sinagogile există pe faţă în Transtiberim, însă creştinii, vrând să evite persecuţiile, trebuie să se roage pe ascuns şi se adună în şoproane pustii, în afara oraşului, sau în nisipării. Cei ce locuiesc în Transtiberim şi-au ales ca loc de rugăciune catacombele acestea, care au apărut datorită construirii circului şi a diferitelor case de-a lungul Tibrului. Acum, când oraşul piere, fără îndoială că adepţii lui Christos se roagă. Vom găsi nenumăraţi creştini în catacombe şi de aceea propun, stăpâne, ca în drum să trecem pe acolo.

— Doar ai spus că Linus s-a dus în Ostrianum! strigă, nerăbdător, Vinicius.

— Iar tu mi-a promis o casă cu vie lângă Ameriola, răspunse Chilon, aşa că vreau să caut fata pretutindeni unde am speranţă s-o găsesc. După izbucnirea incendiului, puteau să se întoarcă în Transtiberim… Puteau să înconjoare oraşul, aşa cum facem noi în clipa asta. Linus are casă. Poate c-a vrut să fie mai aproape de casă, ca să vadă dacă incendiul nu cuprinde şi cartierul lor. Dacă s-au întors, atunci îţi jur, stăpâne, pe Persefona, că îi vom găsi la rugăciune în catacombe, ori în cel mai rău caz vom afla veşti despre ei.

— Ai dreptate. Condu-mă! zise tribunul.

Chilon, fără să mai stea pe gânduri, o coti la stânga, spre deal. Pentru o clipă, culmea dealului le ascunse incendiul, şi deşi culmile din apropiere erau luminate, ei intrară în umbră. După ce trecură de circ, o cotiră încă o dată la stânga şi intrară într-un fel de văgăună în care era întuneric beznă. Iar în întuneric, Vinicius zări roiuri de felinare pâlpâind.

— Ei sunt! spuse Chilon. Azi au să fie mai mulţi ca oricând, căci celelalte case de rugăciune au ars, sau sunt pline de fum ca întreg Transtiberimul.

— Da! Aud cântece, spuse Vinicius.

Şi, într-adevăr, dintr-o spărtură neagră a muntelui, răzbăteau voci omeneşti, cântând, iar felinarele dispăreau în această spărtură unul după altul. Însă din văgăunile laterale ieşeau mereu alte siluete, aşa că, după o vreme, Vinicius şi Chilon se treziră în mijlocul unui adevărat râu de oameni.

Chilon coborî de pe asin şi, făcând semn unui băieţandru care mergea alături, îi spuse:

— Sunt preot al lui Christos şi episcop. Păzeşte-ne asinii şi ai să primeşti binecuvântarea mea şi iertarea păcatelor.

Fără să aştepte răspuns, îi vârî hăţurile în mână, iar el se alătură împreună cu Vinicius grupului care înainta.

După puţin timp, intrară în catacombe şi înaintară în lumina palidă a felinarelor, pe un coridor întunecos, până ajunseră într-o peşteră mai largă, din care se vedea că fusese scoasă piatră nu demult, căci pe pereţii ei se vedeau tăieturile proaspete în stâncă.

Era mai multă lumină decât pe coridor, căci în afară de felinare ardeau făclii. La lumina lor Vinicius văzu o mare mulţime de oameni îngenuncheaţi, cu mâinile ridicate spre tavanul peşterii. Pe Ligia, Apostolul Petru, sau Linus nu-i zărea nicăieri. Îl înconjurau feţe solemne, emoţionate. Pe unele se oglindea doar aşteptare, teamă, speranţă. Lumina se răsfrângea în albul ochilor ridicaţi spre cer, sudoarea curgea pe frunţile palide. Unii cântau, alţii repetau febril numele lui Isus, iar alţii se băteau cu pumnul în piept. Pe feţele tuturor se vedea că aşteaptă să se întâmple din clipă în clipă ceva extraordinar.

Deodată, cântecele încetară. Deasupra mulţimii, într-o firidă făcută prin scoaterea unei bucăţi mari de stâncă, apăru Crispus, pe care Vinicius îl cunoştea, cu faţa lui de vizionar, palidă, fanatică şi aspră. Oamenii îşi întoarseră faţa spre el, în aşteptarea unor vorbe de îmbărbătare şi speranţă. Făcând semnul crucii asupra mulţimii, el

începu să vorbească, cu o voce grăbită, aproape ţipând:

— Căiţi-vă de păcatele voastre, căci a sosit ceasul. Iată, Domnul a trimis focul nimicitor peste oraşul crimei şi al desfrâului, peste noul Babilon. A bătut ora judecăţii, a mâniei şi a pieirii… Domnul a prevestit venirea sa. În curând îl veţi vedea! Dar nu va mai veni ca un Miel să-şi jertfească sângele pentru păcatele voastre, ci ca un judecător necruţător care cu dreptatea sa va arunca în prăpastie pe păcătoşi şi necredincioşi… Vai lumii şi vai păcătoşilor, căci nu va mai fi îndurare pentru ei!… Te văd, Christoase! Stelele cad ca o ploaie pe pământ, soarele se întunecă, pământul se deschide, căscând o prăpastie, morţii învie, iar tu păşeşti în sunete de chimvale, înconjurat de îngeri, printre tunete şi trăsnete. Te văd şi te aud, o Christoase!

Tăcu şi, ridicând faţa spre boltă, privea ţintă la ceva îndepărtat şi îngrozitor. Atunci, în catacombă se auzi un bubuit înăbuşit, două, trei, zece. În oraşul care ardea, şiruri întregi de case începuseră să se prăbuşească cu zgomot. Creştinii însă, în marea lor majoritate, crezură că-i un semn din cer, că se apropie ceasul judecăţii. Credinţa în a doua venire a lui Christos pe pământ şi în sfârşitul lumii era foarte răspândită printre ei, iar incendiul oraşului îi dăduse o forţă nouă. Frica de Dumnezeu cuprinse întreaga adunare. Numeroase voci începură să strige: „Ziua judecăţii!… Iată, vine!” Unii îşi acopereau faţa cu mâinile, convinşi că îndată pământul se va cutremura din temelii şi că din adâncurile lui vor ieşi monştrii iadului ca să se arunce asupra păcătoşilor. Alţii strigau: „Christe, îndură-te! Răscumpărătorule, fii milostiv!”… Unii îşi mărturiseau cu voce tare păcatele, alţii se îmbrăţişau pentru ca în clipa supremă să aibă o inimă dragă lângă ei.

Erau însă şi chipuri care nu exprimau teamă, ci beatitudine. Pe-alocuri, cuprinşi de exaltare

religioasă, unii începuseră să strige cuvinte neînţelese, în cine ştie ce limbi necunoscute. Cineva, într-un colţ întunecos, strigă: „Trezeşte-te, tu care dormi!” Deasupra tuturor, domina vocea lui Crispus: „Vegheaţi! Vegheaţi!”

În răstimpuri, se lăsa tăcere, parcă oamenii şi-ar fi ţinut respiraţia, aşteptând să se întâmple miracolul. Atunci, se auzea bubuitul îndepărtat al cartierelor care se prăbuşeau şi iarăşi răsunau gemete, rugăciuni, invocaţii: „Răscumpărătorule, îndură-te!” Din când în când, Crispus striga: „Lepădaţi-vă de bucuriile lumeşti, căci în curând nu veţi mai avea pământ sub picioare! Lepădaţi-vă de iubirea pământească, fiindcă Domnul îi va pierde pe cei care şi-au iubit nevestele şi copii mai mult decât pe El. Vai aceluia care a iubit o fiinţă omenească mai mult decât pe Creator! Vai celor bogaţi! Vai celor ce-au trăit în lux! Vai celor desfrânaţi! Vai soţului, soţiei şi copilului!”

Deodată, un tunet mai puternic decât toate de până atunci zgudui cariera de piatră. Toţi căzură cu faţa la pământ, întinzând braţele în formă de cruce, ca prin acest semn să se apere de duhurile rele. Se lăsă liniştea. Se auzeau numai răsuflarea gâtuită de emoţie a oamenilor, şoapte pline de spaimă: „Isus, Isus, Isus!” şi ici şi colo plâns de copii. Şi deasupra acestei mulţimi prăbuşite, o voce liniştită spuse:

— Pace vouă!

Era vocea Apostolului Petru care intrase în grotă puţin mai înainte. La auzul glasului său, spaima se risipi într-o clipă, aşa cum se risipeşte spaima turmei în mijlocul căreia apare păstorul. Oamenii se ridicau de la pământ, cei din apropiere începură să se închine la picioarele lui, căutând parcă apărare iar el întinse mâinile spre ei şi spuse:

— De ce vă temeţi? Care dintre voi poate şti ce-l va aştepta, înainte de a sosi ceasul? Domnul a pedepsit cu foc Babilonul, dar voi sunteţi curăţaţi prin botez, păcatele voastre au fost răscumpărate de sângele Mielului, mila Lui a coborât peste voi şi veţi muri cu numele Lui pe buze. Pace vouă!

După cuvintele ameninţătoare şi necruţătoare ale lui Crispus, vorbele lui Petru veniră ca un balsam pentru cei de faţă. În locul fricii de Dumnezeu, pe suflete puse stăpânire dragostea pentru Dumnezeu. Oamenii îl regăsiră pe acel Christos pe care-l îndrăgiseră din povestirile apostolilor şi nu mai aşteptau un judecător nemilos, ci un miel blând şi răbdător, a cărui bunătate întrecea de o sută de ori răutatea omenească. Un sentiment de uşurare cuprinse toată adunarea. Îmbărbătaţi, recunoscători Apostolului, începură să strige: „Suntem oile tale, călăuzeşte-ne!" Cei care se aflau în apropierea lui spuneau: „Nu ne părăsi în ziua pieirii!" şi îngenuncheau la picioarele lui. Vinicius se apropie şi, prinzându-l de poala mantiei, îşi plecă capul, spunând: „Stăpâne, salvează-mă! Am căutat-o prin fum şi prin flăcări, şi în învălmăşeală, dar n-am găsit-o nicăieri, însă am credinţa că tu poţi să mi-o redai."

Petru îi puse mâna pe creştet:

— Crede, spuse el, şi vino cu mine.

Capitolul XLVI

Oraşul continua să ardă. Circul Mare se prăbuşise în ruine. Străzi întregi se prăbuşeau dintr-o dată, ridicând spre cer coloane gigantice de flăcări. Vântul îşi schimbase direcţia. Acum bătea cu violenţă dinspre mare, aruncând peste Caelius, Esquilin şi Collis Viminalis valuri de foc şi jeratic. Oficialităţile începură să se gândească la salvare.

Din porunca lui Tigellinus, care sosise a treia zi de la Antium, prinseră să dărâme casele în Esquilin, pentru ca focul, ajungând în locuri goale, să se stingă de la sine. Era însă o încercare zadarnică, menită doar să salveze ceea ce mai rămăsese din oraş, căci ceea ce arsese era bun ars. În acelaşi timp, trebuiau preîntâmpinate şi alte efecte ale dezastrului. Pierise toată averea locuitorilor ei. În jurul zidurilor se îngrămădeau acum sute de mii de săraci. Chiar de a doua zi, foamea începu să-şi arate colţii, căci rezervele uriaşe de hrană, adunate în oraş, arseseră odată cu el, iar în tulburarea generală instituţiile se destrămaseră şi nimeni nu se gândise să asigure hrana mulţimii. Abia după venirea lui Tigellinus porniră spre Ostia ordine în acest sens, însă între timp populaţia trecu la ameninţări făţişe.

Casa de lângă Aqua Appia, unde se aşezase provizoriu Tigellinus, era înconjurată de mulţimi de femei care ţipau de dimineaţa până noaptea târziu: „Pâine şi acoperiş!” în zadar încercau pretorienii, aduşi din tabăra mare aşezată între Via Salaria şi Nomentana, să menţină oarecare ordine. Ici şi colo, li se opunea pe faţă rezistenţă armată. În alte părţi, mulţimea neînarmată striga, arătând spre oraşul în flăcări: „Acum, dacă focul a distrus totul, omorâţi-ne şi pe noi”! Erau blestemaţi împăratul, curtenii, ostaşii, pretorienii şi revolta creştea cu fiecare ceas. Tigellinus, privind noaptea la miile de focuri aprinse în jurul oraşului, avea impresia că sunt focurile de tabără ale duşmanului. Din porunca lui a fost adusă, în afară de făină, o mare cantitate de pâini, luate nu numai din Ostia, ci din toate oraşele şi satele din împrejurimi. Când însă primele provizii ajunseră, noaptea, la Emporium, poporul sparse poarta principală dinspre Aventin şi lichidă într-o clipită proviziile, provocând o cumplită învălmăşeală. La lumina incendiului se băteau pentru pâini, multe din ele fiind călcate în picioare. Făina din sacii sfârtecaţi

acoperi ca o zăpadă drumurile de la magazii până la arcul lui Drusus şi arcul lui Germanicus. Răzmeriţa dură până când soldaţii înconjurară toate clădirile şi începură să împroaşte mulţimea cu săgeţi şi ghiulele.

Niciodată, de la năvălirea galilor conduşi de Brennus, nu suferise Roma o asemenea distrugere. Cele două incendii erau comparate în disperare. Atunci rămăsese neatins cel puţin Capitoliul. Acum până şi Capitoliul era înconjurat cu o înspăimântătoare cunună de foc. Marmura nu ardea cu flacără, însă noaptea, când vântul desfăcea pentru o clipă perdeaua de fum, se vedeau şirurile de coloane de la templul de sus al lui Jupiter, încinse şi lucind ca metalul incandescent. În vremea lui Brennus, Roma avea o populaţie disciplinată, unitară, ataşată de oraş şi de altarele lui, în timp ce acum în jurul zidurilor oraşului în flăcări se aşezaseră mulţimi de diferite limbi, compuse în mare parte din sclavi şi liberţi, gălăgioase, nesupuse şi învinse de foame, gata să se întoarcă împotriva stăpânirii.

Intensitatea incendiului, umplând inimile de spaimă, paraliza într-o anumită măsură mulţimea. După incendiu, puteau să urmeze foametea şi molima, căci, culmea nenorocirii, sosiseră căldurile toride ale lui iulie. Aerul încins de foc şi soare era imposibil de respirat. Noaptea nu aducea nici o uşurare, schimbându-se într-un adevărat iad. Ziua desfăşura în faţa ochilor o privelişte sinistră. În mijloc, oraşul uriaş întins pe coline, transformat într-un vulcan tunător, iar în juru-i, până la Munţii Albani, o tabără imensă alcătuită din barăci, corturi, colibe, care, roabe, tărgi, dughene, vetre, îngropate în fum şi praf, luminate de razele spălăcite ale soarelui care abia străbăteau prin aureola incendiului. Un vacarm de strigăte şi ameninţări, ură şi spaimă, o monstruoasă colonie de bărbaţi, femei şi copii. Printre quiriţi – greci, neamuri din nord cu ochi albaştri şi păr bogat,

africani şi asiatici. Printre cetăţeni – sclavi, liberţi, gladiatori, negustori, meseriaşi, ţărani şi soldaţi, o adevărată mare omenească revărsată în jurul insulei de foc.

Veşti diferite mişcau marea aceasta, ca vântul valurile de ape. Veşti bune şi veşti rele. Se vorbea despre rezervele imense de grâne şi haine ce urmau să sosească de la Emporium şi să fie distribuite gratuit. Se spunea de asemenea că, la porunca împăratului, provinciile din Asia şi Africa vor fi jefuite de toate bogăţiile, iar comorile strânse în felul acesta vor fi împărţite locuitorilor Romei, în aşa fel, încât fiecare să-şi poată construi o casă proprie. Circulau însă şi altfel de zvonuri.

Cică apa din apeducte fusese otrăvită, că Nero vrea să distrugă oraşul şi să-i piardă pe locuitori până la unul, ca să se mute în Grecia sau Egipt şi de acolo să domine lumea. Fiecare zvon se răspândea cu iuţeala fulgerului şi fiecare găsea crezare în mulţime, dând naştere la izbucniri de speranţă sau mânie, de entuziasm sau de spaimă. În cele din urmă, miile de refugiaţi fură cuprinşi de o înfrigurare ciudată. Credinţa creştinilor că sfârşitul lumii prin foc este aproape prinse şi la adepţii celorlalte religii. Oamenii cădeau în pasivitate sau izbucneau în accese de nebunie. Printre norii luminaţi de foc, îi vedeau pe zei privind cum piere pământul şi întindeau mâinile spre ei, cerând îndurare sau blestemându-i.

În acest timp, soldaţii, ajutaţi de un mare număr de locuitori, continuau să dărâme casele din Esquilin, Caelius şi în Transtiberim, care astfel scăpară în mare măsură de distrugere. În centrul oraşului însă, ardeau comori nepreţuite, strânse de-a lungul secolelor, minunate opere de artă, splendide temple, cele mai scumpe amintiri ale trecutului şi gloriei romane. Era clar că din tot oraşul vor fi salvate doar câteva cartiere aşezate la margini şi că sute de mii de oameni vor rămâne fără adăpost. Se răspândi totuşi zvonul că soldaţii

dărâmă casele nu ca să oprească focul, ci ca să nu rămână nimic din oraş. Tigellinus îl implora pe împărat în fiecare scrisoare să vină şi prin prezenţa sa să se liniştească poporul disperat. Nero însă porni abia când flăcările cuprinseră „domus transitoria", grăbindu-se să nu piardă momentul când incendiul avea să atingă apogeul.

Capitolul XLVII

Între timp, focul ajunse în Via Nomentana, iar de acolo, o dată cu schimbarea vântului, se întoarse spre Via Lata şi spre Tibru, înconjurând Capitoliul, se revărsă spre Forum Boarium şi, distrugând tot ce-i scăpase mai înainte, se apropie din nou de Palatin. Tigellinus, adunând toată armata pretorienilor, trimitea sol după sol la împărat să-l anunţe că s-a înteţit. Nero voia să sosească noaptea, pentru a se desfăta, admirând priveliştea oraşului în flăcări. În acest scop, se opri în localitatea Aqua Albana şi, chemându-l în cort pe tragedianul Aliturus, îşi compuse, cerându-i sfatul, atitudinea, expresia feţei, privirea şi învăţă câteva mişcări corespunzătoare. O dispută cruntă izbucni între ei când fu vorba de versul: „O, sfinte oraş, ce păreai mai durabil decât muntele Ida", pe tema dacă trebuie să ridice spre cer ambele mâini, sau, ţinând lira într-o mână, s-o lase în lungul trupului şi să ridice numai una. Problema aceasta în clipa de faţă i se părea mai importantă decât orice. Pornind, în cele din urmă, la apusul soarelui, îi ceru părerea lui Petronius dacă la versul închinat catastrofei să nu includă câteva splendide blasfemii împotriva zeilor şi dacă acestea, din punct de vedere artistic, într-o asemenea situaţie, n-ar trebui să izbucnească de la sine din gura omului care îşi pierde patria.

În sfârşit, pe la miezul nopţii, se apropie de ziduri, urmat de uriaşa sa suită, compusă din armate întregi de curteni, senatori, cavaleri, liberţi, sclavi, femei şi copii. Şaisprezece mii de pretorieni, încolonaţi în formaţie de luptă, vegheau asupra liniştii şi securităţii intrării lui, menţinând la o distanţă corespunzătoare poporul revoltat. Poporul blestema, ţipa şi fluiera la vederea cortegiului, însă nu îndrăznea să-l atace. În multe locuri, se auziră şi aplauze stârnite în gloata care, neposedând nimic, nu pierduse nimic în incendiu şi se aştepta la o împărţire mai darnică decât de obicei a griului, uleiului, veşmintelor şi banilor. Atât strigătele şi fluierăturile, cât şi aplauzele fură înăbuşite de sunetele de trompetă şi corn, ordonate de Tigellinus. După ce trecu prin Poarta Ostiană, Nero se opri pentru o clipă şi zise: „Stăpân fără casă, al unui popor fără casă, unde-mi odihnesc la noapte nefericitu-mi cap?" Trecând apoi Clivus Delphini, urcă scările pregătite pentru el, pe apeductul Appia, iar după el, curtenii şi corul cântăreţilor, ducând citere, lire şi alte instrumente muzicale.

Cu toţii îşi ţinură respiraţia, aşteptând să vadă dacă n-are să spună nişte cuvinte mari, pe care pentru propria lor securitate trebuiau să le ţină minte. El însă stătea solemn, mut, îmbrăcat în mantia de purpură şi cu cunună de lauri din aur pe cap, cu privirile aţintite la vălmăşagul turbat al flăcărilor. Când Terpnos îi dădu lira de aur, ridică ochii spre cerul scăldat în aureola incendiului, aşteptând inspiraţia.

Oamenii şi-l arătau de departe, aşa cum stătea scăldat în lumina sângerie. În depărtare, şuierau şerpii flăcărilor şi ardeau cele mai sfinte monumente, păstrate de veacuri: ardea templul lui Hercule pe care-l ridicase Evander, şi templul lui Jupiter Stator, şi templul Lunii construit de Servius Tullius, şi domul lui Numa Pompilius, şi templul Vestei cu penaţii poporului roman. În coama

flăcărilor apărea uneori Capitoliul, ardea trecutul şi sufletul Romei, iar el, Cezarul, stătea cu lira în mână, cu o mină de actor tragic şi cu gândul nu la piatra care piere, ci la poza şi la cuvintele patetice prin care ar putea exprima mai frumos imensitatea catastrofei, ca să trezească o admiraţie fără precedent şi să obţină cele mai entuziaste aplauze.

Ura oraşul acesta, îi ura pe locuitorii lui, iubea doar cântecele şi poeziile. Se bucura din inimă că, în sfârşit, asista la o tragedie asemănătoare celei pe care o descrisese. Cioplitorul de versuri se simţea fericit, declamatorul se simţea inspirat, vânătorul de emoţii îşi astâmpăra setea cu priveliştea îngrozitoare şi se gândea cu plăcere că distrugerea Troiei n-a fost nimic în comparaţie cu distrugerea acestei uriaşe cetăţi. Ce mai putea cere? Iată Roma. Roma care a dominat pământul, arde, iar el stă pe arcadele apeductului cu o liră de aur în mână, vizibil, purpuriu, admirat, splendid, poetic! Undeva, acolo jos, în întuneric, murmură, revoltat, poporul. N-are decât să murmure! Secole vor trece, mii de ani se vor scurge, dar oamenii vor ţine minte şi vor slăvi pe acel poet care într-o asemenea noapte a cântat decăderea şi incendiul Troiei. Ce este Homer în comparaţie cu el? Ce este însuşi Apollo cu lira sa încovoiată?

Ridică mâinile şi, lovind în coarde, rosti cuvintele lui Priam:

„O, cuib al părinţilor mei, o leagănul meu drag!…

În spaţiul deschis, în vuietul incendiului şi larma îndepărtată a miilor de oameni, vocea lui suna ciudat de subţire, tremurată şi slabă, iar acompaniamentul aducea a bâzâit de muscă, însă senatorii, funcţionarii şi curtenii adunaţi pe apeduct plecară capetele, ascultând într-o stare de mută admiraţie. El cânta, psalmodiind, montându-se într-o postură din ce în ce mai tragică. Când se oprea să răsufle, corul cântăreţilor repeta ultimele versuri, apoi Nero îndepărta de pe braţ, cu o mişcare învăţată de la Aliturus, „syrma” de tragedian, lovea în strune şi cânta mai departe. Când termină, în sfârşit, cântecul alcătuit dinainte, începu să improvizeze, căutând comparaţii grandioase pentru spectacolul care se desfăşura înaintea lui. Şi începu să se schimbe la faţă. Nu-l

mişcase distrugerea oraşului natal, îl îmbăta însă şi-l emoţiona patosul propriilor sale versuri. Aruncă brusc lira la picioare şi, înfăşurându-se în „syrma”, rămase ca împietrit, asemenea uneia dintre statuile Niobizilor care împodobeau curtea Palatinului.

După o scurtă clipă de tăcere, clocoti furtuna de aplauze. Din depărtare însă, răspunse urletul mulţimilor. Acum, nimeni nu se mai îndoia că Cezarul a ordonat să se dea foc oraşului, ca să aibă un spectacol şi prilej să cânte. Nero, auzind urletul ieşit din sute de mii de piepturi, se întoarse spre curteni cu un zâmbet trist, plin de resemnare, de om neînţeles, şi spuse:

— Iată cum ştiu quiriţii să mă preţuiască pe mine şi poezia!

— Nemernicii! răspunse Vatinius. Stăpâne, porunceşte pretorienilor să lovească în ei.

Nero se întoarse spre Tigellinus:

— Pot să contez pe fidelitatea soldaţilor?

— Da, divine! răspunse prefectul.

Petronius ridică din umeri:

— Pe fidelitatea lor, da, dar nu şi pe numărul lor, spuse el. Rămâi deocamdată aici unde eşti, căci eşti în deplină siguranţă. Cât despre popor, trebuie liniştit.

Seneca şi consulul Licinius fură de aceeaşi părere. Între timp, jos, revolta se intensifica. Poporul se înarma cu pietre, pari de la corturi, scânduri de la care şi roabe şi cu tot felul de fiare. După o vreme, câţiva comandanţi de cohorte veniră să anunţe că pretorienii, înghesuiţi de mulţime, îşi menţin cu foarte mare greutate formaţiile de luptă şi, neavând ordin să lovească, nu ştiu ce să facă.

— O, zei! spuse Nero. Ce noapte! Pe de o parte incendiul, pe de alta marea înfuriată a poporului.

Şi începu să caute expresii care ar fi putut descrie în chipul cel mai plastic pericolul

momentului. Văzând însă în juru-i chipuri palide şi priviri neliniştite, se sperie şi el.

— Daţi-mi o mantie neagră cu glugă! strigă el. Oare într-adevăr să se ajungă la lupte?

— Cezar, spuse Tigellinus cu o voce nesigură, am făcuţi tot ce am putut, însă pericolul este mare… Vorbeşte, Cezar, poporului şi fă-i promisiuni.

— Cezarul să vorbească gloatei? S-o facă altcineva în numele meu. Cine se oferă?

— Eu! răspunse calm Petronius.

— Du-te prietene! Tu-mi eşti cel mai credincios în orice împrejurare… Du-te şi nu te zgârci la promisiuni.

Petronius se întoarse spre cortegiu cu faţa impasibilă, sarcastică:

— Senatorii aici de faţă, spuse el, şi în afară de ei, Pison, Nerva şi Senecion să meargă cu mine.

Coborî încet de pe apeduct. Cei pe care-i numise îl urmau, nu fără şovăială, îmbărbătaţi întrucâtva de calmul lui. Când ajunse la baza arcadelor, Petronius ceru să i se aducă un cal alb şi, încălecând, plecă în fruntea tovarăşilor săi, printre şirurile dese de pretorieni, spre gloata neagră, dezarmat, ţinând de mână doar un bastonaş subţire de fildeş în care se sprijinea de obicei.

Apropiindu-se, îşi vârî calul în mulţime, urmat de mica lui suită. În jur, în lumina incendiului, se vedeau mâini ridicate, înarmate cu tot felul de arme, ochi aprinşi, feţe transpirate şi guri căscate, urlând. Valurile de oameni revoltaţi îi înconjurară imediat. Mai departe, în faţă se vedea o adevărată mare de capete, mişcătoare, fremătândă, înspăimântătoare.

Ţipetele se înteţiră mai mult şi se transformară într-un muget neomenesc. Drugi, furci, chiar şi săbii se agitau deasupra capului lui Petronius. Mâini îndrăzneţe se întindeau spre frâul calului său. El însă pătrundea tot mai adânc în mulţime, rece, indiferent, dispreţuitor. Uneori,

lovea cu bastonul în capetele celor mai obraznici, ca şi cum şi-ar fi croit drum într-o înghesuială obişnuită. Siguranţa şi calmul lui uimi mulţimea furioasă. Îl recunoscură, în sfârşit, şi numeroase glasuri începură să strige:

— Petronius! Arbiter elegantiarum! Petronius!…

— Petronius! răsuna din toate părţile.

Şi pe măsură ce numele acesta se repeta, feţele din jur deveneau mai puţin ameninţătoare, iar ţipetele mai puţin furioase. Patricianul acesta elegant, deşi nu se străduise niciodată să obţină bunăvoinţa poporului, era totuşi favoritul lui. Trecea drept o fiinţă omenoasă şi mărinimoasă, iar popularitatea lui crescuse mai ales de când cu procesul lui Pedanus Secundus, în care pledase pentru îmblânzirea pedepsei înfiorătoare care-i condamna la moarte pe toţi sclavii prefectului. Mai ales sclavii nutreau faţă de el o dragoste umilă, dar sinceră, aşa cum întotdeauna oamenii amărâţi şi nefericiţi îi iubesc pe cei care le arată măcar puţină compătimire. În afară de asta, se mai adăuga şi curiozitatea să afle ce va spune trimisul împăratului, căci nimeni nu se îndoia că împăratul l-a trimis într-adins.

Petronius, scoţându-şi toga albă cu margine purpurie, o ridică în sus şi începu să o rotească pe deasupra capului în semn că vrea să vorbească.

— Tăceţi! Tăceţi! strigau din toate părţile.

După un timp, se făcu într-adevăr linişte. Atunci, Petronius se ridică în scări pe cal şi începu să vorbească cu o voce răspicată, liniştită:

— Cetăţeni! Cei care mă aud să repete cuvintele mele celor care stau mai departe şi cu toţii să se poarte ca nişte oameni, nu ca fiarele în arenă.

— Ascultăm! Ascultăm!…

— Atunci ascultaţi. Oraşul va fi reconstruit. Grădinile lui Lucullus, Mecena, Caesar şi ale Agripinei vor fi deschise pentru voi! De mâine, începe distribuirea grâului, vinului şi uleiului, aşa ca fiecare să-şi poată umple burta pe săturate. Împăratul are să organizeze jocuri cum n-a mai văzut lumea până acum, unde vă aşteaptă distracţii şi daruri. Veţi fi mai bogaţi după incendiu decât înainte!

Îi răspunse un murmur, care se răspândi din mijloc spre margini în toate direcţiile, cum se răspândesc valurile când aruncă cineva o piatră în apă. Cei din apropiere repetau celor de mai departe cuvintele lui. Pe urmă, ici şi colo, se auziră strigăte de mânie sau de aprobare, care, în cele din urmă, se schimbară într-un urlet general, ca de uragan:

— Panem et circenses[135]!…

Petronius se înveli în togă, ascultând o vreme, nemişcat. În veşmântul său alb, părea o statuie de marmură. Tumultul spori, înăbuşind vuietul incendiului, răsunând din toate părţile, ca din adâncuri. Probabil însă că trimisul mai avea ceva de spus, căci aştepta.

În sfârşit, cerând din nou tăcere cu mâna ridicată, spuse:

— Vă promit panem et circenses, iar acum aclamaţi-l pe împăratul care vă hrăneşte şi vă îmbracă; iar apoi du-te la culcare, mulţime, căci în curând apar zorile!

Spunând acestea, întoarse calul şi, lovind uşurel cu bastonul în capetele şi feţele celor care-i stăteau în drum, ajunse încet la rândurile pretorienilor.

Peste câteva clipe, se afla la picioarele apeductului. Pe cei de sus îi găsi morţi de frică. Strigătele de „Panem et circenses” n-au fost înţelese. S-a crezut că-i o nouă izbucnire de furie. Nici măcar nu se aşteptau ca Petronius să scape cu viaţă. De aceea, Nero, când îl văzu, alergă înaintea

lui până la scară, cu faţa palidă de emoţie şi întrebă:

— Ei, ce-i? Ce se întâmplă acolo? Au şi început să se bată? Petronius trase aer adânc în piept, apoi spuse:

— Pe Pollux! Transpiră şi put! Să-mi dea cineva epilimme{136} că leşin. Se întoarse spre împărat, adăugând:

— Le-am promis grâu, ulei, deschiderea grădinilor şi jocuri, spuse ei. Te adoră din nou şi urlă cu buzele arse, aclamându-te. O, zei, ce miros neplăcut are plebea asta!

— Aveam pretorienii gata, strigă Tigellinus, şi dacă nu i-ai fi liniştit tu, guralivii ăştia ar fi tăcut pe veci. Păcat, împărate, că nu mi-ai permis să folosesc forţa.

Petronius se uită la vorbitor şi, ridicând din umeri, zise:

— Prilejul încă nu-i pierdut. Poate c-o să trebuiască s-o foloseşti mâine.

— Nu, nu! spuse împăratul. Am să poruncesc să li se deschidă grădinile şi să se împartă grâne. Mulţumesc, Petronius! Voi organiza jocuri, iar cântecul pe care vi l-am cântat astăzi am să-l cânt în public.

Spunând acestea, puse mâna pe umărul lui Petronius, tăcu o clipă, iar după ce-şi reveni, întrebă:

— Spune-mi sincer, ce impresie ţi-am făcut când am cântat?

— Ai fost demn de acest spectacol, aşa cum spectacolul a fost demn de tine! răspunse Petronius. Apoi se întoarse spre incendiu. Dar să mai privim, adăugă el, şi să ne luăm rămas bun de la vechea Romă.

Capitolul XLVIII

Cuvintele Apostolului potoliră neliniştea creştinilor. Nu se îndoiau că s-apropie sfârşitul lumii, dar începuseră să spere că judecata îngrozitoare nu va avea loc imediat şi că mai înainte au să apuce sfârşitul domniei lui Nero, pe care-o considerau drept domnia lui Antichrist şi să asiste la pedepsirea lui pentru crimele strigătoare la cer. Cu sufletul alinat, începură să se răspândească după terminarea rugăciunilor, ieşind din catacombe şi întorcându-se la adăposturile lor provizorii şi chiar în Transtiberim, căci veniseră ştiri că focul pus în câteva locuri nu apucase să se extindă, ci întors de vânt spre râu făcuse numai puţine stricăciuni.

Apostolul, însoţit de Vinicius şi de Chilon, care venea după ei, părăsi de asemenea catacomba. Tânărul tribun nu îndrăznea să-l întrerupă în rugăciune, aşa că o vreme îl urmă tăcut, implorând doar din priviri îndurare şi tremurând de nelinişte. Continuau însă să vină oameni mulţi să sărute mâinile şi veşmântul Apostolului. Mamele întindeau pruncii spre el. Unii îngenuncheau în coridorul lung şi întunecos şi, ridicând făcliile, îi cereau binecuvântarea, alţii, mergând alături de el, cântau. Nu era un moment potrivit nici pentru întrebare, nici pentru răspuns. Situaţia nu s-a schimbat nici după ce ieşiră între dealuri. Numai când răzbătură la loc liber, de unde se vedea oraşul în flăcări, după ce Apostolul făcu semnul crucii de trei ori în direcţia lui, se întoarse spre Vinicius şi spuse:

— Nu-ţi fie teamă. Nu departe de aici este casa săpătorului în care o vom găsi pe Ligia cu Linus şi cu credinciosul ei slujitor. Christos, care ţi-a hărăzit-o, a păstrat-o pentru tine.

Vinicius se clătină pe picioare şi se sprijini cu mâna de o stâncă. Drumul de la Antium, întâmplările de lângă ziduri, căutarea Ligiei prin

fumul fierbinte, nesomnul, neliniştea, îl sleiseră. Câtă brumă de putere-i rămăsese se topi la vestea că fiinţa care-i era mai scumpă decât orice pe lume este aproape şi are s-o vadă peste puţin timp. Simţi o sfârşeală prin tot trupul şi-aproape că se prăbuşi la picioarele Apostolului şi rămase aşa, îmbrăţişându-i genunchii, incapabil să rostească vreun cuvânt.

Apostolul, ferindu-se, spuse:

— Nu mie, nu mie, ci lui Christos mulţumeşte-i!

— Ce zeu perfect! se auzi din spate vocea lui Chilon. Dar nu ştiu ce să fac cu asinii care aşteaptă aici în apropiere.

— Ridică-te şi vino cu mine, spuse Petru, luându-l de mână pe Vinicius.

Tânărul se ridică. În lumina incendiului, se vedeau lacrimi alunecând pe faţa-i palidă de emoţie. Buzele-i tremurau ca şi cum s-ar fi rugat.

— Să mergem, spuse el.

Chilon repetă:

— Stăpâne, ce să fac cu asinii care aşteaptă? Poate că distinsul prooroc ar prefera să meargă călare.

Nici Vinicius nu prea ştia ce să răspundă, auzind însă de la Petru că locuinţa săpătorului este aproape, zise:

— Du asinii înapoi la Macrinus.

— Iartă, stăpâne, că-ţi amintesc de casa din Ameriola. În faţa acestui incendiu îngrozitor, e uşor să uiţi un lucru atât de mărunt.

— Ai s-o capeţi.

— O, nepot al lui Numa Pompilius, întotdeauna am fost sigur, însă acum, când a auzit promisiunea şi acest mărinimos Apostol, nici nu-ţi mai amintesc că mi-ai promis şi o vie. Pax vobiscum! Eu am să te găsesc, stăpâne. Pax vobiscum!

Iar ei răspunseră:

— Pace ţie!

Pe urmă se întoarseră amândoi la dreapta, spre dealuri. Pe drum, Vinicius zise:

— Stăpâne, spală-mă cu apa botezului, ca să mă pot numi cu adevărat serv al lui Christos, căci îl iubesc din tot sufletul meu. Botează-mă, căci în inima mea sunt pregătit. Tot ce-are să-mi poruncească, am să îndeplinesc, iar tu spune-mi ce-aş putea să fac mai mult.

— Iubeşte-i pe oameni ca pe nişte fraţi ai tăi, răspunse Apostolul, căci numai prin dragoste poţi să-l slujeşti.

— Da! Înţeleg şi simt asta. Când eram copil, credeam în zeii romani, dar nu i-am iubit. Numai pe acesta singur îl iubesc. Mi-aş da viaţa bucuros pentru el.

Îşi îndreptă privirile spre cer, repetând cu exaltare:

— Căci El este unul! Căci El singur este bun şi milostiv! Poate pieri nu numai oraşul acesta, dar lumea toată şi eu tot pe El am să-l recunosc şi numai în El am să cred!

— Iar El te va binecuvânta pe tine şi casa ta! încheie Apostolul.

Cotiră într-altă vâlcea, la capătul căreia se vedea o luminiţă palidă. Petru o arătă cu mâna şi spuse:

— Iată casa săpătorului care ne-a dat adăpost, când, întorcându-ne cu Linus bolnav din Ostrianum, n-am mai putut pătrunde în Transtiberim.

Curând, ajunseră acolo. Casa era mai degrabă o peşteră săpată într-o crăpătură a muntelui, închisă din afară cu un perete lipit din pământ şi trestie. Uşa era deschisă, însă prin deschizătura care ţinea loc de fereastră se vedea interiorul luminat de foc.

O siluetă neagră, uriaşă se ridică să-i întâmpine pe noii veniţi şi întrebă:

— Cine sunteţi?

— Servii lui Christos, răspunse Petru. Pace ţie, Ursus!

Ursus se plecă la picioarele Apostolului, apoi, recunoscându-l pe Vinicius, îi prinse mâna şi o duse la buze.

— Şi tu, stăpâne? spuse el. Binecuvântat să fie numele Mielului, pentru bucuria pe care o vei face Callinei.

Spunând acestea, deschise uşa şi intrară. Linus, bolnav, zăcea cu faţa slăbită, cu fruntea galbenă ca fildeşul. Alături de foc, stătea Ligia, ţinând în mână nişte peştişori înşiraţi pe sfoară, destinaţi probabil cinei.

Ocupată cu scoaterea peştilor de pe sfoară, convinsă că intrase Ursus, nici nu ridică ochii. Vinicius se apropie şi, rostindu-i numele, întinse braţele spre ea. Atunci ea se ridică repede. Un fulger de uimire şi bucurie trecu peste faţa ei şi, fără nici un cuvânt, ca un copil, care după zile de teamă şi nenorocire îşi regăseşte tatăl sau mama, se aruncă în braţele lui deschise.

El o strânse la piept, însufleţit, de aceeaşi emoţie, de parcă o adevărată minune ar fi salvat-o. Apoi, desfăcându-şi braţele, o îmbrăţişă, repetându-i numele. Îngenunche, sărutându-i poala rochiei şi mâinile. Bucuria lui era fără margini.

În cele din urmă, îi povesti cum a venit într-o goană din Antium, cum a căutat-o pe lângă ziduri, prin fum, în casa lui Linus, şi cât a fost de îndurerat şi de speriat, cât a suferit până când Apostolul i-a arătat adăpostul ei.

— Însă acum, spuse el, când te-am regăsit, nu te mai las aici în apropierea acestui infern şi a acestei mulţimi înnebunite. Oamenii se omoară între ei, sclavii se revoltă şi jefuiesc. Numai Dumnezeu unul ştie ce nenorociri mai pot să cadă asupra Romei. Am să te salvez pe tine şi pe voi toţi. O, draga mea!… Vreţi să mergeţi cu mine la Antium? Acolo ne urcăm într-o corabie şi plecăm în Sicilia. Pământurile mele sunt ale voastre, casele mele sunt casele voastre. Ascultă-mă! În Sicilia regăsim familia lui Aulus, te voi reda Pomponiei şi te voi lua apoi din mâinile ei. Doar tu, o, carissima, nu te mai temi de mine. Botezul nu m-a spălat încă, dar întreabă-l pe Petru dacă acum câteva clipe, venind spre tine, nu i-am spus că vreau să fiu un adevărat serv al lui Christos şi dacă nu l-am rugat să mă boteze fie şi în această casă a săpătorului. Ai încredere în mine, aveţi încredere cu toţii.

Ligia ascultă aceste cuvinte cu faţa luminată. Până acum, din cauza incendiului şi a tulburărilor provocate de catastrofă, trăiau cu toţii într-o continuă nesiguranţă şi teamă. Plecarea în liniştita Sicilie ar fi pus capăt tuturor neliniştilor şi ar fi deschis o nouă epocă de fericire în viaţa lor. Dacă Vinicius ar fi vrut s-o ia numai pe Ligia singură, s-ar fi opus cu siguranţă ispitei, nevoind să-i părăsească pe Apostolul Petru şi pe Linus, însă Vinicius spusese: „Veniţi cu mine! Pământurile mele sunt ale voastre, casele mele sunt casele voastre!”

Plecându-se spre mâna lui ca să i-o sărute în semn de supunere, spuse:

— Căminul tău – e al meu!

Ruşinându-se deodată, fiindcă rostise cuvintele pe care, după obiceiul roman, le spuneau numai miresele, la cununie, roşi şi rămase în lumina focului, cu capul plecat, temându-se că gestul ei ar putea să fie luat în nume de rău.

În privirea lui Vinicius însă citi doar dragoste neţărmurită. Tânărul îi spuse lui Petru:

— Roma arde din porunca împăratului. Încă de la Antium se plângea că n-a văzut niciodată un mare incendiu. Dar dacă nu s-a dat înapoi de la o asemenea crimă, închipuiţi-vă, de ce mai poate fi în stare. Cine ştie dacă, strângând armata, n-are să poruncească masacrarea populaţiei? Cine ştie ce proscrieri au să urmeze? Cine ştie dacă, după incendiu, n-au să urmeze războiul civil, măceluri, foamete? Feriţi-vă de primejdii. Şi s-o ferim pe Ligia. Acolo o să aşteptaţi în linişte până ce trece furtuna, iar când va fi trecut, o să vă întoarceţi din nou să semănaţi sămânţa voastră.

Afară, dinspre Ager Vaticanus, parcă anume să confirme temerile lui Vinicius, se auziră nişte strigăte îndepărtate, pline de furie şi spaimă. În aceeaşi clipă sosi şi săpătorul, stăpânul casei, şi, închizând iute uşa, spuse:

— Oamenii se omoară lângă Circul lui Nero. Sclavii şi gladiatorii i-au atacat pe cetăţeni.

— Auziţi? spuse Vinicius.

— S-a umplut paharul, vorbi Apostolul, şi urgiile vor fi fără sfârşit, ca marea.

Se întoarse spre Vinicius şi, arătându-i-o pe Ligia, spuse:

— Ia-o pe fata asta pe care ţi-a sortit-o Dumnezeu şi salveaz-o, iar Linus care e bolnav şi Ursus să meargă cu voi.

Vinicius care-l îndrăgise pe Apostol din toată inima, se grăbi să spună:

— Îţi jur, învăţătorule că n-am să te las aici să pieri!

— Domnul are să-ţi răsplătească pentru gândul tău bun, răspunse Apostolul, dar oare n-ai auzit că Christos mi-a zis de trei ori pe malul lacului: „Paşte turma mea!”?

Vinicius tăcu.

— Deci, dacă tu, pe care nimeni nu te-a îndemnat să mă ocroteşti, nu vrei să mă laşi aici să pier, cum vrei să-mi las eu turma în ziua năpastei? Când a fost furtună şi când eram cu inimile înfricoşate, El nu ne-a părăsit, atunci eu, servul, cum să nu urmez pilda Stăpânului meu?

Linus îşi ridică faţa slăbită şi întrebă:

— Dar eu cum să nu urmez pilda ta, locţiitor al Domnului?

Vinicius se frământă un timp, pradă gândurilor sale de nelinişte, apoi, luând-o pe Ligia de mână, spuse cu o voce în care vibra dârzenia soldatului roman:

— Ascultă-mă, Petru, Linus şi tu Ligia! Am vorbit mânat de mintea mea cea omenească. Voi însă cunoaşteţi o altă înţelepciune, care nu ţine seama de interesele voastre, ci numai de poruncile Mântuitorului. Da! Eu n-am înţeles asta şi am greşit, căci de pe ochii mei nu s-a risipit încă negura şi vechea mea fire se mai trezeşte în mine. Dar fiindcă îl iubesc pe Christos şi vreau să fiu servul lui, deşi în cazul acesta e vorba de ceva mai mult decât de propria mea viaţă, iată, îngenunchez înaintea voastră şi jur că voi împlini şi eu porunca iubirii şi nu-i voi părăsi pe fraţii mei în ziua nenorocirii.

Îngenunche şi, cuprins de exaltare religioasă, ridică ochii şi mâinile spre cer, zicând:

— Oare te înţeleg o, Christoase? Oare sunt demn de tine?

Mâinile îi tremurau, ochii îi înotau în lacrimi, trupul întreg i se cutremura de fiorii credinţei şi ai dragostei. Apostolul Petru luă o amforă cu apă şi, apropiindu-se de el, spuse solemn:

— Iată, te botez în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, amin! Elanul religios îi cuprinse şi pe cei de faţă. Aveau impresia că coliba se umple de o lumină supranaturală, că aud o muzică divină, că stânca peşterii se deschide deasupra capetelor lor, că din cer vin stoluri de îngeri, iar sus, în înălţimi, se vede o cruce şi două mâini străpunse care binecuvântează.

Iar de afară, se auzeau strigătele oamenilor care se ucideau şi vuietul flăcărilor din oraşul mistuit de incendiu.

Capitolul XLIX

Corturile oamenilor împânziseră splendidele grădini ale Cezarului, care înainte aparţineau Domitiaei şi Agripinei, Câmpul lui Marte, grădinile lui Pompeius, Sallustius şi Mecena. Fuseseră ocupate porticurile, clădirile destinate jocului cu mingea, minunatele vile de vară şi şoproanele construite pentru animale. Păunii, flamingii, lebedele şi struţii, gazelele şi antilopele aduse din Africa, cerbii şi căprioarele, care serveau drept podoabă grădinilor, ajunseră sub cuţitul norodului. Hrana începu să fie adusă de la Ostia în cantităţi atât de mari, încât puteai trece pe plute şi nave, dintr-o parte a Tibrului, într-alta, ca peste un pod. Grânele se vindeau la un preţ nemaipomenit de mic, cu trei sesterţi măsura, iar celor mai săraci li se dăruiau gratuit. Fuseseră strânse rezerve imense de vin, ulei şi castane; din munţi coborau cirezi de boi şi oi. Săracii, care se adăposteau înainte de incendiu în fundăturile din Subura şi mureau de foame, acum o duceau bine. Pericolul foametei fusese înlăturat, în schimb, erau aproape cu neputinţă de stârpit jafurile, silniciile, răpirile. Viaţa de nomazi îi apăra pe borfaşi de pedeapsă, cu atât mai mult cu cât se declarau adoratorii Cezarului şi-l întâmpinau cu aplauze oriunde

apărea. Instituţiile administrative fiind suspendate, iar armata care ar fi putut preveni dezordinea fiind puţină, în oraş se petreceau lucruri care întreceau imaginaţia omenească. Noaptea, încăierările, crimele, răpirile de femei şi băieţi se ţineau lanţ. Lângă Porta Mugionis, unde erau adunate cirezile aduse din Campania, se iscau adevărate bătălii, în care piereau sute de oameni. În fiecare dimineaţă, malurile Tibrului gemeau de cadavre, pe care nimeni nu le îngropa şi care, putrezind repede din cauza arşiţei, umpleau aerul de miasme. Începură s-apară bolile şi cei sperioşi s-aşteptau la molime cumplite.

Oraşul continua să ardă. Abia în cea de a şasea zi, ajungând în locuri virane din Esquilin, unde fuseseră anume dărâmate un număr imens de case, focul se mai domoli. Grămezile de jăratic însă mai luminau încă atât de intens, încât poporul nu voia să creadă că supliciul s-apropie de sfârşit. Incendiul reizbucni în a şaptea noapte cu forţe noi în clădirile lui Tigellinus, însă dură puţin. Numai casele arse continuau să se prăbuşească pe ici şi colo, aruncând în aer şerpi de flăcări şi trâmbe de scântei. Încetul cu încetul, ruinele incandescente pe dinăuntru, începeau să se înnegrească pe dinafară. Noaptea, cerul nu mai era luminat de aureola sângerie. Pe întinsul pustiu negru, jucau limbi de flăcări palide, albăstrii, pe mormanele carbonizate.

Din paisprezece cartiere ale Romei rămăseseră doar patru, dacă socotim şi Transtiberim. Celelalte fuseseră mistuite de flăcări. Începând de la Tibru până la Esquilin, se întindea un spaţiu imens, cenuşiu, trist, mort, presărat cu şiruri de hornuri ca nişte pietre funerare într-un cimitir. Printre aceste pietre, ziua rătăceau grupuri sumbre de oameni, căutând fie lucruri scumpe, fie oasele celor dragi. Noaptea, câinii urlau pe ruinele arse ale fostelor case.

Mărinimia împăratului nu stinsese murmurul, blestemele, ameninţările poporului. Mulţumită era numai mulţimea de borfaşi, hoţi, vagabonzi, care puteau să mănânce, să bea şi să jefuiască în voie. Oamenii care îşi pierduseră fiinţele dragi şi averea nu se lăsau consolaţi nici de deschiderea grădinilor, nici de împărţirea de grâu, nici de promisiunea jocurilor şi darurilor. Nenorocirea era prea mare, prea din cale-afară. Pe unii, în care mai pâlpâia un strop de dragoste pentru oraşul-patrie, îi ducea la disperare gândul că vechiul nume „Roma" va dispărea de pe suprafaţa pământului şi că împăratul intenţionează să ridice din cenuşă un oraş nou, cu numele de Neropolis. Valul de nemulţumiri creştea cu fiecare zi şi în ciuda linguşirilor curtenilor şi minciunilor lui Tigellinus, Nero, sensibil ca nici un alt împărat la bunăvoinţa mulţimii, se gândea cu teamă că în lupta tacită, pe viaţă şi pe moarte, pe care-o ducea cu patricienii şi senatul, ar putea să-i lipsească sprijinul ei. Curtenii nu erau mai puţin neliniştiţi, căci fiecare zi putea să fie ultima pentru ei. Tigellinus se gândea să aducă câteva legiuni din Asia Mică; Vatinius, care râdea şi când era pălmuit, îşi pierduse humorul; Vitellius îşi pierduse pofta de mâncare.

Alţii se sfătuiau între ei cum să îndepărteze pericolul. Era greu de presupus că în cazul unei revolte care l-ar mătura pe împărat, ar mai scăpa eu viaţă vreunul dintre curteni, poate doar cu excepţia lui Petronius. Lumea era convinsă că nebuniile lui Nero, crimele lui sunt o urmare a influenţei lor, a sfaturilor şi îndemnurilor lor. Ura faţă de ei aproape că întrecea ura faţă de Nero.

Începură să-şi stoarcă creierii cum să arunce de pe umerii lor răspunderea pentru arderea oraşului. Voind însă să scape de răspundere, trebuiau să-l scoată basma curată şi pe împărat, căci altfel nimeni n-ar fi crezut că nu ei sunt vinovaţii. Tigellinus se sfătui cu Domitius Afer şi chiar cu Seneca, cu toate că-l ura. Poppea, ştiind că

prăbuşirea lui Nero ar însemna şi condamnarea ei, ceru sfatul oamenilor ei de încredere şi al preoţilor ebraici, căci de câţiva ani adoptase credinţa în Jehova. Nero căuta soluţii pe măsura lui, adesea îngrozitoare, dar mai ales soluţii de măscărici. Uneori, îl cuprindea frica şi tremura ca un copil, dar de cele mai multe ori profera ameninţări.

O dată, în casa lui Tiberiu, rămasă întreagă după incendiu, se ţinu o consfătuire lungă şi fără rezultat. Petronius propunea ca, lăsând deoparte grijile, să plece în Grecia şi apoi în Egipt şi Asia Mică. Călătoria era doar proiectată de mult. De ce s-o mai amâne, de vreme ce în Roma e trist şi periculos.

Cezarul primi sfatul cu entuziasm, însă Seneca, după ce se gândi puţin, spuse:

— Să pleci e uşor, dar pe urmă va fi cu atât mai greu să te întorci.

— Pe Heracle! răspunse Petronius. Poate să se întoarcă în fruntea legiunilor din Asia.

— Aşa voi face! strigă Nero.

Însă Tigellinus se împotrivi. Mintea lui nu era în stare de vreo idee. Dacă propunerea lui Petronius ar fi pornit de la el, ar fi susţinut-o fără îndoială ca fiind unica salvare. Nu-i convenea însă ca Petronius să se dovedească pentru a doua oară singurul om care în clipe grele ştie să-i scoată la liman.

— Ascultă-mă, divine, spuse el, sfatul e primejdios. Nici până la Ostia n-o să ajungem şi va începe războiul civil. Cine ştie dacă vreunul din vlăstarii colaterali ai divinului Augustus n-are să se numească Cezar? Ce-o să facem dacă legiunile au să treacă de partea lui?

— Vom căuta să facem în aşa fel, răspunse Nero, ca înainte de plecare să nu mai existe urmaşi de-ai lui Augustus. Nu mai sunt mulţi, va fi uşor să scăpăm de ei.

— Asta se poate face, dar oare-i vorba numai de ei? Oamenii mei, nu mai departe decât ieri, au auzit prin mulţime că împărat ar trebui să fie un bărbat ca Thraseas.

Nero îşi muşcă buzele. După o clipă însă, ridică ochii în sus şi spuse:

— Nesătui şi nerecunoscători! Au destul grâu şi cărbuni, pe care pot să-şi coacă turtele. Ce vor mai mult?

Tigellinus răspunse:

— Răzbunare!

Se lăsă tăcere. Deodată, împăratul se sculă, ridică o mână în sus şi începu să declame:

— „Inimile cer răzbunare, iar răzbunarea jertfe!" Şi, uitând de toate, strigă cu faţa luminată:

— Să mi se aducă tăbliţe şi stil să scriu versul acesta. Lucan n-a scris niciodată ceva asemănător. Nu mă credeţi că l-am găsit într-o clipită?

— O, inegalabilule! strigară câteva voci.

Nero scrise versul şi spuse:

— Da! Răzbunarea cere jertfe!

Îşi plimbă privirile peste cei din jur:

— Ce-ar fi să lansăm ştirea că Vatinius a poruncit să se dea foc oraşului şi să-l sacrificăm pe el mâniei poporului?

— O, divine! Cine sunt eu? strigă Vatinius.

— Adevărat! Trebuie cineva mai mare decât tine… Vitelius?… Vitelius păli, însă începu să râdă.

— Grăsimea mea, spuse el, ar putea doar să aprindă incendiul din nou. Nero însă avea altceva în gând. Căuta o victimă care ar fi putut într-adevăr să potolească mânia poporului şi o găsi:

— Tigellinus, spuse, după o clipă, tu ai dat foc Romei!

Pe cei de faţă îi trecură fiorii. Înţeleseră că împăratul încetase să mai glumească şi că se apropia o clipă bogată în urmări.

Faţa lui Tigellinus se schimonosi ca botul câinelui gata să muşte.

— Am dat foc Romei din porunca ta! spuse el.

Se priveau în ochi ca doi demoni. Era o tăcere de se auzea bâzâitul muştelor în atrium.

— Tigellinus, rosti Nero, mă iubeşti?

— Doar ştii asta, Cezar!

— Sacrifică-te pentru mine!

— Divine Cezar, răspunse Tigellinus, de ce-mi dai o băutură dulce pe care n-am voie s-o duc la gură? Poporul murmură şi se răscoală. Vrei oare să se revolte şi pretorienii?

Groaza îi încremeni pe participanţi. Tigellinus era prefectul pretorienilor. Cuvintele lui erau o ameninţare pe faţă. Nero însuşi înţelese asta şi păli.

Atunci intră Epafrodit, libertul împăratului, şi anunţă că divina Augusta doreşte să-l vadă pe Tigellinus, deoarece are la ea nişte oameni pe care prefectul trebuie să-i asculte.

Tigellinus se închină împăratului şi ieşi cu faţa liniştită şi dispreţuitoare. Iată, când au vrut să-l lovească, şi-a arătat colţii. A lăsat să se înţeleagă cine-i el. Ştiindu-l fricos pe Nero era sigur că acest stăpân al lumii nu va îndrăzni niciodată să ridice mâna asupra lui.

Nero rămase tăcut un timp, dar, văzând că cei prezenţi aşteaptă un cuvânt de la el, spuse:

— Am crescut un şarpe la sân!

Petronius dădu din umeri ca şi cum ar fi vrut să spună că unui asemenea şarpe nu-i greu să-i zdrobeşti capul.

— Ce spui? Vorbeşte, dă un sfat! zise Nero, observând gestul lui. Numai în tine am încredere, căci tu ai mai multă minte decât ei toţi şi mă iubeşti!

Lui Petronius îi stătea pe buze să spună: „Numeşte-mă pe mine prefectul pretorienilor, îl predau poporului pe Tigellinus şi într-o zi liniştesc oraşul”. Însă lenea lui înnăscută învinse. A fi prefect însemna de fapt să ducă pe umeri persoana

împăratului şi o mie de probleme publice. La ce-i trebuie lui truda asta? Oare nu-i mai bine să citeşti versuri într-o bibliotecă splendidă, să contempli vase şi statui, sau, ţinând la piept trupul divin al Eunicei, să te joci cu degetele prin părul ei de aur şi să-i săruţi buzele de coral?

Spuse:

— Eu te sfătuiesc să pleci în Achaia.

— Ah, răspunse Nero, aşteptam ceva mai mult de la tine. Senatul mă urăşte. Dacă plec, cine-mi garantează că n-au să se răscoale împotriva mea şi că n-au să declare pe altcineva împărat? Înainte, poporul îmi era credincios, dar acum are să-i urmeze… Pe Hades! Dacă Senatul acesta şi poporul acesta ar avea un singur cap!…

— Permite-mi să-ţi spun, o, divine, că, voind să păstrezi Roma, trebuie să mai păstrezi şi vreo câţiva romani, spuse Petronius, zâmbind.

Nero începu să se lamenteze:

— Ce-mi pasă mie de Roma şi de romani? Acum, lumea mi-ar fi ascultat cântul în Achaia. Aici mă înconjoară numai trădare. Toţi mă părăsesc! Şi voi sunteţi gata să mă trădaţi! Ştiu asta, ştiu!… Nici nu vă gândiţi ce-au să spună despre voi veacurile viitoare, dacă părăsiţi pe un asemenea artist ca mine.

Spunând asta, se lovi peste frunte şi urmă:

— Adevărat!… Cu atâtea griji pe cap, am uitat până şi cine sunt eu. Se întoarse spre Petronius cu chipul strălucitor:

— Petronius, spuse el, poporul murmură, dar dac-aş lua lira şi aş ieşi cu ea pe Câmpul lui Marte, dacă i-aş cânta imnul pe care vi l-am cântat vouă în timpul incendiului… nu crezi oare că l-aş îmblânzi cu cântecul meu, aşa cum odinioară Orfeu îmblânzea fiarele sălbatice?

Atunci Tullius Senecion, grăbit să se întoarcă la sclavele lui aduse din Antium, mai demult, îşi pierduse răbdarea şi spuse:

— Fără îndoială, Cezare, dacă ţi-ar permite să începi.

— Să mergem la Hellada! strigă Nero, scârbit.

Însă în clipa aceea intră Poppea, iar după ea Tigellinus. Privirile celor prezenţi se întoarseră involuntar spre el, căci niciodată vreun triumfător nu intrase atât de mândru în Capitoliu, cum a intrat el acum, oprindu-se în faţa împăratului.

Începu să vorbească rar şi apăsat, cu o voce scrâşnită:

— Ascultă-mă, Cezar, căci pot să-ţi spun: am găsit! Poporul are nevoie de răzbunare şi victime, dar nu de una, ci de sute de mii. Oare tu ai auzit vreodată cine a fost Christos cel răstignit de către Pilat din Pont şi ştii oare cine sunt creştinii? Oare nu ţi-am vorbit de crimele lor şi de ritualurile lor dezmăţate, de prevestirea lor că focul va aduce sfârşitul lumii? Poporul îi urăşte şi-i suspectează. Nimeni nu i-a văzut în temple, căci pe zeii noştri ei îi consideră duhuri rele. Nu vin la hipodrom, căci dispreţuiesc alergările. Niciodată vreun creştin nu te-a aplaudat. Niciodată nu te-a considerat zeu vreunul dintre ei. Sunt duşmanii neamului omenesc, duşmanii oraşului şi ai tăi! Poporul murmură împotriva ta, dar nu tu, Cezar, mi-ai poruncit să dau foc Romei şi nu eu i-am dat foc… Poporul doreşte răzbunare? S-o aibă! Poporul doreşte sânge şi jocuri? Să le aibă! Poporul te bănuieşte pe tine, fie ca bănuielile lui să se întoarcă în altă parte!

Nero îl ascultă la început numai uimit, însă, pe măsură ce vorbea Tigellinus, faţa lui de actor începu să se schimbe şi să îmbrace pe rând expresia de mânie, tristeţe, compătimire, revoltă. Deodată, se ridică şi, aruncând de pe el toga care-i alunecă la picioare, ridică ambele mâini în aer şi rămase un timp nemişcat în tăcere.

În cele din urmă, rosti cu glas de tragedian:

— Zeus, Apollo, Hera, Atena, Persefona şi voi toţi zei nemuritori, de ce nu ne-aţi venit în ajutor? Ce rău le-a făcut acest nefericit oraş acelor oameni fără milă, de l-au ars cu atâta cruzime?

— Sunt duşmanii neamului omenesc şi ai tăi! spuse Poppea.

Alţii începură să strige:

— Fă dreptate! Pedepseşte-i pe incendiatori! Zeii înşişi vor răzbunare! Nero se aşează, îşi lăsă capul în piept şi tăcu din nou, ca şi cum vestea auzită l-ar fi uluit. Curând însă îşi agită mâinile şi rosti:

— Ce pedepse şi ce chinuri pot plăti o asemenea crimă?… Zeii au să mă inspire şi cu ajutorul forţelor Tartarului voi da bietului meu popor un spectacol pentru care timp de secole are să-şi amintească de mine cu recunoştinţă.

Fruntea lui Petronius se întunecă deodată. Se gândi la pericolul care îi va ameninţa pe Ligia, pe Vinicius, pe care-l iubea, şi pe toţi oamenii aceia, a căror filozofie o respingea, dar de a căror nevinovăţie era convins. Se gândi că are să se declanşeze una din acele orgii sângeroase pe care ochii lui de estet nu le suportă. Mai mult decât orice însă îl îngrijora soarta lui Vinicius. „Trebuie să-l salvez – îşi spuse – căci înnebuneşte dacă fata piere”. Şi acest considerent le învinse pe toate celelalte, cu toate că Petronius îşi dădea seama că se aruncă într-un joc periculos cum nu mai jucase vreodată în viaţa lui.

Începu să vorbească, degajat, impasibil, aşa cum vorbea întotdeauna, când critica sau îşi bătea joc de ideile nu îndeajuns de armonioase ale împăratului şi curtenilor:

— Aţi găsit deci victimele! Bine! Puteţi să le trimiteţi în arenă, sau să le îmbrăcaţi în „tunicile durerii”! E bine şi-aşa. Dar ascultaţi-mă! Aveţi conducerea, aveţi pretorieni, aveţi putere, fiţi sinceri măcar atunci când nu vă aude nimeni, înşelaţi poporul, dar nu şi pe voi înşivă. Daţi

poporului pe creştini, condamnaţi-i la ce chinuri vreţi, aveţi totuşi curajul să vă spuneţi vouă înşivă că nu ei au ars Roma!… Pfu! Mă numiţi arbitrul eleganţei. Vă declar că nu pot suporta comediile proaste! Pfu! Toate astea îmi amintesc de barăcile de bâlci de lângă Porta Asinaria, în care actorii jucau pentru plebeii de la mahala roluri de zei şi împăraţi, iar după spectacol mâncau ceapă, beau vin acru, sau primeau bastoane. Fiţi într-adevăr zei şi împăraţi, căci vă spun, puteţi să vă permiteţi asta. În ce te priveşte, Cezar, ne-ai ameninţat cu judecata secolelor viitoare, dar gândeşte-te că ele au să dea sentinţa şi pentru tine. Pe divina Clio[137]! Nero, stăpânul lumii, Nero zeul, a dat foc Romei, căci a fost tot atât de puternic pe pământ, ca Zeus în Olimp. Nero poetul a iubit atât de mult poezia, încât pentru ea şi-a sacrificat patria! De la începutul lumii, nimeni nu a făcut nimic similar, nu a îndrăznit nimic similar. Te conjur în numele celor nouă Muze – nu renunţa la o asemenea glorie, căci cântece despre tine vor răsuna până la sfârşitul secolelor. Ce vor fi pe lângă tine Priam, Agamemnon, Ahile, zeii înşişi? N-are importanţă dacă arderea Romei este un lucru bun sau rău, o dată ce este grandios şi neobişnuit! În plus, ţi-o spun eu, poporul nu va ridica mâna asupra ta! Nu-i adevărat! Ai curaj! Fereşte-te de purtări nedemne de tine, căci pe tine nu te ameninţă decât judecata secolelor viitoare. Fereşte-te să spună: „Nero a dat foc Romei, dar ca un cezar bicisnic şi poet bicisnic s-a lepădat de marea lui faptă şi, de frică, a aruncat vina pe nevinovaţi!”

Cuvintele lui Petronius făceau de obicei o impresie puternică asupra lui Nero, de data asta însă nici Petronius însuşi nu-şi făcea iluzii. Îşi dădea seama că-i o încercare disperată, care poate, într-un caz fericit, să-i salveze pe creştini, însă mult mai lesne poate să-l ducă pe el însuşi la pieire. Nu şovăi totuşi, căci era vorba de Vinicius, pe care-l iubea, şi de hazard, care-l ispitea.

„Zarurile sunt aruncate – îşi spuse – să vedem întrucât teama pentru propria-i piele are să fie mai mare la maimuţa asta decât dragostea de glorie.”

În adâncul sufletului său nu se îndoia totuşi că teama va învinge.

După cuvintele lui se lăsă tăcere. Poppea şi toţi cei de faţă se uitau în ochii lui Nero ca la un zeu, iar acesta începu să-şi ţuguie buzele ca de obicei când era nehotărât. În cele din urmă, pe faţa lui se zugrăviră clar încurcătura şi dezgustul.

— Cezar, strigă Tigellinus, observându-l, permite-mi să mă retrag, căci atunci când unii vor să pună în pericol persoana ta şi pe deasupra să te numească împărat bicisnic, poet bicisnic, incendiator şi comediant, urechile mele nu pot îndura asemenea cuvinte.

„Am pierdut!” se gândi Petronius.

Întorcându-se spre Tigellinus, îl măsură cu o privire de dispreţ, spunând:

— Tigellinus, pe tine te-am numit comediant, căci eşti chiar şi acum.

— Pentru că nu vreau să ascult insultele tale?

— Pentru că te prefaci că nutreşti o dragoste nemărginită faţă de împărat, iar acum câteva minute îl ameninţai cu pretorienii, lucru pe care l-am înţeles noi toţi şi el de asemenea.

Tigellinus, care nu se aştepta ca Petronius să îndrăznească a arunca pe masă asemenea zaruri, păli, îşi pierdu capul şi amuţi. A fost însă ultima victorie a arbitrului eleganţei asupra adversarului său, căci în clipa aceea Poppea zise:

— Stăpâne, cum poţi să permiţi ca un asemenea gând să treacă prin capul cuiva şi cu atât mai mult ca cineva să îndrăznească să-l rostească în faţa ta?

— Pedepseşte-l pe cutezător! strigă Vitellius.

Nero ridică din nou buzele spre nări şi, întorcându-şi spre Petronius ochii lui sticloşi de miop, zise:

— Aşa-mi plăteşti pentru prietenia pe care-am avut-o pentru tine?

— Dacă greşesc, dovedeşte-mi-o, răspunse Petronius, să ştii însă că spun ce-mi porunceşte dragostea faţă de tine.

— Pedepseşte-l pe cutezător! repetă Vitellius.

— Fă-o! se auziră câteva voci.

În atrium se produse rumoare şi mişcare. Oamenii începură să se dea la o parte de lângă Petronius. Se îndepărtară chiar şi Tullius Senecion, tovarăşul lui permanent la curte, şi tânărul Nerva, care până atunci îi arătase cea mai aprinsă prietenie. După câteva clipe, Petronius rămase singur, în partea dreaptă a atrium-ului, şi, cu zâmbetul pe buze, ţinând cu mâna faldurile togii, aştepta să vadă ce-are să spună sau să facă împăratul.

Împăratul zise:

— Vreţi să-l pedepsesc, dar el e tovarăşul şi prietenul meu. Deşi mi-a rănit inima, vreau să ştie că inima asta n-are pentru prieteni decât… iertare.

„Am pierdut şi sunt pierdut!" se gândi Petronius. Împăratul se ridică. Consfătuirea era încheiată.

Capitolul L

Petronius plecă acasă, iar Nero cu Tigellinus trecură în atrium-ul Poppeii, unde-i aşteptau oamenii cu care prefectul discutase mai înainte.

— Erau doi *„rabbi"* din Transtiberim, îmbrăcaţi în veşminte lungi, festive, cu mitra pe cap, un scrib tânăr, ajutorul lor, şi Chilon. Văzându-l pe împărat, preoţii păliră de emoţie şi, ridicând mâinile la înălţimea umerilor, îşi plecară capetele.

— Salut, monarh peste monarh şi rege peste regi, spuse cel mai bătrân, salut, stăpân al pământului, ocrotitor al poporului ales şi împărat, leu printre oameni, a cărui domnie este ca lumina soarelui, şi ca un cedru de Liban, şi ca un izvor, şi ca un palmier, şi ca balsamul din Ierihon!…

— Nu mă numeşti zeu? întrebă Cezarul.

Preoţii păliră mai mult. Cel mai în vârstă luă din nou cuvântul:

— Cuvintele tale, Cezar, sunt dulci ca un ciorchine de viţă de vie şi ca o smochină coaptă, căci Iehova a umplut de bunătate sufletul tău. Însă predecesorul tatălui tău, împăratul Caius, a fost un om crud şi totuşi trimişii noştri nu l-au numit zeu, preferind moartea decât încălcarea legii.

— Şi Caligula a poruncit să fie aruncaţi la lei?

— Nu, Cezar! Împăratul Caius s-a speriat de mânia lui Iehova. Spunând acestea, ridicară fruntea, căci numele puternicului Iehova le dădea curaj. Încrezători în puterea lui, se uitau mai curajoşi în ochii lui Nero.

— Îi acuzaţi pe creştini de arderea Romei? întrebă împăratul.

— Noi, Cezar, îi acuzăm doar că sunt duşmanii Legii, duşmanii neamului omenesc, duşmanii Romei şi ai tăi şi că de mult ameninţau cu foc oraşul şi lumea întreagă. Restul are să ţi-l spună omul acesta, a cărui gură n-o întinează minciuna, căci în vinele mamei sale curgea sângele poporului ales.

Nero se adresă lui Chilon:

— Cine eşti?

— Adoratorul tău, Osiris, şi în plus, un sărman stoic…

— Îi urăsc pe stoci, zise Nero, îl urăsc pe Thraseas, îl urăsc pe Musonius şi pe Cornutus. Mi-e scârbă de filozofia lor, de dispreţul lor pentru artă, de sărăcia lor benevolă şi de murdăria lor.

— Stăpâne, maestrul tău, Seneca, are o mie de mese din lemn de lămâi. Numai să vrei, şi eu o să am de două ori mai multe. Sunt stoic de nevoie. Îmbracă, o, Strălucitorule, stoicismul meu în cunună de roze şi pune în faţa lui un ulcior de vin şi are să-l cânte pe Anacreon cu atâta dragoste, încât are să-i întreacă pe toţi epicurienii.

Nero, căruia îi plăcuse titlul de „Strălucitor", zâmbi şi zise:

— Îmi placi!

— Omul acesta valorează propria-i greutate în aur, spuse Tigellinus.

Chilon răspunse:

— Adaugă, Cezar, mărinimia ta la greutatea mea, căci altfel are să ia vântul răsplata.

— Într-adevăr, nu cântăreşti cât Vitellius, remarcă împăratul.

— Eheu, zeule cu arc de argint, spiritul meu nu-i din plumb.

— Văd că Legea ta nu-ţi interzice să mă numeşti zeu.

— O, nemuritorule! Legea mea eşti tu! Creştinii au hulit această Lege şi de aceea îi urăsc. Îmi dai voie să plâng, divine?

— Nu, spuse Nero, plânsul mă plictiseşte.

— Ai dreptate întreită, căci ochii care te-au văzut ar trebui să se usuce o dată pentru totdeauna de lacrimi. Doamne, apără-mă de duşmanii mei!

— Vorbeşte de creştini, spuse Poppea, cu o umbră de nerăbdare.

— Va fi cum porunceşti, Isis, răspunse Chilon. Încă din tinereţe, m-am consacrat filozofiei şi am căutat adevărul. L-am căutat şi la vechii înţelepţi divini, şi la Academia din Atena, şi la Serapeum din Alexandria. Auzind despre creştini, am crezut că asta-i vreo şcoală nouă, în care voi putea găsi câteva grăunţe de adevăr, şi am făcut cunoştinţă cu ei, spre nenorocirea mea! Primul creştin de care m-a apropiat soarta a fost Glaucus, medic din Neapolis. De la el am aflat, cu timpul, că ei dau cinstire unui oarecare Christos, care le-a promis să-i lichideze pe toţi oamenii şi să distrugă toate oraşele de pe pământ, iar pe ei să-i cruţe, dacă-l ajută să-i suprime pe copiii lui Deucalion. De aceea, o, Cezar, ei urăsc oamenii, de aceea otrăvesc fântânile, de aceea la adunările lor aruncă blesteme asupra Romei şi asupra tuturor templelor, în care sunt din veacuri cinstiţi zeii noştri. Christos a fost răstignit, însă le-a promis că atunci când Roma va fi distrusă prin foc, atunci va veni pentru a doua oară pe lume şi le va da lor domnia asupra întregului pământ…

— Acum poporul va înţelege de ce s-a dat foc Romei, întrerupse Tigellinus.

— Mulţi au înţeles de mult, stăpâne, răspunse Chilon, căci eu umblu prin grădini, pe Câmpul lui Marte şi-i luminez. Însă dacă veţi binevoi să mă ascultaţi până la sfârşit, veţi înţelege care sunt motivele mele de răzbunare. Medicul Glaucus nu s-a trădat la început în faţa mea că învăţătura lor le impune să urască pe oameni. Dimpotrivă, îmi spunea că Christos este un zeu bun şi că la baza învăţăturii lui este dragostea. Inima mea duioasă n-a putut să reziste unor asemenea principii şi l-am îndrăgit pe Glaucus şi am avut încredere în el. Am împărţit cu el fiecare bucăţică de pâine, fiecare ban şi ştii, împărate, cum m-a răsplătit? Pe drumul de la Neapolis la Roma, m-a înjunghiat, iar pe soţia mea, pe frumoasa şi tânăra mea Berenice, a vândut-o negustorilor de sclavi. Dacă Sofocle ar fi cunoscut povestea mea… Dar ce spun! Mă ascultă cineva mai mare decât Sofocle.

— Sărmanul om! zise Poppea.

— Cine-a văzut chipul Afroditei, nu poate fi sărman, domina, iar eu îl văd în clipa asta. Atunci însă căutam mângâiere în filozofie. Sosind la Roma, m-am străduit să ajung la mai marii creştinilor ca să obţin dreptate împotriva lui Glaucus. Mă gândeam că au să-l silească să-mi dea nevasta înapoi… L-am cunoscut pe arhiereul lor, l-am cunoscut şi pe altul, cu numele de Pavel, care a fost întemniţat aici, dar pe urmă a fost eliberat, l-am cunoscut pe fiul lui Zevedeu, l-am cunoscut pe Linus şi pe Clitus şi pe mulţi alţii. Ştiu unde-au locuit înainte de incendiu, ştiu unde se întâlnesc, pot să vă arăt o catacombă în dealul Vaticanului şi un cimitir dincolo de Porta Nomentana unde-şi celebrează ritualurile lor infame. I-am văzut acolo pe Apostolul Petru, pe Glaucus, cum omorau copii pentru ca Apostolul să stropească capetele celor de faţă cu sânge şi am văzut-o pe Ligia, fata adoptivă a Pomponiei Graecina, care se lăuda că, neputând aduce sânge de copil, aduce totuşi o moarte de copil, căci a deocheat-o pe mica Augusta, fiica ta, o, Osiris, şi a ta, o Isis!

— Auzi, Cezar?! spuse Poppea.

— Se poate oare una ca asta? strigă Nero.

— Puteam să-i iert pentru nedreptăţile făcute mie, vorbi Chilon mai departe, dar când am auzit de nedreptatea pe care v-au făcut-o vouă, am vrut să implânt cuţitul în ea. Din păcate, m-a împiedicat nobilul Vinicius, care o iubeşte.

— Vinicius? Doar ea a fugit de la el!

— Ea a fugit, dar el a căutat-o, căci nu putea să trăiască fără ea. Pentru o plată de mizerie, l-am ajutat s-o caute şi i-am arătat casa în care locuia printre creştini, în Transtiberim. Ne-am dus acolo împreună cu luptătorul tău, Croton, pe care nobilul Vinicius îl angajase ca să-l apere. Însă Ursus, sclavul Ligiei, l-a sugrumat pe Croton. E un om de o putere îngrozitoare, răsuceşte capetele boilor tot atât de uşor cum altul ar răsuci măciulii de mac. Aulus şi Pomponia îl iubeau pentru asta.

— Pe Hercule! spuse Nero. Muritorul care l-a sugrumat pe Croton e demn să aibă statuie în Forum. Dar greşeşti, sau inventezi, bătrâne, căci pe Croton l-a ucis Vinicius cu cuţitul.

— Aşa îi mint oamenii pe zei! O, stăpâne, eu însumi am văzut cum se frângeau coastele lui Croton în mâinile lui Ursus, care apoi l-a răsturnat şi pe Vinicius. L-ar fi omorât dacă n-ar fi fost Ligia. Vinicius pe urmă a zăcut bolnav multă vreme, însă ei l-au îngrijit, nutrind speranţa că din dragoste va deveni creştin. Şi a devenit.

— Vinicius?

— Da.

— Poate că şi Petronius? întrebă zelos Tigellinus. Chilon începu să se foiască, să-şi frece mâinile şi zise:

— Îţi admir perspicacitatea, stăpâne! O… se poate! Se prea poate!

— Acum înţeleg de ce-i apăra pe creştini.

Însă Nero începu să râdă.

— Petronius creştin!… Petronius duşmanul vieţii şi al plăcerilor. Nu fiţi proşti şi nu-mi cereţi să cred în asta, căci sunt gata să nu mai cred în nimic.

— Însă nobilul Vinicius a devenit creştin, stăpâne. Jur pe strălucirea care vine de la tine, că spun adevărul şi că nimic nu mă scârbeşte mai mult ca minciuna! Pomponia este creştină, micul Aulus este creştin, şi Ligia, şi Vinicius. L-am slujit cu credinţă, iar el ca răsplată, la cererea lui Glaucus medicul, a poruncit să fiu biciuit, deşi sunt bătrân, iar atunci eram bolnav şi flămând. Am jurat pe Hades că n-am să uit asta. O, Cezar, revarsă asupra lor răzbunarea ta pentru nedreptăţile ce mi le-au făcut. Vi-i predau pe Petru Apostolul şi pe Linus şi pe Clitus, Glaucus, Crispus, care sunt mai marii lor, pe Ligia şi Ursus. Am să vă arăt sute, mii! Am să vă arăt casele de rugăciune şi cimitirele. Toate închisorile voastre n-au să-i poată cuprinde!… Fără mine n-o să reuşiţi să-i găsiţi! Până acum, în sărăcia mea, am căutat bucuria numai în filozofie, fie ca de-acum s-o aflu în favorurile care-au să se reverse asupra mea… Sunt bătrân şi n-am cunoscut viaţa, fie ca acum să mă odihnesc!…

— Vrei să fii stoic cu farfuria plină în faţă, spuse Nero.

— Cine-ţi aduce servicii ţie şi-o umple şi numai prin asta.

— Nu greşeşti, filozofule.

Însă Poppea nu-i pierdea din gând pe duşmanii ei. Pentru Vinicius simţise doar o dorinţă trecătoare, într-un moment când era geloasă pe Rubria. Se considera totuşi jignită fiindcă tânărul patrician o respinsese, iar pentru că îndrăznise să socotească mai vrednică de iubire pe-o altă femeie, îi jură răzbunare. Pe Ligia o urâse din prima clipă fiindcă frumuseţea acestui crin nordic o neliniştise. Petronius, desconsiderând şoldurile prea înguste ale fetei, putea să-l convingă pe împărat, nu însă pe Augusta. Cunoscătoarea Poppea înţelesese dintr-o singură privire că în întreaga Roma numai Ligia poate concura cu ea, ba chiar s-o întreacă. Din clipa aceea, îi jurase pieirea.

— Cezar, spuse ea, răzbună copilul nostru!

— Grăbiţi-vă! strigă Chilon. Grăbiţi-vă! Altfel, Vinicius are s-o ascundă. Eu am să vă arăt casa în care s-au întors după incendiu.

— Îţi dau zece oameni şi du-te imediat, zise Tigellinus.

— Stăpâne! Tu nu l-ai văzut pe Croton în mâinile lui Ursus: dacă-mi dai cincizeci, o să le arăt casa numai de departe. Însă dacă nu-l întemniţaţi şi pe Vinicius, sunt pierdut.

Tigellinus se uită la Nero.

— N-ar fi bine, o, divine, dac-am termina dintr-o dată cu unchiul şi cu nepotul?

— Nero se gândi o clipă şi răspunse:

— Nu! Nu acum!… Oamenii n-ar crede dacă li s-ar spune că Petronius, Vinicius sau Pomponia Graecina au dat foc Romei. Aveau case prea frumoase… Azi e nevoie de alte jertfe, lor are să le vină rândul mai târziu.

— Atunci, dă-mi, stăpâne, soldaţi ca să mă apere, spuse Chilon.

— Tigellinus se va îngriji de asta.

— Deocamdată, ai să locuieşti la mine, spuse prefectul. Faţa lui Chilon strălucea de bucurie.

— Vi-i predau pe toţi! Numai grăbiţi-vă! Grăbiţi-vă! strigă cu voce răguşită.

—

—

Capitolul LI

După ce ieşi de la împărat, Petronius porunci să fie dus la casa sa de pe Carinae, care, înconjurată din trei părţi de grădină şi având în faţă mica Piaţă a Caeciliilor, scăpase de foc.

Din cauza asta, alţi curteni, care pierduseră casele şi o dată cu ele mari bogăţii, şi opere de

artă, îl considerau pe Petronius un fericit. De altfel, de mult se spunea despre el că este întâiul născut al Fortunei, iar prietenia tot mai strânsă pe care i-o arătase împăratul în ultima vreme părea să întărească temeiurile acestei părţi.

— Acest prim-născut al Fortunei însă avea acum prilejul să se gândească la caracterul schimbător al mamei sale, sau mai degrabă la marea ei asemănare cu Cronos, care îşi mânca proprii lui copii.

— Dacă ar fi ars şi casa mea, îşi zicea el, şi o dată cu ea gemele, vasele etrusce, sticlăria alexandriană şi arama de Corint, atunci poate că Nero mi-ar fi trecut cu vederea jignirea. Pe Pollux! Şi când te gândeşti că a depins numai de mine ca în clipa de faţă să fiu prefectul pretorienilor. L-aş fi declarat pe Tigellinus incendiator, ceea ce, de altfel, şi este, l-aş fi îmbrăcat în „tunica durerii", l-aş fi dat pe mâna poporului, i-aş fi ocrotit pe creştini şi aş fi reconstruit Roma. Cine ştie, poate chiar şi oamenilor cinstiţi ar fi început să le meargă mai bine. Ar fi trebuit s-o fac fie şi numai pentru Vinicius. Dacă aş fi avut prea multe pe cap, i-aş fi cedat lui funcţia de prefect – şi Nero nici măcar n-ar fi încercat să se împotrivească… Pe urmă Vinicius n-ar fi avut decât să-i boteze pe toţi pretorienii şi chiar pe împărat, ce mi-ar fi stricat? Nero pios, Nero, virtuos şi milos – ar fi fost chiar nostim!

Nepăsarea lui era atât de mare, încât începu să zâmbească. După o clipă, gândurile lui luară altă direcţie. Parcă s-ar fi aflat la Antium şi l-ar fi auzit pe Pavel din Tars, care îi spunea:

„Ne numiţi duşmani ai vieţii, dar răspunde-mi, Petronius: dacă împăratul ar fi creştin şi ar trăi după învăţătura noastră, oare viaţa voastră n-ar fi mai liniştită şi mai sigură?"

Amintindu-şi aceste cuvinte, Petronius îşi zise:

„Pe Castor! Câţi creştini au să omoare aici, tot atâţia are să convertească din nou Pavel, căci dacă lumea nu-şi poate găsi un sens în ticăloşie, atunci el are dreptate… Dar cine ştie dacă nu şi-l poate găsi, de vreme ce rezistă în forma asta? Eu însumi, care am învăţat multe, n-am învăţat cum trebuie să ajung un ticălos destul de mare şi de aceea va trebui să-mi deschid venele… Doar aşa ar trebui să sfârşesc, şi chiar dacă nu aşa, atunci aş sfârşi într-altfel. Îmi pare rău de Eunice şi de vaza mea de Myrrhinae, însă Eunice este liberă, iar vaza va merge cu mine. Ahenobarbus n-o s-o dobândească în nici un caz… îmi pare rău şi de Vinicius. De altfel, deşi în ultima vreme m-am plictisit mai puţin decât înainte, sunt gata. Pe lume există multe lucruri frumoase, dar oamenii sunt în marea lor majoritate atât de scârboşi, încât nu merită să regreţi viaţa. Cine a ştiut să trăiască, trebuie să ştie să şi moară. Deşi am făcut parte dintre curteni, am fost un om mai liber decât presupun cei de acolo”.

Ridică din umeri:

„Cei de acolo, cred poate că în clipa asta îmi tremură genunchii şi că de teamă părul mi se ridică măciucă în cap, eu însă, întorcându-mă acasă, voi face o baie în apă de violete, pe urmă, zeiţa mea cu părul de aur are să mă ungă şi după masă vom porunci să ni se cânte imnul către Apollo pe care l-a compus Antemios. Eu însumi am spus cândva: «La moarte nu merită să te gândeşti, căci are grijă ea de noi şi fără ajutorul nostru». Ar fi totuşi un lucru frumos dac-ar exista într-adevăr acele Câmpii Elizee… Eunice ar veni după o vreme la mine şi am rătăci împreună prin luncile presărate cu asfodele. În orice caz, aş găsi o societate mai bună decât aici. Ce măscărici! Ce şarlatani, ce plebe murdară, lipsită de gust, neşlefuită! Zece arbitri ai eleganţei n-ar reuşi să-i transforme pe aceşti Trimalchioni în oameni cumsecade. Pe Persefona! M-am săturat de ei!”

Şi observă cu uimire că îl despărţea ceva de oamenii aceia. Doar îi cunoscuse bine şi mai înainte şi ştiuse câte parale fac, totuşi acum i se păreau mai îndepărtaţi şi mai demni de dispreţ decât oricând. Într-adevăr, se săturase de ei.

Începu să analizeze situaţia. Mulţumită perspicacităţii sale, înţelese că pieirea nu-l ameninţă imediat. Nero folosise prilejul ca să spună câteva cuvinte frumoase, înălţătoare, despre prietenie, despre iertare şi într-o oarecare măsură se angajase prin ele. Acum va trebuie să caute pretextele, însă până le va găsi, mai poate trece vreme multă. „Mai întâi are să organizeze jocurile cu creştinii, îşi zise Petronius, abia pe urmă are să se gândească la mine. Dacă-i aşa, atunci nu merită să mă frământ, nici să-mi schimb modul de viaţă. Un pericol mai apropiat îl pândeşte pe Vinicius!”…

Începu să se gândească numai la Vinicius, hotărându-se să-l salveze.

Sclavii duceau repede lectica printre ruinele de care era încă plin cartierul Carinae. Le porunci să alerge ca să ajungă cât mai repede acasă. Vinicius, a cărui „insulă” arsese, locuia la el şi, din fericire, era acasă.

— Ai văzut-o azi pe Ligia? îl întrebă Petronius imediat cum îl văzu.

— De la ea mă întorc.

— Ascultă ce-ţi spun şi nu pierde timpul cu întrebări. Azi la împărat s-a hotărât să fie acuzaţi creştinii de arderea Romei. Îi aşteaptă persecuţii şi chinuri. Prigoana poate începe din moment în moment. Ia-o pe Ligia şi fugi imediat, fie şi dincolo de Alpi, sau în Africa. Şi grăbeşte-te, căci de la Palatin distanţa e mai mică până în Transtiberim decât de aici!

Vinicius era într-adevăr prea ostaş ca să piardă timpul cu întrebări inutile. Ascultă cu sprâncenele încruntate, cu faţa concentrată şi ameninţătoare, însă fără să se sperie. Probabil că

primul sentiment care s-a trezit în el în faţa pericolului a fost dorinţa de luptă şi apărare.

— Mă duc, zise el.

— Încă un cuvânt. Ia o pungă cu aur, arme şi câţiva din oamenii tăi creştini, în caz de nevoie, ia-o cu forţa!

Vinicius era în uşa atrium-ului.

— Dă-mi de veste printr-un sclav, strigă Petronius după el.

După ce rămase singur, începu să se plimbe de-a lungul atrium-ului, printre coloane, gândindu-se la ce s-ar putea întâmpla. Ştia că Ligia şi Linus se întorseseră după incendiu la vechea lor casă, care, ca bună parte din Transtiberim, scăpase. Era o împrejurare nefavorabilă. I-ar fi găsit mult mai greu rătăciţi prin mulţimea lipsită de adăpost. Presupunea însă că nimeni din Palatin nu ştie unde locuiesc şi că, în orice caz, Vinicius va ajunge înaintea pretorienilor. Se gândi apoi că Tigellinus, voind să pescuiască dintr-o singură lovitură cât mai mulţi creştini, trebuie să-şi întindă plasa în toată Roma, adică să-i împartă pe pretorieni în grupuri mici. Dacă n-au să vină după ea mai mult de zece oameni, se gândea el, atunci uriaşul ligian le va frânge oasele singur, darmite când o să-i vină în ajutor şi Vinicius. Gândindu-se la asta, se simţi liniştit. Era adevărat că a opune rezistenţă armată pretorienilor era aproape acelaşi lucru cu a porni război împotriva împăratului. Petronius ştia, de asemenea, că dacă Vinicius va scăpa de răzbunarea lui Nero, ea poate să cadă asupra lui, însă nu prea-i păsa de asta. Dimpotrivă, gândul că are să încurce planurile lui Nero şi Tigellinus îl înveseli. Se hotărî să nu precupeţească nici bani, nici oameni şi, pentru că Pavel din Tars convertise încă de la Antium o mare parte din sclavii lui, putea fi sigur că pentru apărarea unei creştine poate să conteze pe zelul şi spiritul lor de sacrificiu.

Intrarea Eunicei îi întrerupse şirul gândurilor. Când o văzu, toate frământările şi grijile lui

dispărură fără urmă. Uită de Cezar, de dizgraţia în care căzuse, de curtenii decăzuţi, de prigoana care-i ameninţa pe creştini, de Vinicius şi Ligia. O privea cu ochi de estet îndrăgostit de forme armonioase şi de amant iubit de femeia aceasta frumoasă. Îmbrăcată într-un veşmânt violet, transparent, din voal de Cos, prin care se întrezărea trupul ei trandafiriu, Eunice era minunată ca o zeiţă. Simţindu-se admirată de Petronius şi iubindu-l din tot sufletul, întotdeauna dornică de mângâierile lui, se îmbujora de bucurie de parcă n-ar fi fost amanta lui, ci o fecioară neprihănită.

— Ce e nou, Graţie? zise Petronius, întinzând mâinile spre ea.

Aplecându-se spre el, ea răspunse:

— Stăpâne, a venit Antemios cu cântăreţii şi întreabă dacă vrei să-l asculţi astăzi?

— Să aştepte. Are să ne cânte în timpul prânzului imnul în cinstea lui Apollo. În jurul nostru sunt dărâmături şi cenuşă, dar noi vom asculta imnul către Apollo! Pe pădurile din Pafos! Când te văd în acest veşmânt am impresia că Afrodita s-a acoperit cu un colţ de cer şi stă în faţa mea.

— O, stăpâne! spuse Eunice.

— Vino aici, Eunice, strânge-mă în braţe şi sărută-mă… Mă iubeşti?

— Nici pe Zeus n-aş putea să-l iubesc mai mult.

Spunând acestea, îl sărută, tremurând de bucurie în braţele lui. După câteva clipe, Petronius spuse:

— Dar dacă ar trebui să ne despărţim?… Eunice îl privi, speriată.

— De ce, stăpâne?…

— Nu te speria!… Vezi, nu se ştie dacă n-o să trebuiască să plec într-o călătorie lungă.

— Ia-mă cu tine…

Petronius schimbă brusc subiectul discuţiei şi întrebă:

— Spune-mi, pe pajiştile din grădină sunt asfodele?

— În grădină chiparoşii şi pajiştile s-au îngălbenit de foc, mirtul s-a scuturat de frunze şi toată grădina arată ca moartă.

— Toată Roma arată ca moartă şi în curând va fi un adevărat cimitir. Ştii, va apare un edict împotriva creştinilor şi va începe o prigoană în timpul căreia vor pieri mii de oameni.

— Pentru ce-i vor pedepsi, stăpâne? Sunt oameni buni şi liniştiţi.

— Tocmai pentru asta.

— Atunci să plecăm pe malul mării. Ochilor tăi divini nu le place să privească sângele.

— Bine, însă deocamdată trebuie să fac baie. Vino în elaeothesium să-mi ungi umerii. Pe cingătoarea zeiţei Cipris! Niciodată până acum nu mi-ai părut atât de frumoasă. Am să poruncesc să ţi se facă o cadă în formă de scoică, iar tu vei fi în ea ca o perlă de preţ… Vino, zeiţă cu părul de aur!

O oră după aceea, amândoi cu cununi de trandafiri şi cu ochii înceţoşaţi, stăteau la masa pe care erau aşezate vase de aur. Îi serveau nişte băieţaşi îmbrăcaţi ca amoraşi, iar ei, bând vin din cupe împodobite cu frunze de iederă, ascultau imnul către Apollo, cântat cu acompaniament de harpă, dirijat de Antemios. Ce le păsa lor că în jurul vilei se ridicau sumbre, dintre dărâmături, hornurile caselor şi că vântul răspândea cenuşa Romei arse? Se simţeau fericiţi şi se gândeau numai la dragostea care le schimbase viaţa într-un vis divin.

Înainte să se fi terminat imnul, intră în sală sclavul atriensis.

— Stăpâne, zise el cu o voce în care vibra neliniştea, un centurion cu un detaşament de pretorieni e la poartă şi din porunca împăratului doreşte să te vadă.

Cântecul şi acordurile harpei încetară. Neliniştea îi cuprinse pe toţi cei de faţă, căci în

relaţiile cu prietenii împăratul nu se folosea de obicei de pretorieni, iar venirea lor nu vestea nimic bun în vremurile acelea. Petronius singur rămase liniştit. Spuse, parcă plictisit:

— Ar fi putut să mă lase măcar să-mi mănânc liniştit prânzul. Se întoarse spre atriensis:

— Să intre!

Sclavul dispăru după draperie; o clipă mai târziu, se auziră paşi grei şi în sală intră centurionul Aper, pe care Petronius îl cunoştea, îmbrăcat tot în armură şi cu cască de fier pe cap.

— Nobile stăpân, zise acesta, iată un mesaj de la împărat.

Petronius întinse leneş mâna sa albă, luă tăbliţa şi, după ce-şi aruncă privirea peste ea, o dădu cu toată liniştea Eunicei.

— Va citi diseară un nou cânt din *Troiada,* spuse el, şi mă invită să vin.

— Eu am ordin să înmânez mesajul, spuse centurionul.

— Da. Nu va fi răspuns. Dar poate c-ai vrea, sutaşule, să stai puţin cu noi şi să goleşti o cupă de vin?

— Îţi mulţumesc, nobile stăpân! O cupă de vin voi bea cu plăcere în sănătatea ta, dar să stau nu pot, căci sunt în serviciu.

— De ce ţi s-a dat ţie această misiune în loc să-mi fie trimis mesajul printr-un sclav?

— Nu ştiu, stăpâne. Poate pentru că am fost trimis în direcţia asta cu o altă poruncă.

— Ştiu, spuse Petronius, împotriva creştinilor.

— Da, stăpâne.

— Urmărirea a început demult?

— Unele detaşamente au fost trimise în Transtiberim încă înainte de prânz.

Spunând acestea, centurionul vărsă puţin vin din cupă în cinstea lui Marte, apoi o bău şi spuse:

— Zeii să-ţi dea, stăpâne, ceea ce doreşti!

— Ia şi cupa asta, spuse Petronius.

Apoi făcu semn lui Antemios să continue imnul către Apollo.

„Barbă-Arămie începe să se joace cu mine şi cu Vinicius, îşi zise el, când harpele răsunară din nou. I-am ghicit intenţia. A vrut să mă sperie, trimiţând invitaţia prin centurion. Diseară, au să-l întrebe pe sutaş, în ce chip l-am primit. Nu, nu! N-ai să te bucuri prea mult, momâie răutăcioasă şi crudă! Ştiu că nu uiţi insulta, ştiu că n-am să scap de moarte, dar dacă îţi închipui că am să te privesc cu implorare în ochi, că ai să vezi pe faţa mea spaima şi umilinţa, te înşeli."

— Împăratul scrie, stăpâne: „Vino, dacă îţi face plăcere", spuse Eunice. Ai să te duci?

— Sunt într-o dispoziţie excelentă şi pot asculta chiar şi versurile lui, răspunse Petronius, aşa că am să mă duc, cu atât mai mult cu cât Vinicius nu poate să meargă.

După prânz şi obişnuita plimbare, Petronius se lăsă în grija sclavelor care-i frizau părul şi a celor care-i aranjau faldurile togii, şi o oră mai târziu, frumos ca un zeu, porunci să fie dus la Palatin. Ora era târzie, seara liniştită, caldă, luna lumina atât de puternic, încât lampadarii care mergeau în faţa lecticii stinseră torţele. Pe străzi şi printre ruine, se târau grupuri de oameni beţi, înfăşuraţi în iederă şi caprifoliu, ducând în mâini ramuri de mirt şi laur, luate din grădinile împăratului. Abundenţa de cereale şi aşteptarea viitoarelor jocuri umpleau de veselie inimile oamenilor. Pe ici, pe colo, se auzeau cântece slăvind „noaptea divină" şi dragostea. Pe alocurea, se dansa la lumina lunii. De câteva ori sclavii trebuiră să strige, cerând loc pentru lectica „nobilului Petronius" şi atunci mulţimea se dădea la o parte, ovaţionându-şi favoritul.

El se gândea la Vinicius şi se mira că nu are nici o veste de la el. Era epicurian şi egoist, însă, discutând ba cu Pavel din Tars, ba cu Vinicius, şi auzind zilnic despre creştini, ceva se clintise şi-n

sufletul lui, chiar dacă nu-şi dădea seama de asta. Se treziseră şi-n el unele sentimente cum nu mai cunoscuse până atunci. În afară de propria-i persoană, începu să fie preocupat şi de alţi oameni. De altfel, de Vinicius fusese întotdeauna ataşat, căci în copilărie o iubise mult pe mama acestuia, care lui îi era soră. Acum, luând parte la necazurile vieţii lui, le privea cu acelaşi interes cu care ar fi urmărit o tragedie.

Nu-şi pierduse speranţa că Vinicius a ajuns înaintea pretorienilor şi că a fugit cu Ligia, sau că, în ultimă instanţă, a luat-o cu forţa de la pretorieni. Ar fi preferat însă să fie sigur, căci era convins că va avea de răspuns la diferite întrebări, pentru care era mai bine să fie pregătit.

Oprindu-se în faţa casei lui Tiberius, coborî din lectică şi după o clipă intră în atrium-ul plin de curteni. Prietenii de ieri, miraţi că fusese invitat, se dădeau la o parte, însă el înainta printre ei, frumos, degajat, nepăsător şi atât de sigur de sine, de parc-ar fi fost el în situaţia să împartă favoruri. Văzându-l aşa, unii se neliniştiră, întrebându-se dacă nu cumva s-au grăbit arătându-i indiferenţă.

Împăratul se prefăcu a nu-l vedea, arătându-se foarte prins într-o discuţie, şi nu-i răspunse la plecăciune. În schimb, Tigellinus se apropie de el şi zise:

— Bună seara, arbitre al eleganţei! Continui oare să susţii că nu creştinii au dat foc Romei?

Petronius ridică din umeri şi, bătându-l pe umăr ca pe un libert, răspunse:

— Tu ştii tot aşa de bine ca şi mine ce să crezi despre asta.

— Nu îndrăznesc să mă compar cu tine în ce priveşte înţelepciunea.

— E-n avantajul tău; dacă ai risca aşa ceva, acum când împăratul ne va citi o nouă parte din *Troiada,* ar trebui să emiţi o părere cât de cât acceptabilă, în loc să ţipi ca păunul.

Tigellinus îşi muşcă buzele. Nu era prea bucuros că împăratul se hotărâse să citească azi un nou cânt, căci oferea un teren pe care nu se putea lua la întrecere cu Petronius. În timpul declamării, fără să vrea, dintr-o veche obişnuinţă, Nero îşi întorcea mereu privirile spre Petronius, urmărind atent şi cele mai mici schimbări ale fizionomiei lui. Petronius asculta cu sprâncenele încruntate, uneori aprobând, alteori concentrându-se parc-ar fi vrut să audă mai bine. Apoi ba lăudă, ba critică, cerând corectarea sau şlefuirea unor versuri. Nero îşi dădea seama că ceilalţi, în laudele lor exagerate, nu se gândesc decât la propria lor persoană şi că numai Petronius priveşte poezia ca poezie, că numai el singur se pricepe, şi dacă o laudă, poţi fi sigur că e demnă de laudă. Încetul cu încetul, începu să discute cu el, intrând în controverse, iar când Petronius, la urmă, puse la îndoială buna alegere a unei expresii, Nero spuse:

— Ai să vezi la ultimul cânt, pentru ce am folosit-o.

„Ah! se gândi Petronius. Deci am să mai apuc şi ultimul cânt”. Mulţi, auzind aceste cuvinte, îşi ziseră în gând:

„Vai mie! Petronius, dacă îi dai răgaz, poate recâştiga vechile poziţii şi chiar să-l răstoarne pe Tigellinus”.

— Şi începură din nou să se apropie de el. Sfârşitul serii însă fu mai puţin fericit. În clipa când Petronius îşi luă rămas bun, împăratul întrebă deodată cu ochii mijiţi, cu o expresie de răutăcioasă bucurie pe faţă:

— Dar Vinicius de ce n-a venit?

Dacă Petronius ar fi fost sigur că Vinicius cu Ligia sunt în afara porţilor oraşului, ar fi răspuns: „S-a căsătorit cu permisiunea ta şi a plecat”. Însă, văzând zâmbetul ciudat al lui Nero, răspunse:

— Chemarea ta, divine, nu l-a aflat acasă.

— Spune-i că-mi face plăcere să-l văd, adăugă Nero, şi mai spune-i din partea mea să nu lipsească de la jocurile la care se vor produce creştinii.

Pe Petronius îl neliniştiră cuvintele acestea, părându-i-se o aluzie directă la Ligia. Urcându-se în lectică, porunci să fie dus şi mai repede decât de dimineaţă. Însă nu era uşor. În faţa casei lui Tiberius se înghesuia o mulţime gălăgioasă şi beată, care însă nu mai cânta, nici nu mai dansa, ci se agita, parcă revoltată. De departe, se auzeau nişte strigăte pe care la început Petronius nu le înţelese, dar care, devenind tot mai puternice, creşteau, până când se transformară într-un urlet sălbatic:

— Creştinii să fie daţi leilor!

Lecticile strălucitoare ale curtenilor înaintau cu greu prin mulţimea care urla. Din adâncul străzilor arse, soseau în goană mereu alte grupuri care, auzind strigătul, începeau să-l repete. Se transmitea din gură în gură vestea că urmărirea durează de la prânz, că au fost prinşi foarte mulţi incendiatori. Curând, din străzile vechi şi cele noi, din fundături, de pe ruinele din jurul Palatinului, de pe dealuri şi din grădini răsunau în toată Roma, cât era de lungă şi de lată, urlete din ce în ce mai furioase:

— Creştinii să fie daţi leilor!

„O turmă! gândi Petronius cu dispreţ. Un popor demn de împăratul său!”

O astfel de lume, întemeiată pe violenţă şi cruzime, prin care depăşea şi pe barbari, menţinută prin crime, dresată prin desfrâu, nu putea să dureze. Roma era stăpâna lumii, dar şi buboiul ei. Mirosea a cadavru. Se vorbea uneori despre asta chiar printre curteni, însă lui Petronius nu-i apăruse niciodată atât de clar în faţa ochilor acest adevăr. Acum abia vedea limpede că împodobitul car în care stă Roma în postura de învingător purtat în triumf, târând după sine o turmă întreagă de popoare subjugate, merge spre prăpastie. Viaţa

oraşului care stăpânea lumea îi apăru ca un convoi de bâlci, o orgie care trebuie, în cele din urmă, să se sfârşească.

Acum înţelese că numai creştinii au principii noi de viaţă, dar era convins că în curând n-are să mai rămână nici urmă de creştin. Şi atunci ce-are să fie?

Convoiul de bâlci va merge mai departe sub conducerea lui Nero, iar dacă Nero va pieri, se va găsi altul ca el sau mai rău. Dintr-un asemenea popor şi din asemenea patricieni, n-are cum să se ivească unul mai bun. Va fi o nouă orgie, mai respingătoare, mai odioasă decât până acum.

O orgie însă nu poate dura veşnic. După aceea trebuie să mergi la culcare, fie şi numai de oboseală.

Gândindu-se la asta, Petronius se simţi el însuşi grozav de obosit. Oare merită să trăieşti şi încă într-o continuă nesiguranţă, numai pentru a constata o astfel de rânduială a lumii? Geniul morţii doar nu-i mai puţin frumos decât geniul somnului. Are şi el aripi uneori!

Lectica se opri în faţa intrării. Portarul, atent, deschise uşa în acelaşi moment.

— Nobilul Vinicius s-a întors? îl întreabă Petronius.

— Acum o clipă, stăpâne, răspunse sclavul. „Deci n-a putut-o lua!" se gândi Petronius.

Şi, lepădând toga, alergă în atrium. Vinicius stătea pe un trepied, cu capul aplecat până aproape de genunchi şi cu mâinile la tâmple. Când auzi paşi, îşi ridică chipul împietrit, în care numai ochii luceau febril.

— Ai ajuns prea târziu? întrebă Petronius.

— Da. Au întemniţat-o înainte de prânz. Se lăsă o clipă de tăcere.

— Ai văzut-o?

— Da.

— Unde-i?

— În închisoarea Mamertină.

Petronius se cutremură, privind foarte intrigat la Vinicius. Acesta înţelese.

— Nu, spuse el. N-au închis-o în Tullianum, nici chiar în închisoarea de la mijloc. L-am plătit pe un paznic să-i cedeze camera lui. Ursus s-a aşezat în prag şi o păzeşte.

— Ursus de ce n-a apărat-o?

— Au trimis cincizeci de pretorieni. Şi Linus nu i-a dat voie.

— Dar Linus?

— Linus trage să moară. De aceea nu l-au luat.

— Ce urmăreşti să faci?

— S-o salvez, sau să mor împreună cu ea! Şi eu cred în Christos.

Vinicius vorbea în aparenţă liniştit, dar în vocea lui era ceva atât de sfâşietor, încât inima lui Petronius vibra cu sinceră milă.

— Te înţeleg, spuse el, dar cum vrei s-o salvezi?

— I-am plătit pe paznici, mai întâi, pentru ca s-o scutească de insulte, şi în al doilea rând, să n-o împiedice să fugă.

— Când?

— Mi-au spus că nu pot să mi-o dea imediat, căci se tem. Când închisorile au să se umple de oameni şi când o să se piardă socoteala arestaţilor, atunci au să mi-o dea. Însă asta în ultimă instanţă! Mai întâi salveaz-o tu pe ea şi pe mine! Eşti prieten cu împăratul. El însuşi mi-a dat-o. Du-te la el şi salvează-mă!

În loc de răspuns, Petronius chemă un sclav şi, poruncindu-i să aducă două mantii negre şi două săbii, se adresă lui Vinicius:

— Am să-ţi povestesc pe drum. Deocamdată, ia mantia, ia arma şi hai la închisoare. Acolo dă paznicilor o sută de mii de sesterţi, dă de două, de cinci ori mai mult, numai să-i dea drumul Ligiei imediat. Altfel are să fie prea târziu.

— Să mergem, spuse Vinicius.

Peste câteva clipe, amândoi se aflau în stradă.

— Acum, ascultă-mă, spuse Petronius. N-am vrut să pierdem timpul. Am căzut în dizgraţie. Propria mea viaţă atârnă de un fir de păr şi de aceea nu pot obţine nimic de la împărat. Mai mult! Sunt sigur că ar proceda exact dimpotrivă. Dacă n-ar fi aşa, te-aş fi sfătuit eu oare să fugi cu Ligia sau s-o răpeşti? Doar dacă reuşeşti să scapi, mânia împăratului o să se întoarcă împotriva mea. Astăzi mai degrabă ar face ceva la rugămintea ta, decât la a mea. Dar nu conta nici pe asta. Scoate-o pe Ligia din închisoare şi fugi! Nu-ţi mai rămâne nimic altceva de făcut. Dacă nu vei reuşi, atunci îţi rămâne timp să cauţi alte mijloace. Află, deocamdată, că pe Ligia au închis-o numai pentru credinţa în Christos. Pe ea şi pe tine vă urmăreşte mânia Poppeii. Tu ai uitat că ai jignit-o pe Augusta, că ai respins-o? Iar ea ştie că ai respins-o pentru Ligia, pe care, şi aşa a urât-o de la prima vedere. Doar şi mai înainte s-a străduit s-o piardă, acuzând-o de moartea copilului ei. În ceea ce s-a întâmplat e mâna Poppeii! Cum îţi explici că Ligia a fost prima întemniţată? Cine a putut să le arate casa lui Linus? Îţi spun că au spionat-o de mult! Ştiu că îţi sfâşii inima şi că-ţi iau ultima picătură de speranţă, dar ţi-o spun anume ca să ştii că dacă n-o eliberezi înainte ca lor să le treacă prin gând că ai să încerci, veţi pieri amândoi.

— Da! Înţeleg! răspunse Vinicius cu voce surdă.

Din cauza orei târzii, străzile erau deşarte. Discuţia lor însă fu întreruptă de un gladiator beat, care venea din direcţia opusă. Se rezemă de Petronius, punându-şi mâna pe umărul lui, şi, suflându-i în faţă un iz acru de vin, urlă răguşit:

— Creştinii să fie daţi leilor!

— Ascultă, mirmilonule[138], zise Petronius liniştit, îţi dau un sfat bun: vezi-ţi de drum!

— Atunci beţivul îl apucă de braţ:

— Strigă cu mine, altfel îţi sucesc gâtul: creştinii să fie daţi leilor!

Nervii lui Petronius erau încordaţi până la paroxism. Aceste ţipete îl exasperaseră încă de la ieşirea din Palatin, urmărindu-l ca un coşmar. Când văzu pumnul uriaşului ridicat deasupra lui, ajunse la capătul răbdării.

— Prietene, spuse el, puţi a vin şi-mi stai în cale!

Şi vorbind astfel, îi înfipse în piept până în plăsele stiletul scurt cu care se înarmase, plecând de acasă. Pe urmă, luându-l de braţ pe Vinicius, continuă de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic:

— Împăratul mi-a declarat astăzi: „Spune-i din partea mea lui Vinicius să fie de faţă la jocurile la care au să se producă creştinii”. Înţelegi ce înseamnă asta? Vor să-şi facă o distracţie din durerea ta. Lucrul e aranjat. Poate că de aceea încă n-am fost întemniţaţi tu şi eu. Dacă nu izbuteşti s-o scoţi imediat, atunci… nu ştiu!… Eventual ar putea să intervină Acteea pentru tine, dar va obţine ceva?… Domeniile tale din Sicilia ar putea, de asemenea, să-l tenteze pe Tigellinus. Încearcă.

— Îi dau tot ce posed, răspunse Vinicius.

De la Carinae la Forum nu era prea departe, aşa că în curând ajunseră. Noaptea începuse să pălească şi zidurile cetăţii se reliefau clar.

Când cotiră spre închisoarea Mamertină, Petronius se opri şi spuse:

— Pretorienii!… Prea târziu!

Închisoarea era înconjurată de un şir dublu de soldaţi. Lumina zorilor arginta căştile lor şi ascuţişul lăncilor.

Faţa lui Vinicius se făcu albă ca marmura.

— Să mergem! spuse el.

Curând, se aflau în faţa şirului de soldaţi. Petronius care, înzestrat cu o memorie extraordinară, îi cunoştea nu numai pe cei mai mari în grad, dar chiar şi pe cei mai mulţi dintre

soldaţii pretoriului, zări imediat pe un comandant de cohortă şi-i făcu semn.

— Ce-i asta, Niger? spuse el. V-au poruncit să păziţi închisoarea?

— Da, nobile Petronius. Prefectul se teme să nu se încerce răpirea incendiatorilor.

— Aveţi poruncă să nu daţi drumul la nimeni? întrebă Vinicius.

— Nu, stăpâne. Cunoscuţii îi pot vizita pe cei închişi şi în felul acesta vom prinde mai mulţi creştini.

— Atunci dă-mi drumul! spuse Vinicius.

Şi, strângându-i mâna lui Petronius, îi spuse:

— Du-te la Acteea, iar eu voi veni să aflu ce răspuns ţi-a dat.

— Să vii, răspunse Petronius.

În clipa aceea, de sub pământ şi din spatele zidurilor groase, răsună un cântec. La început slab, înăbuşit, apoi tot mai intens. Voci de bărbaţi, femei, copii, se uneau într-un cor armonios. Întreaga închisoare începu în liniştea zorilor să cânte ca o harpă. Nu era un cântec de tristeţe, nici de disperare. Dimpotrivă, răsunau în el bucuria şi triumful.

Soldaţii se priviră uimiţi. Pe cer se iveau primele raze ale aurorei.

Capitolul LII

Strigătul „Creştinii să fie daţi leilor!” răsuna fără încetare în toate cartierele oraşului.

În prima clipă, nu numai că nimeni nu s-a îndoit că ei erau adevăraţii făptaşi ai dezastrului, dar nici nu voia să se îndoiască, deoarece pedepsirea promitea să devină o extraordinară distracţie pentru popor. S-a răspândit însă părerea că dezastrul n-ar fi luat proporţii atât de

îngrozitoare, dacă n-ar fi fost la mijloc mânia zeilor, aşa că se impuseră *piacula,* adică jertfe de purificare. Urmând prescripţiile Cărţilor Sibiline[139], Senatul organiză festivităţi şi rugi publice către Vulcan, Ceres şi Proserpina. Matroanele aduceau jertfe Iunonei. O procesiune de femei se duse până la malul mării să ia apă cu care să stropească statuia zeiţei. Femeile căsătorite pregăteau ospeţe pentru zei şi vegheau noaptea. Toată Roma se purifica de păcate, aducea jertfe ca să-şi atragă bunăvoinţa Nemuritorilor. Între timp, printre ruine se trasau străzi noi, largi. Ici şi colo, se şi aşeza temelia unor case splendide, palate şi temple. Mai înainte de orice însă, se construiau în mare grabă uriaşe amfiteatre de lemn, în care urmau să-şi dea sufletul creştinii. Imediat după consfătuirea din casa lui Tiberius, porniră porunci la proconsuli să furnizeze animale sălbatice. Tigellinus goli vivariile tuturor oraşelor italice, chiar şi ale celor mai mici. Din porunca lui s-au organizat în Africa vânători uriaşe, la care trebuia să ia parte toată populaţia locală. Au fost aduşi elefanţi şi tigri din Asia, crocodili şi hipopotami din Nil, lei din Atlas, lupi şi urşi din Pirinei, câini îndârjiţi din Hibernia, câini moloşi din Epir, bivoli şi, zimbri crunţi din Germania. Din cauza numărului de întemniţaţi, jocurile urmau să întreacă prin grandoare tot ce se văzuse până atunci. Împăratul voia să înece în sânge amintirea incendiului, îmbătând Roma de propria-i cruzime.

Poporul aţâţat îi ajuta pe vigili şi pe pretorieni în vânătoarea de creştini. De altfel, nu era un lucru dificil, căci creştinii aşezaţi în grupuri, cu corturile laolaltă cu restul populaţiei, prin grădini, îşi recunoşteau în gura mare religia. Când erau împresuraţi, îngenuncheau şi, cântând, se lăsau luaţi fără a opune rezistenţă. Răbdarea lor nu făcea decât să sporească mânia poporului, care, neînţelegând-o, o considera drept îndârjire şi înrăire în crime. Pe urmăritori îi cuprindea furia.

Uneori, mulţimea îi smulgea pe creştini din mâinile pretorienilor şi-i sfâşia pe loc; femeile erau târâte de păr până la închisoare, copiii erau izbiţi cu capul de pietre. Mii de oameni, zi şi noapte, alergau, urlând, pe străzi. Victimele erau căutate printre dărâmături, în hornuri şi pivniţe. În faţa închisorilor, în jurul focurilor şi butoaielor cu vin se organizau ospeţe bachice şi jocuri. Seara, ascultau încântaţi răgetele animalelor, de care răsuna tot oraşul, închisorile erau înţesate şi zilnic mulţimea şi pretorienii mânau noi victime. Mila dispăruse. Se părea că oamenii uitaseră să vorbească şi în nebunia lor sălbatică nu mai ţineau minte decât de un singur strigăt: „Creştinii să fie daţi leilor!” Veniseră zile fierbinţi şi nopţi sufocante, cum nu fuseseră niciodată înainte; aerul dospea de nebunie, sânge, crime.

La cruzimea asta nemăsurată, creştinii răspundeau cu o dorinţă tot atât de nemăsurată de martiriu. Adepţii lui Christos mergeau de bunăvoie la moarte, sau chiar o căutau, până când nu i-au oprit ordinele aspre ale superiorilor. La recomandarea lor, începură să se întâlnească numai în afara oraşului, în catacombele de pe calea Appia şi în viile din afara oraşului, proprietatea patricienilor creştini, dintre care încă nu fusese nici unul închis. În Palatin se ştia că printre adepţii lui Christos sunt şi Flavius, şi Domitilla, şi Pomponia Graecina şi Cornelius Pudens, şi Vinicius. Împăratul însă se îndoia că populaţia s-ar lăsa convinsă că asemenea oameni au dat foc Romei şi, pentru că era vorba în primul rând de convingerea poporului, pedeapsa şi răzbunarea fu amânată pentru mai târziu. Alţii credeau că pe patricienii aceia i-a salvat influenţa Acteii. Era o părere greşită. Petronius, după ce se despărţise de Vinicius, se dusese la Acteea să ceară ajutor pentru Ligia, însă ea nu putu să-i ofere decât lacrimi, căci trăia în uitare şi durere, tolerată numai în măsura în care se ascundea de Poppea şi de împărat.

O vizită totuşi pe Ligia în închisoare, îi aduse veşminte şi hrană şi mai ales o puse la adăpost de jigniri din partea paznicilor închisorii, cumpăraţi de mai înainte.

Totuşi Petronius, neputând uita că dacă nu s-ar fi amestecat, dând ideea de a o lua pe Ligia din casa lui Aulus, ea probabil nu s-ar afla acum în închisoare, şi în afară de asta, dorind să câştige duelul cu Tigellinus, nu-şi cruţa nici timpul şi nici intervenţiile. În curs de câteva zile, se văzu cu Seneca, cu Domitius Afer, cu Crispinilla, prin care voia să ajungă la Poppea, cu Terpnos, cu Diodor, cu frumosul Pitagora şi, în cele din urmă, cu Aliturus şi Paris, cărora împăratul, de obicei, nu le refuza nimic. Cu ajutorul lui Chrysothemis, care devenise amanta lui Vatinius, se străduí să-şi atragă chiar şi sprijinul acestuia, fiind larg faţă de el şi de alţii, atât în promisiuni, cât şi cu bani.

Toate aceste străduanii fură zadarnice. Seneca, nesigur de ziua sa de mâine, începuse să-i explice că creştinii, chiar dacă într-adevăr n-au incendiat Roma, trebuie să fie lichidaţi pentru binele oraşului. Justifica adică viitorul măcel printr-o raţiune de stat. Terpnos şi Diodor luară banii şi nu făcură în schimb nimic. Vatinius îl informă pe împărat că s-a încercat cumpărarea lui. Numai singur Aliturus, care la început avea o atitudine duşmănoasă faţă de creştini, acum, fiindu-i milă de ei, îndrăzni să pomenească împăratului de fata întemniţată şi să-l roage pentru ea, însă nu obţinu nimic în afara răspunsului:

— Crezi oare că am un suflet mai mărunt decât al lui Brutus, care, pentru binele Romei, nu şi-a cruţat proprii fii?

Când îi repetă lui Petronius răspunsul, acesta spuse:

— De vreme ce a găsit comparaţia cu Brutus, nu mai e nici o speranţă.

Îi părea rău de Vinicius, temându-se ca nu cumva să-şi ia viaţa. „Acum, îşi spunea Petronius,

îl mai ţin încă intervenţiile pe care le face ca să salveze fata, întâlnirile cu ea şi însăşi suferinţa, însă când toate încercările au să eşueze şi când se va stinge şi ultima scânteie de speranţă, pe Castor! el n-are să poată supravieţui şi are să se străpungă cu propria-i sabie". Petronius înţelegea mai uşor că poţi să sfârşeşti în felul acesta, decât să iubeşti şi să suferi astfel. Între timp, Vinicius făcea încă tot ce-i dădea prin minte ca s-o salveze pe Ligia. Făcea vizite curtenilor, şi el, cândva atât de mândru, le cerşea ajutorul. Prin Vitellius, îi oferi lui Tigellinus domeniile sale din Sicilia şi tot ce-ar fi dorit. Tigellinus nevoind să se expună la răzbunarea Augustei, refuză. Să se ducă personal la împărat, să-i cuprindă genunchii şi să-l implore ar fi fost inutil. Vinicius voise, de fapt, să facă şi asta, însă Petronius, auzind de planul lui, îl întrebă:

— Şi dacă te refuză, dacă îţi răspunde în glumă sau cu o ameninţare mişelească, ce-ai să faci?

La întrebarea asta faţa lui Vinicius se contractă de durere şi furie. Scrâşni din dinţi ameninţător.

— Da! spuse Petronius. De aceea nu te sfătuiesc s-o faci. Închizi toate căile de salvare!

Vinicius se stăpâni şi, trecându-şi palma peste fruntea brobonată de sudoare rece, spuse:

— Nu, nu! Sunt creştin!…

— Şi ai să uiţi de asta, cum ai uitat şi adineauri. Ai dreptul să te duci pe tine la pierzare, dar nu şi pe ea. Nu uita prin ce-a trecut înainte de moarte fiica lui Seianus.

Vorbind astfel, nu era tocmai sincer, căci îl interesa mai mult viaţa lui Vinicius decât a Ligiei. Ştia însă că numai teama de a n-o pierde pe Ligia o să-l poată opri de la vreun pas disperat. Şi avea dreptate. La Palatin se sconta pe venirea tânărului tribun şi se luaseră măsurile corespunzătoare.

Suferinţele lui Vinicius întrecuseră tot ce poate suporta un suflet de om. Din clipa când Ligia

fusese întemniţată şi martirizarea ei devenise o certitudine, nu numai c-o iubea mai mult ca oricând, ci o adora pur şi simplu cu evlavie aproape religioasă, ca pe o divinitate. Gândindu-se că are s-o piardă pe această fiinţă iubită şi sfântă şi că, în afară de moarte, o aşteaptă şi chinuri, mai îngrozitoare chiar decât moartea, sângele îi îngheţa în vine. Fiinţa lui toată devenise un geamăt necontenit. Mintea i se tulbura. Avea uneori senzaţia că-i arde creierul şi că îndată are să-i plesnească. Încetă să se mai întrebe de ce nu vine Christos, milostivul, zeul, să sară în ajutorul adepţilor lui? de ce nu se despică pământul, înghiţind zidurile afumate ale Palatinului şi o dată cu ele pe Nero, pe curteni, tabăra pretorienilor şi întreg acest oraş al crimei? Îşi spunea că Christos n-are această putere, că nu poate să fie altfel, că tot ce se petrece sub ochii lui şi-i frânge inima e un vis. Însă răgetul animalelor îi spunea că-i realitate, bocănitul topoarelor de sub care apăreau arenele îi spunea că asta-i realitatea, iar urletul oamenilor şi închisorile pline i-o confirmau. Atunci şi credinţa lui în Christos se clătina, adăugând un nou chin pentru el, poate cel mai îngrozitor din toate.

Iar Petronius îi spunea:

— Nu uita prin ce a trecut înainte de moarte fiica lui Seianus.

Capitolul LIII

Totul era zadarnic. Vinicius se înjosi într-atât, încât căută sprijin la liberţii şi sclavele împăratului şi ale Poppeii, plătind promisiunile lor vane, încercând să-i atragă de partea lui prin daruri bogate. Îl găsi pe primul soţ al Augustei, Rufirus Crispinus, şi obţinu de la el o scrisoare. Dărui vila din Antium fiului ei din prima căsătorie, lui

Rufius, reuşind doar să-l înfurie pe împărat, care-l ura pe fiul acesta vitreg. Printr-un trimis special îi scrise celui de-al doilea soţ al Poppeii, lui Otho, în Spania, oferindu-i întreaga sa avere şi pe sine însuşi, până când, în cele din urmă, îşi dădu seama că era doar o jucărie în mâinile oamenilor, că dacă s-ar fi prefăcut că puţin îi pasă de întemniţarea Ligiei ar fi eliberat-o poate mai repede. Ceea ce observă şi Petronius.

Între timp, zilele se scurgeau una după alta. Amfiteatrele erau gata. Se împărţeau *tessere,* adică semne de intrare la *ludus matutinus.* Însă de data asta jocurile acestea de „matineu" aveau să dureze săptămâni şi luni de zile din cauza numărului nemaipomenit de mare al victimelor. Nici nu mai ştiau unde să-i întemniţeze pe creştini. Închisorile erau ticsite. Se iviseră frigurile. *Puticuli,* adică gropile comune în care erau îngropaţi sclavii, începuseră a se umple. De teamă ca bolile să nu se răspândească în tot oraşul, autorităţile hotărâră să se grăbească.

Şi toate aceste, veşti ajungeau la urechile lui Vinicius, stingând în el ultimele scăpărări ale speranţei. Până mai existase un răgaz, putuse să-şi facă măcar iluzii că are să obţină ceva, însă acum nu mai era nici acest răgaz. Spectacolele urmau să înceapă. Ligia putea să fie dusă în orice moment în *cuniculum*[140]-ul circului, de unde nu mai exista altă ieşire decât în arenă. Vinicius, neştiind unde o va arunca soarta şi cruzimea stăpânirii, începu să umble pe la toate circurile, să-i cumpere pe paznici şi pe bestiari, să le ceară lucruri pe care ei nu le puteau împlini. Uneori, îşi dădea seama că se zbate atâta, doar ca să-i facă moartea mai puţin îngrozitoare, şi atunci simţea că în loc de creieri are în cap cărbuni încinşi.

Nici nu se gândea să-i supravieţuiască. Hotărâse să piară o dată cu ea. Se temea numai ca durerea să nu-l ucidă mai înainte. Prietenii lui şi Petronius erau convinşi că ziua în care împărăţia

umbrelor se va deschide înaintea lui nu era prea departe. Faţa lui Vinicius se făcuse cenuşie, ca măştile de ceară ţinute în lararii. I se întipărise pe chip uimirea, de parcă n-ar fi înţeles ce se întâmplă. Când cineva îi vorbea, îşi ducea mâinile la tâmple, cu o mişcare mecanică, şi se uita speriat, năuc, nedumerit la interlocutor. Nopţile şi le petrecea împreună cu Ursus, în închisoare, la uşa Ligiei, iar dacă ea îi poruncea să plece şi să se odihnească, se întorcea la Petronius şi se plimba prin atrium până dimineaţa. Sclavii îl găseau adesea îngenuncheat, cu mâinile ridicate la cer, sau zăcând cu faţa la pământ. Se ruga lui Christos, căci el era ultima speranţă. Totul dăduse greş. Ligia putea fi salvată numai printr-o minune, aşa că Vinicius se bătea cu fruntea de plăcile de piatră ale podelei şi implora minunea.

Atâta raţiune îi mai rămăsese ca să înţeleagă că rugăciunea lui Petru înseamnă mai mult decât a lui. Petru i-o promisese pe Ligia, Petru îl botezase, Petru însuşi făcea minuni, aşa că el trebuia să-i aducă salvarea şi ajutorul.

Într-o noapte, se duse să-l caute. Creştinii, dintre care nu mai rămăseseră decât puţini, îl ascundeau acum cu grijă, ferindu-se chiar şi unii de alţii, pentru ca vreunul mai slab de duh să nu-l trădeze fără să vrea, sau într-adins. În învolburarea evenimentelor, Vinicius, preocupat numai de invenţiile pentru salvarea Ligiei, îl pierduse din ochi pe Apostol. De la botezul său, nu-l mai întâlnise decât o dată, înainte de începerea prigoanei. Se duse la săpătorul în coliba căruia fusese botezat şi află de la acesta, că într-o vie de lângă Porta Salaria, proprietatea lui Cornelius Pudens, va avea loc o adunare a creştinilor. Săpătorul se oferi să-l conducă pe Vinicius; asigurându-l că-l va găsi acolo pe Petru. Pe înserate, porniră şi, ieşind dincolo de ziduri, o apucară pe nişte văi pe care creştea trestia şi ajunseră la o vie aşezată într-un loc sălbatic şi ferit.

Adunarea se ţinea în şopronul în care, de obicei, se zdrobeau strugurii. Apropiindu-se, urechile lui Vinicius prinseră rumoarea rugăciunii, apoi, după ce intră înăuntru, zări la lumina palidă a felinarelor câteva zeci de oameni îngenuncheaţi şi cufundaţi în rugăciune. Rosteau un fel de litanie. Vocile bărbăteşti şi femeieşti repetau mereu: „Christoase, îndură-te!” în vocile acestea vibrau o tristeţe şi o durere sfâşietoare.

Petru era acolo. În faţă de tot, îngenuncheat înaintea unei cruci de lemn, bătută în peretele şopronului, se ruga. Vinicius îl recunoscu de departe, după părul lui alb şi mâinile ridicate spre cer. Primul gând al tânărului patrician fu să treacă printre oameni, să se arunce la picioarele Apostolului şi să strige: „Salvează-mă!” însă fie solemnitatea rugăciunii, fie slăbiciunea, îi îndoi genunchii şi, căzând la pământ, la intrare, începu să repete şi el, gemând şi cu mâinile strâns împreunate: „Christoase, îndură-te!” Dac-ar fi fost cât de cât lucid, ar fi înţeles că nu numai el şi-a adus aici durerea, tristeţea şi teama. În toată adunarea nu era un singur suflet de om care să nu fi pierdut fiinţe dragi. Cei mai zeloşi şi cei mai plini de curaj dintre adepţi erau întemniţaţi şi cu fiecare clipă se răspândeau noi veşti despre înjosirile şi chinurile la care erau supuşi la închisori. Nenorocirea întrecuse toate presupunerile. Rămase doar pumnul acesta de oameni, dar printre ei nu mai era nici o singură inimă care să nu se clatine în credinţa ei şi să nu se întrebe cu îndoială unde-i Christos? De ce îngăduie ca demonul să devină mai puternic decât Dumnezeu?

Ei totuşi îl implorau cu disperare să fie milos. În fiecare suflet mocnise până acum speranţa că El va veni, va nimici răul, îl va arunca în prăpastie pe Nero şi va lua în stăpânire lumea… Se mai uitau încă la cer, mai ascultau încă, se mai rugau încă, tremurând. Şi Vinicius, pe măsură ce repeta:

„Christoase îndură-te!”, era cuprins de exaltare, ca atunci, în coliba săpătorului. Iată, îl cheamă din adâncul durerii, din abis, îl cheamă Petru. Din clipă în clipă, se va despica cerul, pământul se va cutremura din temelii şi va coborî El, orbitor de luminos, cu stele la picioare, milos, dar şi ameninţător. El, care-i va ridica la ceruri pe credincioşii săi şi va porunci hăului să-i înghită pe prigonitori.

Vinicius îşi acoperi faţa cu mâinile şi se prăbuşi la pământ. Deodată, îl înconjură liniştea, părea că teama a îngheţat strigătele pe buzele tuturor celor de faţă. I se părea că trebuie neapărat să se întâmple ceva, că va urma o minune. Era convins că în clipa în care se va ridica şi va deschide ochii, va zări o lumină care-i va orbi pe muritori şi va auzi o voce care va opri bătaia inimilor.

Însă tăcerea continua. În cele din urmă, fu întreruptă de un plâns de femeie.

Vinicius se ridică şi privi, uluit, înaintea sa.

— În şopron, în locul luminilor supranaturale, clipeau flăcăruile mici ale felinarelor şi luna care pătrundea printr-o spărtură din acoperiş, răspândind o lumină argintie. Oamenii, care stăteau îngenuncheaţi alături de Vinicius, ridicau în tăcere feţele ude de lacrimi spre cruce. Ici şi colo, se auzeau hohote, iar de afară se auzea fluieratul încet al paznicilor. Atunci, Petru se sculă şi, întorcându-se spre oameni, zise:

— Copii, îndreptaţi-vă cugetele către Mântuitorul nostru şi oferiţi-i lacrimile voastre!

Şi tăcu.

Deodată, dintre cei adunaţi, răsună o voce de femeie plină de reproş amarnic şi de durere fără margini:

— Eu sunt văduvă, am avut un singur fiu, care mă ţinea… Dă-mi-l înapoi, Doamne!

Urmă un răstimp de linişte. Petru stătea în faţa grupului îngenuncheat, bătrân, îngrijorat, şi în

clipa aceea le apăru ca bătrâneţea şi neputinţa întruchipată. O altă voce începu să se lamenteze:

— Călăii le-au necinstit pe fiicele mele şi Christos a îngăduit una ca asta!

Şi o a treia voce:

— Am rămas singură cu copiii şi când au să mă ia şi pe mine, cine-o să le dea pâine şi apă?

Apoi a patra:

— Pe Linus, pe care l-au cruţat la început, l-au luat apoi şi l-au supus la chinuri, doamne!

Apoi a cincea:

— Când ne-om întoarce acasă, au să ne prindă pretorienii. Nu ştim unde să ne ascundem.

— Vai nouă! Cine-o să ne apere?

Şi astfel, în liniştea nopţii, plânsetul nu mai contenea. Bătrânul pescar închise ochii, clătinându-şi capul alb, în faţa acestei dureri şi spaime omeneşti. Urmă din nou tăcere. Numai paznicii fluierau încetişor afară.

Vinicius sări în picioare, vrând din nou să-şi croiască drum printre oameni până la Apostol şi să ceară de la el salvare, însă parcă deodată s-ar fi căscat o prăpastie în faţa lui şi simţi cum i se taie picioarele. Ce va fi dacă Apostolul îşi va mărturisi neputinţa, dacă va afirma că împăratul roman este mai puternic decât Christos din Nazaret? La acest gând se cutremură. Simţi că în această prăpastie se va prăbuşi nu numai bruma de speranţă câtă i-a mai rămas, ci el însuşi cu Ligia împreună, şi dragostea lui pentru Christos, şi credinţa, şi toate pentru care a trăit, şi va rămâne numai moartea şi noaptea ca o mare nesfârşită.

Între timp, Petru începu să vorbească, la început cu o voce atât de înceată, că abia putea fi auzit:

— Copiii mei! Pe Golgota am văzut cum l-au răstignit pe Dumnezeu. Am auzit ciocanele şi am văzut cum s-a ridicat crucea pentru ca mulţimea să vadă moartea Fiului Omului…

…Şi am văzut cum l-au străpuns într-o coastă şi cum a murit. Iar atunci, întorcându-mă la cruce, strigam îndurerat, aşa cum strigaţi voi: „Vai! Vai! Doamne! Tu eşti Dumnezeu! De ce-ai îngăduit asta? De ce-ai murit şi de ce-ai umplut sufletele noastre de amărăciune, când credeam că vă veni împărăţia Ta?”…

…Iar el, Domnul şi Dumnezeul nostru, a treia zi a înviat şi a fost printre noi, până când într-o mare lumină s-a ridicat la ceruri…

Iar noi, văzând cât de mică ne-a fost credinţa, ne-am îmbărbătat inimile şi de atunci semănăm sămânţa lui…

Apoi, întorcându-se în direcţia de unde se auzise văduva plângându-şi fiul, continuă cu glas mai puternic:

— De ce vă plângeţi?… Dumnezeu însuşi s-a supus chinurilor şi morţii şi voi vreţi ca pe voi să vă scutească? Oameni cu credinţă mică! Oare aţi înţeles învăţătura Lui, oare El numai viaţa asta v-a promis-o? Iată, vine la voi şi vă spune: „Urmaţi calea mea”, iată vă ridică la el, iar voi vă agăţaţi cu mâinile de pământ, strigând: „Doamne, salvează-ne!” Eu sunt un fir de praf în faţa lui Dumnezeu, însă faţă de voi sunt Apostolul Domnului şi locţiitorul lui, aşa că vă spun în numele lui Christos: nu-i moartea în faţa voastră, ci viaţa, nu chinurile, ci bucurii nemăsurate, nu lacrimi şi suspine, ci cântări, nu robie, ci libertatea! Eu, Apostolul Domnului, îţi spun ţie, văduvo: fiul tău nu moare, ci se naşte întru slavă şi viaţă veşnică şi te vei întâlni cu el! Ţie, tată, căruia călăii ţi-au pângărit fiicele nevinovate, îţi promit că ai să le regăseşti mai albe decât crinii Hebronului! Vouă, mame pe care vă vor răpi de lângă orfani, vouă, care-i veţi pierde pe părinţii voştri, vouă, care vă plângeţi, vouă, care veţi privi la moartea celor iubiţi, vouă, cei îngrijoraţi, nefericiţi, speriaţi, şi vouă care veţi muri în numele lui Christos, vă spun: vă veţi trezi ca dintr-un somn într-o fericire veşnică şi veţi trece din noapte în lumina Domnului! În numele lui Christos, să cadă negura de pe ochii voştri şi să vă întăriţi inimile!

Spunând acestea, ridică mâna, parcă poruncind, iar ei simţiră fiori de viaţă în vine şi un tremur de frică, fiindcă în faţa lor nu stătea un bătrân neputincios, ci un uriaş care îi ridica din praf.

— Amin! strigară câteva voci.

În ochii lui strălucea o lumină tot mai intensă. În glasul lui se simţea forţă, atitudinea lui deveni solemnă. Capetele se plecară în faţa lui, iar el continuă:

— Semănaţi, plângând, ca să culegeţi în bucurie! De ce vă temeţi de forţa răului? Deasupra pământului, a Romei, a zidurilor oraşului, este Domnul care sălăşluieşte în voi. Pietrele se vor uda de lacrimi, nisipul se va muia de sânge, gropile vor fi pline de trupurile voastre, iar eu vă spun: voi sunteţi învingătorii! Domnul vine să cucerească acest oraş al crimei, al asupririi şi al trufiei, iar voi sunteţi cohortele Lui! Şi aşa cum El a răscumpărat prin chin şi sânge păcatele lumii, aşa o să răscumpăraţi şi voi prin chinuri şi sânge acest culcuş al nelegiuirii… Aceasta vă vesteşte El prin gura mea!

Întinse braţele, privind ţintă undeva sus. În piepturile lor aproape că se oprise bătaia inimii. Erau convinşi că ochii lui văd ceea ce nici unui muritor nu-i este dat să vadă.

Faţa i se schimbă, deveni strălucitoare. Privi o vreme în tăcere, de parcă ar fi amuţit de încântare, pe urmă se auzi iarăşi vocea lui:

— Eşti aici, Christoase şi-mi arăţi căile tale!… Cum, Doamne?!… Nu în Ierusalim, ci în oraşul acesta al diavolului vrei să-ţi statorniceşti cetatea de scaun? Aici, pe lacrimile acestea şi pe sângele acesta vrei să-ţi întemeiezi biserica Ta? Aici, unde azi domneşte Nero, va lua fiinţă împărăţia Ta veşnică? O, Doamne, Doamne! Şi porunceşti acestor oameni îngroziţi ca să pună oasele lor la temelia Sionului lumii, iar spiritului meu porunceşti să călăuzească popoarele pământului? Şi iată, reverşi izvorul puterii asupra celor slabi ca să devină tari, şi iată, îmi porunceşti să pasc oile Tale de acum şi până la împlinirea veacurilor… O, Tu slăvit în hotărârile Tale, Tu care porunceşti să învingem. *Hosanna! Hosanna!*

Cei înspăimântaţi, fură îmbărbătaţi, cei care se îndoiau îşi recâştigară credinţa. Vocile se auziră strigând: „Hosanna! şi *„Pro Christo!”* apoi se lăsă linişte. Fulgere sclipitoare de vară luminară interiorul şopronului şi feţele palide de emoţie.

Petru, cu ochii pierduţi în viziunea sa, se mai rugă încă multă vreme. Când se trezi, îşi întoarse spre oameni faţa luminată de inspiraţie şi spuse:

— Iată, Domnul a învins şovăiala din voi. Duceţi-vă şi voi şi învingeţi în numele Lui!

Deşi era convins că vor învinge, că din lacrimile şi sângele lor se va naşte mântuirea, totuşi vocea îi tremura de emoţie, când începu să-şi ia rămas bun de la ei. Făcând semnul crucii, spuse:

— Acum vă binecuvântez, copiii mei, pentru chinuri, pentru moarte, pentru veşnicie!

Ei, strângându-se în jurul lui, îi căzură la picioare strigând: „Noi suntem gata, dar tu, cap sfânt, păzeşte-te, căci tu eşti trimisul care va conduce în locul lui Christos!” Şi, spunând aşa, se agăţară de hainele lui, iar el le puse mâinile pe cap şi-şi luă rămas bun de la fiecare, aşa cum îşi ia rămas bun părintele care-şi trimite copiii într-o călătorie îndepărtată.

Imediat după aceea începură să iasă din şopron, căci se grăbeau să ajungă acasă, iar de acolo la închisori şi în arene. Minţile lor se desprinseseră de pământ. Sufletele îşi luaseră zborul spre veşnicie şi mergeau ca în vis, exaltaţi, să opună credinţa din inima lor forţei şi cruzimii bestiilor.

Pe Apostol îl luă Nereus, un servitor al lui Pudens, şi-l duse pe o cărăruie ascunsă prin vie, la casa sa. În noaptea luminoasă, Vinicius îi urmă şi când ajunseră, în sfârşit, la coliba lui Nereus, el se aruncă la picioarele Apostolului.

Acesta, recunoscându-l, îl întrebă:

— Ce doreşti, fiule?

Vinicius, după cele ce auzise în şopron, nu mai îndrăznea să-i ceară nimic. Cuprinzându-i picioarele cu ambele mâini, îşi lipi fruntea de genunchii lui, plângând.

— Ştiu, spuse Apostolul. Ţi-au luat fata pe care-o iubeai. Roagă-te pentru ea!

— Stăpâne! gemu Vinicius, strângând picioarele Apostolului. Stăpâne ! Eu sunt un biet vierme, dar tu l-ai cunoscut pe Christos, imploră-l, intervino tu pentru ea.

Tremura de durere ca o frunză şi se bătea cu fruntea de pământ, deoarece, cunoscând puterea Apostolului, ştia că numai el singur poate să i-o redea. Petru fu mişcat de durerea lui.

Îşi aminti cum o dată, Ligia, dojenită de Crispus, se prăbuşise tot aşa la picioarele lui, cerând îndurare. Îşi aminti că o ridicase şi o îmbărbătase. Acum îl ridică şi pe Vinicius.

— Fiule, spuse, el, am să mă rog pentru ea, însă tu nu uita ce-am spus celorlalţi oameni care şovăiau, că Dumnezeu însuşi a trecut prin chinurile răstignirii şi nu uita că după viaţa asta începe alta, veşnică.

— Ştiu!… Am auzit, răspunse Vinicius, palid, dar vezi, doamne… nu pot! Dacă e nevoie de sânge roagă-l pe Christos să-l ia pe al meu… Eu sunt soldat. Să îndoiască, să întreiască chinul hărăzit ei, am să rezist! Dar s-o salveze pe ea! E încă un copil, doamne, iar El e mai puternic decât împăratul, cred asta! Mai puternic! Tu însuţi ţineai la ea. Tu ne-ai binecuvântat! E încă un copil nevinovat!…

Se aplecă din nou şi, lipindu-şi faţa de genunchii lui Petru, începu să repete:

— Tu l-ai cunoscut pe Christos, doamne! Tu l-ai cunoscut. El are să te asculte! Intervino pentru ea!

Petru, cu ochii închişi, se ruga stăruitor.

Fulgere de vară începură să brăzdeze din nou cerul. La lumina lor, Vinicius stătea cu ochii ţintă la buzele Apostolului, aşteptând de acolo sentinţa de viaţă sau de moarte. În linişte, se auzeau prepeliţele, chemându-se prin vii, şi uruitul surd, îndepărtat, al norilor plutind peste Via Salariu.

— Vinicius, întreabă Apostolul în cele din urmă, crezi tu oare?

— Doamne, oare altfel aş fi venit aici? răspunse Vinicius.

— Atunci să-ţi păstrezi credinţa până la sfârşit, căci credinţa mişcă şi munţii din loc. Chiar dacă-ai s-o vezi pe fata aceea sub sabia călăului, sau în gura leului şi tot să crezi că Christos poate s-o salveze. Crede şi roagă-te Lui! Am să mă rog şi eu împreună cu tine.

După aceea, ridicând faţa spre cer, spuse tare:

— Milostivule Christos, priveşte la inima aceasta îndurerată şi adu-i mângâiere! Milostivule Christos, îmblânzeşte furtuna! Milostivule, tu care l-ai rugat pe Tatăl să îndepărteze paharul amărăciunii de la buzele tale, îndepărtează-l acum de la buzele acestui serv al Tău! Amin!

Iar Vinicius, ridicând mâinile spre stele, spuse, gemând:

— O, Christoase! Sunt al tău! Ia-mă în locul ei!

La răsărit, cerul începea să pălească.

Capitolul LIV

Plecând de la Apostol, Vinicius se duse la închisoare, cu speranţa renăscându-i în inimă. Undeva, în străfundurile sufletului, se mai zbuciuma de disperare şi teamă, dar căuta să le înăbuşe. I se părea cu neputinţă ca intervenţia trimisului Domnului şi puterea rugăciunii lui să rămână fără nici un rezultat. Se temea să-şi piardă speranţa, se temea să şovăie. „Voi crede în mila Lui, îşi spunea, chiar dac-aş vedea-o în gura leului!” La acest gând, cu toate că tremura sufletul în el şi o sudoare rece îi uda tâmplele, credea. Fiecare bătaie a inimii lui era acum o rugăciune. Începu să înţeleagă cum credinţa mişcă munţii din loc, căci simţea în el o forţă ciudată, pe care nu şi-o cunoscuse înainte. Era convins că ar putea

realiza lucruri care ieri nu-i stăteau în putere. Uneori, avea o senzaţie că răul ar fi trecut. Când disperarea răsuna în el, gemând, îşi amintea de noaptea aceea şi de faţa aceea sfântă, ridicată spre cer în rugăciune. „Nu! Christos n-o să-l refuze pe primul său ucenic şi păstorul turmei sale. Christos n-o să-l refuze, iar eu nu voi şovăi!”

Alergă la închisoare ca un sol de veşti bune.

Aici însă îl întâmpină un lucru neaşteptat.

Ostaşii din străjile pretoriene, care se schimbau la închisoarea Mamertină, îi cunoşteau cu toţii şi de obicei nu-i făceau nici cele mai mici greutăţi. De data aceasta, lanţul nu se deschise, în schimb un centurion se apropie de el şi spuse:

— Iartă, nobile tribun, azi avem ordin să nu dăm drumul nimănui.

— Ordin? repetă Vinicius, pălind.

Soldatul se uită la el cu compătimire şi răspunse:

— Da, stăpâne. Ordinul împăratului. În închisoare sunt mulţi bolnavi şi poate că se tem ca vizitatorii să nu răspândească vreo molimă în oraş.

— Ai spus că ordinul e numai pentru astăzi.

— La prânz, se schimbă străjile.

Vinicius tăcu şi-şi descoperi capul, căci avea senzaţia că *pileolus*[141]-ul pe care-l purta îl apăsa, parc-ar fi fost de plumb.

Soldatul se apropie şi mai mult şi spuse cu voce şoptită:

— Linişteşte-te, stăpâne! Paznicii şi Ursus au grijă de ea.

Spunând acestea, se aplecă şi desenă repede pe placa de piatră cu sabia sa lungă, galică, forma unui peşte.

Vinicius se uită pătrunzător la el.

— …Şi eşti pretorian?…

— Până când nu voi ajunge acolo, răspunse soldatul, arătând închisoarea.

— Şi eu îl cinstesc pe Christos.

— Slăvit să fie numele Lui! Ştiu, stăpâne. Nu pot să-ţi dau drumul în închisoare, dar dacă ai să scrii o scrisoare, am s-o dau paznicilor.

— Îţi mulţumesc, frate.

Şi, strângând mâna soldatului, plecă. *Pileolus*-ul i se păru deodată mai uşor. Soarele dimineţii se ridicase deasupra zidurilor închisorii şi, o dată cu lumina lui, pătrundea din nou speranţa în inima lui Vinicius. Soldatul acesta creştin era pentru el un semn al puterii lui Christos. Se opri şi, aţintindu-şi privirile asupra norilor trandafirii care atârnau deasupra Capitoliului şi templului lui Jupiter Stator, spuse:

— N-am văzut-o azi, Doamne, dar cred în bunătatea Ta!

Acasă îl aştepta Petronius, care, ca de obicei, „din noapte făcând zi", se întorsese de puţin timp. Reuşise totuşi să facă o baie şi să se ungă înainte de a se culca.

Am o veste pentru tine, spuse el. Am fost azi la Tullius Senecion, la care a fost şi împăratul. Nu ştiu ce i-o fi venit Augustei că l-a adus cu ea pe micul Rufius… Poate ca prin frumuseţea lui să înmoaie inima împăratului. Din nenorocire, copilul, luat de somn, a adormit în timpul lecturii, cum i se întâmpla lui Vespasian uneori, ceea ce văzând Ahenobarbus a aruncat cu o cupă în el şi l-a rănit grav. Poppea a leşinat. Toţi l-au auzit pe împărat spunând: „M-am săturat de bastardul ăsta!" ceea ce-i egal cu condamnarea la moarte!

— Asupra Augustei cade pedeapsa lui Dumnezeu, răspunse Vinicius, dar de ce-mi spui asta?

— Îţi spun pentru că şi pe tine şi pe Ligia vă urmărea mânia Poppeii, iar acum ea-i ocupată cu propria-i nenorocire. Poate c-o să renunţe la răzbunare şi o să poată fi înduplecată mai uşor. Am s-o văd diseară şi am să discut cu ea.

— Îţi mulţumesc. Mi-ai dat o veste bună.

— Iar tu îmbăiază-te şi odihneşte-te. Ţi-s buzele vinete. N-a rămas decât o umbră din tine.

Vinicius întrebă:

— N-ai aflat când va avea loc primul *ludus matutinus?*

— Peste zece zile. Însă au să ia mai întâi alte închisori. Cu cât ne va rămâne mai mult timp, cu atât mai bine. Nu-i încă totul pierdut.

Şi, vorbind astfel, spunea lucruri pe care el însuşi nu le mai credea. Ştia foarte bine că, de vreme ce împăratul, la rugămintea lui Aliturus, găsise răspunsul acela răsunător în care se comparase cu Brutus, nu mai exista nici o speranţă pentru Ligia. Din milă, îi ascunse şi ceea ce auzise la Senecion, că împăratul şi Tigellinus au hotărât să aleagă pentru el şi pentru prietenii lui cele mai frumoase fecioare creştine şi să le necinstească înainte de supliciu, iar celelalte urmau să fie date chiar în ziua spectacolului pretorienilor şi bestiarilor.

— Ştiind că Vinicius n-are să vrea să supravieţuiască Ligiei, anume îl amăgea, trezind speranţă în inima lui, mai întâi din compătimire, în al doilea rând, pentru că acest estet voia ca Vinicius, dacă tot trebuie să moară, să moară frumos, nu cu faţa trasă şi cenuşie de durere şi nesomn.

— Am să-i spun azi Augustei, zise el, cam aşa: „Salveaz-o pe Ligia pentru Vinicius, iar eu am să-l salvez pe Rufius pentru tine”. Şi am să caut într-adevăr s-o fac. La Ahenobarbus, un cuvânt spus la momentul potrivit poate să salveze sau să piardă pe oricine. În cel mai rău caz, mai câştigăm timp.

— Îţi mulţumesc, repetă Vinicius.

— Cea mai bună mulţumire ar fi pentru mine să mănânci şi să te odihneşti. Pe Atena! Ulise în timpul celor mai mari nenorociri se gândea la somn şi la mâncare. Cu siguranţă că iar ai stat toată noaptea în închisoare.

— Nu, răspunse Vinicius. Am vrut să mă duc în zori la închisoare, s-a dat însă un ordin să nu lase pe nimeni să intre. Află, tu, Petronius, dacă ordinu-i numai pentru astăzi, sau dacă-i până la jocuri.

— Am să aflu în noaptea asta şi mâine dimineaţă am să-ţi spun pe cât timp şi de cea fost dat ordinul. Acum, chiar dacă Helios ar trebui de supărare să coboare în ţinuturile cimeriene, eu tot mă duc să mă culc, iar tu urmează-mi pilda. Se despărţiră, însă Vinicius se duse în bibliotecă să-i scrie Ligiei.

Când termină, duse scrisoarea personal şi o înmână centurionului creştin, care plecă imediat cu ea în închisoare. După câteva clipe se întoarse cu salutări de la Ligia şi cu promisiunea că încă astăzi are să-i aducă răspuns de la ea.

Vinicius însă nu voia să se întoarcă acasă, aşa că, aşezându-se pe o piatră, aşteptă scrisoarea Ligiei. Soarele se ridicase sus pe cer. Prin Clivus Argentarius se scurgea, ca de obicei, spre Forum o mulţime de oameni. Negustorii îşi lăudau mărfurile, ghicitorii îşi ofereau serviciile trecătorilor, cetăţenii păşeau gravi spre rostre să-i asculte pe oratorii ocazionali, sau să-şi împărtăşească unul altuia cele mai noi veşti. Pe măsură ce căldura creştea, grupurile de gură-cască se retrăgeau sub porticurile templelor, de sub care zburau în fiecare moment stoluri întregi de porumbei, bătând puternic din aripi, strălucind cu penele lor albe în lumina soarelui, pe fondul de azur al cerului.

Din cauza luminii prea puternice, a zgomotului, a căldurii şi a oboselii nespuse, ochii lui Vinicius începură să se împăienjenească. Strigătele monotone ale băieţilor care jucau alături mora şi cadenţa paşilor soldaţilor îl îmbiau la somn. De câteva ori mai ridică capul, privind la închisoare, apoi, rezemându-şi tâmpla de un

bolovan de stâncă, suspină ca un copil care s-a potolit după ce-a plâns mult şi adormi.

Şi avu un vis. Se făcea că o duce noaptea pe braţe pe Ligia printr-o vie necunoscută, iar înaintea lor mergea Pomponia Graecina cu un felinar în mână şi le lumina calea. O voce, parcă a lui Petronius, striga după el din depărtare: „Întoarce-te!" însă el nu dădea atenţie chemării şi mergea mai departe după Pomponia, până ajunseră la o colibă în pragul căreia stătea Petru, Apostolul. Atunci, el i-o arătă pe Ligia şi spuse: „Venim de la arenă, doamne, dar nu putem s-o trezim. Trezeşte-o tu!" Iar Petru răspunse: „Christos însuşi va veni s-o trezească! "

Pe urmă, imaginile se amestecară. Îi văzu în vis pe Nero şi pe Poppea ţinându-l în braţe pe micul Rufius cu fruntea însângerată, pe care o spăla Petronius, pe Tigellinus, care presăra cenuşă peste masa plină de mâncări scumpe, pe Vitellius înfulecând mâncărurile acelea şi mulţi alţi curteni stând la petrecere.

El însuşi şedea lângă Ligia, însă printre mese se plimbau lei, cărora le picura sânge din bărbile galbene. Ligia îl ruga s-o scoată de acolo, dar pe el îl cuprinsese o slăbiciune atât de mare, încât nu putea nici să se mişte. După aceea, vedeniile se învălmăşiră şi, în cele din urmă, totul se cufundă în beznă.

Din somnul adânc îl treziră arşiţa soarelui şi nişte strigăte care răsunau chiar lângă locul unde stătea. Vinicius se frecă la ochi. Strada viermuia de oameni, doi pedisequi, îmbrăcaţi în tunici galbene, dădeau mulţimea la o parte cu nişte trestii lungi, strigând şi făcând loc unei splendide lectici, purtată de patru sclavi voinici, egipteni.

În lectică stătea un om îmbrăcat în veşminte albe, a cărui faţă nu se vedea bine, căci ţinea aproape de ochi un sul de papirus şi citea foarte atent.

— Loc pentru nobilul curtean! strigau pedisequi.

Strada era însă atât de înţesată, că lectica trebui să se oprească pentru o clipă. Atunci curteanul lăsă nerăbdător sulul de papirus şi scoase capul de după perdea, strigând:

— Alungaţi-mi-i pe netrebnicii ăştia! Mai iute! Deodată, zărindu-l pe Vinicius, se retrase repede şi ridică sulul de papirus în dreptul ochilor.

Vinicius îşi trecu mâna peste ochi, crezând că încă mai visează. În lectică era Chilon.

Între timp, pedisequi deschiseră drumul şi egiptenii stăteau gata să pornească, când tânărul tribun, care într-o clipită desluşi multe lucruri neînţelese pentru el până atunci, se apropie de lectică.

— Te salut, Chilon! spuse el.

— Tinere, răspunse grecul cu demnitate şi mândrie, străduindu-se să dea o expresie de calm feţei sale, deşi dârdâia de frică, salută-mă, dar nu mă reţine, căci mă grăbesc la prietenul meu, nobilul Tigellinus.

Vinicius însă, prinzându-se de marginea lecticii, se plecă spre el şi, privindu-l drept în ochi, spuse în şoaptă:

— Tu ai vândut-o pe Ligia?

— Colos al lui Memnon! strigă Chilon, înspăimântat.

În ochii lui Vinicius însă nu era ameninţare. Spaima bătrânului grec trecu repede. Îşi aminti că se află sub ocrotirea lui Tigellinus şi a împăratului însuşi, adică a puternicilor de care tremură toţi şi că are în preajmă-i nişte sclavi voinici, iar Vinicius stă înaintea lui dezarmat, cu faţa obosită şi gârbovit de durere.

La acest gând curajul îi reveni. Aţinti asupra lui Vinicius ochii lui injectaţi de sânge şi răspunse în şoaptă:

— Iar tu, când eu muream de foame, ai poruncit să mă biciuiască.

Un moment tăcură amândoi. Pe urmă, Vinicius spuse încet:

— Te-am nedreptăţit, Chilone!…

Grecul înălţă capul şi, pocnind din degete, cea ce la Roma era semn de dispreţ, spuse cu voce tare, aşa ca toţi să poată auzi:

— Prietene, dacă ai vreo rugăminte la mine, vino la casa mea din Esquilin, dimineaţa, când, după baie, îi primesc pe oaspeţii şi pe oamenii mei.

Făcu un semn cu mâna, egiptenii ridicară lectica, iar sclavii îmbrăcaţi în tunici galbene, începură să strige, mişcând trestiile:

— Loc pentru lectica nobilului Chilon Chilonides! Loc! Loc!…

Capitolul LV

Într-o scrisoare lungă, scrisă în grabă, Ligia, îşi lua rămas bun pentru totdeauna de la Vinicius. Ştia că nu mai are nimeni voie să intre în închisoare şi că n-are să poată să-l vadă decât din arenă. De aceea, îl ruga să afle când le va veni lor rândul şi să fie acolo, căci voia să-l mai vadă o dată în viaţă. În scrisoarea ei nu se simţea teamă. Scria că şi ea şi alţii tânjesc acum după arena pe care-şi vor găsi eliberarea din închisoare. Sperând că vor sosi şi Pomponia şi Aulus, îi implora să vină şi ei. În fiecare cuvânt al ei se vedea exaltarea şi detaşarea de viaţă, sentiment cu care trăiau toţi întemniţaţii, şi credinţa nezdruncinată că promisiunile trebuie să se împlinească dincolo de mormânt. „Dacă Christos (scria ea) mă va elibera acum, sau după moarte, el mi te-a promis ţie prin cuvintele Apostolului, deci sunt a ta!” Şi-l conjura să n-o regrete şi să nu se lase cuprins de durere. Moartea nu înseamnă pentru ea ruperea jurămintelor. Cu naivitate copilărească îi promitea

lui Vinicius că, imediat după chinurile din arenă, îi va spune lui Christos că la Roma a rămas logodnicul ei, Marcus, care tânjeşte după ea din toată inima. Şi se gândea că poate Christos va îngădui sufletului ei să se întoarcă pentru o clipă la el, să-i spună că trăieşte, că a uitat de chinuri şi că e fericită. Toată scrisoarea ei respira fericire şi credinţă, speranţă. Nu conţinea decât o singură rugăminte legată de cele pământeşti: ca Vinicius să ia din *spoliarum*[142] trupul ei şi s-o îngroape ca pe soţia lui, în mormântul în care el însuşi ar urma să fie îngropat cândva.

El citi scrisoarea cu inima sfâşiată, totuşi i se părea o imposibilitate ca Ligia să poată pieri de colţii fiarelor sălbatice şi Christos să nu se îndure de ea. Întorcându-se acasă, îi scrise că are să vină zilnic lângă zidurile închisorii Tullianum şi are să aştepte până când Christos are să dărâme zidurile şi să i-o redea. Îi ceru să creadă şi ea că El poate să i-o dea chiar şi din circ, că Marele Apostol se roagă pentru asta. Căuta s-o convingă că momentul eliberării este aproape. Centurionul convertit urma să-i ducă scrisoarea a doua zi.

— Ascultă-mă, stăpâne. Christos, care te-a pus la încercare, şi-a arătat bunătatea sa faţă de tine. În noaptea asta, au venit liberţii împăratului şi ai prefectului să aleagă pentru aceştia fecioare creştine ca să le pângărească. Au întrebat şi de logodnica ta, însă Domnul a trimis asupra ei fierbinţeala de care mor deţinuţii din Tullianum şi au lăsat-o în pace, fiindcă de ieri seară şi-a pierdut cunoştinţa. Binecuvântat să fie numele Mântuitorului, căci boala asta a salvat-o de ruşine şi poate s-o salveze şi de la moarte.

Vinicius se sprijini cu o mână de umărul ostaşului ca să nu cadă, în timp ce acesta vorbea mai departe:

— Mulţumeşte Domnului pentru nemărginita lui bunătate. Pe Linus l-au luat şi l-au supus la chinuri, dar, văzând că trage să moară, l-au dat înapoi. Poate că şi ţie au să ţi-o dea acum, iar Christos are să-i redea sănătatea.

Tânărul tribun mai rămase câteva clipe cu capul plecat, după care îl ridică şi spuse încet:

— Da, sutaşule. Christos, care a salvat-o de ruşine, are s-o salveze şi de la moarte.

Rămase lângă zidul închisorii până seara, apoi se întoarse acasă şi trimise pe oamenii săi după Linus, cu poruncă să-l transporte într-una din vilele lui din afara oraşului.

Petronius, aflând toate astea, hotărî să încerce noi mijloace. Mai fusese la Augusta şi se duse la ea pentru a doua oară. O găsi la căpătâiul micului Rufius. Copilul cu capul spart aiura de febră. Mama îl îngrijea cu disperare şi spaimă în inimă, gândindu-se că chiar dacă îl salvează, cine ştie dacă în curând n-o să moară de o moarte şi mai groaznică.

— Preocupată exclusiv de durerea sa, nu voia nici să audă de Vinicius şi Ligia, însă Petronius o sperie.

— Ai jignit, îi spuse el, o zeitate necunoscută. Tu, Augusto, se spune că-l cinsteşti pe ebraicul Iehova, iar creştinii susţin că Christos este fiul lui. Gândeşte-te dacă nu cumva te urmăreşte mânia tatălui. Cine ştie dacă ceea ce ţi s-a întâmplat nu e răzbunarea lor şi dacă viaţa lui Rufius nu depinde de ceea ce vei face de aci înainte.

— Ce vrei să fac? întrebă Poppea cu teamă.

— Îmblânzeşte cerul supărat!

— Cum?

— Ligia e bolnavă. Influenţează-l pe împărat sau pe Tigellinus să-i fie dată lui Vinicius.

Ea îl întrebă, disperată:

— Tu crezi că pot?

— Atunci poţi altceva. Dacă Ligia se face bine, trebuie să meargă la moarte. Du-te la templul

Vestei şi cere ca *virgo magna*[143] să se afle întâmplător lângă Tullianum în clipa când au să-i ducă pe deţinuţi şi să poruncească să fie eliberată fata. Marea vestală nu te va refuza.

— Dar dacă Ligia va muri de febră?

— Creştinii spun că Christos este răzbunător, dar drept. Poate c-ai să-l înduplecі chiar şi numai cu dorinţa de a o ajuta.

— Să-mi dea un semn că-l va salva pe Rufius. Petronius dădu din umeri.

— Eu nu vin ca sol, divino; îţi spun doar: e mai bine să fii în bună înţelegere cu toţi zeii romani şi străini.

— Mă duc! zise Poppea cu o voce frântă. Petronius răsuflă adânc.

„În sfârşit am obţinut ceva!" se gândi el. Şi, întorcându-se la Vinicius, îi spuse:

— Roagă-l pe zeul tău ca Ligia să nu moară de febră, căci dacă nu moare, marea vestală va porunci să fie eliberată. Însăşi Augusta are s-o roage să facă asta.

Vinicius îl privi cu ochii mistuiţi de friguri şi răspunse:

— Pe ea are s-o elibereze Christos!

Poppea, care pentru salvarea lui Rufius, ar fi fost gata să sacrifice hecatombe tuturor zeilor din lume, se duse încă în aceeaşi seară în Forum, la vestale, după ce încredinţă copilul bolnav credincioasei doici Silvia, care o crescuse şi pe ea.

Însă în Palatin sentinţa împotriva copilului era dată. Îndată ce lectica împărătesei dispăru dincolo de Poarta Mare, în camera în care zăcea micul Rufius intrară doi liberţi de-ai împăratului. Unul se aruncă asupra bătrânei Silvia şi-i astupă gura, celălalt, apucând o statuie de aramă a Sfinxului, o ucise dintr-o lovitură.

Apoi se apropiară de Rufius. Aiurind de febră, copilul nu-şi dădea seama de ceea ce se petrecea în jurul lui, le zâmbi şi clipi din ochii săi minunaţi, de parcă s-ar fi străduit să-i recunoască.

Ei însă, scoţând de la doică centura numită *cingulum* i-o legară de gât şi începură să strângă. Copilul, după ce o mai strigă o dată pe mama sa, muri repede. După aceea, îl înveliră într-un cearceaf şi, urcându-se pe caii gata pregătiţi, alergară până la Ostia, unde aruncară trupul în mare.

Poppea, neaflând-o în Forum pe marea fecioară, care împreună cu alte vestale era la Vatinius, se întoarse curând la Palatin. Găsind patul gol şi trupul rece al Silviei, leşină, şi când o treziră, începu să ţipe. Ţipetele ei sălbatice nu mai conteniră toată noaptea şi ziua următoare.

A treia zi, împăratul îi porunci să vină la banchet, aşa că, îmbrăcând tunica de culoarea ametistului, veni şi stătu cu faţa împietrită, tăcută, minunată cu părul ei auriu şi înfricoşătoare ca îngerul morţii.

Capitolul LVI

Înainte ca Flavii să fi construit Coloseumul, amfiteatrele la Roma se construiau în general din lemn, de aceea şi arseseră aproape toate în timpul incendiului. Pentru ţinerea jocurilor făgăduite însă, Nero porunci să se ridice câteva, printre ele şi unul uriaş. Imediat după stingerea focului, începuseră să se aducă pe mare şi pe Tibru buşteni groşi de copaci tăiaţi de pe povârnişurile Atlasului. Deoarece jocurile acestea urmau să le întreacă pe toate cele de până atunci prin frumuseţe şi prin numărul victimelor, se mai construiau încăperi spaţioase pentru oameni şi animale. Mii de meseriaşi lucrau la construcţie ziua şi noaptea. Construcţia avea să fie şi frumoasă. Se povesteau adevărate minuni despre spetezele căptuşite cu bronz, chihlimbar, fildeş, perle şi carapace de

broaşte ţestoase de mare. Pe canalele de pe lângă scaune, avea să curgă tot timpul apă rece din munţi, păstrând în circ o răcoare plăcută chiar şi în timpul celor mai mari arşiţe. Un *velarium*[144] uriaş, de culoarea purpurei, avea să-i ferească pe spectatori de razele soarelui. Printre rândurile de scaune se puneau cădelniţe pentru arderea mirodeniilor de Arabia. Deasupra se fixară instalaţii care aveau să stropească spectatorii cu pulbere lichidă de şofran şi verbină. Renumiţii constructori Severus şi Celer îşi folosiră toată ştiinţa ca să ridice un amfiteatru inegalabil şi în care să încapă un număr imens de curioşi, cum nu mai încăpuseră în nici unul din cele cunoscute până atunci.

De aceea, în ziua în care urma să înceapă *ludus matutinus,* mulţimi imense aşteptau încă din zori deschiderea porţilor, ascultând cu plăcere răgetul leilor, pufnitul panterelor şi urletul câinilor. Fiarele erau flămânzite de două zile. Sclavii treceau prin faţa cuştilor cu bucăţi însângerate de carne, ca să le aţâţe furia şi foamea. Uneori, urletele răsunau ca un uragan, încât oamenii care stăteau în faţa circului nu se mai auzeau unul pe celălalt, iar cei mai slabi de virtute păleau de groază. O dată cu răsăritul soarelui însă, în clădirea circului răsunară nişte cântece puternice, dar calme, pe care oamenii le ascultau cu uimire, repetându-şi unii altora: „Creştinii! Creştinii!” Grupuri nenumărate fuseseră aduse la amfiteatre încă de cu noaptea şi nu dintr-o singură închisoare, cum se plănuise iniţial, ci din toate câte puţin. Mulţimea ştia că reprezentaţiile au să dureze săptămâni şi luni în şir, însă se întrebau, contrazicându-se, dac-au să reuşească să termine într-o zi cu toţi cei aduşi pentru ziua aceea. Vocile de bărbaţi, de femei şi de copii, care cântau imnul dimineţii, erau atât de numeroase, încât cunoscătorii susţineau că şi dacă s-ar scoate câte o sută, sau două sute deodată, animalele au să

obosească, au să se sature şi n-au să-i sfâşie pe toţi până seara. Alţii susţineau că un număr prea mare de victime scoase deodată pe arenă distrage atenţia şi nu-ţi permite să te bucuri cum se cuvine de spectacol. Pe măsură ce se apropia clipa deschiderii coridoarelor care duceau în interior, numite *vomitoria,* poporul se însufleţea, se înveselea, discutând despre diferite amănunte legate de spectacol. Se formau partide care susţineau, unele că leii, altele că tigrii sunt mai meşteri la sfâşiat oameni. Pe alocurea, se făceau prinsori. Erau, în sfârşit, şi unii care discutau despre gladiatorii care aveau să dea reprezentaţii în arenă înaintea creştinilor. Se formau partide şi în privinţa lor. Unii ţineau cu samniţii, alţii cu galii, alţii cu tracii, cu mirmidonii, cu retiarii[145]. Dis-de-dimineaţă grupuri mai mari sau mai mici de gladiatori începură să vină la amfiteatru sub comanda maeştrilor *lanista*[146]. Nevoind să se obosească înainte de vreme, mergeau fără arme, unii complet goi, cu ramuri verzi în mâini, sau încununaţi cu flori, tineri, frumoşi în lumina dimineţii şi plini de viaţă. Trupurile lor, strălucind de uleiuri, puternice, parcă dăltuite în marmură, trezeau admiraţia poporului îndrăgostit de forme. Mulţi dintre ei aveau cunoscuţi în mulţime, aşa că în fiecare clipă se auzeau strigăte: „Salut, Turnius! Salut, Leo! Salut, Maximus! Salut, Diomedes!” Fetele tinere îi priveau cu admiraţie, iar ei le căutau pe cele mai frumoase şi le strigau vorbe de glumă, trimiţându-le sărutări de parcă nu i-ar fi apăsat nici o grijă. „Îmbrăţişează-mă, până nu mă îmbrăţişează moartea!” Apoi dispăreau pe porţile pe care mulţi nu aveau să mai iasă. Mereu alte convoiuri distrăgeau atenţia mulţimii. După gladiatori, veneau mastigoforii, adică oamenii înarmaţi cu bice, a căror îndatorire era să-i biciuiască şi să-i aţâţe pe cei care luptau. Pe urmă asinii, care cărau spre spoliarum şiruri întregi de care încărcate cu sicrie de lemn. Văzându-le,

poporul se bucură deducând după numărul lor proporţiile uriaşe ale reprezentaţiei. Urmau oamenii care aveau să-i răpună pe răniţi, costumaţi în Caron sau în Mercur, apoi oamenii care păzeau ordinea în circ, distribuiau scaunele, după aceea sclavii care aveau să servească mâncare şi băuturi răcoritoare, iar în cele din urmă, pretorienii pe care fiecare împărat îi avea în amfiteatru întotdeauna la îndemână.

În sfârşit, se deschiseră vomitoria şi mulţimea năvăli înăuntru. Erau însă atât de mulţi cei adunaţi, încât ore în şir au tot intrat. Era de mirare că amfiteatrul poate să înghită atâta popor. Urletele animalelor, care simţeau miros de oameni, se înteţeau mereu. Poporul, ocupându-şi locurile, vuia ca valurile în furtună.

La urmă veni prefectul oraşului, înconjurat de vigili, iar după el, într-un şir neîntrerupt începură să curgă lecticile purtându-i pe senatori, pe consuli, pe pretorieni, pe edili, pe funcţionarii publici şi imperiali, pe ofiţerii pretorienilor, pe patricieni şi pe femeile elegante. Unele lectici erau precedate de lictori cu securi prinse în mănunchiuri de nuiele, altele de grupuri mari de sclavi. Străluceau în soare lecticile aurite, veşmintele albe şi multicolore, penele, cerceii, bijuteriile, oţelul topoarelor. Din circ, răsunau strigătele cu care poporul îi saluta pe înalţii demnitari. Din când în când, mai soseau mici detaşamente de pretorieni.

Preoţii diferitelor temple veniră ceva mai târziu, şi abia după ei apărură fecioarele sfinte ale Vestei, înaintea cărora mergeau lictorii. Se aştepta numai venirea împăratului ca să se înceapă reprezentaţia. Acesta, nevoind să supună poporul la o aşteptare prea lungă, pentru a-l atrage de partea lui, sosi în curând în compania Augustei şi a curtenilor.

Petronius veni şi el, având în lectica lui pe Vinicius. Acesta ştia că Ligia este bolnavă şi

inconştientă, dar fiindcă în ultimele zile intrarea în închisoare fusese păzită cu stricteţe, iar vechile străji fuseseră înlocuite cu altele noi care n-aveau voie să discute cu paznicii şi nici să dea cele mai mici veşti celor care veneau să întrebe de deţinuţi, nu mai era sigur dacă nu-i şi ea printre victimele destinate primei zile de reprezentaţie. Pentru lei puteau s-o trimită şi bolnavă, chiar şi fără cunoştinţă. Fiindcă victimele aveau să fie îmbrăcate în piei de animale şi trimise, grupuri întregi, în arenă, nimeni dintre spectatori nu putea controla dacă se află cu una mai mult sau cu una mai puţin şi nici s-o recunoască pe careva. Paznicii şi toţi servitorii amfiteatrului erau mituiţi, iar cu bestiarii Vinicius căzuse la înţelegere s-o ascundă pe Ligia într-un colţ întunecos al amfiteatrului, iar noaptea s-o încredinţeze unui arendaş al său, care avea s-o aducă imediat în Munţii Albani. Petronius, căruia i se împărtăşise taina, îl sfătui pe Vinicius să meargă cu el în amfiteatru, în văzul tuturor, şi abia la intrare să se strecoare în mulţime şi să alerge la beciuri, unde, pentru a evita erorile posibile, urma să o arate personal pe Ligia paznicilor.

Paznicii îi dădură drumul să intre pe o uşă mică de serviciu. Unul dintre ei, pe nume Sirus, îl conduse imediat la creştini. Pe drum îi spuse:

— Nu ştiu, stăpâne, dac-ai să găseşti ce cauţi. Noi am întrebat de o fată cu numele de Ligia, dar nimeni nu ne-a răspuns, însă poate că n-au încredere în noi.

— Sunt mulţi? întrebă Vinicius.

— Mulţi trebuie să rămână pentru mâine, stăpâne.

— Sunt bolnavi printre ei?

— Nu sunt dintr-aceia care să nu se poată ţine pe picioare.

Spunând acestea, Sirus deschise o uşă şi intrară într-o sală întinsă, însă scundă şi întunecoasă, căci soarele pătrundea în ea numai

prin nişte deschizături zăbrelite care o despărţeau de arenă. La început, Vinicius nu putu să vadă nimic, auzi doar un murmur de voci în încăpere, dominat de ţipetele poporului din amfiteatru. După câteva clipe, când ochii lui se obişnuiră cu întunericul, zări grupuri întregi de fiinţe ciudate, asemănătoare cu lupii şi urşii. Erau creştinii îmbrăcaţi în piei de animale. Unii stăteau în picioare, alţii se rugau în genunchi. Ici şi colo, după părul lung care aluneca peste pielea de fiară puteai ghici că victima este femeie. Mamele, ca nişte lupoaice, strângeau la piept copiii îmbrăcaţi de asemenea în piei. Însă sub pieile de animale se vedeau feţe luminoase, ochi strălucind în întuneric de bucurie şi febră. Nu încăpea îndoială că o mare parte din oamenii aceştia era stăpânită de un singur gând, care încă din viaţă îi obsedase, făcându-i nesimţitori la tot ce se petrecea în jur şi la ce i-ar mai fi putut aştepta. Unii, pe care Vinicius îi întreba de Ligia, se uitau la el cu nişte ochi de parcă atunci s-ar fi trezit din somn, fără să-i răspundă. Alţii îi zâmbeau, punând degetul pe buze, arătând spre zăbrelele de fier prin care pătrundeau dâre de lumină. Numai copiii plângeau pe ici şi colo, speriaţi de răgetul fiarelor, de urletul câinilor, de gălăgia mulţimii şi de propriii lor părinţi, care semănau cu animalele. Vinicius, însoţit de paznicul Sirus, se uita la feţele lor, căuta, întreba, uneori se împiedica de trupurile celor care leşinaseră în înghesuială, din cauza zăpuşelii şi a duhorii, dar trecea mai departe spre adâncul întunecos al încăperii, care părea întinsă cât tot amfiteatrul.

Deodată se opri, având impresia că în apropiere aude o voce cunoscută. După ce ascultă puţin, se întoarse şi se înghesui prin mulţime, oprindu-se aproape de locul de unde răsuna vocea. Un mănunchi de raze cădea pe capul vorbitorului şi astfel Vinicius recunoscu sub pielea de lup faţa slabă şi neînduplecată a lui Crispus.

— Pocăiţi-vă pentru păcatele voastre, spunea Crispus, căci iată imediat va sosi clipa. Cine-şi închipuie că numai moartea ajunge să-şi răscumpere păcatele, acela săvârşeşte un nou păcat şi va fi aruncat în focul veşnic. Prin fiecare păcat al vostru săvârşit în timpul vieţii, aţi reînnoit chinurile Domnului. Să nu îndrăzniţi a crede că suferinţele ce vă aşteaptă ar putea să răscumpere chinurile pe care le-aţi provocat Domnului. Prin aceeaşi moarte vor muri astăzi drepţii şi păcătoşii, însă Domnul îi va deosebi pe fiii săi. Vai vouă, căci colţii leilor vor sfâşia trupurile voastre, dar nu vor sfârteca şi păcatele voastre al căror număr nu l-a uitat Dumnezeu! Domnul a dat dovadă de neţărmurită bunătate, când a permis să fie răstignit, acum însă va fi un judecător care nu va lăsa nici o vină fără pedeapsă. Cei care aţi crezut că prin chinuri veţi şterge amintirea păcatelor voastre, aţi hulit împotriva dreptăţii divine şi în beznă adâncă vă veţi scufunda. S-a sfârşit cu bunătatea. A venit timpul mâniei lui Dumnezeu. Iată, peste o clipă vă veţi afla în faţa unei judecăţi îngrozitoare, din care numai cei virtuoşi vor scapă. Pocăiţi-vă pentru păcatele voastre, căci s-au deschis hăurile iadului şi vai vouă, bărbaţi şi neveste, vai vouă părinţi şi copii!

Şi, întinzând mâinile lui osoase, le agită pe deasupra capetelor plecate, neînfricat şi implacabil chiar şi în faţa morţii, spre care peste câteva clipe urmau să meargă toţi condamnaţii aceştia. După cuvintele lui se auziră voci: „Ne pocăim pentru păcatele noastre!” apoi se lăsă o tăcere în care nu se auzea decât plânsul copiilor şi bufnetul scos de cei care se loveau cu pumnul în piept. Lui Vinicius îi îngheţă sângele în vine. El, care-şi punea toată speranţa în mila lui Christos, auzea acum că venise ziua mâniei şi că nici măcar moartea în arenă nu poate aduce izbăvirea. Prin minte îi trecu ca o scăpărare de fulger gândul luminos că Apostolul Petru ar fi vorbit altfel acestor oameni pe care îi

aştepta moartea. Totuşi cuvintele ameninţătoare, pline de fanatism ale lui Crispus, încăperea asta întunecoasă şi zăbrelită, dincolo de care era tărâmul chinuitor, înghesuiala victimelor îmbrăcate în veşmintele morţii, îi umplură sufletul de oroare şi groază. Toate acestea luate la un loc îi apărură de sute de ori mai înfiorătoare decât cele mai crunte bătălii la care luase parte. Mirosul greu şi căldura începură să-l sufoce. O sudoare rece îi înecă trupul. Îl prinse teama că are să leşine ca unii de ale căror trupuri se împiedicase în timp ce căuta în adâncul încăperii şi când se gândi că din clipă în clipă se pot deschide gratiile, începu să strige din toate puterile pe Ligia şi Ursus, în speranţa că dacă nu ei, atunci cineva care-i cunoaşte are să-i răspundă.

Într-adevăr, imediat îl trase de togă un om îmbrăcat în urs şi spuse:

— Stăpâne, au rămas în închisoare. Pe mine m-au scos ultimul şi am văzut-o bolnavă în pat.

— Cine eşti?

— Săpătorul în a cărui colibă te-a botezat Apostolul, stăpâne. M-au luat la închisoare acum trei zile şi azi am să mor.

Vinicius răsuflă uşurat. Intrând aici, dorise s-o găsească pe Ligia, acum însă era gata să-i mulţumească lui Christos că ea nu-i aici şi să vadă în asta un semn al bunătăţii lui. Săpătorul îl trase iarăşi de togă şi spuse:

— Îţi aminteşti, stăpâne, că eu te-am condus la via lui Cornelius, unde în şopron propovăduia Apostolul?

— Îmi amintesc, răspunse Vinicius.

— L-am mai văzut după aceea, cu o zi înainte să mă prindă. M-a blagoslovit şi a zis că o să vină la amfiteatru să-i binecuvânteze pe cei care pier. Aş vrea să mă uit la el în clipa morţii şi să văd semnul crucii, că atunci o să-mi fie mai uşor, aşa că dacă ştii, stăpâne, unde-i, spune-mi.

Vinicius răspunse în şoaptă:

— Este printre oamenii lui Petronius, îmbrăcat în sclav. Nu ştiu unde şi-au ales locul, dar mă întorc în circ şi mă uit. Tu să priveşti la mine când intraţi în arenă, iar eu am să ridic şi am să întorc capul în direcţia lor. Atunci ai să-i găseşti.

— Îţi mulţumesc, stăpâne, pace ţie!

— Fie ca Mântuitorul să fie milostiv cu tine!

— Amin!

Vinicius ieşi din cuniculum şi se duse în amfiteatru, unde avea loc alături de Petronius, printre alţi curteni.

— Este? îl întrebă Petronius.

— Nu. A rămas în închisoare.

— Ascultă ce mi-a venit în minte, însă, ascultând, uită-te, de exemplu, la Nigidia, ca să se pară că discutăm despre coafura ei… Tigellinus şi Chilon se uită în clipa asta la noi… Ascultă deci: s-o pună pe Ligia la noapte într-un sicriu şi s-o scoată ca moartă, restul îl deduci singur.

— Da, răspunse Vinicius.

Îi întrerupse Tullius Senecion, care, aplecându-se spre ei, spuse:

— Nu ştiţi dacă se dau arme creştinilor?

— Nu ştim, răspunse Petronius.

— Aş prefera să li se dea, spuse Tullius, altfel arena are să devină prea repede o măcelărie. Dar ce amfiteatru splendid!

Într-adevăr, priveliştea era minunată. Scaunele din rândul de jos păreau ninse de atâtea togi albe. Pe un podium aurit, stătea împăratul cu un colier de diamante la gât, cu o cunună de aur pe cap, iar alături de el, Augusta frumoasă şi sumbră. De o parte şi de alta, vestale, mari demnitari, senatori cu marginea mantiilor brodată, comandanţii armatei în armuri strălucitoare, într-un cuvânt, tot ce era în Roma puternic, ilustru, bogat. În rândurile următoare, stăteau cavalerii, iar mai sus, de jur împrejur, o mare întunecată de capete omeneşti, deasupra cărora, de la un stâlp la

altul, atârnau ghirlande împletite din trandafiri, crini, anemone, iederă şi viţă de vie.

Oamenii discutau cu voce tare, strigau, cântau, uneori izbucneau în râs la vreo vorbă spirituală transmisă din rând în rând, şi băteau din picioare de nerăbdare, ca să grăbească spectacolul.

Încet-încet, bătăile din picioare se transformară într-un vuiet neîntrerupt, în cele din urmă, prefectul oraşului, care adineauri înconjurase arena într-un strălucit cortegiu, făcu un semn cu o eşarfă şi amfiteatrul răspunse printr-un geamăt general: „Aaa!”… pornit din mii de piepturi.

De obicei, spectacolul începea cu vânătoarea de animale sălbatice, în care excelau diferiţi barbari din nord şi din sud, însă de data asta erau mult prea multe animale, aşa că începură cu andabaţii, adică spadasini purtând armuri şi căşti fără deschideri pentru ochi, care se băteau fără să se vadă. Ieşiră în arenă vreo zece şi începură să-şi agite armele prin aer. Mastigoforii, cu ajutorul unor furci lungi, îi împingeau unii spre alţii, ca să se încaiere. Spectatorii mai rafinaţi se uitau indiferenţi sau cu dispreţ la o asemenea reprezentaţie, însă poporul se distra, văzând mişcările nesigure ale spadasinilor. Când se întâmpla să se ciocnească doi spate în spate, izbucneau hohote de râs şi s-auzeau strigăte: „La dreapta!”, „La stânga!”, „În faţă!” şi adesea îi încurcau dinadins pe adversari. Până la urmă, se aleseră câteva perechi totuşi şi lupta începea să devină sângeroasă. Unii mai îndârjiţi aruncară scuturile şi, ţinându-se cu stânga de adversar, să nu se piardă de el, luptau cu dreapta pe viaţă şi pe moarte. Cel care cădea, ridica mâna, cerând îndurare, însă la începutul spectacolului poporul cerea, de obicei, moartea celor răniţi, mai ales când era vorba de andabaţi, care, având feţele acoperite, rămâneau necunoscuţi. Încetul cu încetul, numărul luptătorilor scăzu, până când, la

urmă, rămaseră numai doi. Îmbrânciţi din spate, se ciocniră şi căzură amândoi, înjunghiindu-se unul pe celălalt. Printre strigătele: *„Peractum est!”,* servitorii luară cadavrele, iar efebii greblară locurile, pe unde rămăseseră urme de sânge pe nisip, şi împrăştiară frunze de şofran.

Urma acum o luptă mai serioasă, care trezea interes nu numai printre oamenii de rând, dar şi printre nobili. De multe ori, tinerii patricieni făceau pariuri mari, pierzând tot ce aveau la ei. Începură şi de astă dată să circule din mână în mână tăbliţele pe care se scriau numele favoriţilor şi suma de sesterţi mizată. *Spectati,* adică gladiatorii veterani, cu multe victorii la activul lor, aveau şi cei mai mulţi susţinători, însă printre amatorii de pariuri erau şi din aceia care mizau sume respectabile pe gladiatori noi şi cu totul necunoscuţi, în speranţa unor câştiguri mari. Paria împăratul însuşi, şi preoţii, şi vestalele, şi senatorii, şi cavalerii, şi poporul. Oamenii din popor, când îşi isprăveau banii, puneau adesea în joc propria lor libertate. Apariţia gladiatorilor era aşteptată cu mari emoţii şi chiar cu teamă. Mulţi invocau cu voce tare numele zeilor, cerând ocrotire pentru favoriţii lor.

Când răsunară puternic trompetele, în amfiteatru se lăsă liniştea aşteptării. Mii de ochi îşi îndreptară privirile spre poarta mare de care se apropie un om costumat în Caron. În mijlocul tăcerii generale, lovi de trei ori cu ciocanul, chemându-i parcă la moarte pe cei care se aflau în spatele ei. Canaturile porţii se deschiseră încet. Ca dintr-o peşteră neagră, începură să iasă în arena însorită gladiatorii. Veneau în grupuri de câte douăzeci şi cinci de oameni, separat tracii, separat samnaţii, galii, mirmilonii în armuri grele şi, în sfârşit, retiarii, ţinând într-o mână plasa, iar în cealaltă tridentul. La apariţia lor se auziră aplauze, care curând se transformară într-o furtună de ovaţii. Ei înconjurară arena cu pas egal, elastic, cu

armele şi armurile lor bogate sclipind, apoi se opriră în faţa podiumului împărătesc, mândri, calmi, strălucitori. Un sunet prelung de corn curmă aplauzele. Luptătorii ridicară mâna dreaptă şi, privind spre împărat, îl salutară cu voci tărăgănate:

— Ave, caesar imperator! Morituri te salutant[147]!

După aceea, se împrăştiară repede, ocupându-şi locurile în arenă. Lupta avea să se desfăşoare pe grupuri, însă mai întâi se permise spadasinilor renumiţi să-şi încerce iscusinţa în câteva ciocniri individuale. Imediat, dintre gali, ieşi înainte un luptător bine cunoscut amatorilor de lupte, cu numele de Lanio (Măcelarul), învingător la multe jocuri. Purta o cască mare pe cap şi o armură care îmbrăca din faţă şi din spate toracele său enorm, arătând în lumina arenei ca un uriaş cărăbuş de metal. Împotriva lui ieşi să lupte nu mai puţin cunoscutul retiarius Calendio.

Printre spectatori, începură pariurile:

— Cinci sute de sesterţi pentru gal!

— Cinci sute pentru Calendio!

— Pe Hercule! O mie!

— Două mii!

Galul, ajungând în mijlocul arenei, începu să se retragă cu sabia ridicată. Aplecându-şi capul, se uita prin deschizătura vizierei la adversar. Suplul retiarius, cu forme statuare, gol, purtând doar o cingătoare pe şolduri, se învârtea cu agilitate în jurul adversarului său greoi, agitând cu graţie plasa, aplecând sau ridicând tridentul, şi cânta obişnuitul cântec al retiarilor:

— Non ie peto, piscem peto. Quid me fugis, Galle[148]?

Galul însă nu fugea. Se opri chiar pe loc şi începu să se rotească uşor, pe nesimţite, ca să-l aibă pe adversar mereu în faţă. Spectatorii înţeleseră că trupul acesta greu, ferecat în aramă, se pregăteşte pentru o săritură bruscă, de care

poate să depindă soarta luptei. Între timp, retiarius ba se apropia cu un salt de el, ba se îndepărta, făcând cu tridentul său mişcări atât de iuţi, încât erau aproape imposibil de urmărit. De câteva ori dinţii tridentului scrâşniră, lovindu-se de scut, însă galul nici nu se clinti, dovedindu-şi astfel colosala lui forţă. Atenţia lui părea să fie concentrată nu asupra tridentului, ci a plasei, care se învârtea deasupra capului său, ca o pasăre rău prevestitoare. Spectatorii urmăreau cu respiraţia oprită lupta măiastră a gladiatorilor. Lanio, alegând momentul potrivit, se năpusti, în sfârşit, asupra adversarului, însă acesta cu aceeaşi iuţeală se feri de sabie şi cu braţul ridicat se încordă şi aruncă plasa. Galul, răsucindu-se pe loc, o îndepărtă cu scutul. Îndată după aceea, amândoi făcură un salt înapoi.

În amfiteatru răsunară ţipete: *„Macte!”* – iar în rândurile de jos se încheiară noi prinsori. Însuşi împăratul, care până acum discutase cu Rubria, vestala, şi nu prea dădea atenţie spectacolului, întoarse capul spre arenă.

Gladiatorii reluară lupta cu atâta îndemânare şi cu atâta precizie în mişcări, încât se părea uneori că nu-i o ciocnire pe viaţă şi pe moarte, ci o întrecere a iscusinţei. Lanio, după ce respinse încă de două ori plasa, începu din nou să se retragă în jurul arenei. Atunci însă, cei care nu pariaseră pe el, nevrând să-i dea răgaz să se odihnească, prinseră a striga: „Atacă!”. Galul îi ascultă şi atacă. Braţul retiarului se umplu deodată de sânge şi plasa îi căzu în lungul trupului. Lanio se încordă şi sări, voind să dea ultima lovitură. Însă în clipa aceea, Calendio, care într-adins se prefăcuse că nu mai poate manevra plasa, se arcui într-o parte, evitând lovitura, şi înfipse tridentul între genunchii adversarului. Acesta căzu ia pământ.

Galul voi să se ridice, însă într-o clipă îl acoperi plasa fatală, în care, cu fiecare mişcare, îşi încurca tot mai mult mâinile şi picioarele. În acest timp, loviturile tridentului îl culcau mereu la

pământ. Mai făcut o încercare să se scoale de jos, se sprijini într-o mână, încordându-se, însă zadarnic! Ridică mâna moale, în care nu mai putea ţine sabia, şi căzu pe spate. Calendio îi ţintui ceafa de pământ cu dinţii tridentului şi, sprijinindu-se în coada lui cu amândouă mâinile, îşi întoarse faţa spre loja împăratului.

Circul se zgudui de aplauze şi urlete. Pentru cei care pariaseră pe Calendio, în clipa asta el era mai mare decât împăratul, însă totodată dispăru din inima lor înverşunarea împotriva lui Lanio, care cu preţul sângelui său le umpluse pungile. Părerile poporului erau împărţite. Semnele de moarte şi de îndurare erau jumătate-jumătate, însă retiarul se uita numai la loja împăratului şi a vestalelor, aşteptând de acolo sentinţa.

Din nefericire, Nero nu-l simpatiza pe Lanio, căci la ultimele jocuri dinaintea incendiului pariase împotriva lui şi pierduseră o sumă respectabilă pe care-o câştigase Licinius, aşa că scoase mâna în afară şi arătă cu degetul cel mare în jos.

Vestalele repetară semnul. Atunci Calendio îngenunche pe pieptul galului, scoase un cuţit scurt pe care-l purta la cingătoare şi, deschizând armura în dreptul gâtului adversarului îi înfipse lama triunghiulară până în plăsele.

„Peractum est!” răsunară voci în amfiteatru.

Lanio se zbătu o vreme ca un bou înjunghiat, lovind nisipul cu picioarele, după aceea se încordă şi rămase nemişcat.

Mercur nu mai trebui să încerce cu fierul înroşit dacă mai trăieşte. Cadavrul lui fu ridicat şi se prezentară alte perechi, şi abia după aceea începu lupta pe grupuri. Poporul participa cu fervoare. Urla, ţipa, fluiera, aplauda, râdea, îi aţâţa pe luptători, cuprins de nebunie. În arenă, împărţiţi în două tabere, gladiatorii se luptau cu înverşunare de fiare: se izbeau piept în piept, trupurile se încolăceau într-o îmbrăţişare de moarte, membrele vânjoase trosneau din încheieturi, săbiile

pătrundeau adânc în piepturi şi pântece, dintre buzele palide ţâşnea sângele pe nisip. Spre sfârşit, vreo zece începători, cuprinşi de spaimă, smulgându-se din învălmăşeală, o luară la fugă, însă mastigoforii îi împinseră imediat înapoi în luptă, plesnindu-i cu biciurile plumbuite. Pe nisip apărură pete mari, întunecate. Din ce în ce mai multe trupuri goale sau în armuri zăceau alături, ca nişte snopi. Cei vii luptau printre cadavre, se împiedicau de armuri, de scuturi, îşi răneau picioarele în săbiile frânte şi cădeau. Poporul nu-şi mai putea stăpâni entuziasmul. Îmbătat de spectacolul morţii, îi respira aerul, îşi sătura ochii de priveliştea lui şi trăgea în plămâni cu voluptate mirosul de sânge şi sudoare.

Învinşii căzuseră aproape toţi. Doar vreo câţiva răniţi îngenuncheară în mijlocul arenei şi, clătinându-se, întinseră mâinile spre public, implorându-l să-i cruţe. Celor victorioşi li se împărţiră premii, cununi, ramuri de măslin. Urmă un răgaz pentru odihnă, care, din porunca împăratului atotputernic, se transformă în ospăţ. În vaze fură aprinse mirodeniile. Stropitorile trimiseră asupra poporului o bură de parfum de şofran şi violete. Se împărţeau băuturi răcoritoare, carne friptă, prăjituri, vin, măsline şi fructe. Poporul înfuleca, pălăvrăgea şi ovaţiona în cinstea împăratului ca să-l determine să fie şi mai darnic. După ce foamea şi setea fură satisfăcute, sute de sclavi aduseră coşuri pline de daruri. Efebi îmbrăcaţi în amoraşi luau în mâini tot felul de obiecte şi le aruncau printre bănci. Când se împărţiră biletele de loterie, se stârni învălmăşeală: oamenii se înghesuiau, se doborau, se călcau în picioare, ţipau, săreau peste rânduri de scaune, se sufocau în îmbulzeala îngrozitoare, căci cine căpăta un număr norocos putea să câştige şi o casă cu grădină, un sclav, veşminte scumpe, sau un animal sălbatic deosebit, pe care apoi îl vindea circului. Din cauza asta se producea o

învălmăşeală crâncenă şi adesea pretorienii trebuiau să intervină ca să facă ordine. După fiecare împărţeală erau scoşi din amfiteatru oameni cu mâini sau picioare rupte, sau chiar striviţi de moarte în înghesuială.

Cei bogaţi nu se zbăteau după bilete. De data asta, curtenii se distrau pe seama lui Chilon, bătându-şi joc de eforturile lui zadarnice de a dovedi oamenilor că poate asista impasibil la vărsarea de sânge, la fel ca oricare altul. În zadar însă nefericitul grec îşi încrunta sprâncenele, muşcându-şi buzele şi strângând din pumni până-i intrau, unghiile în palme. Nici firea lui grecească, nici caracterul lui fricos nu suporta asemenea spectacole. Pălise, fruntea i se îmbrobonase de sudoare, buzele i se învineţiseră, ochii i se adânciseră în fundul capului, dinţii începură să-i clănţăne. După terminarea luptei, îşi mai reveni când însă începură să-şi bată joc de el, se înfurie deodată şi începu să-şi arate şi el colţii.

— Hai, grecule! Nu poţi suporta vederea pielii omeneşti sfâşiate, spuse Vatinius, trăgându-l de barbă.

Chilon rânji, arătându-şi ultimii doi dinţi galbeni, şi răspunse:

— Tatăl meu n-a fost cizmar, aşa că nu ştiu s-o cârpesc.

— *Macte! Habet!* strigară câteva voci. Alţii însă continuară să-l ia în zeflemea.

— Nu-i el de vină că în loc de inimă are în piept o bucată de brânză! strigă Senecion.

— Nu eşti tu de vină că în loc de cap ai o băşică, răspunse Chilon.

— Poate c-ai să te faci gladiator! Ai arăta grozav cu plasa pe arenă.

— Dacă te-aş pescui pe tine cu ea, aş pescui un nătărău împuţit.

— Dar cu creştinii cum o să fie? întrebă Festus din Liguria. N-ai vrea să fii câine ca să muşti din ei?

— N-aş vrea să fiu fratele tău.

— Tu, lepră meoţiană!

— Tu, măgar liguric!

— Văd că te mănâncă pielea, dar nu te sfătuiesc să mă rogi să te scarpin eu.

— Scarpină-te singur. Dac-ai să-ţi scarpini propria-ţi râie, ai să strici ce ai mai bun în tine.

Ei îl atacau, iar el le răspundea, muşcând veninos, în hohotele generale de râs. Împăratul bătea din palme, repetând: *„Macte!”* şi-i aţâţa. La un moment dat, se apropie Petronius şi, atingând cu bastonaşul său de fildeş sculptat umărul grecului, spuse rece:

— Foarte bine, filozofule, dar o mică eroare tot ai comis: zeii te-au făcut şarlatan, iar tu vrei să devii demon şi de aceea nu rezişti!

Bătrânul îl privi cu ochii săi injectaţi, căci de data asta nu găsise un răspuns potrivit. Pentru o clipă tăcu, după aceea răspunse, parcă făcând un efort:

— Am să rezist!…

Trompetele anunţară că s-a terminat pauza. Oamenii începură să părăsească coridoarele, pe care se strânseseră să-şi dezmorţească picioarele şi să discute. În mişcarea generală, se stârniră obişnuitele certuri pentru locul ocupat mai înainte. Senatorii şi patricienii se îndreptau spre locurile lor. Încetul cu încetul, se potoli rumoarea şi amfiteatrul reintră în ordine. Pe arenă, apăru un grup de oameni ca să mai grebleze ici şi colo nisipul năclăit de sânge.

Venise rândul creştinilor. Deoarece era un spectacol nou pentru popor şi nimeni nu ştia cum au să se comporte, erau aşteptaţi cu multă curiozitate. Aşteptându-se la scene extraordinare, mulţimea era concentrată şi duşmănoasă. Doar oamenii care aveau să apară acum dăduseră foc Romei şi comorilor ei de veacuri! Doar se hrăneau cu sânge de sugari, otrăveau apa, blestemau neamul omenesc şi se dedau la crimele cele mai

infame! Nici cele mai aspre pedepse nu puteau sătura ura dezlănţuită a plebei, iar dacă se temea cineva, se temea numai ca nu cumva chinurile să fie mai prejos de fărădelegile acestor duşmani cumpliţi.

Soarele se ridicase în înălţimi şi razele lui, filtrate prin valerium-ul purpuriu, umpleau amfiteatrul de o lumină sângerie. Nisipul luase o culoare de jăratic. În lumina asta, pe feţele oamenilor şi în arena pustie, care peste câteva clipe avea să se umple de chin omenesc şi furie animalică, se înstăpânise groaza. Moartea plutea în aer. Mulţimea, de obicei veselă, se cufundase în ură şi tăcere. Chipurile aveau o expresie încrâncenată.

Prefectul făcu un semn: apăru acelaşi bătrân îmbrăcat în Caron, care chemase la moarte pe gladiatori, şi, trecând cu pas măsurat prin toată arena, în mijlocul unei tăceri mormântale, bătu de trei ori cu ciocanul în poartă.

Amfiteatrul fu străbătut de murmure:

— Creştinii!… Creştinii!…

Gratiile de fier scrâşniră, în hăurile negre răsunară strigătele obişnuite ale mastigoforilor: „În arenă!” şi într-o clipă, arena fu populată de grupuri parcă de silvani îmbrăcaţi în piei de animale. Toţi alergau iute, aproape înfriguraţi şi, ajungând în mijlocul arenei, îngenuncheau unul lângă altul cu mâinile ridicate spre cer. Mulţimea crezuse că imploră îndurare şi, înfuriată de o asemenea purtare laşă, începu să bată din picioare, să fluiere, să arunce cu amforele goale, cu oase curăţate de carne şi să urle: „Fiarele! Fiarele!”… Dintr-o dată însă, se petrecu ceva neaşteptat. Din grupul creştinilor răsună cântecul auzit pentru prima dată într-un circ roman:

Christos regnat!…

Mulţimea fu cuprinsă de uimire. Condamnaţii cântau, cu ochii ridicaţi spre velarium. Se vedeau feţele lor palide, parcă transfigurate. Înţeleseră cu

toţi că oamenii aceia nu cer îndurare. Se părea că nu mai văd circul, nici poporul, nici senatul, nici pe împărat. *„Christos regnat!”* răsuna tot mai puternic, iar în bănci, până sus, printre rândurile de spectatori, mulţi îşi puneau întrebarea: „Ce se petrece? Cine-i acel Christos declarat stăpân de oamenii aceştia care aveau să moară?” între timp însă, au fost deschise alte gratii şi în arenă au năvălit, alergând şi lătrând sălbatic, haite întregi de câini: moloşi uriaşi, galbeni din Peloponez, câini dungaţi din Pirinei, dulăi din Hibernia ca nişte lupi, înfometaţi înadins, cu burţile supte şi ochii injectaţi. Urletul şi mârâitul umplură tot amfiteatrul. Creştinii, după ce terminară cântecul, rămaseră în genunchi parcă împietriţi, gemând într-un glas: *„Pro Christo! Pro Christo!”* Câinii, simţind oameni sub pieile de animale şi miraţi de împietrirea lor, la început nu îndrăzniră să-i atace. Unii se căţărară pe pereţii lojilor ca şi cum ar fi vrut să ajungă la spectatori, alţii alergau în jurul arenei, lătrând îndârjiţi, parc-ar fi gonit o fiară nevăzută. Poporul se înfurie. Izbucniră mii de voci. Unii spectatori imitau răcnetul fiarelor, alţii lătratul câinilor, alţii îi asmuţeau în toate limbile. Amfiteatrul se cutremura de răcnete. Câinii aţâţaţi, ba se repezeau, ba se retrăgeau, clămpănind din fălci, până când, în cele din urmă, unul din moloşi îşi înfipse colţii în umărul unei femei îngenuncheate în faţă şi o trase sub el.

Ca la un semn, zeci de câini de aruncară în mijloc, făcând o spărtură. Mulţimea încetă să ţipe ca să privească cu mai multă atenţie. Printre urlete şi horcăituri se mai auzeau voci jalnice de bărbaţi şi femei: *„Pro Christo! Pro Christo!”* Arena fu semănată în curând cu ghemuri de trupuri, câini, oameni care se zvârcoleau. Sângele curgea şuvoi. Câinii îşi smulgeau unul altuia membrele însângerate ale oamenilor. Mirosul de sânge şi de măruntaie sfârtecate copleşi parfumurile arabe. În cele din urmă, nu mai rămăsese decât pe ici-colo

câte un om îngenuncheat, covârşit repede de haitele înnebunite.

Vinicius, care în momentul când intraseră creştinii se ridicase şi se întorsese pentru ca, conform promisiunii să-i arate săpătorului direcţia unde, printre oamenii lui Petronius, se afla ascuns Apostolul, se aşeză la loc. Stătea cu faţa ca de mort, privind cu ochi sticloşi la priveliştea înfiorătoare. La început, gândul că săpătorul ar fi putut să se înşele şi că Ligia s-ar afla printre victime îl paralizase. Când auzi însă glasurile: *„Pro Christo!”,* când văzu chipul atâtor victime care, murind, aduceau laudă adevărului şi Dumnezeului lor, îl cuprinse un alt sentiment, care-i alina suferinţa. Îşi spuse că de vreme ce Christos însuşi a murit în chinuri şi de vreme ce, iată, pier în numele lui, mii, când se varsă o mare de sânge, o picătură mai mult nu înseamnă nimic şi că e chiar un păcat să mai ceri îndurare. Gândul acesta îi venea din arenă, împreună cu gemetele muribunzilor şi cu mirosul de sânge. Totuşi, se ruga şi, repetând în neştire cu buzele arse: „Christe, Christe – şi Apostolul Tău se roagă pentru ea!” După aceea uită de sine. Pierdu noţiunea locului unde se află. I se părea doar că sângele din arenă creşte şi creşte, că se va ridica şi se va revărsa din circ peste toată Roma. Nu mai auzea nimic, nici urletele câinilor, nici ţipetele mulţimii, nici vocile curtenilor care începură deodată să strige:

— A leşinat Chilon!

— A leşinat Chilon! repetă Petronius, întorcându-se spre grec.

Acesta leşinase într-adevăr. Stătea alb ca varul, cu capul dat pe spate, cu gura larg deschisă, ca un cadavru.

În aceeaşi clipă, începură să împingă în arenă noi victime îmbrăcate în piei de animale.

Îngenunchează şi aceştia imediat, ca şi ceilalţi. Însă câinii osteniţi şi sătui, nu mai voiau

să-i sfâşie. Doar vreo câţiva se năpustiră asupra celor care îngenuncheaseră mai în margine. Ceilalţi câini, lungindu-se la pământ şi ridicând în sus boturile pline de sânge, gâfâiau şi vomitau.

Mulţimea nemulţumită, îmbătată de sânge, înnebunită, începu să strige cu voci înfiorătoare:

— Leii! Leii! Daţi drumul leilor!…

Leii fuseseră rezervaţi pentru ziua următoare, însă în amfiteatru poporul îşi impunea voinţa chiar şi împăratului. Numai singur Caligula, îndrăzneţ şi capricios, cuteza uneori să i se împotrivească, ba chiar să ordone biciuirea mulţimii. De cele mai multe ori însă, ceda şi el. Nero, căruia aplauzele îi erau mai dragi decât orice pe lume, nu se opunea niciodată. Nu se opuse nici acum, când era vorba de potolirea mulţimii iritate de incendiu şi de creştinii pe care aruncase vina dezastrului.

Făcu semn să se deschidă cuniculum, şi mulţimea se linişti imediat. Se auzi scârţâitul gratiilor în dosul cărora erau leii. Câinii se adunară grămadă în partea opusă a arenei, schelălăind încet, în timp ce leii apărură unul după altul, uriaşi, galbeni, cu capete mari, lăţoase. Însuşi împăratul îşi întoarse spre ei faţa-i plictisită şi duse smaraldul la ochi, ca să vadă mai bine. Curtenii îi salutară cu aplauze. Mulţimea îi număra pe degete, urmărind impresia pe care apariţia lor o făcea asupra creştinilor îngenuncheaţi în mijloc. Aceştia începură să repete iarăşi cuvintele neînţelese pentru mulţi şi supărătoare pentru toţi: *„Pro Christo! Pro Christo!”…*

Leii, deşi flămânzi, nu se grăbeau. Lumina roşcată de pe arenă îi supăra. Clipeau din ochi parcă orbiţi. Unii îşi întindeau leneş trupurile enorme, aurii, alţii căscau boturile parc-ar fi vrut să arate spectatorilor colţii lor îngrozitori. Curând însă, mirosul de sânge începu să-i irite. Mişcările lor deveniră neliniştite. Îşi zburleau coamele, sforăind. Deodată, unul se repezi la cadavrul unei femei şi, aşezându-şi labele din faţă pe el, începu

să lingă sângele închegat. Un altul se apropie de un creştin care ţinea în braţe un copil îmbrăcat în piele de pui de ciută. Copilul se cutremura, plângând, atârnându-se convulsiv de gâtul tatălui. Acesta, voind să-i prelungească măcar cu câteva clipe viaţa, se muncea să-l desfacă şi să-l dea celor care erau îngenuncheaţi mai departe. Ţipetele şi mişcarea îl înfuriară pe leu. Scoase un răget scurt, zdrobi copilul cu o lovitură de labă şi, apucând în gură capul tatălui, îl sfărâmă într-o clipită.

Văzându-l, ceilalţi lei se năpustiră asupra creştinilor. Câteva dintre femei nu-şi putură reţine ţipătul de groază. Mulţimea le acoperi cu aplauze, care se liniştiră însă imediat, căci dorinţa de a privi învinse. Ochii spectatorilor văzură lucruri îngrozitoare: capete de oameni dispărând în boturile enorme ale fiarelor, piepturi deschise dintr-o singură lovitură de colţi, inimi şi plămâni smulşi, oase trosnind în dinţi. Unii lei, apucându-şi victima de şold sau de spate, alergau în salturi prin arenă, căutând parcă un loc adăpostit, unde s-o poată devora în linişte; alţii se încăierau, ridicându-se în două picioare ca luptătorii, umplând circul de răgete. Oamenii se sculau de la locurile lor, coborând mai aproape de arenă, să vadă mai bine. În locurile de trecere, înghesuiala era de nedescris. Nu lipsea mult ca plebea exaltată să năvălească în arenă şi să sfâşie laolaltă cu leii. Se auzeau răcnete neomeneşti, aplauze, răgete, mârâit, clămpănit de fălci, urlet de moloşi şi gemete.

Împăratul, ţinând smaraldul la ochi, privea atent. Faţa lui Petronius luase o expresie de dezgust şi dispreţ. Chilon fusese scos din circ încă de mai înainte. Iar din cunicule erau împinse în arenă mereu alte victime.

Din rândul cel mai de sus al amfiteatrului, privea Petru Apostolul. Nimeni nu-l vedea, căci toate privirile erau întoarse spre arenă. Se ridicase şi ca şi în via lui Cornelius, când îi binecuvântase

pentru a primi moartea şi veşnicia pe aceia care urmau să fie prinşi, tot aşa făcea şi acum semnul crucii asupra acelora care piereau sub colţii fiarelor. Unii ridicau ochii spre el şi atunci faţa li se lumina şi zâmbeau, văzând deasupra lor, departe, sus, semnul crucii. Iar lui i se rupea inima şi spunea: „O, Doamne! Facă-se voia Ta! Spre slava Ta, pentru dovedirea dreptăţii Tale, pier aceste oi ale mele! Tu mi-ai poruncit să le pasc, iată, Ţi le dau înapoi! Tu numără-le, Doamne, ia-le, vindecă rănile lor, potoleşte durerea lor şi dăruieşte-le mai multă fericire în veci!."

Îi binecuvânta mereu, grup după grup, copleşit de dragoste, ca pe proprii săi copii, pe care-i dădea direct în mâinile lui Christos.

La un moment dat, împăratul, fie că se enervase, fie că voia ca reprezentaţia să întreacă tot ce se văzuse până atunci la Roma, şopti câteva cuvinte prefectului oraşului, iar acesta, părăsind podiumul, se duse imediat la cuniculum. Chiar şi poporul se miră când peste câteva clipe văzu că se deschid din nou gratiile. Fură mânate în arenă animale de toate soiurile: tigri de pe malul Eufratului, pantere din Numidia, urşi, lupi, hiene, şacali. Toată arena se acoperi de un val mişcător de blănuri în dungi, galbene, roşcate, cafenii şi cu pete. Se produse o învălmăşeală în care ochii nu mai puteau deosebi nimic în afară de teribila contorsionare a spinărilor de fiare. Spectacolul pierdu aparenţa de real, transformându-se într-o orgie a sângelui, viziune a unei minţi rătăcite. Se întrecuse orice măsură. Printre răcnete, urlete şi schelălăituri se auzeau ici şi colo, din băncile spectatorilor, râs isteric de femei, care-şi ieşiseră din fire. Pe oameni îi cuprinse groaza. Feţele se întunecară. Numeroase voci începură să strige: „Destul! Destul!"

Era însă mai uşor să dai drumul fiarelor decât să le goneşti. Împăratul găsi totuşi mijlocul să cureţe arena de ele, oferind în acelaşi timp o nouă

distracţie mulţimii. În locurile de trecere dintre bănci apărură şiruri de numizi negri, împodobiţi cu pene şi cercei, cu arcuri în mâini. Poporul ghici ce avea să urmeze şi-i întâmpină cu strigăte de satisfacţie. Negrii se apropiară de parapet şi, punând săgeţi în corzi, începură să ţintească în grupurile de fiare. Era într-adevăr un spectacol nou. Negrii, aplecându-se pe spate, încordându-şi arcurile flexibile, trimiteau săgeată după săgeată. Zbârnâitul coardelor şi şuieratul săgeţilor lungi, cu pană şi coardă, se amesteca cu urletul fiarelor şi cu strigătele de admiraţie ale spectatorilor. Lupii, urşii, panterele şi oamenii care mai rămăseseră încă vii cădeau alături. Ici şi colo, câte un leu, simţind săgeata înfiptă între coaste, se întorcea cu o mişcare zvâcnită, cu botul strâmbat de furie, ca să prindă şi să sfărâme lemnul. Alţii gemeau de durere. Animalele mai mici, cuprinse de spaimă, alergau orbeşte prin arenă, sau se izbeau cu capul în gratii. Şi săgeţile şuierau, şuierau mereu, până când tot ce fusese viu căzu în convulsiile agoniei.

În arenă intrară sute de sclavi ai circului, înarmaţi cu cazmale, lopeţi, mături, roabe, coşuri de cărat măruntaiele şi saci cu nisip, într-un furnicar înfrigurat. O curăţiră imediat de cadavre, sânge şi murdărie, greblară, nivelară şi aşternură un strat gros de nisip proaspăt. După aceea, veniră în fugă amoraşi, aruncând petale de roze, crini şi tot felul de flori. Fură aprinse din nou cădelniţe şi fu dat la o parte velarium-ul, căci soarele coborâse spre asfinţit.

Spectatorii se uitau în jur miraţi şi se întrebau unii pe alţii ce-i mai aşteaptă pe ziua aceea.

Într-adevăr, îi aştepta o distracţie la care nu se aşteptase nimeni. Împăratul, care coborâse mai demult de pe podium, apăru pe neaşteptate în arena presărată cu flori, îmbrăcat în mantie de purpură şi cu cunună de aur pe cap. Doisprezece cântăreţi cu citere în mâini păşeau în urma lui, iar el, ţinând o lăută de argint, înainta cu pas solemn

până la mijloc şi, înclinându-se de câteva ori în faţa spectatorilor, ridică ochii spre cer şi o vreme rămase aşa, aşteptând inspiraţia.

După aceea lovi în strune şi începu să cânte:

O, tu fiu strălucitor al Latonei,
Stăpân peste Tenedos, Chios, Chryse,
Tu eşti acela care, având în grijă
Cetatea cea sfântă a Ilionului,
Ai putut mâniei aheilor s-o laşi,
Îngăduind ca sfintele altare,
Ce-ardeau spre slava ta,
Să le înece sângele troienilor?
Către tine înălţau bătrânii mâinile tremurânde,
O, zeu cu arc de argint, ce ţinteşti în depărtare!
Către tine mamele din adâncul pieptului
Ridicau vocile lor, implorându-te
Milă să ai de copiii lor!
Şi stânca ar fi fost mişcată de rugăminţile lor,
Dar tu ai fost mai puţin simţitor decât stânca,
Smintheus, la durerea omenească!...

Cântecul cobora încet într-o elegie tristă, plină de durere. În circ se lăsase linişte. Împăratul, el însuşi mişcat, continuă:

Ai fi putui să acoperi durerea
inimilor şi plânsetul
Cu muzica divinei tale lire.
Se iveşte o lacrimă ca roua pe floare,
La auzul acestui cântec trist,
Ce învie din praf şi cenuşă

Ziua pieirii, a incendiului şi a dezastrului…
Smintheus, unde-ai fost atunci?…

Vocea îi vibră şi ochii i se umeziră. Pe genele vestalelor apărură lacrimi, poporul asculta în tăcere şi, în cele din urmă izbucni într-o interminabilă furtună de aplauze.

În acest timp, de afară, prin vomitoriile deschise pentru aerisire, se auzea scârţâitul carelor în care erau încărcate rămăşiţele însângerate ale creştinilor, bărbaţi, femei şi copii, pentru a fi duse la gropile comune numite puticuli.

Petru Apostolul îşi duse mâinile la tâmplele albe şi, tremurând, gemu în sinea lui:

„Doamne! Doamne! Cui ai dat stăpânirea lumii? Şi de ce vrei să-ţi întemeiezi capitala în oraşul acesta?”

Capitolul LVII

Soarele coborâse între timp spre apus şi părea să se topească în crepuscul. Spectacolul se terminase. Mulţimea începu să părăsească amfiteatrul, revărsându-se prin ieşirile numite vomitoria, spre oraş. Numai curtenii mai întârziau, aşteptând să plece grosul mulţimii. Părăsindu-şi locurile, se adunară cu toţii în jurul podiumului pe care împăratul apăru din nou ca să asculte elogiile. Deşi spectatorii nu fuseseră zgârciţi în aplauze, pentru el asta nu era de ajuns, căci se aşteptase la un entuziasm delirant. În zadar îl ridicau în slăvi cu toţii, în zadar vestalele îi sărutau mâinile „divine”, iar Rubria se aplecă atât de aproape, încât capul ei roşcat atinse pieptul lui Nero. Cezarul nu era mulţumit şi nu reuşea să ascundă acest lucru. Era mirat şi îngrijorat că Petronius

păstrează tăcere. Un cuvânt de laudă din gura lui, care să releve cu dibăcie calităţile cântecului, i-ar fi produs o mare bucurie în clipa asta. În cele din urmă, nemaiputând suporta, îi făcu un semn, iar când acesta urcă pe podium, îi zise:

— Spune…

Petronius răspunse rece:

— Tac, căci nu pot găsi cuvinte. Te-ai întrecut pe tine însuţi!

— Aşa mi s-a părut şi mie. Şi totuşi poporul acesta?…

— Poţi pretinde unor corcituri să se priceapă la poezie?

— Deci ai observat şi tu că nu mi-au mulţumit aşa cum meritam?

— Ai ales rău momentul.

— De ce?

— Pentru că minţile tulburate de mirosul sângelui nu pot asculta cu atenţie.

Nero strânse pumnii şi răspunse:

— Ah, creştinii ăştia! Au dat foc Romei, iar acum mă necăjesc şi pe mine. Ce pedepse să mai născocesc pentru ei?

Petronius îşi dădu seama că apucase pe un drum greşit şi că cuvintele lui obţin un rezultat contrar celui scontat. Vrând să-i schimbe gândurile, se aplecă spre ei şi-i şopti la ureche:

— Cântecul tău este extraordinar! O singură observaţie am: în versurile din strofa a treia metrica nu-i tocmai perfectă. Nero se împurpură de ruşine, ca şi cum ar fi fost prins asupra unei fapte ruşinoase. Îl privi, speriat, şi răspunse la fel de încet:

— Tu observi totul!… Ştiu!… Am să refac!… Dar n-a mai observat nimeni altcineva? Adevărat? Iar tu, în numele zeilor, nu spune nimănui… dacă… ţi-e dragă viaţa…

— Tu poţi, divine, să mă condamni la moarte dacă te încurc, dar nu mă ameninţa, căci zeii ştiu cel mai bine că nu mi-e teamă de asta.

Vorbind astfel, privea ţintă în ochii împăratului. Acesta răspunse, după o clipă:

— Nu te supăra… Ştii că te iubesc… „Semn rău!” se gândi Petronius.

— Am vrut să vă invit astăzi la un banchet, continuă Nero, prefer însă să mă închid şi să şlefuiesc versurile astea blestemate din strofa a treia. În afară de tine, ar mai fi putut să observe greşeala doar Seneca, şi poate Secundus Carinas, dar de ei scap uşor.

Spunând acestea, îl chemă pe Seneca şi-i spuse că-l trimite împreună cu Acratus şi Secundus Carinas în Italia şi în toate provinciile după bani, poruncindu-i să-i adune din oraşe, din sate şi din templele bogate, adică de pretutindeni unde se pot găsi. Seneca, înţelegând că i se încredinţează o treabă de profanator şi tâlhar, refuză.

— Trebuie să plec, la ţară, stăpâne, zise el, şi acolo să-mi aştept moartea, căci sunt bătrân şi nervii mei sunt şubrezi.

Nervii iberici ai lui Seneca, mai rezistenţi decât ai lui Chilon, poate că nu erau şubrezi, sănătatea lui însă era destul de precară, căci arăta ca o umbră, iar capul, în ultima vreme, îi albise cu totul.

Nero, uitându-se la el, se gândi că poate într-adevăr nu trebuie să aştepte mult până la moartea lui şi răspunse:

— Nu vreau să te expun greutăţilor unor călătorii dacă eşti bolnav, dar fiindcă-mi eşti drag, vreau să te am aproape. În loc să pleci la ţară, ai să te închizi în casa ta şi n-ai s-o părăseşti.

Zâmbi apoi şi spuse:

— Dacă am să-i trimit pe Aratus şi pe Carinas singuri, ar fi să trimit lupii după oi. Pe cine să pun mai mare peste ei?

— Pune-mă pe mine, Cezar! zise Domitius Afer.

— Nu! Nu vreau să atrag asupra Romei mânia lui Mercur, pe care hoţiile voastre l-ar înfuria. Am nevoie de un stoic, ca Seneca, sau ca noul meu prieten – filozoful Chilon.

Privi în juru-i şi întrebă:

— Dar ce s-a întâmplat cu Chilon?

Chilon, care după ce-şi revenise la aer curat, se întorsese în amfiteatru în timpul cântecului împăratului, se apropie şi zise:

— Sunt aici, luminos fruct al soarelui şi lunii. Am fost bolnav, dar cântecul tău m-a însănătoşit.

— Am să te trimit în Achaia, spuse Nero. Tu trebuie să ştii şi ultimul bănuţ ce se poate găsi în fiecare templu.

— Fă asta, Zeus, şi zeii au să-ţi dea o răsplată cum n-au mai dat niciodată cuiva.

— Aş face-o, dar nu vreau să te lipsesc de la plăcerea de a asista la jocuri.

— O, Baal!… spuse Chilon.

Curtenii, bucuroşi că împăratului i-a revenit buna dispoziţie, începură să râdă şi să strige:

— Nu, stăpâne! Nu-l lipsi pe acest viteaz grec de plăcerea jocurilor.

— Lipseşte-mă, stăpâne, de plăcerea de a vedea pe aceste gâşte gălăgioase din Capitoliu, ai căror creieri strânşi la un loc n-ar umple nici măcar o coajă de alună, răspunse Chilon. Iată, tocmai scriu, o, întâiule născut al lui Apollo, un imn în greceşte în cinstea ta şi de aceea vreau să petrec câteva zile în templul muzelor, ca să le cer inspiraţie.

— O, nu! strigă Nero. Vrei să te sustragi de la reprezentaţiile următoare! Nu-ţi merge!

— Îţi jur, stăpâne, că scriu un imn.

— Ai să-l scrii noaptea. Implor-o pe Diana să-ţi dea inspiraţie, doar e sora lui Apollo.

Chilon plecă capul, uitându-se cu răutate la cei de faţă, care începuseră din nou să râdă. Cezarul întorcându-se spre Senecion şi Silius Nerulinus, spuse:

— Închipuiţi-vă că din creştinii destinaţi pentru astăzi, abia dacă am reuşit să lichidăm jumătate.

Bătrânul Aquilius Regulus, mare cunoscător în problemele legate de circ, după ce se gândi câteva clipe, rosti:

— Spectacolele astea în care iau parte oameni *sine armis et sine arte*[149], durează foarte mult şi sunt puţin atrăgătoare.

— Voi porunci să li se dea arme, răspunse Nero.

Superstiţiosul Vestinus, trezit brusc din îngândurare, întrebă cu voce tainică:

— Aţi observat că ei văd ceva în clipa când mor? Privesc în sus şi mor parcă fără să sufere. Sunt sigur că ei văd ceva…

Spunând aceasta, ridică ochii spre bolta peste care noaptea începuse să-şi întindă zăbranicul ei presărat cu stele. Ceilalţi răspunseră prin râsete şi glume, făcând tot felul de presupuneri deşucheate despre ceea ce pot creştinii să vadă în clipa morţii. Împăratul făcu un semn sclavilor care ţineau torţele şi părăsi circul, iar după el Vestalele, senatorii, demnitarii şi curtenii.

Noaptea era senină, caldă. În faţa circului mai mişuna încă mulţimea curioasă să asiste la plecarea împăratului, dar părea posomorită şi tăcută. Ici şi colo, izbucniră aplauze, dar încetară imediat. Din spoliarium, carele scârţâiau, scoţând într-una resturile însângerate ale creştinilor.

Petronius şi Vinicius parcurseră drumul în tăcere. Abia aproape de vilă. Petronius întrebă:

— Te-ai gândit la ceea ce ţi-am spus?

— Da, răspunse Vinicius.

— Oare mă crezi că şi pentru mine acum asta-i problema cea mai importantă? Trebuie s-o eliberăm, făcându-le în ciudă împăratului şi lui Tigellinus. E ca o luptă în care mă încăpăţânez să înving, ca un joc în care vreau să câştig, chiar dear fi să-mi pun pielea la bătaie… Ziua de astăzi m-a întărit şi mai mult în această hotărâre.

— Să te răsplătească Christos!

— Vei vedea.

Discutând astfel, ajunseră la poarta vilei şi coborâră din lectică. În clipa aceea, se apropie de ei un om în negru şi întrebă:

— E aici nobilul Vinicius?

— Da, răspunse tribunul, ce doreşti?

— Eu sunt Nazarius, fiul lui Miriam. Vin de la închisoare şi-ţi aduc veşti despre Ligia.

Vinicius îi puse mâna pe umăr şi la lumina torţei îşi aţinti privirile în ochii lui, neputând rosti nici un cuvânt. Nazarius ghici întrebarea care-i îngheţase pe buze şi răspunse:

— Trăieşte. Ursus m-a trimis la tine, să-ţi spun că în delirul ei se roagă şi repetă numele tău.

Iar Vinicius răspunse:

— Slavă lui Christos care poate să mi-o redea!

Îl luă pe Nazaris şi-l conduse în bibliotecă. Îndată veni şi Petronius, voind să asculte convorbirea lor.

— Boala a salvat-o de la necinstire, căci călăilor le e frică de molipsire, spuse băiatul. Ursus şi medicul Glaucus veghează la căpătâiul ei zi şi noapte.

— Paznicii au rămas aceiaşi?

— Da, stăpâne, şi ea e în camera lor. Deţinuţii care erau în închisoarea de jos au murit cu toţi de friguri, ori s-au sufocat.

— Cine eşti tu? întrebă Petronius.

— Nobilul Vinicius mă cunoaşte. Sunt fiul văduvei la care a stat Ligia.

— Eşti creştin?

Băiatul privi întrebător spre Vinicius şi, văzând că în clipa aceea se roagă, ridică fruntea şi spuse:

— Da.

— Cum de poţi intra liber în închisoare?

— M-am angajat, stăpâne, la căratul cadavrelor. Am făcut-o anume ca să vin în ajutorul fraţilor mei şi să le aduc veşti din oraş.

Petronius examină atent faţa frumoasă a băiatului, ochii lui albaştri şi părul negru, bogat, apoi întrebă:

— Din ce ţară eşti, băiete?

— Sunt galilean, stăpâne.

— Ai vrea ca Ligia să fie liberă? Băiatul ridică ochii în sus:

— Chiar dac-ar trebui să-mi dau viaţa!

Atunci Vinicius se opri din rugăciune şi zise:

— Spune paznicilor s-o pună într-un coşciug, zicând că-i moartă. Tu alege-ţi ajutoare care împreună cu tine s-o scoată noaptea din închisoare. În apropiere de Gropile Puturoase veţi găsi nişte oameni, aşteptând cu o lectică, şi le veţi da sicriul. Paznicilor promite-le din partea mea atâta aur cât va putea să ducă fiecare în mantie.

În timp ce vorbeau, de pe faţa lui dispăru expresia absentă. Se trezise în el ostaşul, căruia speranţa îi reda vechea energie.

Nazarius se aprinse la faţă de bucurie şi, ridicând mâinile spre cer, strigă:

— Christos să-i dea sănătate, căci va fi liberă!

— Crezi că paznicii au să se învoiască? întrebă Petronius.

— Ei, stăpâne? Numai să ştie că n-au să fie pedepsiţi pentru asta şi torturaţi.

— Da! zise Vinicius. Paznicii s-ar fi învoit chiar şi la fuga ei, cu atât mai mult au să se învoiască s-o scoatem ca moartă de acolo.

— E adevărat că este un om care controlează cu fierul roşu dacă trupurile pe care le scoatem sunt moarte, spuse Nazarius. Dar acesta e dispus chiar şi pentru câţiva sesterţi să nu atingă cu fierul feţele morţilor. Pentru un aureus are să atingă coşciugul, nu trupul.

— Spune-i că are să primească o pungă plină cu aur, spuse Petronius. Dar ai să găseşti ajutoare sigure?

— Am să mi-i aleg dintre aceia care pentru bani şi-ar vinde nevestele şi copiii.

— Unde-i vei găsi?

— Chiar în închisoare, sau în oraş. Paznicii, o dată plătiţi, au să dea drumul oricui vom vrea noi.

— În cazul acesta, ai să mă duci şi pe mine printre ei, zise Vinicius. Petronius îl sfătui energic să renunţe. Pretorienii ar putea să-l recunoască chiar şi travestit. Totul s-ar putea astfel nărui.

— Nici în închisoare, nici la Gropile Puturoase! spuse el. Trebuie ca toţi, şi împăratul şi Tigellinus, să fie convinşi că ea a murit. Astfel, ar porunci imediat să fie urmărită. Putem înlătura bănuielile numai dacă, atunci când ea va fi dusă în munţii Albani, sau mai departe, în Sicilia, noi vom rămâne la Roma. Abia după o săptămână sau două, tu te vei îmbolnăvi, vei chema medicul lui Nero, care are să-ţi recomande plecarea în munţi. Atunci vă veţi întâlni, iar apoi…

Căzu pe gânduri, iar după un timp făcu un semn dispreţuitor cu mâna şi zise:

— Pe urmă poate c-au să vină alte timpuri.

— Să se milostivească Christos de ea, spuse Vinicius, căci tu vorbeşti de Sicilia, dar ea-i bolnavă şi poate să moară…

— Deocamdată, o ducem undeva mai aproape. Are să se facă bine la aer curat, numai s-o smulgem din închisoare. Oare n-ai undeva în munţi vreun arendaş în care să te poţi încrede?

— Da! Am! Da! răspunse Vinicius, grăbit. Este în munţi lângă Coriola un om singur, care m-a purtat în braţe când eram copil şi care mă iubeşte şi acum.

Petronius îi întinse o tăbliţă.

— Scrie-i să vină mâine aici. Trimit imediat un curier.

— Chemă pe atriensis şi-i dădu poruncile corespunzătoare. Câteva clipe mai târziu, un sclav călare porni în noapte spre Coriola.

— Aş vrea, spuse Vinicius, ca Ursus s-o însoţească la drum… Aş fi mai liniştit…

— Stăpâne, zise Nazarius, Ursus e un om cu o putere supraomenească; o să rupă gratiile şi o să se ducă după ea. Este o fereastră deasupra unui zid abrupt, înalt, sub care nu-i pază. Am să aduc o funie lui Ursus. Restul face el singur.

— Pe Hercule! spuse Petronius. N-are decât să fugă cum o vrea, dar nu o dată cu ea şi nu la două-trei zile după ea, fiindcă au să-i ia urma şi-au să descopere ascunzătoarea fetei. Pe Hercule! Vreţi să vă pierdeţi pe voi şi pe ea? Vă interzic să-i pomeniţi de Cariola, sau eu mă spăl pe mâini de toate.

Amândoi recunoscură că are dreptate şi tăcură. Nazarius îşi luă rămas bun, promiţând să vină a doua zi în zori.

Cu paznicii spera să ajungă la o înţelegere încă în noaptea asta, însă mai înainte vroia să treacă pe la mama lui, care, din cauza vremurilor nesigure şi îngrozitoare, n-avea nici o clipă de linişte, gândindu-se la el. După ce chibzui, hotărî să nu caute ajutor în oraş, ci să găsească şi să mituiască pe unul din cei care cărau cadavrele din închisoare împreună cu el.

Când să plece, se mai opri şi, luându-l pe Vinicius la o parte, începu să-i şoptească:

— Stăpâne, de planul nostru n-am să pomenesc nimănui, nici măcar mamei, însă Apostolul Petru a promis să vină la noi după jocuri şi lui am să-i spun tot.

— În casa asta poţi vorbi tare, răspunse Vinicius. Apostolul Petru a fost în amfiteatru printre oamenii lui Petronius. De altfel, merg şi eu cu tine.

Porunci să i se aducă o mantie de sclav, apoi ieşiră. Petronius răsuflă profund.

„Aş dori, se gândea el, ca ea să moară de febra asta, căci pentru Vinicius aşa ar fi fost mai uşor de îndurat. Însă acum sunt gata să ofer un trepied de aur lui Esculap în schimbul însănătoşirii ei… Ah, tu, Ahenobarbus, vrei să-ţi faci distracţie din durerea îndrăgostitului! Tu, Augusto, mai întâi ai invidiat-o pe fată pentru frumuseţe, acum ai mânca-o de vie că a pierit Rufius al tău… Tu, Tigellinus, vrei pieirea ei numai ca să-mi faci mie în ciudă!… Vom vedea. Eu vă spun că ochii voştri n-au s-o vadă în arenă, căci sau va muri de moarte naturală, sau am să v-o smulg de sub nas… Şi am să v-o smulg în aşa fel, încât nici habar să n-aveţi, iar pe urmă, de câte ori am să mă uit la voi, am să gândesc: iată proştii pe care i-a păcălit Petronius…”

Mulţumit de sine, trecu în triclinium, unde se aşeză la cină împreună cu Eunice. Lectorul citi în timpul acesta idilele lui Teocrit{150}. Vântul adusese nori dinspre Soracte şi o furtună neaşteptată tulbură liniştea nopţii senine de vară. Din când în când, răsunau tunete deasupra celor şapte coline, iar ei, stând culcaţi alături, lângă masă, ascultau versuri care în melodicul dialect doric cântau iubirea păstorilor. Pe urmă, liniştiţi, se pregătiră pentru un somn dulce.

Tocmai atunci însă, se întoarse Vinicius. Petronius, aflând de înapoierea lui, se duse la el şi-l întrebă:

— Ei?… Poţi să-mi spui ceva nou? Nazarius s-a dus la închisoare?

— Da, răspunse tânărul, netezindu-şi părul udat de ploaie. Nazarius s-a dus să se înţeleagă cu paznicii, iar eu m-am văzut cu Petru, care mi-a poruncit să mă rog şi să cred.

— Bine. Dacă totul va merge bine, mâine o vom putea salva…

— Arendaşul cu oamenii ar trebui să vină în zori.

— E aproape. Acum, odihneşte-te.

Însă Vinicius îngenunche în cubiculum-ul său şi începu să se roage.

La răsăritul soarelui, veni de lângă Coriola arendaşul Niger, aducând cu el, aşa cum îi ceruse Vinicius, asini, o lectică şi patru oameni siguri, aleşi dintre sclavii britani, pe care, de altfel, prevăzător, îi lăsase la un han din Subura.

Vinicius, care veghease toată noaptea, ieşi să-l întâmpine. Niger se tulbură când îl văzu pe tânărul său stăpân şi, sărutându-i mâinile şi ochii, spuse:

— Dragul meu, ori eşti bolnav, ori necazurile ţi-au supt sângele din obraz, că abia am putut să te recunosc.

Vinicius îl luă în galeria interioară numită *xystus* şi acolo îi spuse taina. Niger ascultă cu atenţia încordată şi pe faţa lui roşie, bronzată, se vedea o mare emoţie, pe care nici nu căuta să şi-o stăpânească.

— Deci ea-i creştină? întrebă.

Se uita cercetător la faţa lui Vinicius, care probabil ghici gândul ţăranului, căci răspunse:

— Şi eu sunt creştin…

În ochii lui Niger sclipiră lacrimi. În primul moment, tăcu apoi, ridicând mâinile spre cer, spuse:

— O, slavă ţie, Christe, că ai îndepărtat negura de pe ochii care mi-s mai dragi pe lume!

Strânse capul lui Vinicius la piept şi, plângând de fericire, începu să-l sărute pe frunte.

Puţin mai târziu veni Petronius, aducând după el pe Nazarius.

— Veşti bune! spuse de departe.

Veştile erau într-adevăr bune. Mai întâi, Glaucus, medicul, garanta pentru viaţa Ligiei, deşi suferea de aceleaşi friguri de care mureau în Tullianum şi în alte temniţe sute de oameni zilnic. În ce-i privea pe paznici şi pe omul care controla morţii cu fierul încins, nu se iviseră nici un fel de

greutăţi. Era, de asemenea, angajat şi ajutorul, Attys.

— Am făcut găuri în coşciug, ca bolnava să poată respira, spuse Nazarius. Singurul pericol e ca nu cumva să geamă sau să vorbească tocmai în clipa când vom trece pe lângă pretorieni. Însă ea-i foarte slăbită şi de azi dimineaţă zace cu ochii închişi. De altfel, Glaucus are să-i dea o băutură adormitoare, făcută chiar de el din medicamentele pe care i le-am adus din oraş. Capacul sicriului n-o să fie bătut în cuie. O să-l ridicaţi cu uşurinţă. O să luaţi bolnava în lectică, iar noi vom pune în coşciug un sac cu nisip, pe care să-l aveţi pregătit.

Vinicius era alb ca varul, însă asculta cu atenţia atât de încordată, încât părea că gândeşte dinainte tot ce vrea să spună Nazarius.

— N-au să fie scoase şi alte cadavre din închisoare? întrebă Petronius.

— În noaptea asta, au murit vreo douăzeci de oameni, iar până diseară au să mai moară câţiva, răspunse băiatul. Noi trebuie să mergem împreună cu convoiul, dar o să facem în aşa fel, încât să rămânem în urmă. La prima cotitură, tovarăşul meu o să şchioapete înadins. Aşa o să rămânem mult în urma celorlalţi. Voi să aşteptaţi lângă templul mic al Libitinei. Să dea Dumnezeu o noapte cât mai întunecoasă.

— O să dea Dumnezeu, rosti Niger. Ieri a fost o seară senină, dar pe urmă a început dintr-o dată furtuna. Azi cerul e iară senin şi-i zăpuşeală de dimineaţă, în fiecare noapte au să fie acum ploi şi furtună.

— Mergeţi fără lumini? întrebă Vinicius.

— Numai în faţă sunt torţe. Voi, pentru orice eventualitate, să fiţi lângă templul Libitinei de cum se întunecă, cu toate că, de obicei, ducem cadavrele abia după miezul nopţii.

Tăcură. Se auzea doar respiraţia grăbită a lui Vinicius. Petronius se întoarse spre el:

— Ieri, ţi-am spus că cel mai cuminte lucru ar fi să rămânem amândoi acasă. Acum însă văd că nici eu însumi n-am să pot sta locului… Dac-ar fi vorba de fugă, ar trebui să fim extrem de precauţi, însă, de vreme ce o scot ca moartă, cred că nimănui n-o să-i treacă prin minte, nici cea mai mică bănuială.

— Da! Da! răspunse Vinicius. Eu trebuie să fiu acolo. Am s-o scot eu însumi din sicriu…

— O dată ajunsă în casa mea de lângă Coriola, răspund de ea, spuse Niger.

Cu asta discuţia se încheie. Niger se duse la han, la oamenii săi. Nazarius luă sub tunică o pungă cu aur şi se întoarse la închisoare. Pentru Vinicius începu o zi plină de nelinişte, febră, aşteptare.

— Treaba trebuie să reuşească, căci e bine chibzuită, îi spuse Petronius. Mai bine nici că se putea aranja. Tu trebuie să te prefaci amărât şi să umbli în togă neagră. Însă de la circ să nu lipseşti. Să te vadă… Totul e-atât de bine ticluit, încât nici vorbă nu poate fi de eşec. Nici vorbă! Eşti absolut sigur de arendaşul tău, nu?

— E creştin.

Petronius îl privi mirat, apoi ridică din umeri şi începu să vorbească parcă pentru sine însuşi:

— Pe Pollux! Cum se extinde totuşi! Şi cum pătrunde în sufletele oamenilor!… în faţa unor asemenea persecuţii, oamenii s-ar fi lepădat dintr-o dată de toţi zeii romani, greci şi egipteni. E totuşi ciudat… Pe Pollux!… Dac-aş crede că mai depinde ceva pe lume de zeii noştri, le-aş promite fiecăruia câte şase boi albi, iar lui Jupiter Capitolinul doisprezece… însă tu nu precupeţi făgăduielile către Christos al tău…

— Eu i-am dăruit sufletul! răspunse Vinicius.

Se despărţiră. Petronius se întoarse în cubiculum. Vinicius se duse să se uite de departe la închisoare, iar de acolo, până la dealul Vaticanului, la coliba săpătorului unde primise botezul din

mâinile Apostolului. I se părea că în coliba aceea Christos are să-l asculte mai degrabă decât oriunde aiurea aşa că, ajuns acolo, se aruncă cu faţa la pământ, se cufundă în rugăciune, uitând unde este şi ce se petrece cu el.

După amiază, îl trezi glasul trompetelor care venea dinspre Circul lui Nero. Ieşi din colibă, privind în juru-i, de parcă abia s-ar fi trezit din somn. Afară era foarte cald şi o linişte întreruptă doar din când în când de sunetul îndepărtat al trompetelor, alămurilor şi de ţârâitul greierilor. Aerul devenise înăbuşitor. Cerul deasupra oraşului mai era încă albastru, dar înspre munţii Sabini se adunau jos, la orizont, nori întunecoşi.

Vinicius se întoarse acasă. În atrium îl aştepta Petronius.

— Am fost la Palatin, zise el. M-am arătat acolo dinadins şi chiar am jucat zaruri. Diseară e banchet la Anicius. Am anunţat că mergem, dar abia după miezul nopţii, căci mai înainte de asta trebuie să dorm. Mă voi duce cumva. Ar fi bine să mergi şi tu.

— N-au venit ştiri de la Niger sau Nazarius? întrebă Vinicius.

— Nu. Îi vom vedea abia la miezul nopţii. Ai observat că vine furtună?

— Da.

— Mâine urmează să fie spectacol cu creştini răstigniţi, poate însă că ploaia îi va împiedica.

Spunând acestea, se apropie şi, atingând braţul lui Vinicius, spuse:

— Dar pe ea n-ai s-o vezi pe cruce, ci în Coriola. Pe Castor! N-aş da pe toate gemele din Soma clipa în care-o vom elibera. Se apropie seara…

Se însera, întunericul începuse să cuprindă oraşul mai devreme decât de obicei, din cauza norilor care acoperiseră tot orizontul. O dată cu venirea serii, căzu o ploaie deasă, scoţând aburi din piatra încinsă de dogoarea zilei şi umplând de

ceaţă străzile oraşului. Din când în când, ploaia contenea, pornindu-se apoi iarăşi, cu mai multă putere.

— Să ne grăbim, spuse Vinicius, în cele din urmă. Din cauza furtunii s-ar putea să scoată cadavrele mai devreme din închisoare.

— E timpul! răspunse Petronius.

Luând mantii galice cu glugi, ieşiră prin portiţa de lângă grădină în curte. Petronius se înarmă cu un cuţit scurt roman, numit sica, pe care-l lua cu el întotdeauna în escapadele nocturne.

Din cauza furtunii, oraşul era pustiu. Din timp în timp, câte-un fulger spinteca norii, luminând zidurile noi ale caselor proaspăt ridicate sau în construcţie şi pavajul ud al străzilor. La lumina fulgerelor, zăriră, în sfârşit, după ce merseseră destul de mult, movila pe care se ridica micul templu al Libitinei, iar lângă movilă un grup de oameni cu asini şi cai.

— Niger! strigă Vinicius încet.

— Aici, stăpâne! rosti o voce în ploaie.

— Totul e gata?

— Da, dragul meu. Cum s-a întunecat, am fost aici. Dar adăpostiţi-vă sub streaşină, c-o să vă udaţi până la piele. Ce furtună! Cred c-o să cadă grindină!

Presupunerea lui Niger se adeveri. În curând, începu să cadă grindină, la început măruntă, după aceea tot mai mare şi mai deasă. Aerul se răci imediat. Stând sub streaşină, la adăpost de vânt şi ploaie, discutau cu voci înăbuşite.

— Chiar dacă ne-ar zării cineva, spuse Niger, n-are să intre la bănuieli, căci arătăm ca nişte oameni care aşteaptă să treacă furtuna. Mă tem însă să nu amâne scoaterea cadavrelor pe mâine.

— Grindina n-o să dureze mult, zise Petronius. Trebuie să aşteptăm chiar de-ar fi să stăm aici până-n zori.

Aşteptară atenţi la toate zgomotele nopţii. Grindina se opri, însă ploaia nu conteni. Din când

în când, rafalele de vânt aduceau dinspre Gropile Puturoase un miros îngrozitor de cadavre intrate în putrefacţie, căci erau îngropate fără grijă, la suprafaţă.

Deodată, Niger zise:

— Văd o luminiţă prin ceaţă… Una, două, trei… Sunt torţe! Se întoarse spre oameni:

— Aveţi grijă să nu fornăie asinii!…

— Vin! spuse Petronius.

Luminile se apropiau. După câteva clipe, se puteau vedea clar flăcările tremurătoare ale torţelor.

Niger îşi făcu semnul crucii şi începu să se roage. Convoiul sumbru continua să se apropie şi, când ajunse în dreptul templului Libitinei, se opri. Petronius, Vinicius şi Niger se lipiră în tăcere de movilă, neînţelegând ce poate să însemne asta. Însă convoiul se oprise numai pentru ca oamenii să-şi acopere nările şi gura cu cârpe, fiindcă duhoarea lângă puticuli era insuportabilă. După aceea ridicară tărgile cu sicrie şi porniră mai departe.

Numai un sicriu rămase în faţa templului.

Vinicius se repezi într-acolo, urmat de Petronius, Niger şi doi sclavi britani cu lectica.

Înainte însă de a ajunge acolo, din întuneric se auzi vocea lui Nazarius, plină de durere:

— Stăpâne, au dus-o împreună cu Ursus la închisoarea Esquilina… Noi ducem un mort. Pe ea au luat-o înainte de miezul nopţii!…

În drum spre casă, Petronius era sumbru ca furtuna. Nici măcar nu încerca să-l consoleze pe Vinicius. Înţelegea că nu-şi mai pot face nici un fel de iluzii în privinţa răpirii Ligiei din catacombele Esquilinului. Bănuia că a fost mutată de la Tullianum, ca să nu moară de friguri, scăpând astfel de arenă, şi tocmai asta era o dovadă că erau cu ochii pe ea şi o păzeau cu mai multă grijă decât pe alţii. Lui Petronius îi părea rău din tot sufletul şi de ea, şi de Vinicius, şi în afară de asta îl frământa

gândul că pentru prima dată în viaţă ceva nu-i reuşeşte, pentru prima dată e învins în luptă.

„Se pare că Fortuna mă părăseşte, îşi zise el, însă zeii se înşeală dacă-şi închipuie că am să mă împac cu o viaţă ca a lui, de exemplu”.

Se uită la Vinicius, care, de asemenea, îl privea cu ochii larg deschişi.

— Ce-i cu tine? Ai febră? întrebă Petronius.

— Îi răspunse cu o voce ciudată, frântă, tărăgănată, ca de copil bolnav:

— Eu cred că El mi-o poate reda!

Deasupra oraşului se stingeau ultimele tunete ale furtunii.

Capitolul LVIII

Ploaia, care dură trei zile, fenomen neobişnuit la Roma în timpul verii, şi grindina care cădea, în ciuda legilor naturii nu numai ziua ci şi seara, şi chiar noaptea, întrerupse reprezentaţiile. Poporul începu să se teamă. Se anunţa recoltă proastă la viţa-de-vie, iar când, într-o după amiază, trăsnetul topi statuia de bronz a zeiţei Ceres de pe Capitoliu, se ordonară jertfe în templul lui Jupiter Salvator. Preoţii zeiţei Ceres răspândiră zvonul că mânia zeilor s-a întors împotriva oraşului pentru că pedepsirea creştinilor tărăgănează prea mult. Mulţimile începură să ceară continuarea jocurilor, indiferent de vreme, şi bucuria cuprinse Roma când se anunţă că, după trei zile de pauză, ludus matutinus va reîncepe.

Se întoarse şi vremea frumoasă. Amfiteatrul încă din zori era plin de mii de oameni. Şi împăratul veni devreme în ziua aceea cu vestalele şi curtea. Spectacolul trebuia să înceapă cu o luptă a creştinilor între ei. Fură îmbrăcaţi în gladiatori, li se dădură tot felul de arme de atac şi apărare. Însă

aici avu loc un eşec. Creştinii aruncară în nisip plasele, furcile, lăncile şi săbiile şi se îmbrăţişară unii pe alţii, îndemnându-se să reziste la chinuri şi moarte. Mulţimea se socoti jignită. Unii îi acuzau că-s laşi şi fricoşi; alţii susţineau că nu vor să se bată din ură faţă de popor, anume ca să-i lipsească de plăcerea admirării luptelor bărbăteşti. În cele din urmă, din porunca Cezarului, împotriva creştinilor fură trimişi gladiatori adevăraţi, care-i tăiară în câteva minute pe oamenii îngenunchiaţi şi dezarmaţi.

După scoaterea cadavrelor, nu mai fură prezentate lupte, ci un şir de tablouri mitologice, născocite de însuşi împăratul. Fu văzut Hercule arzând ca un foc viu pe muntele Oeta. Vinicius se cutremură la gândul că poate pentru rolul lui Hercule a fost ales Ursus, însă probabil că nu venise încă rândul credincioasei slugi a Ligiei, căci pe rug ardea un alt creştin, cu totul necunoscut lui Vinicius. În schimb, în al doilea tablou, Chilon, pe care împăratul nu voia să-l scutească de prezenţa la spectacol, văzu oameni pe care-i cunoştea. Se reprezenta zborul lui Dedal{151} şi Icar. În rolul lui Dedal era Euricius, acel bătrân care-i destăinuise cândva lui Chilon semnificaţia semnului peşte, iar în rolul lui Icar, fiul lui, Quartus. Amândoi fură ridicaţi în aer cu ajutorul unei maşini speciale şi apoi aruncaţi de la o mare înălţime în arenă. Tânărul Quartus căzu atât de aproape de podiumul împărătesc, încât stropi cu sânge nu numai podoabele exterioare, dar şi rezemătorile tapisate cu purpură. Chilon nu văzu căderea, căci închise ochii, dar auzi bufnitura trupului, iar când zări sânge fu gata să leşine pentru a doua oară. Însă tablourile se schimbau repede. Chinurile şi ruşinea fecioarelor siluite înainte de moarte de gladiatori travestiţi în animale, încântară inimile mulţimii. Fură arătate vestale ale Cibelei, ale zeiţei Ceres, Danaide, Dirke{152} şi Pasifae{153}, fură arătate, în sfârşit fetiţe sfâşiate de cai sălbatici. Poporul

aplauda mereu tot alte idei de-ale împăratului, care, mândru de ele şi fericit de aplauze, nu-şi mai lua smaraldul de la ochi nici o clipă, contemplând trupurile albe despicate de săbii şi convulsiile victimelor. Fură prezentate apoi tablouri din istoria oraşului. După fecioare, fu arătat Mucius Scaevola[154], a cărui mână fixată de un trepied cu foc umplu amfiteatrul de miros de carne friptă, dar care, ca şi adevăratul Scaevola, stătea fără să geamă, cu ochii ridicaţi spre cer, şoptind o rugă. După ce fu ucis cu spada şi târât în spoliarium, urmă obişnuita pauză de prânz.

Împăratul împreună cu vestalele şi curtenii părăsiră amfiteatrul şi se îndreptară spre un uriaş cort de purpură roşie ca focul, ridicat anume, în care fusese pregătit pentru el şi oaspeţi un minunat prandium. Cei mai mulţi dintre spectatorii de rând le urmau exemplul, împrăştiindu-se în grupuri pestriţe în preajma cortului, ca să-şi mai dezmorţească trupurile înţepenite de îndelungata şedere şi să se înfrupte din hrana pe care, din mărinimia împăratului, o împărţeau sclavii din abundenţă. Câţiva curioşi coborâră în arenă şi, pipăind nisipul îmbibat de sânge, discutau, competenţi, despre reprezentaţiile trecute şi cele viitoare. Curând plecară şi aceştia, ca să nu întârzie la împărţirea hranei. Rămaseră doar câţiva oameni pe care-i reţinea nu curiozitatea, ci mila pentru viitoarele victime. Ei se ascunseră pe intervale, sau în locurile cele mai de jos.

În timpul pauzei, arena se nivelă. Fură săpate şiruri de gropi, pe toată întinderea arenei. Ultimul şir ajungea la vreo zece paşi de podiumul Cezarului. Dinafară circului se auzea gălăgia mulţimii, strigăte şi aplauze, iar aici se făceau pregătiri febrile pentru noi chinuri. Deodată, se deschise cuniculum-ul şi din intrările care se deschideau în arenă, apărură mânaţi din spate cete de creştini goi, purtând cruci în spinare. Se umplu toată arena cu ei. Bătrâni încovoiaţi sub greutatea

grinzilor, bărbaţi în puterea vârstei, femei cu părul despletit sub care se străduiau să-şi ascundă goliciunea, băieţi şi chiar copii mici. Şi crucile, şi victimele erau împodobite cu flori. Servitorii circului, lovindu-i cu ciomegele îi sileau pe creştini să aşeze crucile în dreptul gropilor. Aşa aveau să piară cei pe care, în prima zi a jocurilor, nu reuşiseră să-i dea pradă câinilor şi fiarelor sălbatice. Îi luau acum nişte sclavi negri şi, aşezându-i cu spatele pe cruce, le băteau mâinile în cuie de barele transversale, zeloşi şi grăbiţi, pentru ca atunci când poporul se va întoarce după pauză să găsească toate crucile înălţate. Amfiteatrul răsuna de bocănitul ciocanelor, al căror ecou trecea peste rânduri şi ajungea în piaţa din jurul amfiteatrului şi sub cortul în care împăratul dădea masă pentru vestale şi pentru prietenii săi. Acolo se bea vin, se glumea pe seama lui Chilon şi se şopteau la ureche cuvinte tainice preoteselor Vestei, iar în arenă cuiele pătrundeau în mâinile şi picioarelor creştinilor, lopeţile scrâşneau, umplând cu pământ gropile în care fuseseră înfipte crucile.

Printre victimele cărora urma să le vină rândul, peste câteva clipe, se afla Crispus. Leii n-apucaseră să-l sfâşie, aşa că fusese destinat răstignirii, iar el, gata întotdeauna de moarte, se bucura la gândul că-i bate ceasul. Trupul lui uscat era despuiat; numai un cordon de iederă îi acoperea coapsele, iar pe cap avea o cunună de roze. În ochi îi strălucea acelaşi foc nestins, iar de sub cunună se arăta aceeaşi faţă aspră, fanatică. Nu se schimbase nici inima lui. Ca şi mai înainte, în cuniculum, îi ameninţa pe fraţii lui cu mânia lui Dumnezeu.

— Daţi slavă Mântuitorului, spunea el, că vă îngăduie să muriţi de aceeaşi moarte ca şi el. Poate că o parte din păcatele voastre vor fi iertate astfel, totuşi temeţi-vă, căci trebuie să se facă dreptate. Nu poate fi aceeaşi răsplată pentru răi şi pentru buni.

Cuvintele lui se însoţeau cu bocăniturile ciocanelor, care băteau în cuie mâinile şi picioarele victimelor. Tot mai multe cruci se ridicau în arenă. Iar el, adresându-se celor care aşteptau, fiecare lângă crucea lui, continuă:

— Văd cerul deschis, dar văd şi prăpastia căscată… Nici eu singur nu ştiu cum am să dau socoteală Domnului de viaţa mea, deşi am crezut şi am urât răul şi nu mă tem de moarte, ci de învierea din morţi, nu de chin, ci de judecată, căci va veni ziua mâniei.

Atunci, din rândurile de bănci mai apropiate, se auzi o voce calmă şi solemnă:

— Nu ziua mâniei, ci ziua îndurării. Ziua mântuirii şi a fericirii. Pentru că, vă zic vouă, Christos vă va lua lângă el, vă va mângâia şi vă va aşeza la dreapta lui. Credeţi, căci iată cerul se deschide înaintea voastră!

La aceste cuvinte, toate privirile se întoarseră spre bănci. Chiar şi aceia care atârnau pe cruci ridicară capetele palide, chinuite, şi se uitară spre cel ce vorbea. El se apropie până la bariera care înconjura arena şi începu să-i binecuvânteze cu semnul crucii.

Crispus întinse braţul spre el ca şi cum ar fi vrut: să-i dojenească, însă, văzându-i faţa, lăsă mâna în jos, apoi îngenunche şi şopti:

— Apostolul Pavel!…

Spre marea uimire a servitorilor circului, îngenunchează toţi cei care nu apucaseră să fie ţintuiţi pe cruce, iar Pavel din Tars se întoarse spre Crispus şi zise:

— Crispus, nu-i ameninţa, căci încă azi vor fi cu tine în rai! Tu crezi că pot fi osândiţi? Dar cine are să-i osândească? Oare Dumnezeu care şi-a jertfit fiul pentru ei? Sau poate Christos, care a murit pentru mântuirea lor, aşa cum mor ei pentru numele Lui? Cum poate osândi cel care iubeşte? Cine are să-i învinovăţească pe aleşii lui Dumnezeu? Cine va spune despre sângele acesta: „E blestemat”?…

— Doamne, am urât răul! răspunse bătrânul preot.

— Christos a poruncit să-i iubim pe oameni mai mult decât să urâm răul, căci învăţătura lui este iubire şi nu ură.

— Am greşit în ceasul morţii, răspunse Crispus. Şi începu să se bată cu pumnii în piept.

Unul dintre supraveghetorii circului se apropie de Apostol şi întrebă:

— Cine eşti tu care vorbeşti condamnaţilor?

— Un cetăţean roman, răspunse Pavel liniştit.

După aceea, se întoarse spre Crispus şi spuse:

— Crede, căci asta-i ziua îndurării şi mori în pace, rob al lui Dumnezeu!

În clipa aceea, doi negri se apropiară de Crispus ca să-l întindă pe cruce.

El se mai uită încă o dată în jur şi strigă:

— Fraţii mei, rugaţi-vă pentru mine!

Faţa lui pierdu obişnuita-i asprime. Trăsăturile-i împietrite se topiră într-o expresie de pace şi blândeţe. Îşi întinse singur mâinile în lungul braţelor crucii şi, privind drept la cer, începu să se roage cu ardoare. Se părea că nu simte durerea pentru că atunci când cuiele îi pătrunseră în mâini, trupul lui nici nu tresări măcar. Se ruga în timp ce i se ţintuiau picioarele, se ruga în timp ce era ridicată crucea şi bătătorit pământul în jurul ei. Abia când mulţimea începu să umple amfiteatrul, râzând şi făcând larmă, sprâncenele bătrânului se încruntară puţin, mâniindu-se parcă pentru că

poporul păgân îi tulbură liniştea şi pacea unei morţi blânde.

Crucile toate erau în picioare. Arena părea o pădure de trunchiuri de care atârnă oameni. Peste cruci şi peste capetele răstigniţilor cădeau razele soarelui, în timp ce pe arenă umbrele groase formau o reţea neagră, în ochiurile căreia strălucea nisipul galben. Era un spectacol la care toată plăcerea poporului consta în a privi moartea lentă. Însă niciodată până atunci nu se văzuse un asemenea desiş de cruci. Arena era înţesată de cruci, iar servitorii se strecurau anevoie printre ele. Pe margini, fuseseră răstignite mai ales femei. Crispus, ca unul dintre conducători, fusese răstignit chiar în faţa podiumului împărătesc, pe o cruce uriaşă, înfăşurată la poale în iederă. Nici una dintre victime nu murise încă. Doar câţiva dintre cei care fuseseră ţintuiţi la început leşinaseră. Nimeni nu gemea şi nu cerea îndurare. Unii atârnau cu capetele plecate pe umăr sau căzute în piept, parcă prinşi de somn. Alţii, parcă îngânduraţi, sau încă privind la cer, mişcau încetişor din buze. Pădurea îngrozitoare de cruci, trupurile răstignite, tăcerea victimelor trezeau o impresie ciudată de teamă. Spectatorii care intrau sătui şi veseli în circ după ospăţ, ţipând şi râzând, tăceau brusc neştiind pe care corp să-şi oprească privirile şi ce să gândească. Goliciunea trupurilor de femei întinse pe cruce nu le mai aţâţa simţurile. Nu se făceau nici măcar obişnuitele pariuri, cine moare mai repede, aşa cum se făcea de obicei când în arenă apăreau un număr mai mic de condamnaţi. Se părea că şi împăratul se plictiseşte, căci, întorcând capul, îşi îndrepta colierul de la gât cu o mişcare leneşă, cu faţa absentă şi somnoroasă.

Deodată, Crispus, care atârna în faţa lui şi care cu o clipă mai înainte stătea cu ochii închişi, ca un om leşinat sau în agonie, şi-i deschise şi începu să privească la împărat.

Faţa lui luă iarăşi obişnuita expresie neînduplecată. Ochii-i scăpărau. Curtenii, surprinşi, începură să şoptească între ei, arătându-şi-l cu degetul. În cele din urmă, împăratul însuşi întoarse capul spre el şi duse leneş smaraldul la ochi.

Se lăsă o linişte profundă. Ochii spectatorilor erau aţintiţi asupra lui Crispus, care încerca să mişte mâna dreaptă, ca şi cum ar fi vrut să şi-o smulgă de pe cruce.

Şi, umflându-şi pieptul, încât i se vedeau toate coastele, începu să strige:

— Matricidule! Vai ţie!

Curtenii, auzind insulta de moarte aruncată stăpânului lumii faţă cu miile de oameni, nu îndrăzneau nici să respire. Chilon încremeni. Împăratul tresări şi lăsă smaraldul să-i alunece dintre degete.

Poporul stătea, de asemenea cu respiraţia oprită. Vocea lui Crispus răsuna tot mai puternic în arenă:

— Vai ţie, ucigaş al soţiei şi al fratelui tău, vai ţie, Antichriste! Prăpastia stă deschisă în faţa ta, moartea îşi întinde mâinile spre tine şi groapa te aşteaptă. Vai ţie, cadavru viu, căci vei muri înfricoşat şi osândit în veci!

Şi, neputând să-şi desprindă mâna ţintuită de lemn, cu trupul întins, încordat, încă de viu asemănător unui schelet, neînduplecat ca destinul, îşi clătina capul deasupra podiumului lui Nero, risipind petale de trandafir din cununa pe care i-o puseseră în creştet.

— Vai ţie, ucigaşule! S-a împlinit măsura şi ceasul morţii tale se apropie!…

Se mai încordă o dată. O clipă, spectatorii avură impresia că are să-şi desprindă mâna de pe cruce, s-o întindă ameninţător spre Cezar, deodată însă braţele lui slabe se muiară şi trupul îi alunecă, capu-i căzu în piept şi muri.

În pădurea de cruci cei mai slabi începură, unul câte unul să se cufunde în somnul de veci.

Capitolul LIX

— Cezar, zise Chilon, acum marea e ca uleiul şi valurile par să doarmă… Să plecăm în Achaia. Acolo te aşteaptă gloria lui Apollo, acolo te aşteaptă cununi, triumfuri, acolo oamenii te adoră, iar zeii te primesc ca pe un oaspete egal lor, în timp ce aici, stăpâne…

Se întrerupse, căci buza inferioară începu să-i tremure atât de tare, încât cuvintele-i deveniseră nişte sunete neînţelese.

— Vom merge, după terminarea jocurilor, răspunse Nero. Ştiu că şi aşa unii îi numesc pe creştini *innoxia corpora*[155]. Dac-aş pleca, ar începe să repete asta cu toţii. Tu de ce te temi, ciupercă putredă?

Zicând acestea, încruntă sprâncenele. Se uită întrebător la Chilon, parcă aştepta de la el o explicaţie. Se prefăcea numai că-i calm. La ultima reprezentaţie se speriase şi el de cuvintele lui Crispus şi, întorcându-se acasă, nu reuşise să adoarmă de furie şi ruşine, şi totodată de frică.

Superstiţiosul Vestinus, care ascultase în tăcere discuţia lor, se uită în jur şi zise cu o voce tainică:

— Ascultă-l, stăpâne, pe bătrânul ăsta: în creştinii aceştia e ceva ciudat… Zeul lor le dă o moarte uşoară, dar cu alţii s-ar putea să fie răzbunător.

Nero răspunse repede:

— Nu eu am organizat jocurile, ci Tigellinus.

— Aşa-i! Eu, răspunse Tigellinus, care auzise cuvintele împăratului. Eu, şi-mi râd de toţi zeii creştini. Vestinus, stăpâne, nu-i decât o băşică plină de superstiţii, iar acest viteaz grec e gata să moară de spaimă, când vede o cloşcă înfoiată apărându-şi puii.

— Bine, zise Nero, dar de acum înainte, creştinilor să li se taie limbile sau să li se pună căluşuri în gură.

— Are să le pună focul căluşuri, divine!

— Vai mie! gemu Chilon.

Împăratul, căruia îi dăduse curaj cutezătoarea siguranţă de sine a lui Tigellinus, începu să râdă şi spuse, arătând spre bătrânul grec:

— Priviţi cum arată urmaşul lui Ahile!

Într-adevăr, Chilon arăta îngrozitor. Restul de păr cât îl mai avea îi albise complet. Pe faţă i se întipărise o expresie de nespusă nelinişte, teamă şi amărăciune, în unele clipe, părea ameţit şi pe jumătate inconştient. Adesea nu răspundea la întrebări, uneori se înfuria şi devenea obraznic, încât curtenii se fereau să se agaţe de el.

O asemenea stare îl cuprinse şi acum.

— Faceţi cu mine ce vreţi, dar eu nu mai merg la jocuri! strigă, disperat, pocnind din degete.

Nero îl fulgeră cu privirea şi, întorcându-se spre Tigellinus, zise:

— Să ai grijă ca în grădină stoicul acesta să fie aproape de mine. Vreau să văd ce impresie vor face asupra lui torţele noastre.

Chilon se sperie de ameninţarea care vibra în vocea împăratului.

— Stăpâne, zise el, n-am să văd nimic, căci eu noaptea nu văd. Împăratul îi răspunse cu un surâs sinistru:

— Noaptea aceea va fi luminoasă ca ziua.

Apoi, se întoarse spre ceilalţi curteni, cu care începu să discute despre cursele pe care plănuia să le iniţieze în încheierea jocurilor.

De Chilon se apropie Petronius şi, atingându-l de braţ, zise:

— Ţi-am spus eu? Nu rezişti.

Acesta răspunse:

— Vreau să mă-mbăt…

Se întinse după o cupă cu vin, însă n-o putu duce ia gură fiindcă-i tremura mâna. Vestinus îi luă cupa, apoi aplecându-se la urechea lui, întrebă curios şi speriat:

— Te urmăresc Furiile? Ai?…

Bătrânul se uită năuc la el, clipind des din ochi, de parcă n-ar fi înţeles întrebarea.

Vestinus repetă:

— Te urmăresc Furiile?

— Nu, răspunse Chilon, dar în faţa mea e noapte.

— Ce noapte?… Zeii să se milostivească de tine! Ce noapte?

— O noapte groaznică, de nepătruns, în care se mişcă ceva şi vine spre mine. Dar eu nu ştiu ce-i şi mi-e frică.

— Întotdeauna am fost sigur că ăştia-s vrăjitori. Nu visezi ceva anume?

— Nu, căci nu dorm. Eu n-am crezut c-au să-i chinuiască astfel.

— Ţi-e milă de ei?

— De ce vărsaţi atâta sânge? Ai auzit ce spunea ăla de pe cruce? Vai vouă!

— Am auzit, răspunse Vestinus în şoaptă. Dar ei sunt incendiatori.

— Nu-i adevărat!

— Şi duşmanii neamului omenesc.

— Nu-i adevărat!

— Şi otrăvesc apele.

— Nu-i adevărat!

— Şi ucid copiii…

— Nu-i adevărat!

— Cum aşa? întrebă Vestinus, uimit. Tu însuţi ai spus toate astea şi i-ai dat pe mâna lui Tigellinus!

— De aceea m-a împresurat noaptea şi moartea vine spre mine… Uneori, mi se pare c-am şi murit, şi voi de asemenea.

— Nu! Ei mor, noi suntem vii. Dar spune-mi: ce văd ei când mor?

— Pe Christos…

— Asta-i zeul lor? E un zeu puternic?

Chilon răspunse tot printr-o întrebare:

— Ce torţe sunt acelea pe care urmează să le ardă în grădina? Ai auzit ce spunea împăratul?

— Am auzit şi ştiu. Astea sunt aşa-numitele *sarmenti* şi *semaxi*… îi îmbracă în tunici îmbibate în răşină, îi leagă de stâlpi şi le dau foc… Numai de n-ar trimite zeul lor vreo calamitate asupra oraşului… Semaxi! E o tortură îngrozitoare!

— O prefer, fiindcă n-o să fie cu sânge, răspunse Chilon. Porunceşte sclavului să-mi dea cupa la gură. Vreau să beau şi vărs vinul, căci îmi tremură mâna de bătrâneţe.

În timpul acesta, discutau şi alţii despre creştini. Bătrânul Domitius Afer îşi bătea joc de ei:

— Îs atât de mulţi c-ar fi putut porni un război civil. Vă amintiţi, ne-am temut c-o să se apere? Dar ei mor ca oile.

— Să fi încercat altfel! zise Tigellinus. Atunci vorbi Petronius:

— Vă înşelaţi. Ei se apără.

— În ce fel?

— Prin răbdare.

— E un fel nou de apărare.

— Cu siguranţă. Dar puteţi să spuneţi că ei mor ca nişte criminali de rând? Nu! Ei mor ca şi cum criminalii ar fi cei care-i condamnă la moarte, adică noi şi tot poporul roman.

— Ce prostii! strigă Tigellinus.

— *Hic abdera*[156]! răspunse Petronius.

Alţii însă, izbiţi de observaţiile lui, începură să se privească miraţi şi să repete:

— Adevărat! E ceva aparte, ciudat, în moartea lor.

— Ascultaţi, ei îl văd pe zeul lor! strigă Vestinus dintr-o parte. Atunci, câţiva curteni se întoarseră spre Chilon.

— Hei, bătrâne, tu-i cunoşti bine: spune-ne ce văd?

Grecul vărsă vinul pe tunică şi răspunse:

— Învierea din morţi!…

Şi începu să tremure atât de tare că oaspeţii, care stăteau mai aproape, izbucniră în râs.

Capitolul LX

De câteva zile, Vinicius nu-şi mai petrecea acasă noaptea. Petronius îşi închipuia că poate şi-a făcut un nou plan pentru eliberarea Ligiei din închisoarea Esquilină, însă nu mai voia să-l întrebe de nimic, ca să nu-i aducă ghinion. Acest sceptic elegant devenise întrucâtva superstiţios, sau mai degrabă, de când nu reuşise s-o răpească pe fată din subterana Mamertină, încetase să mai creadă în steaua lui.

Nu miza nici acum pe un rezultat bun al încercărilor lui Vinicius. Închisoarea Esquilină, construită în grabă din pivniţele caselor dărâmate pentru a opri incendiul, nu era de fapt atât de grozavă ca străvechiul Tullianum de lângă Capitoliu, în schimb, era de o sută de ori mai bine păzită. Petronius era convins că Ligia fusese mutată acolo numai ca să nu moară şi să nu scape de arenă, şi deducea simplu că tocmai de aceea era păzită ca ochii din cap…

„Probabil, îşi spunea el, împăratul şi cu Tigellinus au rezervat-o pentru un spectacol aparte,

mai teribil decât toate, iar Vinicius mai degrabă piere o dată cu ea decât să renunţe s-o salveze.”

Vinicius însă pierduse şi el orice speranţă de salvare. Acum n-o mai poate salva decât Christos. Tânărul tribun nu mai avea decât o singură dorinţă – s-o viziteze la închisoare.

De la o vreme, nu-i dădea pace gândul că Nazarius putea să intre în închisoarea Mamertină ca salahor la căratul cadavrelor. Se hotărâse să încerce calea asta.

Cumpărat, cu o sumă colosală, paznicul Gropilor Puturoase îl primi, în cele din urmă, în grupul oamenilor săi, pe care-i trimitea în fiecare noapte la închisori după cadavre. Pericolul ca Vinicius să fie recunoscut era într-adevăr mic. Îl fereau de asta: noaptea, hainele de sclav şi proasta iluminaţie a închisorilor. De altfel, cui i-ar fi putut trece prin minte că un patrician, nepot şi fiu de consuli, ar putea să se găsească printre gropari, expus la putoarea închisorilor şi a Gropilor şi să se apuce de o muncă la care-i silea pe oameni numai sclavia sau extrema sărăcie?

El însă, când sosi mult dorita seară, îşi înfăşură cu bucurie coapsele, se legă la cap cu o pânză muiată în terebentină şi, cu inima zvâcnind, se duse împreună cu grupul de gropari la Esquilin.

Paza pretorienilor nu le făcu greutăţi, căci aveau cu toţii însemnele necesare, pe care un centurion le cercetă la lumina felinarului. Peste câteva clipe, poarta mare de fier se deschise înaintea lor şi intrară.

Vinicius văzu în faţa lui o pivniţă spaţioasă, boltită, din care se trecea în altele. Nişte felinare abia luminau interiorul plin de oameni. Unii erau culcaţi pe lângă pereţi, cufundaţi în somn sau poate morţi. Alţii stăteau în jurul unor vase mari cu apă, din care beau ca nişte oameni mistuiţi de febră, alţii stăteau pe jos, cu coatele sprijinite de genunchi şi cu capul în palme. Pe alocuri, copiii dormeau la sânul mamelor. Se auzeau gemete,

gâfâitul şuierător al bolnavilor, plânsete, şoapte de rugăciuni, cântece fredonate în surdină, blestemele paznicilor, în pivniţă era un aer fetid şi înghesuială. În adâncurile negre, furnicau figuri întunecate iar mai aproape, la lumina tremurândă a felinarelor, se vedeau feţe palide, speriate, trase şi flămânde, cu ochii stinşi sau mistuiţi de febră, cu buze vinete, cu şiroaie de sudoare pe frunte şi părul lipit de tâmple. Prin unghere, aiurau cu voce tare bolnavii. Unii cereau apă, alţii să fie duşi la moarte. Şi totuşi era o închisoare mai puţin fioroasă decât vechiul Tullianum. Lui Vinicius i se tăiară picioarele, când văzu această privelişte şi răsuflarea i se opri. La gândul că Ligia se află acolo în mizerie şi suferinţă, se cutremură, înăbuşindu-şi cu greu ţipătul de disperare. Amfiteatrul, colţii fiarelor sălbatice, totul era mai bun decât pivniţele acestea teribile, infestate de miasmele cadavrelor, unde voci rugătoare repetau din toate părţile:

— Duceţi-ne la moarte!

Vinicius îşi înfipse unghiile în palme. Simţea că-i vine rău, că-şi pierde cunoştinţa. Toate suferinţele îndurate de el până atunci şi dragostea care-l adusese aici se transformară în dorinţă de moarte.

Auzi lângă el vocea paznicului de la Gropile Puturoase:

— Câte cadavre aveţi astăzi?

— Cam vreo duzină, răspunse paznicul închisorii, dar până dimineaţă o să fie mai multe, că horcăie unii pe lângă pereţi.

Şi începu să se plângă de femei că ascund copiii morţi ca să-i ţină mai mult lângă ele şi să nu-i dea la Gropile Puturoase. Trebuie să recunoşti cadavrele numai după miros, de aceea aerul, şi aşa îngrozitor, se strică şi mai mult.

— Aş prefera să fiu sclav, zise el, într-un ergastulum de la ţară, decât să-i păzesc pe câinii ăştia care putrezesc de vii.

Paznicul Gropilor îl consolă, afirmând că nici slujba lui nu-i mai uşoară. Vinicius îşi reveni şi începu să se uite în juru-i prin pivniţă. Aici însă o căută în zadar pe Ligia şi chiar se gândea că poate n-are s-o mai vadă vie. Erau mai bine de zece pivniţe legate între ele prin tunele proaspăt săpate, iar groparii nu intrau decât acolo unde se aflau cadavre. Se gândi cu teamă că toată osteneala e zadarnică.

Din fericire, şeful lui îi veni în ajutor.

— Morţii trebuie duşi imediat, zise el, căci molima se răspândeşte mai ales prin cadavre. Altfel, o să muriţi şi voi, şi deţinuţii.

— Peste toate pivniţele suntem doar zece şi mai trebuie să dormim şi noi, răspunse paznicul.

— Atunci eu îţi las patru din oamenii mei, care-au să umble noaptea prin pivniţe să vadă dacă n-a mai murit careva.

— Dau mâine de băut, dacă faci asta. Să ducă la probă fiecare cadavru, că a venit ordin ca morţilor să li se străpungă beregata şi pe urmă imediat cu ei la Gropi!

— Bine, dar să dai de băut! zise paznicul.

După aceea, numi patru oameni, printre care şi pe Vinicius, iar cu ceilalţi începu să încarce cadavrele pe tărgi.

Vinicius răsuflă uşurat. Era sigur că măcar aşa are s-o găsească pe Ligia!

Cercetă cu grijă prima pivniţă. Căută prin toate ungherele întunecate, în care aproape că nu pătrundea lumina felinarului, se uită la oamenii care dormeau pe lângă pereţi, acoperiţi cu pânză de cort, se uită la cei mai gravi bolnavi care erau întinşi mai la o parte, însă pe Ligia n-o mai găsi nicăieri. Şi în a doua, şi în a treia privinţă căutările lui rămăseseră fără rezultat.

Ora era târzie. Cadavrele fuseseră transportate. Paznicii aşezaţi în coridoarele de trecere adormiseră, copiii, istoviţi de plâns, tăcuseră, în pivniţe nu se mai auzea decât

răsuflarea obosită a oamenilor şi, pe alocuri, şoapte de rugăciune.

Vinicius intră cu felinarul în cea de-a patra pivniţă, mult mai mică şi, ridicând lumina în sus, începu să se uite în jur.

Deodată tresări, căci i se păru că în dreptul gratiilor unei ferestre vede statura uriaşă a lui Ursus.

Suflând repede în felinar, se apropie de el şi întrebă:

— Ursus, tu eşti?

Uriaşul întoarse capul:

— Cine eşti?

— Nu mă recunoşti? întrebă tânărul.

— Ai stins felinarul. Cum să te recunosc?

Vinicius însă o zări pe Ligia întinsă pe o mantie lângă perete şi, fără să mai spună nimic, îngenunche lângă ea. Atunci, Ursus îl recunoscu:

— Slavă lui Christos! Dar n-o trezi, stăpâne.

Vinicius, îngenuncheat, o privea printre lacrimi. Cu tot întunericul, putea să-i deosebească faţa, palidă ca alabastrul, şi braţele slăbite. Văzând-o astfel, îl sfredeli o durere sfâşietoare. Mila, dorul, adoraţia îi învolbură inima. Căzând cu faţa la pământ, începu să sărute marginile mantiei pe care se odihnea făptura aceasta, mai dragă decât orice pe lume.

Ursus îl privi multă vreme în tăcere. În cele din urmă, îl trase de tunică.

— Stăpâne, întrebă, cum ai intrat? Ai venit s-o salvezi? Vinicius se ridică, străduindu-se să-şi stăpânească emoţia.

— Arată-mi cum! zise el.

— Am crezut c-ai să găseşti tu o cale, stăpâne. Mie nu-mi vine în minte decât una singură.

Îşi întoarse ochii spre ferestruica zăbrelită, apoi, ca şi cum şi-ar fi răspuns sieşi, urmă:

— Da!… Dar acolo sunt soldaţii…

— O sută de pretorieni, răspunse Vinicius.

— Deci, nu putem trece!

— Nu!

Ligianul îşi şterse fruntea şi întrebă pentru a doua oară:

— Cum ai intrat aici?

— Am tessera de la paznicul Gropilor Puturoase…

Deodată, se întrerupse, ca şi cum l-ar fi fulgerat un gând, tăcu o vreme, apoi începu să vorbească grăbit:

— Pe chinurile Mântuitorului! Eu rămân aici, iar ea să ia tessera mea, să-şi înfăşoare capul în cârpă, să-şi acopere umerii cu mantia şi să iasă. Printre sclavii gropari sunt câţiva adolescenţi. Pretorienii n-au s-o recunoască, iar o dată ajunsă în casa lui Petronius, e salvată.

Ligianul lăsă capul în piept şi răspunse:

— Ea n-are să se învoiască, fiindcă te iubeşte, şi în afară de asta, e bolnavă. Nu poate să se ţină pe picioare. Apoi adăugă: Dacă tu, stăpâne, şi nobilul Petronius n-aţi putut s-o scoateţi din închisoare, atunci cine are s-o mai salveze?

— Numai Christos!…

Tăcură amândoi. Ligianul se gândea cu capul lui de om simplu: „Doar El ar fi putut să-i salveze pe toţi, însă, de vreme ce n-o face, se vede că a venit vremea chinurilor şi a morţii!” Se împăcase cu ideea morţii sale, dar îi părea rău până-n adâncul sufletului de copilul acesta care crescuse în braţele sale şi pe care-l iubea mai mult decât propria-i viaţă.

Vinicius îngenunche din nou lângă Ligia. Prin fereastra zăbrelită se strecurau în pivniţă razele lunii şi o luminau mai bine decât felinarele care pâlpâia deasupra uşii.

Deodată, Ligia deschise ochii şi, punând palmele sale fierbinţi pe mâinile lui Vinicius, zise:

— Te văd. Ştiam că ai să vii.

El îi luă mâinile şi îşi lipi fruntea de ele. Pe urmă o ridică puţin din culcuş şi o sprijini de pieptul lui.

— Am venit, draga mea. Christos să te păzească şi să te salveze, o, Ligia iubită!…

Nu mai putu să vorbească. Glasul i se înecă de durere şi nu voia să-şi trădeze mâhnirea în faţa ei.

— Sunt bolnavă. Marcus, răspunse Ligia. Sau în arenă, sau aici, în închisoare, trebuie să mor… M-am rugat să te mai văd înainte de moarte şi ai venit – Christos m-a ascultat!

El o strânse la piept, fără să poată rosti vreun cuvânt. Ea continuă:

— Te-am văzut de mai multe ori prin fereastră, din Tullianum. Ştiam că ai vrut să vii. Acum Mântuitorul mi-a dat o clipă de luciditate ca să ne putem lua rămas bun. Eu plec la El, Marcus, dar te iubesc şi te voi iubi întotdeauna.

Vinicius, cu un efort de voinţă, se stăpâni şi, căutând să se arate liniştit, îi spuse:

— Nu, draga mea. Tu n-ai să mori. Apostolul mi-a spus să cred. Mi-a promis să se roage pentru tine. El l-a cunoscut pe Christos. Christos l-a iubit şi nu-i refuză nimic… Dac-ar fi trebuit să mori, Petru nu mi-ar fi poruncit să am încredere. El mi-a spus: „Ai încredere!” Nu, Ligia! Christos are să se îndure de mine… El nu vrea moartea ta. El n-are să îngăduie asta… îţi jur pe numele Mântuitorului că Petru se roagă pentru tine!

Se lăsă tăcere. Singurul felinar care atârna deasupra uşii se stinse, în schimb, lumina lunii străbătea printre zăbrele. În colţul opus al pivniţei scânci un copil, apoi tăcu. De afară se auzeau vocile pretorienilor, care, după ce schimbaseră garda, jucau lângă perete *duodecim scriptorum*[157].

— O, Marcus, spuse Ligia, Christos însuşi a spus Tatălui: „Îndepărtează de la mine acest pahar cu venin!” şi totuşi paharul a fost umplut. Christos însuşi a murit pe cruce şi acum pier pentru el mii. De ce m-ar salva pe mine singură? Cine sunt eu, Marcus? Am auzit cum a spus Petru că şi el vai muri schingiuit. Cine sunt eu faţă de el? Când au venit pretorienii la noi, îmi era frică de moarte şi de chinuri, dar acum nu mai mi-e frică. Vezi ce îngrozitoare-i închisoarea! Eu am să mă duc sus în cer. Gândeşte-te că aici e împăratul, iar acolo e Mântuitorul, bun şi milostiv. Şi nu există moarte. Tu mă iubeşti. Gândeşte-te cât de fericită voi fi! O, Marcus, dragule, gândeşte-te că şi tu ai să vii acolo la mine!

Tăcu, mai răsuflă, apoi ridică la buze mâna lui:

— Marcus!

— Ce-i, draga mea?

— Nu plânge după mine. Nu uita că şi tu ai să mă urmezi. Am trăit puţin, dar Dumnezeu mi-a dăruit sufletul tău. Am să-i spun lui Christos că, deşi am murit şi deşi ai văzut moartea mea, şi deşi ai rămas îndurerat, totuşi n-ai hulit împotriva voinţei Lui şi că-L iubeşti ca şi până acum. Căci tu-L vei iubi şi vei îndura cu răbdare moartea mea, nu?… Atunci El ne va uni, căci eu te iubesc şi vreau să fiu cu tine…

Din nou i se tăie respiraţia şi cu voce abia şoptită încheie:

— Făgăduieşte-mi, Marcus!…

Vinicius o îmbrăţişă, tremurând, şi răspunse:

— Pe capul tău sfânt – îţi făgăduiesc!…

În zarea tristă a lunii chipul lui se lumină. Mai duse mâna lui la buze şi şopti:

— Eu sunt soţia ta!

Afară, lângă zid, pretorienii, care jucau duodecim scriptorum, începură să se certe, ei doi însă uitaseră de închisoare, de pază, de pământul

întreg şi, simţindu-şi sufletul împăcat, începură să se roage.

Capitolul LXI

Timp de trei zile, adică mai degrabă de trei nopţi, nimic nu le tulbură liniştea. Când obişnuitele treburi din închisoare – constând în alegerea morţilor de cei vii şi a celor grav bolnavi de cei sănătoşi – se terminau şi când paznicii obosiţi se culcau pe coridoare, Vinicius intra în beciul în care era Ligia şi rămânea acolo până când zorile pătrundeau prin gratiile ferestrei. Ea îşi rezema capul de pieptul lui şi discutau cu voci şoptite despre dragoste şi moarte. Amândoi, fără să vrea, în gânduri şi în discuţii, chiar în dorinţele şi speranţele lor, se îndepărtau tot mai mult de viaţă şi pierdeau sentimentul că trăiesc. Erau ca nişte oameni care, îndepărtându-se cu corabia de ţărm nu mai văd malul şi se afundă cu încetul, în infinit. Amândoi se schimbau treptat în nişte duhuri triste, îndrăgostite unul de altul şi de Christos şi gata să-şi ia zborul. Numai când şi când inima lui era pustiită de durere ca de vifor, iar uneori sclipea, ca un fulger, speranţa născută din iubire şi din credinţa în mila Celui Răstignit, însă, cu fiecare zi ce trecea, se despărţea şi el tot mai mult de pământ şi se lăsa în voia morţii. Dimineaţa, când ieşea din închisoare, se uita la lume, la oraş, la cunoscuţi şi la forfota vieţii, ca într-un vis. Totul îi părea străin, îndepărtat, deşert şi mărunt. Încetase chiar să-l mai sperie grozăvia chinurilor, deoarece avea senzaţia că acesta-i un lucru prin care se poate trece, fără să-l iei în seamă. Amândoi aveau impresia că a început să-i învăluie veşnicia. Discutau despre dragoste; cum se vor iubi şi cum vor trăi împreună, însă numai dincolo de mormânt. Chiar dacă se mai gândeau uneori la lucrurile pământeşti, se gândeau ca nişte oameni care, pregătindu-se pentru o

călătorie lungă, discută despre pregătirile de drum. De altfel, îi înconjura o linişte neţărmurită, parc-ar fi fost două coloane uitate undeva într-un pustiu. Nu mai doreau decât să nu fie despărţiţi de Christos. Când fură convinşi că n-are să se întâmple asta, se îndrăgostiră de El ca de ceea ce avea să-i unească, ca de o fericire şi o pace infinită. Aflându-se încă pe pământ, ei se scuturau de colbul pământului. Sufletele lor deveneau pure ca lacrima. Sub ameninţarea morţii, în mizerie şi în suferinţă, în bârlogul închisorii, începu pentru ei cerul, căci ea îl lua de mână şi-l conducea la izvorul veşnic al vieţii, ca şi cum ar fi cunoscut mântuirea şi-ar fi ajuns sfântă.

Petronius se mira, văzând pe faţa lui Vinicius un calm tot mai aşezat şi nişte ciudate străluciri în ochi, pe care nu le observase înainte. Uneori, bănuia că Vinicius a găsit vreo soluţie salvatoare şi-i părea rău că nu-i comunică şi lui taina speranţelor sale.

În cele din urmă, nemaiputând răbda, îi spuse:

— Acum arăţi altfel. Nu păstra secrete faţă de mine, căci vreau şi pot să-ţi fiu de folos. Ai aranjat ceva?

— Am aranjat, răspunse Vinicius. Dar tu nu poţi să-mi mai fii de folos. După moartea ei, eu am să recunosc că sunt creştin şi am să merg după ea.

— Deci n-ai nici o speranţă?

— Ba da, am. Christos are să mi-o dea înapoi şi n-o să mă mai despart de ea niciodată!

Petronius începu să se plimbe prin atrium cu o expresie de dezamăgire şi nedumerire pe faţă. Apoi spuse:

— Pentru asta nu-i nevoie de Christos al vostru, căci acelaşi serviciu ţi-l poate face şi Thanatos[158] al nostru.

Vinicius zâmbi trist şi spuse:

— Nu, dragul meu, dar tu nu vrei să înţelegi asta.

— Nu vreau şi nu pot, răspunse Petronius. Acum nu-i timp de discuţii, dar îţi aminteşti ce-ai spus când n-am reuşit să-o răpim din Tulianum? Eu pierdusem orice speranţă, iar tu mi-ai spus când ne-am întors acasă: „Eu am credinţa că Christos mi-o poate da înapoi". Să ţi-o dea. Dacă arunc o cupă de preţ în mare, nu mi-o poate da înapoi nici unul din zeii noştri, iar dacă nici al vostru nu-i mai bun, atunci nu ştiu de ce-ar trebui să-l cinstesc pe el mai mult decât pe cei vechi.

— Dar el are să mi-o redea, răspunse Vinicius.

Petronius dădu din umeri.

— Ştii că mâine creştinii au să lumineze grădinile Cezarului?

— Mâine? întrebă Vinicius.

În faţa acestei realităţi atât de apropiate şi de cumplite inima îi tresări de durere şi de spaimă. Se gândi că poate asta va fi ultima noapte pe care o va putea petrece cu Ligia, aşa că, luându-şi rămas bun de la Petronius, se duse repede la paznic să-şi ia tessera.

Însă aici îl aştepta o dezamăgire. Paznicul nu mai voia să-i dea semnul.

— Iartă-mă, stăpâne. Am făcut pentru tine tot ce-am putut, dar nu pot să-mi primejduiesc viaţa. În noaptea asta, urmează să fie duşi creştinii în grădinile împăratului. În închisoare o să fie plin de soldaţi şi de slujbaşi. Dacă te-ar recunoaşte aş pieri şi eu, şi copiii mei.

Vinicius înţelese că-i zadarnic să insiste. Mai pâlpâia un sâmbure de speranţă; poate soldaţii care-l văzuseră în serile anterioare au să-i dea drumul şi fără semn, aşa că, o dată cu lăsarea nopţii, se îmbrăcă, după obicei, în tunică de in, îşi înfăşură capul în cârpă şi se duse la poarta închisorii.

În ziua aceea însă, semnele se controlau mai atent decât de obicei şi, pe deasupra, centurionul Scevinus, ostaş aspru şi devotat cu trup şi suflet împăratului, îl recunoscu pe Vinicius.

Poate că totuşi sub platoşa de fier mai tresărea în pieptul lui o undă de milă pentru suferinţa oamenilor. În loc să lovească cu lancea în scut, în semn de alarmă, îl trase pe Vinicius la o parte şi-i spuse:

— Întoarce-te acasă. Te-am recunoscut, dar am să tac, fiindcă nu vreau să te dau pierzării. Nu pot să-ţi dau drumul să intri, dar întoarce-te şi fie ca zeii să-ţi trimită mângâiere!

— Nu poţi să-mi dai drumul, spuse Vinicius, dar permite-mi să rămân aici şi să-i văd pe cei ce vor fi luaţi.

— Ordinul meu nu opreşte asta, răspunse Scevinus.

Vinicius rămase lângă poartă, aşteptând să fie scoşi cei condamnaţi. În cele din urmă, pe la miezul nopţii, se deschiseră larg porţile închisorii şi apărură şiruri întregi de deţinuţi: bărbaţi, femei şi copii, înconjuraţi de detaşamente înarmate de pretorieni. Noaptea era foarte luminoasă, cu lună plină, aşa că puteau fi deosebite nu numai statura, ci şi feţele nefericiţilor. Mergeau perechi, într-un convoi lung, sumbru, în liniştea întreruptă doar de zăngănitul armurilor ostaşilor. Fuseseră scoşi atât de mulţi, încât se părea că toate pivniţele au rămas goale.

În capătul convoiului, Vinicius îl văzu pe medicul Glaucus. Nici Ligia, nici Ursus nu erau printre condamnaţi.

Capitolul LXII

Nu se lăsase încă întunericul, când primele valuri ale poporului începură să se reverse în grădinile împărăteşti. Mulţimea, îmbrăcată sărbătoreşte, cu cununi pe cap, voioasă şi cântând, parte beată, mergea să vadă un nou şi strălucit spectacol. Strigătele: *„Semaxi! Sarmenti!”* răsunau

pe Via Tecta, pe Pons Aemilius şi de cealaltă parte a Tibrului, pe calea Triumfală, pe lângă Circul lui Nero şi până departe spre dealul Vaticanului. În Roma, mai fuseseră arătaţi oameni arşi pe stâlpi, niciodată însă numărul lor nu fusese atât de mare. Cezar şi Tigellinus, voind să termine cu creştinii şi totodată să preîntâmpine molima, care, din închisori se răspândise prin oraş, dădură poruncă să se golească toate închisorile, aşa că nu mai rămaseră decât vreo câteva zeci de oameni, destinaţi încheierii jocurilor. Îndată ce trecea poarta parcului mulţimea amuţea de uimire. Pe toate aleile principale şi lăturalnice care treceau în lungul desişurilor de copaci, în jurul poienilor, tufişurilor, lacurilor şi pajiştilor semănate cu flori, erau implântaţi stâlpi smoliţi de care fuseseră legaţi creştinii. De pe locurile mai ridicate, de unde priveliştea nu era stânjenită de copaci, se puteau zări şiruri întregi de stâlpi şi trupuri împodobite cu flori, cu frunze de mirt şi iederă, întinzându-se până departe, pe coline şi văi, atât de departe, încât dacă cele apropiate păreau nişte catarge de corabie, cele mai îndepărtate apăreau ca nişte tirsuri sau lănci înfipte în pământ. Numărul lor mare întrecuse chiar şi aşteptările norodului. Se putea crede că un popor întreg fusese legat de stâlpi, pentru distrarea Romei şi a împăratului. Grupurile de spectatori se opreau în faţa diferitelor catarge, după cum îi interesau figura, vârsta sau sexul victimelor, priveau feţele, ghirlandele de iederă, apoi îşi continuau plimbarea, punându-şi întrebări pline de uimire: „Oare-s aşa de mulţi vinovaţi? Cum au putut să dea foc Romei nişte copii care abia se ţin pe picioare?” Şi mirarea se transforma cu încetul în nelinişte.

Între timp, se lăsase întunericul şi pe cer începură să lucească primele stele. Lângă fiecare condamnat se opri un sclav cu o torţă aprinsă în mână. Când trompetele răsunară din diferite părţi ale parcului, dând semnalul de începere a

spectacolului, sclavii aplecară torţele spre baza stâlpilor.

Paiele muiate în smoală, ascunse sub flori, se aprinseră imediat, dând într-o flacără luminoasă, care înteţindu-se cu fiecare clipă, mistuia ghirlandele de iederă şi, înălţându-se, învăluia picioarele victimelor. Poporul tăcu, grădina răsună de un geamăt lung de durere. Unele victime, ridicând capetele spre cerul înstelat, începură să cânte în cinstea lui Christos. Poporul asculta. Când însă de la stâlpii mai mici voci sfâşietoare de copii începură să strige: „Mamă! Mamă!" – chiar şi cele mai aspre inimi se umplură de groază. Se cutremurară, înfioraţi, chiar şi spectatorii beţi, când văzură căpşoarele acelea şi feţişoarele nevinovate, schimonosite de durere sau leşinând în fumul care începuse să înăbuşe victimele. Iar flăcările urcau, mistuind mereu alte şi alte coroniţe de trandafiri şi iederă. Luceau în lumina flăcărilor aleile principale şi lăturalnice, tufişurile, arborii, poienile şi pajiştile cu flori. Apa din heleştee şi lacuri sclipea. Frunzele tremurătoare ale pomilor căpătaseră nuanţe roşietice. Se făcuse lumină ca ziua. Mirosul de trupuri arse umplu grădina, însă imediat sclavii începură să presare smirnă şi aloes în cădelniţele pregătite anume între stâlpi. În mulţime se auzeau strigăte, cine ştie dacă de compătimire sau de entuziasm? Strigătele se înteţeau, o dată cu focul ce cuprindea stâlpii, şerpuind spre pieptul victimelor, pârlindu-le părul din cap cu răsuflarea lui fierbinte, aşternând parcă un văl peste feţele lor cenuşii şi, în sfârşit, ţâşnind în văzduh, parcă spre victoria şi triumful acelei forţe care-l aprinsese.

Chiar de la începutul spectacolului, în mijlocul poporului apăruse împăratul într-o minunată cvadrigă de curse, la care erau înhămaţi patru armăsari albi, Era îmbrăcat în veşminte de vizitiu în culorile partidei Verzilor, din care făceau parte şi el, şi curtea lui. În urma sa, veneau alte

care, pline de curteni în splendide veşminte, senatori, preoţi şi bacante goale, cu cununi pe cap şi amfore de vin în mâini, multe din ele bete, scoţând ţipete sălbatice. Lângă ele şedeau muzicanţi îmbrăcaţi în fauni şi satiri, cântând la citare, lire, fluiere şi cornuri. În alte care veneau matroanele şi fecioarele romane, de asemenea bete şi pe jumătate goale. Alături de cvadrigi, gimnaştii scuturau tirsurile împodobite cu panglici, alţii loveau în tobe mici, alţii aruncau flori.

Tot acest splendid convoi înainta, urlând *„Evoe!”* pe drumul cel mai larg din parc, printre torţe omeneşti şi fum. Împăratul, avându-i alături pe Tigellinus şi pe Chilon, de a cărui spaimă dorea să se veselească, conducea singur caii şi, mergând la pas, se uita la trupurile ce ardeau şi asculta ovaţiile poporului. Urcat în cvadriga înaltă, de aur, înconjurat de valul omenesc care i se unduia la picioare, în lumina focului, cu cununa de aur de învingător la circ, era cu un cap mai sus decât curtenii şi părea un uriaş. Braţele lui monstruoase, întinse ca să ţină hăţurile, păreau să binecuvânteze poporul. Faţa şi ochii pe jumătate închişi erau zâmbitori. Strălucea tot deasupra oamenilor ca un soare, sau ca un zeu înfricoşător, dar minunat şi puternic.

Din când în când, se oprea să contemple fie vreo fecioară, al cărei sân începea să sfârâie în foc, fie vreo faţă de copil zgârcită de convulsii, şi din nou pornea mai departe, ducând după sine cortegiul nebun şi gălăgios. Uneori, saluta poporul, apoi, lăsându-se pe spate trăgea de hăţurile aurii şi discuta cu Tigellinus. În cele din urmă, ajungând la un mare havuz aşezat la întretăierea a două alei, coborî din cvadrigă şi, făcând un semn tovarăşilor săi, se amestecă în mulţime.

Era întâmpinat cu ovaţii şi aplauze. Bacante, nimfe, senatori, curteni, preoţi, fauni, satiri şi soldaţi îl înconjurară imediat cu un cerc nebunesc, iar el, având de o parte pe Tigellinus, de cealaltă pe

Chilon, dădu ocol havuzului, în jurul căruia ardeau câteva zeci de torţe, oprindu-se în faţa fiecăreia, făcând observaţii asupra victimelor, sau bătându-şi joc de bătrânul grec, pe faţa căruia se oglindea o disperare nemărginită.

În cele din urmă, se opriră în faţa unui stâlp înalt, împodobit cu mirt şi înfăşurat în iederă. Limbile roşii ale flăcărilor ajungeau acum la genunchii victimei, însă faţa nu i se vedea, fiindcă o învăluia fumul scos de frunzele aprinse. O uşoară adiere nocturnă risipi fumul şi descoperi capul bătrânului, cu barbă căruntă, căzută pe piept.

Văzându-l, Chilon se chirci deodată, se făcu ghem ca o reptilă rănită iar din gură îi ţâşni un ţipăt:

— Glaucus! Glaucus!…

Într-adevăr, de pe stâlpul în flăcări îl privea medicul Glaucus.

Mai trăia încă. Faţa lui exprima suferinţă. Îşi aplecă fruntea parca-ar fi vrut să-l privească pe călăul său pentru ultima oară, pe omul care-i trădase, care-l lipsise de soţie şi de copii, care plătise un ucigaş să-l omoare, iar când toate astea îi fuseseră iertate în numele lui Christos, îl mai dăduse încă o dată pe mâna călăilor. Niciodată un om nu făptuise împotriva altui om nedreptăţi mai mari şi mai sângeroase. Şi iată că victima ardea acum pe stâlpul smolit, iar călăul stătea lângă stâlp. Ochii lui Glaucus nu se desprindea de chipul grecului. Din când în când, erau acoperiţi de fum, dar când adia vântul, Chilon vedea din nou ochii aceia pironiţi asupra lui. Se ridică, voind să fugă, însă nu putu. Avu brusc senzaţia că picioarele-i sunt de plumb şi că o mână nevăzută îl ţintuieşte cu o forţă supraomenească în faţa acestui stâlp. Şi împietri acolo. Simţea numai că ceva se frânge în el, că e sătul ele chinuri şi sânge, că se apropie sfârşitul vieţii şi că totul în jurul lui piere: şi împăratul şi curtea, şi mulţimea, şi că-l împresoară un gol adânc, înfiorător, întunecos, din care se văd

numai ochii mucenicului care-l acuză. Iar acela, aplecându-şi capul tot mai jos, continua să-l privească. Cei de faţă ghiciră că între aceşti oameni există o legătură, însă râsul le încremeni pe buze, căci Chilon arăta îngrozitor: era schimonosit de teamă şi de durere, de parcă el însuşi ar fi ars în flăcări. Deodată, se clătină şi, întinzând braţele în sus, strigă cu o voce groaznică, sfâşietoare:

— Glaucus! În numele lui Christos! Iartă-mă!

Se făcu linişte în jur. Un fior îi cutremura pe cei de faţă şi toţi ochii, fără voie, se ridicară în sus.

Iar capul martirului se mişcă încet a încuviinţare, apoi se auzi din înălţimea stâlpului un geamăt:

— Te iert!…

Chilon se aruncă cu faţa la pământ, urlând ca o fiară turbată şi luând pământ în amândoi pumnii şi-l presără pe cap. Între timp, flăcările ţâşniră în sus, cuprinseră pieptul şi faţa lui Glaucus, despletiră coroana de mirt de pe capul lui şi cuprinseră panglicile din vârful stâlpului. Întreg stâlpul ardea, luminând puternic, strălucitor.

Chilon se ridică după un timp, cu faţa atât de schimonosită, încât curtenii avură impresia că văd un alt om. Ochii-i ardeau învăpăiaţi de extaz. Neputincios cu o clipă mai înainte, grecul arăta acum ca un mag care a avut viziunea zeului său şi vrea să dezvăluie adevăruri necunoscute.

— Ce-i cu el? A înnebunit! se auziră câteva voci.

Întorcându-se spre mulţime şi întinzând în sus mâna dreaptă, începu să vorbească, sau mai degrabă să strige atât de tare, încât să-l poată auzi nu numai curtenii, ci şi gloata:

— Popor roman! Jur pe moartea mea că, iată, ei pier nevinovaţi, iar incendiatorul este – acesta!…

Şi arătă cu degetul spre Nero.

Se lăsă o clipă de linişte. Curtenii încremeniră. Chilon continua să stea cu braţul

întins, tremurător, arătând cu degetul spre împărat. Deodată, se produse tulburare. Poporul, ca un val împins de o rafală de vânt, năvăli spre bătrân, să-l vadă mai bine. Ici şi colo se auziră strigăte: „Ţine-l!” în alte părţi: „Vai nouă!” în mulţime izbucniră fluierături şi ţipete: „Ahenobarbus! Matricid! Incendiator!” Dezordinea sporea cu fiecare clipă. Bacantele, ţipând cât le ţinea gura, îşi căutară adăpost în care. Deodată, căzură câţiva stâlpi arşi, risipind scântei în jur şi mărind haosul. Valul orb şi înghesuit al mulţimii îl luă pe Chilon şi-l târî până în fundul grădinii.

Peste tot, stâlpii începuseră să cadă de-a curmezişul aleilor, umplându-le de fum, scântei, miros de copac ars şi de grăsime omenească. Se stinseră luminile apropiate şi îndepărtate. În grădină se făcu întuneric. Mulţimea neliniştită, abătută şi speriată, se înghesuia pe la porţi. Întâmplarea trecea din gură în gură, schimbată şi amplificată. Unii povesteau că împăratul a leşinat, alţii că el însuşi a recunoscut că a poruncit incendierea Romei, alţii că s-a îmbolnăvit grav, alţii, în sfârşit, că a fost dus aproape mort cu carul. Ici şi colo, se auzeau cuvinte de compătimire pentru creştini: „Nu ei au dat foc Romei, de ce atâta sânge, chinuri şi nedreptate? Oare zeii n-au să se răzbune? Ce piacula o să-i mai împace?” Cuvintele innoxia corpora! se repetau tot mai des. Femeilor le era milă de copiii aruncaţi fiarelor sălbatice, răstigniţi sau arşi în aceste blestemate grădini! Mila se schimba în blesteme la adresa împăratului şi a lui Tigellinus. Erau însă şi unii care îşi puneau lor înşişi sau altora întrebarea: „Ce fel de zeu e acela care dă atâta putere în faţa chinurilor şi a morţii?” Şi se întorceau, îngânduraţi, la casele lor…

Chilon mai rătăci o vreme prin parc, neştiind unde să meargă şi încotro să se îndrepte. Se simţea din nou un bătrân fără putere, neputincios şi bolnav. Uneori se împiedica de trupurile numai pe

jumătate arse, lovea cu piciorul în butucii transformaţi în jăratic, stârnind scântei. Din când în când, se aşeza, privind năuc în jurul iui. În grădină se făcuse întuneric. Printre copaci, doar luna aşternea o lumină palidă, incertă, peste alei, peste stâlpii negri prăbuşiţi de-a curmezişul, peste trupurile arse, transformate în scrum. Bătrânului grec i se părea că în lună vede faţa lui Glaucus şi că ochii lui continuă să-l urmărească şi de aceea se ascundea de lumină. În cele din urmă, ieşi cu totul din întuneric şi, fără să vrea, parcă împins de o putere necunoscută, se îndreptă spre havuzul lângă care îşi dăduse sufletul Glaucus.

Deodată, o mână îl atinse pe umăr. Bătrânul se întoarse şi, văzând înaintea lui o persoană necunoscută, strigă speriat:

— Cine-i? Cine eşti?

— Un apostol, Pavel din Tars.

— Sunt blestemat!… Ce vrei?

Apostolul răspunse:

— Vreau să te mântuiesc.

Chilon se rezemă de un copac. Picioarele i se înmuiaseră. Braţele îi atârnau inerte în lungul trupului.

— Pentru mine nu mai există mântuire! zise el, copleşit.

— N-ai auzit oare că Dumnezeu l-a iertat pe tâlharul de pe cruce care s-a căit? întrebă Pavel.

— Am văzut durerea ta şi am auzit cum ai mărturisit adevărul.

— O, stăpâne….

— Şi, de vreme ce o slugă a lui Christos te-a iertat în clipa torturii şi a morţii, cum să nu te ierte Christos însuşi?

Iar Chilon se apucă cu mâinile de cap, înnebunit:

— Iertare! Pentru mine iertare!

— Dumnezeul nostru e Dumnezeul îndurării, răspunse apostolul.

— Pentru mine?! repetă Chilon.

Şi începu să geamă ca un om care nu mai avea putere să-şi stăpânească durerea şi chinul. Pavel zise:

— Sprijină-te pe mine şi vino.

Porni cu el spre încrucişarea aleilor, călăuzindu-se după susurul havuzului care părea un plâns în liniştea nopţii.

— Dumnezeul nostru e Dumnezeul îndurării, repetă apostolul. Dac-ai sta pe malul mării şi ai arunca pietre în apă, ai putea oare să umpli cu ele abisul mării? Iar eu îţi spun că mila lui Christos este ca marea şi că păcatele oamenilor vor fi înghiţite de ea, cum sunt înghiţite pietrele de abis. Şi îţi spun ţie, că El este cerul care acoperă munţii, şesul şi marea, căci este pretutindeni. Tu ai suferit lângă stâlpul lui Glaucus şi Christos a văzut suferinţa ta. Tu ai spus fără să-ţi pese de ce-ai să păţeşti mâine: „Acesta e incendiatorul!" şi Christos va ţine minte vorbele tale. Căci a trecut răutatea ta şi minciuna, iar în inima ta a rămas numai căinţa… Vino cu mine şi ascultă ce-ţi spun. Iată şi eu L-am urât şi i-am persecutat pe aleşii Lui, până când nu mi s-a arătat şi nu m-a chemat. De atunci, El este dragostea mea. Asupra ta a trimis acum remuşcarea, teama şi durerea, ca să te cheme spre El. Tu L-ai urât, dar El te-a iubit. Tu i-ai vândut şi dat la chinuri pe credincioşii Lui, iar El vrea să te ierte şi să te mântuiască.

Chilon începu să plângă în hohote, iar Pavel îi sta în preajmă, punând stăpânire pe sufletul lui.

După puţin timp, continuă:

— Vino cu mine şi eu am să te duc la El. Pentru care alt motiv aş fi venit la tine? Dar iată că El mi-a poruncit să adun sufletele oamenilor în numele iubirii, aşa că împlinesc porunca Lui. Tu crezi că eşti blestemat, iar eu îţi zic: crezi în El şi te aşteaptă mântuirea! Tu crezi că eşti urât, iar eu îţi repet: El te iubeşte! Uită-te la mine. Dacă nu L-aş fi avut pe El, n-aş fi avut nimic în afară de răutatea care sălăşluia în inima mea, iar acum dragostea Lui îmi ţine loc de tată şi mamă, de bogăţie şi domnie. Numai în El există mântuire, numai El va ţine seamă de căinţa ta, va înţelege nenorocirea vieţii tale, va alunga teama din inima ta şi te va ridica la El.

Vorbind astfel, îl conduse la havuzul ale cărui unde argintii sclipeau de departe în lumina lunii. În jur era linişte şi pustiu, căci servitorii sclavi îndepărtaseră stâlpii carbonizaţi şi trupurile martirilor.

Chilon se lăsă gemând în genunchi şi, ascunzându-şi faţa în palme, rămase aşa fără mişcare, iar Pavel ridică faţa spre stele şi începu să se roage:

— Doamne, priveşte la sărmanul acesta, la remuşcările lui, la lacrimile şi suferinţa lui! Doamne al îndurării, care Ţi-ai vărsat sângele pentru păcatele noastre, în numele chinului Tău, al morţii şi al învierii, iartă-l!

După aceea tăcu, însă multă vreme continuă să privească la stele şi se rugă.

Deodată, la picioarele lui se auzi o chemare ca un suspin:

— Christe!… Christe!… Iartă-mă!…

Atunci, Pavel se apropie de fântână şi, luând apă în pumni, se întoarse la sărmanul îngenuncheat:

— Chilon! Iată, te botez în numele Tatălui, şi al Fiului, şi al Sfântului Duh! Amin!

Chilon ridică capul, desfăcu braţele şi rămase aşa, nemişcat. Lumina lunii cădea pe părul său

albit şi pe faţa lui albă, nemişcată, parcă moartă. Clipele treceau una după alta. Din marile crescătorii de păsări din grădinile Domitiaei, se auzi cântat de cocoşi. El continua să stea aşa, ca o statuie pe un mormânt.

În cele din urmă, se dezmetici, se ridică, şi, adresându-se apostolului, întrebă:

— Ce trebuie să fac înainte de moarte, stăpâne?

Pavel se trezi de asemenea din meditaţia sa asupra acestei forţe nemăsurate, căreia nu i se puteau împotrivi nici chiar spirite îndărătnice ca al acestui grec, şi răspunse:

— Crede şi mărturiseşte adevărul!

După aceea, ieşiră împreună. În poarta grădinii, apostolul îl mai binecuvântă o dată pe bătrân şi se despărţiră. Însuşi Chilon ceru să facă astfel, prevăzând că după cele întâmplate, împăratul şi Tigellinus vor porunci ca el să fie urmărit.

Nu se înşelase. Întorcându-se la el, găsi casa împresurată de pretorieni, care-l luară şi sub comanda lui Scevinus îl duseră la Palatin.

Împăratul se culcase, însă Tigellinus aştepta. Zărindu-l pe nefericitul grec, îl întâmpină cu faţa liniştită, dar ameninţătoare.

— Ai comis o crimă de lezare a maiestăţii, îi spuse el, şi pedeapsa n-are să te ocolească. Însă dacă mâine declari în amfiteatru că ai fost beat şi nebun şi că făptaşii incendiului sunt creştinii, pedeapsa ta se va limita doar la o biciuire şi expulzare.

— Nu pot, stăpâne! răspunse Chilon încet.

Tigellinus se apropie de el cu pas încet şi, cu o voce şoptită, dar îngrozitoare, întrebă:

— Cum asta, nu poţi, câine grecesc? Oare n-ai fost beat şi oare nu înţelegi ce te aşteaptă? Uită-te acolo!

Arătă spre un colţ al atrium-ului, unde, alături de o bancă lungă, de lemn, stăteau în întuneric

patru sclavi nemişcaţi, cu frânghii şi cleşti în mâini, Chilon răspunse iarăşi:

— Nu pot, stăpâne!

Pe Tigellinus începea să-l cuprindă furia, dar încă se mai stăpânea.

— Ai văzut cum mor creştinii? întrebă el. Vrei să mori aşa?

Bătrânul îşi înălţă spre cer fruntea palidă. O vreme, buzele lui se mişcară fără zgomot, după care răspunse:

— Şi eu cred în Christos!…

Tigellinus îl privi, uluit.

— Câine, tu ai înnebunit de-a binelea!

Furia îngrămădită în el rupse zăgazul. Repezindu-se la Chilon, îl apucă cu ambele mâini de barbă, îl trânti şi începu să-l calce în picioare, repetând cu spume la gură:

— Ai să retractezi! Ai să retractezi!…

— Nu pot! îi răspunse Chilon de jos.

— La chinuri cu el.

Auzind porunca, tracii îl luară pe bătrân, îl puseră pe bancă, legându-l cu frânghii şi începură să strângă cu cleştele oasele picioarelor descărnate. Iar el, în timp ce-l legau, le săruta cu umilinţă mâinile, apoi închise ochii şi păru mort.

Totuşi trăia. Când Tigellinus se aplecă asupra lui şi-l mai întrebă o dată: „Îţi retragi cuvintele?” buzele lui sleite se mişcară uşor, şi s-auzi o biată şoaptă:

— Nu… pot!…

Tigellinus porunci întreruperea torturii şi începu să se plimbe prin atrium, desfigurat de mânie neputincioasă. În cele din urmă, îi veni în minte o nouă idee. Se întoarse spre traci şi spuse:

— Smulgeţi-i limba.

Capitolul LXIII

Drama Laureolus se reprezenta de obicei în teatre sau în amfiteatrele construite în aşa fel, încât să se poată deschide şi folosi ca două scene separate. După spectacolul din parcul împărătesc, se renunţă la metoda obişnuită. Se urmărea ca un număr cât mai mare de oameni să poată privi moartea sclavului răstignit pe cruce, pe care în dramă îl mânca un urs. În teatre, rolul ursului îl juca un actor îmbrăcat în blană. De data asta, spectacolul urma să fie „adevărat". Era o idee a lui Tigellinus. Împăratul anunţase la început că nu va veni, însă la insistenţele favoritului său îşi schimbă hotărârea. Tigellinus îl convinse că, după cele petrecute în grădină, trebuie să se arate poporului cât mai des. Îl asigură că sclavul răstignit n-are să-l insulte aşa cum făcuse Crispus. Poporul se cam săturase, obosit de atâta vărsare de sânge, de aceea anunţă împărţirea de noi bilete de loterie şi daruri, şi în acelaşi timp, un ospăţ seara, fiindcă spectacolul urma să se prezinte seara în amfiteatrul puternic luminat.

Pe înserat, clădirea se umpluse de tot. Curtenii veniră toţi, în frunte cu Tigellinus, nu atât pentru spectacol, cât pentru a-i arăta împăratului, după ultimul incident, că-i sunt fideli şi a discuta despre Chilon de care vorbea toată Roma.

Îşi povesteau la ureche că împăratul, întorcându-se din grădină, fusese cuprins de furie şi nu putuse să adoarmă, că îl năpădise teama şi avusese nişte viziuni ciudate, în urma cărora, a doua zi, anunţă că o să plece foarte curând în Achaia. Alţii negau total, susţineau că de acum are să fie cu atât mai neîndurător faţă de creştini. Nu lipseau nici fricoşii, care prevedeau că acuzarea pe care Chilon a aruncat-o în faţă împăratului, în prezenţa mulţimii, poate să aibă cele mai grave urmări. Erau, în sfârşit, şi unii, care din omenie îl

rugau pe Tigellinus să renunţe la continuarea prigoanei.

— Priviţi încotro vă îndreptaţi, zise Barcus Soranus. Aţi voit să satisfaceţi dorinţa de răzbunare a poporului şi îi insuflaţi exact contrariul.

— Adevărat! adăugă Antistius Vetus. Toţi şuşotesc acum că ei sunt nevinovaţi. Dacă asta se cheamă dibăcie, atunci Chilon a avut dreptate când a spus că creierii voştri n-ar umple nici o coajă de alună.

Tigellinus se întoarse spre ei şi spuse:

— Oamenii şoptesc de asemenea, că fiica ta, Barcus Soranus, Servilia, şi soţia ta, Antistius, au ascuns pe sclavii lor creştini de justiţia împăratului.

— Nu-i adevărat! strigă Barcus, speriat.

— Pe soţia mea vor s-o piardă divorţatele voastre, care-s invidioase pe virtutea ei! spuse Antistius Vetus, neliniştit.

Ceilalţi discutau de Chilon.

— Ce-o fi păţit? spuse Eprius Marcellus.

— El însuşi s-a dat pe mâna lui Tigellinus. Dintr-un om sărman a ajuns bogat. Ar fi putut să-şi trăiască liniştit zilele, să aibă o înmormântare frumoasă şi o piatră funerară, iar el, nu! A preferat dintr-o dată să piardă totul şi să se piardă. Zău, cred c-a înnebunit!

— N-a înnebunit, ci a devenit creştin, spuse Tigellinus.

— Nu se poate! exclamă Vitellius.

— Nu ţi-am spus eu!? interveni Vestinus. N-aveţi decât să-i ucideţi pe creştini, dar, credeţi-mă pe mine, nu luptaţi cu zeul lor. Nu-i de glumă!… Priviţi ce se petrece! Eu n-am ars Roma, însă dacă mi-ar da voie împăratul, aş sacrifica o hecatombă zeului lor. Toţi ar trebui să facă la fel, căci, repet, nu-i de glumit cu el! Ţineţi minte ce v-am spus.

— Iar eu am spus altceva, interveni Petronius. Tigellinus a râs când am afirmat că ei se apără, iar cum vă spun şi mai mult: ei cuceresc!

— Cum asta? Cum asta? întrebară câteva voci.

— Pe Pollux!… Dacă unul ca Chilon nu le-a rezistat, atunci cine are să le reziste? Dacă vă închipuiţi că după fiecare spectacol numărul creştinilor scade, atunci nu cunoaşteţi Roma. Faceţi-vă căldărari, sau bărbieri, căci atunci veţi afla mai bine ce gândeşte poporul şi ce se petrece în oraş.

— Spune purul adevăr, pe peplum-ul sfânt al Dianei! zise Vestinus.

Barcus însă se adresă lui Petronius:

— Unde vrei s-ajungi?

— Termin cu ce-aţi început voi: de ajuns atâta sânge!

Tigellinus îl privi batjocoritor şi zise:

— E! Încă puţin!

— Dacă nu-ţi ajunge capul, mai ai şi măciulia de la baston! răspunse Petronius.

Discuţia fu întreruptă de sosirea împăratului, care-şi ocupă locul alături de Pitagora. Imediat începu reprezentaţia Laureolus, la care nu prea erau atenţi, căci se gândeau la Chilon. Poporul, obişnuit cu torturi şi sânge, se plictisea de asemenea, şuiera, arunca vorbe nu prea măgulitoare la adresa curţii şi ţipa să fie arătată scena cu ursul, singura care-l interesa. Dacă n-ar fi fost interesul pentru bătrânul condamnat şi speranţa cadourilor, spectacolul în sine n-ar fi reuşit să ţină mulţimea pe loc.

În sfârşit, sosi clipa aşteptată. Servitorii circului aduseră mai întâi o cruce de lemn, destul de scundă, pentru ca ursul ridicându-se pe ea, să poată ajunge la pieptul victimei, apoi doi oameni îl aduseră, sau mai degrabă, îl târâră pe Chilon, căci singur, având oasele picioarelor sfărâmate, nu putea merge. Îl aşezară pe cruce şi-l ţintuiră atât de

repede, încât curtenii curioşi nici nu putuseră să-l vadă bine, şi abia după fixarea crucii într-o groapă pregătită anume, toţi ochii se întoarseră spre el. Însă puţini îl mai recunoşteau pe Chilon cel dinainte, în bătrânul acesta gol. După chinurile îndurate din porunca lui Tigellinus, părea că nu-i mai rămăsese nici picătură de sânge în trup. Numai pe barba albă se vedea o urmă roşie, rămasă de când i se smulsese limba. Pe pielea străvezie mai că i se vedeau oasele. Părea cu mult mai bătrân, aproape un cadavru. În schimb, ochii lui, care înainte erau veşnic plini de nelinişte şi de răutate, faţa lui vioaie, care înainte exprima o continuă spaimă şi nesiguranţă, acum era îndurerată, însă blândă şi senină, ca la oamenii adormiţi sau morţi. Poate că-i dădea încredere amintirea acelui tâlhar răstignit pe care Christos îl iertase şi poate că i se adresa în gând Dumnezeului cel milostiv: „Doamne, am muşcat ca un şarpe veninos, dar toată viaţa am fost sărman. Am flămânzit, oamenii m-au călcat în picioare, m-au bătut şi m-au chinuit. Am fost, Doamne, sărman şi foarte nefericit, şi iată că acum m-au supus la torturi şi m-au ţintuit pe cruce, aşa că Tu, Milostivule, n-ai să mă respingi în ceasul morţii!” Era evident că liniştea pătrunsese în inima lui. Nimeni nu râdea, căci în acest răstignit era ceva atât de paşnic, părea atât de bătrân, de neajutorat şi de slab, atât de vrednic de milă în umilinţa lui, încât fără să vrea, fiecare se întreba cum pot fi chinuiţi şi răstigniţi pe cruce oameni care şi aşa n-au mult de trăit. Mulţimea tăcea. Printre curteni, Vestinus, plecându-se în dreapta şi în stânga, şoptea cu o voce speriată: „Priviţi cum mor ei!” Alţii aşteptau ursul, dorind din suflet ca spectacolul să se termine cât mai repede.

În sfârşit, ursul se rostogoli în arenă şi, legănându-şi capul, lăsat jos de tot, se uita pe sub sprâncene în toate părţile ca şi cum ar fi adulmecat o urmă. Zărind, în sfârşit, crucea şi trupul gol de

pe ea, se apropie, se şi ridică, însă după o clipă se lăsă din nou şi, aşezându-se lângă cruce, începu să mormăie, de parcă şi în inima lui de fiară s-ar fi trezit mila faţă de aceste rămăşiţe omeneşti.

Servitorii circului începură să strige ca să-l aţâţe, însă poporul tăcea. Atunci Chilon ridică fruntea cu o mişcare înceată şi o vreme-şi plimbă privirile peste amfiteatru. În cele din urmă, rămase cu ochii aţintiţi undeva în rândurile cele mai de sus, pieptul începu să-i salte mai agitat şi se petrecu ceva care trezi uimirea spectatorilor. Faţa i se lumină de un zâmbet, fruntea i se însenină, ochii i se ridicară spre cer şi două lacrimi mari îi alunecară lin pe obraji.

Şi muri.

Atunci, o voce bărbătească, puternică, răsună sus, sub velarium:

— Pace martirilor!

În amfiteatru domnea o tăcere profundă.

Capitolul LXIV

După spectacolul din grădinile împăratului, închisorile se goliră în mod simţitor. E drept că se mai prindeau încă şi se mai întemniţau oameni bănuiţi că ar recunoaşte superstiţia răsăriteană, însă hăituielile aduceau din ce în ce mai puţine victime, abia atâtea de câte era nevoie pentru asigurarea spectacolelor de a doua zi. De altfel, jocurile s-apropiau de sfârşit. Poporul, sătul de sânge, se dovedea tot mai obosit, tot mai neliniştit din cauza purtării nemaiîntâlnite a condamnaţilor. Spaimele superstiţiosului Vestinus tulburau mii de suflete. În mulţime, se povesteau lucruri tot mai ciudate despre răzbunarea zeului creştin. Frigurile de închisoare care se răspândiseră şi în oraş

intensificară teama generală. Înmormântările erau dese şi oamenii îşi repetau la ureche că e nevoie de noi piacula pentru îmbunarea zeului necunoscut. În temple se depuneau jertfe lui Jupiter şi Libitinei. În cele din urmă, în ciuda eforturilor lui Tigellinus şi a susţinătorilor săi, se răspândi tot mai mult convingerea că focul fusese pus din ordinul împăratului şi că creştinii suferă nevinovaţi.

Tocmai de aceea Nero şi Tigellinus nu încetau prigoana. Pentru liniştirea poporului se dădeau noi dispoziţii cu privire la împărţirea grâului, vinului şi uleiului. Fură acordate înlesniri pentru reconstruirea caselor, mari reduceri de taxe pentru proprietari. Fură date dispoziţii referitoare la lărgirea străzilor, la materialele care trebuiau folosite în construcţii, pentru a evita incendiile. Însuşi împăratul lua parte la şedinţele senatului şi se sfătuia cu „părinţii" pentru binele poporului, în schimb nici un semn de îndurare nu se arăta pentru condamnaţi. Stăpânul lumii urmărea în primul rând să insufle poporului convingerea că pedepse atât de nemiloase nu-i pot lovi decât pe vinovaţi. Nici în senat nu se ridică nici o voce în favoarea creştinilor, căci nimeni nu voia să se expună mâniei împăratului, şi pe deasupra, oamenii, care ţinteau cu privirea mai departe în viitor, susţineau că fundamentul statului roman s-ar clătina în faţa noii credinţe.

Atâta numai că muribunzii şi morţii erau daţi familiilor, fiindcă dreptul roman nu se răzbuna pe morţi. Pentru Vinicius era o uşurare gândul că dacă Ligia va muri, o va îngropa în cavoul familiei, iar el are să odihnească alături de ea. Nu mai avea nici o speranţă s-o salveze de la moarte şi el însuşi, desprins pe jumătate de viaţă, cufundat complet întru Christos, nu mai visa altă însoţire cu Ligia decât în veşnicie. Credinţa lui devenise totală. Veşnicia îi apărea ceva incomparabil mai real şi mai adevărat decât existenţa trecătoare în care trăise până acum. Trecea prin adevărate stări

extatice. Încă din timpul vieţii se transformase într-o fiinţă aproape nematerială, care, tânjind după o eliberare definitivă, o dorea în acelaşi timp şi pentru un alt suflet iubit. Îşi închipuia că atunci, amândoi, el şi Ligia, se vor lua de mâini şi vor urca la cer, unde Christos îi va binecuvânta şi le va permite să locuiască într-o lumină liniştită, imensă, cum este lumina aurorei. Îl ruga doar pe Christos să o scutească pe Ligia de chinurile din circ şi că-i îngăduie să adoarmă liniştită în închisoare, căci simţea cu toată certitudinea că şi el va muri împreună cu ea. Gândea că în faţa acestei mări de sânge n-are voie nici măcar să spere ca ea singură să fie salvată. Auzise de la Petru şi Pavel că şi ei trebuie să moară ca martiri. Vederea lui Chilon pe cruce îl convinse că moartea, chiar şi cea de martir, poate fi dulce. O dorea să vină pentru ei amândoi, ca o schimbare mult aşteptată, a unei sorţi triste şi grele într-una mai bună.

Avea momente când simţea viaţa de dincolo de mormânt. Tristeţea sufletelor lor se curăţa tot mai mult de vechea amărăciune şi se schimba treptat într-o abandonare liniştită în voia lui Dumnezeu. Vinicius, care înainte înota din greu împotriva curentului, luptând şi chinuindu-se, acum se lăsa în voia valurilor, cu convingerea că ele au să-l poarte spre pacea veşnică. Ghicea că asemenea lui se pregăteşte şi Ligia să moară, că, deşi îi despart zidurile închisorii, sunt împreună, şi zâmbea acestui gând ca unei fericiri.

Şi într-adevăr sufletele lor trăiau aceeaşi stare, de parcă în fiecare clipă şi-ar fi împărtăşit toate gândurile. Nici Ligia nu mai nutrea nici o altă dorinţă şi nici altă speranţă, în afara vieţii de dincolo de mormânt. Moartea îi apărea nu numai ca o eliberare din zidurile groaznice ale închisorii, din mâinile Cezarului şi ale lui Tigellinus, nu numai ca o mântuire, dar şi ca momentul cununiei cu Vinicius. În faţa acestei convingeri nezdruncinate, toate celelalte îşi pierdeau

importanţa. După moarte, avea să înceapă pentru ea fericirea, aşa că o aştepta cum aşteaptă logodnica ziua nunţii.

Şuvoiul acela nestăvilit de credinţă, care-i îndepărta de la viaţă şi-i purta dincolo de mormânt pe mii dintre primii creştini, îl furase şi pe Ursus. Multă vreme el nu se împăcase în inima lui cu ideea că Ligia are să moară, însă după ce zilnic pătrundeau prin zidurile închisorii veşti despre cele ce se petrec în amfiteatre şi în grădini, moartea îi apăru ca o soartă comună, inevitabilă, a tuturor creştinilor, şl totodată izbăvirea lor, mai presus de orice fericire. În cele din urmă, nu mai îndrăzni să se roage la Christos ca s-o lipsească pe Ligia de această fericire sau să o întârzie cu mulţi ani pentru ea. În sufletul său simplu de barbar îşi spunea că pentru fiica regelui ligienilor se cuvine mai mult şi că va obţine mai mult din fericirea cerească decât o mulţime întreagă de oameni din popor, din care făcea parte şi el, şi că în slava veşnică ea va fi aşezată mai aproape de „Miel" decât alţii. Auzise, ce-i drept, că în faţa lui Dumnezeu toţi sunt egali, însă în fundul sufletului nutrea convingerea că o fiică de comandant şi încă de comandant al tuturor ligienilor, nu poate fi ca o sclavă oarecare. Spera, de asemenea, că Christos o să-i permită s-o slujească în continuare. În ce-l privea pe el, nutrea doar o singură dorinţă ascunsă: să poată muri ca „Mielul" pe cruce. Asta i se părea o fericire atât de mare, că deşi ştia că la Roma sunt răstigniţi cei mai mari criminali, aproape că nu îndrăznea să ceară în rugăciunile lui o asemenea moarte. Se gândea că, desigur, au să-l trimită să moară în colţii fiarelor sălbatice. Aceasta era marea lui îngrijorare. De copil, crescuse în codrii nestrăbătuţi, în vârtejul unor continue vânători, la care, datorită forţei sale supraomeneşti, devenise renumit printre ligieni încă înainte de a ajunge bărbat. Era pentru el o îndeletnicire atât de plăcută, încât pe urmă, la Roma, când a trebuit să renunţe

la ea, se ducea la vivarii şi la amfiteatre pentru ca măcar să se uite la animalele cunoscute şi necunoscute. Vederea lor trezea în el dorinţa irezistibilă de luptă şi omor, iar acum se temea în sinea lui ca atunci când o fi să se întâlnească cu ele în amfiteatru, să nu-l cuprindă gânduri mai puţin demne ele un creştin care trebuie să moară cuvios şi răbdător. Se recomanda însă lui Christos, mângâindu-se cu alte gânduri, mai plăcute. Auzise că „Mielul" a declarat război puterilor iadului şi duhurilor rele, printre care creştinii îi socoteau pe toţi zeii păgâni. Se gândea că în războiul acela ar fi de folos „Mielului" şi ar putea să-l servească mai bine decât alţii, căci era convins că şi sufletul lui e mai puternic decât sufletele altor martiri. De altfel, se ruga toată ziua, făcea servicii deţinuţilor, îi ajuta pe supraveghetori şi o liniştea pe prinţesa lui, care regreta uneori că în scurta ei viaţă nu reuşise să facă atâtea fapte bune câte a făcut renumita Thabita de care-i povestise cândva apostolul Petru. Paznicii, care chiar şi în închisoare se temeau de forţa îngrozitoare a acestui uriaş, pentru care nu existau nici lanţuri, nici zăbrele suficient de tari, îl îndrăgiră în cele din urmă pentru blândeţea lui. Adesea, uimiţi de seninătatea lui, întrebau care-i cauza, iar el le răspundea cu o convingere nezdruncinată că viaţa adevărată îl aşteaptă după moarte. Îl ascultau miraţi, văzând pentru prima dată că în catacombele în care nu pătrunde soarele poate pătrunde fericirea. Iar când îi îndemna să creadă în „Miel", unii dintre ei se gândeau la slujba lor amărâtă, căreia avea să-i pună capăt doar moartea.

Numai că la gândul morţii îi cuprindea o altă teamă, fiindcă ei nu aşteptau nimic de la ea, în timp ce uriaşul acesta ligian şi fata aceea ca o floare aruncată pe paiele închisorii mergeau spre ea cu bucurie, ca spre o poartă a fericirii.

Capitolul LXV

Într-o seară, îl vizită pe Petronius senatorul Scevinus şi începu cu el o discuţie lungă despre vremurile grele în care trăiau amândoi şi despre împărat. Vorbea însă atât de deschis, încât Petronius, deşi era prieten cu el, deveni bănuitor. Se plângea că lumea merge strâmb şi că nebunia şi toate luate la un loc se vor termina desigur, printr-un cataclism şi mai distrugător decât incendiul Romei. Spunea că şi curtenii sunt scârbiţi, că Fenius Rufus, al doilea prefect al pretorienilor, suportă cu greu, numai din spirit de disciplină, conducerea odioasă a lui Tigellinus, că întreg neamul lui Seneca e profund nemulţumit de purtarea împăratului faţă de bătrânul magistru şi faţă de Lucan. În cele din urmă, începu să vorbească de nemulţumirea poporului şi chiar şi a pretorienilor, dintre care Fenius Rufus a atras destul de mulţi de partea sa.

— De ce-mi spui astea? îl întrebă Petronius.

— Din grijă pentru împărat, răspunse Scevinus. Am o rudă îndepărtată la pretorieni, care se numeşte Scevinus, ca şi mine, şi de la el ştiu ce se petrece în tabere. Nemulţumirea creşte şi acolo… Caligula, vezi tu, a fost şi el nebun, şi ai văzut ce s-a întâmplat! S-a găsit un Cassius Chaereas… A fost o faptă îngrozitoare şi cu siguranţă că nu-i nimeni printre noi care s-o aprobe. Totuşi Chaereas a eliberat lumea de un monstru.

— Adică, răspunse Petronius, spui aşa: „Eu nu-l aprob pe Chaereas, dar a fost un om cutezător şi fie ca zeii să ne dea cât mai mulţi ca el”.

Scevinus schimbă vorba şi începu pe neaşteptate să-l laude pe Pison. Îi lăudă neamul, nobleţea, ataşamentul faţă de soţie şi, în sfârşit, inteligenţa, calmul şi calitatea rară de a se face iubit de oameni.

— Împăratul n-are copii, spuse el, şi toţi văd în Pison un urmaş. Fără îndoială că oricare l-ar ajuta din tot sufletul să ia puterea. Fenius Rufus îl iubeşte, neamul lui Seneca îi e devotat. Plautius Lateranus şi Tullius Senecion ar sări şi-n foc pentru el. De asemenea şi Natalis, şi Subrius Flavius, şi Sulpicius Asper, şi Afranius Quiincianus, şi chiar Vestinus.

— De la ultimul, Pison n-o să tragă cine ştie ce folos, a răspuns Petronius. Vestinus se teme şi de propria-i umbră.

— Vestinus se teme de vise şi spirite, răspunse Scevinus, însă e un om curajos, pe care vor pe merit să-l numească consul. N-ar trebui să-l desconsideri pentru superstiţiile lui. În adâncul sufletului este împotriva persecutării creştinilor, iar după câte ştiu, şi tu ai tot interesul ca nebuniile astea să înceteze.

— Nu eu am interesul, ci Vinicius, spuse Petronius. Pentru Vinicius aş vrea să salvez o fată, însă nu pot, pentru că am căzut în dizgraţia lui Ahenobarbus.

— Cum asta? Nu observi că împăratul se apropie din nou de tine şi începe să discute cu tine? Şi am să-ţi spun şi de ce. Se gândeşte iarăşi la călătoria în Achaia, unde urmează să declame cântece greceşti compuse de el însuşi. Arde de dorinţa acestei călătorii şi în acelaşi timp tremură, gândindu-se la firea ironică a grecilor. E convins că-l aşteaptă sau cel mai mare triumf, sau cel mai mare insucces. Are nevoie de un sfetnic bun şi ştie că mai bun decât tine nu poate găsi. Asta-i cauza pentru care reintri în graţii.

— Lucan m-ar putea înlocui.

— Barbă-Arămie îl urăşte şi-n gândul lui i-a jurat moartea. Caută numai un pretext. Întotdeauna are nevoie de pretexte pentru a salva aparenţele. Lucan ştie că trebuie să se grăbească.

— Pe Castor! zise Petronius. Se poate. Însă aş mai avea o posibilitate să revin rapid în graţii.

— Care?

— Să-i comunic lui Barbă-Arămie ce mi-ai spus adineauri.

— Eu n-am spus nimic! strigă Scevinus, tulburat, însă Petronius îi puse o mână pe umăr:

— L-ai numit nebun pe Cezar, ai pomenit de venirea lui Pison pe tron şi ai spus: „Lucan ştie că trebuie să se grăbească". Cu ce vreţi să vă grăbiţi, carissime?

Scevinus păli. Un timp se priviră ochi în ochi.

— N-ai să-i comunici.

— Pe şoldurile zeiţei Cipris! Ce bine mă cunoşti! Nu! N-am să-i comunic. N-am auzit nimic, dar nici nu vreau să aud nimic… înţelegi? Viaţa e prea scurtă ca să merite să întreprinzi ceva. Te rog doar să-l vizitezi azi şi pe Tigellinus şi să discuţi cu el tot aşa de mult, despre orice vei vrea.

— De ce?

— Dacă vreodată Tigellinus îmi va spune: „Scevinus a fost la tine", să-i pot răspunde: „În aceeaşi zi a fost şi la tine".

Scevinus, auzind asta, frânse bastonul de fildeş pe care-l avea în mână şi spuse:

— Fie ca relele să se ducă o dată cu bastonul ăsta. Azi voi fi la Tigellinus, apoi la banchet la Nerva, Ai să fii şi tu, nu-i aşa? În orice caz, la revedere pe poimâine în amfiteatru, când vor da reprezentaţie ultimii creştini!… La revedere!

— Poimâine, repetă Petronius când rămase singur. Deci nu-i timp de pierdut. Ahenobarbus are într-adevăr nevoie de mine în Achaia. Poate că are să ţină seamă de mine.

Se hotărî să încerce ultima şansă.

La banchet la Nerva, împăratul însuşi ceru ca Petronius să stea în faţa lui. Voia să vorbească cu el despre Achaia şi despre reprezentaţia cu cele mai mari perspective de succes. Îl interesau mai ales atenienii, de cere se temea. Ceilalţi curteni ascultau discuţia foarte atenţi, pentru ca, prinzând

fărâme din părerile lui Petronius, să le expună mai târziu drept ale lor.

— Am impresia că până acum n-am mai trăit, spuse Nero şi că abia în Grecia mă voi naşte!

— Te vei naşte pentru o nouă glorie şi pentru nemurire, răspunse Petronius.

— Sunt convins că aşa va fi şi că Apollo nu se va dovedi invidios. Dacă voi avea succes, am să-i ofer o hecatombă, cum n-a mai primit nici un zeu până acum.

Scevinus începu să recite o poezie din Horatius:

Sic te diva Cypri,
sic fratres Helenae, lucida sidera,
ventorumque regat pater[159]*...*

— Corabia ne aşteaptă la Neapolis, spuse împăratul.

Atunci Petronius se ridică şi, privindu-l pe Nero drept în ochi, spuse:

— Permite, divine, ca mai întâi să fac o petrecere de nuntă la care să te invit pe tine înaintea altora.

— Nuntă? A cui? întrebă Nero.

— A lui Vinicius cu fiica regelui ligienilor şi ostateca ta. Adevărat că-i în închisoare acum, însă mai întâi de toate, ca ostatecă, nu poate fi întemniţată, iar, în al doilea rând, ai permis tu însuţi lui Vinicius s-o ia de nevastă. Deoarece hotărârile tale, ca ale lui Zeus, sunt irevocabile, vei porunci să fie eliberată din închisoare, iar eu o voi da mirelui.

Sângele rece şi siguranţa cu care vorbea Petronius îl intimidară pe Nero, care se intimida ori de câte ori îi vorbea cineva pe tonul acesta.

— Ştiu, răspunse, plecând ochii, m-am gândit la ea şi la uriaşul care l-a sugrumat pe Croton.

— În cazul acesta, sunt amândoi salvaţi, răspunse calm Petronius.

Tigellinus îi sări în ajutor stăpânului său.

— Ea-i în închisoare din voia împăratului şi tu însuţi Petronius, ai spus că hotărârile lui sunt irevocabile.

Toţi cei de faţă, cunoscând povestea lui Vinicius şi a Ligiei, ştiau perfect despre ce-i vorba, aşa că tăcură, curioşi să vadă cum se va termina discuţia.

— Ea-i în închisoare împotriva voinţei împăratului şi din greşeala ta, fiindcă nu cunoşti legile popoarelor, răspunse Petronius apăsat. Tu, Tigellinus, eşti un om naiv, dar cred că n-ai să afirmi că ea a dat foc Romei, căci chiar dac-ai afirma asta, împăratul nu te-ar crede.

Nero îşi revenise. Clipea des din ochii lui miopi, cu o expresie de extremă răutate pe faţă.

— Petronius are dreptate, spuse el.

Tigellinus îl privi, mirat.

— Petronius are dreptate, repetă Nero. Mâine i se vor deschide porţile închisorii, iar despre petrecerea de nuntă vom discuta poimâine în amfiteatru.

„Am pierdut din nou”, se gândi Petronius. Întorcându-se acasă, era atât de sigur de moartea Ligiei, încât a doua zi trimise la amfiteatru un libert de încredere să cadă la învoială cu administratorul de la spoliarum pentru eliberarea cadavrului ei, pe care voia să-l dea lui Vinicius.

Capitolul LXVI

În vremea lui Nero deveniră obişnuite spectacolele date seara atât la circ, cât şi în amfiteatre, lucru foarte rar, chiar excepţional, înainte. Curtenilor le plăceau, căci după ele urmau

de regulă banchetele ce ţineau până dimineaţa. Deşi poporul era sătul de sânge, totuşi, când se răspândi vestea că vine sfârşitul jocurilor şi că ultimii creştini urmează să moară la spectacolul din seara aceea, o mulţime imensă umplu amfiteatrul. Curtenii se prezentară toţi ca unul. Bănuiau că n-o să fie o reprezentaţie obişnuită şi că împăratul hotărâse să facă un spectacol tragic clin durerea lui Vinicius. Tigellinus păstrase secretul martiriului pregătit pentru logodnica tânărului tribun, ceea ce excita la culme curiozitatea oamenilor. Cei care-o întâlniseră cândva pe Ligia în casa lui Plautius, povesteau acum minuni despre frumuseţea ei. Ceilalţi se întrebau dacă într-adevăr au s-o vadă astăzi în arenă, fiecare explicându-şi în felul său răspunsul pe care-l dăduse împăratul lui Petronius la Nerva. Unii presupuneau că Nero într-adevăr va da, ori poate c-a şi dat fata lui Vinicius. Îşi spuneau că ostateca fiind liberă să cinstească orice zei i-ar fi fost pe plac, legea popoarelor nu îngăduia să fie pedepsită.

Nesiguranţa, aşteptarea şi curiozitatea puseră stăpânire pe toţi spectatorii, împăratul veni mai devreme ca de obicei şi, o dată cu venirea lui, începură din nou şuşotelile. Cu siguranţă avea să se întâmple ceva extraordinar. În afară de Tigellinus şi Vatinius, pe Nero îl mai însoţea şi Cassius, un centurion uriaş şi foarte puternic, pe care împăratul îl lua cu el numai atunci când voia să aibă ia îndemână un apărător, de exemplu, când îi venea chef să facă escapade nocturne în Subura, unde punea la cale aşa-numita sogatio adică aruncarea în aer cu o manta soldăţească a fetelor întâlnite pe drum. Se observă de asemenea că şi în amfiteatru fuseseră luate unele măsuri de precauţie. Străjile pretoriene erau mai numeroase şi se aflau sub comanda tribunului Subrius Flavius, cunoscut prin ataşamentul său orb faţă de Nero. Atunci înţeleseră că împăratul s-a asigurat

împotriva unui eventual gest disperat al lui Vinicius.

Toate privirile se aţinteau pline de curiozitate spre locul unde şedea nefericitul logodnic. Foarte palid, cu fruntea acoperită de broboane de sudoare, Vinicius era şi el nesigur, ca şi ceilalţi spectatori, şi neliniştit până în străfundul sufletului. Petronius, neştiind precis ce va urma, nu-i spusese nimic. Îl întrebase numai, când se întorsese de la Nerva, dacă e gata pentru orice şi apoi, dacă va veni la spectacol. Vinicius îi răspunse la amândouă întrebările scurt: „Da!", însă îl trecuseră fiori de gheaţă prin tot trupul, bănuind că Petronius nu întreabă fără motiv. Cum de la o vreme trăia parcă numai pe jumătate, împăcat cu gândul morţii sale şi a Ligiei, care avea să fie pentru amândoi eliberare şi reunire, acum trebui să înţeleagă că altceva-i să te gândeşti de departe la ultima clipă ca la o adormire uşoară şi altceva să vii să priveşti chinul unei fiinţe care ţi-e mai dragă decât viaţa. Toate suferinţele îndurate mai demult reînviară. Disperarea care se potolise urla din nou în sufletul lui. Reveni vechea dorinţă de-a o salva pe Ligia cu orice preţ. De dimineaţă, voise să intre în cunicule, să se convingă că Ligia se află acolo, însă străjile pretoriene păzeau toate intrările şi poruncile erau atât de aspre, încât soldaţii, chiar şi cei cunoscuţi, nu se lăsară convinşi nici de rugăminţi, nici de aur. Lui Vinicius i se părea că nesiguranţa are să-l omoare înainte de a vedea spectacolul. Undeva, în adâncul sufletului, pâlpâia speranţa că poate Ligia nu-i în amfiteatru şi că tot zbuciumul lui e neîntemeiat şi se agăţa cu disperare de această speranţă. Îşi spunea că Christos ar fi putut s-o ia din închisoare, dar n-o să îngăduie să fie chinuită în circ. Până acum se împăcase cu ideea că orice s-ar întâmpla ar fi după voia lui Christos, dar când, respins de la uşile cuniculelor, se întoarse la locul lui în amfiteatru, şi când din privirile curioase îndreptate spre el înţelese că şi cele mai

îngrozitoare presimţiri s-ar putea realiza, începu să implore în gând salvarea ei, cu o ardoare care aducea a ameninţare. „Tu poţi!”, repeta el, strângând pumnii convulsiv. „Tu poţi!” Până atunci, nici nu bănuise cât avea să fie de groaznic momentul acesta. Fără să-şi dea seama limpede de ce se petrece cu el, un vag presentiment îi spunea că, dacă va vedea chinurile Ligiei, dragostea lui pentru Christos se va schimba în ură, iar credinţa lui în disperare. Şi se temea de acest presentiment care putea să-l supere pe Christos, de la care el cerşea îndurare şi o minune. Nu mai cerea viaţa ei, ci doar moartea ei mai înainte de a fi scoasă în arenă, şi din adâncul nemăsurat al durerii lui, repeta în gând: „Măcar asta nu mi-o refuza şi eu am să Te iubesc şi mai mult decât Te-am iubit până acum!”. În cele din urmă, gândurile lui se învolburară ca valurile zbuciumate de furtună. Se trezea în el dorinţa de răzbunare şi de sânge. Simţea o dorinţă nebunească să se arunce asupra lui Nero şi să-l sugrume de faţă cu toţi spectatorii, dar îşi dădea seama că dorinţa lui îl supără pe Christos, fiindcă-i nesocoteşte poruncile. În anumite clipe, spera că grozăvia pe care o aştepta tremurând va fi împiedicată de o mână atotputernică şi mărinimoasă, însă imediat îşi spunea întristat că El, care ar fi putut cu un semn să dărâme circul acesta şi s-o salveze pe Ligia, o părăsise totuşi, deşi ea credea în El şi-L iubea din toate puterile inimii sale curate. Iată, ea zace acolo în cuniculum-ul întunecos, slabă, dezarmată, părăsită la cheremul paznicilor abrutizaţi, trăindu-şi poate ultimele clipe, iar el trebuie să aştepte neputincios în amfiteatrul acesta îngrozitor, fără să ştie ce chin au născocit pentru ea şi ce are să vadă peste câteva clipe. În cele din urmă, ca omul care se prăbuşeşte într-o prăpastie şi se agaţă de orice smoc de iarbă, aşa se agăţă şi el din răsputeri de gândul că totuşi numai credinţa o poate salva.

Doar nici nu le mai rămăsese altceva! Iar Petru a spus că credinţa poate muta munţii din loc.

Cu un efort disperat, strivi în sine orice îndoială şi toată fiinţa lui se strânse ghem într-un singur gând: „Cred!” şi aştepta minunea.

Însă, aşa cum o coardă prea mult întinsă trebuie să pocnească, şi pe el efortul îl frânse. O paloare cadaverică îi acoperi faţa şi trupul începu să-i înţepenească. Îşi spuse că rugămintea lui a fost ascultată, căci, iată, moare. Fără îndoială murise şi Ligia şi Christos îl cheamă acum la el. Arena, togile albe ale nenumăraţilor spectatori, lumina miilor de lămpi şi torţe, toate pieriră din ochii lui.

— Eşti bolnav, îi spuse Petronius. Porunceşte să fii dus acasă.

Şi, fără să se sinchisească de ce-ar putea spune împăratul, se ridică să-l sprijine pe Vinicius şi să iasă cu el. Inima i se umpluse ele milă. Pe lângă asta, îl irita la culme faptul că Cezarul se uita prin smarald la Vinicius, studiind cu satisfacţie frământarea lui, poate pentru ca pe urmă, s-o descrie în strofe patetice şi să câştige aplauzele auditorilor.

Vinicius clătină din cap. Putea să moară aici în amfiteatru, dar nu putea pleca. Doar reprezentaţia trebuia să înceapă din clipă în clipă.

Aproape în acelaşi moment, prefectul oraşului aruncă batista roşie în faţă şi la semnul acesta scârţâi drugul de la o poartă ce se deschidea în dreptul podiumului împărătesc şi din hruba întunecoasă ieşi în arena luminată Ursus.

Uriaşul clipi din ochi, orbit de lumina arenei, după aceea se duse în mijlocul ei, uitându-se curios în jurul său. Curtenii şi cea mai mare parte a spectatorilor ştiau că el îl sugrumase pe Croton, aşa că apariţia lui stârni un murmur de uimire. În Roma nu se ducea lipsă de gladiatori care depăşeau mult statura obişnuită a oamenilor, însă un uriaş ca el ochii quiriţilor nu văzuseră încă. Cassius, care stătea pe podium în spatele

Cezarului, părea un om mărunt pe lângă ligian. Senatorii, vestalele, împăratul, curtenii şi poporul priveau cu încântare de cunoscători şi amatori la pulpele lui puternice, groase ca nişte trunchiuri de copac, la pieptul lui cât două scuturi lipite şi la braţele-i herculeene. Rumoarea creştea. Pentru mulţimea asta nu exista o plăcere mai mare decât să vadă asemenea muşchi jucând în încordarea luptei. Rumoarea se transformă în ovaţii. Lumea se întreba unde trăieşte tribul din care se nasc asemenea uriaşi. Iar el, stătea în mijlocul amfiteatrului, gol, asemănător unui colos de piatră, cu faţa lui de barbar îngândurată şi tristă. Văzând arena pustie se uita mirat cu ochii lui albaştri când la spectatori, când la împărat, când la gratiile de la cuniculum, de unde-şi aştepta călăii.

În clipa când intrase în arenă, în inima lui de om simplu tresărise pentru ultima oară speranţa că poate-l aşteaptă crucea, însă când nu văzu nici crucea, nici groapa săpată, se gândi că nu-i demn de favoarea asta şi că-l aşteaptă o altă moarte, cu siguranţă colţii fiarelor. Era neînarmat şi hotărât să piară aşa cum se cuvenea unui credincios al „Mielului", liniştit şi răbdător. Deocamdată, mai voia să se roage Mântuitorului, aşa că îngenunchind în arenă, îşi împreună mâinile şi ridică privirile spre stelele care se zăreau licărind pe boltă.

Atitudinea lui nu plăcu mulţimii. Era sătulă de creştinii ăştia care mureau ca oile. Ştia că dacă uriaşul acesta nu vrea să se apere, spectacolul eşuează. Ici şi colo, se auziră şuierături. Unii începură să strige după mastigofori, a căror sarcină era să-i biciuiască pe gladiatorii care nu voiau să lupte. Curând însă se liniştiră. Nimeni nu ştia ce-l aşteaptă pe uriaş şi dacă n-o să vrea să lupte când s-o întâlni faţă-n faţă cu moartea.

Nu aşteptară mult. Deodată, răsună larma stridentă a trompetelor de alamă şi la semnalul acesta se deschise poarta de gratii din faţa

podiumului împăratului, şi se năpusti în arenă, însoţit de larma bestialilor, un zimbru german monstruos purtând pe cap trupul gol al unei femei.

— Ligia! Ligia! strigă Vinicius.

Îşi duse mâinile la tâmple, se crispă ca un om străpuns de lance şi cu o voce horcăită, neomenească, începu să repete:

— Cred! Cred!… Christe! O minune!

Nici nu simţi că în clipa aceea Petronius îi acoperi capul cu toga. I se părea că moartea sau durerea îi luase vederile. Un gol imens se căscă în el. În cap nu mai avea nici un gând. Doar buzele-i repetau în neştire:

— Cred! Cred! Cred!

Dintr-o dată, amfiteatrul amuţi. Curtenii se ridicară toţi ca unul de pe locuri, căci în arenă se petrecea ceva extraordinar. Ligianul cel umil şi gata de moarte, văzând-o pe prinţesa lui între coarnele fiarei sălbatice, sări ca ars şi cu spinarea arcuită începu să alerge dintr-o parte spre fiara furioasă.

Mulţimea scoase un strigăt scurt de uimire, apoi se adânci în tăcere. Ligianul ajunsese la zimbrul dezlănţuit şi-l apucase de coarne.

— Priveşte! strigă Petronius, smulgând toga de pe capul lui Vinicius. Acesta se ridică cu faţa albă ca varul şi începu să se uite în arenă cu o privire sticloasă, năucă.

În vastul amfiteatru părea că nimeni nu mai răsuflă. Se putea auzi şi o muscă zburând. Oamenii nu-şi credeau ochilor. De când era Roma nu se mai văzuse aşa ceva.

Ligianul ţinea fiara de coarne. Picioarele i se afundaseră în nisip până deasupra gleznelor, spatele i se curbase ca un urc încordat, capul nu i se mai vedea dintre umeri, muşchii braţelor i se umflaseră, încât pielea sta să plesnească. Şi zimbrul fu oprit în loc. Omul şi fiara stăteau acum nemişcaţi. Spectatorii avură o clipă impresia că văd un grup statuar cioplit în piatră, reprezentând

vreo ispravă de-a lui Hercule sau Tezeus. În nemişcarea lor însă se vedea încordarea fantastică a celor două forţe care luptau intre ele. Zimbrul se cufundase, ca şi omul, cu picioarele în nisip, iar corpul lui negru şi păros se încovoiase, de semăna cu o sferă uriaşă. Care va ceda mai curând, care va cădea mai repede, iată întrebarea care în clipa asta, pentru aceşti adoratori ai luptei avea mai mare importanţă decât propria lor soartă, decât însuşi imperiul roman şi dominaţia lui asupra lumii. Ligianul era acum pentru ei un semizeu demn de adoraţie. Însuşi Cezarul se ridicase în picioare. El şi Tigellinus, auzind de puterea omului, puseseră la cale dinadins acest spectacol şi-şi spuneau în bătaie de joc: „Să mai învingă şi zimbrul pe care o să i-l alegem noi, dacă poate, acest ucigaş al lui Croton". Acum, se uitau uimiţi la tabloul pe care-l aveau în faţa lor, fără să le vină a crede că asta ar putea să fie aievea. În amfiteatru puteau fi văzuţi oameni care, ridicând mâinile în sus, rămăseseră împietriţi în atitudinea asta. Altora sudoarea le îmbrobonase fruntea, de parcă ei s-ar fi luptat cu fiara. În circ nu se auzea decât sfârâitul torţelor şi zgomotul picăturilor de smoală. Spectatorilor le pierise glasul, în schimb inima le zvâcnea în piept aproape să-l spargă. Părea că lupta durează de-o veşnicie.

Omul şi fiara continuau să stea în încordarea asta teribilă, implântaţi parcă în pământ.

Deodată, un muget surd, un geamăt înecat se auzi din arenă, urmat de un strigăt izbucnit din toate piepturile. Apoi din nou se lăsă tăcere. Oamenii credeau că visează. Capul gigantic al zimbrului începuse să se răsucească încet sub mâinile de fier ale barbarului.

Faţa ligianului, gâtul şi braţele se înroşiseră ca purpura, spatele lui se arcuise şi mai mult. Se vedea că-şi adună ultimele puteri şi că n-au să-i ajungă pentru mult timp.

Mugetul gemut al zimbrului se schimbă într-un horcăit de durere, amestecându-se cu respiraţia gâfâită a uriaşului. Capul fiarei continua să se răsucească, încet, dar tot mai mult. Din bot îi atârna o limbă lungă, înspumată.

Încă o clipă şi spectatorii care se aflau mai aproape auziră un trosnet de oase zdrobite. Fiara se prăbuşi la pământ cu grumazul frânt.

Uriaşul dezlegă repede frânghia de pe coarnele zimbrului şi luând pe fecioară pe braţe, începu să răsufle grăbit.

Faţa îi pălise, părul umezit i se lipise de tâmple, umerii şi braţele-i erau înecate în sudoare. Câteva clipe rămase nemişcat, buimac, apoi ridică ochii şi începu să se uite la spectatori.

Mulţimea parcă înnebunise.

Pereţii clădirii se cutremurau de urletele celor câteva zeci de mii de spectatori. De când se pomenise, reprezentaţiile nu mai stârniseră aşa delir. Cei din rândurile de sus coborau spre arenă, înghesuindu-se în trecerile dintre bănci, ca să-l vadă mai de aproape pe viteaz. De pretutindeni, se auzeau voci care cereau clemenţă. Voci pătimaşe, insistente, care în curând se transformară într-un strigăt general. Uriaşul îi cucerise pe aceşti romani îndrăgostiţi de forţa fizică – şi devenise acum cea mai importantă persoană din Roma.

— El înţelese că poporul cere pentru el viaţa şi libertatea. Poate însă că nu le voia numai pentru el. O clipă privi în jur, peste amfiteatru, apoi se apropie de podiumul împăratului şi, legănând trupul fetei pe braţele întinse, ridică ochii cu o expresie de implorare, parc-ar fi spus:

— De ea îndurați-vă! Pe ea salvați-o! Eu pentru ea am făcut asta! Spectatorii înțeleseră perfect ce cerea. Văzând pe fata leșinată, care, pe brațele uriașului ligian părea un copil, emoția cuprinse mulțimea, pe cavaleri și pe senatori. Trupul ei firav, alb, parcă cioplit din alabastru, leșinul ei, pericolul îngrozitor din care-o eliberase uriașul și, în sfârșit, frumusețea ei și ataşamentul lui zguduiră inimile. Unii credeau că-i este tată și cerșește îndurare pentru copilul lui. Mila izbucni deodată ca o flacără. Erau sătui de sânge, de moarte, de chinuri. Voci înăbușite de lacrimi începură să ceară îndurare pentru amândoi.

Între timp, Ursus înainta în jurul arenei și, legănând mereu fata pe braţe, prin gesturi și priviri implora clemență pentru ea. Deodată, Vinicius se smulse de la locul lui, sări peste balustrada care despărțea primele locuri de arenă și, alergând la Ligia, îi acoperi cu toga trupul gol.

Apoi își sfâșie tunica pe piept, dezveli cicatricele rămase de la rănile primite în războiul cu armenii și întinse brațele spre popor.

Exaltarea mulțimii depăși orice limite. Începu să tropăie și să urle. Vocile care ceruseră îndurarea deveneau acum amenințătoare. Poporul intervenea nu numai pentru atlet, dar sărea în apărarea fetei, a ostașului și a iubirii lor. Mii de spectatori se întoarseră spre împărat cu pumnii strânși, cu ochii scăpărând de mânie. Cezarul însă întârzia, șovăia. Nu-l ura pe Vinicius și nici la moartea Ligiei nu ținea în mod special, ar fi preferat însă să vadă trupul fetei sfâșiat de coarnele zimbrului, sau rupt de colții fiarelor. Cruzimea lui, imaginația lui bolnavă, simțurile lui degenerate găseau o anumită plăcere în asemenea scene. Și iată că acum poporul voia să-l lipsească de această desfătare. Chipul i se strâmbă de mânie. Amorul propriu nu-i permitea să se supună voinței mulțimii, dar nici nu îndrăznea să i se împotrivească, fiindcă era fricos din fire.

Începu să se uite în jurul său, căutând să vadă măcar printre curteni degete îndreptate în jos în semn de moarte. Însă Petronius ţinea palma în sus, privindu-l ţintă, aproape sfidător. Superstiţiosul Vestinus, înclinat spre entuziasm care se temea de spirite, dar nu se temea de oameni, dădea semn de iertare. De asemenea senatorul Scevinus şi Nerva, şi Tullius Senecion, de asemenea bătrânul, faimosul comandant de oşti Ostorius Scapula, şi Antistius, şi Pison, şi Vetus, şi Crispinus, şi Minutius Termus, şi Pontius Telesinus, şi omul cel mai serios, cinstit din popor, Thraseas. Împăratul îndepărtă smaraldul de la ochi cu o expresie de dispreţ şi jignire, când deodată Tigellinus, care voia să-i facă în necaz lui Petronius, se aplecă şi spuse:

— Nu ceda, divine. Îi avem pe pretorieni.

Nero se întoarse spre locul unde se afla comandantul detaşamentului de pretorieni, asprul Subrius Flavius, care-i era devotat din tot sufletul şi văzu un lucru nemaipomenit. Faţa bătrânului şi neînduplecatului tribun era scăldată în lacrimi. Şi el ţinea mâna ridicată în semn de iertare.

Între timp, mulţimea începuse să se înfurie. Bătea din picioare, stârnind valuri de praf, care învăluiau amfiteatrul. Printre strigăte s-auzea: „Ahenobarbus! Matricid! Incendiator!”

Nero se sperie. În circ poporul era stăpân atotputernic. Împăraţii precedenţi, şi mai ales Caligula, îşi permiteau uneori să hotărască împotriva lui, ceea ce întotdeauna provoca revolte, care deseori ajungeau la vărsări de sânge. Nero însă nu putea risca aşa ceva. Mai întâi, fiind comediant şi cântăreţ, avea nevoie de aplauzele poporului, iar în al doilea rând, îi era necesar sprijinul plebei împotriva senatului şi a patricienilor şi, în sfârşit după incendiul Romei, se străduia prin toate mijloacele să-l atragă de partea sa, canalizându-i mânia împotriva creştinilor în cele din urmă, înţelese că ar fi periculos să i se

împotrivească. Revolta, începută în circ, ar fi putut cuprinde tot oraşul şi să aibă urmări incalculabile.

Se mai uită încă o dată la Subrius Flavius, la centurionul Scevinus, ruda senatorului, la soldaţi şi, văzând pretutindeni sprâncene încruntate, feţe emoţionate şi ochii aţintiţi asupra lui, făcu semn de graţiere.

Un tunet de aplauze îi răspunse. Poporul era de acum sigur de viaţa condamnaţilor. Din clipa asta, ei intrau sub ocrotirea lui şi nici împăratul n-ar fi îndrăznit să-i mai urmărească cu răzbunarea sa.

Capitolul LXVII

După eliberarea Ligiei, Vinicius şi Ursus mergeau alături, grăbindu-se s-o dea cât mai repede în grija medicului grec. Mergeau în tăcere, căci după emoţiile prin care trecuseră nu mai aveau putere să vorbească. Vinicius mai era încă buimac. Îşi spunea într-una că Ligia-i salvată, că n-o mai ameninţă nici o închisoare, nici moartea la circ, că nenorocirile lor s-au terminat o dată pentru totdeauna şi o duce acasă, ca să nu se mai despartă de ea niciodată. I se părea însă că pluteşte într-un vis şi că ceea ce i se întâmplă nu-i realitate. Din când în când, se apleca spre lectica deschisă să se uite la chipul drag, care în lumina lunii părea adormit, şi-şi repeta în gând: „Ea e! Christos a salvat-o!" îşi aminti că în spoliarum unde-a dus-o împreună cu Ursus pe Ligia, a venit un medic necunoscut şi l-a asigurat că fata trăieşte şi că va trăi. La gândul acesta, bucuria îl ameţea şi se

sprijinea de braţul lui Ursus, nemaiputând merge singur. Iar Ursus se uita la cerul presărat cu stele şi se ruga.

Mergeau repede printre casele albe, proaspăt construite, care străluceau în lumina lunii. Oraşul era pustiu. Ici şi colo, numai grupuri de oameni încununaţi cu iederă cântau şi dansau în sunetul flautelor, bucurându-se de noaptea minunată şi de sărbătoarea jocurilor. Abia când ajunseră aproape de casă, Ursus se opri din rugăciune şi începu să vorbească încet ca şi cum s-ar fi temut să n-o trezească pe Ligia:

— Stăpâne, Mântuitorul a salvat-o de la moarte. Când am văzut-o între coarnele zimbrului, am auzit în sufletul meu o voce: „Apăr-o!" A fost cu siguranţă glasul Mielului. Închisoarea mi-a secătuit puterile, dar El mi le-a dat înapoi pentru clipa aceea şi El a inspirat mila acestui popor crud. Fie voia Lui!

Iar Vinicius răspunse:

— Slăvit fie numele lui!…

Şi nu putu continua, fiindcă-l înecă plânsul. Îl cuprinse o dorinţă nestăpânită să se arunce la pământ şi să mulţumească Mântuitorului pentru minune şi îndurare.

Între timp, ajunseră acasă. Servitorii, anunţaţi printr-un sclav trimis înainte, îi întâmpinară ca un roi. Pavel din Tars convertise încă de la Antium o mare parte din oamenii aceştia. Necazurile lui Vinicius le erau cunoscute. Când văzură victimele smulse din ghearele lui Nero, bucuria lor fu fără margini. Medicul Teocles o consultă pe Ligia şi declară că n-a suferit nici o lovitură mai gravă şi că, după ce-i va trece slăbiciunea cauzată de frigurile din închisoare, are să se însănătoşească.

Luciditatea îi reveni încă în noaptea aceea. Trezindu-se într-un cubiculum somptuos, luminat de lămpi de Corint, în parfum de verbină, nu-şi dădea seama unde este şi ce se petrece cu ea. Îi mai stăruia în minte amintirea clipei când fusese

legată de coarnele unui zimbru împiedicat în lanţuri, iar acum, văzând faţa lui Vinicius aplecată asupra ei, luminată de lumina blând colorată, îşi închipui că au părăsit pământul. Gândurile i se învălmăşeau în creierul slăbit de febră, credea că s-au oprit undeva, în drum spre cer, din cauza oboselii şi slăbiciunii ei. Nemaisimţind nici o durere, îi zâmbi lui Vinicius şi voi să-l întrebe unde sunt. Dintre buzele ei însă ieşi doar o şoaptă, în care Vinicius abia putu să-şi desluşească numele.

Îngenunche lângă ea şi, punându-i uşor mâna pe frunte, spuse:

— Christos te-a salvat şi mi te-a redat!

Buzele ei se mişcară, şoptind ceva neînţeles. Închise pleoapele, suspină uşor şi adormi profund. Era somnul pe care-l aştepta medicul Teocles şi care-i da certitudinea însănătoşirii.

Vinicius rămase lângă ea, îngenuncheat, cufundat în rugăciune. Cu sufletul topit de iubire, îşi uită de sine. Teocles intră de câteva ori în cubiculum, de câteva ori apăru de după draperie Eunice cu părul de aur, în cele din urmă, cocorii crescuţi în grădină începură să ţipe, anunţând zorile, el însă continua să se roage, în extaz, cu inima prefăcută într-o făclie aprinsă pe altarul lui Christos, drept mulţumire pentru cele două suflete salvate aproape în clipa înălţării lor la cer.

Capitolul LXVIII

După eliberarea Ligiei, nevoind să-l supere pe împărat, Petronius îl urmă împreună cu alţi curteni, la Palatin. Voia să audă ce se va discuta acolo şi mai ales să-şi dea seama de intenţiile lui Tigellinus, care ar putea născoci ceva nou pentru pierderea fetei. E adevărat că şi ea şi Ursus

intraseră sub ocrotirea poporului şi fără riscul unei revolte nimeni nu mai putea să se atingă de ei. Petronius însă, cunoscând ura pe care i-o purta prefectul pretorienilor, presupuse că acesta, neputând să-l lovească direct, are să caute să lovească măcar în nepotul lui.

Nero era supărat şi nervos fiindcă reprezentaţia se terminase cu totul altfel decât dorise el. Nici nu se uită la Petronius, dar acesta, fără să se sinchisească de el şi, cu dezinvoltura lui caracteristică de arbitru al eleganţei, îi spuse:

— Ştii, divine, la ce m-am gândit? Scrie un poem despre fata pe care ordinul stăpânului lumii o eliberează dintre coanele zimbrului sălbatic şi o redă iubitului ei. Grecii sunt sentimentali. Sunt sigur că are să-i încânte un asemenea poem.

Deşi enervat, lui Nero îi plăcu ideea, mai întâi, ca temă pentru un poem, iar în al doilea rând, fiindcă dădea prilejul să se laude singur, ca stăpân mărinimos al lumii. Privi cu interes la Petronius şi zise:

— Da! Poate că ai dreptate! Dar se cuvine oare să cânt propria mea bunătate?

— Nu trebuie să-ţi pomeneşti numele. La Roma, au să ghicească despre cine-i vorba, iar din Roma veştile se răspândesc în toată lumea.

— Şi eşti sigur că are să placă în Achaia?

— Pe Pollux! rosti Petronius şi plecă mulţumit, căci acum era sigur că Nero, a cărui viaţă n-a fost decât o continuă adaptare a realităţii la ideile sale literare, n-o să lase să-i scape o temă ca asta, deci Tigellinus o să aibă mâinile legate. Asta nu schimbă însă intenţia lui de a-l expedia pe Vinicius din Roma, îndată ce sănătatea Ligiei are să permită o călătorie. De aceea, când îl văzu a doua zi, îi spuse:

— Du-o în Sicilia. Astăzi, din partea împăratului nu vă mai ameninţă nimic, însă Tigellinus e în stare să folosească chiar şi otrava, dacă nu din ură faţă de voi, atunci faţă de mine.

Vinicius îi zâmbi şi răspunse:

— Ea a fost între coarnele unui zimbru sălbatic şi Christos a salvat-o.

— Jertfeşte-i o sută de boi, răspunse Petronius, uşor iritat, dar nu-l pune în situaţia să fie nevoit s-o salveze pentru a doua oară… îţi aminteşti cum l-a primit Eol pe Ulise, când s-a întors să-i ceară a doua oară vânt favorabil? Zeilor nu le place să se repete.

— Când are să se însănătoşească, răspunse Vinicius, am s-o duc Pomponiei Graecina.

— Şi ai să faci foarte bine, fiindcă aud că Pomponia zace bolnavă. Mi-a spus o rudă de-a lui Aulus, Antistius. Între timp, aici se vor petrece atâtea evenimente, încât oamenii au să uite de voi, iar în vremurile de astăzi, cei mai fericiţi sunt cei care au fost uitaţi. Fie ca Fortuna să vă dea soare iarna şi umbră vara!

Spunând acestea, îl lăsă pe Vinicius cu fericirea lui, iar el se duse să-l cerceteze pe Teocles cu privire la sănătatea şi viaţa Ligiei.

Însă pe ea n-o mai ameninţa nici un pericol. În închisoare, extenuată cum era după friguri, ar fi răpus-o aerul închis şi mizeria, aici însă, avea parte de cea mai atentă îngrijire şi nu numai de îndestulare, ci chiar de lux. Conform recomandărilor lui Teocles, după două zile începură s-o scoată în grădina vilei, unde rămânea ore în şir. Vinicius îi împodobea lectica cu anemone şi mai ales cu irişi ca să-i amintească de atrium-ul lui Aulus. Uneori, ascunşi în umbra copacilor bătrâni, discutau, ţinându-se de mâini, despre suferinţele şi spaimele prin care trecuseră. Ligia îi spunea că Christos l-a călăuzit anume pe o cale spinoasă, ca să-i schimbe sufletul şi să-l ridice spre el, iar Vinicius simţea că-i adevărat, fiindcă nu mai rămăsese nimic din el din fostul patrician care nu cunoştea altă lege decât propriile sale dorinţe. În aceste aduceri-aminte nu era amărăciune. Li se părea la amândoi că trecuseră

ani întregi şi că trecutul îngrozitor rămăsese undeva departe în urma lor. Deocamdată, trăiau într-o pace cum nu cunoscuseră niciodată până acum. O viaţă nouă, nespus de blândă li se deschidea în faţă. La Roma, împăratul putea să-şi facă de cap şi să umple de groază o lume întreagă, ei, ştiindu-se ocrotiţi de o fiinţă de sute de ori mai puternică, nu se mai temeau nici de răutatea lui, nici de nebuniile lui, de parcă ar fi încetat să mai fie stăpân peste viaţa sau moartea lor. O dată, pe la apusul soarelui, auziră venind din vivariile îndepărtate răgete şi urletele de fiare sălbatice. Cândva sunetele astea îl umpluseră de groază pe Vinicius, ca o prevestire rea. Acum se uitară unul la altul zâmbind, apoi amândoi ridicară ochii spre lumina asfinţitului. Din când în când, Ligia, încă foarte slăbită, adormea în liniştea grădinii. El veghea lângă ea şi, contemplându-i faţa adormită se gândea, fără să vrea, că nu mai e Ligia aceea pe care-a întâlnit-o la Aulus. Închisoarea şi boala o urâţiseră întrucâtva. Când o întâlnise la Aulus, şi mai târziu, când venise s-o răpească din casa lui Miriam, era minunată ca o statuie şi în aceiaşi timp delicată ca o floare. Acum, faţa ei era aproape transparentă, mâinile i se subţiaseră, trupul îi slăbise de boală, buzele îi păliseră şi chiar şi ochii păreau mai puţin azurii decât înainte. Eunice cea cu părul de aur, care-i aducea flori şi ţesături scumpe ca să-şi acopere picioarele, arăta pe lângă ea ca zeiţa Cipris. Estetul Petronius se străduia în zadar să descopere în ea frumuseţea de altădată şi, ridicând din umeri, se gândea că umbra asta din Câmpiile Elizee nu meritase atâta alergătură, atâta durere şi chinuri, care fuseseră cât p-aci să-l ucidă pe Vinicius. Însă Vinicius o iubea acum şi mai mult şi, în timp ce-i veghea somnul, avea impresia că veghează la căpătâiul întregii lumi.

Capitolul LXIX

Vestea despre miraculoasa salvare a Ligiei se răspândi repede printre puţinii creştini rămaşi. Credincioşii începură să vină s-o vadă pe aceea asupra căreia se revărsase bunătatea lui Christos. Veni mai întâi tânărul Nazarius cu Miriam, la care continua să se ascundă apostolul Petru, iar după ei veniră şi alţii. Toţi laolaltă, împreună cu Vinicius, Ligia, cu sclavii creştini ai lui Petronius îl ascultau cu evlavie pe Ursus povestind cum a răsunat în sufletul lui o voce care i-a poruncit să lupte cu fiara şi toţi plecau îmbărbătaţi. Cu speranţa că Christos n-are să îngăduie totuşi să fie nimiciţi până la unul adepţii săi, până când va veni el însuşi la judecata cea aspră. Speranţa asta le mai întărea inimile, căci prigoana nu încetase încă. Cine era denunţat că-i creştin, era luat imediat de vigilii oraşului la închisoare. Victime erau mai puţine, cea mai mare parte a credincioşilor fiind prinşi şi schingiuiţi. Cei rămaşi, fie că părăsiseră Roma şi aşteptau în provinciile îndepărtate trecerea furtunii, fie se ascundeau, neîndrăznind să se adune pentru rugăciuni comune decât în nisipăriile din afara oraşului. Erau totuşi urmăriţi şi deşi jocurile se terminaseră, erau păstraţi pentru următoarele sau judecaţi imediat. Cu toate că poporul roman nu mai credea că creştinii ar fi autorii incendiului oraşului, totuşi aceştia erau declaraţi duşmanii omenirii şi ai statului, iar edictul împotriva lor continua să fie în vigoare ca şi înainte.

Apostolul Petru nu îndrăzni multă vreme să apară în casa lui Petronius. În cele din urmă, într-o seară, Nazarius anunţă venirea lui. Ligia, care putea acum să umble, şi Vinicius alergară în întâmpinarea lui şi-i îmbrăţişară picioarele, iar el îi salută cu emoţie, fiindcă nu-i mai rămăsese multe oi în turma pe care i-o încredinţase Christos şi a cărei soartă o plângea acum inima lui mare. Când

Vinicius îi spuse: „Doamne! Datorită ţie, Mântuitorul mi-a redat-o”, el spuse: „Ţi-a redat-o pentru credinţa ta şi pentru ca să nu amuţească toate buzele care slăvesc numele Lui”. Poate că se gândea în clipa aceea la miile de credincioşi sfârtecaţi de fiare, la crucile din arene şi la stâlpii de foc din grădinile „Fiarei”, căci vorbise cu mare tristeţe. Vinicius şi Ligia observară că părul lui albise complet, trupul i se încovoiase, iar pe faţă avea întipărită atâta amărăciune, de parcă el ar fi îndurat toate chinurile prin care trecuseră victimele furiei şi nebuniei lui Nero. Amândoi însă erau convinşi că, de vreme ce Christos s-a supus el însuşi chinurilor şi morţii, nu poate să le ocolească nimeni. Li se sfâşia inima, văzându-l pe apostol apăsat de povara anilor, greutăţilor şi durerii. Vinicius, care voia s-o ducă pe Ligia peste câteva zile la Neapolis, unde urma s-o întâlnească pe Pomponia şi să meargă mai departe în Sicilia, îl imploră să părăsească Roma împreună cu ei.

Apostolul puse mâna pe creştetul lui şi răspunse:

— Aud în suflet cuvintele Domnului, care, pe malul lacului Tiberiadei mi-a spus: „Dac-ai fi mai tânăr, te-ai încinge şi-ai merge unde-ai vrea, dar după ce-ai îmbătrânit, întinzi mâinile să te încingă altul şi să te ducă acolo unde tu nu vrei”. E drept deci să merg după turma mea.

Ei rămaseră tăcuţi, neînţelegând ce spune, şi el adăugă:

— Truda mea ajunge la capătul ei, iar odihna am să mi-o aflu abia în casa Domnului.

Iar pe urmă le mai spuse:

— Ţineţi minte că v-am iubit cum îşi iubeşte un tată copiii, şi ceea ce veţi face în viaţă să faceţi spre lauda Domnului.

Ridică, tremurând, mâna lui bătrână şi-i binecuvântă, iar ei se lipiră de el, simţind că asta-i poate ultima binecuvântare pe care au s-o primească de la el.

Le-a fost scris să-l mai vadă o dată. Câteva zile mai târziu, Petronius a adus veşti îngrozitoare din Palatin. Se descoperise acolo că unul dintre liberţii împăratului era creştin. S-au găsit la el epistolele apostolilor Petru şi Pavel din Tars, precum şi scrisorile lui Iacov, Iuda şi Ioan. Şederea lui Petru la Roma era cunoscută dinainte lui Tigellinus, fusese însă convins că şi el pierise împreună cu miile de coreligionari. Acum ieşi la iveală că cei doi capi ai noii credinţe mai sunt încă în viaţă şi se află în capitală. Se hotărî să fie găsiţi şi prinşi cu orice preţ, socotindu-se că abia o dată cu moartea lor o să fie smulse ultimele rădăcini ale sectei duşmănoase. Petronius auzise de la Vestinus că împăratul însuşi a dat ordin ca în decurs de trei zile Petru şi Pavel din Tars să fie în închisoarea Mamertină şi că au fost trimise detaşamente întregi de pretorieni ca să scotocească prin toate casele din Transtiberim.

Auzind de asta, Vinicius se decise să meargă să-l avertizeze pe apostol. Seara, el şi Ursus, îmbrăcaţi în mantii galice, cu feţele acoperite, se duseră la casa lui Miriam, unde stătea Petru, tocmai la capătul celălalt al Transtiberimului, la poalele dealului Ianiculus. În drum, văzură case înconjurate de ostaşi, conduşi de nişte oameni necunoscuţi. Cartierul era neliniştit. În unele locuri se adunau grupuri de curioşi. Ici şi colo, centurionii îi cercetau pe cei prinşi, întrebându-i de Petru-Simion şi de Pavel din Tars.

Ursus şi Vinicius ajunseră cu bine, înaintea soldaţilor la locuinţa lui Miriam, în care îl găsiră pe Petru înconjurat de o mână de credincioşi. Tymotheus, ajutorul lui Pavel din Tars, şi Linus se aflau de asemenea lângă apostol.

Aflând de primejdie, Nazarius îi conduse pe toţi printr-un coridor ascuns, până la poarta grădinii, iar de acolo, la nişte cariere părăsite, la câteva sute de paşi de poarta dinspre Ianiculus. Ursus trebui să-l ducă pe Linus în braţe, căci

oasele acestuia, frânte în timpul torturilor, nu se vindecaseră încă. O dată ajunşi în catacombă, se simţiră în siguranţă şi, la lumina torţei pe care-o aprinse Nazarius, începură să se sfătuiască în şoaptă cum să salveze viaţa scumpă a apostolului.

— Doamne, îi spuse Vinicius, mâine în zori să te scoată Nazarius din oraş spre munţii Albani. Acolo te vom găsi noi şi te vom lua la Antium, unde aşteaptă o corabie care trebuie să ne ducă pe noi doi la Neapolis şi Sicilia. Fericită va fi ziua şi ceasul când vei păşi în casa mea şi vei binecuvânta căminul meu.

Ceilalţi îl aprobară, rugându-l pe apostol să primească.

— Ascunde-te, păstorule, căci nu mai poţi rămâne în Roma. Păstrează adevărul viu ca să nu piară o dată cu noi şi cu tine. Ascultă-ne pe noi care te rugăm ca pe un tată.

— Fă asta în numele lui Christos! spuseră ceilalţi, agăţându-se de veşmintele lui.

Iar el răspunse:

— Copiii mei! Cine ştie ceasul pe care mi l-a hotărât Domnul?

Nu spuse însă că n-o să părăsească Roma. Şovăia el însuşi, neştiind ce să facă. De multă vreme se strecurase în sufletul lui nesiguranţa şi chiar teama. Iată, turma lui era risipită, opera dărâmată, biserica, pe care înainte de incendiul oraşului o crescuse ca pe un copac minunat, se transformase în pulbere prin forţa „Fiarei". Nu mai rămăsese nimic în afară de lacrimi, nimic în afară de amintiri, chinuri şi moarte. Sămânţa dăduse roade bogate, dar diavolul le călcase în picioare. Armatele îngerilor nu veniseră în ajutor celor care pierdeau şi iată că Nero tronează în continuare cu glorie asupra lumii, îngrozitor, mai puternic decât oricând, stăpânul tuturor mărilor şi al întregului pământ. Adesea pe când se afla singur, pescarul ridicase mâinile spre cer şi întrebase: „Doamne! Ce să fac? Cum voi putea rămâne aici? Şi cum să

lupt eu, un bătrân neputincios, cu forţa colosală a Răului, căruia i-ai permis să domnească şi să învingă”?

Acesta era strigătul din adâncul durerii sale „Nu mai sunt oile pe care mi-ai poruncit să le pasc, nu mai este Biserica Ta. E pustiu şi doliu în cetatea Ta. Ce-mi porunceşti acum? Să rămân aici sau să călăuzesc rămăşiţele turmei, undeva peste mări, să slăvim acolo în taină numele Tău?”

Şovăia. Credea că adevărul viu nu piere şi trebuie să învingă, dar se gândea uneori că n-a venit încă timpul, că va veni abia atunci când Domnul va coborî pe pământ în ziua judecăţii, cu slavă şi cu puterea Lui nemărginită, mai mare decât cea a lui Nero.

Se gândea că dacă va părăsi Roma, credincioşii vor veni după el iar el îi va duce în pădurile umbroase ale Galileii, pe malul apei liniştite a Mării Tiberiada, la păstorii paşnici ca nişte porumbei, sau ca oile care pasc acolo pe pajiştile cu cimbru şi nard. Inima lui ostenită tânjea din zi în zi mai mult după linişte şi repaos, după lacul cunoscut, după Galileea, şi, tot mai des se adunau lacrimi în ochii bătrânului.

Iar când, pentru o clipă se decidea, îl încerca neliniştea. Cum să părăsească oraşul acesta în care s-a vărsat atâta sânge de martiri şi unde atâţia credincioşi au mărturisit adevărul în clipa morţii? Tocmai el să se ferească de jertfă? Şi ce va răspunde când Domnul are să-l întrebe? „Cum! Ei au murit pentru credinţa lor, iar tu ai fugit?”

Nopţile şi zilele lui se scurgeau în grijă şi frământare. Cei pe care-i sfârtecaseră leii, care fuseseră răstigniţi pe cruce, arşi în grădinile împăratului adormiseră întru Domnul după clipele de chin, iar el n-avea somn şi îndura chinurile mai mari decât cele născocite de călăi pentru victimele lor. Zorile albeau adesea acoperişurile caselor, când el mai chema încă din adâncul inimii sale îndurerate:

— Doamne, doar Tu mi-ai poruncit să vin aici şi să întemeiez cetatea Ta în acest cuib al Fiarei!

Treizeci şi patru de ani trecuseră de la moartea Domnului său şi nu aflase odihna. Cutreierase pământul cu toiagul în mână şi povestise despre „vestea cea bună". Puterile lui se epuizaseră în călătorii şi greutăţi până când, în cele din urmă, în această cetate, ca o inimă a omenirii, consolidase opera învăţătorului. O singură suflare de foc a răului însă o mistuise. Lupta trebuia luată de la început. Şi ce luptă! De o parte împăratul, senatul, poporul, legiunile cuprinzând într-un cerc de fier întreg pământul, nenumărate cetăţi, nenumărate ţinuturi, o putere cum nu mai văzuse omenirea, şi de cealaltă parte el, atât de apăsat de vârstă şi de trudă încât mâinile-i tremurânde abia mai reuşeau să ţină toiagul de călător.

În anumite momente, îşi spunea că nu-i în puterea lui să se măsoare cu împăratul Romei şi că opera asta n-o poate face decât Christos însuşi.

Toate aceste gânduri, pline de frământare, reveneau în mintea lui acum, când asculta rugăminţile ultimului grup dintre credincioşii săi, care repetau cu voci rugătoare:

— Ascunde-te, Rabbi, şi scoate-ne şi pe noi de sub puterea Fiarei. În cele din urmă, îşi plecă şi Linus fruntea chinuită în faţa lui:

— Doamne, zise el, Mântuitorul ţi-a poruncit să paşti oile sale, dar aici ele nu mai sunt, sau nu vor mai fi mâine. Du-te acolo, unde le mai poţi încă afla Cuvântul lui Dumnezeu încă mai dăinuieşte şi în Ierusalim, şi în Antiohia şi în Efes şi în alte oraşe. Ce obţii dacă rămâi la Roma? Când ai să cazi, ai să sporeşti doar triumful Fiarei. Lui Ioan, Domnul nu i-a hotărât sfârşitul vieţii. Pavel e cetăţean roman şi fără judecată nu-l pot da morţii, însă dacă asupra ta, învăţătorule, se va dezlănţui puterea infernului, atunci cei în care s-a năruit încrederea, vor întreba: „Cine este deasupra lui Nero?" Tu eşti piatra pe care se întemeiază Biserica lui Dumnezeu. Lasă-ne pe noi să murim, dar nu permite victoria Antichristului asupra Unsului lui Dumnezeu şi nu te întoarce aici, până când Domnul nu va înmuia inima celui care a vărsat sânge nevinovat.

— Priveşte lacrimile noastre! repetau toţi cei de faţă.

Lacrimi se scurgeau şi pe faţa lui Petru. După puţin timp, se ridică şi, întinzând mâinile peste cei îngenuncheaţi, spuse:

— Fie slăvit numele Domnului! Facă-se voia Lui!

Capitolul LXX

În zorii zilei următoare, doi oameni în negru înaintau pe calea Appia spre şesul Campaniei.

Unul era Nazarius, celălalt apostolul Petru, care părăsea Roma şi pe coreligionarii chinuiţi acolo.

Cerul la răsărit căpătase o nuanţă verzuie, care, încet, trecea în culoarea şofranului. Copacii cu frunze argintii, marmura albă a vilelor şi arcadele apeductelor căpătau contur, ieşind încet

din întuneric. Cerul se lumina treptat, luând tonuri aurii. Răsăritul parcă s-ar fi topit într-o apă roză şi Munţii Albani apărură vineţii, copleşiţi de lumină.

Aurora se oglindea în picăturile de rouă care tremurau pe frunzele copacilor. Ceaţa se rări, descoperind priveliştea vastă a şesului, cu case, cimitire, orăşele şi pâlcuri de arbori printre care străluceau albe coloane de temple.

Drumul era pustiu. Sătenii care aduceau legume în oraş probabil că nu apucaseră încă să se înhame la cărucioarele lor. Plăcile de piatră, cu care era pavat drumul până în munţi, răsunau în liniştea dimineţii sub sandalele de lemn pe care le purtau călătorii.

Soarele apăru dintr-un defileu al munţilor şi un spectacol ciudat izbi privirile apostolului. I se păru că cercul de foc în loc să se ridice pe cer, a coborât din munţi şi se rostogoleşte pe drum.

Petru se opri şi spuse:

— Vezi lumina aceea care se apropie de noi?

— Nu văd nimic, răspunse Nazarius.

Petru îşi puse palma streaşină la ochi şi adăugă după o clipă:

— Vine spre noi un om în lumina soarelui.

La urechile lor nu ajungea însă nici cel mai mic zgomot de paşi. În jur era linişte deplină. Nazarius vedea doar că în depărtare tremură copacii de parcă i-ar fi scuturat cineva şi că lumina se revarsă tot mai bogată peste şes.

Privi mirat la apostol.

— Rabbi! Ce ai? întrebă, neliniştit.

Petru scăpă din mâini toiagul de drumeţ. Ochii lui priveau ţintă înainte, buzele-i erau întredeschise. Pe faţă i se zugrăveau uimirea, bucuria, încântarea. Deodată, se aruncă în genunchi, cu mâinile întinse înainte, strigând:

— Christe! Christe!…

Căzu cu faţa la pământ ca şi cum ar fi sărutat picioarele cuiva. După un răgaz de tăcere, se auziră cuvintele bătrânului, întrerupte de suspine:

— Quo vadis, Domine[160]?…

Nazarius nu auzi răspunsul, dar la urechile lui Petru ajunse o voce tristă şi blândă, care spunea:

— Dacă tu părăseşti poporul meu, mă duc la Roma, ca să mă răstignească pentru a doua oară.

Apostolul zăcea la pământ cu faţa în praf, nemişcat, fără să scoată o vorbă. Lui Nazarius i se păru că a leşinat, sau că a murit. În sfârşit, se ridică, luând toiagul cu mâini tremurânde, şi fără să spună nimic se întoarse spre cele şapte coline ale oraşului.

Băiatul întrebă ca un ecou:

— Quo vadis, Domine?…

— La Roma, răspunse apostolul încet. Şi se întoarse.

Pavel, Ioan, Linus şi toţi credincioşii îl întâmpinară cu uimire şi cu spaimă, mai ales că în zori, imediat după plecarea lui, pretorienii înconjuraseră casa lui Miriam şi-l căutaseră pe apostol. La toate întrebările el le răspundea cu bucurie şi linişte:

— L-am văzut pe Domnul!

Încă în această seară, se duse la cimitirul Ostrianum să-i înveţe şi să-i boteze pe aceia care voiau să se scalde în apa vieţii.

De atunci, veni acolo zilnic, şi veneau zi de zi mulţimi tot mai numeroase. Se părea că din fiecare lacrimă a martirilor se nasc noi adepţi, că fiecare suspin din arenă răsună ca un ecou în mii de piepturi. Împăratul înota în sânge, Roma şi întreaga lume păgână îşi făceau de cap, însă cei care se săturaseră de crime şi nebunii, cei care fuseseră călcaţi în picioare, cei a căror viaţă era mizerie şi asuprire, toţi cei frământaţi, trişti şi nefericiţi veneau să asculte ciudata poveste despre un zeu care din dragoste pentru oameni se lăsase răstignit, ca să le răscumpere păcatele.

Găsindu-l pe acest Dumnezeu, pe care-l puteau iubi, găseau ceea ce nu putea da nimănui lumea de atunci – fericirea dragostei.

Petru înţelese că nici împăratul, nici toate legiunile lui n-au să poată învinge adevărul viu, că n-au să-l înece nici lacrimile, nici sângele şi că abia acum începe izbânda lui. Înţelese, de asemenea, şi de ce-l întorsese Domnul din drum: iată, oraşul acesta al orgoliului şi al crimei, al desfrâului şi al forţei brutale începea să fie şi oraşul lui, de două ori capitală, din care se va revărsa asupra întregii lumi cârmuirea trupurilor şi a sufletelor.

Capitolul LXXI

În cele din urmă, sună ceasul pentru amândoi apostolii. Şi ca o consolare, în încheierea misiunii sale îi fu dat pescarului lui Dumnezeu să mai pescuiască două suflete chiar şi în închisoare. Ostaşii Processus şi Martinianus, care-l păzeau în închisoarea Mamertină primiră botezul. Apoi veni ceasul chinurilor. Nero nu era atunci în Roma. Sentinţa fu dată de Helius şi Politetes, doi liberţi cărora împăratul le încredinţase conducerea Romei în absenţa sa. Apostolul bătrân fu mai întâi supus biciuirii prevăzute de lege, iar a doua zi fu scos în afara zidurilor oraşului, spre dealurile Vaticanului, unde urma să primească moartea pe cruce, la care fusese condamnat. Ostaşii fură uimiţi de mulţimea ce se adunase în faţa închisorii. După părerea lor, moartea unui om simplu şi, pe deasupra străin, nu avea de ce să trezească atâta interes. Ei nu ştiau că nu-i un convoi de curioşi, ci de credincioşi doritori să-l conducă la locul de tortură pe Marele Apostol. După-amiază se deschiseră, în sfârşit, porţile închisorii şi Petru apăru în mijlocul unui detaşament de pretorieni. Soarele coborâse puţin spre Ostia, ziua era liniştită şi senină. Ţinând cont de vârsta înaintată a lui Petru, nu-l obligară să-şi

poarte crucea, căci credeau că n-are să poată nici s-o ridice, şi nu i se puse nici furca la gât, să nu-i împiedice mersul. Înainta încet şi credincioşii îl puteau vedea bine. În clipa când printre căştile de fier ale soldaţilor apăru capul său alb, plânsul se răspândi în mulţime, însă conteni aproape imediat, căci faţa bătrânului exprima seninătate şi bucurie. Şi înţeleseră cu toţii că nu e o victimă dusă la pieire, ci un învingător în trecerea-i triumfală.

Aşa era. Pescarul, de obicei umil şi adus de spate, umbla acum drept, mai înalt decât soldaţii, plin de demnitate. Niciodată nu văzuseră atâta maiestate în ţinuta lui. Părea că un monarh înaintează, înconjurat de popor şi ostaşi. Din toate părţile se auzeau voci: „Iată, Petru pleacă la Domnul!" Parc-ar fi uitat cu toţii că-l aşteaptă chinurile şi moartea. Mergeau într-o reculegere solemnă, însă calmi, simţind că de la moartea de pe Golgota până acum nu se petrecuse nimic atât de important, că aşa cum moartea lui Christos a răscumpărat lumea întreagă, tot aşa moartea lui Petru urmează să răscumpere oraşul acesta.

Pe drum, trecătorii se opreau, miraţi, la vederea acestui bătrân, iar credincioşii, punându-le mâna pe umeri, le spuneau cu voci calme: „Iată cum moare un om drept care l-a cunoscut pe Christos şi a răspândit iubirea în lume!" Ei cădeau pe gânduri, apoi se îndepărtau, zicându-şi: „Într-adevăr, acest om nu putea fi nedrept!"

Zgomotele străzii se potoliseră. Convoiul înainta încet printre casele proaspăt ridicate, printre coloanele albe ale templelor, deasupra cărora se întindea cerul adânc, liniştit, azuriu. Mergeau în tăcere. Doar când şi când, se auzea zăngănitul armurii soldaţilor sau şoapte de rugăciune. Petru le asculta şi faţa i se lumina de bucurie. Privirea lui abia putea cuprinde pe miile de credincioşi. Simţea că-şi împlinise opera. Ştia că adevărul pe care-l propovăduise toată viaţa se va revărsa peste lume ca un val şi că nimic nu va

mai putea să-l oprească. Gândind astfel, ridică ochii în sus şi spuse: „Doamne, mi-ai poruncit să cuceresc cetatea care stăpâneşte lumea, iată am cucerit-o. Mi-ai poruncit să întemeiez aici capitala Ta, am întemeiat-o. Doamne, acesta-i oraşul Tău, iar eu vin la Tine, căci sunt tare ostenit!”

Trecând pe lângă temple spunea: „Veţi fi templele lui Christos”. Uitându-se la mulţimea de oameni care se scurgea sub ochii săi, le spunea: „Copiii voştri vor fi servii lui Christos”. Mergea cu sentimentul cuceririi, conştient de meritele sale, conştient de putere, împăcat, măreţ. Soldaţii îl duseră peste podul Triumfal, dând fără voie parcă o recunoaştere triumfului său, apoi mai departe spre Naumachia şi circ. Credincioşii din Transtiberim se alăturară convoiului şi se adună astfel o mulţime de oameni atât de mare, încât centurionul care-i conducea pe pretorieni, bănuind, în sfârşit, că duce vreun arhiereu, pe care-l înconjoară credincioşii, se nelinişti de numărul prea mic al soldaţilor. Însă din mulţime nu se auzea nici un strigăt de revoltă sau mânie. Feţele, pătrunse de măreţia momentului, erau solemne, pline de aşteptare. Credincioşii, amintindu-şi că la moartea Domnului pământul se despicase de spaimă, iar morţii se ridicaseră din morminte, se gândeau să poate şi acum se vor arăta unele semne, care să veşnicească în amintirea lumii moartea apostolului. Unii chiar se-ntrebau: „Ce-ar fi dacă Domnul ar fi ales ceasul morţii lui Petru ca să coboare din cer, aşa cum a promis, şi să cheme la judecată omenirea?” şi, gândind astfel, implorau pe Mântuitor să se îndure de ei.

În jur era linişte. Dealurile păreau nişte feline uriaşe, întinse la soare să se încălzească. Convoiul se opri între circ şi dealul Vaticanului. Soldaţii puseră jos crucea şi se apucară să sape groapa, iar mulţimea, liniştită şi reculeasă, îngenunchea în jur.

Apostolul, cu capul luminat de razele soarelui, se întoarse pentru ultima oară spre oraş.

Departe, în vale, se vedea Tibrul strălucind. Pe malul celălalt, Câmpul lui Marte şi mausoleul lui August, în apropierea căruia Nero tocmai începuse să ridice nişte terme uriaşe, urma mai în vale teatrul lui Pompeius, iar în spatele lui, pe alocurea vizibile, pe alocurea acoperite de alte clădiri, Saepta Julia, o mulţime de porticuri, temple, coloane, clădiri care păreau îngrămădite unele deasupra altora şi, în sfârşit, hăt, departe, dealurile acoperite cu case, un furnicar imens de oameni, cuibul crimei, dar şi al puterii, al nebuniei, dar şi al ordinei, care a devenit capul lumii, asupritorul ei şi totodată legea şi pacea ei, atotputernic, invincibil, veşnic.

Petru, înconjurat de ostaşi, privea aşa cum priveşte un stăpân şi rege la domeniul său. Şi-i spuse: „Eşti răscumpărat şi eşti al meu!” Nimeni însă, nu numai dintre soldaţii care săpau groapa, dar nici chiar dintre adepţi, nu putea bănui că într-adevăr printre ei se află adevăratul stăpân al acestei cetăţi, că au să dispară cezarii, au să treacă valuri de barbari şi veacuri au să se scurgă, dar bătrânul acesta va domni aici neîncetat.

Soarele s-apropia de orizont. Devenise mare şi roşu. Jumătatea de apus a cerului ardea. Soldaţii se apropiară de Petru ca să-l dezbrace.

Însă el, închinându-se, se îndreptă deodată şi ridică în sus mâna dreaptă. Călăii se opriră, parcă intimidaţi de atitudinea lui. Credincioşii aşteptau cu răsuflarea oprită, închipuindu-şi că vrea să ţină o cuvântare. Se lăsă o linişte netulburată de nimic.

Iar el, stând pe o ridicătură, începu să facă cu dreapta semnul crucii, dând binecuvântare în ceasul morţii:

— Urbi et orbi[{161}]!

În aceeaşi seară minunată, alt detaşament de soldaţi îl ducea pe calea Ostiană pe Pavel din Tars, spre localitatea numită Aquae Silviae. Şi în urma lui veneau un mare număr de credincioşi pe care-i convinsese. Recunoscându-i pe cei mai apropiaţi,

se oprea şi vorbea cu ei, căci, fiind cetăţean roman, escorta îi acorda mai mare libertate. Dincolo de poarta numită Trigemina, o întâlni pe Plautilla, fiica prefectului Flavius Sabinus şi, văzând faţa ei tânără scăldată în lacrimi, spuse:

— Plautilla, fiică a Mântuitorului cel veşnic, mergi în pace! Împrumută-mi doar vălul cu care să mă lege la ochi în clipa când voi pleca la Domnul.

Şi, luând vălul, merse mai departe, cu înfăţişarea calmă şi împăcată a unui muncitor care a lucrat bine toată ziua şi se întoarce acasă. Gândurile lui, asemănătoare cu ale lui Petru, erau liniştite şi senine ca cerul din seara aceea. Privea îngândurat la şesul întins în faţa lui şi la Munţii Albani scăldaţi în lumină. Îşi aduse aminte de călătoriile lui, de munca şi luptele în care ieşise victorios, de bisericile pe care le întemeiase în toate ţările şi dincolo de toate mările, şi se gândea că îşi merită din plin odihna. Şi el îşi împlinise misiunea. Simţea că seminţele aruncate de el nu vor mai fi răvăşite de vântul răutăţii. Pleca cu certitudinea că în lupta pe care Adevărul lui a declarat-o lumii, el va învinge – şi o seninătate netulburată coborî în sufletul lui.

Drumul spre locul de osândă era lung. Începu să se lase seara. Culmile munţilor deveniră purpurii, în timp ce poalele lor se cufundau încet în umbră. Turmele se întorceau acasă. Ici şi colo, mergeau grupuri de sclavi cu uneltele pe umăr. Pe drum, în faţa caselor, se jucau copiii, uitându-se cu curiozitatea vârstei lor la detaşamentul de soldaţi care trecea. Căci în seara aceea, în lumina aceea aurie, transparentă, era nu numai pace şi împăcare, ci o anumită armonie, care părea să se înalţe de la pământ spre cer. Pavel o simţea şi inima i se umplea de bucurie la gândul că la muzica asta a lumii adăugase încă un sunet ce nu existase până atunci şi fără de care pământul întreg ar fi fost „ca arama dogită şi ca ţambalul răsunător”.

Îşi aminti cum i-a învăţat pe oameni iubirea. Propovăduind, le spunea că, chiar dacă şi-ar împărţi averea celor săraci şi chiar dac-ar şti toate limbile şi toate tainele şi toate ştiinţele, n-au să fie nimic fără iubire, care e mărinimoasă, răbdătoare, care nu face rău, nu doreşte onoruri, îndură totul, crede oricui, speră mereu, rezistă la orice.

Îşi petrecuse viaţa, învăţându-i pe oameni acest adevăr. Acum se întreba în gându-i: „Ce forţă poate fi asemenea acesteia şi cine-o va împinge? Cum va reuşi Cezarul s-o înăbuşe, chiar de-ar avea şi de două ori atâtea oraşe, şi mări, şi pământuri, şi popoare?”

Şi mergea să-şi ia răsplata ca un învingător.

Convoiul coti din drumul principal, spre răsărit, pe o potecă îngustă spre Aquae Salviae. Printre mărăcinii de pe dealuri, se vedea soarele roşu. La izvor, centurionul opri soldaţii, căci sosise clipa.

Pavel îşi aruncă pe umăr vălul Plautilliei, ca să i se lege ochii cu el, ridică pentru ultima oară privirile pline de un calm nespus către lumina veşnică a asfinţitului şi se rugă. Da, sosise clipa, dar el vedea înainte-i un drum larg, crepuscular, ducând spre cer, şi în gând îşi spunea aceleaşi cuvinte pe care le scrisese mai înainte, cu sentimentul misiunii împlinite şi al apropiatului sfârşit:

„Am luptat în lupta cea bună, am păstrat credinţa, mi-am împlinit datoria şi, în cele din urmă, îmi este destinată cununa dreptăţii”.

Capitolul LXXII

Roma îşi făcea de cap ca şi mai înainte. Părea că oraşul acesta care cucerise lumea începe, din cauza lipsei de conducători, să se nimicească singur. Încă înainte de a le fi sunat ceasul apostolilor, ieşi la iveală complotul lui Calpurnius Pison, după care cele mai sus-puse capete din Roma fură secerate cu atâta neîndurare, încât chiar şi cei dispuşi să vadă în Nero un zeu, începură a-l socoti un zeu al morţii. Doliul învălui oraşul, spaima se cuibări în case şi în inimi, însă porticurile continuau să fie împodobite cu iederă şi flori, căci nu era voie să manifeşti durere după cei morţi. Oamenii, care se trezeau dimineaţa, îşi puneau întrebarea: „Cui îi vine rândul astăzi?" Cortegiul de stafii care-l urmau pe Cezar sporea cu fiecare zi.

Pison plăti cu capul complotul, iar după el Seneca şi Lucan, Fenius, Rufus şi Plautius Lateranus, şi Flavius Scevinus şi Afranius Quintianus, şi desfrânatul tovarăş de nebunii al împăratului, Tullius Senecion, şi Proculus, şi Araricus, şi Tugurinus, şi Fratus, şi Silanus, şi Proximus, şi Subrius Flavius, cândva devotat din tot sufletul lui Nero, şi Sulpicius Aper. Pe unii îi pierduse propria nimicnicie, pe alţii teama, pe alţii bogăţia, pe alţii bărbăţia. Împăratul, speriat de numărul complotiştilor, îşi ticsise palatul cu ostaşi şi ţinea oraşul în stare de asediu, trimiţând zilnic centurionii cu condamnări la moarte la casele bănuite. Condamnaţii se mai ploconeau încă, în scrisori pline de linguşiri, mulţumind Cezarului pentru sentinţă şi lăsându-i o parte din avere, ca să salveze restul pentru copii. Se părea că Nero dinadins întrecea orice măsură, ca să se convingă în ce hal de umilinţă ajunseseră oamenii şi cât au să mai suporte domnia lui sângeroasă. După complotişti căzură rudele, prietenii şi chiar simplii cunoscuţi. Locatarii splendidelor case ridicate după incendiu, ieşind în stradă, erau siguri c-au să vadă şiruri întregi de cortegii funerare. Pompeius,

Cornelius Martialis, Flavius Nepos şi Statius Domitius au pierit acuzaţi de lipsă de dragoste faţă de împărat; Novius Priscus, pentru că era prieten cu Seneca; Rufinus Crispinus a fost privat de dreptul la foc şi apă, pentru că fusese cândva soţul Poppeii. Pe marele Thraseas l-a dus la pieire virtutea. Mulţi au plătit cu viaţa originea lor nobilă. Chiar şi Poppea a fost victima unei furii de moment a împăratului.

Senatul se ploconea în faţa acestui imperator înfiorător, ridica temple în cinstea lui, făcea rugăciuni pentru vocea lui, încununa statuile lui şi-i acorda preoţi, ca unui zeu. Senatorii se duceau la Palatin, tremurând de frică, ca să admire cântecul lui – *Periodonices* – şi să-şi facă de cap împreună cu el la orgii.

Între timp, de jos, din pământul îmbibat cu sânge şi lacrimi, da rod, în tăcere, dar tot mai puternică, sămânţa semănată de Petru.

Capitolul LXXIII

Vinicius către Petronius:

„Ştim şi aici, carissime, ce se petrece la Roma, iar ceea ce nu ştim completează scrisorile tale. Când arunci o piatră în apă, valurile se răspândesc tot mai departe şi mai departe în jur. Un asemenea val de nebunie şi răutate a ajuns din Palatin până la noi. În drum spre Grecia, a fost trimis aici de către împărat Carinas, care a jefuit oraşele şi templele ca să umple tezaurul deşertat. Cu preţul sudorii şi al lacrimilor oamenilor se construieşte la Roma Domus Aurea[162]*. Se poate ca lumea să nu fi văzut până acum un asemenea palat, dar n-a văzut nici asemenea nedreptăţi. Tu doar îl ştii pe Carinas. Semăna cu el Chilon, până când nu şi-a răscumpărat viaţa prin moarte.*

Oamenii lui n-au ajuns încă la orăşelele din jurul nostru, poate pentru că nu-s în ele temple şi comori. Întrebi dacă suntem în siguranţă? Îţi răspund doar că suntem uitaţi şi fie ca acest răspuns să te mulţumească. Iată, în clipa asta, din porticul sub care scriu, văd golful nostru liniştit, iar în el pe Ursus în barcă, lăsând năvodul în apele limpezi. Soţia mea toarce lână roşie lângă mine, iar în grădini, la umbra migdalilor, cântă sclavii noştri. O, ce linişte, carissime, şi ce uitare a vechilor spaime şi suferinţe! Dar nu Parcele, cum scrii tu, ne torc atât de dulce firul vieţii, ci Christos care ne-a binecuvântat, Dumnezeul nostru iubit, Mântuitorul. Cunoaştem tristeţea şi lacrimile, căci adevărul nostru porunceşte să plângem necazurile altora, dar chiar şi în aceste lacrimi există o mângâiere necunoscută vouă, căci odată, când se va scurge timpul vieţii noastre, ne vom întâlni cu toţi oamenii dragi care-au pierit şi care vor mai pieri încă pentru învăţătura divină. Pentru noi Petru şi Pavel nu au murit, ci au renăscut în slavă. Sufletele noastre îi văd, şi, când ochii plâng, inimile se bucură de bucuria lor. Da, dragul meu, suntem fericiţi şi fericirea noastră nu va reuşi s-o distrugă nimic, căci moartea, care pentru voi este sfârşitul tuturor lucrurilor, pentru noi nu-i decât trecerea într-o linişte şi mai mare, într-o iubire şi mai mare, într-o bucurie şi mai mare.

Aici, zilele şi lunile trec în seninătate. Slugile noastre şi sclavii cred ca şi noi în Christos, şi cum el a poruncit iubire, ne iubim unii pe alţii. Adesea, când apune soarele sau când luna se oglindeşte în ape, discutăm cu Ligia despre trecut, care acum ne pare un vis. Când mă gândesc că acest cap drag, pe care-l leagăn zilnic la piept, a fost atât de aproape de chinuri şi de pieire, îl slăvesc din tot sufletul pe Domnul meu, căci numai el a putut-o salva din arenă, redându-mi-o pentru totdeauna. O, Petronius, doar ai văzut câtă mângâiere dă

învăţătura asta, putere de a rezista în nenorocire, câtă răbdare şi curaj în faţa morţii. Vino. Ai să vezi câtă fericire dă în zilele obişnuite ale vieţii. Oamenii n-au cunoscut până acum un zeu pe care să-l poţi iubi, de aceea nu s-au iubit nici între ei şi de aici a izvorât nenorocirea lor, căci aşa cum lumina vine de la soare, tot aşa şi fericirea izvorăşte din iubire. Pe oameni nu i-au învăţat acest adevăr nici legislatorii, nici filozofii. El n-a existat nici în Grecia, nici în Roma, iar când spun: nici în Roma, înseamnă că nicăieri pe pământ. Învăţătura uscată şi rece a stoicilor, la care aderă oamenii virtuoşi, căleşte inimile ca pe nişte săbii, însă mai curând le face indiferente, decât mai bune. De ce-ţi spun eu toate astea ţie, care ai învăţat mai mult şi înţelegi mai mult decât mine? Doar l-ai cunoscut şi tu pe Pavel din Tars şi adesea ai discutat cu el îndelung, aşa că ştii mai bine: oare faţă de adevărul pe care-l propovăduia el, ce sunt toate învăţăturile filozofilor şi retorilor voştri decât vorbe goale şi răsunătoare, fără miez? Îţi aminteşti întrebarea pe care ţi-a pus-o el: „Dacă împăratul ar fi creştin, oare nu v-aţi simţi mai în siguranţă, mai siguri că posedaţi ceea ce posedaţi, mai fără teamă şi mai liniştiţi pentru ziua voastră de mâine?” Tu mi-ai spus că religia noastră este duşmana vieţii, iar eu îţi răspund acum că dacă de la începutul scrisorii aş fi repetat numai aceste două cuvinte: „Sunt fericit!” tot n-aş fi reuşit să-mi exprim fericirea. Ai să-mi spui că fericirea mea e Ligia! Da, dragule! Pentru că iubesc sufletul ei nemuritor şi pentru că amândoi ne iubim întru Christos. Într-o asemenea dragoste nu există nici despărţiri, nici trădări, nici schimbări, nici bătrâneţe, nici moarte. Atunci când va trece tinereţea şi frumuseţea, când trupurile noastre se vor ofili şi se va apropia moartea, dragostea va rămâne, căci sufletele nu trec. Înainte de a mi se fi deschis ochii la lumină, eram gata pentru Ligia să dau foc chiar şi propriei mele

case, iar acum îţi spun: atunci n-o iubeam, căci abia Christos m-a învăţat să iubesc. El e izvorul fericirii şi al liniştii. Doar nu eu spun asta. E un lucru evident. Compară plăcerile voastre străbătute de teamă, beţiile voastre împletite cu nesiguranţa zilei de mâine, orgiile voastre, ca nişte ospăţuri de înmormântare, cu viaţa creştinilor – şi ai să găseşti răspunsul gata. Ca să poţi compara mai bine, vino în munţii noştri cu miresme de cimbru, în plantaţiile noastre de măslini, pe ţărmul nostru acoperit cu iederă. Te aşteaptă aici o linişte cum n-ai mai gustat de mult şi inimi care te iubesc cu adevărat. Tu, cu sufletul tău nobil şi bun, ar trebui să fii fericit. Mintea ta ageră va recunoaşte adevărul şi-l va îndrăgi, căci poţi să fii duşmanul lui, cum sunt Cezarul şi Tigellinus, însă indiferent faţă de el nu reuşeşte să rămână nimeni. O, dragă Petronius, eu şi Ligia ne bucurăm sperând că în curând te vom vedea. Fii sănătos, fericit şi vino!"

Petronius a primit scrisoarea de la Vinicius la Cumae, unde plecase împreună cu alţi curteni, urmându-l pe împărat. Lupta lui de mulţi ani cu Tigellinus se apropia de sfârşit. Petronius ştia că va trebui să cadă şi cunoştea motivele. Pe măsură ce împăratul decădea, pe nesimţite, luându-şi în serios rolul de comediant, bufon şi vizitiu, pe măsură ce se împotmolea în desfrâul său bolnăvicios, respingător şi grosolan, rafinatul *arbiter elegantiae* îi devenea doar o povară. Când Petronius tăcea, Nero vedea în tăcerea lui o mustrare, chiar când lăuda – vedea ironie. Strălucitorul patrician îi zgândărea amorul propriu şi-i trezea invidia. Bogăţiile lui şi splendidele opere de artă pe care le colectase erau jinduite şi de stăpân şi de ministrul său atotputernic. Fusese cruţat până acum datorită călătoriei în Achaia, unde gustul lui, cunoştinţele lui în materie de elenism puteau fi folositoare. Încetul cu încetul însă, Tigellinus reuşea să-l convingă pe împărat că nobilul Carinas îl întrece în gust şi cunoştinţe pe Petronius şi că va reuşi mai

bine decât acesta să organizeze jocurile din Grecia, primirile şi triumfurile. Din acel moment, Petronius fu pierdut. Nu îndrăzneau însă să-i trimită condamnarea în Roma. Şi împăratul şi Tigellinus îşi aminteau că acest estet, chipurile afemeiat, care „făcea din noapte zi”, preocupat numai de plăceri, artă şi petreceri, când fusese proconsul în Bitinia şi pe urmă consul în capitală, dăduse dovadă de o uluitoare pricepere şi energie. Era considerat înzestrat pentru orice şi se ştia că în Roma este iubit nu numai de popor, dar chiar şi de pretorieni. Nimeni din oamenii de încredere ai Cezarului nu putea să prevadă cum va riposta el într-un asemenea caz, aşa că părea un lucru mai chibzuit să fie scos din oraş şi să fie lovit abia în provincie.

În acest scop primi o invitaţie ca, împreună cu alţi curteni să meargă la Cumae, iar el, deşi bănuind şiretlicul, plecă, poate pentru a nu manifesta o opoziţie făţişă, poate pentru a mai arăta încă o dată împăratului şi curtenilor faţa sa veselă, lipsită de griji, şi să câştige o ultimă victorie înainte de moarte asupra lui Tigellinus.

Îndată după plecare, fu acuzat de prietenie cu senatorul Scevinus, care fusese sufletul complotului lui Pison. Oamenii lui Petronius, care rămăseseră în Roma, fură întemniţaţi, iar casa lui înconjurată de pretorieni. Aflând ştirea, Petronius nu se arătă alarmat, nici măcar încurcat. Spuse, zâmbind, curtenilor pe care-i avea în vizită în splendida sa vilă din Cumae:

— Lui Ahenobarbus nu-i plac întrebările directe, aşa că veţi vedea cât de tulburat are să fie când am să-l întreb dacă el a poruncit să mi se întemniţeze „familia” din capitală.

După aceea îi anunţă că dă un banchet „înainte de a porni la drum”. Era în toiul pregătirilor, când sosi scrisoarea lui Vinicius.

Petronius, după ce-o primi, căzu puţin pe gânduri, însă curând pe faţa lui reapăru obişnuita-i

seninătate şi încă în seara aceleiaşi zile răspunse cele ce urmează:

„Mă bucur de fericirea voastră şi admir inimile voastre, carissime, căci n-am crezut că doi îndrăgostiţi mai pot să-şi amintească de o a treia persoană îndepărtată. Voi însă nu numai că nu m-aţi uitat, dar mă chemaţi în Sicilia să împărţiţi cu mine pâinea voastră şi pe Christos al vostru, care, după cum scrii, sporeşte cu atâta mărinimie fericirea voastră.

Dacă este aşa, atunci cinstiţi-l. Eu cred, dragule, că pe Ligia ţi-a redat-o nu numai Ursus, dar într-o oarecare măsură şi poporul roman. Dacă împăratul ar fi un altfel de om, aş crede chiar că s-a renunţat la continuarea persecuţiilor, avându-se în vedere înrudirea ta cu el prin nepoata pe care Tigellinus a dat-o unuia dintre Viniciuşi. Însă dacă tu eşti convins că Christos ţi-a dat-o, n-am să mă cert cu tine. Da! Nu-i drămuiţi jertfele. Şi Prometeu s-a sacrificat pentru oameni, dar eheu! Prometeu se pare că nu-i decât născocirea poeţilor, iar oamenii demni de încredere mi-au spus că l-au văzut pe Christos cu propriii lor ochi. Eu cred, împreună cu voi, că acesta-i cel mai cumsecade dintre zei.

Întrebarea lui Pavel din Tars o ţin minte şi sunt de acord că dacă, de exemplu, Ahenobarbus ar fi trăit conform învăţăturii lui Christos, atunci poate c-aş fi avut timp să vin la voi, în Sicilia. Atunci, la umbra pomilor, la izvoare, am fi purtat discuţii despre toţi zeii şi toate adevărurile, cum discutau cândva filozofii greci. Azi, trebuie să-ţi dau un răspuns scurt.

Nu vreau să recunosc decât doi filozofi: unul se numeşte Pyrrhon, celălalt Anacreon. Pe ceilalţi pot să ţi-i vând ieftin, împreună cu toată şcoala grecească şi cu stoicii noştri. Adevărul locuieşte undeva atât de sus, că nici zeii înşişi nu pot să-l afle din vârful Olimpului. Ţie, carissime, ţi se pare că Olimpul vostru e şi mai înalt şi, stând pe el, îmi

strigi: «Urcă şi-ai să vezi nişte privelişti cum n-ai mai văzut!» Se poate. Dar eu îţi răspund: «Prietene, nu mă ţin picioarele!» Când vei fi citit până la capăt scrisoarea asta, cred c-ai să-mi dai dreptate.

Nu, fericit soţ al prinţesei-aurore! Învăţătura voastră nu-i pentru mine! Adică să-i iubesc pe bitinienii care-mi duc lectica, pe egiptenii care fac focul în băile mele, pe Ahenobarbus şi Tigellinus? Pe genunchii albi ai Graţiilor, îţi jur că şi dac-aş vrea, n-aş reuşi. În Roma sunt cel puţin o sută de mii de oameni cu omoplaţi strâmbi, sau cu genunchi groşi, sau cu picioarele slăbănoage, sau cu ochii prea rotunzi, sau cu capete prea mari. Îmi porunceşti să-i iubesc şi pe ei? De unde să iau atâta iubire, dacă n-o simt în mine? Dacă zeul vostru vrea să-i iubesc pe toţi, de ce în atotputernicia sa nu le-a dat, de exemplu, forma niobizilor pe care i-ai văzut la Palatin? Cine iubeşte frumosul nu poate iubi urâţenia. Altceva e să nu crezi în zeii noştri, dar de iubit poţi să-i iubeşti, cum au făcut-o Fidias şi Praxitele, şi Myron şi Scopas şi Lisip.

Chiar dac-aş vrea să merg acolo unde mă chemi tu, nu pot. Şi, deoarece nici nu vreau, înseamnă că de două ori nu pot. Tu crezi ca Pavel din Tars că de partea cealaltă a Styxului, în Câmpiile Elizee, cândva îl veţi vedea pe Christos al vostru. Bine! Atunci să-ţi spună el însuşi dacă m-ar primi pe mine cu gemele mele, cu vaza mea de Myrrhinae şi cu cărţile mele în ediţii Sosius şi cu zeiţa mea cu părul de aur! La gândul acesta îmi vine să râd, dragul meu. Doar însuşi Pavel din Tars mi-a spus că pentru Christos trebuie să renunţ la cununi de trandafiri, la petreceri şi la plăceri. De fapt, mi-a promis o altă fericire, dar i-am răspuns că pentru aceea sunt prea bătrân, că trandafirii îmi vor bucura întotdeauna ochii, iar parfumul de violete îmi va fi de asemenea

întotdeauna mai drag decât mirosul murdarului „aproape al meu” din Subura.

Iată motivele pentru care nu pot accepta fericirea voastră. Însă, în afară de asta, mai e unul pe care l-am păstrat ultimul. Mă chemă Thanatos. Pentru voi încep zorii vieţii, iar pentru mine soarele a apus şi întunericul mă învăluie. Cu alte cuvinte, eu trebuie să mor, carissime!

Nu merită să vorbim mult de asta. Aşa trebuie să se sfârşească. Tu, care-l cunoşti pe Ahenobarbus, vei înţelege lesne acest lucru. Tigellinus m-a învins, sau mai degrabă, nu, şirul victoriilor mele s-a încheiat. Am trăit cum am vrut şi mor cum îmi place.

Nu puneţi asta la inimă. Nici un zeu nu mi-a promis nemurirea, aşa că nu mi se întâmplă un lucru neaşteptat. În plus, greşeşti, Vinicius, afirmând că numai zeul vostru vă învaţă să muriţi liniştiţi. Nu! Lumea noastră a ştiut înaintea voastră că, atunci când ai golit ultima cupă, e timpul să pleci, să te odihneşti şi mai poate să facă lucrul ăsta cu seninătate. Platon spune că virtutea e muzica, iar viaţa înţeleptului – armonia. Dacă-i aşa, atunci voi muri cum am trăit, virtuos.

Aş vrea să-mi iau rămas bun de la divina ta soţie cu aceleaşi cuvinte cu care am salutat-o cândva, în casa lui Aulus: «Am văzut popoare diferite, prea diferite, dar n-am cunoscut o femeie asemenea ţie».

Dacă sufletul e ceva mai mult decât crede Pyrrhon, atunci al meu va zbura pe la voi în drum spre ţărmul Oceanului şi voi poposi la casa voastră sub formă, de fluture, sau, cum cred egiptenii, de uliu.

Altfel nu pot veni.

Până atunci, fie ca Sicilia să se transforme într-o grădină a Hesperidelor, fie ca zeiţele câmpiei, pădurii şi ale izvoarelor să presare flori în calea voastră şi în toate acantele de la

coloanele casei voastre să se cuibărească porumbei albi.”

Capitolul LXXIV

Petronius nu se înşela. Două zile mai târziu, tânărul Nerva, care-i fusese totdeauna binevoitor şi devotat, trimise la Cumae pe un libert al său cu veşti de la curtea împăratului.

Pierderea lui Petronius fusese hotărâtă. A doua zi, seara urma să fie trimis la el un centurion cu ordinul să rămână în Cumae şi să aştepte acolo alte dispoziţii. Următorul sol, trimis câteva zile mai târziu, avea să-i aducă sentinţa de moarte.

Petronius ascultă veştile libertului cu un calm netulburat, apoi zise:

— Îi vei duce stăpânului tău una din vazele mele, care-ţi va fi înmânată înainte de plecare. Spune-i din partea mea că-i mulţumesc din tot sufletul, căci mi-a ajutat să mă pregătesc.

Deodată, începu să râdă ca un om căruia i-a venit o idee admirabilă şi se bucură dinainte de realizarea ei.

În aceeaşi seară, sclavii lui se împrăştiară, invitând pe toţi curtenii aflaţi în Cumae şi pe toate curtenele la banchet în splendida vilă a arbitrului eleganţei.

După-amiaza şi-o petrecu în bibliotecă, scriind, apoi făcu o baie, după care porunci vestiplicelor să-l îmbrace cu cât mai multă strălucire, eleganţă, făcându-l asemănător zeilor. Trecu în triclinium să controleze cum merg

pregătirile, apoi în grădină, unde nişte băieţi şi fete tinere din insulele greceşti împleteau din trandafiri cununi pentru cină.

Pe faţa lui nu se vedea nici cel mai mic semn de îngrijorare. Servitorii bănuiră că petrecerea va fi ceva deosebit, din faptul că porunci să se dea premii neobişnuite acelora de care era mulţumit şi să fie uşor biciuiţi toţi aceia al căror lucru nu i-a fost pe plac, sau care încă dinainte meritaseră o pedeapsă. Cântăreţilor porunci să li se plătească anticipat şi cu mare dărnicie. În cele din urmă, aşezându-se în grădină sub un fag, printre frunzele căruia se strecurau razele soarelui, presărând pete luminoase pe pământ, o chemă la el pe Eunice.

Ea veni îmbrăcată în alb, cu o crenguţă de mirt în păr, minunată ca o Graţie. O aşeză lângă el, mângâindu-i uşor tâmplele, începu s-o contemple cu dragostea unui estet pasionat ca pe o statuie de zeiţă ieşită de sub dalta unui maestru.

— Eunice, îi spuse el, ştii tu oare că de multă vreme nu mai eşti sclavă? Ridicând spre el ochii ei senini, azurii ca cerul, ea clătină din cap, negând.

— Stăpâne, am să rămân totdeauna sclava ta!

— Nu ştii însă, continuă Petronius, că vila asta şi sclavii aceia care împletesc cununi, întreg acest domeniu şi câmpiile, şi cirezile sunt de azi ale tale.

Eunice făcu brusc un pas îndărăt şi cu nelinişte în glas întrebă:

— De ce-mi spui asta, stăpâne?

Apoi se apropie din nou, privindu-l, speriată. Deodată, faţa ei se făcu albă ca varul, deşi el continua să surâdă. După un timp, el răspunse, rostind un singur cuvânt:

— Da!

Urmă un răstimp de tăcere. Doar o uşoară adiere mişca frunzele fagului. Petronius putea într-adevăr să-şi închipuie că era înaintea sa o statuie dăltuită din marmura albă.

— Eunice! spuse el. Vreau să mor senin.

Iar fata, zâmbindu-i sfâşietor, şopti:

— Înţeleg, stăpâne.

Seara, oaspeţii, care mai frecventaseră petrecerile lui Petronius şi ştiau că în comparaţie cu ele chiar şi petrecerile împăratului sunt plicticoase şi barbare, veniră în număr mare, căci nimeni nu bănuia că acesta urma să fie ultimul simposion. Mulţi ştiau, ce-i drept, că asupra elegantului arbitru s-au strâns norii dizgraţiei împărăteşti, însă asta se mai întâmplase de câteva ori şi de fiecare dată Petronius ştiuse să-i risipească printr-o manevră abilă sau cu un cuvânt îndrăzneţ, încât nimeni nu presupunea că ar putea să-l ameninţe un pericol serios. Faţa lui veselă şi obişnuitu-i surâs nepăsător confirmă tuturor această părere. Splendida Eunice, căreia-i spusese că vrea să moară senin, şi pentru care fiecare cuvânt al lui era sfânt, păstra în trăsăturile-i divine o linişte netulburată şi o lumină ciudată în priviri, care putea să pară bucurie. La intrarea în triclinium, băieţaşi cu părul strâns în plase de aur puneau cununi de trandafiri pe capul musafirilor, atrăgându-le totodată atenţia, aşa cum cerea obiceiul, să treacă pragul cu piciorul drept. În sală plutea un parfum suav de violete. Lumina venea din lămpi multicolore din sticlă de Alexandria. Pe lângă paturile de repaos stăteau fete grecoaice, care aveau să umezească cu parfum tălpile oaspeţilor. Lângă perete, cântăreţii atenieni aşteptau semnul dirijorului.

Masa întinsă strălucea de bogăţie, însă bogăţia asta nu supăra pe nimeni, nu părea nimănui greoaie, ci parcă înflorea de la sine. Veselia şi degajarea se revărsau în sală o dată cu parfumul de violete. Oaspeţii, intrând aici, simţeau că nu-i pândeşte nici o constrângere, nici o ameninţare aşa cum se întâmpla la împărat, unde laudele nu îndeajuns de umflate, sau poate nepotrivite, la adresa cântecului sau poeziei, puteau fi plătite cu viaţa. Lămpile multicolore,

cupele încrustate, vinurile puse la răcit în straturi de zăpadă, mâncărurile alese înveseliră pe oaspeţi. Un murmur paşnic de voci domina, ca bâzâitul unui roi de albine pe un măr înflorit, întrerupt numai din când în când de o izbucnire de râs vesel, de rumoarea laudelor, sau de o sărutare prea zgomotoasă omagiind vreun umăr alb.

Oaspeţii, bând vin, vărsau din cupe câteva picături în cinstea zeilor nemuritori, ca să atragă ocrotirea şi bunăvoinţa pentru amfitrion. N-avea nici o importanţă că mulţi nu credeau în zei. Aşa cerea obiceiul şi superstiţia. Petronius, stând culcat lângă Eunice, discuta despre noutăţile de la Roma, despre ultimele divorţuri, despre iubiri, aventuri amoroase, întreceri, despre Spiculus, care în ultima vreme ajunsese renumit în arenă, despre cele mai noi cărţi care apăruseră la Atractus şi Sosius. Vărsând din fiecare cupă câte un strop de vin, o evoca pe zeiţa Cipris, care e mai veche şi mai mare decât toţi zeii, singura nemuritoare, dăinuitoare şi dominatoare.

Vorbele lui erau ca nişte raze de soare, luminând mereu alte obiecte, erau ca o adiere vara, care leagănă una după alta florile în grădină. După răstimpul destinat discuţiilor, făcu un semn dirijorului. Îndată răsunară acorduri uşoare de citeră şi de voci tinere. Pe urmă, dansatoare din Cos, compatrioatele Eunicei, începură să danseze. Trupurile lor roze luceau sub văluri transparente. În cele din urmă, un ghicitor din Egipt începu să prevestească oaspeţilor viitorul, după mişcarea doradelor[163] sclipitoare închise într-un vas de cristal.

După ce se saturară de distracţiile acestea, Petronius se ridică puţin pe patul de repaus, aşternut cu purpură siriană, şi spuse:

— Prieteni! Iertaţi-mă că-mi permit să vă fac o rugăminte: fiecare din voi să primească în dar de la mine cupa din care a vărsat primul strop de vin în cinstea zeilor, urându-mi succes.

Cupele lui Petronius străluceau de aur, pietre scumpe şi sculpturi măiestrite, aşa că, deşi împărţirea de daruri era un lucru obişnuit la Roma, oaspeţii nu-şi ascunseră plăcerea surprizei. Unii îi mulţumiră, lăudându-l cu voce tare; alţii spuneau că nici Jupiter n-a cinstit vreodată pe zeii din Olimp cu asemenea daruri; erau şi din aceia care stăteau pe gânduri, să primească sau ba, pentru că un asemenea lucru depăşea măsura obişnuită.

Ridicând în aer cupa de Myrrhinae pe care lumina juca în irizări de curcubeu, o cupă cu adevărat nepreţuită, spuse:

— Iată, aceasta este cupa din care eu am vărsat vin în cinstea zeiţei Cipris. Fie ca de acum încolo buzele nimănui să n-o atingă şi mâna nimănui să nu verse din ea în cinstea altei zeiţe.

Şi izbi vasul preţios de podeaua de piatră, presărată cu flori liliachii de şofran, iar când se sparse în cioburi mărunte, văzând în juru-i priviri uimite, zise:

— Dragii mei, în loc să vă miraţi, veseliţi-vă! Bătrâneţea şi neputinţa sunt prieteni trişti ai ultimilor ani ai vieţii. Eu însă am să vă dau un exemplu bun şi un sfat bun: poţi, vedeţi voi, să nu mai aştepţi venirea anilor şi să pleci de bunăvoie, aşa cum plec eu înainte de sosirea lor.

— Ce vrei să faci? întrebară câteva voci speriate.

— Vreau să mă bucur, să beau vin, să ascult muzică, să admir aceste forme divine pe care le vedeţi în preajma mea şi pe urmă să dorm cu capul încununat. Mi-am luat rămas bun de la împărat. Vreţi să ascultaţi şi voi ce i-am scris în semn de rămas bun?

Spunând acestea, scoase de la căpătâi o scrisoare şi începu să citească următoarele:

„Ştiu, o, Cezare, că aştepţi cu nerăbdare sosirea mea şi că inima ta credincioasă de prieten tânjeşte zile şi nopţi întregi după mine! Ştiu că m-ai copleşit cu daruri, că mi-ai încredinţat

prefectura pretorienilor, iar lui Tigellinus i-ai porunci să-şi urmeze destinul dat de zei: să fie păstor de asini pe domeniile pe care le-ai moştenit după otrăvirea lui Domitius. Iartă-mă. Pe Hades, deci şi pe umbra mamei tale, a soţiei tale, a fratelui tău şi a lui Seneca, îţi jur că nu pot veni la tine. Viaţa e o mare comoară, dragul meu, iar eu am ştiut să aleg din comoara asta cele mai preţioase diamante. Însă în viaţă sunt şi lucruri pe care nu le mai pot suporta. Oh, să nu-ţi închipui că m-ai scârbit, asasinându-ţi mama, soţia şi fratele, incendiind Roma şi trimiţând în Ereb pe toţi oamenii cinstiţi din împărăţia ta. Nu, drag strănepot al lui Cronos! Moartea-i un lucru omenesc, iar din partea ta nu ne putem aştepta la o altă comportare. Dar să-mi mai chinuiesc urechile ani la rând, ascultând cântecul tău, să văd picioarele tale subţiri, domitiene, frământându-se într-un dans pirrheic[164], să te ascult cântând la instrumente şi declamându-ţi poemele, o, biet poet de mahala! Iată ce mi-a sleit puterile, trezind în mine dorinţa morţii. Roma îşi astupă urechile când te ascultă, lumea râde, iar eu nu mai vreau să roşesc de ruşinea ta. Nu pot. Urletul Cerberului, dragul meu, deşi nu se deosebeşte de cântecul tău, va fi mai puţin supărător pentru mine, căci lui nu i-am fost niciodată prieten şi pentru vocea lui nu-s obligat să mă ruşinez. Fii sănătos, dar nu cânta, ucide, dar nu scrie versuri, otrăveşte, dar nu dansa, incendiază, dar nu cânta din citeră, asta îţi urează şi acest ultim sfat prietenesc ţi-l trimite Arbiter elegantiae".

Oaspeţii încremeniră. Ştiau că dacă Nero şi-ar pierde tronul, lovitura ar fi pentru el mai puţin cruntă. Înţeleseră, de asemenea, că omul care a scris o asemenea scrisoare trebuie să moară şi îi trecură fiori de groază că au ascultat-o.

Însă Petronius râse atât de sincer şi atât de vesel, de parc-ar fi fost vorba de gluma cea mai

nevinovată, apoi, plimbându-şi privirile peste cei de faţă, spuse:

— Veseliţi-vă şi goniţi departe de voi teama. Nimeni nu-i obligat să se laude c-a ascultat scrisoarea asta, iar eu doar faţă de Caron aş putea să mă laud, în timp ce-o să mă treacă peste râul Styx.

Făcu un semn medicului grec şi întinse braţul. Grecul abil i-l legă într-o clipită cu un şnur de aur şi-i deschise artera de la încheietura mâinii. Sângele ţâşni pe căpătâiul patului de repaos şi o stropi pe Eunice, care, sprijinind capul lui Petronius, se aplecă spre el şi spuse:

— Stăpâne, ai crezut oare c-am să te părăsesc? Dacă zeii mi-ar oferi nemurirea, sau împăratul domnia asupra lumii întregi, eu tot te-aş urma.

Petronius zâmbi, se ridică puţin, o sărută uşor pe buze şi răspunse:

— Vino cu mine! Şi adăugă: Tu m-ai iubit cu adevărat, divina mea!… întinse şi ea spre medic braţul ei roz şi după o clipă sângele ei începu să curgă, amestecându-se cu sângele lui.

Petronius făcu un semn dirijorului şi din nou se auziră citerele şi vocile. Cântară mai întâi imnul lui Harmodios, pe urmă un cântec de Anacreon, în care poetul se plânge că a găsit la uşa lui copilul îngheţat şi plâns al Afroditei: l-a luat, l-a încălzit, i-a uscat aripioarele, iar el, nerecunoscător, drept mulţumire i-a străpuns inima cu săgeata lui şi de atunci l-a părăsit liniştea…

Sprijinindu-se unul de altul, ca doi zei de frumoşi, ei ascultau, zâmbind şi pălind. După ce cântecul se termină, Petronius porunci să se servească mai departe vin şi bucate, şi începu să discute cu oaspeţii care stăteau mai aproape despre lucruri mărunte, însă plăcute, aşa cum se discută de obicei la petreceri. După un timp, îl chemă pe grec să-i lege pentru câteva clipe venele, căci, spunea el, i se făcuse somn şi-ar vrea să se mai

lase o dată în voia lui Hypnos, înainte ca Thanatos să-l adoarmă pentru totdeauna.

Şi adormi. Când se trezi, capul fetei zăcea ca o floare albă pe pieptul lui. O rezemă de căpătâiul patului, ca s-o mai privească o dată. După aceea i se deschiseră din nou venele.

La un semn al lui, cântăreţii intonară un alt cântec de Anacreon, pe care citerele îl acompaniau în surdină, ca să nu acopere cuvintele. Petronius pălea tot mai tare, iar când se stinseră ultimele acorduri, se mai adresă o dată mesenilor şi spuse:

— Prieteni, recunoaşteţi că o dată cu noi piere…

Însă nu mai reuşi să termine. Braţul lui îmbrăţişa cu o ultimă mişcare pe Eunice, apoi capul îi căzu pe căpătâiul patului şi muri.

Mesenii, uitându-se la aceste două trupuri albe, asemenea unor splendide statui, înţeleseră că o dată cu ele piereau singurele lucruri ce mai rămăseseră lumii lor: frumuseţea şi poezia.

EPILOG

La început, răscoala legiunilor din Galia sub conducerea lui Vindex nu părea să fie periculoasă. Împăratul avea de-abia treizeci şi unu de ani şi nimeni nu îndrăznea să spere că lumea se va elibera în curând de coşmarul care o sufoca. Oamenii îşi aduceau aminte că şi sub alte domnii mai demult, avuseseră loc mişcări ale legiunilor, care însă trecuseră fără să atragă după ele schimbarea domniilor. Astfel, în timpul lui Tiberius, Drusus înăbuşise revolta legiunilor din Panonia, iar Germanicus pe a celor de la Rin. „De altfel – spuneau oamenii – cine-ar putea să ia domnia după Nero, de vreme ce aproape toţi urmaşii divinului Augustus au pierit în timpul domniei lui?" Alţii, uitându-se la coloşii care-l reprezentau ca pe Hercule, îşi închipuiau, fără să vrea, că nici o forţă nu va frânge o asemenea putere. Erau şi din aceia care, de când plecase în Achaia, îi duceau dorul, căci Helius şi Politetes, cărora le lăsase conducerea Romei şi a Italiei, domneau şi mai sângeros decât el.

Nimeni nu mai era sigur de viaţa şi avutul lui. Legea încetase să mai apere pe cineva. Decăzuse demnitatea umană şi virtutea, slăbiseră legăturile de familie, iar inimile umilite nu îndrăzneau să se mai amăgească cu speranţe. Din Grecia veneau ecourile unor nemaipomenite triumfuri ale Cezarului; mii de coroane obţinute şi mii de concurenţi învinşi. Lumea apărea ca o imensă orgie sângeroasă a unor măscărici. Câştiga teren convingerea că venise sfârşitul virtuţii şi al lucrurilor grave, că acum e timpul dansului, al muzicii, al desfrâului şi al sângelui; că de acum înainte asta-i viaţa. Împăratul, căruia revolta îi deschidea perspectiva unor noi jafuri, nu se prea frământa din pricina legiunilor răsculate şi a lui Vindex, ba chiar se bucura uneori. Nu voia să se

întoarcă din Achaia şi abia când Helius îl anunţă că dacă mai întârzie, poate să-şi piardă domnia, se îndreptă spre Neapolis.

Acolo, jucă din nou şi cântă, lăsând să-i treacă pe lângă urechi veştile privitoare la desfăşurarea tot mai ameninţătoare a evenimentelor. În zadar îi explica Tigellinus că revoltele dinainte nu avuseseră conducători, în timp ce acum în fruntea răsculaţilor e un bărbat care se trage din vechii regi acvitani, un războinic slăvit şi experimentat. „Aci, îi răspundea Nero, mă ascultă grecii, singurii care ştiu să asculte şi singurii care sunt demni de cântecul meu.” Spunea că prima lui îndatorire sunt arta şi gloria. Numai când auzi că Vindex l-a declarat un artist mizerabil, atunci s-a mâniat şi a pornit spre Roma. Rana provocată de Petronius, alinată de şederea în Grecia, se redeschise în inima lui şi voia să obţină dreptate din partea senatului şi pedeapsă pentru insulta asta nemaipomenită.

În drum, zărind un grup turnat din bronz ce reprezenta un războinic gal răsturnat de un cavaler roman, îl consideră de bun augur şi de atunci, dacă amintea de legiunile răsculate şi de Vindex, n-o făcea decât pentru ca să râdă de ei.

Intrarea lui în oraş întrecu tot ce se văzuse până atunci. Apăru în acelaşi car în care cândva intrase triumfalul Augustus. Fu dărâmată o arcadă a circului ca să se facă drum cortegiului. Senatul, cavalerii şi mulţimi imense ieşiră în întâmpinarea lui. Zidurile se cutremurau de urale: „Salut, Augustus, salut, Hercule! Salut, divine, unicule, olimpicule, pitianule, nemuritorule!” în urma lui erau purtate cununile câştigate, cu numele oraşelor în care triumfase şi ale maeştrilor pe care-i întrecuse scrise pe tăbliţe. Nero însuşi, beat de bucurie îi întreba, emoţionat, pe curtenii din jur, ce-a fost triumful lui Caesar, pe lângă triumful lui?! Gândul că vreunul dintre muritori ar îndrăzni să ridice mâna asupra unui asemenea maestru

semizeu nici nu voia să-i treacă prin minte. Entuziasmul şi nebunia mulţimii aţâţa propria lui nebunie. În ziua acestui triumf, s-ar fi părut că numai împăratul şi oraşul, ci lumea întreagă îşi pierduse minţile.

Nimeni nu vedea prăpastia ascunsă sub mormanele de flori şi de cununi. Totuşi, în aceeaşi noapte, coloanele şi zidurile templelor se înnegriră de inscripţii care aminteau crimele împăratului, ameninţându-l cu apropiata răzbunare şi batjocorindu-l ca artist. Trecea din gură în gură, ca un proverb, constatarea ironică: „Atât a tot cântat, pân-a trezit cocoşii *(gallos)”.* Veşti alarmante începură să cutreiere oraşul, luând proporţii monstruoase. Neliniştea îi cuprinse pe curteni. Aflaţi în nesiguranţă, neştiind ce le rezervă viitorul, oamenii nu îndrăzneau să simtă şi să gândească.

El însă, continua să fie preocupat numai de teatru şi de muzică. Îşi petrecea timpul cercetând instrumentele muzicale recent inventate. La Palatin se făceau experienţe cu o nouă orgă hidraulică. În mintea sa copilărită, incapabilă de un sfat matur sau de o acţiune bărbătească, îşi închipuia că planul de reprezentaţii şi spectacole, care viza viitorul cel mai îndepărtat, va înlătura de la sine primejdia. Cei din imediata lui apropiere, văzând că în loc să caute mijloace şi armată, se preocupă doar să găsească cele mai nimerite expresii care zugrăvesc groaza, începură să-şi piardă capul. Unii bănuiau că numai se străduieşte să-şi ascundă de ceilalţi teama şi neliniştea prin tot felul de citate. Şi, într-adevăr, îl stăpânea înfrigurarea. Zilnic, născocea zeci şi sute de noi proiecte. Uneori, se decidea să întâmpine pericolul, poruncea să se împacheteze în care şi citerele şi lăutele, să fie îmbrăcate ca amazoane şi înarmate sclavele tinere şi să fie aduse legiunile din Răsărit. Alteori, se gândea să aplaneze revolta legiunilor din Galia nu prin război, ci prin cântec. Se entuziasma, imaginându-şi spectacolul pe care avea să-l dea după ce-o să-i atragă pe soldaţi de partea sa prin cântec. Iată, legionarii îl vor înconjura cu lacrimi în ochi, iar el le va fredona *epinicium*[165], după care va începe epoca de aur pentru el şi pentru Roma.

Pe urmă, iarăşi cerea sânge. Uneori, declara că are să se mulţumească cu satrapia Egiptului. Amintea că ghicitorii i-au prezis c-o să domnească în Ierusalim, sau, emoţionat, îşi spunea că o să-şi câştige pâinea cea de toate zilele ca un cântăreţ ambulant, iar oraşele şi ţările au să-l cinstească atunci nu ca împărat, stăpân al globului pământesc, ci ca pe un cântăreţ cum n-a mai avut omenirea până atunci.

Şi astfel se zvârcolea nebuneşte. Cânta, acompaniindu-se, modifica planurile, schimba versurile, îşi schimba viaţa sa şi a lumii întregi în năluciri absurde, fantastice şi înfricoşătoare totodată, din care rezultau un caraghioslâc strident, expresii umflate, versuri mizerabile, gemete, lacrimi şi sânge; iar între timp norul din Apus creştea şi devenea mai ameninţător cu fiecare zi. Se întrecuse măsura, comedia măscăriciului s-apropia în mod evident de sfârşit.

Când îi ajunseră la urechi veştile despre Galba şi despre alăturarea Spaniei la revoltă, îl apucă o furie nebună. Sfărâmă cupele, răsturnă masa la petrecere şi dădu porunci pe care nici Helius, nici însuşi Tigellinus nu îndrăzniră să le execute. Să fie ucişi toţi galii care locuiesc în Roma, pe urmă să se dea foc încă o dată oraşului să se dea drumul fiarelor din vivarii, iar capitala să fie mutată la Alexandria – asta i se păru lui o operă mare, uluitoare şi frumoasă, însă zilele atotputerniciei lui trecuseră. Chiar şi părtaşii la vechile lui crime începură să se uite la el ca la un nebun.

Moartea lui Vindex şi neînţelegerea dintre legiunile răsculate păreau să încline din nou balanţa de partea lui Nero. Din nou au fost anunţate în Roma noi petreceri, noi triumfuri şi noi sentinţe, când într-o noapte, din tabăra pretorienilor a venit pe un cal înspumat un sol cu vestea că soldaţii din oraş au ridicat stindardul răscoalei şi l-au proclamat pe Galba împărat.

În momentul venirii solului, Cezarul dormea. Trezindu-se, strigă în zadar după garda sa personală, care veghea noaptea la uşa camerei lui. Palatul era pustiu. Doar sclavii mai furau în încăperile mai îndepărtate ceea ce se putea fura în grabă. Apariţia lui însă îi sperie. Rătăcea singur prin palat, umplându-l cu strigăte de teamă şi disperare.

În cele din urmă, îi veniră în ajutor liberţii, Faon, Spirus şi Epafrodit îl îndemnară să fugă, spunându-i că nu mai e nici un moment de pierdut. El însă îşi mai făcea iluzii. Dar dacă, îmbrăcat în doliu, ar ţine o cuvântare în faţa senatului, oare acesta ar putea să reziste lacrimilor şi elocinţei sale? Dacă ar folosi toată arta sa de orator, toată elocinţa şi talentul actoricesc, oare ar putea să-i reziste cineva în lume? Oare nu i-ar da măcar prefectura Egiptului?

Liberţii, obişnuiţi cu linguşirile, încă nu îndrăzneau să-l contrazică direct, îi atraseră doar atenţia că, până să ajungă la Forum, poporul are să-l sfâşie bucăţele şi-l ameninţară că, dacă nu încalecă imediat, au să-l părăsească şi ei.

Faon îi oferi adăpost în vila sa, care era dincolo de Porta Nomentana. După câteva clipe, încălecară şi, acoperindu-şi capetele cu mantiile, se strecurară spre marginile oraşului. Noaptea pălea. Pe străzi domnea totuşi mişcare, dovedind astfel că se-ntâmplă lucruri neobişnuite. Soldaţii, câte unul sau în grupuri mici, se răspândiseră prin oraş. Nu departe de tabără, calul împăratului sări brusc într-o parte, speriat de un cadavru. Mantia căzu de pe capul călăreţului şi un soldat, care tocmai în clipa aceea trecea pe lângă el, îl recunoscu pe suveran, însă, intimidat de întâlnirea neaşteptată, îl salută milităreşte. Trecând pe lângă tabăra pretorienilor, auziră ovaţii tunătoare în cinstea lui Galba. Nero înţelese în cele din urmă că i se apropie ceasul morţii. Îl cuprinseră teama şi remuşcările. Spunea că vede înaintea lui un întuneric în formă de nor

negru, din care privesc spre dânsul chipul mamei sale, al soţiei şi al fratelui său. Dinţii îi clănţăneau de spaimă, totuşi sufletul lui de comediant găsea parcă un farmec în pericolul momentului. Să fii stăpânul atotputernic al pământului şi să pierzi totul i se păru o culme a tragediei. Şi credincios sieşi, îşi jucă rolul până la sfârşit. Îl cuprinse febra creaţiei şi dorinţa pătimaşă ca cei de faţă să-i ţină minte spusele pentru posteritate. În anumite momente, declara că vrea să moară şi-l chema pe Spiculus, cel mai îndemânatec ucigaş dintre toţi gladiatorii. În alte momente declama: „Mama, soţia, tatăl, mă cheamă în moarte!" Străfulgerări de speranţă se trezeau totuşi din când în când în el, vane şi copilăreşti. Ştia că se apropie moartea, dar nu-i venea să creadă în ea.

Găsiră deschisă Porta Nomentana. Mergând mai departe trecură pe lângă Ostrianum unde propovăduise şi botezase Petru. În zori ajunseră la vila lui Faon. Acolo, liberţii nu-i mai ascunseră faptul că-i timpul să moară. Porunci să i se sape groapa şi se lungi la pământ ca să i se ia măsura. Când văzu pământul scos din groapă, îl apucă frica. Faţa lui grasă păli, iar pe frunte îi apărură ca nişte picături de rouă, broboane de sudoare. Căută pretexte de amânare. Cu o voce tremurătoare, de actor, declară că n-a sosit încă momentul şi începu să recite. În cele din urmă, ceru să fie ars. „Ce artist piere!" repeta, buimac.

După puţin timp, sosi un sclav al lui Faon cu vestea că senatul a dat sentinţa şi că patricidul urmează să fie pedepsit după vechiul obicei.

— Care-i obiceiul? întrebă Nero cu buzele albite.

— Îţi prind gâtul în furcă şi te biciuiesc până mori, iar trupul îl aruncă în Tibru! răspunse Epafrodit aspru.

El îşi desfăcu mantia la piept.

— Deci a venit vremea! zise, privind la cer. Şi mai repetă încă o dată:

— Ce artist piere!

În clipa aceea se auzi tropot ele copite. Un centurion în fruntea soldaţilor venea după capul lui Ahenobarbus.

— Grăbeşte-te! strigară liberţii.

Nero îşi duse cuţitul la gât însă abia se înţepă căci mâna îi tremura. Se vedea că niciodată n-are să îndrăznească să implânte cuţitul. Pe neaşteptate, Epafrodit îi împinse mâna şi cuţitul intră până-n plăsele. Ochii îi ieşiră din orbite, îngrozitori, enormi, speriaţi.

— Îţi aduc viaţa! spuse centurionul, intrând.

— Prea târziu! răspunse, horcăind, Nero.

— Iată, asta-i credinţa!

Într-o clipită, moartea îi învălui capul. Sângele împroşca din gâtul gros ca un şuvoi negru florile din grădină. Picioarele începură să-i zvâcnească convulsiv şi muri.

A doua zi, credincioasa Acteea îl înfăşură în ţesături de preţ şi-l arse pe un rug de mirodenii.

Aşa a trecut Nero, cum trec viforul, furtuna, incendiul, războiul sau molima, iar bazilica lui Petru domină până acum de pe înălţimile Vaticanului oraşul şi lumea.

Iar lângă vechea poartă Capena, se ridică astăzi o micuţă capelă cu o inscripţie cam ştearsă: *Quo vadis, Domine?*

{1} Aşa îşi numeau romanii casa în care locuiau.

{2} Ţesătură fină din in, foarte scumpă.

{3} Încăpere pentru masaje.

{4} Încăpere pentru duşuri calde.

{5} Zeul medicinii.

{6} Supranumele zeiţei Venus.

{7} Numele antic al bumbacului.

{8} Filozof grec (365–270 î.e.n.), întemeietorul scepticismului.

{9} Un fel de calorifer subteran.

{10} *Lisip* din *Sicyona* (cca. 370–324 î.e.n.), celebru sculptor grec.

{11} Autorul *Codicililor*. Învinuit de a-i fi ponegrit pe senatori şi pe preoţi în cărţile sale şi de a fi scos la vânzare privilegiile primite din partea împăratului, a fost judecat şi expulzat din Italia, iar cărţile lui au fost arse.

{12} Partea din termele romane în care se făceau băi reci.

{13} Supranume dat lui Nero.

{14} Încăpere în care se ungeau corpurile cu uleiuri parfumate.

{15} *Vestiplicus, a* – sclav sau libert însărcinat cu păstrarea şi îngrijirea veşmintelor.

{16} Sclavii folosiţi în casă purtau numele de „familie”.

{17} Grădini în care se găseau mere de aur.

{18} *Alumnus, a* – copil părăsit, care devenea sclavul celui ce l-a luat în grijă şi l-a crescut.

{19} *Univira* – femeie care a fost căsătorită o singură dată.

{20} Barbă-Arămie.

{21} Sală de mâncare în casele romane.

{22} Fiul lui Priam, regele Troiei. A răpit-o pe Elena, soţia regelui Spartei, provocând războiul troian.

{23} Fiinţă neruşinată…

{24} Vase speciale pentru ars răşini.

{25} Prânz.

{26} Camera de culcare în casele romane.

{27} Sclavi care îşi urmau pe jos stăpânul.

{28} Tribun al plebei (anul 376 î.e.n.); izbuteşte să treacă câteva legi favorabile acesteia.

{29} *Hamadriade* – nimfe ale arborilor, care se năşteau şi mureau o dată cu copacul de care ţineau.

[30] Iubitule!

[31] *Plinius cel Bătrân (Caius Plinius Secundus* – 23 sau 24–79), istoric, literat şi filolog roman. Dintre operele sale s-a păstrat *Istoria naturală,* concepută ca o enciclopedie. A murit cu prilejul erupţiei Vezuviului, încercând să studieze îndeaproape fenomenul.

[32] *Apicius* era numele a patru faimoşi gastronomi romani.

[33] Tribune de pe care se rosteau discursuri, aşezate în mijlocul forului roman.

[34] *Vigiles* – membrii cohortelor puse sub comanda unui prefect, însărcinate mal ales cu paza oraşului în timpul nopţii, dar care aveau totodată şi misiunea de pompieri sau agenţi de circulaţie.

[35] *Quirites* – nume sub care erau desemnaţi romanii.

[36] Zeu egiptean din perioada ptolemeică, al cărui cult era destul de răspândit în Imperiul roman.

[37] Zeiţa naturii fecunde şi a maternităţii la vechii egipteni. În epoca greco-romană, cultul ei s-a răspândit sub diferite forme în tot bazinul mediteranean.

[38] Divinitate antică frigiană; personifică natura ca izvor al vieţii.

[39] Insuliţă în Marea Tireniană, vestită ca loc de exil. Acolo au fost exilate Iulia, fiica lui Augustus, Agripina, soţia lui Germanicus, şi Octavia, prima soţie a lui Nero.

[40] Pamflet satiric, în care se descriu, se pare, şi unele moravuri din timpul domniei lui Nero.

[41] Libert foarte bogat, unul, dintre personajele pamfletului.

[42] Portar.

[43] Poartă, intrare.

[44] Provincie romană situată pe teritoriul Austriei de azi.

[45] Uşier.

[46] Iniţial sală de mâncare. Apoi s-a numit aşa salonul, unde se păstra şi arhiva familiei.

[47] După mitologie, cântăreţ sau poet trac. Se spune că la auzul cântecului său animalele sălbatice se îmblânzeau, arborii îşi mişcau ramurile în cadenţă, apele îşi opreau cursul.

[48] Nero a prelungit palatul imperial în afara Palatinului, peste Velia şi partea superioară a Viei Sacre până la Esquilin. Pe această colină a construit *„domus transitoria”,* dispărut în incendiul din 64.

[49] La început cuvântul desemna întreaga casă, apoi o sală spaţioasă, amenajată pentru banchete.

{50} Zeul timpului.

{51} În mitologia greacă personificare a sufletului omenesc sub forma unei fete gingaşe. Aici în sensul cuvântului grecesc de suflet.

{52} Pe care o purtau adolescenţii.

{53} Zeiţa voluptăţii şi a morţii.

{54} Aici în sens de raţiune divină.

{55} Numele grecesc al Lunii sau Dianei.

{56} Vînătorul Acteon – spunea legenda – a privit-o pe Diana în timp ce se scălda. Zeiţa l-a preschimbat în cerb şi l-a făcut să piară sfâşiat de câini.

{57} Fiica fluviului Inochus, de care s-a îndrăgostit Jupiter. Pentru a o salva de gelozia Iunonei a preschimbat-o într-o juncă.

{58} Fiica lui Acrisius, regele din Argo; a fost întemniţată într-un turn de tatăl ei, pentru că i s-a prezis că va fi omorât de copilul căruia îi va da viaţă. Jupiter a pătruns în turn sub forma unei ploi de aur.

{59} Zeiţa înţelepciunii, protectoare a artelor frumoase, a ştiinţei şi a meşteşugurilor.

{60} Vai, vai, nenorocitul de mine!

{61} Loc special în casele celor bogaţi, în care se aflau efigiile zeilor lari, protectori ai casei.

{62} Centurion roman, care pentru a-şi salva fiica răpită de decemvirul Appius, a preferat să o ucidă.

{63} Soţia lui Tarquinius Collatinus, care dezonorată de Sextus, fiul lui Tarquinius Superbus, regele Romei, s-a sinucis în faţa soţului şi a tatălui său, cerând răzbunare. Conform legendei, aceasta a provocat revolta ce a dus la răsturnarea regalităţii.

{64} Filozof grec, întemeietorul filozofiei stoice. S-a născut la Citium (pe la sfârşitul sec. IV î.e.n.).

{65} Vestită otrăvitoare romană.

{66} Celebri sofişti greci.

{67} Om politic atenian din secolul V î.e.n., celebru prin cinstea şi simţul lui de onoare.

{68} Temniţă în care lucrau sclavi.

{69} Persoane care pretindeau că pot săvârşi miracole.

{70} Filozof stoic, născut în Frigia. A fost sclavul lui Epafrodit, apoi libertul lui Nero. În anul 90, împăratul Domiţian l-a exilat din Roma.

{71}Favorit al lui Tiberiu, prefect al pretoriului; în timpul retragerii împăratului în insula Capri, a avut sarcina guvernării. Urmărind să ajungă la tron, a comis o serie de crime şi apoi a organizat un complot împotriva lui Tiberiu. Complotul fiind descoperit Seianus a fost întemniţat şi strangulat în închisoare. Fiica i-a urmat soarta.

{72}Celebru sculptor grec (360–280 î.e.n.), remarcabil prin graţie şi fineţea liniilor.

{73}Veşmânt fără mâneci, prins pe umărul drept cu o pafta, ce se purta peste tunică.

{74}Aşa este!

{75}Regele Numidiei. A trecut de partea romanilor şi a contribuit în mare măsură la înfrângerea Cartaginei în timpul celui de-al doilea război punic.

{76}Giuvaerul meu!

{77}Preoţi ai zeiţei Cibela, care, cu prilejul serbărilor închinate acestei zeiţe, executau dansuri cu mişcări contorsionate.

{78}Să vegheze consulii!

{79}Pacea romană.

{80}În credinţa grecilor antici, ţară legendară situată la marginea pământului, unde se afla intrarea în împărăţia întunecatului Hades, stăpânul umbrelor celor morţi.

{81}*Lemures* – spiritele morţilor în religia romană, care reveneau pe pământ în anumite zile şi îi chinuiau pe cei vii. Pentru îmbunarea lor se făceau serbări speciale, numite *lemuria,* fixate la 9, 11 şi 13 mai.

{82}Păpuşă, jucărie.

{83}Se numeau astfel sclavii care, o dată cu lăsarea întunericului, purtau torţe aprinse, luminând calea personajelor importante.

{84}Aşa-zisa insuă Tiberina.

{85}Tribun în gărzile pretoriene, ucigaşul lui Caligula.

{86}*Erebe* – infern.

{87}*Hecate* – la început zeiţă a lunii, mai târziu a infernului şi a magiei. Este reprezentată prin trei chipuri identice, cu însemne diferite: făclii, şerpi, funii etc., de unde numele poetic de întreita Hecate.

{88}Cu bucurie supraomenească.

{89}Sculptor grec născut pe la 460 î.e.n.

{90} Personaj din Iliada, eu o înfăţişare respingătoare şi de o mare laşitate.

{91} Nisipărie.

{92} Femeie de rang înalt, demnă de tot respectul.

{93} Regină legendară a Frigiei. Personifică durerea maternă.

{94} S-a sfârşit!

{95} Zeiţa mării, soţia lui Neptun.

{96} Să nu sară cizmarul mai sus de sandala lui (în sensul – să nu se amestece cineva în treburi la care nu se pricepe).

{97} Castor şi Pollux.

{98} Hermes, fiul lui Zeus şi al Maiei, solul zeilor, protectorul comerţului, întruchiparea iscusinţei şi a şireteniei. La romani – Mercur.

{99} Am găsit! (în lb. greacă).

{100} Mărunţiş.

{101} Este vorba de Alexandru Macedon, care a consultat celebrul oracol din oaza lui Amon, cu prilejul campaniei din Egipt (331 î.e.n.).

{102} În mitologia greacă, monstru cu o sută de ochi, ucis de Hermes, care l-a adormit cu flautul său.

{103} Monstru mitologic.

{104} Gropari.

{105} Construcţie subterană servind drept cavou.

{106} Pace ţie!

{107} Preoteasă a zeului Apollo.

{108} *Nemus Dianae* – pădurea zeiţei Diana în apropiere de Aricia. Preotul însărcinat cu paza „ramurii de aur” din stejarul sacru purta numele de rege şi nu putea fi înlocuit decât de acela care izbutea să-l ucidă în luptă.

{109} Am venit, am văzut, am învins – formulă folosită de Julius Caesar pentru a exprima rapiditatea cu care l-a învins pe Farnaee, regele Bosforului Cimerian (47 î.e.n.).

{110} Am venit, am văzut, am fugit.

{111} Zeiţă şi vrăjitoare, pomenită în poemele homerice. Îndrăgostindu-se de Ulise, i-a transformat tovarăşii în porci.

{112} Spre ruşinea mea!

{113} Este vorba de zeiţa Venus.

{114} Este vorba de o celebră statuie aparţinând faraonului Amenhotep III, care era în aşa fel construită, încât, în clipa când o atingeau primele raze ale soarelui, scotea nişte sunete armonioase. Grecii o atribuiau lui Memnon, fiul Aurorei, care ar fi salutat astfel apariţia mamei sale.

{115} Taurul sacru în religia egipteană, al cărui cult a cunoscut o largă răspândire în sec. X–VI î.e.n.

{116} Sclav cu funcţie de econom.

{117} Personifică destinul în mitologia romană.

{118} Zeiţa florilor şi a vegetaţiei în mitologia romană.

{119} La grecii antici, divinitate marină, dotată cu însuşirea de a lua mereu alte înfăţişări.

{120} Omorâtorii lui Hipparh, unul dintre tiranii Atenei. Erau celebraţi ca salvatori ai patriei.

{121} Bravo!

{122} Fiul lui Agamemnon, care, pentru a-şi răzbuna tatăl, a ucis-o pe Clitemnestra, mama sa.

{123} Fiul lui Amphiaraus; îl răzbună pe tatăl său, mort la asediul Tebei, ucigându-şi propria mamă.

{124} Plete blonde! (Curtezanele obişnuiau să-şi vopsească părul.)

{125} Pelerină cu glugă.

{126} Conform legendei, Deucalion împreună cu soţia sa, Pyrrha, supravieţuind potopului prin care Zeus a urmărit nimicirea neamului omenesc, au repopulat pământul aruncând peste umăr pietre, care se prefăceau în oameni.

{127} Logodnica mea!

{128} Spaţii închise în care se ţineau fiarele sălbatice destinate jocurilor de circ.

{129} Filozof antic grec (cca. 460–370 î.e.n.), reprezentant remarcabil al materialismului atomic şi al ateismului, exponent ideologic al democraţiei sclavagiste. Una dintre legende îl reprezintă râzând de toate pe lume, conform filozofiei sale care ţine seamă de latura bună a lucrurilor, fără a se preocupa de imperfecţiunea lor.

{130} Muza muzicii.

{131} Fiica Nopţii, zeiţă a răzbunării şi a justiţiei la grecii antici.

{132} *Centaurul Nessus,* răpus de Hercule, printr-un vicleşug i-a transmis acestuia o cămaşă îmbibată cu sângele său otrăvit, provocând astfel moartea eroului.

{133} La vechii egipteni, divinitate a „celuilalt tărâm”.

{134} Zeul luminii şi al adevărului în mitologia Iranului şi a Indiei antice; cultul lui era răspândit în Imperiul Roman.

{135} Pâine şi jocuri!

{136} Ulei parfumat.

{137} Muza istoriei.

{138} *Mirmilon* – gladiator care luptă în armură.

{139} Culegere de oracole privitoare la destinul Romei antice, consultate ori de câte ori vreo calamitate abătută asupra cetăţii reclama o ceremonie publică pentru îmbunarea zeilor.

{140} Coridor subteran.

{141} Glugă.

{142} Încăpere în amfiteatru, în care se cărau trupurile gladiatorilor ucişi în arenă, pentru a li se lua armele şi îmbrăcămintea.

{143} Marea vestală.

{144} Pânză deasupra unei incinte.

{145} Gladiatori care luptau înarmaţi doar cu o plasă şi un trident.

{146} Proprietar de gladiatori.

{147} Trăiască cezarul, împăratul! Cei care vor muri te salută! (Salutul obişnuit pe care-l adresau gladiatorii împăratului).

{148} Nu pe tine te caut, caut peştele. De ce fugi de mine, Gallus?

{149} Fără arme şi fără artă.

{150} Poet grec, născut la Siracuza (cca 310–300 î.e.n.), celebru prin ideile sale bucolice.

{151} Personaj mitologic, iscusit meşteşugar, sculptor şi arhitect. Potrivit legendei, a construit Labirintul pentru regele Minos al Cretei. În urma unei certe cu acesta, a fost închis în Labirint, de unde a izbutit să scape, împreună cu fiul său Icar, cu ajutorul unor aripi făcute de el din pene lipite cu ceară.

{152} Soţia lui Licos, regele Tebei. Moare legată de coarnele unui taur – tortură la care o supun Amfion şi Zetos, fiii frumoasei Antiopa, pentru a-şi răzbuna mama ponegrită de nemiloasa Dirke.

{153} Fiica Soarelui, soţia lui Minos; în urma dragostei sale monstruoase pentru un taur alb, devine mama Minotaurului (monstru mitologic, cu trup de om şi cap de taur).

{154} Tânăr patrician, care şi-a ars mâna dreaptă pentru că n-a reuşit să-l omoare pe regele etrusc Porsenna.

{155} Făpturi nevinovate.

{156} Aici te înşeli!

{157} Joc cu pioni.

{158} Zeul morţii la grecii antici.

{159} Astfel pe tine, puternică stăpână a Ciprului,/ Astfel pe fraţii Elenei, stele luminoase,/şi tatăl vânturilor conduce…

{160} Încotro mergi, Doamne (Stăpâne)?

{161} Oraşul şi universul.

{162} După incendiul din 64, Nero pune să se reclădească palatul imperial de pe Esquilin, după un plan mult mai grandios. Măreţia şi cantitatea de aur folosită au dus la denumirea de *Domus Aurea.*

{163} Dorade – peştişori cu solzi aurii.

{164} La origine dans războinic grec. În lumea romană, era executat cel mai adesea de profesionişti. Uneori, se încheia cu lupte simulate.

{165} Cântec de bucurie, de sărbătorire a unei victorii.

Table of Contents

Title page

Table of Contents

Title page 1